

KÚRIAI DÖNTÉSEK

BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK

2023/6
71. évfolyam

2023. június

TARTALOM

JOGEGYSÉGI PANASZ TANÁCS

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.025/2022/13. számú határozata.....	976
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.012/2023/4. számú végzése	981
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.013/2023/3. számú végzése.....	982
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.014/2023/4. számú végzése	984
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.016/2023/4. számú végzése	984

BÜNTETŐ KOLLÉGIUM

149	Amennyiben a törvény meghatározott büntetési nem alkalmazását főszabályként kötelezően előírja, de annak mellőzését meghatározott feltételek mellett lehetővé teszi, a büntetés csak akkor törvénysértő, ha a bíróság kifejezetten deklarálja, hogy azt más, a törvényben nem szereplő okból nem szabja ki. Ellenkező esetben a büntetés nem sért kötelező, nem a bíró mérlegelésére bízott anyagi jogi szabályt.....	987
150	I. A kiskorú veszélyeztetése büntetést akár egy cselekmény elkövetése is megalapozhatja, amennyiben az a törvény szerinti hatást, veszélyeztetést fejt ki a gyermek erkölcsi, értelmi vagy testi fejlődése vonatkozásában. Azonban akár hosszabb időtartamot átfogó cselekménysor (ismétlődő cselekmények, élethelyzetek) sem alkalmasak elbírálásra, ha azok a vádiratban olyan mértékben elnagyoltak, hogy a bűncselekmény törvényi tényállási elemei nem állapíthatók meg egyetlen esetben sem.	
	II. A zaklatás bűncselekménye egy cselekménnyel is megvalósulhat, ha az elkövető bántalmazással való, komolyan vehető fenyegetése a testi épség ellen irányuló, és ekként önmagában alkalmas a sértettség félelem kialakítására.....	989
151	I. A közszereplő politikusoknak, mint a közéletet alakító, tisztségüket választás útján elnyerő személyeknek a jelleme, személyisége közvita tárgyát képezheti. Az ennek megítélésénél jelentős, a magánélet méltányos határait nem sértő valós tényközlések (híresztelések és tényre közvetlenül utaló kifejezések) megengedettek, ezek ellen a büntetőjogi fellépés nem indokolható. Ilyen tényközlés (híresztelés) az önkormányzati képviselőként közszereplő politikus által esetlegesen elkövetett bűncselekmény is, mivel közérdek fűződik ahhoz, hogy a közéletben fedhetetlen, törvénytisztelő	

személyek vegyenek részt, gyakoroljanak közhatalmat.

II. Ha a becsületsértő tény állítását a közérdek indokolta, a valóság bizonyítását el kell rendelni.

III. A felülvizsgálati eljárásban nincs lehetőség annak vizsgálatára, hogy a felülvizsgálati indítványban vagy az arra tett észrevételben felhozott bizonyítékok a valóság bizonyítására alkalmasak-e.....

152 **995**

I. Rágalmazás esetén a valóság bizonyítása elrendelésének feltétele, hogy a közérdek (jogos magánérdek) nemcsak fennállt az adott közlés kapcsán, hanem kifejezetten az indokolta a becsületsértő tartalom megjelentetését [Btk. 229. § (2) bek.]. A terhelt a büntetőjogi felelősség alól akkor mentesül, ha a meglévő köz- vagy jogos magánérdek a cselekmény elkövetését indokoltá is tette, mert a tényállítás nyilvánosságra hozatala alkalmas volt ezek védelmét és érvényesítését elősegíteni.

II. A valóság bizonyításának mellőzésének van helye, ha a becsületsértő tény állítását a közérdek nem indokolja, és a közléssel a terheltnek a szándéka nem a közügy megvitatása, előbbre vitele, hanem a magánvádlón való bosszúállás volt.

III. Nem felülvizsgálati ok, ha a magánvádló nem fizette meg az eljárási illetéket, és ennek ellenére a bíróság nem szüntette meg az eljárást.....

153 **1000**

I. Amennyiben az elkövető jogtalan eltulajdonítási célzata már az erőszak vagy az élet, testi épség elleni közvetlen fenyegetés kifejtése előtt vagy alatt is fennállt, az idegen dolog ilyen módon történő elvétele nem kifosztás, hanem rablás. Ekként a lényeg a cselekmények közötti eszköz-cél kapcsolat megléte, amely szerint a rablás akkor állapítható meg, ha az elkövető az erőszakot (fenyegetést) az elvétel céljából fejt ki.

II. A rablási erőszak, élet, testi épség ellen közvetlen fenyegetés kapcsán elvárás az, hogy legalább általában véve alkalmas legyen a sértett ellenállásának leküzdésére.....

154 **1005**

I. A fenyegetés lenyűgöző erejének értékelésekor együttesen kell vizsgálni a megfenyegetett személy és az elkövető adottságait, az egymással szembeni erőviszonyokat és az elkövetés külső tényezőit is; adott esetben a fenyegetés viszonylag csekélyebb foka is elegendő lehet a rablás megállapításához, ha az a konkrét körülmények között a sértettre lenyűgöző hatást gyakorolt.

II. A felülvizsgálati eljárásban a büntetés végrehajtásának felfüggesztése vagy

- félbeszakítása kizárólag abban az esetben indokolt, ha az indítvány megalapozottsága valószínűsíthető és az abban állított törvényt sértéssel okozott hátrány meghaladja a jogerősen kiszabott büntetés végrehajtásának mellőzésében megnyilvánuló hátrányt. A terhelt egészségi állapota és a büntetés végrehajtásának elhalasztásához (félbeszakításához) fűződő egyéb, akár méltányolható érdekei e körben közömbösek..... [1008](#)
- [155](#) Felülvizsgálat tárgya lehet, hogy a bíróság törvényesen folytatta-e le az eljárást az általános szabályok helyett a távollévő terhelttel szembeni külön eljárás szabályai szerint. A külön eljárás feltételei akkor valósulnak meg, ha a bíróság a terhelt valamennyi ismert lakcíme és tartózkodási helye tekintetében megállapította, hogy a terhelt azokon elérhetetlen, elfogatóparancsot bocsátott ki és a terheltet hirdetményi úton idézte ..... [1014](#)

POLGÁRI KOLLÉGIUM POLGÁRI SZAKÁG

- [156](#) A károkozó kártérítési kötelezettségén kívül eső körülmény, hogy a károsodás elszenvedéséből fakadó vagyoni veszteségek viseléséhez szükséges anyagi forrásokat a károsult saját jövedelméből, vagyonából teremti-e elő, vagy kötelmen kívül álló harmadik személyek előlegezik-e meg számára, és az is a felelősségi viszonyon kívül eső kérdés, hogy ezt ingyenesen nyújtják-e. A családtag ingyenes vagyoni vagy nem vagyoni (tevéleges) segítségnyújtása nem a károkozó kárviselés alóli részleges vagy teljes mentesítését szolgálja, e veszteségek térítése a károkozó köteleessége..... [1018](#)
- [157](#) A Bv. tv. arra az esetre, ha az elítélt már szabadult, nem írja elő a büntetés-végrehajtási intézetben kezdeményezett előzetes eljárás lefolytatását a kártérítési (sérelemdíj iránti) igény érvényesítéséhez. Ez független attól, hogy az állított jogsértés a fogvatartás mely időszakára esett, hogy a fogvatartás ideje alatt az elítéltnak volt-e módja a kártérítési igény iránti eljárást kezdeményezni ..... [1021](#)
- [158](#) A Ptk. 6:534. § (1) bekezdésében megfogalmazott szabály a károsult védelmét szolgálja, alkalmazásának elmaradását a károkozó nem kifogásolhatja. A rendelkezés alkalmazását a törvény a bíróság mérlegelési körébe utalja ..... [1024](#)
- [159](#) Sajtó-helyreigazítás iránt indult perben csak a valótlán tényállítások helyreigazítására kerülhet sor. Amennyiben egy nyilatkozat többféle módon is értelmezhető, az egyik lehetséges értelmezéséről kifejtett elmarasztaló vélemény, annak tartalmi helytállóságától függetlenül nem lehet sajtó-helyreigazítás tárgya még akkor sem, ha a politikus nyilatkozatát valódi szándékaitól eltérően értelmezik. A nyilvánosság előtt a közéleti témában megnyilatkozó személynak számolnia kell azzal, hogy

- véleményét a nyilvánosság fórumain elemzik, esetleg a szándékától eltérő tartalommal értelmezik és a nyilatkozattal szemben elmarasztaló ellenvéleményt fogalmaznak meg..... [1029](#)
- [160](#) Az ingatlan-nyilvántartás közhitelessége a jóhiszemű és ellenérték fejében szerzőt védi. Az ellenérték fejében szerzés feltételének hiányában a ráépítés jogcímén ingatlan-nyilvántartáson kívül jogot szerző érvényesítheti jogát az ingyenesen szerzővel szemben ..... [1033](#)

POLGÁRI KOLLÉGIUM GAZDASÁGI SZAKÁG

- [161](#) A csődegyezség megkötésekor a kielégítés mértékének megítélésénél a jóhiszemű joggyakorlás követelményének teljesüléséhez nem kizárólag azt kell figyelembe venni, hogy az adós milyen százalékos arányban tesz javaslatot a kifizetésre. Mérlegelni kell a hitelezők egymáshoz viszonyított helyzetét, ideértve az azonos csoportba tartozó hitelezők kielégítésének alakulását, illetve azt is, hogy a kifizetésekre mikor kerül sor..... [1040](#)
- [162](#) I. A kereskedelmi ügynöki tevékenység ellátására vonatkozó szerződésben a felek a régi Ptk. alapján is köthettek ki az ügynök javára jutalékot olyan szerződések után, amelyeket a megbízó az ügynök által korábban azonos jellegű ügylethez félként már megnyert személlyel kötött meg.
II. A szerződésből kilépő, a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél alaki kötöttség nélkül, illetve akár több okiratban is kinyilváníthatja szerződéses akaratát az adott szerződési pozíció átszállására ..... [1044](#)
- [163](#) A közokirat teljes bizonyító erővel bizonyítja, hogy a kiállító a benne foglalt intézkedést megtette vagy határozatot a benne foglalt tartalommal meghozta; illetve a közokirattal tanúsított adatok és tények valóságát vagy a közokiratban foglalt nyilatkozat megtételét, annak idejét és módját. A bizonyítottságnak ez a három tárgyköre azonban nem kapcsolódik valamennyi közokirathoz. Azt a közokirat fajtája határozza meg, hogy a felsorolt bizonyítási tárgykörök közül melyeket bizonyítja teljes bizonyító erővel ..... [1050](#)

POLGÁRI KOLLÉGIUM MUNKAÜGYI SZAKÁG

- [164](#) A kollektív szerződés kihirdetés nélkül nem léphet hatályba ..... [1053](#)
- [165](#) I. A Pp. hatálya alá tartozó ügyekben nem visszautasítási ok, ha az elektronikus úton kapcsolatot tartó fél a törvényben előírt valamennyi adatot tartalmazó perorvoslati kérelmet elektronikus úton nyújtotta be, de nem a konkrét perorvoslati kérelemhez tartozó űrlapot, hanem az Országos Bírósági Hivatal elnöke által rendszeresített egyéb

	beadvány előterjesztésére szolgáló űrlapot használta.	
	II. A vezetői megbízás bizalmi jellegű kapcsolat, a közalkalmazott jogviszonya annak visszavonása esetén is fennmarad, ezért ahhoz a törvény nem követel meg olyan nyomós okot, illetve kötelezettségszegést, mint amit a munkáltatónak a jogviszony megszüntetésekor kell bizonyítania.....	1056
	KÖZIGAZGATÁSI KOLLÉGIUM	
166	Amíg nem került sor a keresetlevél benyújtására, nem indulhat meg a közigazgatási per.....	1064
167	A jogállamiság, jobbiztonság, illetve a bizalomvédelem elvére hivatkozással egy adott adónemre vonatkozó jogszabályi rendelkezések figyelembe vétele a bírósági ítélet meghozatalakor nem mellőzhető.....	1065
168	A közvetett vámjogi képviselő a Vámtv. 84. § (1) bekezdés a) pont, (2) bekezdés a) pont aa) alpontja alapján elkövetett jogsértés esetén, mint nyilatkozattevő vámigazgatási bírság fizetésére köteles. A Vámtv. 84. §-a és a Vámkódex 15. cikk (1)–(2) bekezdései szerint a vámigazgatási eljárásokban benyújtott információk pontossága, teljessége, hitelessége egyaránt elvárás, melynek megsértése szankcionálandó.....	1069
169	A rendőri intézkedés elleni panaszt elutasító határozattal szemben előterjesztett kereset alapján indult közigazgatási perben a felperes elhalálása esetén hozzátartozója jogosult a perbe jogutódként belépni, ezért az eljárás félbeszakadásának van helye.....	1071
170	Az előzetes vizsgálati engedélyezési eljárásban a vízügyi szakhatóságnak vizsgálnia kell, hogy a tervezett tevékenység a mederfenntartásra milyen hatást gyakorol. Más célú igénybevételnek minősül a strand megnevezésű és funkciójú ingatlanon tervezett vitorlaskikötő létesítése.....	1074
171	A településképi véleményezési eljárásban kiadható vélemény olyan településképi-érvényesítési eszköz, amely a településképi védelme érdekében az önkormányzatokat az egyedi építészeti engedélyezési eljárásokhoz kapcsolódóan megilleti. A vélemény beszerzése nem maradhat el abból az okból, hogy egy korábbi – más tervhez kapcsolódó – eljárásban a véleményt megadottnak kellett tekinteni.....	1078
172	Az ajánlatkérő számára lehetőség, de nem feltétlen kötelezettség a Kbt. 72. § (3) bekezdése szerinti kiegészítő indoklás kérése.....	1083
173	Egy harmadik országbeli állampolgár ügyeiben adott szakhatósági állásfoglalások csak akkor összemérhetők, ha az idegenrendészeti döntés alapjául ugyanazon jogszabályi rendelkezések szolgálnak.....	1088
174	Az ingatlan-nyilvántartási hatóságnak hatáskörében vizsgálnia kell az ingatlan-nyilvántartási bejegyzés alapjául szolgáló	
	okirat nyilvánvaló alaki vagy tartalmi hiányosságát.	
	Földforgalmi ügyben az adásvételi szerződésnek a mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyása alól való mentessége esetén az eladónak kötelessége igazolható módon nyilatkoznia a Földforgalmi tv. előírásai szerint a törvényben előírt elővásárlási sorrend figyelembevételéről. A nyilatkozatnak ki kell terjednie minden elővásárlási igényre, és ennek tükrében adandó meg részéről a bejegyzési engedély is.....	1091
175	Az Önkormányzat azzal, hogy a telekadó mértékének megállapításakor nem vette figyelembe az illetékességi területén fekvő telkek (közpark, közút) közösségi funkcióját, nem teljesítette a Htv. által a helyi sajátosságok figyelembevételére vonatkozó differenciálási kötelezettségét....	1094
	EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA HATÁROZATAI	
I	C-329/21. sz. DIGI Communications ügyben 2023. április 20-án hozott ítélet.....	1099
II	C-487/21. sz. Österreichische Datenschutzbehörde ügyben 2023. május 4-én hozott ítélet.....	1105
III	C-699/21. sz. E. D. L. (Motif de refus fondé sur la maladie) ügyben 2023. április 18-án hozott ítélet.....	1110
IV	C-705/21. sz. AxFina Hungary ügyben 2023. április 27-én hozott ítélet.....	1114
	FÓRUM	
	Liktor Zoltán Attila: A bírói függetlenség eszmeisége a magyar történeti alkotmányban – 300 éves a Kúria.....	1119
	Bódiné Beliznai Kinga: A Kúria szervezete és működése az 1723. évi bírósági reformtól az 1868. évi polgári törvénykezési rendtartásig.....	1128
	Balogh Judit: A bírói függetlenség intézményes garanciarendszerének újraépítése a rendszerváltás után (1989–2011).....	1146
	Gombos Katalin: A bírói függetlenség kérdése az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában.....	1166

CONTENTS

UNIFORMITY COMPLAINT PANEL

Decision Jpe.I.60.025/2022/13 of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	976
Order Jpe.II.60.012/2023/4 of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	981
Order Jpe.I.60.013/2023/3 of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	982
Order Jpe.II.60.014/2023/4 of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	984
Order Jpe.II.60.016/2023/4 of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	984

CRIMINAL CHAMBER

149	If mandatory application of a particular type of criminal sanction is stipulated as a general rule by law, but the non-application thereof is also allowed under specific conditions, the applied sanction will constitute a breach of law only if the court declares expressly not to apply the sanction for reasons other than those stipulated by law. Otherwise, application of the sanction will not breach any mandatory provision of substantive criminal law leaving the judge no margin of discretion.....	987
150	I. The felony of endangering a minor may be realized even by a single act, if it exerts the impact specified by law, i.e. the endangerment regarding the child’s moral, intellectual or physical development. Nevertheless, even a long-term series of acts (repeated activities or situations) is unsuitable for being judged, if the acts included in the indictment are so vague that the elements of the felony in question cannot be established regarding any of those acts. II. The offence of harassment may be realized also by a single act, if the perpetrator’s threat of abuse can be taken seriously, and it is directed against bodily integrity, as a result of which it is, in itself, sufficient to frighten the victim	989
151	I. The character and personality of politicians, as public figures holding elected offices and shaping public affairs, may be open to public debate. Statements of facts (rumours, as well as expressions referring directly to a fact) that are relevant for judging their character and not exceeding the reasonable boundaries of privacy are allowed by law; thus, there is no reason for the criminal prosecution thereof. Such statements of facts (rumours) may involve allegations that the local government representative —being, in that capacity, a public figure— has committed an offence. Namely, it is clearly in the public interest that public affairs be shaped and public	

	power be exercised by persons who are impeccable and law-abiding.	
	II. If the statement of a fact impugning a person’s integrity was justified by public interest, the court shall order the production of evidence to verify the fact.	
	III. In the review proceedings before the Curia, there is no possibility to examine whether the pieces of evidence referred to in the motion for review or in the observations made thereto are able to verify the fact	995
152	I. In case of defamation, the mere existence of public interest (or legitimate private interest) related to the statement of fact in question is not the only condition for ordering production of evidence to verify the fact: namely, the publication of a content impugning a person’s integrity must be justified expressly by such interest [Section 229 (2) of Btk. [<i>the Criminal Code</i>]]. The defendant may be exempted from criminal liability if an existing public interest or legitimate private interest has justified the defendant’s act, as the publication of the statement of fact was capable of defending and promoting those interests. II. The production of evidence shall be denied in cases where the statement of a fact impugning a person’s integrity is not justified by public interest, and the defendant had no intention of debating a public affair or making any advance therein by its statement, but its motive was to take revenge on the private prosecuting party. III. No ground for review proceedings is constituted if the private prosecuting party did not pay the procedural duty and, despite that, the court failed to dismiss the case	1000
153	I. If the perpetrator’s motive of illegal appropriation existed already before or during the use of violence or making a direct threat to life or bodily integrity, taking away a thing not owned by them in this manner shall not qualify as robbery of a vulnerable person, but as robbery. Consequently, the essential point is that the acts must be in a relationship between means and end, according to which the perpetrator uses violence (or threat) for the purpose of taking away a thing. II. As to the use of violence or threat to life or bodily integrity during a robbery, it is required that the violence or the threat used must be generally capable of overcoming the victim’s resistance.....	1005
154	I. When assessing the stunning effects of the threat, features of the person using threat and the person against whom it is used, the opposing powers, as well as the objective circumstances of perpetration shall be examined together; even a relatively low	

level of threat can be sufficient, as the case may be, for robbery to be established, if it exerted a stunning effect on the victim under the exact circumstances of the case.

II. Staying or interrupting the execution of a criminal sanction during the review proceedings before the Curia will be justified only if there is a high probability is that the motion for review will be deemed well-founded, and the harm caused by the violation of law alleged therein exceeds the harm that would be caused by not executing a criminal sanction imposed with final and binding effect. The defendant’s health condition, as well as its other interests in the stay or the postponement (interruption) of the sanction—even if considerable—are irrelevant in this respect..... 1008

155 The question whether the court acted lawfully when conducting the proceedings under the rules governing the special procedure against an absent defendant, instead of the general rules, may be subject matter of the review proceedings. Conditions for the special procedure are fulfilled, if the court has established, in respect of the defendant’s all known addresses and places of residence, that the defendant is unavailable at those addresses, and if the court has subsequently issued an arrest warrant and summoned the defendant by means of public notice..... 1014

**CIVIL CHAMBER
CIVIL LAW DIVISION**

156 The wrongdoer’s liability for damages is not affected by the question whether the injured person provides the financial resources necessary for them to bear the loss of property, arising out of the damage incurred, from its own income or assets, or those resources are provided in advance by third persons having no liability for damages; in addition, the question whether those persons provide the resources for free or not shall not affect the liability either. Any support provided for free by a family member, either in a pecuniary or non-pecuniary form (by action) does not serve the purpose of exempting the wrongdoer, either fully or partially, from its liability: such losses shall be compensated by the wrongdoer 1018

157 Bv. tv. [*Act on the Execution of Criminal Sanctions*] does not provide for that, in case the convict has already been released, the enforcement of a claim for damages (or grievance fee) would be bound to a completed preliminary procedure which is to be initiated in the penal institution. And that is independent from the question which period within the time served in detention was concerned by the alleged violation of law, as well as from the question whether the convict, when serving its time in the institution, had an opportunity to initiate a procedure so as to enforce its claim for damages 1021

158 The rule included in Section 6:534 (1) of Ptk. [*the Civil Code*] is aimed at protecting the injured person; the absence of its application may not be challenged by the wrongdoer. Application of that provision remains, by virtue of law, at the court’s discretion 1024

159 In an action for correction, only the statements of fact may be corrected which are untrue. If a statement could be interpreted in several ways, negative opinion on one of its possible interpretations may not be the subject matter of an action for correction, independently from whether the content of that opinion was accurate or not; not even in cases where the statement of a politician has been interpreted in a way different from their true intention. Persons sharing their thoughts on public issues before the public shall reckon with the fact that their opinion will be analysed at various public forums, and perhaps their opinion will be interpreted differently from their original intention, and negative criticism will be thrown at their statement..... 1029

160 Public authenticity of the land register shall protect persons who have acquired their rights in good faith and for consideration. In lack of acquisition for consideration, the person who acquired its right outside the land register, under the legal title of building-over, may enforce its right against the person who acquired its right for free ... 1033

**CIVIL CHAMBER
COMMERCIAL LAW DIVISION**

161 While concluding a settlement agreement between the bankrupt and the creditors, when determining on the extent to which a claim should be satisfied, the percentage rate of payment proposed by the debtor is not the only circumstance which shall be considered to decide whether the requirement of exercising one’s right in good faith has been fulfilled. There are other circumstances to be considered, such as the creditors’ situation compared to each other, including the way the claims of creditors belonging to the same class would be satisfied, as well as the question when the payments should be made 1040

162 I. In the contract concluded for the purpose of commercial agent’s activities, the parties were authorized also under previous Ptk. [*the Civil Code previously in force*] to agree on a commission in respect of contracts which the principal concluded subsequently with persons who had been acquired earlier by the agent for transactions of the same nature.

II. Parties quitting or entering a contract, as well as parties staying therein may declare their contractual intent as to the transfer of the contractual position at issue without any restriction to the form, even in several documents..... 1044

- 163 Public deeds shall prove, with full probative force, that the issuing entity either has taken the measure included therein or has adopted a decision with the content included therein; that the data and facts certified in them are real; that the declaration included in the public deed has been made, together with the date and manner of making that declaration. Nevertheless, the above three subject matters are not attached to all public deeds. It is the type of the public deed that determines which of the above subject matters shall be proved with full probative force..... 1050

CIVIL CHAMBER LABOUR LAW DIVISION

- 164 In lack of announcement, collective agreements may not enter into force..... 1053
- 165 I. In cases subject to Pp. [*Code of Civil Proceedings*], no reason for rejection is constituted, if the party communicating with the court by electronic means has submitted electronically its petition for remedy with all the data required by the law; however, it has used, instead of the electronic form belonging to the remedy at issue, the standard electronic form issued by the President of the National Office for the Judiciary for filing ‘other submissions’.
- II. Assigning a person with management tasks constitutes a confidential relationship, and the public employee’s employment relationship shall continue even if the assignment is withdrawn. Thus, the law does not require the withdrawal of such assignment to be justified by a ground or breach of obligation as compelling as the employer should prove in case of terminating the employment relationship ... 1056

ADMINISTRATIVE CHAMBER

- 166 As long as no statement of claims is filed, the administrative action may not be started..... 1064
- 167 When delivering the judgment, the court may not ignore provisions of law governing a particular tax type by invoking the principles of rule of law, legal certainty, or protection of legitimate expectations..... 1065
- 168 In case of the violation of law under Section 84 (1) (a), (2) (a) (aa) of Vámtv. [*Act on the Implementation of Union Customs Code*], customs fine shall be imposed on the indirect customs representative, in its capacity as declaring person.
- Under Section 84 of Vámtv., as well as under Article 15 (1) and (2) of the Union Customs Code, information provided in customs procedures are required to be accurate, complete and authentic at the same time, and a sanction shall be imposed in case of violating that requirement 1069
- 169 In the administrative court proceedings initiated by an action filed against the

- decision that rejected the complaint against a police measure, if the plaintiff deceases, its relative may enter the proceedings as legal successor; thus, the proceedings shall be interrupted..... 1071
- 170 In the framework of the preliminary examination permit procedure, the specialist authority in charge of water resources shall examine the impact the planned activity would have on the bottom maintenance. Establishing a yacht harbour on a real estate classified and functioning actually as a beach shall constitute a use for different purposes..... 1074
- 171 The opinion issued in an urban landscape opinion procedure is a means of implementing urban landscape which local governments may use in individual construction permit procedures to protect the urban landscape. Obtaining such an opinion may not be omitted for the reason that in an earlier procedure, having a different construction plan as its subject-matter, the opinion had to be regarded as given 1078
- 172 Asking for a supplementary reasoning under Section 72 (3) of Kbt. [*Public Procurement Act*] is a possibility for the contracting authority, but not an unconditional obligation..... 1083
- 173 Opinions given by specialist authorities in several cases concerning a third country national may be compared to each other only if the decision on immigration is based on the same provisions of law..... 1088
- 174 It is the responsibility of the land registration authority to examine whether the deed serving as a basis for an entry into the real estate register has any deficiency as to its form or content.
- In agricultural land transaction matters, if the purchase contract enjoys exemption from approval by the agricultural administration agency, the seller shall mandatorily declare, in a verifiable manner, to have considered, in accordance with Földforgalmi tv. [*Land Transactions Act*], the rank order of persons entitled to pre-emption set out in the Act.
- The declaration shall cover all claims for pre-emption, and the seller shall give its consent to entry into the real estate register also in light of that declaration..... 1091
- 175 By having not considered the community functions of the real estates located within its area (public park, railway) when establishing the amount of real estate tax, the local government has failed to meet its obligation under Htv. [*Act on Local Taxes*] to differentiate by considering local circumstances..... 1094

JUDGMENTS OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

- I Judgment of 20 April 2023 in Case C-329/21 DIGI Communications..... 1099

II	Judgment of 4 May 2023 in Case C-487/21 Österreichische Datenschutzbehörde.....	1105
III	Judgment of 18 April 2023 in Case C-699/21 E. D. L. (Motif de refus fondé sur la maladie).....	1110
IV	Judgment of 27 April 2023 in Case C-705/21 AxFina Hungary.....	1114

FORUM

Zoltán Attila Liktor: The idea of judicial independence in the historical Constitution of Hungary – to the 300th anniversary of the Curia.....	1119
Kinga Bódiné Beliznai: Organisation and functioning of the Curia between 1723 and 1868.....	1128
Judit Balogh: Restoration of the institutional guarantees of judicial independence after the political changes (1989-2011).....	1146
Katalin Gombos: The question of judicial independence in the case law of the Court of Justice of the European Union.....	1166

JOGEGYSÉGI PANASZ TANÁCS

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.I.60.025/2022/13. számú
határozata**

Rendelkező rész

A Kúria a felperesek jogegységi panaszát elutasítja. A le nem rótt 705 200 (hétszázötzezer-kétszáz) forint jogegységi panasz eljárási illeték az állam terhén marad.

A határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

A jogegységi panasz tekintetében irányadó tényállás

- [1] A felek között 2008. január 14-én – közjegyzői okiratba foglalt – devizaalapú kölcsönszerződés jött létre, amelynek alapján az alperes 31 217 svájci frank kölcsönt nyújtott a felperesek részére. A svájci frankban nyilvántartott kölcsön magyar pénznemben folyósított összege 4 350 000 forint, az ügyleti kamat induló mértéke évi 6,2%, a futamidő 240 hónap, a havi törlesztőrészek összege a nyilvántartás szerinti pénznemben 234 svájci frank volt. A kölcsönszerződés biztosítására a felek ingatlan terhelő zálogszerződést és a zálogfedezetül szolgáló ingatlanra vételi jogot alapító szerződést is kötöttek.
- [2] A kölcsönszerződés 4. pontja az árfolyamkockázattal kapcsolatban rögzítette, a felpereseknek tudomásuk van arról, hogy a devizaalapú konstrukció során felmerül a forint/svájci frank árfolyamának mozgásából adódóan a veszteség kockázata, ennek megfelelően az alperes a lehetséges kockázatokról tájékoztatta a felpereseket, mely tájékoztatást figyelembe vették a szerződés megkötésekor, tisztában vannak azzal a ténnyel, hogy a konstrukció ki van téve a devizaárfolyamok piaci mozgásának. Tudomásuk van arról, hogy a szerződés futamideje alatt a forint/svájci frank árfolyam kedvezőtlen változása (amikor a folyósítás napján érvényes árfolyamhoz képest a forint árfolyama gyengül) esetén a svájci frankban megállapított törlesztőrészek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet, és ezzel az árfolyamváltozásnak ki nem tett forint alapú hitelekhez képest fokozott kockázatot vállalnak. Ismert előttük az is, hogy a svájci frankban fennálló aktuális kölcsöntartozás forintban számított összegének és a kölcsön biztosítékul szolgáló ingatlan forintban megállapított fedezeti értékének aránya a forint/svájci frank árfolyam kedvezőtlen változása esetén az alperes által előírt hitel/fedezet arányt meghaladhatja. Ebben az esetben az alperes további biztosítékokat követelhet, illetve a kölcsönt forint alapú kölcsönné konvertálhatja a hitel/fedezeti arány további romlásának elkerülése érdekében. A felperesek kijelentették, megértették azt a felvilágosítást, hogy jelentős árfolyamkockázatuk keletkezhet abban az esetben, ha az árfolyam jelentősen változik, a kölcsön fedezete pedig nem devizaforrás. Ezen információ ismeretében is igénybe kívánták venni a szerződésben meghatározott kölcsönösszeget és igényelték a devizában történő nyilvántartást. A peres felek megállapodása szerint az egyedi szerződésben nem szabályozott kérdésekben az alperes mindenkori üzletszabályzatának, lakossági hitelekre vonatkozó általános szerződési feltételeinek, továbbá hirdetésményének rendelkezései az irányadók. A szerződés aláírásával igazolták a felperesek, hogy átvették, elolvasták, megértették és elfogadták az általános szerződési feltételek valamennyi rendelkezését, ami igazolja azt is, hogy az alperes megvitatta velük a szokásos piaci gyakorlattól eltérő, újszerű rendelkezéseket, ezeket is tudomásul vették, elfogadták.
- [3] A felperesek a törlesztőrészlet-fizetési kötelezettségüknek maradéktalanul nem tettek eleget. Az alperes ezért 2016. szeptember 14-én azonnali hatállyal felmondta a kölcsönszerződést, 2017. január 31-én pedig közokirat záradékolásával végrehajtást kezdeményezett a felperesek ellen.
- [4] A felperesek a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (régi Pp.) 369. § a) pontjára alapított keresetükben az ellenük indult végrehajtás megszüntetését kérték. Egyebek mellett arra hivatkoztak, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötések tisztességtelensége folytán a végrehajtás alapjául szolgáló szerződés érvénytelen.
- [5] Az alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Állította, hogy megfelelő tájékoztatást adott a felperesek részére az árfolyamkockázatról, a kölcsönszerződés érvényes.
- [6] Az elsőfokú bíróság ítéletével elutasította a keresetet, a másodfokú bíróság pedig helybenhagyta az elsőfokú ítéletet. A jogerős ítélet indokolása szerint a felperesek a kölcsönszerződés megkötését megelőzően szóbeli tájékoztatást, értelmezést és magyarázatot kaptak a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázatról, a szóbeli tájékoztatással megegyező tartalmú kockázatfeltáró nyilatkozatot pedig az írásba foglalt kölcsönszerződésben rögzítették. Mindezek alapján a felperesek felismerhették, hogy az árfolyamváltozás olyan mértékű is lehet, melynek következtében a kölcsön meghaladhatja a biztosítékul szolgáló ingatlan értékét. Az alperes a kockázatfeltáró nyilatkozatban ismertette az árfolyamkockázat törlesztőrészekre gyakorolt hatását is, az árfolyamkockázatot a felperesekre telepítő szerződéses kikötés tehát nem tisztességtelen.
- [7] A jogerős ítélet ellen – annak hatályon kívül helyezése és tartalmilag az elsőfokú ítélet megváltoztatása és a keresetüknek helyt adó döntés meghozatala iránt – a felperesek felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő. Többek között arra hivatkoztak, hogy az eljáró bíróságok – az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) C-609/19. és C-776/19. (helyesen: C-776/19–C-782/19.) számú

- egyesített ügyekben hozott döntéseiben foglaltakat figyelmen kívül hagyva – nem vizsgálták azt, hogy az alperes megfelelően tájékoztatta-e őket az árfolyamkockázat vállalásának gazdasági következményeiről. Hangsúlyozták, hogy a fogyasztó számára fel kell tární a szerződéses szolgáltatáshoz kapcsolódó tényleges kockázatokat, olyan módon, hogy ennek alapján fel tudja mérni a devizaalapú szolgáltatás igénybevételének a gazdasági helyzetére gyakorolt jelentős hatását. Az alperestől kapott tájékoztatás alapján azonban nem ismerhették fel, hogy hátralékos tőketartozásuk az eredeti kölcsönösszeg többszörösére is emelkedhet.
- [8] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában tartására és felülvizsgálati költsége megtérítésére irányult.
- A Kúria jogegységi panasszal támadott határozata**
- [9] A felperesek felülvizsgálati kérelme alapján eljáró Kúria a Pfv.I.21.520/2021/6. számú határozatában a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.
- [10] A határozat indokolása szerint a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 205. § (3) bekezdése értelmében a felek a szerződés megkötésénél együtműködni kötelesek és tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről. Ezt az általános együtműködési és tájékoztatási kötelezettséget a fogyasztónak minősülő ügyféllel megkötésre kerülő devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. (rég. Hpt.) 203. §-a akként konkretizálja, hogy a pénzügyi intézménynek fel kell tární a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, melynek tudomásul vételét az ügyfél aláírásával igazolja. A peres felek kölcsönszerződése a 4. pontban az árfolyamkockázattal kapcsolatos rendelkezéseket, kockázatfeltáró nyilatkozatot tartalmaz. Ebből megállapíthatóan az alperes tájékoztatta a felpereseket a lehetséges kockázatokról, a felperesek a tájékoztatást figyelembe vették a szerződés megkötésekor, tisztában voltak azzal a ténnyel, hogy a konstrukció ki van téve a devizaárfolyamok piaci mozgásának, az árfolyamváltozás kockázatának. A felperesek a szerződési akaratuknak megfelelő szerződés aláírásával kötelezőnek fogadták el magukra nézve a szerződési rendelkezéseket.
- [11] A Kúria rámutatott, az EUB árfolyamkockázati tájékoztatással összefüggésben felállított követelményrendszere szerint a tájékoztatásnak ki kell terjednie a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének a törlesztőrészekre gyakorolt hatására, annak a mechanizmusnak a konkrét működésére, amelyre az érintett feltétel utal. A tájékoztatásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó megértse: az árfolyamkockázatot ő viseli, az árfolyamváltozásnak nincs felső határa, az korlátlan. Nem elegendő annak a lehetőségéről tájékoztatni a fogyasztót, hogy annak a devizának az árfolyama, amelyben a kölcsönszerződést megkötötték, emelkedhet vagy csökkenhet, hanem értékelni kell tudnia az árfolyamkockázatnak a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is.
- [12] Az alperes árfolyamkockázati tájékoztatójában szerepel, hogy az idegen deviza átváltási aránya ki van téve a devizaárfolyamok piaci mozgásának, az esetlegesen kedvezőtlen árfolyamváltozás következtében a törlesztőrészek forintban fizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben emelkedhet, ezzel pedig a felperesek az árfolyamváltozásnak ki nem tett forint alapú hitelekhez képest fokozott kockázatot vállalnak. A felperesek kifejezetten úgy nyilatkoztak: megértették azt, hogy jelentős árfolyamkockázatuk keletkezhet abban az esetben, ha az árfolyam jelentősen változik, a kölcsön fedezete pedig nem devizaforrás. Eszerint a felperesek tisztában voltak a devizában nyilvántartott kölcsön felvételének esetlegesen súlyos gazdasági következményeivel is, hiszen tudták azt, hogy a jövedelmük forintban keletkezik, amelyből svájci frank alapú kölcsönt kell törleszteniük, illetve hogy a svájci frankban fennálló kölcsöntartozásuk forintban számított összegének és a kölcsön biztosítékául szolgáló ingatlan forintban megállapított fedezeti értékének aránya a kedvezőtlen árfolyamváltozás következtében meghaladhatja az alperes által előírt hitel/fedezet arányt.
- [13] A Kúria hangsúlyozta azt is, hogy a C-609/19. és a C-776/19. (helyesen: C-776/19–C-782/19.) számú előzetes döntéshozatali eljárásokkal érintett perek kiindulópontja eltért a jelen ügyétől, mivel azokban az ügyekben a kölcsönfelvevők részére a kölcsön felvétele előtt nyújtott tájékoztatás azon a feltételezésen alapult, hogy az euró/svájci frank paritás stabil marad, emiatt a kölcsönszerződések egyáltalán nem említették meg az árfolyamkockázatot. Hasonló volt a tényállás a C-670/20. számú ügy alapján szolgáló perben is, ezért adta azt az iránymutatást határozatában az EUB, hogy devizában nyilvántartott kölcsönszerződés esetében, amely a fogyasztót árfolyamkockázatnak teszi ki, nem felel meg az átláthatóság követelményének, ha az e fogyasztóval közölt információk – még ha jelentős mennyiségűek is – azon a feltételezésen alapulnak, hogy a kölcsön pénzneme és a fizetés pénzneme közötti átváltási arány a szerződés teljes időtartama alatt stabil marad. Ez különösen akkor van így, ha az eladó vagy szolgáltató nem tájékoztatta a fogyasztót az árfolyamváltozásra esetlegesen kiható gazdasági háttérrel, emiatt a fogyasztó számára nem tették lehetővé, hogy konkrétan megértse azt, hogy a devizában nyilvántartott kölcsön felvétele esetlegesen súlyos következményekkel járhat a pénzügyi helyzetére. Ha a szerződéses dokumentumokban nem szerepel a kölcsönfelvevőt kifejezetten arról tájékoztató szöveg vagy magyarázat, hogy a devizában nyilvántartott kölcsönszerződések különös kockázatokkal járnak, azt erősítheti meg, hogy az átláthatóság követelménye nem teljesül.
- [14] A jelen esetben viszont az alperes tájékoztatta a felpereseket a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázatról. A szerződés szövegébe foglalt árfolyamkockázati tájékoztatás a Kúria megítélése szerint kellő mélységű, világos és érthető volt.

- A jogegységi panasz és az ellenérdekű fél nyilatkozata**
- [15] A Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott ítélete ellen – annak hatályon kívül helyezése és a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítása iránt – a felperesek a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 41/B. § (2) bekezdése alapján jogegységi panaszt terjesztettek elő.
- [16] Arra hivatkoztak, hogy a támadott ítélet jogkérdésben indokolatlanul eltér a Kúria Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozatától. A jogegységi hatályú határozat indokolásának [16] pontja szerint ugyanis a devizaalapú kölcsönszerződéshez kapcsolódóan adott árfolyamkockázati tájékoztatás megfelelésének megítélése során figyelembe kell venni az EUB C-776/19–C-782/19. számú egyesített ügyekben hozott ítélete rendelkező részének 3. pontjában írtakat. A támadott határozatban viszont a Kúria arra az álláspontra helyezkedett, hogy a perbeli kölcsönszerződés árfolyamkockázatra vonatkozó kikötéseinek vizsgálata során az EUB C-776/19–C-782/19. számú egyesített ügyekben hozott ítélete rendelkező részének 3. pontjához tartozó indokolás 74. pontjában foglaltak nem irányadók.
- [17] A C-776/19–C-782/19. számú egyesített ügyekben hozott ítélet indokolásának 74. pontjában az EUB arra mutatott rá, hogy devizaalapú kölcsönszerződés esetében, amely a fogyasztót árfolyamkockázatnak teszi ki, nem felel meg az átláthatóság követelményének, ha a fogyasztóval közölt információk – még ha jelentős mennyiségűek is – azon a feltételezésen alapulnak, hogy a számla pénzneme és a fizetés pénzneme közötti paritás a szerződés teljes időtartama alatt stabil marad. Ez különösen akkor van így, ha a szolgáltató nem tájékoztatta a fogyasztót az árfolyamváltozásra esetlegesen kiható gazdasági háttérrel, így a fogyasztó számára nem tették lehetővé, hogy konkrétan megértse azt, hogy a devizában nyilvántartott kölcsön felvétele esetlegesen súlyos következményekkel járhat a pénzügyi helyzetére.
- [18] A felperesek értelmezése szerint az EUB ítéletében e megállapításával megdönthetetlen vélelmet állított fel arra az esetre, ha a bank nem bizonyítja, hogy a kölcsönszerződés megkötése előtt tájékoztatta a fogyasztót az árfolyamváltozást befolyásoló gazdasági háttérrel. Ebben az esetben ugyanis úgy kell tekinteni, hogy a bank a futamidő végéig stabil árfolyammal számolt, a fogyasztó pedig emiatt nem tudta átlátni az árfolyamkockázatnak a gazdasági helyzetére gyakorolt negatív hatását. A Kúria azonban a jogegységi panasszal támadott ítéletében nem vizsgálta azt a kérdést, hogy az alperes tájékoztatása kiterjedt-e az árfolyamváltozást befolyásoló gazdasági háttérre, ezzel pedig eltért az EUB C-776/19–C-782/19. számú egyesített ügyekben hozott ítéletét figyelembe venni rendelő Jpe.I.60.015/2021/15. számú határozattól.
- [19] A jogegységi panasz eljárás során a felperesek további beadványokat is előterjesztettek, amelyekben kifejtették jogi álláspontjukat a devizaalapú kölcsönszerződésekhez kapcsolódó kockázatfelmérésről és kockázatértékelésről, az árfolyamkockázati tájékoztatással szembeni tartalmi elvárásokról és a forintkonverzió kérdéséről.
- [20] Az ellenérdekű fél nyilatkozatában a jogegységi panasz elutasítását kérte. Álláspontja szerint a Kúria a jogegységi panasszal támadott Pfv.I.21.520/2021/6. számú ítéletében nem tért el a Jpe.I.60.015/2021/15. számú határozattól.
- A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának döntése és annak jogi indokai**
- [21] A jogegységi panasz nem alapos.
- [22] A Bszi. 41/B. § (2) bekezdése alapján jogegységi panasznak van helye, ha a Kúria ítélkező tanácsa jogkérdésben – jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül – úgy tér el a Kúria 2012. január 1. után hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától, hogy az adott eltérésre az alsóbb fokú bíróságok határozatában nem került sor.
- [23] A jogegységi panasz eljárás a Bszi. szabályozása értelmében rendkívüli, a jogerő utáni, a jogegységet célzó *sui generis* eljárás, amely a jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgálja, jogorvoslati eljárás ugyan, de nem a per folytatása (Jpe.I.60.005/2021/5.). A jogegységi panasz eljárásban tehát nem a kereset, az ellenkérelem vagy az eljárás korábbi szakaszaiban előterjesztett perorvoslati kérelmek (fellebbezés, felülvizsgálati kérelem) ismételt elbírálására, a jogerős ítéletben megállapított tényállás felülbírlatára, a bizonyítékok újbóli értékelésére vagy a jogegységi panasszal támadott kúriai határozat jogszerűségének átfogó, általános érvényű vizsgálatára kerül sor, mint ahogy a jogerős másodfokú határozattal szemben ismételten, illetve újként megfogalmazott jogi érvek érdemi értékelésére vagy annak vizsgálatára sem, hogy valamely jogi érvet a felülvizsgálati eljárásban a döntése meghozatalánál a Kúria mennyiben vett figyelembe. A jogegységi panasz alapján a Kúria azt vizsgálja, hogy a panasz előterjesztője által megjelölt közzétett kúriai határozatoktól való, a jogegységi panaszban állított eltérés bekövetkezett-e, ha pedig bekövetkezett, ez az eltérés indokolt volt-e.
- [24] A jogegységi panasz a Bszi. 41/C. § (1) bekezdése szerint a támadott határozat közlésétől számított 30 napon belül terjeszthető elő. A panaszosnak a Bszi. 41/C. § (3) bekezdése és (6) bekezdés *h*) pontja értelmében e 30 napos határidőben kell előadnia és bemutatnia, hogy a támadott határozat mely közzétett kúriai határozattól tér el jogkérdésben, melyik az a jogkérdés, amelyet illetően az eltérés bekövetkezett és az eltérés miben jelentkezik. A határidő elteltét követően előadottak nem vehetők figyelembe.
- [25] Mindezekre tekintettel a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a felperesek által a Bszi. 41/B. § (2) bekezdésében meghatározott körön kívül eső jogkérdésekkel kapcsolatban előadottakat, illetőleg a 30 napos határidő eltelte után benyújtott beadványokban foglaltakat a jogegységi panasz elbírálása során érdemben nem vizsgálhatta.
- [26] A jogegységi panaszban referenciahatározatként megjelölt Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozatában a Kúria a régi Ptk.-nak a főszolgáltatást megállapító szerződési feltételek tisztességtelenségének megítélésére vonatkozó rendelkezéseit értelmezve abban a jogkérdésben adott – a Bszi. 41/D. § (1) bekezdése értelmében kötelező erejű – iránymutatást, hogy a devizaalapú

- kölcsönszerződésben az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötések világos és érthető voltának megítélése során milyen szempontokat kell figyelembe venni, a fogyasztó részére adott árfolyamkockázati tájékoztatás mikor tekinthető megfelelőnek.
- [27] Devizaalapú kölcsönök nyújtására fogyasztók részére Magyarországon jellemzően a 2002 és 2009 közötti időszakban került sor.
- [28] A régi Ptk. 1998. március 1. és 2003. június 30. között hatályban volt – a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: irányelv) szabályozásának figyelembevételével megállapított – 209/B. § (1) bekezdése úgy rendelkezett, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a gazdálkodó szervezet és a fogyasztó közötti szerződés kikötése, ha a jóhiszeműség követelményének megsértésével a feleknek a szerződésből eredő jogosultságait és kötelezettségeit egyoldalúan és indokolatlanul az egyik fél hátrányára állapítja meg. A jogszabályi rendelkezést a fogyasztói szerződés fogalmának a régi Ptk.-ba történt bevezetésére figyelemmel 2003. július 1-jei hatállyal módosították, 2006. február 28-ig hatályos szövege azt tartalmazta, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződés kikötése, ha a jóhiszeműség követelményének megsértésével a feleknek a szerződésből eredő jogosultságait és kötelezettségeit egyoldalúan és indokolatlanul az egyik fél hátrányára állapítja meg. A régi Ptk. 1998. március 1. és 2006. február 28. között hatályban volt 209/B. § (5) bekezdése ugyanakkor kivételt fogalmazott meg az (1) bekezdésben foglalt főszabály alól, e kivételszabály szerint a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a szolgáltatást és ellenszolgáltatást meghatározó szerződési kikötésre, ha annak szövegezése egyértelmű és mindkét fél számára érthető.
- [29] A szerződési feltételek tisztességtelenségére vonatkozó általános szabályokat 2006. március 1-jei hatállyal a régi Ptk. 209. §-ába helyezték át, és az irányelvnek való megfelelés érdekében újraszövegezésükre is sor került. A régi Ptk. 2006. március 1-jétől hatályos 209. § (1) bekezdése úgy rendelkezett, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg. A régi Ptk. 209. § (4) bekezdésének 2006. március 1. és 2009. május 21. között hatályban volt kivételszabálya szerint viszont a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre.
- [30] A kivételszabályt 2009. május 22-i hatállyal áthelyezték a régi Ptk. 209. § (5) bekezdésébe és szövegezésében is módosították, megelőző szövegállapota ugyanis nem állt megfelelően összhangban az irányelv szabályozásával. A régi Ptk. így módosított, 2009. május 22-től hatályos 209. § (5) bekezdése szerint a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetőek. A módosítással egyidejűleg, ugyancsak 2009. május 22-i hatállyal a régi Ptk. 209. § (4) bekezdésébe új rendelkezést iktattak be, amely szerint az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető.
- [31] A Kúria a 2/2014. Polgári jogegységi határozatában úgy foglalt állást, hogy a főszolgáltatást megállapító szerződéses kikötések tisztességtelenségének vizsgálatára vonatkozó, az előzőekben ismertetett időszakokban és megszüvegezéssel hatályban volt jogszabályi rendelkezéseket – eltérő megfogalmazásuk ellenére – egységesen, azonos tartalommal, az irányelv 4. cikk (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően kell értelmezni (PJE indokolás III. 1.). Az irányelvkonform értelmezés szerint a főszolgáltatásra vonatkozó szerződési feltételek tisztességtelensége nem vizsgálható, ha ezek a feltételek világosak és érthetőek. A devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, a jogegységi határozat 1. pontja értelmében a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés. E rendelkezés tisztességtelensége ezért csak akkor vizsgálható és állapítható meg, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor – figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is – nem volt világos, nem volt érthető. Az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződéses feltétel a jogegységi határozat 1. pontja szerint akkor nem világos és érthető, ha a pénzügyi intézménytől kapott nem megfelelő tájékoztatás vagy a tájékoztatás elmaradása folytán a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az árfolyamkockázat nem valós, vagy az őt csak korlátozott mértékben terheli. Ebben az esetben a szerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen, tehát az átláthatóság hiánya a jogegységi határozat 1. pontjában megfogalmazott jogértelmezésből kitűnően nem csupán megnyitja a főszolgáltatásra vonatkozó szerződéses kikötés tisztességtelensége vizsgálatának lehetőségét, hanem önmagában, minden további feltétel nélkül a tisztességtelenségét eredményezi.
- [32] A Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozatában a Kúria – az EUB-nak az irányelv 4. cikk (2) bekezdését érintő időközbeni gyakorlatára is figyelemmel – kiegészítette a 2/2014. Polgári jogegységi határozat 1. pontjának az árfolyamkockázattal kapcsolatos szerződési feltételek világos és érthető volta megítélésének szempontjaira vonatkozó jogértelmezését. Rámutatott, a 2/2014. Polgári jogegységi határozat 1. pontja azzal a kötelező értelmezéssel alkalmazható, amely szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az

- általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz (a forint) árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kedvezőtlenül változhat, és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának, a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet.
- [33] A jogegységi panasszal támadott ítéletében a Kúria a Jpe.I.60.015/2021/15. számú határozatban meghatározott szempontrendszer maradéktalan figyelembevételével vizsgálta meg és értékelte a perbeli kölcsönszerződés árfolyamkockázatra vonatkozó kikötéseinek átláthatóságát, a felperesek részére adott árfolyamkockázati tájékoztató megfelelőségét. Ezt tükrözi a jogegységi panasszal támadott ítélet indokolásának [25] pontja, amelyben a Kúria – a referenciahatózatként megjelölt jogegységi hatályú határozattal összhangban – kiemelte, hogy „a tájékoztatásnak ki kell terjednie a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének a törlesztőrészekre gyakorolt hatására, annak a mechanizmusnak a konkrét működésére, amelyre az érintett feltétel utal. A tájékoztatásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó megértse: az árfolyamkockázatot ő viseli, az árfolyamváltozásnak nincs felső határa, az korlátlan. Nem elegendő annak a lehetőségéről tájékoztatni a fogyasztót, hogy annak a devizának az árfolyama, amelyben a kölcsönszerződést megkötötték, emelkedhet vagy csökkenhet, hanem értékelni kell tudnia az árfolyamkockázatnak a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is.” A támadott ítélet indokolásának további részében, a [26]–[30] pontokban pedig a Kúria részletesen elemezte, hogy ezek a szempontok hogyan jelennek meg a felperesek részére nyújtott árfolyamkockázati tájékoztatásban.
- [34] A jogegységi panaszban előadottakkal ellentétben a Kúria a támadott döntése meghozatala során nem hagyta figyelmen kívül a referenciahatózatban – egyéb határozatok mellett – hivatkozott C-776/19–C-782/19. számú egyesített ügyekben hozott ítéletben az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződéses feltételek átláthatóságával kapcsolatban az EUB által megfogalmazott jogértelmezést sem.
- [35] Az EUB ítéletének alapjául szolgáló tényállás szerint egy franciaországi pénzintézet svájci frankban nyilvántartott kölcsönöket folyósított euróban fogyasztók részére, a megfizetendő törlesztőrészek pénzneme is euró volt. A kölcsönszerződések egyáltalán nem említették meg az árfolyamkockázatot, egyes fogyasztók, de nem is mindegyikük, a szerződéskötést megelőzően tájékoztatásként olyan törlesztési szimulációkat kaptak kézhez, amelyek azon a feltételezésen alapultak, hogy az euró/svájci frank paritás a teljes futamidő alatt stabil marad.
- [36] Az ítélet indokolásának 61–72. pontjaiban az EUB összefoglalta a devizaalapú kölcsönszerződések árfolyamkockázatra vonatkozó kikötései átláthatóságának megítélésével kapcsolatban az ítélekezési gyakorlatában megfogalmazott szempontokat. Ezt követően rámutatott, hogy „az alapügyekben szóban forgó kölcsönajánlatok némelyikében szereplőkhöz hasonló számszerűsített szimulációk hasznos információnak minősülhetnek, ha kellő mennyiségű és pontos adatokon alapulnak, továbbá objektív értékeléseket tartalmaznak, amelyeket világosan és érthetően közöltek a fogyasztóval. Az ilyen szimulációk csak e körülmények között tehetik lehetővé a szolgáltató számára, hogy felhívja e fogyasztó figyelmét a szóban forgó szerződési feltételek esetlegesen jelentős negatív gazdasági következményeinek kockázatára. Márpedig, amint bármely más, a fogyasztó kötelezettségvállalásának terjedelmére vonatkozó, a szolgáltató által közölt információnak, a számszerűsített szimulációknak is hozzá kell járulniuk ahhoz, hogy a fogyasztó megértse a lehetséges árfolyamváltozásokhoz kapcsolódó, hosszú távú kockázat, és így a devizában nyilvántartott kölcsönszerződés megkötésével járó kockázatok valódi mértékét” (indokolás 73. pont).
- [37] Mindezek alapján vont le az EUB az ítélet indokolásának 74. pontjában azt a jogegységi panaszban – az összefüggésrendszer ismertetése nélkül – hivatkozott következtetését, hogy a devizaalapú kölcsönszerződés esetében, amely a fogyasztót árfolyamkockázatnak teszi ki, nem felel meg az átláthatóság követelményének, ha a fogyasztóval közölt információk azon a feltételezésen alapulnak, hogy a számla pénzneme és a fizetés pénzneme közötti paritás a szerződés teljes időtartama alatt stabil marad, különösen akkor, ha a szolgáltató nem tájékoztatta a fogyasztót az árfolyamváltozásra esetlegesen kiható gazdasági háttérrel, így a fogyasztó számára nem tették lehetővé, hogy konkrétan megértse azt, hogy a devizában nyilvántartott kölcsön felvétele esetlegesen súlyos következményekkel járhat a pénzügyi helyzetére. Emellett az EUB az indokolás 75. pontjában rámutatott arra is, hogy az átláthatóság megítélése során jelentősége van a pénzügyi intézmény által a szerződéskötést megelőző és szerződéses dokumentumokban használt nyelvezetnek is. Ha ugyanis e dokumentumokban nem szerepel a kölcsönfelvevőt kifejezetten arról tájékoztató szöveg vagy magyarázat, hogy a devizában nyilvántartott kölcsönszerződés különös kockázatokkal jár, megerősítheti, hogy az átláthatóság követelménye nem teljesül.
- [38] A C-776/19–C-782/19. számú egyesített ügyekben hozott ítélete indokolásának 74. pontjában tehát az EUB – az indokolás további elemeire is figyelemmel – lényegét tekintve arra mutatott rá, hogy a törlesztési szimulációk és más, hasonló előzetes számítások és tájékoztatók akkor megfelelőek, ha nem félrevezető tartalmúak, hanem vagy önmagukban vagy más dokumentumokkal együtt olyan kellő és pontos tájékoztatást nyújtanak a fogyasztó részére, amely lehetővé teszi, hogy a fogyasztó megértse az árfolyamváltozás és a fizetési kötelezettségére kiható egyéb pénzügyi tényezők konkrét működését, és így felmérje az ezekre vonatkozó szerződési feltételek által a szerződés teljes időtartama alatt a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt, esetlegesen jelentősen

- negatív gazdasági következményekkel járó kockázatot.
- [39] Az EUB-nak ez a jogértelmezése tartalmilag, végkövetkeztetését tekintve megjelenik a Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozat indokolásának – a határozat elvi tartalmát rögzítő – [34] pontjában, az ott írtakhoz képest lényegi új elemet nem tartalmaz.
- [40] A jogegységi panasszal támadott ítélet indokolásának [27] pontjából és a [26], [28], [29] és [30] pontok kapcsolódó megállapításaiból kitűnően a Kúria mindezeket a szempontokat megvizsgálta a felperesek részére nyújtott árfolyamkockázati tájékoztatás megfelelőségének megítélése során. Erre utalnak a támadott ítélet azon megállapításai, melyek szerint a felperesek már előzetesen számításokat is tartalmazó tájékoztatást kaptak az árfolyamkockázatról a hitelközvetítőtől, a kölcsönszerződésbe foglalt árfolyamkockázati tájékoztatás pedig kellő mélységű volt, annak alapján a felperesek felismerhették a devizaalapú kölcsönszerződéshez kapcsolódó fokozott kockázatot, az árfolyamváltozás esetlegesen súlyos gazdasági következményeit, fizetési kötelezettségük akár jelentős mértékű emelkedését, valamint hogy félrevezető tájékoztatásban nem részesültek, nem merült fel, hogy az árfolyam a szerződés teljes időtartama alatt stabil maradna.
- [41] Mindezekből következően a Kúria a támadott ítéletében nem értelmezte a Jpe.I.60.015/2021/15. számú határozatban foglaltaktól eltérően a régi Ptk.-nak a főszolgáltatást megállapító szerződési feltételek tisztességtelenségének megítélésére vonatkozó szabályait. A perbeli devizaalapú kölcsönszerződés árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltételei világos és érthető voltának megállapítására éppen azért került sor, mert a Kúria a referenciahatározatban meghatározottal azonos szempontrendszer alkalmazásával arra a következtetésre jutott, hogy a felperesek pontos és kellő mélységű tájékoztatást kaptak az árfolyamkockázatról, annak működéséről és őket, a fizetési kötelezettségüket érintő esetlegesen súlyos gazdasági következményekről, a részükre adott tájékoztatás nem volt félrevezető vagy hiányos. A jogegységi panasszal támadott ítéletben tehát a Kúria nem tért el jogkérdésben a Jpe.I.60.015/2021/15. számú határozattól, hanem az abban foglalt jogértelmezéssel összhangban álló döntést hozott.
- [42] A kifejtettre tekintettel a Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/D. § (3) bekezdése alapján elutasította.
- Elvi tartalom**
- [43] Ha a támadott határozatban a Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozatban megállapított szempontrendszer alapul vételével ítélik meg a devizaalapú kölcsönszerződés árfolyamkockázatra vonatkozó kikötéseinek átláthatóságát, az árfolyamkockázati tájékoztató megfelelőségét, a jogegységi hatályú határozattól jogkérdésben való eltérés nem állapítható meg.
- Záró rész**
- [44] A felperesek jogegységi panaszja nem vezetett eredményre, ezért a Bszi. 41/C. § (2) bekezdésének megfelelően alkalmazott, a polgári perrendtartásról

szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 82. §-a alapján viselik a jelen eljárásban felmerült saját költségüket. Az alperes a jogegységi panasz eljárásban felmerült költségét a Pp. 81. § (1)–(5) bekezdéseiben foglaltak szerint nem számította fel, ezért erről a Kúriának a Pp. 82. § (3) bekezdése értelmében nem kellett rendelkeznie.

- [45] Az eljárás során a felperesek személyes költségmentességben részesültek, az emiatt le nem rótt jogegységi panasz eljárási illeték a Bszi. 41/C. § (2) bekezdés *i*) pontja folytán alkalmazott Pp. 102. § (6) bekezdése alapján az állam terhén marad.
- [46] A határozat ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. április 24.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Farkas Attila s.k. előadó bíró, Dr. Patyi András s.k. bíró, Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró, Dr. Bartal Géza s.k. bíró, Dr. Bartók Levente s.k. bíró, Dr. Csák Zsolt s.k. bíró, Dr. Darák Péter s.k. bíró, Dr. Döme Attila s.k. bíró, Dr. Dzsula Marianna s.k. bíró, Dr. Hajnal Péter s.k. bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Kovács András s.k. bíró, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Nyíróné dr. Kiss Ildikó s.k. bíró, Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró, Dr. Tánzos Rita s.k. bíró,

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.II.60.012/2023/4. számú
végzése**

Rendelkező rész

A Kúria az I. és II. rendű felperesek jogegységi panaszát visszautasítja.
A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] A felperesek a Kúria Gfv.V.30.521/2022/2. számú, felülvizsgálatot megtagadó végzésével szemben a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban Bszi.) 41/B. § (2) bekezdése alapján jogegységi panaszt terjesztettek elő, álláspontjuk szerint a Kúria végzése jogkérdésben eltér a Kúria Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi határozat hatályú jogegységi panasz határozatától.
- [2] A felperesek továbbá a jogegységi panasz benyújtásával egyidejűleg személyes költségmentesség iránti kérelmet terjesztettek elő a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban Kmt.) 5. §-ának (2) bekezdése alapján.
- [3] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [4] A Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *c*) pontja szerint, a Jogegységi Panasz Tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panaszt visszautasítja, ha az eljárási illetéket nem vagy hiányosan fizették meg.
- [5] A jogegységi panasz eljárás az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban Itv.) 50. § (1) bekezdése értelmében illetékköteles. A Bszi. 41/C. § (2) bekezdés *h*) pontja értelmében a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a

- továbbiakban Pp.) költségkedvezményekre vonatkozó szabályai a jogegységi panasz eljárásban is irányadók. A Pp. 100. §-a alapján alkalmazandó Kmt. 5. § (2) bekezdése értelmében a fél részére költségmentességet kell engedélyezni, ha az (1) bekezdésben foglalt feltételek nem állnak fenn, de a bíróság a fél egyéb körülményeinek figyelembevételével megállapítja, hogy a fél létfenntartása veszélyeztetett.
- [6] A jogszabályi rendelkezésekre tekintettel a jogegységi panasz előterjesztője csak arra vonatkozó mentesség vagy kedvezmény esetén mentesül az illetékfizetési kötelezettség alól. Mindezek értelmében a jogegységi panasz befogadásához elvárható, hogy a panaszos vagy hiánytalanul fizesse meg az illetéket, vagy nyújtson be teljes körű, szabályszerű, érdemben elbíráható költségkedvezményre irányuló kérelmet.
- [7] A Kmt. felhatalmazása alapján megalkotott, a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog engedélyezésének alapjául szolgáló körülmények igazolásáról szóló 26/2017. (XII. 27.) IM rendelet (a továbbiakban Kmr.) 10. § (1) bekezdése értelmében (a rendeletben meghatározott kivételekkel) a kérelmezőnek minden vagyonáról nyilatkoznia kell – így különösen: ingatlanról, készpénzről, pénzügyi intézménnyel szemben fennálló követelésről, értékpapírról, ingó vagyontárgyról, követelésről, vagyoni értékű jogról. A Kmr. 10. § (3) bekezdése alapján a nyomtatványhoz mellékelni kell három hónapra visszamenőleg a fizetési számlát vezető pénzforgalmi szolgáltató igazolását a fizetési számla egyenlegéről, valamint három hónapra visszamenőleg a fizetésiszámla-kivonatát. Ha a kérelmező több fizetési számlával rendelkezik egy pénzforgalmi szolgáltatónál vagy több pénzforgalmi szolgáltató vezet részére fizetési számlát, mindegyik vonatkozásában köteles az igazolásokat mellékelni.
- [8] A panaszosok a jogegységi panasz eljárás illetékét nem rótták le, a költségmentességre vonatkozó jogosultságuk alátámasztása érdekében a jövedelmüket igazoló iratokat nyújtottak be. Az I. rendű felperes által benyújtott, a fizetési számla egyenlegét tanúsító bankszámla kivonatok keltezése 2022. október 5., 2022. november 4. és 2022. december 5. napjára esik. Ennek következtében ezek az iratok nem felelnek meg a Kmr. által elvárt követelményeknek, mert három hónapnál régebbi keltezésűek. A II. rendű felperes által benyújtott iratok nem tartalmaznak három hónapra visszamenőleg a fizetési számla egyenlegét bizonyító pénzforgalmi szolgáltató által hitelesített bankszámlakivonatát.
- [9] A Kmr. 10. § (3) bekezdése eltérést meg nem engedő, kógens követelményt fogalmaz meg a költségmentesség engedélyezéséhez szükséges igazolások tekintetében, ezért a Kúria figyelemmel arra, hogy a jogegységi panasz eljárásban hiánypótlásnak nincs helye, a felperesek költségmentesség engedélyezése iránti kérelmét a Jpe.II.60.012/2023/3. számú végzéssel elutasította.
- [10] A kifejtettre tekintettel a Kúria a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés c) pontja alapján a jogegységi panaszt – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – visszautasította.
- Záró rész**
- [11] Az eljárás az Itv. 57. § (1) bekezdés a) pontja szerint illetékmentes.
- [12] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.
- Budapest, 2023. április 3.
- Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Patyi András s.k. bíró, Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k. bíró, Dr. Farkas Katalin s.k. bíró, Dr. Kalas Tibor s.k. bíró, Dr. Gimesi Agnes Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Gyarmathy Judit s.k. bíró, Dr. Magyarfalvi Katalin s.k. bíró, Dr. Márton Gizella s.k. bíró, Molnár Ferencné dr. s.k. bíró, Dr. Mudráné dr. Láng Erzsébet s.k. bíró, Dr. Orosz Árpád s.k. bíró, Salamonné dr. Piltz Judit s.k. bíró, Dr. Simonné dr. Gombos Katalin s.k. bíró, Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró, Dr. Suba Ildikó s.k. bíró, Dr. Stark Marianna s.k. bíró, Dr. Szabó Klára s.k. bíró, Dr. Tóth Kincső s.k. bíró, Dr. Vítál-Eigner Beáta s.k. bíró
- A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.I.60.013/2023/3. számú
végzése**
- Rendelkező rész**
- A Kúria a II. rendű alperesi érdekelt jogegységi panaszát visszautasítja.
A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.
- Indokolás**
- [1] A panaszos a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 41/B. § (1) bekezdése alapján jogegységi panaszt terjesztett elő a Kúria Kfv.IV.37.834/2022/2. (végzés a felülvizsgálati kérelem befogadásáról), Kfv.IV.37.834/2022/3. (felülvizsgálati ellenkérelem, illetőleg csatlakozó felülvizsgálati kérelem előterjesztésére felhívó végzés), Kfv.IV.37.834/2022/6. (tárgyalást kitűző végzés) és Kfv.IV.37.834/2022/10. (II. rendű alperesi érdekelt tájékoztatása, hogy a Kúria előtti eljárásban kötelező a jogi képviselő) számú végzéseivel, valamint a Kfv.IV.37.834/2022/17. számú, az elsőfokú bíróság jogerős ítéletét hatályában fenntartó ítéletével szemben. Kérte a végzések és az ítélet hatályon kívül helyezését és a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Álláspontja szerint a Kúria határozatai eltérnek a Kúria Pfv.V.20.792/2017/7., Pfv.III.21.690/2019/6., Pfv.I.21.735/2019/7., Pfv.VII.20.320/2021/7., Kf.V.39.143/2021/4., Kfv.IV.37.366/2012/4., Kfv.III.37.783/2017/8., Kfv.III.37.201/2018/3., Kfv.IV.37.744/2018/5., Kfv.III.37.825/2019/11., Kfv.IV.35.062/2020/5., Kfv.IV.35.241/2020/7., Kfv.I.35.277/2020/8., Kfv.I.35.526/2020/11., Kfv.VII.37.640/2020/5., Kfv.I.35.240/2021/13., Kfv.IV.37.351/2021/9., Kfv.IV.37.360/2021/2., Kfv.IV.37.780/2021/7., Kfv.VI.37.996/2021/2., Kfv.V.38.065/2021/2., Kfv.I.35.060/2022/3., Kfv.I.35.202/2022/3., Kfv.III.37.048/2022/6., Kfv.IV.37.504/2022/4., Kpk.X.35.696/2019/3., Kpk.V.39.913/2021/2., Kpk.V.40.006/2021/3., Kpkf.I.35.050/2022/3. és Kökif.VII.39.651/2021/2. számú határozatokban,

- valamint a 42/2012. (XII.20.) AB határozatban, a 7/2013. (III. 1.) AB határozatban, a 3174/2014. (VI. 18.) AB határozatban, a 26/2015. (VII. 21.) AB határozatban és a 3222/2018. (VII. 2.) AB határozatban, illetve az Európai Unió Bíróságának C-826/18. számú ügyében hozott ítéletben foglaltaktól.
- [2] A jogegységi panaszban megjelölt Kfv.IV.37.834/2022/2., Kfv.IV.37.834/2022/3., Kfv.IV.37.834/2022/6. és Kfv.IV.37.834/2022/10. számú végzések pervezetésre vonatkozó végzések, amelyek ellen a Bszi. 41/B. § (1) bekezdése szerint nincs helye jogegységi panasznak, így a Kúria kizárólag a Kfv.IV.37.834/2022/17. számú ítélet vonatkozásában vizsgálta a jogegységi panaszban kifejtetteket.
- [3] A Bszi. 41/B. § (1) bekezdése értelmében jogegységi panasz a Kúria 2012. január 1. után hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre hivatkozással terjeszthető elő. Ennek megfelelően nem tekinthetők referenciahatározatoknak a Kúria Kfv.III.37.825/2019/11., Kfv.III.37.048/2022/6., Kpk.V.39.913/2021/2. és Kpk.V.40.006/2021/3. számú határozatai, mert ezeket nem tették közzé a Bírósági Határozatok Gyűjteményében. Ugyanígy nem vizsgálható a jogegységi eljárásban a 42/2012. (XII.20.) AB határozatban, a 7/2013. (III.1.) AB határozatban, a 3174/2014. (VI. 18.) AB határozatban, a 26/2015. (VII. 21.) AB határozatban és a 3222/2018. (VII. 2.) AB határozatban, illetve az Európai Unió Bíróságának C-826/18. számú ügyében hozott ítéletben foglaltaktól való eltérés sem.
- [4] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [5] A Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *h*) pontja értelmében a Jogegységi Panasz Tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panaszt visszautasítja, ha az nem tartalmazza a (3) bekezdésben foglaltakat, és a megfelelő kiegészítés az (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül nem történik meg.
- [6] A Bszi. 41/C. § (3) bekezdése szerint a jogegységi panaszban – a beadványra vonatkozó általános szabályokon túl – meg kell jelölni egyrészt azt a határozatot, amellyel szemben a fél a panaszt előterjeszti, másrészt azt a közzétett kúriai határozatot, amelytől jogkérdésben való eltérést állít.
- [7] A Jogegységi Panasz Tanács következetes gyakorlata szerint a Bszi.-ben foglalt tartalmi követelmények mellett (a támadott és hivatkozott határozatok megjelölése), a félnek nem elég arra hivatkozni, hogy az egyik határozat eltért a másiktól, a panasz befogadásához szükséges, hogy az előterjesztő megjelölje, miben látja az eltérést. Az eltérés megjelölésének azonban konkrétan kell lennie, pontos jogértelmezésre vonatkozó álláspontnak kell ütköznie pontos jogértelmezésre vonatkozó állásponttal. Be kell mutatnia tehát azt a lényegi háttértényállást, azaz a szükséges ügyazonosságot, ami az összehasonlítás alapfeltétele. Ki kell munkálnia, hogy a támadott határozat konkrétan melyik jogszabályi rendelkezésre vonatkozó mely jogértelmezést hol nem tartotta be, hol tért el a támadott határozat jogkérdésben a Kúria közzétett jogértelmezésétől. Fel kell tárnai tehát az ügyek összehasonlítható tényállását, az ügyben felmerült jogkérdést, az alkalmazandó jogot; egy konkrét jogszabály konkrét határozatban való értelmezését kell összevetni egy hasonló helyzetben történt más értelmezéssel. (Jpe.I.60.011/2021/3., Jpe.I.60.014/2021/5., Jpe.II.60.002/2022/3., Jpe.II.60.032/2022/5.)
- [8] A Jogegységi Panasz Tanács több döntésében rámutatott arra is, hogy a Bszi.-ben rögzített törvényi elvárás nem egy bármilyen tartalmú közzétett kúriai határozat megjelölését jelenti, hanem az állított jogkérdésben eltérés konkrét ismertetését igényli, ennek vizsgálata ugyanis – a panasz befogadása esetén – az eljárás lényege, ennek hiányában az eredménnyel nem folytatható le. (Jpe.I.60.001/2021/2., Jpe.I.60.011/2021/3., Jpe.II.60.002/2022/3.)
- [9] A jogegységi panaszban tehát nem elégséges megjelölni tehát az eltérés alapjául hivatkozott határozatokat, a panasz adevkvát indokolással is el kell látni, részletesen ki kell fejteni, hogy a panaszos miben látja az eltérést.
- [10] A Kúria már több döntésében utalt arra is, hogy a jogegységi panasz jogintézménye nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog-, és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál. Erre a bírósági eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok többirányú lehetőséget biztosítanak. A jogegységi panasz eljárás, mint ahogy a nevében is tükröződik, a közzétett határozattól eltérés feloldását, a jogegység biztosítását célozza, nem pedig újabb jogorvoslati fórumot nyit a panaszosnak, a megelőző eljárások során szükségszerűen már érvényesített jog-, és érdeksérelmének orvoslására. (Jpe.I.60.001/2021/2., Jpe.I.60.011/2021/2.)
- [11] A jogegységi panasz előterjesztője általánosságban utalt a megjelölt határozatoktól való eltérésre: nem emelte ki világosan és egyértelműen azonosítható módon, hogy melyik jogszabály melyik rendelkezését érintő, melyik korábbi ítélet melyik jogértelmezésétől miért, miben tér el a tér el a támadott ítélet, illetve a referenciahatározatokkal való összevethetőség okán szükséges az ügyazonosság bemutatása is elmaradt.
- [12] A jogegységi panasz előterjesztője tehát valójában az alapeljárást, különösen a kötelező jogi képviselést és a kötelező elektronikus kapcsolattartás szabályainak alkalmazását sérelmezte. Mindezek miatt a Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *h*) pontja alapján visszautasította.

Záró rész

- [13] A panaszos egyesületként az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 5. § (1) bekezdésének *d*) pontja alapján teljes személyes illetékmentességben részesül, így illetékfizetési kötelezettség nem merül fel.
- [14] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. április 17.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Bartal Géza s.k. bíró, Dr. Bartkó Levente s.k. bíró, Dr. Csák Zsolt s.k. bíró, Dr. Darák Péter s.k. bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Döme Attila s.k. bíró, Dr. Dzsula Marianna s.k. bíró, Dr. Farkas Attila

s.k. bíró, Dr. Hajdu Edit s.k. bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Kovács András s.k. bíró, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Nyíróné dr. Kiss Ildikó s.k. bíró, Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró, Dr. Tanczos Rita s.k. bíró

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.II.60.014/2023/4. számú
végzése**

Rendelkező rész

A Kúria a felperes jogegységi panaszát visszautasítja.

A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] A felperes a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 42/B. § (2) bekezdése [helyesen: 41/B. § (2) bekezdése] alapján jogegységi panaszt terjesztett elő a Kúria Gfv.V.30.561/2022/2. számú, felülvizsgálatot megtagadó végzése ellen. Kérte a végzés hatályon kívül helyezését és a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Álláspontja szerint a Kúria végzése eltér a Kúria Jpe.60.015/2021/15. számú határozatának [11], [14] és [16] pontjában foglaltaktól.
- [2] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [3] A Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés c) pontja alapján – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – visszautasítja, ha az eljárási illetéket nem vagy hiányosan fizették meg.
- [4] A jogegységi panasz eljárás az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 50. § (1) bekezdése értelmében illetékköteles. A Bszi. 41/C. § (2) bekezdés h) pontja értelmében ugyanakkor a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) költségkezdvezményekre vonatkozó szabályai a jogegységi panasz eljárásban is irányadók. A jogegységi panasz előterjesztője csak arra vonatkozó mentesség vagy kedvezmény esetén mentesül az illetékfizetési kötelezettség alól.
- [5] A Jogegységi Panasz Tanács következetes gyakorlata szerint a jogegységi panasz befogadásához elvárható, hogy a panaszos vagy hiánytalanul fizesse meg az illetéket, vagy nyújtson be teljes körű, szabályszerű, érdemben elbíráható költségmentességi kérelmet.
- [6] A panaszos illetéket nem rótt le, a jogegységi panaszban személyes költségmentesség engedélyezését kérte. Kérelméhez azonban – a nyomtatvány „Mellékletek” rovatába írt jelzése ellenére – nem mellékelte a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog engedélyezésének alapjául szolgáló körülmények igazolásáról szóló 26/2017. (XII. 27.) IM rendelet (Kmr.) 10. § (3) bekezdésében meghatározott iratokat (a fizetési számlát vezető pénzforgalmi szolgáltató igazolását három hónapra visszamenőleg a fizetési számla egyenlegéről, valamint három hónapra visszamenőleg a fizetesiszámla-kivonatot). A nyomtatványt a Pp. teljes bizonyító erejű magánokiratra vonatkozó szabályai alapján, a Pp. 325. § (1) bekezdés b) pontja szerinti formában nyújtotta be. A Pp. előírja, hogy az okiratot mindkét tanú aláírja annak igazolásaként,

hogy az aláíró – a részben vagy egészben nem általa írt – okiratot előttük írta alá vagy az aláírását előttük saját kezű aláírásának ismerte el. Az előterjesztett úrlapon azonban hiányzik az egyik tanú aláírása, így emiatt a nyomtatvány nem felel meg a Pp. 325. § (1) bekezdés b) pontjában írt követelménynek. A hiányos költségmentesség engedélyezése iránti kérelmet ezért a Kúria – figyelemmel arra, hogy a jogegységi panasz eljárásban hiánypótlásnak nincs helye – a Jpe.II.60.014/2023/3. számú végzéssel elutasította.

- [7] A panaszos tehát sem az illetékfizetési kötelezettségét nem teljesítette, sem elbírálásra alkalmas költségmentesség iránti kérelmet nem nyújtott be. Mindezek miatt a Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés c) pontja alapján visszautasította.

Záró rész

- [8] Az eljárás az Itv. 57. § (1) bekezdés a) pontja szerint illetékmentes.
- [9] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. április 3.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Patyi András s.k. bíró, Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k. bíró, Dr. Farkas Katalin s.k. bíró, Dr. Kalas Tibor s.k. bíró, Dr. Gyarmathy Judit s.k. bíró, Dr. Gimesi Ágnes Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Magyarfalvi Katalin s.k. bíró, Dr. Márton Gizella s.k. bíró, Molnár Ferencné dr. s.k. bíró, Dr. Mudráné dr. Láng Erzsébet s.k. bíró, Dr. Orosz Árpád s.k. bíró, Salamonné dr. Piltz Judit s.k. bíró, Dr. Simonné dr. Gombos Katalin s.k. bíró, Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró, Dr. Suba Ildikó s.k. bíró, Dr. Stark Marianna s.k. bíró, Dr. Szabó Klára s.k. bíró, Dr. Tóth Kincső s.k. bíró, Dr. Vitál-Eigner Beáta s.k. bíró

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.II.60.016/2023/4. számú
végzése**

Rendelkező rész

A Kúria az I. rendű alperes jogegységi panaszát visszautasítja.

A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] Az I. rendű alperes a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 41/B. § (2) bekezdése alapján jogegységi panaszt terjesztett elő a Kúria Gfv.VI.30.210/2022/22. számú közbenső ítéletével szemben. Kérte a végzés hatályon kívül helyezését és a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Jogegységi panaszában a Kúria Gfv.VII.30.121/2020/13. számú végzésére hivatkozott referenciahatározatként. A jogegységi panasz előterjesztője kérte emellett a jogegységi panasszal támadott közbenső ítélet végrehajtásának felfüggesztését, mivel annak alapján a Fővárosi Törvényszék 2023. április hó 20. napjára tűzte ki a kártérítési igény tárgyalására vonatkozó megismételt eljárás első tárgyalását.
- [2] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.

- [3] A Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *h*) pontja értelmében a Jogegységi Panasz Tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panaszt visszautasítja, ha az nem tartalmazza a (3) bekezdésben foglaltakat, és a megfelelő kiegészítés az (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül nem történik meg.
- [4] A Bszi. 41/C. § (3) bekezdése szerint a jogegységi panaszban – a beadványra vonatkozó általános szabályokon túl – meg kell jelölni egyrészt a határozatot, amellyel szemben a fél a panaszt előterjeszti, másrészt a közzétett kúriai határozatot, amelytől jogkérdésben való eltérést állít.
- [5] A Kúria már több döntésében utalt arra, hogy a jogegységi panasz jogintézménye nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog- és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál. Erre a bírósági eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok többirányú lehetőségét biztosítanak. A jogegységi panasz eljárás, mint ahogy a nevében is tükröződik, a közzétett határozattól eltérés feloldását, a jogegység biztosítását célozza, nem pedig újabb jogorvoslati fórumot nyit a panaszosnak, a megelőző eljárások során szükségszerűen már érvényesített jog-, és érdeksérelmének orvoslására. (Jpe.I.60.001/2021/2., Jpe.I.60.011/2021/2.)
- [6] A jogegységi panasz előterjesztője a panasz 13. bekezdésében idézte a referenciahatározat [54] bekezdését, mely szerint „a szóba jöhető legkésőbbi elévülési kezdő időponttól, a végzámla kifizetésétől is eltelt az ötéves elévülési idő a felperesi kereset benyújtásáig, így az elévülés megszakadása kapcsán később kifejtettekre is figyelemmel, korábbi elévülési kezdő időpont megállapítása nem eredményezne eltérő érdemi döntést”. Emellett a jogegységi panasz 24–25. bekezdéseiben a támadott határozat [79] bekezdését idézte, mely szerint az elszámolással történő átvétellel kerül az elkészült autópálya a felperes tulajdonába, „így károsodásának bekövetkezése is csak ebben az időpontban állt, állhatott be”. A támadott határozat ugyanebben a bekezdésében kiemelte, hogy „a kár csak akkor következett be, amikor az oszthatatlan mű átadásával az ellenszolgáltatás esedékessé vált, a felperes hozzájutott a pénze ellenében az autópályához. Ebben az időpontban teljesítette ugyanis a felperes a szolgáltatás kartellfelárral növelt ellenértékét.”
- [7] A jogegységi panasz előterjesztője a panasz 29. bekezdésében kérdést tesz fel. A panasz csak felveti, hogy vajon az alapügyben, az abban érintett felek között az elévülés kérdésében meghozott, ekként maradéktalanul ügyazonosnak minősülő referenciahatározatban jogkérdésben történt-e olyan jogszabályértelmezés, amely ellentétben áll a támadott határozatban elfoglalt jogi állásponttal. A feltett kérdésre a válasz nemleges, hiszen ahogy a jogegységi panasz 30. bekezdésében a panaszt előterjesztő is rögzíti, a támadott határozat [58] bekezdése a Kúriának azon álláspontját tükrözi vissza, miszerint a Kúria a referenciahatározatban „tudatosan nem foglalt állást az elévülés kezdő időpontját illetően az adott ügyre vonatkozóan”. Ezen megállapítás kapcsán maga a jogegységi panasz előterjesztője is leszögezi, hogy „Ez a megállapítás annyiban helytálló, hogy a Kúria tényleg nem kívánt állást foglalni a referenciahatározatban arról, hogy mi az elévülés kezdő időpontja. Ezt a felülvizsgálati szabályok miatt nem is tehette.”
- [8] A jogegységi panasz vizsgálata során a Jogegységi Panasz Tanács megállapította, hogy a jogegységi panasz előterjesztője nem állított eltérést a Kúria közzétett határozatától és az eltérés fogalmilag is kizárt, hiszen a referenciahatározat nem foglalt állást a jogegységi panasz előterjesztője által felvetett jogkérdésben, az elévülés kezdő időpontja meghatározásában. A referenciahatározat pusztán egy lehetséges értelmezését adta az elévülés kezdő időpontjának, de annak helytálló voltáról – a jogegységi panasz előterjesztője által sem vitatott módon – nem foglalt állást. A támadott határozat ezzel szemben megállapította az elévülés kezdő időpontjának kötelező értelmezését.
- [9] A jogegységi panasz előterjesztője tehát nem eltérést állít a referenciahatározattól, hanem közvetlenül a támadott határozatban kialakított kötelező értelmezés megváltoztatását kívánja elérni, mely azonban nem rendeltetése a jogegységi panasznak, hiszen ez a támadott határozat újabb felülvizsgálatát jelentené. Mindezek miatt a Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *h*) pontja alapján visszautasította.

Záró rész

- [10] A jogegységi panasszal támadott közbenső ítélet végrehajtásának felfüggesztése nem volt engedélyezhető, figyelemmel arra, hogy a Jogegységi Panasz Tanács a jogegységi panaszt visszautasította.
- [11] Az eljárás a jogegységi panasz visszautasítására tekintettel az Itv. 57. § (1) bekezdés *a*) pontja szerint illetékmentes, ezért a panaszos az Itv. 80. § (1) bekezdés *i*) pontja alapján a jogegységi panasz eljárásban megfizetett 3 500 000 forint illeték visszatérítését a székhelye szerint illetékes állami adóhatóságtól kérheti.
- [12] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. április 17.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Patyi András s.k. bíró, Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k. bíró, Dr. Farkas Katalin s.k. bíró, Dr. Kalas Tibor s.k. bíró, Dr. Gyarmathy Judit s.k. bíró, Dr. Magyarfalvi Katalin s.k. bíró, Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke az aláírásban akadályozott Dr. Márton Gizella bíró helyett, Molnár Ferencné dr. s.k. bíró, Dr. Mudráné dr. Láng Erzsébet s.k. bíró, Dr. Orosz Árpád s.k. bíró, Salamonné dr. Piltz Judit s.k. bíró, Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró, Dr. Suba Ildikó s.k. bíró, Dr. Stark Marianna s.k. bíró, Dr. Szabó Klára s.k. bíró, Dr. Tóth Kincső s.k. bíró, Dr. Puskás Péter s.k. bíró, Dr. Vítál-Eigner Beáta s.k. bíró

BÜNTETŐ KOLLÉGIUM

149 Amennyiben a törvény meghatározott büntetési nem alkalmazását főszabályként kötelezően előírja, de annak mellőzését meghatározott feltételek mellett lehetővé teszi, a büntetés csak akkor törvénysértő, ha a bíróság kifejezetten deklarálja, hogy azt más, a törvényben nem szereplő okból nem szabja ki. Ellenkező esetben a büntetés nem sért kötelező, nem a bíró mérlegelésére bízott anyagi jogi szabályt [Btk. 55. § (2) bek.; Be. 649. § (1) bek. b) pont].

- [1] A járásbíróság a 2020. november 2. napján kihirdetett ítéletével a terheltet bűnösnek mondta ki járművezetés bódult állapotban vétségében [Btk. 237. § (1) bek.] és kábítószer birtoklásának vétségében [Btk. 178. § (6) bek.]. Ezért a terheltet – halmazati büntetésül, mint különös és többszörös visszaesőt – 2 évi szabadságvesztésre és 3 évi közügyektől eltiltásra ítélte. A szabadságvesztés végrehajtásának fokozatát börtönben állapította meg azzal, hogy a terhelt feltételes szabadságra nem bocsátható, egyúttal a járásbíróság korábbi ítéletéből engedélyezett feltételes szabadságot megszüntette. Az ítélet ellen a vádlott és védője által bejelentett fellebbezést elbírálvá, a törvényszék a 2021. szeptember 22-én kelt ítéletével a szabadságvesztés tartamát 1 év 6 hónapra enyhítette, a büntetést a terhelttel mint többszörös visszaesővel szemben tekintette kiszabottnak, és a feltételes szabadság megszüntetésére vonatkozó rendelkezést mellőzte. Egyebekben azonban az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.
- [2] A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a megyei főügyészség terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a terhelt terhére, a Be. 649. § (1) bekezdés b) pont második fordulat ba) alpontjában meghatározott okból, törvénysértő büntetés kiszabása miatt.
- [3] Indokolásában utalt arra, hogy a bíróság jogerős ítéletében a terhelt büntetőjogi felelősségét – más bűncselekmény mellett – járművezetés bódult állapotban bűncselekménye miatt állapította meg. E bűncselekmény miatt a Btk. 55. § (2) bekezdése szerint járművezetéstől eltiltás büntetés kiszabása kötelező, az csak különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető. Jelen esetben ilyen, különös méltánylást érdemlő körülmény nem merült fel, arra a bíróságok nem hivatkoztak, ennek ellenére járművezetéstől eltiltást nem szabtak ki a terhelttel szemben.
- [4] Az elsőfokú bíróság e büntetési nem mellőzését nem indokolta. A bizonyítékok értékelése során súlyosító körülményekre – a terhelt különös és többszörös visszaesői minőségére, a feltételes szabadság hatálya alatti elkövetésre, melynek során utast is szállított és anyagi káros baleseteket is okozott – hivatkozott. Különös méltánylást érdemlő körülmény az elsőfokú ítéletből nem tűnik ki, ezért bizonyos, hogy a bíróság nem mérlegelés következményeként, különös méltánylást érdemlő ok alapján mellőzte a járművezetéstől eltiltás kiszabását.
- [5] A másodfokú bíróság pedig kifejezetten megjelölte, hogy az ügyben nem állapítható meg különös méltánylást érdemlő körülmény, ezért az elsőfokú bíróság tévedett, amikor nem szabott ki járművezetéstől eltiltást, azt azonban a terhelt terhére bejelentett ügyészi fellebbezés hiányában nem pótolhatta. Ekként az elsőfokú bíróság nem a törvény alapján kivételt engedő, hanem más okból nem szabott ki a terhelttel szemben járművezetéstől eltiltást.
- [6] Indítványozta ezért, hogy a Kúria a jogerős ítéletet változtassa meg és a terheltet járművezetéstől eltiltásra is ítélje.
- [7] A Legfőbb Ügyészség a megyei főügyészség felülvizsgálati indítványát – indokaival egyetértve – fenntartotta és érdemben is azzal egyező indítványt tett.
- [8] A terhelt és védője az indítványra nem tett észrevételt.
- [9] A megyei főügyészség felülvizsgálati indítványa nem alapos.
- [10] Az ügyészség jogosult a terhelt terhére felülvizsgálati indítványt előterjeszteni [Be. 651. § (1) bek.]. A terhelt terhére irányuló indítvány a Be. 652. § (3) bekezdésében írtak szerint a jogerős ügydöntő határozat közlésétől számított hat hónapon belül terjeszthető elő. Jelen ügyben a jogerős ügydöntő határozatot az ügyészség 2021. november 18-án átvette, az indítvány 2022. március 9-én érkezett az elsőfokú bírósághoz, a törvényes határidő megtartott, így az indítvány joghatályos.
- [11] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, amely a Be. 648. §-a értelmében kizárólag a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen, a Be. 649. §-ában megjelölt anyagi és eljárási okokból vehető igénybe. A felülvizsgálati okok törvényben meghatározott köre nem bővíthető, az ott meghatározottakon kívül más okból felülvizsgálatnak nincs helye.
- [12] A Be. 649. § (1) bekezdés b) pont második fordulat ba) alpontja alapján valóban felülvizsgálati ok, ha a bíróság jogerős ítéletében kiszabott büntetés a Btk. más (a hivatkozott törvényhely első fordulatával összevetve: a téves minősítés esetkörén kívül eső) szabályának megszegése következtében törvénysértő. A kiszabott büntetés csak akkor tekinthető törvénysértőnek és esik felülvizsgálat alá, ha az – a minősítésen túl – a büntetőtörvény valamely mérlegelést nem tűrő rendelkezésébe ütközve a nemében és/vagy mértékében törvénysértő (BH 2012.239., BH 2005.337., BH 2016.264.II.).
- [13] Kétségtelen, hogy mérlegelést nem tűrő szabályt sért, ezért ebbe a körbe esik és felülvizsgálatot alapoz meg az is, ha a bíróság jogerős ítéletében az adott joghelyzetben kötelezően kiszabandó büntetést nem szab ki, például 2022. március 1-jét megelőzően a Btk. 52. § (3) bekezdésében írt rendelkezés ellenére a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetőjét, ha a bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követte el, illetve a gyermekpornográfia elkövetőjét nem tiltja el végleges hatállyal bármely

- olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll (2/2021. BK vélemény). 2022. március 1. napja óta pedig e törvénysértés már egyszerűsített felülvizsgálatban is orvosolható (Be. 671. § 8. pont első ford.).
- [14] Ezért az ügyészség indítványa alapján felülvizsgálatnak helye van.
- [15] Az indítványozó szerint a jelen ügyben a törvénysértés azáltal valósult meg, hogy a bíróság a járművezetés bódult állapotban bűncselekményét elkövető terhelten szemben nem szabott ki járművezetéstől eltiltást. Kétségtelen, hogy a Btk. 55. § (2) bekezdése szerint a járművezetéstől el kell tiltani azt, aki járművezetés ittas állapotban vagy járművezetés bódult állapotban bűncselekményt követ el (és a bíróság utóbbi bűncselekményben mondta ki bűnösnek a terhelten), azonban e törvényhely azt is lehetővé teszi, hogy különös méltánylást érdemlő esetben a bíróság a járművezetéstől eltiltás kötelező alkalmazását mellőzze.
- [16] Ugyanakkor az is tény, hogy jelen ügyben az elsőfokú bíróság különös méltánylást érdemlő okot ítéletének indokolásában nem jelölt meg. A másodfokú bíróság pedig kifejezetten rögzítette, hogy ilyen körülmény nem áll fenn, a törvénysértést csupán a terhelt terhére bejelentett ügyészi fellebbezés hiányában beállott súlyosítási tilalom (Be. 595. §) okán nem tudta orvosolni.
- [17] Ezzel együtt az ismertetett törvényi szabályozás alapján szembetűnő, hogy a járművezetés ittas vagy bódult állapotban bűncselekménye esetén a járművezetéstől eltiltás nem kategorikusan, minden esetben kötelező [mint ahogy a foglalkozástól eltiltás a Btk. 52. § (3) bekezdésében írt esetben], hanem a bírói mérlegelésnek teret enged annyiban, hogy különös méltánylást érdemlő okból az említett bűncselekmények elkövetése esetén is lehetővé teszi e büntetési nem kiszabásának mellőzését.
- [18] A Kúria gyakorlata korábban következetes volt abban, hogy nem engedte meg a felülvizsgálatot akkor, ha a bíróság jogerős ítéletében a Btk. 55. § (2) bekezdésében írt bűncselekmény miatt – miképp jelen ügyben is – indokolás nélkül (Bfv.II.345/2019/9.), avagy az ügyészség által vitatott indokolással (Bfv.II.127/2018/5.) mellőzte a járművezetéstől eltiltást.
- [19] A Kúria ezt a gyakorlatot utóbb akként fejlesztette tovább, hogy megengedte a felülvizsgálatot akkor, ha a bíróság jogerős ítéletében a járművezetéstől eltiltás kiszabását nem különös méltánylást érdemlő okból, hanem más, a törvényben meg nem engedett és ezért téves jogi indokok alapján (Bfv.II.1025/2019/5., Bfv.II.1230/2020/8.), illetve általa deklaráltan különös méltánylást érdemlő ok hiányában (Bfv.II.399/2022/5., Bfv.II.401/2022/5.) mellőzte.
- [20] Nincs ok a változtatásra és ezért nem is változott viszont a gyakorlat abban a tekintetben, hogy a különös méltánylást érdemlő eset fennállása nem lehet felülvizsgálat tárgya. Irányadó ez abban az esetben is, ha a bíróság a különös méltánylást érdemlő eset mibenlétét nem állapította meg, az pedig kívül esik a Kúria felülbírálati jogkörén, hogy ezt a kérdést a Kúria a felülvizsgálati eljárásban maga bírálja el. Ennek megfelelően, ha a bíróság jogerős ítéletében nem hivatkozik kifejezetten más, a különös méltánylást érdemlő eset körén kívül eső okra, úgy a felülvizsgálatban kizárólag az vizsgálható, hogy a kiszabott büntetés mérlegelést nem tűrő szabályba ütközik-e.
- [21] Adódik ez abból is, hogy ebben az esetben a felülvizsgálat oka értelemszerűen nem a téves minősítés [Be. 649. § (1) bek. b) pont első ford.], hanem a Btk. más szabályának megsértése [Be. 649. § (1) bek. b) pont második ford.] miatt törvénysértő büntetés. Ebben az esetben pedig – ahogy arra a Kúria már utalt – kizárólag a mérlegelést nem tűrő, kivételt nem ismerően kötelező anyagi jogi szabály megsértése vezet el a büntetés törvénysértő voltaához.
- [22] Ekként járt el a Kúria a Bfv.II.363/2021/4. számú határozatában is, melyben hatályban tartotta a többszörös visszaeső terhelten szemben – a jogerős ítéletben már – helyes minősítés mellett kiszabott, de a Btk. 89. § (2) bekezdése szerint csak különös méltánylást érdemlő esetben, a Btk. 82. § (1) bekezdésének alkalmazásával kiszabható büntetést, megerősítve ezzel a fenti elvet. Megjegyzendő, hogy a másodfokú bíróság ebben az esetben is – miként jelen ügyben is – észlelte az elsőfokú bíróság tévedését, sőt ki is javította az elsőfokú ítéleti téves minősítést, csupán a büntetést nem tudta súlyosítani a terhelt terhére bejelentett ügyészi fellebbezés hiányában [Be. 595. § (1) bek.]. Ekként jelen ügyben sincs jelentősége, hogy a másodfokú bíróság ugyancsak a súlyosítási tilalom okán nem tudta helyesbíteni az általa is tévesnek ítélt bünteteskiszabási rendelkezést (a járművezetéstől eltiltás mellőzését), ez a Btk. 649. § (1) bekezdés b) pont második fordulata szerinti indítvány elbírálása kapcsán közömbös.
- [23] Ugyancsak a fentieknek megfelelően járt el a Kúria Bfv.II.728/2012/5., a Bfv.I.1342/2012/5. és a Bfv.I.992/2019/5. számú határozatában is, amelyekkel a jogerős ítéletekben szintén helyes minősítés mellett kiszabott, de még az ún. enyhítő szakasz [Btk. 82. § (1)–(2) bek.] alkalmazásával sem kiszabható büntetéseket az enyhítő szakasz teljes kimerítésével kiszabható legrövidebb tartamra emelte fel. A Bfv.II.1379/2016/7. számú határozatával pedig a törvényi minimumot el nem érő mértékben megállapított pénzbüntetés napi tételeinek számát éppen a törvényi minimumra emelte fel. Megállapítható tehát, hogy valamennyi esetben kizárólag a mérlegelést nem tűrő törvénysértés kiküszöbölésére szorítkozott.
- [24] Jelen esetben azonban a jogerős ítéletben kiszabott büntetés ilyen, mérlegelést nem tűrő szabályt nem sért, mert a járművezetéstől eltiltás mellőzését a Btk. 55. § (2) bekezdés második mondata lehetővé teszi. A különös méltánylást érdemlő ok mibenléte a felülvizsgálati eljárásban továbbra sem bírálható felül vagy – a bíróság arra vonatkozó indokolása hiányában – nem bírálható el pótlólag. Ezért kiszabására a rendkívüli jogorvoslatban kizárólag akkor kerülhet sor, ha a bíróság jogerős ítéletében kifejezetten deklarálja, hogy a járművezetéstől eltiltást nem különös méltánylást érdemlő okból mellőzte (Kúria Bfv.II.1025/2019/5.,

Bfv.II.1230/2020/8., Bfv.II.399/2022/5.,
Bfv.II.401/2022/5.).

- [25] Mindezek alapján a Kúria – miután nem észlelt olyan egyéb eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 659. § (6) bekezdése alapján hivatalból köteles – a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, és a megtámadott határozatot a Be. 660. § (1) bekezdésének főszabálya szerinti tanácsulésen, a Be. 662. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Bfv.II.338/2022/6.)

150 I. A kiskorú veszélyeztetése büntettét akár egy cselekmény elkövetése is megalapozhatja, amennyiben az a törvény szerinti hatást, veszélyeztetést fejt ki a gyermek erkölcsi, értelmi vagy testi fejlődése vonatkozásában. Azonban akár hosszabb időtartamot átfogó cselekménysor (ismétlődő cselekmények, élethelyzetek) sem alkalmasak elbírálásra, ha azok a vádiratban olyan mértékben elnagyoltak, hogy a bűncselekmény törvényi tényállási elemei nem állapíthatók meg egyetlen esetben sem [Btk. 208. § (1) bek.; Be. 422. § (1) bek. b) pont, 492. § (2) bek. d) pont].

II. A zaklatás bűncselekménye egy cselekménnyel is megvalósulhat, ha az elkövető bántalmazással való, komolyan vehető fenyegetése a testi épség ellen irányuló, és ekként önmagában alkalmas a sértettség félelem kialakítására [Btk. 222. § (2) bek. a) pont].

- [1] A törvényszék katonai tanácsa a 2021. november 16. napján kihirdetett ítéletével a volt szerződéses szakaszvezető vádlottat bűnösnek mondta ki a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorú veszélyeztetésének büntetében, a Btk. 212/A. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő kapcsolati erőszak büntetében, valamint a Btk. 222. § (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő zaklatás vétségében. Ezért – halmazati büntetésül – 2 év 6 hónap börtön fokozatú szabadságvesztésre és 3 év közügyektől eltiltásra ítélte. Az elsőfokú bíróság a vádlottat végleges hatállyal tiltotta el bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében 18. életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyásos viszonyban áll. Úgy rendelkezett, hogy a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontja a büntetés kétharmad részének kitöltését követő nap. A szabadságvesztésbe beszámította a vádlott által 2021. április 19. napjától 2021. november 16. napjáig előzetes fogvatartásban töltött időt, valamint kötelezte a vádlottat, hogy fizessen meg az államnak 309 577 forint büntügyi költséget.
- [2] Az elsőfokú ítélet ellen az ügyész a volt szerződéses szakaszvezető vádlott terhére, súlyosítás, hosszabb tartamú szabadságvesztés és hosszabb tartamú közügyektől eltiltás kiszabása érdekében jelentett be fellebbezést. A vádlott és a védője valamennyi bűncselekmény tekintetében felmentés érdekében jelentett be fellebbezést.
- [3] Az ítéletábra katonai tanácsa mint másodfokú bíróság a 2022. május 6. napján kihirdetett ítéletével az elsőfokú bíróság határozatát megváltoztatta. A vádlottat a Btk. 222. § (2) bekezdés a) pontjába

ütköző zaklatás vétsége miatt emelt vád alól felmentette; a vádlottal szemben a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt a büntetőeljárást megszüntetette. A vádlottal szemben kiszabott szabadságvesztés tartamát 1 év 6 hónap börtönbüntetésre enyhítette, a kiszabott szabadságvesztés végrehajtását pedig 3 év próbaidőre felfüggesztette. A vádlottal szemben alkalmazott közügyektől eltiltás mellékbüntetés és foglalkozástól eltiltás büntetés kiszabását mellőzte. Megállapította, hogy a szabadságvesztés végrehajtása esetén a vádlott legkorábban a szabadságvesztés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta azzal, hogy a vádlott által az elsőfokú ítélet kihirdetésének napjától 2022. január 5. napjáig letartóztatásban, majd 2022. január 6. napjától a mai napig büntügyi felügyelet alatt töltött időt a szabadságvesztés tartamába beszámította; ennek során egy napi letartóztatásban töltött időt egy napi szabadságvesztésnek és négy napi büntügyi felügyeletben töltött időt egy napi szabadságvesztésnek feleltetett meg.

- [4] A másodfokú bíróság az ítéleti tényállást annyiban egészítette ki a Be. 593. § (1) bekezdés a) pontja alapján, hogy B.-né K. I. és B. V. sértettek az ügyben 2021. április 19. napján joghatályos magánindítványt terjesztettek elő; illetve azzal, hogy a vádlott időközben elvált és szolgálati viszonya méltatlanság címén 2022. március 4. napján megszűnt.
- [5] Az ítéletábra az indokolásában megállapította, hogy tévedett az elsőfokú bíróság, amikor a vádiratban a vádlott terhére rótt kiskorú veszélyeztetésének büntette bűncselekmény tekintetében nem vizsgálta: a vádirat tartalmazza-e a Be. 422. § (1) bekezdés b) pontjában írtaknak megfelelően a vád tárgyává tett cselekmény pontos leírását. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a kiskorú veszélyeztetése cselekménnyel kapcsolatban a bűncselekmény elkövetése idejének vádirati megjelölésével a Be. 422. § (1) bekezdés b) pontjában írt követelmény nem teljesült. A kiskorú veszélyeztetése kapcsán rögzített vádirati és ítéleti tényállás nem egyszerűen nem tartalmazza a cselekmény időpontját – hiszen a dátum szerinti megjelölés hiánya akár természetesnek is tekinthető –, de nem tartalmazza a vádlotti cselekménynek, valamilyen konkrét időpont, időszak vagy külső történéshez történő kapcsolását, de a vádlotti cselekménynek olyan szintű körülírását sem, hogy az cselekményként egyedileg azonosítható legyen. Legalább néhány esetben a cselekmények konkrét leírását kellett volna a vádiratnak tartalmaznia ahhoz, hogy a bíróság állást tudjon foglalni abban a tekintetben: az a kiskorú gyermek személyiségfejlődését károsan befolyásolta-e. A vád tárgyává tett cselekmény pontatlan leírása nem került kiküszöbölésre, így az bűncselekmény megállapításának alapjául sem szolgálhat. Ezért az ítéletábra katonai tanácsa az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a volt szerződéses szakaszvezető vádlottal szemben a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt folyamatban lévő büntetőeljárást a Be. 567. § (2) bekezdés d) pontja, és a Be. 607. § (1) és (3) bekezdései alapján megszüntetette.

- [6] A B.-né K. I. sértett sérelmére elkövetett cselekmény kapcsán az elsőfokú ítélet jogi indokolását kiegészítette azzal, hogy a vádlott a történeti tényállásban rögzített cselekményeivel a vele közös háztartásban élő házastársával szemben az emberi méltóságot súlyosan sértő, megalázó és erőszakos magatartást tanúsított: ennek során őt a földön húzta, ellökte, megragadta, megrángatta, az udvaron a földre lerántotta és ott, valamint a betonjárđán húzta, majd mosogatószerrel, olajjal, kávékrépporral és üdítővel leöntötte, mellyel a sértett részére a nyak horzsolásában, a jobb könyök és a jobb comb zúzódásában, valamint a jobb szem környékének bevérzésében megnyilvánuló könnyű testi sérüléseket okozott. Mindezzel megvalósította az elsőfokú ítéletben terhére megállapított kapcsolati erőszak büntetét.
- [7] A B. V. sérelmére megvalósított cselekménnyel összefüggésben – a BH 2011.303. és BH 2020.63. számú eseti döntésekre is utalással – kifejtette, hogy a vádlott részéről a lányával szemben a félelem felkeltésének célzata nem igazolható. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a szituációból következően a vádlotti magatartás kizárólag azt célozta, hogy a feleségével szembeni erőszakos magatartását folytassa, és ennek érdekében a lányának ezt akadályozó magatartását elhárítsa. A vádlott részéről az egyetlen fenyegető kijelentés megtétele, és a lány elött az ajtó becsapása a váratlanul felbukkant akadály elhárításaként szolgált. Ezért az ítélet tábla a vádlottat az ellene a Btk. 222. § (2) bekezdés a) pontjába ütköző zaklatás vétsége miatt emelt vád alól a Be. 566. § (1) bekezdés a) pontja alapján – bűncselekmény hiányában – felmentette.
- [8] A másodfokú bíróság ítélete ellen a fellebbviteli főügyészség határidőn belül, a Be. 615. § (1) bekezdése és a (2) bekezdés b) pontja alapján a vádlott terhére: a katonai büntetőeljárás részbeni megszüntetése, valamint a vádlott részfelmentése okán, további bűnösség megállapítása és halmazati büntetésül hosszabb tartamú végrehajtandó szabadságvesztés, továbbá foglalkozástól eltiltás büntetés, illetve közügyektől eltiltás mellékbüntetés kiszabása végett jelentett be fellebbezést.
- [9] A vádlott és a védő tudomásul vette a másodfokú ítéletet.
- [10] A Legfőbb Ügyészség indítványában a fellebbviteli főügyészség fellebbezését módosított tartalommal tartotta fenn. Indítványozta, hogy a Kúria a Be. 621. § (1) bekezdés b) pontja szerinti tanácsülésén, a Be. 625. § (2) bekezdés a) pontja alapján a másodfokú ítéletet helyezze hatályon kívül, és a másodfokú bíróságot utasítsa új eljárásra.
- [11] A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint nem képezhetne volna akadályát a vádlott büntetőjogi felelőssége megállapításának önmagában az, hogy a kiskorú veszélyeztetése büntettének alapját képező tények – az ítélet tábla szerint – nem kellően részletesek és árnyaltak a vádirati tényállásban. Érvelése szerint a cselekmények leírásának körülményeiből kizárólag az a következtetés vonható le, hogy azokra valamennyi esetben családi körben, a közös lakhelyüként szolgáló ingatlan(ok)ban került sor. A vádiratban részletezetteknél konkrétan módon pedig nem is szükséges megjeleníteni azt a fajta hegemoniára törekvő, elnyomó és brutális magatartást, amelyet a vádlott kiskorú gyermeke jelenlétében a házastársa sérelmére megvalósított. Meghatározó jelentőségűnek tartotta az ítéleti tényállás azon megállapítását, hogy a vádlott a leírt magatartásával nemcsak veszélyeztette, de ténylegesen károsan is befolyásolta B. V. sértett erkölcsi és érzelmi fejlődését.
- [12] A Legfőbb Ügyészség szerint a másodfokú bíróság a vádlottal szemben a kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt indított büntetőeljárást a Be. 567. § (2) bekezdés d) pontja és a Be. 607. § (1) bekezdés és (3) bekezdései alapján törvénysértően szüntette meg. Ezáltal megvalósította a Be. 608. § (1) bekezdés e) pontjában meghatározott, feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási jogszabálysértést, amelynek a vizsgálata megelőzi, egyben akadályozza a büntetőjogi főkérdések harmadfokú eljárásban történő értékelését.
- [13] A zaklatás vétsége miatti felmentő rendelkezést is alaptalannak tartotta. Álláspontja szerint az akadály elhárításának célzata és a B. V. mint akadály félelemkeltés céljából testi sértéssel fenyegetése nem zárják ki, hanem ellenkezőleg, feltételezik egymást. A vádlott ugyanis épp oly módon tudta zavartalanul végrehajtani a felesége sérelmére megvalósítani szándékozott további cselekményeit, ha fenyegetés útján eltávolítja a közelükből a lányát, valamint az ajtó becsapásával fizikailag is nyomatékosítja e szándéka komolyságát.
- [14] A védő az ügyészi fellebbezésre tett észrevételében – egyetértve a másodfokú bíróság ítéletével – a másodfokú ítélet helybenhagyását indítványozta.
- [15] A harmadfokú nyilvános ülésen a Legfőbb Ügyészség képviselője a fellebbviteli főügyészség fellebbezését, a Legfőbb Ügyészség nyilatkozatában foglalt változtatásokkal fenntartotta.
- [16] A védő az írásbeli észrevételében foglaltakat fenntartva kiemelte, hogy a kiskorú veszélyeztetése kapcsán nem bizonyított az elkövetés helye, annak ideje csak hozzávetőleges időpont, konkrétum nem került megállapításra az ítéletben. Álláspontja szerint a gyermekek, különösen B. V. pszichés fejlődésének károsodása kapcsán szintén nem állapítható meg a vádlott magatartásával az okozati összefüggés.
- [17] A zaklatás vétsége vonatkozásában kifejtette, hogy a vádlottnak nem félelemkeltés volt a célja és az ajtónak B. V. előtti becsukása is ezt igazolta.
- [18] Hivatkozott a cselekmény óta bekövetkezett időmúlásra és arra, hogy a másodfokú ítélet kihirdetése óta a vádlott a családjával egy ingatlanon él, különösen, de napi kapcsolatban találkozik velük. Mindezek alapján a másodfokú katonai tanács ítéletének helybenhagyását indítványozta, valamint a bűnügyi költség vonatkozásában részletfizetés engedélyezését.
- [19] A vádlott a nyilvános ülésen megbánását fejezte ki.
- [20] A fellebbviteli főügyészség fellebbezése az alábbiak szerint, részben alapos.
- [21] A Be. 615. § (1) bekezdése értelmében a másodfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésnek van helye a harmadfokú bírósághoz a másodfokú bíróságnak az elsőfokú bírósággal ellentétes döntése esetén.
- [22] A Be. 616. § b) pontja értelmében a másodfokú bíróság ügydöntő határozata ellen fellebbezésre jogosult az ügyészség is. A Kúria megállapította, hogy az ügyészség a fellebbezést a Be. 582. § (1) bekezdése szerinti határidőben nyújtotta be.

- [23] A Be. 615. § (2) bekezdés *b)* pontja értelmében ellentétes a döntés, ha a másodfokú bíróság az első fokon elítélt vádlottat felmentette vagy vele szemben a büntetőeljárást megszüntette.
- [24] A Be. 615. § (3) bekezdés szerint a fellebbezés az ellentétes döntést, illetve kizárólag a másodfokú bíróság ítéletének azon rendelkezését vagy részét sérelmezheti, amelyet az elsőfokú bíróság ítéletének az ellentétes döntéssel összefüggő felülbírálatára eredményezett. A Be. 615. § (5) bekezdésére figyelemmel a másodfokú ítéletnek a (3) bekezdésben meghatározottakon kívüli rendelkezése, illetve része ellen nincs helye fellebbezésnek.
- [25] A jelen ügyben megállapítható, hogy a fellebbviteli főügyészség a másodfokú bíróságnak az elsőfokú bírósággal ellentétes döntését sérelmezve nyújtott be fellebbezést a harmadfokú bírósághoz, mivel a volt szerződéses szakaszvezető vádlottat a törvényszék katonai tanácsa első fokon három bűncselekmény miatt elítélte, míg az ítéletábla katonai tanácsa mint másodfokú bíróság egy bűncselekmény tekintetében az eljárást megszüntette [a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorú veszélyeztetésének büntette] és egy bűncselekmény vádjára alól felmentette [a Btk. 222. § (2) bekezdés *a)* pontjába ütköző zaklatás vétsége].
- [26] Ellentétes döntés hiányában a másodfellebbezés nem érinthette a bűnösség megállapítását a kapcsolati erőszak büntetésében [Btk. 212/A. § (2) bek. *a)* pont, (1) bek. *a)* pont]. E bűncselekményhez kapcsolódó tényállás ezért a harmadfokú felülbírálat tárgyát sem képezte. Vizsgálta ugyanakkor e bűncselekmény kapcsán is a Kúria, hogy helye van-e felmentésnek vagy az eljárás megszüntetésének, ennek hiányában a bűncselekmények minősítése törvényes-e [Be. 618. § (3) bek. *a)* pont, 590. § (5) bek. *a)–c)* pont].
- [27] A Kúria utal arra, hogy a Legfőbb Ügyészség nem minden, a fellebbviteli főügyészség fellebbezése által érintett körben terjesztett elő indítványt, mivel a Legfőbb Ügyészség álláspontja az volt, hogy az eljárás törvénysértő megszüntetése abszolút eljárási szabálysértésnek minősül, ezért a zaklatás vétsége vonatkozásában az eltérő másodfokú döntés vizsgálata már szóba sem kerülhet. Ezért érdemi indítványt a zaklatás vétsége tekintetében nem tett.
- [28] Ugyanakkor nem vitásan az ügyben joghatályos ügyészi fellebbezés került benyújtásra, amely mind a két megváltoztató (eljárást megszüntető és felmentő) rendelkezést támadta, és a törvény előírása szerint a fellebbezést bejelentő fellebbviteli főügyészség érdemben megindokolta az álláspontját mind a kiskorú veszélyeztetésének büntette, mind a zaklatás vétsége vonatkozásában. A fellebbező ügyész álláspontja a fellebbezés kézbesítésével [Be. 582. § (5) bek.] a vádlott és a védő előtt is ismertté vált, vagyis olyan információt nem használt fel a Kúria a határozata meghozatala során, amelyről a vádlott és a védő ne tudtak volna.
- [29] Ezért tehát nem volt akadálya annak, hogy a Kúria érdemben a joghatályos ügyészi fellebbezést elbírálva döntsön a fellebbezés felől.
- [30] A Kúria a másodfellebbezést a Be. 621. § (2) bekezdés alapján – mivel az ügyészség a vádlott terhére fellebbezett – nyilvános ülésen bírálta el.
- [31] A felülbírálat terjedelmét a Be. 618. §-a határozza meg. A Be. 618. § (1) bekezdése alapján a harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletének a fellebbezéssel sérelmezett ellentétes döntését – azon rendelkezését, illetve részét, amelyet az elsőfokú bíróság ítéletének a sérelmezett ellentétes döntéssel összefüggő felülbírálatára eredményezett – és az elsőfokú és a másodfokú bírósági eljárást arra tekintet nélkül bírálja felül, hogy ki, milyen okból fellebbezett.
- [32] A Kúria a hivatalból elvégzett vizsgálata során abszolút (feltétlen) eljárási szabálysértést [Be. 608. § (1) bek.], és egyéb, a 607. § (1) bekezdésében, valamint a 608. § (1) bekezdésében fel nem sorolt, és a harmadfokú eljárásban nem orvosolható olyan eljárási szabálysértést sem észlelt, amely lényeges hatással volt az eljárás lefolytatására, a bűnösség megállapítására, a bűncselekmény minősítésére, a büntetés kiszabására, illetve az intézkedés alkalmazására [Be. 609. § (1) bek.].
- [33] A Be. 615. § (4) bekezdése értelmében a másodfokú bíróság ítélete elleni fellebbezésben az ellentétes döntés alapját képező tényállás akkor nem támadható, ha
a) az elsőfokú bíróság ítélete ellen kizárólag az 583. § (3) bekezdése alapján jelentettek be fellebbezést, vagy
b) az ellentétes döntés az 590. § (5) bekezdése szerinti felülbírálaton alapul.
- [34] Ebből következően – mivel a másodfokú felülbírálat teljes körű volt – a harmadfokú eljárásban a Kúria a tényállás megalapozottságát is vizsgálta a fellebbezéssel érintett bűncselekmények vonatkozásában.
- [35] A harmadfokú bíróság a határozatát arra a tényállásra alapítja, amely alapján a másodfokú bíróság az ítéletét meghozta, kivéve, ha a másodfokú bíróság ítélete a fellebbezéssel sérelmezett ellentétes döntés tekintetében megalapozatlan [Be. 619. § (1) bek.].
- [36] A Be. 619. § (2) és (3) bekezdése alapján a harmadfokú bíróság a határozatát akkor alapíthatja a másodfokú ítélet alapját képező tényállásra, ha az további bizonyítás felvétele nélkül is megalapozott, vagy iratok alapján azzá tehető, illetve a helytelen ténybeli következtetés kiküszöbölhető és ekként a helyes tényállás megállapítható. A harmadfokú eljárásban azonban bizonyítás felvételére nincs lehetőség.
- [37] A megalapozottságot megelőzően vizsgálandó azonban az adott cselekmény tekintetében a vád törvényessége, amely jelen ügyben a kiskorú veszélyeztetése büntett vonatkozásában vált kérdésessé. E körben a Kúria a következőket bocsátja előre.
- [38] A bíróság vád alapján ítélezik és a vádról döntenie kell, a vádon túl nem terjeszkedhet. A bíróság csak a megvádolt személy büntetőjogi felelősségéről dönthet és csak olyan cselekményt bírálhat el, amelyet a vád tartalmaz (Be. 6. §). A vád törvényessége, illetve annak hiánya a vád tartalma alapján vizsgálható.
- [39] A Be. 422. § (1) bekezdés *a)* pontja alapján a vádirat törvényes eleme – többek között – a vád tárgyává tett cselekmény pontos leírása.
- [40] A bíróságnak pedig már a tárgyalás előkészítése során, hivatalból meg kell vizsgálnia, hogy valamennyi törvényes elem megállapítható-e a vádiratban foglalt összes, vád tárgyává tett cselekmény vonatkozásában. A kiskorú

- veszélyeztetése büntett tekintetében ezt a másodfokú bíróság nemlegesen döntötte el, és ezen álláspontját a Kúria, mint harmadfokú bíróság is osztotta.
- [41] Az ítéletábra katonai tanácsa kifejtette, hogy a regionális nyomozó ügyészség vádirata alapján született ítélet (ítéleti rész) nem alkalmas az érdemi felülbírálatra a kiskorú veszélyeztetése büntett vonatkozásában.
- [42] A töretlen bírói gyakorlat szerint a vád tárgyává tett cselekmény történeti tényállásának leírása határozza meg a vád kereteit (BH 2006.281.). A vádirat törvényes eleme a vád tárgyává tett cselekmény pontos leírása és az eljárás megszüntetésének van helye, ha ezt nem, vagy hiányosan tartalmazza (BH 2019.129.I.); a törvényes vád hiányát a fellebbvitel során eljáró bíróság sem pótolhatja (EBH 2016.B.4.II.).
- [43] Az EBH 2015.B.10. számú elvi bírósági határozatban kifejtette a Kúria, hogy a vád törvényessége a vádirattal szemben támasztott azon tartalmi követelményeknek a minimuma, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a büntetőeljárás bírói szakasza meginduljon, és az eljárást lefolytassák; mivel ez pedig akkor teljesül, ha a bűncselekmény tárgyi oldali ismérveit a vádirat olyan részletesen tartalmazza, amelyből az alanyi oldal szükségeselemeire alaposan lehet következtetni.
- [44] A tárgyi oldal eleme mindenekelőtt az elkövetési magatartás (amely nélkül nincs bűncselekmény), ezen túl az elkövetési tárgy, az eredmény, az okozati összefüggés, és – nem feltétlenül, nem minden bűncselekmény esetében kötelező elemként – a hely, idő, mód és az eszköz.
- [45] A Kúria – korábban a Legfelsőbb Bíróság – számos határozatban kifejtette: az nem követelmény, hogy a vád történeti tényállása minden részletre kiterjedően, aprólékosan rögzítsen minden mozzanatot és körülményt, viszont a vád törvényességéhez elengedhetetlenül szükséges az, hogy a cselekmény leglényegesebb tényeinek rögzítése olyan módon történjen meg, hogy abból a vád tárgyává tett bűncselekmény tárgyi és alanyi ismérvei egyértelműen felismerhetők legyenek (BH 2013.3.). Más szóval, a történeti tények leírásának oly mértékben konkrétan kell lennie, hogy abból – bebizonyítottaságot feltételezve – a büntető törvénybe ütköző cselekményre lehet következtetni (BH 2011.219.).
- [46] A Kúria és a Legfelsőbb Bíróság érdemi döntéseiben szintén kifejtette, hogy nem a törvényi tényállás elemeit (e fogalmakat) kell a vádirat történeti tényállásában szerepeltetni, hanem a törvényi tényállás megállapítására alkalmas történeti tényeket (BH 2017.217.I.). A történeti tényállásnak olyan konkrétumokat kell tartalmaznia, amelyek az általánosan megfogalmazott törvényi tényállás tárgyi oldali elemeire vetíthetők.
- [47] A kiskorú veszélyeztetése büntettét a bírói gyakorlat szerint akár egy cselekmény elkövetése is megalapozhatja, amennyiben az a törvény szerinti hatást, veszélyeztetést fejt ki a gyermek erkölcsi, értelmi vagy testi fejlődése vonatkozásában (BH 2007.326.). Szükséges azonban kiemelni, hogy akár hosszabb időtartamot átfogó cselekménysor (ismétlődő cselekmények, élethelyzetek) sem alkalmasak az elbírálásra, ha azok olyan mértékben elnagyoltak, hogy a bűncselekmény törvényi tényállási elemei nem állapíthatók meg egyetlen esetben sem.
- [48] A jelen ügyben az alanyi kör (elkövető és tizennyolcadik életévét be nem töltött, az elkövető nevelése alatt álló passzív alany) nem vitásan egyértelműen azonosítható a vádirat alapján.
- [49] A tárgyi ismérvek oldalán azonban olyan komoly hiányosságok mutatkoznak, ami miatt a vádirat nem alkalmas a büntetőjogi felelősség megállapítására. Ennek oka, hogy rendkívül általánosságban és kizárólag következtetés jelleggel került meghatározásra a vádiratban: mi is történt, mi is az a cselekménysor (elkövetési magatartás), amely a kiskorú veszélyeztetésének a megállapítására egyébként alkalmas lehet. A tárgyi ismérvek körében a konkrét elkövetések helye, ideje, de akár az eredmény tényleges bekövetkezésének ideje sem állapítható meg, és nem is lehetséges semmihez kötni az egyes elkövetési magatartásokat. Egyetlen magatartási részt sem lehet konkrétan meghatározni, hogy az pontosan mikor és hogyan történt.
- [50] Kétségtelenül rendkívül hosszú időszakot fog át az az elkövetési időszak, amely a vádban megfogalmazásra került, azt az ítéleti tényállás is változatlanul átvette (elsőfokú ítélet [5] bekezdés). A vádirati tényállásból következően a kiskorú veszélyeztetése gyakorlatilag B. V. születésétől egészen a nagykorúsága eléréséig folytatódott, ami tizennyolc évet jelent. Ehhez képest a „rendszeres”, „pontosan meg nem határozott gyakorisággal, de legalább fél évente, de gyakran akár egy hónapon belül többször is” történt bántalmazás olyannyira határozatlan mind az elkövetések ideje, mind azok gyakorisága tekintetében, amely a konkrét cselekmények vizsgálatát nem teszi lehetővé. Ebből ugyanis – matematikai számítással – legalább 36 cselekmény, de akár több száz is következhet.
- [51] Ezen kívül a cselekmények részletezése is kizárólag példálózó maradt („tettleges becsületsértés, könnyű testi sértés szintjét elérő rángatás, lökdösés, fellökés, különböző testrészek megragadása, fojtogatás”).
- [52] Az elkövetés helyét a vádirati tényállás egyik esetben sem határozza meg, azaz, hogy az a család lakásán (lényeges lehet az is, hogy a lakásan belül melyik helyiségben), közterületen vagy máshol történt. Bár a vád akkor is lehet törvényes, ha az elkövetés helyét nem, vagy nem kellő pontossággal tartalmazza (BH 2016.235.), összességében – az egyéb szituációs elemek hiányával együtt – ennek határozatlansága az elbírálhatóságot kizárhatja.
- [53] A kiskorú sértettel összefüggésben a vádirati tényállás csak annyit rögzített, hogy ezen „bántalmazásoknak tanúja” volt. A sommásan megfogalmazott jelenlét arra sem utal, hogy a sértett ténylegesen jelen volt-e, szem- vagy csak fültanúja volt az eseményeknek, vagy azokról más módon (is) értesült-e. Ugyanakkor teljeséggel hiányzik a tényállásból a sértett magatartása (reakciója, a tettegességbe esetleges bevonódása, mindezzel kapcsolatos kijelentései, érzelmi megnyilvánulásai akár a történések, akár később), amely a kiskorú veszélyeztetése ezen módja esetén kiemelt jelentőséggel bír.
- [54] A tényállásban megfelelő pontossággal, részletességgel a sértett felnőtt korára eső, 2020. és 2021. évi cselekmények szerepelnek a vádban. Nyilvánvalóan a joghatályos magánindítvány

- előterjesztését követően megindult büntetőeljárás során felmerült tények utólagos felderítési igénye eredményezte a vádiratban ténylegesen előzményi jelleggel megfogalmazott „következtetéseket”.
- [55] A kiskorú veszélyeztetése büntetével összefüggésben a konkrét elkövetési magatartás minél pontosabb leírása azért is elengedhetetlen, mert a bírói gyakorlat szerint a szülők megromlott házassága, az elmérgesedett kapcsolat önmagában véve nevelési köteleességszegésnek nem tekinthető, nem alapozza meg a kiskorú veszélyeztetése büntetének megállapíthatóságát (EBH 2006.1491.). Ezért szükséges a tényállásban részletesen rögzíteni, hogy az elmérgesedett viszonyból eredő veszekedésen felül mely – pontosan körülírt – magatartás milyen módon veszélyeztette vagy hatott károsan a kiskorú sértett erkölcsi, érzelmi fejlődésére.
- [56] Az elkövető konkrét cselekményére vonatkozó történeti elemek hiányát nem pótolja a bűncselekmény eredménye, amely a törvényi tényállás egyik eleme. A vádirat tartalmazza azt, hogy a sértett „feszült, diszharmonikus családi légkörben nőtt fel”, a vádlott pedig „a magatartásával nemcsak veszélyeztette, de ténylegesen károsan is befolyásolta B. V. erkölcsi és érzelmi fejlődését”. Nem lehet azonban az eredményből visszakövetkeztetni az elkövetői magatartásra, vagyis amennyiben a tényállásból hiányzik, önmagában az eredményre és általában az elkövetői magatartással való okozati összefüggésre utalás a törvényes vád követelményének nem felel meg.
- [57] Amennyiben a vád törvényes elemeként a tényállásban az elkövetői magatartás pontos körülírása a jelen ügyben tapasztalható mértékben hiányzik, azt a bíróság a tettazonosságra hivatkozással sem pótolhatja. Nincs ugyanis olyan konkrét cselekménysor, amihez képest a tettazonosság értelmezhető lenne. Ennek pedig értelemszerűen az a következménye, hogy a büntetőjogi felelősség megállapítására sem kerülhet sor. Jelen ügyben – a kiskorú veszélyeztetés bűncselekmény kapcsán – erről van szó.
- [58] Utal arra is a Kúria, hogy a konkrét történeti tényállási elemek elnagyolása, pontatlansága a védekezést is megnehezíti, adott esetben lehetetlenné teszi. Ennek oka, hogy a térben-időben homályosan meghatározott elkövetési magatartás állításával szemben az ellenbizonyítás jelentősen elnehezül.
- [59] Alappal hivatkozott az ítéletábra katonai tanácsa arra is, hogy mindez a törvényi egységet képező cselekménysor esetén az elévülés megállapíthatóságát is megkérdőjelezi. Bűncselekményegység esetén ugyanis az egyes részselekmények önálló elévülése kizárt (BH 2020.93.), annak azonban a tényállásból ki kell tűnnie, hogy az utolsó részselekményt – legalább hozzávetőlegesen – mikor követhette el a vádlott. Ennek hiánya pedig a vádlottal szemben a tisztességes eljárás követelményét szintén sértheti.
- [60] Hibátlanul ismerte fel tehát a másodfokú bíróság, hogy már a vádirat sem volt alkalmas az elbírálásra e bűncselekmény kapcsán, ennek pedig a másodfokú eljárásban a következménye az erre vonatkozó ítéleti rendelkezés hatályon kívül helyezése és az eljárás megszüntetése.
- [61] A Kúria megállapította, hogy a másodfokú bíróság a vádlott terhére rótt zaklatás vétsége vonatkozásában az elsőfokú bíróság ítéleti tényállását kisebb mértékben kiegészítette (másodfokú ítélet [20] bekezdés), és annak megalapozottságát állapította meg. Az így kiegészített tényállás a harmadfokú eljárásban is irányadó volt, amelynek lényege a következő.
- [62] A volt szerződéses szakaszvezető vádlott 1996. évben létesített kapcsolatot B.-né K. I.-vel, majd 1997. évben házasságot kötöttek. Ezen évben megszületett idősebb gyermekük, B. T., majd 2000. szeptember 19. napján lányuk, B. V., akinek 18 éves koráig szülői felügyeletét gyakorló szülőként a vádlott a nevelésére, felügyeletére és gondozására volt köteles.
- [63] 2021. április 19. napján 10 óra 30 perc körüli időben a vádlott a tartózkodási helyükön kiabálva követelte B.-né K. I.-től, hogy adja oda neki az általa használni kívánt tablettát. Amikor B.-né K. I. arra hivatkozott, hogy ő nem vette el a tablettát de segít megkeresni, a vádlott tovább kiabált, majd elhúzódozó jelleggel, több alkalommal megragadta, megrángatta, az ingatlan udvarán a földre rántotta, ott több métert a földön, illetve a beton járdán húzta. Végül a lakóházban kiabálva a vádlott különféle konyhafelszereléseket tört össze azzal, hogy addig fog törni-zúzni, amíg B.-né K. I. a kérdéses tablettát oda nem adja neki.
- [64] Ezután a vádlott a félelemtől az előszobában egyhelyben álló B.-né K. I.-hez lépett és őt a konyhában talált különféle dolgokkal, így mosogatószerrel, olajjal, kávékrépporral és üdítővel öntötte le. A bántalmazás során a B.-né K. I. védelmére kelő lányukat, B. V.-t a vádlott azzal fenyegette meg, hogy ha nem hagy fel B.-né K. I. védelmével, akkor őt is bántalmazni fogja.
- [65] A vádlott ezen cselekménye következtében B.-né K. I. a nyak területének horzsolásában, a jobb könyök és a jobb comb zúzódásában, valamint a jobb szem környezetének bevérzésében megnyilvánuló könnyű sérüléseket szenvedett.
- [66] A sértettek az ügyben 2021. április 19. napján joghatályos magánindítványt terjesztettek elő.
- [67] A vádlott a büntetőeljárás tartama alatt elvált, és szolgálati viszonya méltatlanság címén, 2022. március 4. napján megszűnt.
- [68] A Kúria megállapította: az irányadó tényállás alapján a másodfokú bíróság tévesen következtetett arra, hogy a zaklatás vétsége nem valósult meg, és ezért a vádlott bűncselekmény hiányában történő felmentésének lenne helye.
- [69] E döntése indokaként a másodfokú bíróság utalt a BH 2011.303. és BH 2020.63. szám alatt közzétett eseti döntésekre azzal, hogy a jelen ügyben a vádlott félelemkeltési célzata nem igazolható, a magatartása kizárólag azt a célt szolgálta, hogy a házastársával szembeni erőszakos magatartását folytassa, és ennek érdekében a lánya akadályozó magatartását elhárítsa.
- [70] A zaklatás bűncselekmény törvényi tényállásával kapcsolatban a következőkre utal a Kúria.
- [71] A Btk. 222. § (2) bekezdés a) pontjában foglalt törvényi tényállással a jogalkotó megteremtette a zaklatás egy magatartással is megvalósítható alakzatát, amelynek elkövetési magatartása, hogy az elkövető mást vagy rá tekintettel hozzátartozóját személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó bűncselekmény elkövetésével megfenyeget. Ez

- pedig nyilvánvalóan egyszeri magatartással is megvalósítható. Ezzel a jogalkotó a korábbi vesztélyes fenyegetés szabálysértését szabályozta bűncselekményként [a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 2008. január 1. napja előtt hatályos 151. § (1) bekezdés a) pontja].
- [72] A jogszabályváltozás (bűncselekménnyé felminősítés) nyilvánvaló célja az volt, hogy ha valaki legalább testi épség elleni fenyegetést alkalmaz mással szemben, akkor az már ne szabálysértésné, hanem súlyosabban minősülő magatartásné, bűncselekményné legyen értékelhető.
- [73] A törvényi tényállásból következően a zaklatás vétsége célzatos bűncselekmény, kizárólag egyenes szándékkal követhető el. A Btk. 222. § (2) bekezdése esetén ez a célzat félelemkeltésre irányul.
- [74] Jelen ügyben a fenyegetés mint célzat igényelt értelmezést, és okozott különbséget az első- és a másodfokú bíróság döntése között; és vezetett felmentéshez.
- [75] A fenyegetés a Btk. értelmezésében súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen [Btk. 459. § (1) bek. 7. pont].
- [76] A BH 2020.63. számon közzétett eseti döntésében a Kúria rámutatott arra, hogy a zaklatás vétsége egy cselekménnyel is elkövethető; és a tényállás szerinti magatartásnak a félelemkeltésre alkalmasnak kell lennie, de nem szükséges az, hogy a sértett félelme ténylegesen be is következzen.
- [77] Nem vitásan a bántalmazással való, komolyan vehető fenyegetés a testi épség ellen irányuló, ekként önmagában alkalmas az adott személyben félelem kialakítására.
- [78] Az anyja bántalmazását és annak előzményeit is tapasztalva a sértett az adott körülmények között alappal tarthatott attól, hogy maga is bántalmazás elszenvedője lesz. A vádlotti fenyegetés hatására a sértettben a félelem ténylegesen ki is alakult, ami abból is következik, hogy a vádlott magatartását tovább nem akadályozta, hanem a segélyhívó számát hívta.
- [79] A továbbiakban – az irányadó tényállás alapján – az vizsgálendő, hogy a vádlott maga félelemkeltési célzattal valósította-e meg a tényállásban leírt ezen magatartását, vagy esetleg van olyan körülmény, amely ezt kizárja.
- [80] Erre vonatkozóan az elsőfokú bíróság jogi indokolást nem adott, a másodfokú bíróság jogi következtetése pedig a rendelkezésre álló tényekkel és bizonyítékokkal részben ellentétes.
- [81] Az irányadó tényállás szerint a vádlott bántalmazta a házastársát, az akkor már nagykorú lánya pedig közbeavatkozott, hogy ezt megakadályozza. A másodfokú bíróság érvelése szerint pedig a vádlott lányának fellépését az akadályozta meg, hogy az apja becsapta előtte az ajtót, és ezért – fizikailag – nem tudott a vádlott után menni.
- [82] Megjegyzi a Kúria, hogy e vádlotti cselekvést (az ajtó becsapását) az elsőfokú ítélet tényállása nem tartalmazza, és a tényállást e tekintetben a másodfokú bíróság nem egészítette ki. A Kúria következetes gyakorlata szerint azonban a tényálláshoz tartoznak mindazok a történeti tények, amelyek az ítéletben megállapításra kerültek, függetlenül attól, hogy ítéletszerkesztési hiba folytán nem az ítélet történeti tényállási részében kerültek leírásra, hanem az indokolás más részében, így a bizonyítékok értékelése vagy a jogi indokolás körében (BH 2016.163.III., BH 2006.392.).
- [83] A körülményekből az azonban egyértelmű, hogy az ajtó becsapása önmagában a sértett magatartását nem befolyásolta, mivel az ajtót kinyithatta volna, és újra anyja védelmére kelhetett volna. Tehát a logikus következtetés ezzel kapcsolatban az, hogy a sértett azért hagyta abba az édesanyja védelmezését, mert félt attól, hogy a vádlott őt is bántalmazni fogja. Ezt pedig az ajtó becsapása csak nyomatékosította.
- [84] A fenyegetéssel a vádlottnak éppen az volt a célja, hogy a lányát az eseményektől távol tartsa azzal, hogy félelmet kelt benne. A sértett ezután, a fenyegetés hatására hagyta abba, amit eltervezett (anyja védelmét).
- [85] Az a tény, hogy a vádlott – elsősorban – a házastársa bántalmazását kívánta folytatni, és ennek érdekében fenyegette meg a lányát, nem zárja ki a fenyegetéssel elkövetett zaklatás megállapíthatóságát. A zaklatás során nem kizárt ugyanis, hogy az elkövetőnek más célja is legyen a pusztán fenyegetésén túl. Sőt, általában a fenyegetéssel nem csak a félelemkeltés a tettes célja, hanem azt valami elérése érdekében fejti ki. Természetesen ilyen esetben vizsgálni kell azt is, hogy más, súlyosabb, a zaklatást magába olvasztó bűncselekmény (például a Btk. 195. §-ába ütköző kényszerítés büntette) nem valósult-e meg.
- [86] Ennek a történeti tényállásrésznek az elkövetése során a vádlott részéről kettős célzat állapítható meg. Ami nyilvánvalóan és elsődlegesen a házastársa bántalmazása volt, amely a kapcsolati erőszak büntette megállapítására volt alkalmas, de célja volt a lánya megfélemlítése is abból a célból, hogy ne akadályozza anyja további bántalmazását. Az elsődleges cél megléte, azonosíthatósága nem zárja ki, hogy a fenyegetés más passzív alany vonatkozásában is tényállásszerű legyen, és ekként büntethető is.
- [87] A másodfokú bíróság által idézett, a zaklatás törvényi tényállását értelmező eseti döntések kapcsán a következőkre utal a Kúria.
- [88] Előfordulhat olyan eset, amikor nem a félelemkeltés a fenyegetés célja, hanem az azonos sértettel szembeni indulat levezetése, és ebben az esetben valóban nincs helye a zaklatás megállapításának (BH 2011.303.). A bántalmazás és a fenyegetés különböző sértettek sérelmére megvalósításakor azonban bűnhalmazatot kell megállapítani, ahogy a jelen ügyben is. Amennyiben az ugyanazon sértett sérelmére az erőszakos bűncselekmény (testi sértés, garázdaság stb.) nem állapítható meg, de élet, testi épség elleni fenyegetés történt, maradékcselekményként a zaklatás vétsége megállapításának akkor is helye van (BH 2013.294.).
- [89] A kifejtettekre figyelemmel a Btk. 222. § (2) bekezdés a) pontjába ütköző és aszerint minősülő zaklatás vétsége törvényi tényállási elemei maradéktalanul megvalósultak és a vádlott bűnössége is megállapítható volt.
- [90] A kapcsolati erőszak büntette vonatkozásában az irányadó, a harmadfokú eljárásban nem érinthető tényállás alapján a Kúria megállapította, hogy a vádlott felmentésének, az eljárás megszüntetésének nem volt helye, és a cselekményt törvényesen minősítette az első- és másodfokú bíróság a Btk.

- 212/A. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő kapcsolati erőszak büntettként.
- [91] A Kúria tehát további egy bűncselekményben állapította meg a vádlott bűnösségét. Mivel azonban a másodfokú bíróság elmulasztotta a halmazati jellegre utalás mellőzését, ezért erről a Kúriának külön rendelkeznie nem kellett.
- [92] A fellebbezésében az ügyészség indítványt terjesztett elő a büntetés súlyosítására is, erre azonban a Kúria nem látott okot. A vád tárgyává tett bűncselekmények közül a kiskorú veszélyeztetése büntett tárgyi súlya indokolhatta volna a súlyosabb, akár végrehajtandó szabadságvesztés büntetés kiszabását. Azonban e bűncselekmény miatt a vádlott bűnösségét nem állapította meg a bíróság, a fennmaradó két bűncselekmény tárgyi súlya pedig viszonylag kisebb.
- [93] Részben a védő által a sértettek és a vádlott viszonyának látszólagos rendeződése körében előadottak, a vádlott megbánása, a szolgálati jogviszonyának megszűnésében jelentkező további, büntetőjogon kívüli hátrány, valamint a másodfokú ítélet kihirdetését követően bekövetkezett további időmúlás a büntetés súlyosítását nem tette indokolttá. A Kúria tehát úgy találta, hogy a büntetési célok eléréséhez a másodfokú bíróság által meghatározott joghátrány is elegendő.
- [94] A Kúria a másodfokú bíróság ítéletének egyéb rendelkezéseit törvényesnek találta.
- [95] Elmulasztott rendelkezni arról a másodfokú bíróság, hogy az előzetes fogvatartásban, illetve a bűnügyi felügyelet alatt töltött időt a szabadságvesztés utólagos végrehajtása esetén kell a büntetésbe beszámítani a felfüggesztett szabadságvesztés esetén. Ezt a rendelkezést pótolta a harmadfokú bíróság.
- [96] Mindezek alapján a Kúria a Be. 620. § (1) bekezdése alapján nyilvános ülésen eljárva, a másodfokú bíróság ítéletét a Be. 623. § (1) bekezdése alapján megváltoztatta, a volt szerződéses szakaszvezető vádlott bűnösségét zaklatás vétségében is megállapította, pontosította a beszámításra vonatkozó rendelkezést. Egyebekben a Be. 623. §-a alapján helybenhagyta a másodfokú bíróság ítéletét.
- [97] A harmadfokú eljárásban bűnügyi költség nem merült fel.
- [98] A Kúria a védő által előterjesztett részletfizetési kérelemről a Be. 843. § (3) bekezdésére figyelemmel nem rendelkezhetett. A bűnügyi költség esetén ugyanis a kérelemről – a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bv. tv.) 42. § (1) bekezdése szerinti feltételek mellett – az alapügyben eljáró elsőfokú bíróság tárgyalás tartása nélkül az iratok alapján határoz, vagyis az indokolt kérelmet az első fokon eljáró bíróságnál kell előterjeszteni.
- (Kúria Bhar.I.946/2022/10.)
- 151**I. A közszereplő politikusoknak, mint a közéletet alakító, tisztségüket választás útján elnyerő személyeknek a jelleme, személyisége közvita tárgyát képezheti. Az ennek megítélésénél jelentős, a magánélet méltányos határait nem sértő valós tényközlések (híresztelések és tényre közvetlenül utaló kifejezések) megengedettek, ezek ellen a büntetőjogi fellépés nem indokolható. Ilyen tényközlés (híresztelés) az önkormányzati képviselőként közszereplő politikus által esetlegesen elkövetett bűncselekmény is, mivel közérdek fűződik ahhoz, hogy a közéletben fedhetetlen, törvénytisztelő személyek vegyenek részt, gyakoroljanak közhatalmat.
- II. Ha a becsületsértő tény állítását a közérdek indokolta, a valóság bizonyítását el kell rendelni.
- III. A felülvizsgálati eljárásban nincs lehetőség annak vizsgálatára, hogy a felülvizsgálati indítványban vagy az arra tett észrevételben felhozott bizonyítékok a valóság bizonyítására alkalmasak-e [Btk. 226. § (1) és (2) bek., 229. § (1) és (2) bek., 459. § (1) bek. 22. pont; Be. 592. § (2) bek. a) és b) pont, 594. § (1) bek., 649. § (1) bek. a) pont aa) alpont; 2003. évi C. törvény 188. § 22. pont].
- [1] A kerületi bíróság az ítéletével a terheltet a Btk. 227. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő rágalmozás vétségében mondta ki bűnösnek. Ezért őt megrovásban részesítette, továbbá kötelezte 34 000 forint bűnügyi költség megfizetésére a magánvádlónak. A magánfél polgári jogi igényének érvényesítését a törvény egyéb útjára utasította.
- [2] A védelmi fellebbezés folytán eljáró törvényszék mint másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, a terhelttel szemben megállapított bűncselekményt a Btk. 226. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő rágalmozás vétségének minősítette.
- [3] A vádról rendelkező, jogerős ítélettel szemben a terhelt védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontjára alapítottnak.
- [4] Indokai szerint a terhelt vonatkozásában megállapított cselekmény a rágalmozás vétségének megállapítására nem alkalmas. A terhelt vád tárgyává tett Facebook-bejegyzése tartalmilag nem más, mint egy felfokozott állapotban tett, „általánosságban politikai tartalommal értelmezhető magatartásra történő figyelemfelhívó utalás”. A terhelt által utalással említett cselekmény, nem eléggé körülírt, nem személyhez, nem konkrét elkövetéshez, hanem „egyfajta politikai kultúra kifigurázásához” kapcsolódott, így kizárólag politikai véleménynek tekinthető. A poszt lényege nem a magánvádló kábítószerfogyasztási szokása volt, hanem az, hogy a „magát végtelenségig demokratikusnak beállító politikai baloldal néha drogfogyasztással járó erkölcstelen bulizások mellett cinikusan mások származásán élcelődik”.
- [5] Sérelmezte azt is, hogy az eljáró bíróságok megfosztották a terheltet a valóság bizonyításának lehetőségétől. Felhívta az EBH 2019.B.2.III. pontjában foglalt elvi álláspontot, amely szerint a valóság bizonyításának indokoltságát megalapozó közérdeket vagy bárki jogos érdekét a bíróságnak azért kell a Btk. 229. §-ában foglaltaknak megfelelően, ügyenként vizsgálnia és mérlegelnie, mert a valóság bizonyításának törvényi feltételek ellenére történő elmaradása a Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontja szerinti anyagi jogszabálysértést valósíthat meg, amely felülvizsgálati okot képez. Ennek alátámasztására hivatkozott még a BH 2000.285. számon közzétett jogesetre is. Álláspontja

- szerint az eljáró bíróságok nem helytálló indokokkal utasították el a valóság bizonyítása iránti védelmi indítványt, amelyben – a később nyilvánosságra került, „beismerő vallomással felérő” felvétel mellett – több tanút is megjelölt a terhelt az állítása igazolására.
- [6] Hivatkozott a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatra is azzal, hogy közszereplő politikus sérelmére rágalmazást a való tények közlésével nem lehet elkövetni, a tények valósága jogellenességet kizáró ok.
- [7] Kitért arra is, hogy a Facebook közösségi fórum és hírforrás, ahol a „közérdek szerepet játszhat”. Sérti az igazságot a jogerős ítéletnek az az üzenete, hogy jogellenes egy közszereplő bűncselekményt megvalósító magatartását kifogásolni. A Kúria eseti döntését idézve arra utalt: közérdek fűződik ahhoz, hogy ha egy közszereplő bűncselekményt követ el, ez kiderüljön, és azt a közvélemény (is) megítélhesse. A közélet szereplői tevékenységének, személyiségüknek, múltjuknak, a közéleti tevékenységgel összefüggő, azokra kihatással lévő tényeknek, körülményeknek valós megismerése közérdek (EBH 2019.B.2.II.).
- [8] A felülvizsgálati indítványában az említett felvétel egyes részleteit is elemezte, mint amelyek a terhelt állítását alátámasztják.
- [9] Mindezek alapján indítványozta, hogy a Kúria a felülvizsgálattal érintett első- és másodfokú ítéletet helyezze hatályon kívül, és az elsőfokú bíróságot utasítsa új eljárásra azzal, hogy kötelező utasításként írja elő a bíróság számára a valóság bizonyítása körében – az általa megjelölt – három személy tanúkenti kihallgatását, akik az említett felvételtől függetlenül is igazolni tudják a terhelt kábítószerfogyasztását, valamint a bíróság szerezzze be a terhelttel szembeni, azonos tárgyú nyomozás iratait.
- [10] A magánvádló jogi képviselője észrevételében a felülvizsgálati indítványt megalapozatlannak tartotta. Álláspontja szerint a felülvizsgálati indítvány a felülvizsgálati eljárásban meg nem engedett módon a tényállást támadja azzal, hogy új bizonyítékokra hivatkozik. Utalt arra, hogy a magánvádló ellen nem indult büntetőeljárás a terhelt által hivatkozott időszakban, a terhelt az ezzel kapcsolatos állítását nem igazolta. Ezzel szemben rendelkezésre állnak drogtesztek és szakértői vélemény is arra vonatkozóan, hogy a magánvádló nem fogyasztott kábítószer.
- [11] Álláspontja szerint az eljáró bíróságok vizsgálták és részletesen megindokolták, hogy a valóság bizonyításának elrendelését miért mellőzték. Ennek vitatása a bíróság mérlegelő tevékenységének a támadása, ami a felülvizsgálati eljárásban szintén kizárt.
- [12] Kitért arra is, hogy a terhelt maga sem hivatkozott közérdekre vagy bárkinek a jogos magánérdekére, amelyek a közlés időpontjában indokolták volna a becsület csorbítására alkalmas állításokat.
- [13] Mindezek alapján azt indítványozta, hogy a Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal támadott határozatokat hatályukban tartsa fenn.
- [14] A terhelt védője a magánvádló nyilatkozatára tett észrevételében a felülvizsgálati indítványában foglaltakat változatlanul fenntartotta. Ismét utalt arra, hogy a terhelt számos információ és bizonyíték alapján tette a vád tárgyát képező kijelentéseit.
- [15] A terhelt védőjének felülvizsgálati indítványa a valóságbizonyítás másodfokú eljárásban történő törvénysértő mellőzésére alapított részében alapos.
- [16] A Kúria a felülvizsgálati indítványt – a törvényben meghatározott kivétellel – tanácsulésen bírálja el [Be. 660. § (1) bek.]. A Kúria a felülvizsgálati indítványról nyilvános ülésen határoz, ha a terhelt vagy a védő a terhelt terhére benyújtott felülvizsgálati indítvány kézbesítésétől számított nyolc napon belül ezt indítványozta, vagy ezt a tanács elnöke egyéb okból szükségesnek tartja [Be. 660. § (2) bek. a), b) pont].
- [17] A felülvizsgálati indítvány nem irányult a terhelt terhére, ezt meghaladóan pedig a tanács elnöke nem tartotta szükségesnek nyilvános ülés tartását. Ezért a Kúria a felülvizsgálati indítvány elbírálására a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsulést tűzött ki és a megtámadott határozatot a Be. 659. § (5) bekezdésének megfelelően, a felülvizsgálati indítványban meghatározott okok alapján bírálta felül, emellett vizsgálta a Be. 659. § (6) bekezdése szerinti esetleges további eljárási szabálysértéseket.
- [18] A Be. 648. § a) és b) pontja értelmében felülvizsgálatnak a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt és eljárási szabálysértés miatt is helye van.
- [19] A Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontja alapján a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg a terhelt bűnösségét.
- [20] Ha a rágalmazás sértette közszereplő és/vagy a vád tárgyává tett kijelentések közügyet érintenek, a szólásszabadság alkotmányos alapelveire tekintettel kell a büntető jogszabályokat alkalmazni. A felülvizsgálati indítvány is javarészt emiatt sérelmezte a bűnösség megállapítását.
- [21] Az Alkotmánybíróság döntéseiben hangsúlyosan megjelenik az, hogy a közéleti szereplők tevékenységének, személyiségének, múltjának, a közéleti tevékenységgel összefüggő, azokra kihatással lévő tényeknek, körülményeknek valós megismerése közérdek. Közérdek akkor is, ha az ilyen tények, körülmények nyilvánosságra hozatala, állítása, híresztelése a becsület csorbítására és objektíve a közélet, a politikai élet szereplője társadalmi megítélésének negatív irányú befolyásolására alkalmas. A szabad véleménynyilvánítás alkotmányos alapjoga folytán a közhatalmat gyakorló, a közélet, a politikai élet szereplőivel kapcsolatosan ugyanis a megengedett véleménynyilvánítás köre tágabb, mint más személyeknél. Ebből következően a közszereplő politikai személyek védelmében a véleménynyilvánítás szabadságának szűkebb körű korlátozása indokolt. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a közügyek alakítóinak személyiségét, hitelességét érintő megnyilvánulások általában a közügyek vitájának védett körébe tartoznak (3263/2018. (VII. 20.) AB határozat [43] bekezdés, 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [48] bekezdés).
- [22] Közszereplő esetében sem megengedett azonban a tisztán magánéleti, a közszereplés megítélésével közvetett kapcsolatban sem lévő tények (felvételek) engedély nélküli nyilvános közlése, mivel ez a

- magánélethez való jogot sérti (Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata, Von Hannover kontra Németország ügy).
- [23] A közéleti szereplőkre vonatkozó beszéd mindazonáltal a politikai véleménynyilvánítás központi alkotóeleme. A közügyek megvitatásának lényegi részét jelentik a közügyek alakítóinak tevékenységét, nézeteit, hitelességét érintő megnyilvánulások. A társadalmi, politikai viták jelentős részben éppen abból állnak, hogy a közélet szereplői, illetve a közvitában – jellemzően a sajtón keresztül – résztvevők egymás elképzeléseit, politikai teljesítményét és azzal összefüggésben egymás személyiségét is bírálják (7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [48], 3237/2022. (V. 18.) AB határozat Indokolás [31]).
- [24] A közszereplő politikusoknak, mint a közéletet alakító, tisztségüket választás útján elnyerő személyeknek a jellege, személyisége tehát közvita tárgyát képezheti. Az ennek megítélésénél jelentős, a magánélet méltányos határait nem sértő, valós tényközlések (híresztelések és tényre közvetlenül utaló kifejezések) megengedettek, így ezek ellen a büntetőjogi fellépés sem indokolható.
- [25] Ilyen az önkormányzati képviselőként közszereplő politikus által esetlegesen elkövetett bűncselekmény is, mivel a demokratikus működésre visszavezethető közérdek fűződik ahhoz, hogy a közéletben feddhetetlen, törvénytisztelő személyek vegyenek részt, gyakoroljanak közhatalmat.
- [26] Az akár közvetlenül, akár közvetve választott (kinevezett) politikusok múltbeli magatartásának, karakterének a választópolgárok széles köre előtti megítéléséhez pedig a nyilvános közlés szükséges lehet.
- [27] A Kúria vizsgálta, hogy a jogerős ítélettel megállapított tényállás alapján a felülvizsgálati indítványban megfogalmazott, jogellenességet kizáró ok fennáll-e, mivel ebben az esetben a terheltet fel kell menteni, és a valóság bizonyítása elrendelésének már nincs helye.
- [28] A Btk. 226. § (1) bekezdése alapján rágalmozást követ el, aki valakiről, más előtt, a becsület csorbítására alkalmas tényt állít vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ. A bűncselekmény minősített esete valósul meg, ha a rágalmozást nagy nyilvánosság előtt követik el [Btk. 226. § (2) bek. b) pont]. Nagy nyilvánosságon a bűncselekménynek a sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetését is érteni kell [Btk. 459. § (1) bek. 22. pont].
- [29] A bűncselekmény jogi tárgya a személyiségi jogok részét képező becsület; ezáltal büntetőjogi védelmet élvez a személy társadalmi megbecsülése és az emberi méltóság; elkövetési magatartása pedig a becsület csorbítására alkalmas tény állítása, híresztelés, ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezés használata.
- [30] A rágalmozás szándékos bűncselekmény; a bűnösség megállapításához szükséges, hogy az elkövető tudata átfogja: a tényközlés más előtt történik, és objektíve alkalmas a sértett személy becsületének csorbítására. Nem feltétele azonban a bűnösségnek a sértési célzat, és közömbös annak motívuma is.
- [31] Ezért a bűnösség megállapítása szempontjából közömbös a tényállítás valótlanságának tudata, a valóságtartalom tisztázatlansága vagy annak az elkövető tudatában való mikénti feltevése, feltételezése, és az ebben való jó- vagy rosszsziszteműség. A szándékosság megállapításához elégséges, ha az elkövető tudata átfogta, hogy tényközlésének tartalma – az általa állított, híresztelt tény – becsület csorbítására alkalmas (Bfv.III.46/2021/17.).
- [32] Mindez azt is jelenti, hogy sem az adott tény valósága, sem a tényközlés közérdektől vagy jogos magánérdektől vezéreltsége, ilyen motívuma, illetve célzata önmagában, közvetlenül nem zárja ki a becsület csorbítására objektíve alkalmas tartalmú tényközlés jogellenességét. Ehhez képest a bíróságnak először abban kell állást foglalnia, hogy a felrótt magatartás tény állítása-e (híresztelése vagy tényre közvetlenül utaló kifejezés). Ha a cselekmény nem tartozik a tényállítás (híresztelés stb.) fogalma alá, akkor nem tényállásszerű, tehát nem valósul meg a rágalmozás bűncselekménye (BH 2022.36. indokolás [63] és [65] bekezdés).
- [33] Az állandóan követett bírói gyakorlat szerint a tény fogalma alá tartozik valamely, a múltban bekövetkezett vagy a jelenben (a terhelt megnyilatkozásakor) tartó cselekmény (cselekedet, magatartás), történés (jelenség, esemény), továbbá állapot, így az ember múltban fennállt vagy jelenben fennálló tudatállapota is (BH 1994.161.).
- [34] A tényállítás pedig olyan megnyilatkozás, melynek tartalma múltban bekövetkezett vagy jelenben is tartó cselekmény, történés, állapot. A tényállításhoz – a törvényi tényállás szerint – „valakiről” kell megtörténnie, aki a közlés tartalma alapján egyértelműen azonosítható.
- [35] Ehhez képest tehát a rágalmozás megvalósulásához szükséges tényállításon olyan – a sértett magatartását egyedileg felismerhetően meghatározó – nyilatkozatot, kijelentést kell érteni, aminek tartalma valamely múltban megtörtént vagy jelenben történő esemény, jelenség, állapot (BH 2009.135.).
- [36] A tényre közvetlenül utaló kifejezés használata esetén az elkövető nem tényszerű közlést tesz (nem tényeket közöl), hanem olyan kifejezést vagy szókapcsolatot használ, amelyből egyértelműen meghatározott tényre (adott esetben egy múltbeli cselekményre) lehet következtetni. A bírói gyakorlat szerint ez akár egy-egy szó használatával is megvalósulhat, különösen, ha a közlés címzettje(i) előtt bizonyos előzmények ismertek, amelyek alapján az utalással érintett tény elöttük világos.
- [37] A rágalmozás és a becsületsértés bűncselekménye esetén is a „becsület csorbítására alkalmasság” vizsgálata a bíróság feladata. Ez pedig objektív ismérv; objektíve, a társadalomban kialakult általános megítélés, az általános erkölcsi- és közfelfogás figyelembevételével kell eldönteni, hogy az adott tény állítása, híresztelése alkalmas-e a becsület csorbítására. Tehát az állandó bírói gyakorlat szerint nem a passzív alany, a sértett egyéni megítélése, szubjektív értékítélete, esetleges érzékenysége alapján kell megítélni, hogy a tényállítás, híresztelés alkalmas-e a becsület csorbítására (BH 2001.462., BH 1999.9., BH 1992.296., BH 1981.220.).
- [38] Általában a sértetről olyan tény állítása, amely valósága esetén büntető- vagy szabálysértési eljárás megindításának alapjául szolgálhat a sértett ellen,

- rágalmazás megállapítására alkalmas lehet (EBH 2019.B.2.I., EBH 2014.B.16., BH 2022.32.III., BH 2011.186.).
- [39] Közszereplő (közügy) esetén azonban különbséget kell tenni a tényállítás valósága vagy hamissága szerint. Az Alkotmánybíróság is rögzítette, hogy az alkotmányos szempontrendszer alapján a védett véleménynyilvánítás szabályai a valótlan tényállításokra nem terjednek ki. A valótlan tények tudatos állítása ugyanolyan szélsőséges magatartás, mint az értékek tekintetében az emberi státusz tagadása, ezért indokolt, hogy a büntetőjogi védelem *ultima ratioként* a sértett rendelkezésére álljon (3328/2017. (XII. 8.) AB határozat [74] bekezdés).
- [40] Mindezeket figyelembe véve a terheltnek a jogerős ítélet tényállásában rögzített azon magatartása, hogy a Facebook közösségi oldalon, a magánvádló önkormányzati képviselőt név szerint is megjelölve közzétette a következőket: „Kollégám nagyobb hazafi, mint amilyenek ti ott az MSZP-s és DK-s Párbeszédés haveri körötökben két csik között valaha lesztek...”, illetve „... nemhogy Athénig nem láttok el, hanem a saját fehér poros orrotokig sem...”, büntetendő cselekmény elkövetésére utal, amely tényállásszerű magatartás. Ezek a kijelentések ugyanis közvetlenül és egyértelműen a magánvádló által bűncselekmény, kábítószer-fogyasztás vétsége elkövetésére utalnak. Ekként – a bárki által hozzáférhető közösségi internetes oldal, mint nagy nyilvánosság előtt elkövetett – rágalmazás vétsége megállapítására alkalmasak.
- [41] Annak ebből a szempontból nincs jelentősége, hogy a terhelt egyébként politikai vitának számvá, politikai ellenfelével szemben nyilvánult meg, és – szándéka szerint – „általánosabb értelemben” egy adott politikusi magatartásra kívánta a figyelmet felhívni. Ezt a terhelt megtehetette volna konkrét személy megjelölése nélkül is, azonban az azonosítható személlyel szembeni tényre közvetlenül utaló állítás – amennyiben az becsületsértő – a rágalmazás törvényi tényállását meríti ki.
- [42] Nem volt tehát alapos a felülvizsgálati indítvány azon hivatkozása, hogy a politikussal, mint közszereplővel szemben a terhelt csupán politikai véleményének adott hangot, és az egyik politikai oldal („politikai kultúra”) kifigurázása volt a célja. Ahogy már utalt rá a Kúria, annak állítása, hogy a közlésben megjelölt vagy abból felismerhető személy valamely bűncselekményt követett el, nem a szólásszabadság által védett (politikai) vélemény közlése, hanem rágalmazást valósít meg, függetlenül attól, hogy az érintett közszereplő vagy sem.
- [43] A sértett közszereplői mivolta a jelen ügyben a valóság bizonyítása elrendezhetőségének kérdésében jut szerephez.
- [44] Ekként nem alapos a terhelt védőjének felülvizsgálati indítványa abban, hogy a terhelt által leírt cselekmény nem eléggé pontos, konkrét, így a becsület csorbítására emiatt nem alkalmas, és bűncselekményt sem valósíthat meg. A bűncselekmény megvalósulása szempontjából annak sincs jelentősége, hogy a terhelt a kijelentést milyen – felfokozott vagy higgadt – érzelmi állapotban tette közzé. Ez ugyanis annak szándékosságán nem változtat, más szóval a verbális vagy írásos kijelentések gondatlanságból elkövetése kizárt (EBH 2019.B.3.III.).
- [45] A jogerős ítélet tényállásában foglalt emberi méltóság elleni cselekmény tehát tényállásszerű. Ezt követően vizsgálandó, hogy büntetendőséget kizáró vagy megszüntető ok fennáll-e az adott ügyben.
- [46] A rágalmazás miatti büntetőjogi felelősség megállapítása akkor felel meg a büntető anyagi jog szabályainak, ha a cselekmény tényállásszerű, jogellenes és amennyiben a valóság bizonyításának helye van, az nem vezet eredményre (BH 2020.258.).
- [47] A Btk. 229. § (1) bekezdésére figyelemmel sem a rágalmazás, sem a becsületsértés miatt nem büntethető az elkövető, ha a becsület csorbítására alkalmas tény valóban bizonyul.
- [48] A Btk. 229. § (2) bekezdése értelmében a valóság bizonyításának akkor van helye, ha a tény állítását, híresztelését, illetve az arra közvetlenül utaló kifejezés használatát a közérdek vagy bárkinek a jogos érdeke indokolta. Ez utóbbi kettős feltétel teljesülését jelenti, egyrészt a közérdek (jogos magánérdek) azonosíthatósága a kijelentéssel kapcsolatban, másrészt annak szükségessége (indokoltsága) az adott körülmények (előzmények, tartalom, megjelenés módja, formája, a terhelt és sértett viszonya stb.) között.
- [49] A törvény rendelkezése alapján tehát nem büntethető az elkövető rágalmazás miatt, ha a becsület csorbítására egyébként alkalmas tény állítását vagy híresztelését a közérdek vagy jogos magánérdek védelme indokolta, és az az eljárásban lefolytatott, erre irányuló bizonyítás alapján valószínűsíthető. A bizonyítás sikere – Btk. 15. § h) pontja szerinti – büntetendőséget kizáró okot képez.
- [50] Mivel a közérdek vagy a jogos magánérdek védelmének indokoltsága büntetendőségi akadályt jelenthet, törvénytörő a valóság bizonyításának mellőzése, ha attól a büntetendőség kizárása függhet.
- [51] Ezzel összefüggésben a becsület csorbítására alkalmas tény tekintetében a büntető anyagi jog által biztosított valóság bizonyításának elmaradása – ha annak helye van – felülvizsgálatra okot adó anyagi szabálysértés (BH 2020.258., BH 2000.285.IV.). A valóság bizonyításának elmulasztása ezért olyan anyagi jogi jogszabálysértésként értékelhető, amely a meghozott jogerős határozat hatályon kívül helyezését eredményezheti.
- [52] Jelen ügyben a közérdek fogalma, mint a valóság bizonyításául szolgáló körülmény értelmezése volt szükséges (a kijelentésekkel kapcsolatosan jogos magánérdek nem merült fel).
- [53] A közérdek azokra a kérdésekre vonatkozik, amelyek olyan mértékben érintik a nagyközöniséget, hogy az jogosan érdeklődhet irántuk, megragadják a nyilvánosság figyelmét, vagy jelentős mértékben foglalkoztatják az embereket, különösen, ha a polgárok jólétét vagy a közösség életét érintik (13/2019. (IV. 8.) AB határozat, Emberi Jogok Európai Bírósága Magyar Helsinki Bizottság kontra Magyarország [GC] (18030/11), 2016. november 8., 161–162. bekezdés).
- [54] A valóság bizonyításának elrendelhetősége szempontjából a bírói gyakorlat a közérdek fogalmát tágan értelmezi. Mindig közérdekűnek tekintendő a közhatalmat gyakorló szervek összetétele (létrejött), működése, érdemi döntései körébe tartozó kérdések, de általánosságban is a nagyobb számú személyt (például társadalmi csoportot) közvetlenül érintő események, körülmények. A közérdek fogalmán

- nem csupán a társadalom egészének legáltalánosabb érdekeit kell érteni, hanem közérdekű lehet a társadalom egyes kisebb közösségeinek szűkebb körű érdekét érintő tényállítás, híresztelés is (EBH 2014.B.16. indokolás [29] bekezdés).
- [55] A közéleti szereplők tekintetében a való tények feltárását – még ha azok alkalmasak is e személyek társadalmi megbecsülésének a csorbítására – általában közérdekűnek kell tekinteni (BH 1998. 412., EBH 1999. 87., EBH 2019.B.2.II., BH 2000. 285.).
- [56] A Kúria ugyanakkor utal arra, hogy a közérdek (vagy a jogos magánérdek) fennállása esetén sem illeti védelem az olyan kifejezéseket, amelyekben megfogalmazottak az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsmérlésében öltönek testet; azok a kijelentések, amelyek kifejezetten gyalázkodó, lealacsonyító, megszegényítő, az emberi méltóságot, az emberi mivolt lényegét durván sértők, nem minősíthetők véleménynyilvánításnak, értékítéletnek (BH 2020.196., indokolás [26]–[27] bekezdés). Jelen ügyben azonban erről – a fentiekben kifejtett indokok alapján – nincs szó.
- [57] Ekként a Kúria megállapította, hogy a magánvádlóval szemben megfogalmazott állítások – a közérdek által indokoltan – bizonyítás tárgyát képezhetik, és kell is képezniük a büntetőeljárásban.
- [58] A valóság bizonyításának szükségessége, lehetősége kérdésében tehát a Kúria nem értett egyet sem az elsőfokú bíróság, sem a másodfokú bíróság álláspontjával.
- [59] Tévesen hivatkozott arra a kerületi bíróság, hogy a közérdek (jogos magánérdek) megállapításánál a kijelentés helye, körülményei, címzettje számítanak, és nem a Facebook az a fórum, ahol „nyomós magánérdek vagy közérdek szerepet játszhat”. Ezzel szemben a közérdek (közérdekű ügyet) mindig elsődlegesen a tartalom szerint kell megítélni. A közlés körülményeinek, módjának a tartalommal összefüggésben, azt árnyalva lehet szerepük. A közlés tartalmából – a már levezetettek szerint – annak közérdekű jellege megállapítható volt, a nyilvános közzététel pedig nem volt szükségtelen.
- [60] A Facebook internetes közösségi oldal, a regisztrációt követően szabadon igénybe vehető közösségi hálózat, ahol a bejegyzések írója a hozzászólásait kisebb vagy nagyobb nyilvánosság elé tárhatja. A Btk. 459. § (1) bekezdés 22. pontjában foglalt értelmező rendelkezés szerint nagy nyilvánosságon a bűncselekménynek a sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetését is érteni kell. Az internet (*world wide web*) mint globális számítógépes hálózat az elektronikus hírközlő hálózat fogalmának megfelel (az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 188. § 22. pont). Ekként az interneten a nyilvánosság elé tárt gondolati tartalom (jelen esetben becsületsértő tényre utaló állítás) a rágalmazás vétsége minősített esetének megállapítására alkalmas.
- [61] Ma már a Facebook ténylegesen az egyik leginkább látogatott internetes oldal, ahol számos olyan információ, hír és vélemény jelenik meg, és amely rövid idő alatt sok személyhez eljuthat. A közéleti szereplők részéről is rendszeresen használt internet felület a közügyek megvitatásának egyik, a társadalom által elfogadott színterévé vált, az ezzel kapcsolatos tartalmak megszokottá váltak. Nem rekeszthető ki ezért a véleménynyilvánítási szabadság által védett közlések (közügyek vitatásának) fórumai közül.
- [62] Téves volt a valóság bizonyítása elrendelhetősége vonatkozásában a másodfokú bíróság érvelése, mivel a valóság bizonyítása körében nem (csak) azt kell vizsgálnia a bíróságnak, hogy a terhelt állítását esetlegesen igazoló felvételek mikor kerültek nyilvánosságra, hanem azt is, hogy alkalmasak-e a terhelt által állított tény (a magánvádló kábítószer-fogyasztása) igazolására. Emiatt tehát a valóság bizonyításának elrendelése, a bizonyítás lefolytatása nem kerülhető meg.
- [63] Értelemszerűen a felvételeknek és az esetleges egyéb bizonyítékoknak a magánvád szerinti közlést megelőző kábítószer-fogyasztást kell igazolniuk, mivel a terhelt állítása is múlt idejű volt (nem a jövőre vonatkozóan állította, hogy a magánvádló ilyen magatartást fog tanúsítani).
- [64] Ennek azonban a közérdek fennállásához nincs köze, vagyis a valóság bizonyítását attól függetlenül kell elrendelni, hogy erre vonatkozóan milyen bizonyítékot ajánlottak fel. A valóság bizonyításának előre várható eredménye vagy eredménytelensége – tehát a praktikus szempontok – a valóság bizonyításának elrendelése szempontjából nem vehetők figyelembe (EBH 1999.87.IV.).
- [65] Ebből következően a felülvizsgálati eljárásban annak vizsgálatára nincs lehetőség, hogy a felülvizsgálati indítványban vagy az arra tett észrevételben felhozott bizonyítékok a valóság bizonyítására alkalmasak-e. Ezért nem értékelhette a Kúria az indítványban, illetve a magánvádló észrevételében felsorolt bizonyítási eszközöket.
- [66] Az is téves álláspont, hogy a közlés időpontjában közérdek nem indokolhatta a terhelt kijelentéseit, mivel a közérdek nem a felvételek nyilvánosságra kerülésével „bukkant fel”, hanem önmagában a magánvádló közszereplői minősége indokolta azt, amely pedig a közléskor már fennállt (a magánvádló akkor már önkormányzati képviselő volt).
- [67] A magánvádló észrevételében foglaltakkal kapcsolatban megjegyzi a Kúria, hogy a valóság bizonyításának mellőzése nem bizonyítékértékelés eredménye, amely ilyenként a felülvizsgálati eljárásban nem lenne támadható. Ezen – speciális, mert büntethetőséget kizáró okra irányuló – bizonyítás elrendelésének kérdése nem bizonyításból (bizonyítékértékelésből, mérlegelésből) fakad, hanem jogkérdés. Ebben a jogkérdésben pedig a bíróságnak azért kell döntenie, mert az adott ügyben közérdek vagy jogos magánérdek merült fel, és egyúttal nem áll fenn egyéb, a bűncselekmény tényállásszerűségét vagy a büntethetőséget kizáró ok, amely miatt az eljárást a valóság bizonyítása nélkül is meg kell szüntetni. Ennek a döntésnek a jogszerűsége tehát a felülvizsgálat alapja lehet, ekként a felülvizsgálati eljárásban nem támadható tényállást nem érinti.
- [68] A valóság bizonyítása elrendelésének elmaradása pedig – amennyiben annak feltételei fennállnak – a Be. 649. § (1) bekezdés a) pontja szerinti anyagi jogszabálysértés, ami abban nyilvánul meg, hogy a bíróság valójában nem dönthette el, vajon fennáll-e

- speciális büntethetőséget kizáró ok és így nem hozhatott volna érdemben helyes ügydöntő határozatot. Ezért ilyen esetben a Kúria – mivel a felülvizsgálati eljárásban maga nem folytathat le bizonyítást – hatályon kívül helyezi a jogerős ítéletet, és a bíróságot új eljárás lefolytatására utasítja (EBH 2019.B.2.; BH 2020.258.).
- [69] Az adott ügyben az elsőfokú bíróság mellőzte a valóság bizonyítását, amely az ítélet megalapozatlanságát is eredményezte. Ahogy arra a másodfokú bíróság helyesen utalt, a valóság bizonyítása elrendelésének törvénysértő elmaradása nem eredményezheti az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését, mert az a Be. 592. § (2) bekezdés *a)* és *b)* pontja szerint az ítélet részleges megalapozatlanságát jelenti. A részleges megalapozatlanság kiküszöbölésére a Be. 594. § (1) bekezdése alapján a másodfokú bíróság köteles. Így az ügyben az elsőfokú ítéletre is kiterjedő hatályon kívül helyezésnek nincs helye.
- [70] A Kúria a felülvizsgálati indítványt a Be. 660. § (1) bekezdése szerint tanácsulésen elbírálva, a Be. 663. § (1) bekezdés *b)* pontja és a (4) bekezdés *b)* pontja alapján a másodfokú határozatot hatályon kívül helyezte, és a másodfokú bíróságot új eljárásra utasította.
- [71] A Kúria a Be. 663. § (3) bekezdése alapján a megismételt másodfokú eljárásra vonatkozóan a következő kötelező utasításokat adja:
- [72] A másodfokú bíróságnak a valóság bizonyítását el kell rendelnie, és a terheltet, valamint a magánvádlót is fel kell hívnia e körben bizonyítási indítványaik előterjesztésére. Ezt követően pedig – szintén a valóság bizonyítása körében szükséges – személyi, tárgyi, okirati bizonyítást le kell folytatnia.
- [73] A valóság bizonyítása esetén a bizonyítási teher megfordul; nem a vádló feladata a tényállítás valótlanságának bizonyítása, és annak elmaradása nem esik a terhelt javára. A terhelt a büntetőjogi felelősség alól csak akkor mentesül, ha kétséget kizáróan bizonyítja közlésének valóságát. A bizonyítás szükséges mértéke a tényállítás lényegének bizonyítása, nem szükséges tehát minden részletre kiterjednie. Ugyanakkor valamennyi elküldönthető tényállítási bizonyításnak a bizonyítás tárgyát kell képeznie, és a terhelt a büntetőjogi felelősség alól akkor mentesül, ha valamennyi tényállítása – annak lényegét tekintve – valósnak bizonyul.
- [74] A másodfokú bíróságnak az általa lefolytatott valóságbizonyítás eredményét figyelembe véve kell felülbírálnia az elsőfokú bíróság ítéletét.
- [75] A Kúria nem adhat utasítást konkrét bizonyítás elrendelésére, illetve bizonyítékok mikénti értékelésére és mérlegelésére, mivel azzal a perbíróság bizonyítási jogkörét vonná el. Ezért a terhelt védője által megjelölt konkrét bizonyítékok megvizsgálásáról, iratok beszerzéséről, esetlegesen az eljárás felfüggesztéséről nem a Kúria, hanem a másodfokú bíróság hivatott dönteni.
- [76] Amennyiben azonban a vád szerinti közlést megelőző időpontban történt kábítószer-fogyasztás miatt a magánvádlóval szemben büntetőeljárás folyt, a valóság bizonyítása körében kizárólag a büntetőügy iratainak vizsgálatára kerülhet sor. Ilyen esetben a valóság bizonyítása során csupán az vizsgálható, hogy a rendelkezésre álló adatok nem zárták-e ki, illetve alátámasztották-e azt, hogy a terhelt állításai valóságosak (Bfv.III.110/2018/8., Bfv.III.1.126/2014/4.).
- (Kúria Bfv.I.427/2022/7.)
- 152I. Rágalmazás esetén a valóság bizonyítása (jogos magánérdek) nemcsak fennállt az adott közlés kapcsán, hanem kifejezetten az indokolta a becsületsértő tartalom megjelölését [Btk. 229. § (2) bek.]. A terhelt a büntetőjogi felelősség alól akkor mentesül, ha a meglévő köz- vagy jogos magánérdek a cselekmény elkövetését indokoltá is tette, mert a tényállítás nyilvánosságra hozatala alkalmas volt ezek védelmét és érvényesítését elősegíteni.**
- II. A valóság bizonyításának mellőzésének van helye, ha a becsületsértő tény állítását a közérdek nem indokolja, és a közléssel a terheltnek a szándéka nem a közügy megvitatása, előbbre vitele, hanem a magánvádlón való bosszúállás volt.**
- III. Nem felülvizsgálati ok, ha a magánvádló nem fizette meg az eljárási illetéket, és ennek ellenére a bíróság nem szüntette meg az eljárást [Btk. 15. § h) pont, 226. § (1) bek. és (2) bek. b) pont, 229. §; Be. 608. § (1) bek., 649. § (1) bek. a) pont aa) alpont, (2) bek. b) és d) pont].**
- [1] A járásbíróság az ítéletével a terheltet bűnösnek mondta ki a Btk. 226. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés *b)* pontja szerint minősülő, folytatólagosan elkövetett rágalmazás vétségében. Ezért őt 80 napi tétel pénzbüntetésre ítélte, a pénzbüntetés egy napi tételének összegét 1200 forintban állapította meg. A kiszabott összesen 96 000 forint pénzbüntetést megfizetésére 8 havi részletfizetést engedélyezett. Rendelkezett a bünyogi költség viseléséről is.
- [2] A védelmi fellebbezés folytán eljáró törvényszék mint másodfokú bíróság a végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [3] A bíróság jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozatával szemben a terhelt nyújtott be felülvizsgálati indítványt a jogszabályi hivatkozás megjelölése nélkül, tartalma alapján a Be. 649. § (1) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontjára alapítottan a bűnösségének megállapítását sérelmezve, illetve a Be. 649. § (2) bekezdés *b)* és *d)* pontjára alapítottan, eljárási szabálysértéseket kifogásolva.
- [4] A három beadványban indokolt felülvizsgálati indítvány lényege a következő.
- [5] A terhelt az első beadványában előadta, hogy a magánvádló az utazási költségtérítéssel ténylegesen „az adófizetőket megkárosította”, mivel „28 000 forintot 440 km-re elszámolni megint csak csalás, 2017. évben 350 forintos üzemanyagármál”, így a magánvád tárgyává tett kijelentései a valóságnak megfeleltek. Ezt támasztotta alá álláspontja szerint az alapvető jogok biztosának a közérdekű bejelentés alapján folytatott vizsgálata, és annak eredményeként készült jelentése is, amely a javítóintézet telephelyén „anomáliákat tárt fel”. A terhelt szerint „ebből következik, hogy a bíróság súlyosan korrupt módon, iratellenesen nem a valóságot megállapítva elmarasztaló ítéletben állítja” azt, hogy a terhelt által is tudottan e vizsgálat során nem állapítottak meg visszaélést. A 34/2004. (IX. 28.) AB határozatra

- utalással is kifejtette, hogy a magánvádló „visszaélései okiratban megállapított visszaélések, aminek közlése semmilyen bűncselekményt nem valósíthat meg. A cselekményt közmegegyezően, hivatalos személynek saját maga által titulált intézményvezető követett el.”
- [6] Kifogásolta egyéb – a felülvizsgálati indítvánnyal nem érintett – ügyekben is a hatóságok, bíróságok szerinte elfogult eljárását, eljárási hibáit. Álláspontja szerint „az ítéletek mellőzik a tisztességes eljárást, a valóság feltárásának igényét, az ártatlanság vélelmét, az objektív megítélést, és a pártatlanság látszatát sem tartják fenn”.
- [7] A BH 2014.104. számú eseti döntésben foglaltakra hivatkozással hangsúlyozta, hogy a magánvádló hivatalos személy és közszereplő, hiszen vezetőként, „anyagi értelemben” 110 fő munkatársát, illetve a javítóintézeti nevelteket hónapokon/éveken keresztül „befolyásolja”, a javítóintézet pedig az „adófizetők pénzből fenntartott”. Ezzel összefüggésben sérelmezte, hogy a bíróság a Btk. 229. §-a alapján a valóság bizonyítását elmulasztotta elrendelni a vád szerinti állításokkal kapcsolatban.
- [8] Hivatkozott a bíróság elfogultságára, „korrupt” eljárásra is, amiért a bizonyítási indítványait elutasították.
- [9] A terhelt a járásbíróságon érkezett második beadványában a terhére megállapított bűnügyi költség összegét is vitatta, mely „több százezer forint” összegben a neki sérelmet okozó, „törvénytelen szakvélemény” bíróság általi beszerzésével keletkezett.
- [10] Sérelmezte, hogy a tárgyalás hanganyagának felvételét a bíróság – kérése ellenére – nem küldte meg a részére.
- [11] A terhelt a harmadik beadványában a védelemhez való jogának megsértését kifogásolta azzal, hogy a bíróság „köteles lett volna figyelembe venni a terheltet mentő és büntetőjogi felelősségét enyhítő körülményeket hivatalból”. Ismét arra utalt, hogy a bíróság „nem vizsgálta ki” a magánvádló visszaéléseit. Hangsúlyozta, hogy a közhatalmat gyakorló személyek ellen feltételezett rágalmozás során a bíróságnak nincs mérlegelési lehetősége, valamint „minden esetben közérdekűnek kell tekinteni a rágalmozás alapját képező cselekedetet (BH 2000.285.)”.
- [12] Hivatkozott arra is, hogy őt, mint közérdekű bejelentőt, hátrány nem érheti, a 2013. évi CLXV. törvény 11–12. §-ai szerint. Ennek ellenére „2017 évben elkövetett útiköltség visszaélés 2018. évben okirattal bizonyított tényei ellenére, 2022. évben a bíróság a valóság helyett a közérdekű bejelentő anyagi ellehetetlenítésével foglalkozott, előre megírt ítélettel”. Erre tekintettel, kérte, hogy a Kúria a közérdekű bejelentőt a törvényben őt megillető védelemben részesítse.
- [13] Mindezek alapján indítványozta, hogy a Kúria – bűncselekmény hiányában – az ellene rágalmozás miatt emelt vád alól mentse fel.
- [14] A terhelt a Kúriára érkezett – perújítási indítvány elnevezésű – beadványában a vele szemben folyamatban lévő másik ügyre utalással sérelmezte az ügyek egyesítését, illetve azt, hogy erre abból a célból került sor a másodfokú eljárásban (nyilvános ülésen), hogy a magánvádló által le nem rótt eljárási illeték miatt az eljárást ne kelljen megszüntetni.
- [15] A magánvádló a felülvizsgálati indítványra tett észrevételében a felülvizsgálati indítványt megalapozatlannak tartotta és beadványa tartalma szerint a jogerős ítélet hatályában fenntartását indítványozta.
- [16] A terhelt a magánvádló észrevételére reagálva indítványozta, hogy a Kúria nyilatkoztassa a magánvádlót, hogy hány feljelentést tett „közérdekű bejelentőket üldözve”. Ismételten hivatkozott arra, hogy a magánvádas eljárásban az illeték le nem rovását a feljelentés „visszavonásának” kellett volna tekintenie a bíróságnak.
- [17] A felülvizsgálati indítvány részben a törvényben kizárt, részben nem alapos.
- [18] A felülvizsgálati rendkívüli jogorvoslat, a Be. 648. §-a valamennyi felülvizsgálati okra kiterjedően rögzíti, hogy felülvizsgálatnak csak a bíróság jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen van helye, és a jogerős bírósági határozatban rögzített tényállás alapulvételével, a Be. 648. § a)–d) pontjában megjelölt anyagi és eljárási okokra hivatkozással vehető igénybe. A felülvizsgálati okok törvényben szabályozott köre nem bővíthető.
- [19] A Kúria a felülvizsgálati indítvány elbírálására a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsülést tűzött ki és a megtámadott határozatot a Be. 659. § (5) bekezdésének megfelelően, a felülvizsgálati indítványban meghatározott okok alapján bírálta felül, emellett vizsgálta a Be. 659. § (6) bekezdése szerinti esetleges további felülvizsgálati eljárást megalapozó eljárási szabálysértéseket.
- [20] A terhelt nem jelölte meg, hogy felülvizsgálati indítványként értékelhető beadványát mely felülvizsgálati okra alapította, ezért a Kúria azt a tartalma alapján ítélte meg (BH 2003.355.).
- [21] A Kúria elsődlegesen a terhelt eljárási kifogásaival foglalkozott.
- [22] A Be. 649. § (2) bekezdés d) pontja alapján eljárási szabálysértés miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a határozatát a Be. 608. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértéssel hozta meg.
- [23] A Be. 608. § (1) bekezdése kimerítően sorolja fel azon eljárási szabálysértéseket, amelyek a felülvizsgálati eljárásban vizsgálhatók, ezek köre nem bővíthető.
- [24] A Kúria az iratok alapján megállapította, hogy a terhelt által a felülvizsgálati indítványában említett ügyegyesítés a jelen ügyben nem történt. A Kúria megjegyzi, hogy az ügyek egyesítését a magánvádas eljárásban, a személyes meghallgatást követően, a törvény ki is zárja [Be. 774. § (1) bek.].
- [25] Az egyesítés vagy annak elmaradása ezen túl felülvizsgálat alapját nem képezheti, mivel a tételesen felsorolt felülvizsgálati okok között nem szerepel (BH 2016.74.II., Bfv.1050/2021/6., Bfv.1197/2021/9.).
- [26] Nem felülvizsgálati ok az sem, amennyiben a magánvádló nem fizette meg az eljárási illetéket, és ennek ellenére a bíróság nem szüntette meg az eljárást.
- [27] Az ügy jogerős elbírálásakor hatályos Be. 771. § (1) bekezdés d) pontja szerint a bíróság az eljárást megszünteti, ha az illetéket az illetékekről szóló törvény szerinti határidőben nem fizetik meg.
- [28] Azonban e vonatkozásban is irányadó, hogy a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontja szerint a felülvizsgálat

- alapját az képezi, ha a bíróság a Be. 608. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértéssel hozta meg a jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozatát. A Be. 608. § (1) bekezdés g) pontja alapján pedig feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés kizárólag az, ha a bíróság a 492. § (1) bekezdés c)–d) és i) pontjában, valamint a (2) bekezdésében vagy az 567. § (1) bekezdés a)–b) és g) pontjában, valamint (2) bekezdésében meghatározott valamely ok törvénysértő megállapítása miatt szüntette meg az eljárást.
- [29] Mindezek alapján a magánvádló által esetlegesen elmulasztott illetéklervós miatt az eljárás megszüntetésének elmaradása felülvizsgálat útján nem támadható, annak valóságalapja esetén sem.
- [30] Az indítványozó hivatkozása alapján a felülvizsgálat tehát emiatt is a törvényben kizárt.
- [31] Ahogy már utalt rá a Kúria, a felülvizsgálat alapját csak a bírósági eljárásban vétett – a törvényben meghatározott – eljárási szabálysértések képezhetik.
- [32] Nem tartozik ezek közé a jegyzőkönyvezés, pervezetés körébe tartozó bírói döntések és a költségszámítás szabályainak vizsgálata. E szabályok megsértése szintén csak ún. relatív eljárási szabálysértést valósíthatnak meg, amely felülvizsgálatban nem támadható, ezért nem is vizsgálható.
- [33] A büntelmi költségre vonatkozó rendelkezés szintén nem képezheti felülvizsgálat alapját. A Be. 671. § 15. pontja szerint egyszerűsített felülvizsgálati eljárás lefolytatásának van helye, ha a bíróság az alapügyben a törvény kötelező rendelkezése ellenére nem vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett a büntelmi költségről. A Be. 650. § (1) bekezdés c) pontja értelmében pedig a felülvizsgálat kizárt, amennyiben a törvénysértés egyszerűsített felülvizsgálat keretében orvosolható.
- [34] A terhelt az eljárás bírói elfogultságára is hivatkozott, amely – alaposága esetén – a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontja alapján képezhet felülvizsgálati okot, amennyiben megállapítható, hogy az ítélet meghozatalában a törvény szerint kizárt bíró vett részt [Be. 608. § (1) bek. b) pont].
- [35] Az Alkotmánybíróság a 25/2013. (X. 4.) AB számú határozatában leszögezte, hogy a bírói elfogultságra alapított indítvány csak azok esetében képezhet felülvizsgálati okot, akik első ízben olyan konkrét körülményt kívánnak érvényesíteni, amelyről bizonyítják, hogy a jogerős ítélet meghozatalát követően szereztek tudomást.
- [36] A bíró elfogultságát azonban kizárólag az adott ügghöz kötötten, a konkrét és valóságos tények alapján lehet megállapítani, és csak olyan feltárt adatok alapján, melyek a bíró pártatlansága iránt észszerű kételyt ébresztenek alkalmasak (EBH 2014.B.4.II., BH 2012.147.II., BH 2012.323.).
- [37] Következésképpen az ítélezési gyakorlat abban is, hogy nem alapozza meg a Be. 14. § (1) bekezdés e) pontja szerinti kizárási okot, nem valószínűsíti az elfogultságot az a körülmény, hogy a bíró, illetve bíróság a kifogást bejelentővel szemben hátrányos, marasztaló, illetve nem tetsző döntést hozott (BH 1989.391., BH 1997.13., BH 1999.295., BH 2005.315.). A bíró pártatlanságát nem teheti kétségessé a más ügyben kifejtett jogi álláspontja sem (BH 2021.58.).
- [38] Az elfogultság alapja mindig valamilyen külső, az ügy tényein kívül eső, a bíró személyére ható körülmény, amely gátolja vagy befolyásolja a bírót abban, hogy az adott ügyben kizárólag a tényekre és a vonatkozó jogszabályokra alapítottan hozzon döntést.
- [39] A terhelt által kizárási okként megfogalmazottak nem felelnek meg az Alkotmánybíróság által előírt feltételnek, mivel a bizonyítási indítvány elutasításáról nyilvánvalóan nem a jogerős határozat meghozatalát követően szerzett tudomást a terhelt. Másrészt olyan, a bizonyításra vonatkozó bírói döntést kifogásol, amely nem külső (az ügy elintézésén kívüli) ok, ekként elfogultságot sem alapozhat meg.
- [40] A terhelt felülvizsgálati indítványa ezért e körben is a törvényben kizárt.
- [41] A Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontja alapján felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg a terhelt bűnösségét.
- [42] A terhelt a felülvizsgálati indítványában a bűnösségét elsődlegesen amiatt vonta kétségbe, hogy a magánvádló közszereplőként a vele szemben megfogalmazottakat túrni volt köteles, vitatta a jogerős ítélet azon megállapítását is, hogy a magánvádló nem közszereplő. Álláspontja szerint a magánvádló közszereplői minősége miatt a rágalmozás bűncselekménye nem valósult meg.
- [43] A Btk. 226. § (1) bekezdése alapján rágalmozást követ el, aki valakiről, más előtt, a becsület csorbitására alkalmas tényről állít vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ.
- [44] A bűncselekmény minősített esete valósul meg, ha a rágalmozást nagy nyilvánosság előtt követik el [Btk. 226. § (2) bek. b) pont]. Nagy nyilvánosságon a bűncselekménynek a sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetését is érteni kell [Btk. 459. § (1) bek. 22. pont].
- [45] A felülvizsgálati eljárásban a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó, a bizonyítékok ismételt egybevetésének, eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének nincs helye [Be. 659. § (1) bek.]. A Kúria azt, hogy történt-e az ügyben büntető anyagi jogsértés, kizárólag az ítéletben rögzített tények alapulvételével vizsgálhatja.
- [46] A jogerős ítéletben megállapított, így a felülvizsgálati eljárásban is irányadó tényállás a következő.
- [47] A „D.hu” hírportál egy cikket jelentett meg azzal a címmel, hogy „Kilométerpénzzel csalt az »n.-i« javítóintézet dolgozója”. A cikket még aznap átvette a K hírportál Facebook oldala is, ahol a cikkhez az olvasóközönség nyilvános hozzászólásokat fűzhetett.
- [48] A terhelt a fenti Facebook oldalon megjelent cikkhez, „A B” álnévet használva több olyan nyilvános hozzászólást tett, melyben a n-i javítóintézetet vezető sértettől egyebek mellett a következőket állította: „Az igazi csaló az intézményvezető...” „Itt egy konkrét utazási pénzes hűtlen kezelés, amit maga »a sértett« követ el, mégis ő az, aki ezért feljelent másokat.” „»A sértett« hamisító ellen tett feljelentés esetében megvárta a rendőrség, hogy elévüljön.”

- „... »a sértett« hamisító, aki saját magát ugyanakkor sosem jelenti fel a csalása miatt.”
- „A feljelentő intézményvezető meg tényleg utazási pénzekkel csal.”
- „Ugyanakkor az intézményvezető »a sértett« csalását az ügyészség nem nyomozza.”
- „Az igazi csaló az intézményvezető. Őt nem nyomozzák...”
- „Valahogy a csaló, hamisító »a sértett« »elszámoltathatatlan istván« facebook oldalon látható tevékenységét nem akarja büntetni. Hányinger a mai igazságszolgáltatás.”
- „»A sértett« az intézmény vezetője a 2x220 km-es utat 500 km-nek számolja saját magának és 24 315 forintból teszi meg, majd pár hónap múlva ugyanazt a 440 km-es utat 28 380 forintra emeli fel saját magának. Tehát csal az utazási költséggel. Hamis okiratokat állít ki, hatóságokat vezet félre, feleségét pozitívan diszkriminálta, szökéseket nem jelentette le, valótlan feljelentéseket gyártott sorozatban.”
- „Az intézmény vezetője a saját ingatlanán dolgoztatta munkatársait. Ez sem probléma.”
- „Az igazi hamisító az intézményvezető... Statisztika hamisításért 2 000 000 forintig terjedő bírság járt volna neki...”
- [49] A terhelt az általa közzétett kommentár egyikéhez még azt is hozzátette, hogy „»a sértett« saját magát közmegegyeztetettnek tartó tevékenysége az »elszámoltathatatlan istván« tematikus facebook oldalon elérhető.”
- [50] A K portál Facebook oldalán megjelent fenti cikkhez 114 reagálás, 89 hozzászólás történt, valamint 19 megosztást regisztráltak.
- [51] A terhelt a kommentjei nyilvános közzétételekor tisztában volt azzal a ténnyel, hogy a sértettel szemben az általa felemlített utazási költség elszámolás fenntartói vizsgálata nem járt a sértett számára felelősség megállapításával. A sértettel kapcsolatos tényállításainak a nagy nyilvánosság elé tárását a sértettel szembeni egyéni, feldolgozatlan érdeksérelme motiválta, miután a n-i javítóintézetből történő munkaviszonyának korábbi megszüntetésében a sértettnek meghatározó szerepe volt (Járásbíróság ítélete [11]–[26] bekezdés).
- [52] A Kúria következetes gyakorlata szerint a tényálláshoz tartoznak mindazok a történeti tények, amelyek az ítéletben megállapításra kerültek, függetlenül attól, hogy ítéletszerkesztési hiba folytán nem az ítélet történeti tényállási részében kerültek leírásra, hanem az indokolás más részében, így a bizonyítékok értékelése vagy a jogi indokolás körében (BH 2016.163.III., BH 2006.392.).
- [53] Erre figyelemmel a Kúria a tényállás részének tekintette az elsőfokú ítélet azon ténymegállapítását is, hogy a „D.hu” hírportálon megjelent cikk nem a sértettől szólt, hanem egy tőle különböző személy utazási pénzekkel kapcsolatos visszaéléséről tudósított (Járásbíróság ítélete [54] bekezdés).
- [54] A rágalmazás bűncselekményének jogi tárgya – csakúgy, mint a becsületsértésnek – a személyiségi jogok részét képező becsület; ezáltal büntetőjogi védelmet élvez a személy társadalmi megbecsülése és az emberi méltóság; elkövetési magatartása pedig a becsület csorbítására alkalmas tény állítása, híresztelés, ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezés használata.
- [55] A rágalmazás szándékos bűncselekmény, ezért a bűnösség megállapításához szükséges, de egyben elégséges is, hogy az elkövető tudata átfogja: a tényközlés más előtt történik, és objektíve alkalmas a sértett személy becsületének csorbítására (EBH 1999.87., BH 1999.540.). Nem feltétele azonban a bűnösségnek a sértési célzat, és közömbös annak motívuma is.
- [56] Mindez azt is jelenti, hogy sem az adott tény valósága, sem a tényközlés közérdektől vagy jogos magánérdektől vezéreltsége, ilyen motívuma, illetve célzata önmagában, közvetlenül nem zárja ki a becsület csorbítására objektíve alkalmas tartalmú tényközlés jogellenességét.
- [57] Ehhez képest a bíróságnak először abban kell állást foglalnia, hogy a felrótt magatartás tény állítása-e (híresztelése, tényre közvetlenül utaló kifejezés stb.). Tényállítás hiányában ugyanis legfeljebb – amennyiben annak az egyéb tényállási elemei is megvalósulnak – becsületsértés vétsége állapítható meg az elkövető terhére.
- [58] Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a terheltnek az általa név szerint és hivatali beosztásával is azonosított sértettre vonatkozó kijelentései, így különösen „az igazi csaló az intézményvezető”, illetve „hamisító”, az „utazási pénzes hűtlen kezelés, ami G. I. követ el”, illetve „az intézményvezető csal az utazási pénzen”, tényállítások.
- [59] Nem sorolható ide az az állítás, hogy a magánvádló „a saját ingatlanán dolgoztatta munkatársait”, mivel – egyéb adat, körülmény közlése nélkül, illetve a szöveggörnyezetből – nem világos, hogy ez önmagában jogellenes magatartásra utal-e.
- [60] Az is megállapítható, hogy az útiköltséggel („utazási pénzzel”) kapcsolatos tényállítások, esetleges valóságtartalmuk esetén, hűtlen kezelés és/vagy okirat-hamisítás miatt büntető- illetve szabálysértési eljárás, fegyelmi eljárás megindítására alapot szolgáltathatnak, ekként az érintett személy becsületének csorbítására is feltétlenül alkalmasak.
- [61] A töretlen bírói gyakorlat szerint ugyanis általában becsület csorbítására alkalmas az olyan tény állítása, híresztelése, amely valósága esetén büntető-, szabálysértési vagy fegyelmi eljárás megindításának alapjául szolgálhat a sértett ellen (BH 2022.32.III., EBH 2014.B.16., BH 2011.186.).
- [62] A becsületsértő állításokat pedig „más előtt” tette a terhelt, mivel pedig erre az internet egy bárki számára nyilvános és látogatott oldalán került sor, az egyben nagy nyilvánosság előtt elkövetettnek is minősül.
- [63] A rágalmazás miatti büntetőjogi felelősség megállapítása akkor felel meg a büntető anyagi jog szabályainak, ha a cselekmény tényállásszerű, jogellenes és amennyiben a valóság bizonyításának helye van, az nem vezet eredményre.
- [64] Az emberi méltóság elleni cselekmény a kifejtettek szerint tényállásszerű. Ezt követően vizsgálandó, hogy a tényállásszerűség mellett a bűncselekmény általános fogalmi elemét [Btk. 4. § (1) és (2) bek.] jelentő társadalomra veszélyesség (mint materiális jogellenesség) is fennáll-e az adott cselekmény vonatkozásában, illetve büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok megállapítható-e az adott ügyben.
- [65] A jogellenességet – a valóság bizonyítása nélkül is – kizárhatják az elkövetés konkrét körülményei, így például hivatali kötelezettség teljesítése, valamely

- hatósági vagy bírósági eljárásban a tanúzási kötelezettség teljesítése. Ide sorolható a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi CLXV. törvény 1. § (2) és (3) bekezdése szerinti panasz vagy bejelentés tartalma is, ha az nem szükségtelenül gyalázkodó.
- [66] A jelen ügyben ilyen, a jogellenességet kizáró ok azonban nem merült fel. A terhelt hivatkozott ugyan arra, hogy „közérdekű bejelentést” tett az állításai nyilvánosságra hozásával, azonban az internetes fórumon történő nyilvános tényközlés nem felel meg a törvény által védett közérdekű bejelentés fogalmának.
- [67] A terhelt ugyanis nem a törvény szerinti módon, az arra illetékes hatóság előtt tett bejelentést, hanem a nyilvánosság előtt, egy internetes fórumon tette közzé a becsületsértő tényállításait a sértett – általa vélt, büntetendő – magatartásáról. Ez nyilvánvalóan nem a 2013. évi CLXV. törvény által is védett közérdekű bejelentés, és e vonatkozásban a terhelt nem minősül közérdekű bejelentőnek. Emiatt pedig nem értelmezhető a terhelt azon állítása sem, hogy a büntetőeljárás vele szemben „üldözés” lenne a közérdekű bejelentése miatt.
- [68] A terhelt sérelmezte azt is, hogy a valóság bizonyítása az adott ügyben elmaradt.
- [69] A Btk. 229. § (1) bekezdésére figyelemmel sem a rágalmozás, sem a becsületsértés miatt nem büntethető az elkövető, ha a becsület csorbítására alkalmas tény valóban bizonyul.
- [70] A Be. 229. § (2) bekezdése kimondja, hogy a valóság bizonyításának akkor van helye, ha tény állítását, híresztelését, illetve az arra közvetlenül utaló kifejezés használatát a közérdek vagy bárkinek a jogos érdeke indokolta.
- [71] A terhelt által is hivatkozott eseti döntés szerint rágalmozás esetén büntetethez vezető ok valószínűleg meg, ha a közérdekből vagy méltányolható magánérdekből tett tényállítás valóban bizonyul, amely abban az esetben is megállapítható, ha a társadalom egyes közösségeinek a szűkebb körét érinti; a valóság bizonyítása elrendelésének elmulasztása olyan anyagi jogi jogszabálysértésként értékelhető, amely a meghozott határozat hatályon kívül helyezését eredményezheti (BH 2020.258, BH 2000.285.).
- [72] A közérdek vagy a jogos magánérdek védelmének indokoltsága tehát büntetethez vezető akadályt jelenthet, ezért törvénysértő a valóság bizonyításának mellőzése, ha attól a büntetethez vezető kizárása függhet. A bizonyítás sikere – Btk. 15. § *h*) pontja szerinti – büntetethez vezető okot képez. A valóság bizonyításának a feltételei fennállása ellenére történő elmulasztása ezért olyan anyagi jogi jogszabálysértésként értékelhető, amely a Be. 649. § (1) bekezdés *a*) pont *aa*) alpontja szerinti anyagi jogszabálysértést valósíthat meg, és így felülvizsgálati okot képez (EBH 2019.B.2.III.).
- [73] A valóság bizonyításának indokoltságát megalapozó közérdeket vagy bárki jogos érdekét a bíróságnak ügyenként kell vizsgálnia és mérlegelnie.
- [74] Annak vizsgálata tehát nem maradhat el, hogy az adott megvizsgálás közügyeket érintően történt-e, mivel ez a hiányosság téves döntéshez vezethet a valóság bizonyítása elrendelhetőségét illetően, ami pedig felülvizsgálatot megalapozó anyagi jogi jogsértést eredményezhet.
- [75] A valóság bizonyításának elrendelhetősége szempontjából a bírói gyakorlat a közérdek fogalmát tágan értelmezi. Közérdekű lehet egy adott közszereplőt (vagy azok csoportját) érintő kijelentés, de közügyben történő, a közügy megvitatását előmozdító felszólalás is.
- [76] A Kúria megvizsgálta, hogy a magánvádló közszereplőnek minősült-e a terhelt nyilvános közlése idején.
- [77] A Kúria ezzel kapcsolatban rámutat, hogy az állam, illetve szervei irányításában, működtetésében, közhatalmat gyakorolva részt vesznek olyan közhivatalnokok, köztisztviselők is, akik a politikától általában semlegesek, de döntéseik az érintett személycsoportok életviszonyait kisebb nagyobb körben alakítják (pl. központi vagy decentralizált hivatalok vezetői, gyámügyi ügyintézők, rendőrségi alkalmazottak). Ők magánszemélynek nem minősülnek a közérdekű ügyekben, más szóval az általuk intézett közügy tekintetében közszereplők, hivatali működésükkel összefüggésben más előtt megfogalmazott tényállítások valóságbizonyításnak vetethetők alá.
- [78] A magánvádló a javítóintézet vezetőjeként közhatalmi tevékenységet is végez, ekként közszereplő.
- [79] Nem értett egyet a Kúria a másodfokú bíróság megállapításával, amely szerint a magánvádló intézményvezetői megbízatása ellenére nem minősült közszereplőnek, így a vele szemben megnyilvánuló, őt esetlegesen sértő bírálatot ezért nem kell túrni (törvényszék végzése [13] bekezdés).
- [80] Jelentőséget kell azonban tulajdonítani annak, hogy az adott közszereplő milyen közfeladatot lát el, eltérő ugyanis a közhatalmat gyakorló politikus és a közigazgatásban közhatalmi feladatot ellátó alkalmazott megítélése a vélemény-nyilvánítás szabadsága körében.
- [81] Az Alkotmánybíróság megállapítása szerint „a közhatalmat gyakorló személyek és a közszereplő politikusok esetében a személyiségvédelem korlátozottsága mindenki máshoz képest szélesebb körben minősül szükségesnek és arányosnak”, másfelől viszont „ha a személyiségvédelem korlátozottsága melletti érvek gyengülnek, akkor még a közhatalom gyakorlók körén belül is önálló mércék kialakításának van helye” (7/2014. (III. 7.) AB határozat Indokolás [57]–[58] bekezdések).
- [82] Máshol az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy „a személyiségvédelem korlátozottsága már a közhatalmat gyakorlók körében is változik, és értelemszerűen más mércék alakíthatók ki a közvetlen közhatalom-gyakorlással nem járó köztisztviselők, illetve az esetileg érintetté váló magánszemélyek esetében. A bírálat fokozott tűrése a közügyek vitáján belül mindenkire kiterjedő általános követelmény, ennek mértéke azonban már speciális mércék szerint alakul. Míg a közszereplő politikusok esetében a szólásszabadság melletti érvek erejük teljében jelentkeznek, addig más érintettek esetében már gyengül az erejük” (3236/2018. (VII. 9.) AB határozat Indokolás [30] bekezdés).
- [83] Nem kétséges, hogy a magánvádló, mint intézményvezető nem kiemelt közszereplő, tisztségét nem választás útján nyeri (nem választott politikus), akik esetében különös jelentősége lehet a jellemüket,

- személyiségüket árnyaló tények, így bűncselekmény, szabálysértés elkövetése nyilvánosságra kerülésének (BH 2019.B.2.II.).
- [84] Más szóval a Kúria úgy ítélte meg, hogy a magánvádló, mint közhivatalnok (és nem választott politikus) esetében fokozottabban vizsgálendő, hogy a személyiségi jogainak védelme elsőbbséget élvez-e az adott esetben a terhelt által közölték nyilvános megvitatásához képest.
- [85] Másfelől vizsgálta a Kúria azt is, hogy az adott kijelentések mögött közügy, közvita tárgya azonosítható-e.
- [86] Az állam működéséről való tájékozott véleményformálás elengedhetetlen a hatalomgyakorlók tevékenységének megítéléséhez és számonkéréséhez, a közhatalmi döntéshozatalra, a közügyek intézésére gyakorolt állampolgári ellenőrzés és befolyás gyakorlásához, tágabb értelemben a közügyekhez kapcsolódó nyilvános, tényeken alapuló diskurzus kialakulásához.
- [87] Ez az érvelés tükröződik egyebekben az EJEB gyakorlatában is, amikor azt hangsúlyozza, hogy a „közérdek olyan kérdésekre vonatkozik, amelyek olyan mértékben érintik a nagyközönséget, hogy az jogosan érdeklődhet irántuk, megragadják a nyilvánosság figyelmét, vagy jelentős mértékben foglalkoztatják az embereket, különösen, ha a polgárok jólétét vagy a közösség életét érintik” (13/2019. (IV. 8.) AB határozat, Magyar Helsinki Bizottság kontra Magyarország [GC] (18030/11), 2016. november 8., 161–162. bekezdés).
- [88] Büntetőjogi kontextusban a 13/2014. (IV. 18.) AB határozat emelte ki, hogy a konkrét véleménynyilvánítások közvitához tartozásáról összetett mérlegeléssel kell döntést hozni. „A nyilvános közlés megítélése során elsőként arról szükséges dönteni, hogy az adott közlés a közügyekben való megszólalást, közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz-e, vagyis a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben. Ennek megítéléséhez pedig elsődlegesen a közlés megjelenésének módját, körülményeit és a vélemény tárgyát, kontextusát szükséges figyelembe venni. Így a közlést érintően vizsgálni kell a médium típusát, a közlés aporóját adó eseményt, illetve az arra érkező reakciókat és az adott közlésnek ebben a folyamatban játszott szerepét. További szempontként szükséges értékelni a kijelentés tartalmát, stílusát, illetve a közlés aktualitását, valamint célját. Amennyiben e körülmények értékelésével az állapítható meg, hogy a közlés a közügyek szabad vitatását érinti, úgy a közlés automatikusan a véleménynyilvánítási szabadság nyújtotta magasabb szintű oltalmat élvezi” (13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [39] bekezdés).
- [89] A magánvádló által vezetett intézmény, a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság kezelésében lévő Emberi Erőforrások Minisztériuma n-i javítóintézete olyan állami intézmény (költségvetési szerv), amely gyermekvédelmi, nevelési és büntetés-végrehajtási jellegű állami feladatot lát el.
- [90] Nem vitásan az állami fenntartású intézmények gazdálkodásának jogszerűsége, helyessége, célszerűsége társadalmi vita tárgyát képezheti, közvita tárgya lehet. Az okszerű gazdálkodás kérdését érinti az intézmény vezetőinek költségelszámolása, az ezzel kapcsolatos esetleges visszaélések megelőzése és feltárása is.
- [91] Ugyanakkor a magánvádló saját útiköltség elszámolása elsősorban és közvetlenül a személyével kapcsolatos, a szabályszerű – de nem hivatali hatáskörben folytatott – eljárásával van összefüggésben. Ezért a fentiek szerint azonosított közügy áttételesen jelentkezik, nem a közszereplő hivatali feladatának ellátásával, hanem az ahhoz kapcsolódó – nem közhatalmi, hanem munkajogi jellegű – költségelszámolással. Ekként nem feltétlenül indokol széles társadalmi vitát.
- [92] Ezt követően kellett döntenie abban, hogy az adott ügyben beazonosított közérdek ténylegesen indokolta-e a terhelt közlését.
- [93] A valóság bizonyítása elrendelésének ugyanis az is feltétele, hogy a közérdek (jogos magánérdek) nemcsak fennállt az adott közlés kapcsán, hanem kifejezetten az indokolta a becsületsértő tartalom megjelentetését [Btk. 229. § (2) bek.].
- [94] Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben leszögezte, hogy „az egyedi esetekben a bíróság mérlegelésétől függ, hogy a tény valótlanságának a bizonyításával összefüggésben a konkrét büntetőeljárásban lehetőséget teremtenek-e a valóság bizonyítására, és hogy milyen kereteket szabnak a vádló bizonyítási kötelezettsége teljesítésének” (3328/2017. (XII. 8.) AB határozat Indokolás [86] bekezdés).
- [95] A Legfelsőbb Bíróság korábbi eseti döntésében kifejtette, hogy a közérdek és a jogos magánérdek megléte a cselekmény tárgyi oldalához tartozó objektív jellegű ismérv. A terhelt a büntetőjogi felelősség alól pedig akkor mentesül, ha a meglévő köz- vagy jogos magánérdek a cselekmény elkövetését indokolta is, mert a tényállítások nyilvánosságra hozatala alkalmas volt ezek védelmét és érvényesítését elősegíteni (BH 2008.81. Indokolása).
- [96] A valóság bizonyítása elrendelésének a büntetőtörvény szerint tehát kettős feltétele állapítható meg, amelyek közül a második (indokoltság) a jelen ügyben nem állt fenn a következők miatt.
- [97] Lényeges, hogy az a bejegyzés, amihez a terhelt hozzászólt, a magánvádlót nem jelölte meg olyan személyként, akinek a cikkben közölt visszaéléshez bármi köze lenne. Ezzel kifejezetten a terhelt bejegyzése hozta összefüggésbe.
- [98] A terhelt – a tényállásban rögzítettek szerint – korábban a magánvádló által vezetett intézményben dolgozott, a becsületsértő kijelentést pedig – szintén a tényállás szerint – az emiatti bosszú motiválta (járásbíróság ítélete [26] bekezdés 2. mondat), vagyis nem elsődlegesen a közügy megvitatása, az esetleges visszasság feltárása volt a terhelt célja.
- [99] A terhelt tényállítással kapcsolatos rosszhiszeműségét alátámasztotta az irányadó tényállás szerint az is, hogy a közlés közzétételkor tisztában volt a magánvádlóval szembeni – az általa felemlített utazási költségelszámolás tekintetében lefolytatott – fenntartói vizsgálattal és azzal, hogy az nem járt a magánvádló felelőssége megállapításával (járásbíróság ítélete [26] bekezdés 1. mondat).
- [100] Végül a Kúria megállapította azt is, hogy az egyedi (mert a magánvádlóra vonatkoztatott) útiköltség elszámolás szabályszerűsége kérdésének előbbre

vitelére a terhelt által választott mód nem volt alkalmas. Egyben a magánvádló személyiségi jogait e nyilvános közlés aránytalanul túlzott mértékben sértette ahhoz a társadalmi előnyhöz képest, amelyet a közügy jellege (tartalma, hordereje, kihatása) alapján a közvitába bocsátása indokoltá tett. E körben jelentősége volt a magánvádló közszereplők csoportján belüli helyének is, vagyis annak, hogy nem közszereplő politikus, illetve a közhatalom gyakorlásában rendkívül korlátozott körben (egy javítóintézet vezetése által), hivatásánál fogva vett részt.

- [101]Mindezek alapján a Kúria megállapította, hogy az első- és másodfokú bíróság döntése a valóság bizonyításának mellőzéséről érdemben helyes volt, mivel az adott esetben a közérdek nem indokolta a becsületsértő tény állítását, a terheltnek pedig eleve nem a közügy megvitatása, előbbre vitele volt a szándéka a közléssel. Ekként a terhelt bűnösségének megállapítása a Btk. 226. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés *b)* pontja szerint minősülő, folytatólagosan elkövetett rágalmozás vétségében törvényes.
- [102]E vonatkozásban alaptalan volt ezért a felülvizsgálati indítvány.
- [103]Megjegyzi a Kúria, hogy téves az eljáró bíróságok azon álláspontja, hogy a valóság bizonyítása elrendelésének akadályát képezte (az is), hogy a cselekmény elkövetését a terhelt nem ismerte el. A Btk. 229. §-a ugyanis a valóság bizonyítását nem teszi függővé a beismeréstől, az hivatalból is elrendelendő, ha annak feltételei fennállnak. Bármely bizonyítás (így különösen az, amely a terhelt vonatkozásában büntetethez való köztételt kizáró ok feltáráshoz vezethet) ténybeli beismeréshez kötése az önvádra kötelezés tilalmába [Be. 7. § (3) bek.] ütközik.
- [104]A terhelt a védelemhez való jogának sérelmét látta abban, hogy a bíróság a büntetés kiszabása során a mentő és enyhítő körülményeket nem vette figyelembe.
- [105]A Be. 649. § (1) bekezdés *b)* pont *ba)* alpontja értelmében a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a bűncselekmény törvénysértő minősítése miatt, illetve a Btk. más szabályának megsértésével szabott ki törvénysértő büntetést.
- [106]E törvényi szabályozás, ha a felülvizsgálattal érintett jogerős ügydöntő határozatban nincs anyagi jogszabálysértés, a büntetés önálló vizsgálatára a Be. 649. § (1) bekezdés *b)* pont *ba)* alpontja nem biztosít lehetőséget (EBH 2011.2387.). Így az sem képezheti önmagában a felülvizsgálat tárgyát, hogy a bíróságok a büntetés kiszabás során a büntetés célját, a büntetés kiszabás elveit, illetőleg a büntetés kiszabás során értékelhető (súlyosító, enyhítő) tényezőkről szóló 56. BK véleményt miként veszik figyelembe (BH 2005.337.III.).
- [107]A jogerős ítéletben a bűncselekmény minősítése törvényes és a terhelttel szemben kiszabott büntetés nem ütközik a Btk. más, eltérést nem tűrő szabályába sem, azaz az anyagi jogi szabályoknak megfelel, ezért a felülvizsgálati eljárásban érdemben nem volt vizsgálható, hogy a bíróság a büntetés kiszabási körülményeket miként, milyen súllyal értékelt.

[108]A kifejtettek értelmében a Kúria a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsulésen eljárva, a terhelt által előterjesztett felülvizsgálati indítványt alaptalannak találta, ezért a támadott első-, és másodfokú jogerős ügydöntő határozatot hatályában fenntartotta.

(Kúria Bfv.I.803/2022/8.)

153I. Amennyiben az elkövető jogtalan eltulajdonítási célzata már az erőszak vagy az élet, testi épség elleni közvetlen fenyegetés kifejtése előtt vagy alatt is fennállt, az idegen dolog ilyen módon történő elvétele nem kifosztás, hanem rablás. Ekként a lényeg a cselekmények közötti eszköz-cél kapcsolat megléte, amely szerint a rablás akkor állapítható meg, ha az elkövető az erőszakot (fenyegetést) az elvétel céljából fejt ki [Btk. 365. § (1) bek. a) pont, (3) bek. b), c) pont, 366. § (1) bek. b) pont].
II. A rablási erőszak, élet, testi épség ellen közvetlen fenyegetés kapcsán elvárás az, hogy legalább általában véve alkalmas legyen a sértett ellenállásának leküzdésére.

- [1] A kerületi bíróság a 2020. január 30-án kihirdetett ítéletével a II. r. terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett rablás büntetésében [Btk. 365. § (1) bek., (3) bek. *a)* és *c)* pont] és társtettesként elkövetett személyi szabadság megsértésének büntetésében [Btk. 194. § (1) bek., (2) bek. *a)* és *f)* pont]. Ezért a II. r. terheltet halmazati büntetésül 6 év 6 hónap fegyházban végrehajtandó szabadságvesztésre és 7 év közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy a II. r. terhelt legkorábban a büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra. A szabadságvesztésbe beszámította a II. r. terhelt által őrizetben töltött időt. Rendelkezett vagyonelkobzásról, bűnjelekről és bűnügyi költség viseléséről.
- [2] Védelmi fellebbezés alapján eljárva a törvényszék mint másodfokú bíróság a 2020. október 14-én kihirdetett ítéletével az elsőfokú ítéletet a II. r. terhelt tekintetében akként változtatta meg, hogy a terhelt megállapított rablás büntetése a Btk. 365. § (1) bekezdés *a)* pontja és a (3) bekezdés *b)* és *c)* pontja szerint minősül. A II. r. terhelttel szemben kiszabott szabadságvesztés büntetés mértékét 5 év 6 hónapra, a közügyektől eltiltást 6 évre enyhítette és pontosította a bűnjelekre vonatkozó rendelkezést. Egyebekben az elsőfokú ítéletet a II. r. terhelt vonatkozásában helyben hagyta.
- [3] A jogerős ügydöntő határozat által megállapított – a felülvizsgálattal érintett – tényállás I. pontjának lényege szerint:
- az I. r. terhelt 2017. november 11. napját megelőző napokban megállapodott a vele érzelmi kapcsolatban lévő III. r. terhelttel, hogy a III. r. terhelt által korábban ismert kk. Z. N. I. sértettet a III. r. terhelttel közös tartózkodási helyükre csalja, majd tőle az értékeit erőszakos úton megszerzik.
  - A III. r. terhelt ennek megfelelően a kk. sértettel 2017. november 11. napján kapcsolatba lépett, és őt a fenti címre találkozára hívta azzal, hogy amennyiben kábítószerrel viszik neki, akkor szexuális kapcsolatot létesít vele.
  - A kiskorú sértett – aki nem kábítószerrel, hanem majoránáttal csomagolt egy alufóliába – 2017.

- november 11. napján 15 óra körüli időben megérkezett a B., D. utcai lakásba, ahová a III. r. terhelte beengedte és az ajtót mögötte bezárta.
- Pár perccel később érkezett meg az I. r. terhelte a II. r. terhelttel, aki az eseményekbe előzetesen be volt avatva. Az I. r. terhelte a kk. sértettbe belekötött, a jelenlétén színleg felháborodott, majd több alkalommal tenyérrel arcon ütötte, a bántalmazásba a II. r. terhelte is bekapcsolódott, aki szintén megütötte a kk. sértettet, illetve a bordáján megrúgta.
- A kk. sértettet a bántalmazása során a II. r. terhelte és az I. r. terhelte egy ún. „viperaival”, ólmosbottal is fenyegette akként, hogy az eszközt az I. r. terhelte és a II. r. terhelte is a kezében tartotta, azt egymásnak átadták, és azzal telefon fenyegető mozdulatokat tettek.
- Ezt követően az I. r. és a II. r. terhelte a kk. sértett mobiltelefonját, illetve készpénzét kezdték el követelni, azonban a kk. sértett azt nem adta át, ezért őt újra több alkalommal mindkét terhelte megütötte.
- A bántalmazás hatására a kk. sértett a földre rogyott, miközben a zsebéből kicsúszott a földre az iPhone 7-es típusú mobiltelefonja. A kk. sértett a bántalmazás hatására ellenállást már nem tudott kifejtetni, a közelében lévő készüléket az I. r. terhelte elvette, a tokját levette, majd a mobiltelefonból kivette a SIM-kártyát, és utasította a kk. sértettet, hogy a telefon nyomon követésének megszüntetéséhez szükséges kódot adja meg, melyet a kk. sértett meg is tett.
- Ezt követően az I. r. terhelte a készüléket magához vette, azt kikódoltatta, majd a helyszínen mindvégig jelenlévő, társaival egyetértő III. r. terhelttel távozott a lakásból, azonban ezt megelőzően közölte a kk. sértettel, hogy a lakást nem hagyhatja el, majd távozáskor a lakás ajtaját az I. r. terhelte és a II. r. terhelte kulccsal bezárta.
- A kk. sértett a bántalmazás közben, illetve ekkor is közölte a terheltekkel, hogy a lakásból el akar távozni, illetve nem akar ottmaradni, azonban az I. r. terhelte azzal is megfenyegette, hogy ha a rendőrséghez akar fordulni, akkor őt és a családját is megöli. Az I. r. terhelte a III. r. terhelttel a lakásból eltávozott, míg a kk. sértett a II. r. terhelte őrizete alatt maradt. A kk. sértett ezt követően is megpróbált kijutni a lakásból, azonban a zár nem engedett, az ablakon pedig annak magassága miatt nem tudott kijutni.
- Az I. r. terhelte és a III. r. terhelte – akik a kk. sértettől megszerzett készüléket időközben értékesítették – mintegy másfél órával később a lakásba visszatértek, majd az I. r. terhelte – a III. r. terhelttel való egyeztetést követően – azt közölte a kk. sértettel, hogy a mobiltelefonját abban az esetben kapja vissza, ha 50 000 forintot megfizet a részükre. Ezt követően a kk. sértettet az I. r. terhelte ismerésével, gépkocsival V.-re szállították, és ott szabadon bocsátották.
- A bántalmazás következtében a kk. sértett a bal arcfél zúzódásos sérülését, a jobb csukló duzzanattal járó vizenyős zúzódását szenvedte el, mely sérülések büntetőjogi gyógytartama a nyolc napot nem haladja meg. Az elkövetési érték 225 000 forint, mely nem térült meg.
- [4] A következetes ítélezési gyakorlat szerint az ítélet egyéb részeiben rögzített, tartalmilag a tényálláshoz tartozó további ténymegállapítások:
- A terheltek azért bántalmazták a kk. sértettet, hogy az értékeit megszerezzék.
- Az I. r., a II. r. és a III. r. terhelte megállapodtak abban, hogy a kk. sértettet egy ürüggyel az I. r. terhelte és a III. r. által lakott lakásba csalják, majd ott tőle erőszakkal értékeit megszerzik, és azt értékesítik.
- Az I. r., a II. r. és a III. r. terhelte a jóval kisebb, fiatalabb és védtelenebb kk. sértett sérelmére követték el az erőszakos cselekményeket.
- [5] A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a II. r. terhelte védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a Be. 649. § (1) bekezdés *b)* pont *ba)* alpontja szerinti okból a minősítés megváltoztatása és a büntetés enyhítése érdekében.
- [6] Indokai szerint nem a kk. sértett értékeinek a megszerzése volt a cél, erre irányuló felhívás a terheltek részéről nem történt, a cselekmény inkább egy féltékenységi „perpatvar” volt, mintsem rablás. A kk. sértett telefonja azt követően csúszott ki a zsebéből, hogy vele szemben erőszakot alkalmazott az I. r. és a II. r. terhelte.
- [7] Kifejtette, hogy a cselekménysor a külső megjelenésében ugyan a rablás jegyeit mutatja, azonban attól belső jellemzőjében lényegesen eltér, mivel az I. r. és a II. r. terhelte által alkalmazott erőszak és az elvétel között nincs cél-eszköz viszony. Amikor a bántalmazás elkezdődött, a dolog elvételének szándéka nem volt meg. A féltékenység szülte erőszak következtében kicsúszott mobiltelefont az I. r. terhelte felvette a földről, a további történéseket pedig az alkalom szülte.
- [8] Álláspontja szerint a II. r. terhelte cselekménye a Btk. 366. § (1) bekezdés *b)* pontjába ütköző és aszerint minősülő társtettesként elkövetett kifosztás büntetének megállapítására alkalmas.
- [9] Mindezek alapján kérte, hogy a Kúria a II. r. terhelte bűnösségét rablás helyett kifosztás büntetében állapítsa meg, és a büntetés mértékét is ezen bűncselekmény büntetési tételkeretéhez igazítsa.
- [10] A Legfőbb Ügyészség átiratában a felülvizsgálati indítványt részben törvényben kizártnak, részben alaptalannak tartotta.
- [11] Kifejtette, hogy a védő az indítványában a törvénysértő minősítés alátámasztására a törvényi tilalom ellenére az irányadó tényállást támadta, valamint a tényállásban nem szereplő, illetve azzal ellentétes tényekre hivatkozott.
- [12] Az irányadó tényállás alapján nem vitatható, hogy a terheltek – ekként a II. r. terhelte – magatartásának célja a kk. sértett értékeinek a jogtalan eltulajdonítása, illetőleg az így megszerzett idegen értéktárgyak eladásával a nyereszkesedés volt. E célból ütötték, rúgták, bántalmazták a kk. sértettet, valamint e célból hadonásztak felé az ólmosbottal.
- [13] Mindezek alapján a bíróság törvényesen minősítette a II. r. terhelte e cselekményét társtettesként, felfegyverkezve és csoportosan elkövetett rablás büntetének. Indítványozta, hogy a Kúria a jogerős határozatot a II. r. terhelte tekintetében hatályában tartsa fenn.
- [14] A Kúria a felülvizsgálati indítványt a Be. 660. § (1) bekezdése szerint tanácsulésen bírálta el.
- [15] A II. r. terhelte védőjének felülvizsgálati indítványa nem alapos.
- [16] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, a jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozattal szemben jogi – nem ténybeli – okból terjeszthető elő. Kizárólag a Be. 649. §-ában megjelölt anyagi és

- eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe, a felülvizsgálati okok köre nem bővíthető.
- [17] A Kúria a jogerős ügydöntő határozatot – az eljárási szabálysértések kivételével – csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében, és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül [Be. 659. § (5) bek.].
- [18] A Be. 649. § (1) bekezdés *b)* pont *ba)* alpontja alapján felülvizsgálatnak van helye, ha a bíróság a bűncselekmény törvénysértő minősítése miatt, illetve a Btk. más szabályának megsértésével szabott ki törvénysértő büntetést.
- [19] [19] A Be. 659. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó. A jogkövetkeztetések helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható.
- [20] A felülvizsgálati indítvány szerint az irányadó tényállás mellett a II. r. terhelt cselekményének rablásként történő minősítése törvénysértő.
- [21] Nem sértett azonban törvényt az eljáró bíróság, amikor a II. r. terhelt bűnösségét társtettesként elkövetett rablás büntetében [Btk. 365. § (1) bek. *a)* pont, (3) bek. *b)* és *c)* pont, I. tényállási pont] megállapította, és törvényes a cselekmény minősítése is.
- [22] A Btk. 365. § (1) bekezdése szerint rablást követ el, aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el másától, hogy evégből
a) valaki ellen erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, vagy
b) öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyezi.
- [23] Jelen ügyben – értelemszerűen – az *a)* pontnak van jelentősége (öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyezéseről nincs szó).
- [24] A rablás összetett bűncselekmény, egyrészt vagyron, másrészt személy elleni bűncselekmény. Az elkövető számára idegen dolog jogtalan eltulajdonítása a lopáshoz képest akként történik, hogy a másától elvétel végett személy elleni erőszakos cselekményt is elkövet; azaz az elvétel módja az, amely a rablást megkülönbözteti a lopástól.
- [25] Ehhez képest a védő indítványa nem az erőszak alkalmazását és nem is a dolog elvételét vitatta, hanem azt, hogy az elkövetőnél a dolog elvételére irányuló szándék az erőszak, illetve a fenyegetés megtörténte előtt vagy aközben alakult ki, és evégett alkalmazta azt, és ez esetben rablásról van szó; avagy – miként állította – a dolog elvétele csupán utóbb merült fel, a más miatt kifejtett erőszakot (fenyegetést) követően. Ez utóbbi esetben ugyanis a Btk. 366. § (1) bekezdés *b)* pontja szerinti kifosztásként kell értékelni a cselekményt.
- [26] A védő által hivatkozott Btk. 366. § (1) bekezdés *b)* pontja szerint, aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett az általa más bűncselekmény elkövetése során alkalmazott erőszak, illetve az élet, testi épség elleni közvetlen fenyegetés hatása alatt álló személytől vesz el, kifosztást követ el.
- [27] Az irányadó tényállás viszont egyértelműen rögzíti, hogy
– Az I. r. és a III. r. terhelt előzetesen abban állapodott meg, hogy a kk. sértett értékeit úgy fogják erőszakkal megszerezni, hogy a III. r. terhelttel közös tartózkodási helyükre csalja, mely tervbe a II. r. terheltet is beavatták.
– A három terhelt előzetes megállapodásának megfelelően a lakásban az I. r. terhelt a kk. sértettbe belekötött, a jelenlétén szíleg felháborodott, majd a II. r. terhelttel együtt elkezdtek bántalmazni, ütni, illetve rúgni.
– A bántalmazás során a II. r. terhelt és az I. r. terhelt egy ún. „viparával”, ólmosbottal is fenyegette a kk. sértettet úgy, hogy azt az I. r. terhelt és a II. r. terhelt is a kezében tartotta, egymásnak átadták, és azzal fenyegető mozdulatokat tettek.
– Ezt követően az I. r. és a II. r. terhelt a kk. sértett mobiltelefonját, illetve készpénzét kezdték el követelni, azonban a kk. sértett azt nem adta át, ezért őt újra több alkalommal mindkét terhelt megütötte.
– A kk. sértett a bántalmazás hatására a földre rogyott, ellenállást már nem tudott kifejteni, és a zsebéből kicsúszott, közelében lévő mobiltelefon készüléket az I. r. terhelt elvette.
– A bántalmazás következtében a kk. sértett nyolc napon belül gyógyuló sérüléseket szenvedett el.
– A terheltek azért bántalmazták a jóval kisebb, fiatalabb kk. sértettet, hogy az értékeit megszerezzék.
- [28] Az irányadó tényállás alapján – szemben a védő érvelésével – nem kétséges, hogy az I. r., a II. r. és a III. r. terhelt magatartásának célja a kk. sértett értéktárgyainak az erőszakos eltulajdonítása volt, ebben előzetesen megállapodtak, ennek megfelelően cselekedtek.
- [29] Rádásul a terheltek – így a II. r. terhelt is – a bántalmazás közben követelték a kk. sértett értékeit, amit a kk. sértett megtagadott, emiatt őt a megszerzés érdekében tovább bántalmaztak. Mindez előzetes megállapodás nélkül is tényállásszerű elkövetési magatartás, rablás büntette.
- [30] Amennyiben az elkövető jogtalan eltulajdonítási célzata már az erőszak vagy az élet, testi épség elleni közvetlen fenyegetés kifejtése előtt vagy alatt is fennállt, az idegen dolog ilyen módon történő elvétele nem kifosztás, hanem rablás (BH 2010.292.).
- [31] Ekként a lényeg a cselekmények közötti eszköz-cél kapcsolat megléte, amely szerint a rablás akkor állapítható meg, ha az elkövető az erőszakot (fenyegetést) az elvétel céljából fejti ki.
- [32] Jelen esetben a védő érvelése szerinti eszköz-cél kapcsolat hiánya fel sem merül, a felülvizsgálati indítványban írtak az irányadó tényállásban rögzítettekkel ellentétesek.
- [33] A Kúria továbbmenve rámutat a következőkre.
- [34] A rablási erőszak, élet, testi épség ellen közvetlen fenyegetés kapcsán elvárás az, hogy legalább általában véve alkalmas legyen a sértett ellenállásának leküzdésére.
- [35] A rablás kapcsán az alkalmazott személy elleni erőszak intenzitása vizsgálatának, illetve a kvalifikált fenyegetésnek csak abból a szempontból van jelentősége, hogy az erőszak, illetve ezen fenyegetés alkalmas volt-e általában véve az ellenállás megtörésére, és valóban a sértett értékeinek megszerzése célzata mozgatta-e.
- [36] Jelen ügyben pedig erről van szó.
- [37] A tényállás szerint az I. r. és a II. r. terhelt a kk. sértett értékeinek megszerzése érdekében a kk. sértettet arcon ütötte, a bordáján megrúgta, ütlegette és egy ólmosbottal fenyegette. A terhelteknél jóval kisebb és fiatalabb kk. sértett a bántalmazás következtében a földre rogyott, ellenállást már nem tudott kifejteni.

- [38] A II. r. terhelt magatartása, az arcon ütés, bordán rúgás, ütlegelés (és a társa általi bántalmazás is) a kifejtett erőszak a kk. sértett akaratát nyilvánvalóan nem csupán hajlította, hanem megtörte, így vették el a kk. sértettől a mobiltelefonját.
- [39] A Btk. 459. § (1) bekezdés 6. pontja szerint felfegyverkezve követi el a bűncselekményt, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál. A felfegyverkezve történő elkövetés tárgyi feltétele az, hogy az elkövető a cselekmény kifejtésekor az élet kioltására objektíve alkalmas eszközt tartson magánál. Jelen esetben az ólmosbot maradéktalanul megfelel ennek a kritériumnak.
- [40] A jogerős tényállás szerint az I. r. és a II. r. terhelt a kk. sértett bántalmazása során egymásnak átadva az ólmosbotot, azzal fenyegető mozdulatokat tettek a kk. sértett irányába. A súlyosabb minősítéshez nem szükséges az ilyen eszköz használata, a felfegyverkezve elkövetett cselekmény megvalósul már akkor is, ha az elkövető a sértett ellenállásának leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál.
- [41] A Btk. 459. § (1) bekezdés 3. pontja szerint csoportosan követik el a bűncselekményt, ha az elkövetésben legalább három személy vesz részt.
- [42] Csoportosan elkövetettnek minősül a bűncselekmény, ha három vagy több személy a bűncselekmény helyszínén vagy annak közelében tettesként (társtettesként); illetve – a tettes (társtettes) mellett – részesként: bűnsegédként vagy önállóan nem értékelhető bűnsegédi magatartást is kifejtő felbujtóként vesz részt a bűncselekmény elkövetésében.
- [43] Jelen ügyben a jogerős tényállás alapján ez sem volt kétséges; a terhelték a helyszínen együtt, szándékegységben cselekedtek, a rablási cselekmény elkövetésében az I. r. és a II. r. terhelt társtettesként, míg a III. r. terhelt bűnsegédként vett részt.
- [44] Nem sértett tehát törvényt az eljáró bíróság, amikor a II. r. terhelt büntetőjogi felelősségét rablás büntetésében [Btk. 365. § (1) bek. a) pont, (3) bek. b) és c) pont] megállapította, és törvényes a cselekmény minősítése is.
- [45] A Be. 659. § (1) bekezdése alapján felülvizsgálati eljárásban a bizonyítékok ismételt és eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének nincs helye, a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó.
- [46] Ez azt jelenti, hogy felülvizsgálatban a tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése nem vitatható. A jogkövetkeztetések – így a bűnösség vagy a jogi minősítés megállapításának – helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapján vizsgálható.
- [47] Ezzel szemben a II. r. terhelt védője az indítványában valójában a tényállás megalapozottságát vitatta, a bizonyítékok értékelését kifogásolta, amikor a tényállásban foglaltakkal ellentétes tényeket is állítva érvelt amellett, hogy az erőszakot és fenyegetést követő elvétel között nincs cél-eszköz viszony, nem a kk. sértett értékeinek a megszerzése volt a II. r. terhelt (és társai) célja, csupán féltékenységi vita volt a kk. sértett és az I. r. terhelt között, emiatt történt a bántalmazás, és a rendelkezésre álló bizonyítékok

alapján nem állapítható meg a II. r. terhelt terhére a rablás büntetése.

- [48] Erre azonban a felülvizsgálati eljárásban nincs törvényi lehetőség, az indítvány e részében törvényben kizárt.
- [49] Ekként a Kúria – miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést, amelynek vizsgálatára a Be. 659. § (6) bekezdése alapján hivatalból köteles – a megtámadott határozatot a Be. 662. § (1) bekezdése alapján a II. r. terhelt tekintetében hatályában fenntartotta.

(Kúria Bfv.III.251/2022/5.)

154^I A fenyegetés lenyűgöző erejének értékelésekor együttesen kell vizsgálni a megfenyegetett személy és az elkövető adottságait, az egymással szembeni erőviszonyokat és az elkövetés külső tényezőit is; adott esetben a fenyegetés viszonylag csekélyebb foka is elegendő lehet a rablás megállapításához, ha az a konkrét körülmények között a sértettre lenyűgöző hatást gyakorolt [Btk. 365. § (1) bek. a) pont, 459. § (1) bek. 7. pont].

II. A felülvizsgálati eljárásban a büntetés végrehajtásának felfüggesztése vagy félbeszakítása kizárólag abban az esetben indokolt, ha az indítvány megalapozottsága valószínűsíthető és az abban állított törvénysértéssel okozott hátrány meghaladja a jogerősen kiszabott büntetés végrehajtásának mellőzésében megnyilvánuló hátrányt. A terhelt egészségi állapota és a büntetés végrehajtásának elhalasztásához (félbeszakításához) fűződő egyéb, akár méltányolható érdekei e körben közömbösek [Be. 659. § (7) bek.].

- [1] A kerületi bíróság a 2020. szeptember 3-án kihirdetett ítéletével az I. r. terheltet rablás büntetése [Btk. 365. § (1) bek. a) pont, (3) bek. e) pont] miatt 5 év, börtönben végrehajtani rendelt szabadságvesztésre, 250 napi tétel, napi tételenként 1000 forint, összesen 250 000 forint pénzbüntetésre és 5 év közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy a kiszabott szabadságvesztésből legkorábban a büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra.
- [2] Az ellentétes irányú fellebbezések folytán eljáró törvényszék mint másodfokú bíróság a 2021. október 18-án meghozott ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és az I. r. terhelt terhére megállapított bűncselekményt a Btk. 365. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző, és a (3) bekezdés e) és g) pontja szerint minősülő rablás büntettként minősítette. Az I. r. terhelttel szemben kiszabott szabadságvesztés tartamát 4 évre enyhítette, egyebekben pedig a kerületi bíróság ítéletét az I. r. terhelt tekintetében helybenhagyta.
- [3] A jogerős ítéletben megállapított tényállásnak az I. r. terheltet érintő 1. pontja szerint a III. r. terhelt 2013 tavaszán tudomást szerzett arról, hogy a 83. életévét betöltött sértett felesége 2013. április 9. napján elhunyt, ezért elhatározta, hogy az egyedül élő időskorú sértett bizalmába férkőzik, és terhelt-társai segítségével a sértett lakásából értéktárgyakat próbál meg eltulajdonítani. E célból 2013. május elején telefonon felhívta a sértettet, amely alkalommal magát a sértett testvére lányának, T. M.-nek kiadva ígéretet tett neki, hogy hamarosan meglátogatja az

- elhunyt felesége sírjának közös felkeresése végett. A fentiek nyomán 2013. május közepén a III. r. terhelt – magát továbbra is T. M.-nek kiadva – megjelent a sértett lakásán. A III. r. terhelt valós személyét illetően tévedésbe ejtett sértett beengedte a lakásába a III. r. terheltet, aki ezután beszélgetésbe elegyedett a sértettel, és miközben érdeklődést színlelt a sértett felé, addig körülnézett a lakásban, hogy felmérje az ott fellelhető és eltulajdonítható festményeket és egyéb értéktárgyakat.
- [4] A III. r. terhelt ezt követően tájékoztatta nagybátyját, a II. r. terheltet, hogy a sértett fenti lakásában értékes festmények vannak, amiket meg lehet szerezni. A II. r. terhelt a kapott információt megosztotta az I. r. terhelttel is, aki ezután 2013. május 31. napján magát a sértett testvére fiának, T. B.-nek kiadva telefonon felhívta a sértettet. Miután meggyőződött arról, hogy a sértett egyedül tartózkodik otthonában, megállapodott vele, hogy aznap meglátogatják őt a lakásán. A fenti napon még a délutáni órákban az I. r., a II. r. és a III. r. terhelt abból a célból, hogy a sértettől értéktárgyakat tulajdonítsanak el, a sértett lakásához mentek gépkocsival, ahol az I. r. és a II. r. terhelt felment a sértett lakásába, míg a III. r. terhelt a ház előtt maradt, hogy a helyszínt és környékét megfigyeléssel biztosítsa. A sértett a T. B. néven bemutatkozó I. r. terheltet és a magát T. B. öccsének kiadó II. r. terheltet beengedte a lakásába. A II. r. és az I. r. terhelt a sértett bizalmának erősítése és egyben figyelmének elterelése céljából hosszasan beszélgetett és italozott vele, miközben a lakásban lévő festmények értékéről érdeklődtek. A társalgás közben a terhelték felvetették, hogy elvinnék a festményeket azért, hogy fényképeket készíthessenek róluk. A sértett azonban ezt határozottan elutasította. A sértett többszöri tiltakozása ellenére azonban a II. r. terhelt a lakásban lévő létrát használva több festményt is levett a falról, melyeket az előszobában a bejárati ajtó közelében helyezett el. A sértett észlelve ezt az összekészített képek közül néhányat visszavitt a lakás nappali szobájába. Miközben azonban a nappaliban az I. r. terhelt szóval tartotta a sértettet, a II. r. terhelt a sértett figyelmetlenségét kihasználva ismét az előszobába vitte a visszavitt képeket, majd azokat a korábban már összekészített többi képpel együtt több fordulóval kivitte a lakásból, és a ház előtt parkoló járművébe rejtette. Mindeközben az I. r. terhelt a lakásban maradt, ahol a társa cselekményének biztosítása és a lopást egyébként időközben észlelő sértett esetleges ellenállásának megtörése érdekében a sértettet átkarolta, és közölte vele, hogy ha kiabál, elhallgattatja. A fenyegetés hatására a 83 éves sértett az életkorára és az I. r. terhelt jelentős erőfölényére is tekintettel nem tanúsított ellenállást értékei visszavételére, valamint a helyszínről távozó I. r. és a II. r. terhelt visszatartására kísérletet sem tett.
- [5] Az I. r. és a II. r. terhelt ily módon eltulajdonította a sértettől a tulajdonát képező
- Szőnyi István Önarckép című olajfestményét (értéke 250 000 forint),
  - Molnár C. Pál Múteremben című olajfestményét (értéke 1 500 000 forint),
  - Molnár C. Pál Angyali Üdvözet című festményét (értéke 1 200 000 forint),
  - Schönberger Armand Csendélet című olajfestményét (értéke 1 000 000 forint),
- Remsey Jenő Anya gyermekkel című olajfestményét (értéke 500 000 forint),
  - Bernáth Aurél Feleségem pihen a Balaton mellett című pasztell képét (értéke 2 000 000 forint).
- [6] A III. r. terhelt eközben a helyszín közelében tartózkodva folyamatos figyelemmel biztosította társai tevékenységét, majd a cselekmény végeztével velük együtt távozott onnan.
- [7] A cselekménnyel összefüggésben felmerült elkövetési érték 6 450 000 forint, amely négy darab festménynek a II. r. terhelttől történő lefoglalásával 3 950 000 forint értékben részben megtérült.
- [8] A jogerős ügydöntő határozat ellen az I. r. terhelt védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt, a felülvizsgálatra alapot adó törvényi okot a Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontjában megjelölve.
- [9] Indítványában a rablás és a lopás törvényi tényállási elemeinek számbavételét követően kifejtette, hogy az I. r. terhelt nem vett el számára idegen dolgot a sértettől, így a rablás büntetést sem követhette el a Btk. 13. § (1) bekezdése szerinti tettesként. Ehhez képest az I. r. terhelt cselekményét legfeljebb a II. r. terhelt által megvalósított lopáshoz nyújtott bűnszegélyként tartotta értékelhetőnek.
- [10] Ugyancsak vitatta, hogy az I. r. terhelt erőszakot, illetve a sértett élete vagy testi épsége ellen irányuló fenyegetést fejtett volna ki, amikor őt átkarolva azt mondta neki, hogy ha segítségért kiabál, elhallgattatja.
- [11] A sértett pusztá átkarolása ugyanis okfejtése szerint sérülés okozására nem volt alkalmas, az még csak lökésként sem volt értékelhető.
- [12] Az elhallgattatás pedig álláspontja szerint azt is magában foglalja, hogy az I. r. terhelt csupán a sértett szájának befogását helyezte kilátásba, ami nem veszélyezteti az életet vagy a testi épséget.
- [13] Érveinek alátámasztására hivatkozott a Kúria BH 2021.330., BH 2019.292., BH+ 2016.1. szám alatt közzétett eseti döntéseinek, továbbá a Bfv.II.377/2019/5. és a Bfv.III.1598/2015/4. számú határozatainak a rabláshoz megkívánt erőszak, illetve fenyegetés mibenlétét értelmező tartalmára.
- [14] Indokai alapján a jogerős ítélet megváltoztatása mellett elsődlegesen az I. r. terhelt felmentésére tett indítványt. Másodlagosan az I. r. terhelt terhére rótt cselekményt bűnszegélyként elkövetett lopás büntettként indítványozta minősíteni, a kiszabott büntetés enyhítése mellett, szabadságvesztés kiszabása esetén a végrehajtás próbaidőre történő felfüggesztésével.
- [15] A Be. 659. § (7) bekezdésére való hivatkozással indítványozta végül a felülvizsgálati indítvány elbírálásáig az I. r. terhelttel szemben kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztését, részletesen taglalva az I. r. terhelt megromlott egészségi állapotát.
- [16] A Legfőbb Ügyészség átiratában az I. r. terhelt védőjének indítványát alaptalannak ítélte.
- [17] Álláspontja szerint a felülvizsgálati indítvány érveivel szemben az irányadó tényállásból kitűnik, hogy a terhelték cselekménye a sértett értékeinek megszerzésére, azok jogtalan eltulajdonítására irányult, ennek érdekében szándékegyeségekben cselekedtek.
- [18] Az I. r. terhelt pedig pontosan azért karolta át a sértettet, illetve helyezte kilátásba az elhallgattatását, hogy az esetleges ellenállását megtörje.

- [19] A BH 2016.57. számon közzétett eseti döntés felhívásával utalt az I. r. terhelt sértettel szemben fennálló jelentős erőfölényére, illetve arra a tényre, hogy terhelt-társai is a helyszínen tartózkodtak, mi több, a II. r. terhelt jelenlétéről maga a sértett is tudomással bírt.
- [20] Ennek figyelembevételével a sértett átkarolását és az elhallgattatására vonatkozó kijelentést a sértett akaratával szemben ható, azt gátló, és az I. r. terhelt akaratát feltétlenül érvényesítő következményt kilátásba helyező magatartásként tartotta értékelhetőnek. Az elhallgattatás ezért az adott szituációban nem csupán azt jelentette, hogy az I. r. terhelt be fogja fogni a sértett száját, hanem azt is magában foglalta, hogy a sértettnak az eltulajdonítás ismételt megakadályozása esetén erőszakkal is számolnia kell.
- [21] Okfejtése szerint az I. r. terhelt fizikális és verbális cselekménye együttesen eredményezte tehát, hogy a sértett ellenállás nélkül türte ingóságainak elvitelét, azaz, az I. r. terhelt magatartása lenyűgöző erejű, akaratbénító fenyegetést valósított meg.
- [22] A fentiekre tekintettel a Legfőbb Ügyészség indítványozta, hogy a Kúria a jogerős ítéletet hatályában tartsa fenn.
- [23] Az I. r. terhelt védője a Legfőbb Ügyészség átiratára tett észrevételében a felülvizsgálati indítványban írtakat továbbra is fenntartotta.
- [24] Utalt továbbá az ítéleti ténymegállapításra, amely szerint a sértett a II. r. terhelt által elvitelre összekészített képek közül néhányat visszavitt a nappaliba; majd amikor az I. r. terhelt szóval tartotta őt, a II. r. terhelt a figyelmetlenségét kihasználva vitte ismét az előszobába a szóban forgó festményeket.
- [25] E tényekből pedig azt a következtetést vélte levonhatónak, hogy a sértett cselekvési szabadsága nem sérült vagyonának védelme során, és a festmények eltulajdonítását nem erőszak vagy akaratbénító fenyegetés, hanem figyelmetlenségének kihasználása tette lehetővé. Azaz, a II. r. terhelt vagyon elleni bűncselekménye és az I. r. terhelt tényállásban írt magatartása között nem tartott felfedezhetőnek összefüggést, ami megítélése szerint azt is jelenti, hogy az I. r. terhelt szándéka és cselekvősege sem irányult a sértett akaratának megtörésére.
- [26] A felülvizsgálati indítvány nem alapos.
- [27] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, amely a Be. 648. §-a alapján csak a bíróság jogerős vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen, és kizárólag a Be. 649. §-ában tételesen felsorolt anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe. A felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető, ezért az azon kívül eső anyagi vagy eljárásjogi kérdések a felülvizsgálatban közömbösek.
- [28] A Kúria a megtámadott határozatot elsőként abból a szempontból bírálta felül, hogy az alapügyben eljáró bíróságok vétettek-e olyan eljárási szabálysértést, amely a Be. 649. § (2) bekezdése alapján felülvizsgálati okot valósít meg [Be. 659. § (6) bek.]. Az ilyen eljárási szabálysértés következménye – a jogerős határozat hatályon kívül helyezése – ugyanis a büntető anyagi jog szabályainak megsértését érintő vizsgálódást okafogyottá teszi; a hatályon kívül helyezett, ezért nem létező határozatban írt tényállás büntető anyagi jogi következtetések levonásának alapjaként sem szolgálhat. Feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés hiányában válik lehetségessé a büntető anyagi jog szabályainak megsértésére alapított felülvizsgálati ok fennállásának megítélése.
- [29] E tekintetben pedig kizárólag az a körülmény igényelt megfontolást, hogy az alapügyben másodfokon eljáró tanács elnöke, dr. P. L. az I. r. terhelt előzetes letartóztatásának megszüntetése iránti indítványt elutasító nyomozási bírói határozat felülbírálati során a törvényszék 2013. szeptember 30-án kelt határozatának meghozatalában részt vett (amiként a Kúria eljáró tanácsának elnöke az I. r. és a II. r. terhelt házi őrizetének meghosszabbításáról rendelkező nyomozási bírói határozat felülbírálati során a törvényszék 2014. január 31-én kelt határozatának meghozatalában).
- [30] A Be. 14. § (3) bekezdés *a*) pontja alapján a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár.
- [31] E rendelkezés alkalmazása során azonban a törvényszék másodfokú tanácsának tagjaként eljáró bíró csak a 2016. november 30. után indult büntetőeljárásokban minősül kizártnak [Be. 869. § (1) bek.].
- [32] Következésképpen – mivel jelen büntetőügy 2016. november 30. előtt, 2013. június 1-jén indult – a hivatkozott határozatok meghozatalában részt vett bírakkal szemben sem a másodfokú ügydöntő határozat meghozatala során, sem a felülvizsgálati eljárásban nem érvényesült kizárási ok.
- [33] Ekként az alapügyben egyetlen, a Be. 649. § (2) bekezdésében felsorolt eljárási szabálysértés sem következett be, így a büntető anyagi jog szabályainak megsértésére alapított felülvizsgálati indítvány nyomán a jogerős ügydöntő határozat Be. 659. § (5) bekezdése szerinti felülbírálati sem ütközött akadályba.
- [34] A Be. 649. § (1) bekezdés *a*) pont *aa*) alpontja szerint felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg a terhelt bűnösségét; míg a Be. 649. § (1) bekezdés *b*) pont *ba*) alpontja szerint felülvizsgálati ok, ha a bíróság a bűncselekmény törvénysértő minősítése miatt, illetve a Btk. más szabályának megsértésével szabott ki törvénysértő büntetést.
- [35] A felülvizsgálati eljárás megkerülhetetlen szabálya, hogy a felülvizsgálati indítványban a jogerős ügydöntő határozat által megállapított tényállás nem támadható [Be. 650. § (2) bek.]. Ezzel összhangban a felülvizsgálati eljárásban a bizonyítékok ismételt egybevetésének, eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének nincs helye, a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó [Be. 659. § (1) bek.].
- [36] E szabályok abból fakadnak, hogy a felülvizsgálat a jogerős [azaz a Be. 456. § (1) bekezdése értelmében végleges és mindenkire kötelező döntést hordozó] ítélet elleni jogi, nem pedig ténybeli kifogások érvényesítését biztosító rendkívüli jogorvoslat. Éppen ezért a jogkövetkeztetések helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével ítéltető meg (BH 2021.280.).

- [37] Az indítványozó érveinek egyik iránya abból építkezett, hogy a jogerős ítélet tettesként marasztalta az I. r. terheltet, noha cselekménye a törvényi tényállás által megkívánt dologelvéltre nem terjedt ki. Következésképpen a védő szerint az I. r. terhelt a törvényi tényállás teljességét sem valósíthatta meg, ezért magatartása nem bűncselekmény; avagy – mert erőszak vagy fenyegetés sem róható a terhére – legfeljebb a II. r. terhelt által végrehajtott lopáshoz társuló bűnsegélyként lehet értékelhető.
- [38] A vázolt okfejtésre figyelemmel kiindulópontként – még az egyes tényállási elemek meglétét érintő vizsgálódás előtt – abban a kérdésben szükséges állást foglalni, hogy az I. r. terhelt cselekménye törvényesen minősíthető-e tettesi magatartásként, annak ellenére is, hogy a teljes törvényi tényállást nem merítette ki.
- [39] Ennek során azt kell szem előtt tartani, hogy a jogerős ítéletben a rablás büntetvének megállapítására vezető élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetésként értékelt magatartást az I. r. terhelt tanúsította, míg az e fenyegetés hatása alatt álló sértett tulajdonában álló festményeket a II. r. terhelt vette el.
- [40] A tettes az, aki a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja [Btk. 13. § (1) bek.], a társtettesek pedig azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg [Btk. 13. § (3) bek.].
- [41] Ez utóbbi feltételek megvalósulhatnak úgy, hogy valamennyi társtettes az összes tényállási elemet megvalósítja, de úgy is, hogy a társtettesek más-más törvényi tényállási elemeket valósítanak meg és a szándékegységben kifejtett magatartásuk összességében meríti ki a törvényi tényállás valamennyi elemét.
- [42] A Btk. 365. § (1) bekezdésébe ütköző rablás többmozzanátú bűncselekmény, amely egyfelől a sértettre gyakorolt, az ellenállást megtörő erőszak vagy az élet, illetve a testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetés útján megvalósuló kényszerítésből, másfelől a dologelvéltelből tevődik össze. A rablás tehát látszólagos anyagi halmazat, amely törvényi egységként, ún. összetett bűncselekményként a kényszerítést mint eszközcselekményt és a dologelvéltelt mint célcselekményt egyetlen törvényi tényállásban kapcsolja össze.
- [43] Ekként – amennyiben az elkövetők között a rablási cselekmény elkövetésére a szándékegység fennáll – társtettség megállapításának van helye akkor is, ha az egyik elkövető az erőszakot vagy fenyegetést alkalmazza, a másik elkövető pedig a dologelvéltelt hajítja végre (BH 2019.187.I., BH 2006.532.). Azaz, társtettségéről van szó akkor is, ha összetett bűncselekmény esetén az elkövetők úgy valósítanak meg egyes tényállási elemeket, hogy azok kiegészítik egymást, és ilyen módon az egyik elkövető eszközcselekménye teremti meg a lehetőséget a másik elkövető célcselekményének végrehajtásához (BH 2012.138.).
- [44] Társtettség azonban csak az azonos bűncselekmény törvényi tényállását megvalósító elkövetők tekintetében állapítható meg (BH 2003.486.).
- [45] Ehhez képest – részben – eltérő minősítést, illetve az elkövetői alakzat – részben – eltérő meghatározását vonja maga után, ha az elkövetők egyike a szándékegység kereteit túllépi. Ha a túllépés minőségi (azaz a tettes a szándékegység tárgyát képező cselekményen túl más bűncselekményt is elkövet vagy annál súlyosabb bűncselekményt követ el), a másik elkövető – legyen részes vagy a szándékegység szerinti bűncselekmény (társ)tettesi magatartását kifejtő elkövetője – a túllépésért nem felel, míg a mennyiségi túllépésért (azaz, ha a tettes a szándékegység szerinti bűncselekmény minősített esetét valósítja meg) felelősséggel tartozik (BH 2012.111., BH 2017.139.II.) kivéve, ha tudata nem fogja át magatartásának a mennyiségi túllépés következtében megvalósított bűncselekményt előmozdító jellegét (BH 2022.172.I.).
- [46] Az irányadó tényállás alapján az I. r. terhelt a II. r. terhelttel fennálló, kizárólag az értéktárgyak eltulajdonítására kiterjedő szándékegységhez képest minőségi túllépést valósított meg, amikor – az alapügyben eljáró bíróságok lentebb vizsgálandó jogi értékelése szerint – testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmazott a sértettel szemben úgy, hogy e fenyegetésről a II. r. terhelt nem bírt tudomással.
- [47] Ez azt jelenti: az I. r. terhelt a kétmozzanátú bűncselekmény eszközcselekményét tettesként vitte véghez, hogy ezzel biztosítsa a célcselekmény társa általi végrehajtását, amely elkülönült célcselekmény (a rablás második mozzanata) beteljesítéséhez ezáltal segítséget nyújtva, azaz bűnsegédi magatartást tanúsítva járult hozzá.
- [48] Az egyazon bűncselekmény elkövetésében való többszörös, különböző elkövetői alakzatban való közreműködés pedig a látszólagos anyagi halmazat eseteként egységesen a legsúlyosabb elkövetői minőség megállapítását vonja maga után. Ennek megfelelően: ha a bűncselekmény felbujtója a tettesnek a bűncselekmény elkövetéséhez bűnsegélyt is nyújt, magatartását egységesen felbujtásnak kell minősíteni (BH 2004.270.I.), ha pedig az elkövető más olyan bűncselekmény megvalósítására bír rá, amelyben társtettesként maga is részt vesz: a cselekménye társtettesként elkövetettnek minősül, minthogy a felbujtás – mint részesi cselekmény – a tettségbe beolvad (BH 1997.265.). Következésképpen: ha az elkövető – így a jelen ügy I. r. terheltje – az összetett bűncselekmény törvényi tényállásának kimerítéséhez részben tényállási elemet kifejtve (tettesként), részben a más által kifejtett törvényi tényállási elem kifejtéséhez segítséget nyújtva (bűnsegédként) járul hozzá, magatartása a súlyosabb elkövetői alakzathoz igazodva egységesen tettesi magatartásként bírálható el, míg az enyhébb elkövetői alakzat a tettesi magatartás mellett önállóan részeselekményként nem nyer külön értékelést.
- [49] A másik oldalról ez azt is jelenti, hogy az elkövető a bűncselekmény törvényi tényállása akár egyetlen elemének kimerítésével a tényálláson belülről kerülve már tettesi magatartást tanúsít. Ekként az elkövető az összetett bűncselekmény egyik részeselekményét megvalósítva a bűncselekmény önálló tettesévé válik, függetlenül attól, hogy a másik részeselekményt véghezvivő társa az összetett bűncselekmény miatt nem, hanem csak ez utóbbi, önmagában lopásként minősülő cselekmény miatt vonható felelősségre.

- [50] Az elméleti alapok illetően lefektetését követően válik megítélhetővé a védői érvrendszer második vonulata, amely az I. r. terhelt sértettel szemben tanúsított magatartásának a rablás eszközselekményének minősülő kényszerítésként való értékelését vitatta.
- [51] Az irányadó tényállás alapján az I. r. terhelt – annak biztosítása érdekében, hogy társa a sértett lakásának előszobájában összekészített képeket akadálytalanul el tudja vinni, illetve a sértett esetleges ellenállását megtörje – átkarolta a 83 éves sértettet, és közölte vele, hogy ha kiabál, elhallgattatja. A tényállás azt is rögzíti, hogy a sértett az alapügyben eljár bíróságok által fenyegetésként értékelt kijelentés hatására nem tanúsított ellenállást, és mellőzte az I. r. és a II. r. terhelt visszatartásának megkísérlését.
- [52] Az indítvánnyal összhangban: nem kétséges, hogy az I. r. terhelt tényállásban szerepeltetett cselekvősége az erőszak ismérveit nem meríti ki. A rablás megállapítására vezető erőszak alatt ugyanis személy ellen irányuló olyan fizikai erő kifejtését kell érteni, amely fizikai ráhatás alkalmas arra, hogy a megtámadott személy fizikai ellenállását leküzdje. A rablási erőszak lenyűgöző erejű, akaratot bénító, amely a sértett akaratának megtörését célozza, és arra alkalmas. Az ilyen mérvű erőszak nem teszi lehetővé, hogy a megtámadott az ellenállás és az engedelmesség között választhasson, és arra kényszerül, hogy a dolog elvételeit tűrje (EBH 2013.B.19.). A sértett cselekvési szabadságát – önmagában, fizikai erővel – nem korlátozó pusztán átkarolása pedig nem jellemezhető az íménti fogalmi elemeknek megfelelően erőszakként.
- [53] Ekként a továbbiakban az szorult vizsgálatra, hogy az I. r. terhelt fentebb részletezett magatartását a jogerős ítélet a büntető anyagi jog szabályaival összhangban minősítette-e kvalifikált – egyrészt az élet vagy a testi épség ellen irányuló, másrészt közvetlen – fenyegetésnek.
- [54] Ennek során az sem téveszthető szem elől, hogy a fenyegetés lenyűgöző erejének értékelésekor együttesen kell vizsgálni a megfenyegetett személy és az elkövető adottságait, az egymással szembeni erőviszonyokat és az elkövetés külső tényezőit is (BH 2016.57., BH 2015.149.).
- [55] Ez azt jelenti, hogy az erőszak, illetve a fenyegetés viszonylag csekélyebb foka is elegendő lehet a rablás megállapításához, ha az adott körülmények között a sértettre lenyűgöző hatást gyakorolt (EBH 2007.1591.).
- [56] A másik oldalról viszont az is elégséges, ha a kvalifikált fenyegetés alkalmas a sértett ellenállásának megtörésére, így az már nem követelmény, hogy az ellenszegülést ténylegesen is letörje. Ennek megfelelően a kvalifikált fenyegetés akaratot megtörő voltának megállapíthatóságát önmagában nem zárja ki az sem, ha a sértett az értékeinek eltulajdonítását sikerrel akadályozza meg (BH 2015.153.).
- [57] Az életbeli tények jogi értékelése során megkívánt fenti kritériumok előrebocsátásával, az I. r. terhelt cselekvősége az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés ismérveit valóban teljeskörűen kimeríti.
- [58] A helyes végkövetkeztetés kiindulópontjaként ez esetben is az I. r. terhelt magatartásának teljességét kell vizsgálat tárgyává tenni, figyelembe véve egyúttal a sértett jellemzőit és az elkövetés egyéb körülményeit is. Ennek megfelelően nem csupán az I. r. terhelt kijelentései bírnak jelentőséggel, de az a tény is, hogy e kijelentések megtételével egyidejűleg a sértettet átkarolta.
- [59] Függetlenül attól, hogy a lefogásként nem értékelhető átkarolás a korábbiakban írtak szerint a rablás megállapítására vezető erőszak tanúsítását nem jelentheti, az I. r. terhelt ezzel párhuzamos kijelentéseinek önmagukon túlmutató jelentéstartalmat kölcsönöz.
- [60] Szűk körű, és a jelen ügyben vizsgált tényállásra nem érvényes kivételektől eltekintve ugyanis a társadalom általánosan elfogadott viselkedési normáival ellentétben más, idegen személynek nem csupán az átkarolása, de vele bármely testi kontaktus létesítése is. Az adott körülmények között az I. r. terhelt ilyen, elfogadható és magyarázható okkal nem rendelkezett, hogy a sértettel egyáltalán szoros testi közelségbe kerüljön, nemhogy még a karjával is átfonja.
- [61] Ehhez képest az I. r. terhelt által tanúsított, a társadalmi együttélés szabályai által meg nem engedett magatartásnak egyedül az ad értelmet, ha e cselekvése jogellenes céljának realizálásával állt összefüggésben. Amíg ugyanis ezzel egyidejűleg szavaival az idős sértett elhallgattatását helyezte kilátásba, az átkarolással fizikai kontrollt létesítve azt a félreérthetetlen üzenetet közvetítette felé, hogy az ellenállás megkísérlése is reménytelen, mert az elsősorban fizikai fölény birtokában a hatalmában tartja őt. Ez kétségtől így is volt, aminek mind a terhelt, mind a sértett a tudatában volt és magatartásukat annak megfelelően alakították.
- [62] Az „elhallgattatás” kifejezés jelentése az indítvánnyal összhangban valóban számos lehetőséget nyitva hagy, amelybe kétségtől belefér akár a sértett szájának betapasztása, de akár életének kioltása is (megjegyzendő, hogy a terhelt nem limitálta a fenyegetését, azonban a hatalmában álló sértett szájának kilátásba helyezett befogása az akaratot megtörő erőszak ismérveit ugyancsak mindenben kimerítené). A – nyilvánvalóan szándékolatlan – homályos, de az esetleges ellenállás esetére egyértelműen hátrányos következményeket előrevetítő megfogalmazás pedig a saját lakásában fizikai kontroll alatt tartott, segítségkérésben akadályozott idős sértett bizonytalanságérzésének fokozására volt alkalmas, az ellenszegülés reménytelenségének érzetét keltette.
- [63] Az adott körülmények között ezért az I. r. terhelt által használt elhallgattatás kifejezés alkalmas volt annak sejtetésére, hogy az elvárttól eltérő magatartása esetén – legalább – a testi épsége ellen irányuló erőszakot fog alkalmazni a sértettel szemben.
- [64] E fenyegetés pedig közvetlen volt, mert a sértett a kilátásba helyezett hátrány bekövetkezésére nyomban számíthatott, hiszen az „elhallgattatás” előfeltételeként az I. r. terhelt már a kijelentés megtételével egyidejűleg az átkarolásával fizikai uralma alá vonta őt, megteremtve a fenyegetés beváltása azonnali megkezdésének objektív lehetőségét.
- [65] Nem állja meg a helyét a Legfőbb Ügyészség átiratára tett védői észrevételben foglalt okfejtés, amely kétségbe vonta, hogy az I. r. terhelt cselekménye a sértett akaratára bénítólag hatott volna.

- [66] Nem kérdéses, hogy a rabláshoz megkívánt fenyegetés lenyűgöző jellegének megítélésekor nem csupán a terhelt által kifejtett magatartást, hanem annak a sértettre gyakorolt hatását is figyelembe kell venni (BH 2011.5.). E tekintetben pedig az irányadó tényállás egyértelmű és másként nem értelmezhető tényeket rögzít az elsőfokú ítélet [6] bekezdésének utolsó mondatában: a sértett a fenyegetés hatására nem tanúsított ellenállást és mellőzte a festmények visszavételének megkísérlését. Az ellentmondó védői érvelés ekként az irányadó tényállás Be. 650. § (2) bekezdésében tilalmazott támadását jelenti.
- [67] Hasonló elbírálásra vezet a sértett akaratának megtörésére irányuló terhelti szándék fennállását vitató védői érvrendszer.
- [68] Egyfelől a Kúria a fentiekben már kimutatta a testi épség elleni közvetlen fenyegetésként értékelhető terhelti magatartás és jogellenes cél beteljesítése között fennálló összefüggést. Ezt az összefüggést igazolja az is, hogy az I. r. terhelt az elhallgatattatás kilátásba helyezését egy feltétellel is összekapcsolta, mégpedig a hátrányos következményt arra az esetre előirányozva, ha a sértett kiabálni fog. A tényállásból kitűnően ugyanakkor egyetlen ok merülhetett fel a sértett segítségkérésére, és pedig az, hogy a II. r. terhelt az akarat ellenére mozdította el több, a falra kihelyezett festményét, és készítette össze azokat lakásból történő elszállítás – felismerhető – céljából.
- [69] Az I. r. terhelt testi épség elleni fenyegetésében – mint a rablás eszközcselekményében – ekként pontosan az a törekvés mutatkozott meg, hogy ezzel biztosítsa a célcselekmény – a festmények elvitelének – akadálytalan végrehajtását. Következésképpen, magatartása a sértett akaratának megtörését célozta.
- [70] Ehhez hozzá kell tenni, hogy maga az irányadó tényállás is kifejezetten rögzíti, miszerint az I. r. terhelt a fenyegetést társa cselekményének biztosítása és a sértett esetleges ellenállásának megtörése érdekében hajtotta végre.
- [71] Az ítéleti tényállás megállapításai pedig nem kizárólag fizikai jellegű külső történések, de ún. belső történések, tudati tények is lehetnek (BH 2005.167.). A tudattartalom megállapítása tehát a tényállás része lehet, és ezért a tudati tények a felülvizsgálati eljárásban sem vitathatók (BH 2011.3.II.). A tényállás részévé tett tudati tények vitathatósága azonban csak akkor eshet el, ha a szűkebb értelemben vett tényállásba tartozó külső, a külvilágban megjelenő tényekből, életbeli jelenségekből a belső tények valóban következnek (BH 2018.239.).
- [72] Jelen esetben pedig az imént kifejtettek szerint az I. r. terhelt cselekvése céljának rögzítésére mint tudati tényre is kiterjedő tényállás e megállapításai a külső történések leírásával összhangban állnak. E tudati tények ezért a felülvizsgálati eljárásban alappal nem tehető vitássá.
- [73] Összegezve, az I. r. terhelt az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés ismérveit mindenben kimerítő magatartást tanúsítva, ezzel a rablás első mozzanatát tettesként megvalósítva kényszerítette a sértettet, hogy tőrje értékeinek II. r. terhelt általi eltulajdonítását, amely célcselekmény véghezviteléhez bűnszegélyt nyújtott. Mivel pedig a célcselekményt tettesként elkövető II. r. terhelt tudata a tényállás alapján nem fogta át a rablás első mozzanatát, a rablás társtettesként elkövettként sem volt minősíthető. Ilyen módon a tényállási elemet megvalósító I. r. terhelt az összetett bűncselekményként szabályozott rablás büntetett önálló tettesként követte el.
- [74] Mindezek alapján a jogerős ítélet törvényesen állapította meg az I. r. terhelt bűnösségét a Btk. 365. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző rablás büntetében, és az eltulajdonított festmények 5 000 000 forintot meghaladó, azaz a Btk. 459. § (6) bekezdés c) pontja szerinti jelentős értéke, illetve a 83. életévét betöltött, idős korából fakadóan a bűncselekmény elhárítására korlátozottan képes személy sérelmére való elkövetése okán helyesen minősítette a (3) bekezdés e) és g) pontja szerint.
- [75] Ennek folyományaként a cselekmény törvényes minősítése mellett, a Btk. más szabályának megsértése nélkül, a törvényes büntetési tételkeret határain belül kiszabott szabadságvesztés sem volt érinthető.
- [76] Végül, a szabadságvesztés főlbeszakítására irányuló védői indítvánnyal összefüggésben szükségesnek mutatkozik utalni az alábbiakra.
- [77] A bíróság jogerős ügydöntő határozata végleges, mindenkire kötelező döntést tartalmaz a vádról, illetve a terhelt büntetőjogi felelősségéről, a büntetőjogi következményekről vagy ezek hiányáról [Be. 456. § (1) bek.].
- [78] Az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően kell a kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés végrehajtását megkezdeni, az abban foglaltakat teljesíteni, illetve a jogerőre emelkedést követően állnak be az elítéléshez, a felmentéshez vagy az eljárás megszüntetéséhez fűződő következmények [Be. 456. § (3) bek.].
- [79] A jogerős ügydöntő határozatban kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés végrehajtását, illetve az abban foglaltak teljesítését a Be.-ben meghatározott esetekben a bíróság felfüggesztheti vagy főlbeszakíthatja [Be. 456. § (4) bek.].
- [80] Ezen esetek sorában pedig a Kúria a jogerős ügydöntő határozatban kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés végrehajtását, illetve a jogerős ügydöntő határozatban foglaltak teljesítését a felülvizsgálati indítvány elbírálásáig függesztheti fel (a végrehajtás megkezdése előtt) vagy szakíthatja félbe (a végrehajtás megkezdését követően) [Be. 659. § (7) bek.].
- [81] A jogerősen kiszabott, azaz a törvény parancsánál fogva végrehajtást kívánó büntetés felfüggesztéséhez, avagy főlbeszakításához a törvény nem állít további feltételt, azt a Kúria mérlegelésére bízva. A büntetés felfüggesztésének vagy főlbeszakításának lehetősége azonban értelemszerűen a felülvizsgálat okával és céljával áll összefüggésben. Ez azt jelenti, hogy a felülvizsgálati eljárásban kizárólag olyan ok alapján nyílik lehetőség a büntetés felfüggesztésére vagy főlbeszakítására, amely ok kiküszöbölésére éppen a felülvizsgálati eljárás szolgál. Ha pedig az indítványozott felfüggesztés vagy főlbeszakítás okaként felhozott körülmények orvoslására a felülvizsgálati eljárás nem nyújt lehetőséget, úgy e körülmények a büntetés Be. 659. § (7) bekezdésében biztosított felfüggesztését vagy főlbeszakítását sem vonhatják maguk után.

- [82] Következésképpen a felülvizsgálati eljárásban a büntetés felfüggesztése vagy félbeszakítása kizárólag abban az esetben indokolt, ha az indítvány megalapozottsága valószínűsíthető és az abban állított törvénysértéssel okozott hátrány meghaladja a jogerősen kiszabott büntetés végrehajtásának mellőzésében megnyilvánuló hátrányt. Jelen esetben e feltételek nem álltak fenn.
- [83] Ehhez képest az indítványban részletezett, a jogerős szabadságvesztést töltő terhelt egészségi állapota miatt szükségessé váló orvosi kezelésének biztosítása a Be. XC. Fejezetében szabályozott felülvizsgálati eljárással semmiféle összefüggésben nem áll, ekként a Be. 659. § (7) bekezdésének alkalmazására sem ad alapot. Ez okból a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítására a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bv. tv.) 116. § (1) bekezdésében írtak szerint – a (2)–(5) bekezdésében szabott további feltételekre is figyelemmel – nyílhat törvényi lehetőség, amely döntés meghozatalára nem a Kúria, hanem – a félbeszakítás időtartamától függően – a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka vagy az agglomerációs központ vezetője rendelkezik hatáskörrel.
- [84] A kifejtett érvek mentén a Kúria a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyet, és a megtámadott határozatot – a Be. 660. § (1) bekezdése szerint tanácsüléssel – a Be. 662. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Bfv.II.201/2022/8.)

155 Felülvizsgálat tárgya lehet, hogy a bíróság törvényesen folytatta-e le az eljárást az általános szabályok helyett a távollévő terhelttel szembeni külön eljárás szabályai szerint. A külön eljárás feltételei akkor valósulnak meg, ha a bíróság a terhelt valamennyi ismert lakcíme és tartózkodási helye tekintetében megállapította, hogy a terhelt azokon elérhetetlen, elfogatóparancsot bocsátott ki és a terheltet hirdetményi úton idézte [1998. évi XIX. törvény (korábbi Be.) 70. § (5) bek., 528. § (1) bek., 529. § (1) bek.].

- [1] A járásbíróság a 2013. február 11-én meghozott ítéletével a terheltet bűnösnek mondta ki 2 rendbeli csalás büntetésében [1978. évi IV. tv. (a továbbiakban: korábbi Btk.) 318. § (1) és (2) bek. c) pont, (5) bek. b) pont] és folytatólagosan elkövetett közokirat-hamisítás büntetésében [korábbi Btk. 274. § (1) bek. b) pont]. Ezért őt – halmazati büntetésül – 1 év börtönre ítélte. Rendelkezett a terhelt által előzetes fogvatartásban töltött idő beszámításáról a kiszabott szabadságvesztésbe, az előterjesztett polgári jogi igényekről, az eljárási illeték megfizetéséről, valamint az eljárás során felmerült büntügyi költségről.
- [2] Az ellenérdekű fellebbezések alapján eljárt törvényszék a 2013. november 12-én meghozott ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét akként változtatta meg, hogy – a korábbi Btk. szerint minősített 2 rendbeli csalás büntetését a Btk. 373. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés bc) pontjára figyelemmel, a (4) bekezdés b) pontja szerint minősülő csalás büntetésének, illetve a Btk. 373. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés bc) pontjára figyelemmel a (3) bekezdés b) pontja szerint minősülő csalás büntetésének; – a korábbi Btk. szerint minősített folytatólagosan elkövetett közokirat-hamisítás büntetését 3 rendbeli a Btk. 342. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző és aszerint minősülő közokirat-hamisítás büntetésének és a Btk. 342. § (1) bekezdés c) pontjába ütköző és aszerint minősülő közokirat-hamisítás büntetésének minősítette; – a terhelt börtönbüntetésének tartamát 4 évre súlyosította; – megállapította, hogy a feltételes szabadságra bocsátásának legkorábbi időpontja a büntetés kétharmad részének kitöltését követő nap; – helyesbítette a polgári jogi igénnyel összefüggésben megállapított, az államnak fizetendő illeték összegét. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [3] A bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen a terhelt védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt az 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: korábbi Be.) 416. § (1) bekezdés c) pontjára hivatkozva.
- [4] Indokai szerint a városi ügyészség vádiratában megjelölte a terhelt állandó lakóhelyeként a bulgáriai B., S. T. utca 7. szám alatti címet és indítványozta, hogy erről idézze a bíróság. Ennek ellenére kézbesítési címként a terhelt tekintetében dr. L. M. ügyvéd irodájának címét rögzítette az első fokon eljárt járásbíróság. Emiatt a küldeményeit nem a személyi igazolványában rögzített állandó bulgáriai lakóhelyére küldték. Allítása szerint az iratokból nem derül ki, hogy a járásbíróság a terhelt egyébként ismert, bolgár lakcíme megpróbált volna idézést vagy bármely más iratot megküldeni.
- [5] Mindennek megfelelően a védő álláspontja az, hogy a terhelt távollétében megtartott elsőfokú tárgyaláson az ítélet meghozatalára úgy került sor, hogy a terhelt részére, az eljárás kezdete óta a bíróságtól, az ismert bolgár lakcímeire küldemény, értesítés, idézés megküldése még csak megkísérlésre sem került.
- [6] Hivatkozott arra, hogy 2013. április 15. napján a járásbíróság hirdetményében a terhelt utolsó ismert lakóhelyeként a dr. L. M. ügyvédi irodájának címét jelölte meg – szemben a korábbi 18-as számmal – és értesítette arról, hogy a részére szóló hivatalos iratot hol veheti át, annak ellenére, hogy az ítéletben a bolgár lakcímet rögzítette a bíróság a lakóhelyeként. Így tehát az elsőfokú ítéletről sem szerzett tudomást önhibáján kívül.
- [7] A védő kitért arra is, hogy a törvényszék mint másodfokú bíróság szintén dr. L. M. ügyvédi irodájának címét jelölte meg a terhelt utolsó ismert lakóhelyeként, így a másodfokú bíróság küldeményei sem jutottak el hozzá úgy, hogy az ismert bolgár lakcímeire egyetlen alkalommal sem kísérelte meg a másodfokú bíróság kézbesíteni a terheltnek szánt küldeményeket.
- [8] Kifejtette, hogy a terhelt jelenléte az elsőfokú tárgyaláson, illetve a másodfokú nyilvános ülésen kötelező lett volna, azonban azzal, hogy sem az első- sem a másodfokú bíróság meg sem kísérelte idézni a bejelentett lakcíméről, önhibáján kívül esélyt sem

- kapott arra, hogy megjelenjen a tárgyaláson és gyakorolja a törvényes jogait. Emiatt – álláspontja szerint – feltétlen eljárás szabálysértés valósult meg azzal, hogy az elsőfokú tárgyalást és a másodfokú nyilvános ülést is a terhelt távollétében tartották meg úgy, hogy a részvétele a törvény értelmében kötelező lett volna.
- [9] A védő kiemelte, hogy az általa sérelmezetteket támasztja alá az Sz. Törvényszék büntetés-végrehajtási bírója által hozott végzés. Ebben a másodfokú bíróság ítéletével kiszabott börtön fokozatú szabadságvesztésből a feltételes szabadságból való kizárást mellőzte a büntetés-végrehajtási bíró arra figyelemmel, hogy büntetése letöltésére az elítéltet a bíróság felhívta egy b.-i címről amely egyébként nem szerepel az ítéletben és az iratok között sem. Innen a „cím elégtelen” jelzéssel érkezett vissza a felhívás. Ezzel összefüggésben rámutatott, hogy a bíróság megállapítása szerint az elítélt részére bulgáriai címre nem adták ki e felhívást és annak lefordítása sem történt meg, így az elítélt felhívása nem volt szabályszerű.
- [10] Mindezekre figyelemmel indítványozta, hogy a Kúria a megtámadott első- és másodfokú ítéletet helyezze hatályon kívül és az eljárást szüntesse meg, az elsőfokú bíróságot utasítsa új eljárásra, illetve az iratokat az ügyészségnek küldje meg.
- [11] A Legfőbb Ügyészség átiratában a felülvizsgálati indítványt alaptalannak tartotta.
- [12] Álláspontja szerint mivel a felülvizsgálati indítványt már a Be. hatályba lépése után nyújtotta be a védő, ezért a rendkívüli jogorvoslati eljárás lefolytatására is már a Be. rendelkezései az irányadóak annak ellenére, hogy a védő a felülvizsgálat okaként az 1998. évi XIX. törvény rendelkezéseire hivatkozott.
- [13] Részletesen kifejtette, hogy a vádemelést megelőző eljárási szakaszban bár a terhelt azt állította, hogy Németországban él, azonban nem adta meg a németországi tartózkodási helyét. A német Interpol azt közölte, hogy a terheltet 2010. május 28. napján szabadlábra helyezték egy németországi büntetés-végrehajtási intézetből, azonban ismereteik szerint állandó lakóhelye nincs, csupán – az elsőfokú ítéletben is szereplő – bolgár címét adta meg a befogadásakor. Emellett a terhelt dr. L. M. védő tekintetében úgy nyilatkozott, hogy őt tekinti vezető védőnek, egyben azt kérte, hogy a hivatalos iratokat neki kézbesítse a hatóság.
- [14] Az ügyész utalt arra, hogy a terhelt nyilatkozatának megfelelően a vádemelést követően a vezető védő címére küldte meg a bíróság a küldeményeket, azok azonban „cím elégtelen” jelzéssel érkeztek vissza. A bíróság a Magyar Posta Zrt. megkeresésével, valamint a nyomozó hatóság közreműködésével megkísérelte a terhelt levelezési címét, tartózkodási helyét ellenőrizni, azonban ez sem vezetett eredményre.
- [15] Kiemelte, hogy a bíróság intézkedett a vádiratot kísérő felhívás bolgár nyelvre fordítása végett, majd a bolgár nyelvű felhívásnak és a vádiratnak a terhelt bulgáriai címére kézbesítése érdekében is utasítást adott. A terhelt részére a megadott bolgár címre küldött küldemény azonban bontalanul érkezett vissza, az eljáró bíróság ezt követően bocsátott ki elfogatóparancsot. A kézbesítés sikertelenségének oka – az ahhoz csatolt bolgár nyelvű postai irat szerint – nem az átvétel megtagadása vagy a nem kereste jelzés volt. Ezek mellett a jogszabályban meghatározott időt követően a bíróság felhívására indítványozta az ügyész az eljárás lefolytatását a terhelt távollétében.
- [16] A Legfőbb Ügyészség kitért arra is, hogy a terhelt a kötelező tárgyalási jelenlétéről nem mondott le, ez azonban nem volt akadálya az eljárásnak, a szabályszerű idézése azért volt sikertelen, mert ismeretlen helyen tartózkodott, ezért az eljárás a távollétében volt lefolytatható. A terhelt hirdetményi idézése az első- és a másodfokú eljárásban is megtörtént.
- [17] Mindezekre figyelemmel indítványozta, hogy a Kúria a jogerős határozatot hatályában tartsa fenn.
- [18] A felülvizsgálati indítvány alaptalan.
- [19] A Kúria előrebocsátja, hogy a megtámadott jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozat meghozatalára a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény hatálya alatt került sor. Ennek ellenére az, hogy az indítvány olyan okra hivatkozik-e, ami a törvény szerint a felülvizsgálatot lehetővé teszi, csak a jelenleg hatályos Be. (2017. évi XC. törvény) alapján bírálható el és a felülvizsgálati eljárás is csak e törvény szerint folytatható le.
- [20] 2018. július 1. napján, a korábbi Be.-t felváltva hatályba lépett, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 9. § (1) bekezdése kimondja, hogy a magyar büntető joghatóság alá tartozó ügyekben a büntetőeljárást e törvény szerint kell lefolytatni, míg az ehhez kapcsolódó Be. 868. § (1) bekezdésében akként rendelkezik, hogy a törvény rendelkezéseit – a törvényhelyben megjelölt kivételekkel, melyek között a felülvizsgálati eljárás rendelkezései nem szerepelnek – a hatálybalépéskor folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell. E két rendelkezésből az következik, hogy a Be. hatálybalépésekor már befejezett ügyekben a felülvizsgálati eljárásra a Be. szabályai irányadóak.
- [21] Ugyanez következik a Be. 867. §-ából, amelynek alapján büntetőeljárás 2018. július 1. napjától csak e törvény rendelkezései szerint folytatható. A felülvizsgálat maga is a büntetőeljárás része, így annak eljárási szabályait ezen időponttól kezdve – a büntetőeljárás korábbi szakaszában alkalmazandó eljárási törvénytől függetlenül – csak a hatályos törvény határozza meg.
- [22] Ezért a Kúria az indítvány elbírálása során e törvény, azaz a Be. rendelkezései alapján járt el. Ettől meg kell különböztetni az indítvány érdemi elbírálását, melynek során a Be. 659. § (2) bekezdésével összhangban irányadó a Be. 870. § (1) bekezdése, és melynek megfelelően a Be. hatályba lépését megelőzően a korábbi jogszabály szerint végzett eljárási cselekményeket illetően a Kúria is az akkor hatályos szabályok érvényesülését vizsgálta.
- [23] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, a jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozattal szembeni jogi – és nem pedig ténybeli – kifogás lehetőségét biztosítja. Kizárólag a Be. 649. §-ában megjelölt anyagi és eljárásjogi okokból vehető igénybe, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető.
- [24] Az indítványban hivatkozott korábbi Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja lehetővé tette a felülvizsgálatot a korábbi Be. 373. § (1) bekezdés l/d) pontjában írt okból, azaz, ha a tárgyalást olyan személy

- távollétében tartották meg, akinek a jelenléte a törvény értelmében kötelező.
- [25] Ezt a hatályos Be. 608. § (1) bekezdés *d*) pontja ugyancsak feltétlen eljárási szabálysértésként szabályozza és amiatt a felülvizsgálatot a Be. 649. § (2) bekezdés *d*) pontja lehetővé teszi. Ezért a védő indítványa alapján – a felülvizsgálati ok téves megjelölése ellenére – a felülvizsgálatnak helye van.
- [26] A felülvizsgálati indítványnak a terhelt jelenléthez fűződő jogát érintő tartalma szerint a terhelt az elsőfokú tárgyalásról és másodfokú nyilvános ülésről azért nem értesült, mert a bíróság a terhelt valós és általa is ismert bolgár lakcíméről meg sem kísérelte az idézését, így az első- és másodfokú eljárásban nem vehetett részt.
- [27] Ezzel összefüggésben az iratok alapján a Kúria a következőket állapította meg.
- [28] Az elsőfokú eljárásban a bíróság a terhelt részére a vádiratban állandó lakóhelyeként megjelölt bulgáriai címre, illetve a tartózkodási helyként megjelölt budapesti címre is megkísérelte a vádirat és korábbi Be. 263. § (2) bekezdése szerinti felhívás kézbesítését.
- [29] A postai küldemény a bolgár címről „a címzett külföldön tartózkodik” jelzéssel érkezett vissza, míg a magyarországi címről – amely dr. L. M. védőnek a terhelt által kézbesítési címként megadott ügyvédi irodájának a címe – „a cím elégtelen” jelzéssel.
- [30] Ezt követően a bíróság lekérte a terhelt személy- és lakcímnnyilvántartóban rögzített esetleges adatait, a Magyar Postától a cím elégtelenségének okát keresve tájékoztatást kért, majd megkísérelte a rendőrség útján a terhelt tartózkodási helyének megállapítását.
- [31] Mindezek azonban nem vezettek eredményre, így a terhelt tartózkodási helye ismeretlen maradt, ekként az elsőfokú tárgyalásra kézbesítés útján nem volt idézhető. Ezért a bíróság vele szemben 2012. október 18-án elfogatóparancsot bocsátott ki, és az eljárást – az ügyész 2012. november 20-án előterjesztett indítványa nyomán – a terhelt távollétében, a korábbi Be. XXV. Fejezetének szabályai szerint folytatta le.
- [32] Az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatát is hirdetmény útján kézbesítette a terheltnek (14/I. és II. sorszámú elsőfokú bírósági irat).
- [33] A másodfokú bíróság ugyancsak hirdetményi úton idézte a terheltet a 2013. november 12. napjára kitűzött nyilvános ülésre (3. sorszámú másodfokú bírósági irat).
- [34] A másodfokú bíróság az ügydöntő határozatát 2014. január 22. napján hirdetményi úton kézbesítette a terheltnek.
- [35] A Kúria a felülvizsgálat során megállapította, hogy az első- és a másodfokú bíróság – értelemszerűen – a korábbi Be. szabályai szerint folytatta le az eljárást.
- [36] Ahogy a Kúria arra már utalt, a korábbi Be. 373. § (1) bekezdés II. pont *d*) alpontja szerint feltétlen eljárási szabálysértést valósít meg, ha a bíróság a tárgyalást olyan személy távollétében tartja meg, akinek részvétele a törvény alapján kötelező.
- [37] Eszerint tehát a tárgyalás megtartása a terhelt távollétében kizárólag akkor alapos meg felülvizsgálati okot, ha a terhelt részvétele az adott eljárásban a tárgyaláson kötelező volt.
- [38] Kétségtelen, a korábbi Be. 240. § (3) bekezdése szerint, ha e törvény másképp nem rendelkezik, a tárgyalás – egyebek mellett – a terhelt jelenléte nélkül nem tartható meg.
- [39] A korábbi Be. 526. §-a szerint azonban a távollévő terhelttel szembeni eljárás esetén e törvény rendelkezéseit a korábbi Be. XXV. Fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.
- [40] A korábbi Be. 528. § (1) bekezdése akként rendelkezett, hogy a bíróság az ismeretlen helyen tartózkodó vádlottal szemben az erre irányuló ügyészi indítványra jár el.
- [41] Ennek feltételeként a korábbi Be. 529. § (1) bekezdése előírta, hogy a vádlott tartózkodási helye a vádemelést követően vált ismeretlenné, és megalapozottan feltehető, hogy a vádlott megszökött vagy elrejtőzött, a bíróság a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult eljárásban az eljárás felfüggesztése nélkül elfogatóparancsot bocsát ki. Ehhez kapcsolódóan a (2) bekezdés kimondta: ha az elfogatóparancs kibocsátása tizenöt napon belül nem vezetett eredményre, a bíróság erről az ügyészt tájékoztatja. Ha az ügyész indokoltnak tartja, hogy a tárgyalást a vádlott távollétében tartsák meg, illetőleg folytassák, a bíróság tájékoztatásától számított tizenöt napon belül erre indítványt tesz.
- [42] Mindezek alapján megállapítható, hogy az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt tekintetében az elsőfokú tárgyalást, majd a másodfokú nyilvános ülést az eljárás bíróságok az ismertetett eljárási szabályok maradéktalan megtartásával folytatták le, így a védő által hivatkozott feltétlen eljárási szabálysértés a terhelt eljárási részvételével kapcsolatban nem állt fenn.
- [43] Ennek alapja, hogy az indítványban foglaltakkal szemben megállapítható, miszerint az elsőfokú bíróság a tárgyalás előkészítése során a terhelt részére a bulgáriai lakcíme is megkísérelte kézbesíteni a vádiratot és az ahhoz kapcsolódó törvényes felhívást. Az elsőfokú bírósági iratok között 5. sorszám alatt, 2012. június 6-i keltezéssel fellelhető az erről szóló irodai utasítás, amit az ügykezelő 2012. június 11-én teljesített. A bolgár címről 2012. október 16-án „parti” jelzéssel visszaérkezett küldemény az elsőfokú bírósági iratok 17. sorszáma alatt megtalálható. A bíróság tehát helyesen állapította meg, hogy a terhelt az általa megadott bulgáriai címen sem tartózkodik, majd – egyéb intézkedéseire is tekintettel – azt is, hogy a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik. Ezért a bíróság törvényesen tért át és folytatta le az eljárást a terhelt távollétében, az erre vonatkozó külön eljárás szabályai szerint, ami egyúttal azt is jelentette, hogy annak során már csupán a hirdetményi kézbesítés kötelezettsége terhelte a bíróságot.
- [44] Megjegyzi a Kúria, hogy a védő által hivatkozott büntetés-végrehajtási ügyben a terhelt tekintetében született határozat tartalma semmilyen összefüggésben nem áll a felülvizsgálati indítvánnyal támadott jogerős határozat alapjául szolgáló eljárásban lefolytatott eljárási cselekményekkel és azzal kapcsolatos intézkedésekkel, így a terhelt büntetésének foganatba vétele során megvalósult eljárási szabálysértésekre ilyen módon eredményesen nem lehet hivatkozni.
- [45] Mindezek alapján a Kúria – miután nem észlelt olyan egyéb eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 659. § (6) bekezdése alapján hivatalból köteles – a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, és a megtámadott határozatot a Be. 660. § (1) bekezdésének főszabálya szerinti

tanácsülésein, a Be. 662. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta. A Kúria a felülvizsgálati eljárásban – a Kúria Elnöke számára a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 10. § (2) bekezdésében biztosított felhatalmazás alapján, a Kúria ügyelosztási rendjének IV.6. pontjában írt rendelkezés nyomán – öttagú tanácsban járt el.

(Kúria Bfv.II.272/2022/13.)

POLGÁRI KOLLÉGIUM

POLGÁRI SZAKÁG

156 A károsító kártérítési kötelezettségén kívül első körben, hogy a károsodás elszenvedéséből fakadó vagyoni veszteségek viseléséhez szükséges anyagi forrásokat a károsult saját jövedelméből, vagyonából teremti-e elő, vagy kötetlenül álló harmadik személyek előlegezik-e meg számára, és az is a felelősségi viszonyon kívül eső kérdés, hogy ezt ingyenesen nyújtják-e. A családtag ingyenes vagyoni vagy nem vagyoni (tevéleges) segítségnyújtása nem a károsító kárviselés alóli részleges vagy teljes mentesítését szolgálja, e veszteségek térítése a károsító kötelessége [2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:522. § (2) bek. c) pont, 6:522 § (3) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes 2013. május 27-én másfél-két évvel korábban kezdődött, az ellátást megelőzően fokozódott alsóvégtagi gyengeség miatt jelentkezett az alperes idegsebészeti ambulanciáján. A képpalkotó vizsgálatok a nyaki V. csigolya elmozdulását, a porckorong kiszakadását és következményes gerincvelő kompressziót, valamint VI–VII. blokkcsigolyát igazoltak. A 2013. június 13-án elvégzett műtét során a nyaki IV. és V. porckorongokat, a sérvet és a csontos kinövéseket eltávolították, a IV–VI. csigolyákat fémanyag beültetésével rögzítették.
- [2] A 2014. január 21-i MRI vizsgálat a II–III., III–IV. porckorongok mérsékelt degenerációja mellett a nyaki VI. csigolya magasságában a gerincvelő kompresszióját igazolta. Az alperes orvosa 2014. január 27-én a nyaki VI. csigolya laminectomiáját javasolta. A kiskunfélegyházi kórház kardiológiai osztályán a műtétet megelőző vizsgálat során a korábban beépített műbillentyű miatti véralvadást gátló kezelést (Warfarin) 2014. március 14-től kismolekula tömegű heparinra (LMWH) cserélték.
- [3] A felperes 2014. március 17-én került felvételre az alperes idegsebészeti klinikájára. A lázlapon és a gyógyszerrendelési lapon aznap rögzítették az LMWH (Clexane) alkalmazását. A műtét beavatkozást (CV–VI. laminectomiát) 2014. március 18-án elvégezték.
- [4] A 2014. március 23-i kontroll MRI vizsgálat a gerincsatornában vérömleny jelenlétét igazolta. Mivel a vizsgálat során a gerincvelő kompresszió mértéke az előzőekhez képest számottevően fokozott volt, ezért még ugyanaz nap újabb műtétet végeztek, amelynek során a kemény burok felett és a lágyrészekben elhelyezkedő vérömlenyt eltávolították.
- [5] A felperes 2014. április 7-től 2014. augusztus 1-jéig kórházi rehabilitációs osztályon kezelték. Elbocsátásakor kerekesszékekkel önállóan közlekedett, járókeret segítségével 10–15 métert tudott megtenni, továbbá széklet- és vizelettartási panaszai voltak. A

2014. augusztus 22. és 2014. október 22. közötti ismételt rehabilitációs osztályos kezelése során két könyökmankóval önállóan járóképesé vált. A 2014. október 7-i MRI vizsgálat gerincvelő kompressziót nem igazolt, de a nyaki VI. csigolya magasságában a gerincvelő károsodásának jelei voltak észlelhetőek.

- [6] A felperesnél kialakult és jelenleg is észlelhető állapot az alperes által 2014. március 18-án elvégzett gerincsebészeti beavatkozás szövödményeként jelentkező vérzéssel és a következményes gerincvelő kompresszió által okozott gerincvelő károsodással áll okozati összefüggésben.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [7] A felperes keresetében 1 500 000 forint sérelemdíj, 1 000 000 forint kártérítés és havi 50 000 forint járadék megfizetésére, valamint magánlevél formájában történő elégtételadásra kérte kötelezni az alperest. Hivatkozása szerint az alperes részéről a 2014. március 18-i műtét szövödményt illetően diagnosztikus és terápiás késedelem állapítható meg. Előadta, hogy az állapotrosszabbodása és a tünetei alapján az alperes orvosainak hamarabb kellett volna a műtét szövödményre gondolni, és a reoperációt is hamarabb kellett volna elvégezni, ez esetben jóval nagyobb esély kínálkozott volna a maradandó károsodás, a súlyos következmények elkerülésére. Állította továbbá, hogy a teljes körű, egyéniesített és egyediesített szóbeli tájékoztatást a beavatkozás lehetséges hátrányos következményeiről, kockázatáról nem kapta meg.
- [8] Az alperes és beavatkozója érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.
- [9] Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest, hogy magánlevél formájában adjon elégtételt a felperesnek az egészséghez fűződő személyiségi joga megsértése miatt, valamint fizessen meg részére 1 500 000 forint sérelemdíjat és annak 2014. március 19-től járó késedelmi kamatát. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította.
- [10] A mindkét fél fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság rész- és közbenső ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének az alperest magánlevél formájában történő elégtételadásra, valamint 1 500 000 forint sérelemdíj és késedelmi kamatai megfizetésére kötelező rendelkezéseit helybenhagyta. A „vagyoni” kártérítési igényt elutasító elsőfokú ítéleti rendelkezést megváltoztatta, és megállapította, hogy az alperes 10% mértékben kártérítési felelősséggel tartozik a felperesnek 2014. március 18-án elvégzett műtét beavatkozást követően jelentkezett állapotrosszabbodás miatt 2014. március 21. és 2014. március 23. közötti időtartamban fennálló diagnosztikus és terápiás késedelemével okozati összefüggésben a felperest ért „vagyoni” károkért. Ezt meghaladóan az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot

- újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára utasította.
- [11] A felperes felülvizsgálati kérelme folytán eljárta Kúria jogerős rész- és közbenső ítélet közbenső ítéleti rendelkezését – a másodfokú perköltség viselésére is kiterjedően – hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság ítéletének a kártérítés megfizetése iránti keresetet elutasító rendelkezését megváltoztatta, és megállapította, hogy az alperes teljes kártérítési felelősséggel tartozik a 2014. március 18-án elvégzett műtéti beavatkozást követően jelentkező állapotrosszabbodás miatt a felperest ért károkért. A követelés összegére nézve folytatódó tárgyalás végett az iratokat megküldte az elsőfokú bíróságnak. A jogerős rész- és közbenső ítélet felülvizsgálati kérelemmel támadott részítéleti rendelkezését hatályában fenntartotta.
- [12] A felperes az ezt követően módosított keresetében 1 500 000 forint sérelemdíj, valamint elsődlegesen 9 250 238 forint, másodlagosan 5 746 986 forint lejárt költségpótló járadék és késedelmi kamatai, 4 794 652 forint lejárt jövedelempótló járadék és késedelmi kamatai, elsődlegesen havi 195.750 forint, másodlagosan havi 86 670 forint költségpótló járadék, továbbá 22 667 forint elmaradt jövedelem és 296 634 forint egyéb költség megfizetésére kötelezni az alperest. A költségpótló járadékigényét arra alapította, hogy a háztartási és ház körüli teendők elvégzésében is segítségre szorult.
- [13] Az alperes érdemi ellenkérelmében továbbra is a kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint a szövődmény bekövetkeztének késedelmes felismerése és kezelése a felperes által megjelölt hátrányokkal nem állt okozati összefüggésben. A háztartási és ház körüli kisegítés költségének megtérítése iránti járadékigény megalapozatlanságát arra hivatkozással is állította, hogy a felperes részére a segítséget a hozzátartozói nyújtják, és ezért a felperesnek ezzel kapcsolatban költsége nem merül fel.
- Az első- és a másodfokú ítélet**
- [14] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresettel egyezően marasztalta az alperest.
- [15] A háztartási és ház körüli kisegítés költségének megtérítése iránti járadékigény esetében figyelemmel volt arra, hogy a perben kirendelt igazságügyi orvosszakértő szakvéleménye szerint a felperes önellátásra nem képes, a mindennapi tevékenységeiben gondozásra, segítségre szorult, a háztartási, ház körüli munkákat elvégezni nem tudja. A bizonyítás eredményeként azt is megállapította, hogy a felperes ápolását, gondozását és a ház körüli tevékenység ellátását a felperes hozzátartozói végzik, és ennek napi időszükséglete 3–3,5 óra.
- [16] A BH 2017.403. számon közzétett eseti döntésre utalással kiemelte, hogy a károsult gondozásával, a háztartási kisegítéssel és a kíséréssel felmerült munkát a hozzátartozó a károkozó helyett, az ő költségére és a károsult érdekében végzi. Ehhez képest tévesnek minősítette az alperesnek azt az álláspontját, hogy a háztartási munka és az ápolás többletköltségének megtérítését a felperes csak harmadik személy igénybevétele esetén kérhetné. Ennek megfelelően megállapította, hogy az egységes ítélkezési gyakorlat szerint ez a költség akkor is terheli a károkozót, ha a kisegítést a hozzátartozó ingyenesen végzi.
- [17] Az említett járadék összegének meghatározásakor – a kialakult bírói gyakorlatra figyelemmel – elfogadhatónak tartotta azt a keresetben ismertetett számítás, amely egy Bt. árlistáján alapult, és az abban feltüntetett szakápolói díjak 25%-kal való csökkentését jelentette.
- [18] Az alperes fellebbezése folytán eljárta másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta, és a háztartási kisegítés miatti lejárt és folyamatos járadék megfizetése iránti keresetet elutasította. Egyebekben – a per főtárgya tekintetében – az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [19] Nem vitatott tényállási elemnek tekintette, hogy a felperes a 2013-ban végzett műtétet követően munkaképes volt, mind a saját személye körüli teendőket, mind pedig a munkaköri feladatait önállóan el tudta végezni; ezzel szemben a 2014. március 18-án elvégzett műtét és az azt követő újabb beavatkozás eredményeként mozgásképessége jelentős mértékben korlátozottá vált. Megállapította azt is, hogy a felperest a legalapvetőbb személyes szükségletei kielégítésében és a háztartási, ház körüli munkák elvégzésében közeli hozzátartozói, a testvére és annak házastársa napi rendszerességgel segítik a károsodás bekövetkezése óta.
- [20] Figyelemmel volt azonban arra is, hogy a segítségnyújtás a hozzátartozók részéről önkéntes és ingyenes, vagyis a felperesnek azzal kapcsolatban sem a múltban, sem jelenleg nem merül fel tényleges költsége. Ezáltal a vagyoni hátrány kompenzálását megoldottnak tartotta. Emiatt egyetértett az alperesnek azzal a fellebbezési hivatkozásával, hogy a felperes az őt ért vagyoni hátrány hozzátartozók részéről ingyenesen történt kompenzálására figyelemmel ezen az alapon nem igényelhet kártérítést. Kifejtette egyúttal, hogy ennek az igénynek a teljesítése nem valamilyen vagyoni hátrányt ellensúlyozna, hanem azáltal vagyoni előny keletkezne a felperes oldalán, mely helyzet a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:522. § (3) bekezdése szerinti károsszerzés tilalmába ütközne.
- [21] A kommentárirodalomra hivatkozással rögzítette: a bírói gyakorlatban ellentétes álláspontok jelentek meg azzal kapcsolatban, hogy a károsultat ért vagyoni hátrány kiküszöböléséhez szükséges költség mint kár egyáltalán mikor következik be: akkor, amikor a károsult a költséget kifizette, vagy pedig akkor, amikor a költség szükségessé vált. Rámutatott, hogy az utóbbi álláspont – amelynek megfelelően a felperes is érvényesítette a követelését – a teljes kártérítés elvére tekintettel abból indul ki, hogy a károsult nem köteles a költségek károkozó helyett történő „előlegezésére”. Hangsúlyozta egyúttal, hogy a fentiek megítélése teljes mértékben tényállásfüggő, és az egyedi esetben kialakult helyzetet kell a kárbekövetkezés szempontjából értékelni.
- [22] Érvelése szerint a felperes által hivatkozott eseti döntések az eltérő tényállásaik miatt nem adtak egyértelmű iránymutatást. Ennek megfelelően utalt arra, hogy a BH 2017.403. számú eseti döntés szerint a hozzátartozók saját jogon érvényesítették az elhunyt károsultnak nyújtott szolgáltatások

- ellenértékének megtérítése iránti igényüket. Ennek a perbeli esetben sem látta volna akadályát, a felperesek hozzátartozói azonban kifejezetten kijelentették, hogy a segítségükért nem kérnek ellenszolgáltatást. A tanúvallomások alapján azt is megállapíthatónak tartotta, hogy „a rokonai alapon, önként vállalt segítségnyújtás nem okoz többletterhet a már nyugdíjas, kellő szabadidővel rendelkező, a felpereshez közel lakó rokonoknak”, és „a napi rendszerességű látogatás, háztartási segítségnyújtás részükről költségigény nélkül megoldható”.
- [23] A BH 2009.110. számú eseti döntés tényállását annyiban minősítette eltérőnek, hogy ott a sérült kiskorú gyermek saját jogán érvényesítette a szüleinél felmerült többletkiadások miatti kárigényét, de a többletköltségek felmerülése igazolt volt. Ezzel szemben megállapította, hogy a felperesnek a megromlott egészségi állapota ellenére ezidáig nem merült fel olyan, az ápolással és a háztartási segítségnyújtással összefüggő többletköltsége, amely megtérítést indokolna. Erre figyelemmel – effektív vagyoni kár hiányában – a felperes e címen érvényesített követelését megalapozatlannak tartotta, és ezért a követelés összegének eltúlzottságával kapcsolatos fellebbezési hivatkozás vizsgálatát mellőzte.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [24] A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben elsődlegesen a jogerős ítéletnek a keresetet részben elutasító rendelkezésének hatályon kívül helyezését és ebben a körben az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását, másodlagosan a jogerős ítélet említett rendelkezésének hatályon kívül helyezése mellett az alperesnek 5 246 986 forint lejárt járadék és késedelmi kamatai, valamint 2021. július 1-jétől kezdődően véghatáridő nélkül minden hónap 15. napjáig előre esedékesen havi 86 670 forint járadék megfizetésére kérte kötelezni az alperest.
- [25] Megsértett jogszabályhelyként a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 206. § (1) bekezdését, a Ptk. 6:522. § (1) bekezdését, (2) bekezdés c) pontját és (3) bekezdését jelölte meg.
- [26] Az elsődleges kérelmének indokai között hivatkozott a Kúria Pfv.III.21.922/2014/4. és Pfv.III.20.121/2014/6. számú határozataira. E határozatok indokolását is alapul véve kifejtette, hogy jogi értelemben nemcsak az a megtérítésre szoruló kár, amelyet az indokolt pótlásra ténylegesen kifizetett, hanem akkor károsodott, amikor az alperes károsodása miatti egészségkárosodásával kialakult az az állapota, amelyben a meghatározott körben segítőkre szorul. Éppen ezért az őt ért kárt abban jelölte meg, hogy segítők igénybevétele vált szükségessé, és érvelése szerint ennek ingyenessége az alperest a költség megfizetése alól nem mentesítheti. Kifogásolta, hogy bár az eljárásban a régi Pp. szabályait kellett alkalmazni, a másodfokú bíróság a Kúriának a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett fenti határozataitól való eltérést nem indokolta.
- [27] Előadta, hogy a másodfokú bíróság érintőlegesen elemzett két olyan eseti döntést, amelyekre a perben valóban hivatkozott, de nem a kárnszerzés (kárbekövetkezés) témakörében, hanem a kereshetőségi jog vonatkozásában. Ehhez képest sérelmezte, hogy a jogerős ítélet egyetlen olyan eseti döntés megjelölését sem tartalmazza, amelynek tényállása releváns részében azonos lenne a perbelivel.
- [28] Tévesnek tartotta a másodfokú bíróságnak azt a ténymegállapítását, amely szerint a már nyugdíjas, kellő szabadidővel rendelkező, hozzá közel lakó rokonainak a rokonai alapon, önként vállalt segítségnyújtás nem okoz számukra többletterhet. Ezzel kapcsolatban hivatkozott egyrészt arra, hogy az önzetlen segítségnyújtás is munka; másrészt állította, hogy a hozzátartozói csak a tavalyi évben mentek nyugdíjba, a segítségnyújtásuk viszont jóval korábban, 2014-ben kezdődött. A hozzátartozóinak tanúvallomásai alapján pedig azt a következtetést sem tartotta levonhatónak, hogy a segítségnyújtás számukra nem jelent többletterhet.
- [29] A másodlagos kérelmét a fentiekkel egyező indokokra alapította.
- [30] Az alperes és beavatkozója felülvizsgálati ellenkérelmeikben a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérték.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [31] A felülvizsgálati kérelem megalapozott.
- [32] A felperes keresetében – egyebek mellett – a háztartási és ház körüli kisegítéssel összefüggő költségek megtérítése iránti járadékigényt érvényesített. Annak ténybeli alapja az volt, hogy az alperes által 2014. március 18-án elvégzett műtét óta önellátásra nem képes, a mindennapi tevékenységeiben gondozásra, segítségre szorul, és ezt a segítségnyújtást a hozzátartozói ingyenesen végzik. Mindezt a – tanú- és szakértői – bizonyítás eredménye alátámasztotta, amit a jogerős ítéletének indokolásában a másodfokú bíróság is megállapított. A kereset jogalapját e részben a Ptk. 6:522. § (2) bekezdés c) pontja jelentette, amely szerint a teljes kártérítés körében a károsító köteles megtéríteni a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket. Ennek megfelelően a többletköltség hiányában azonban a másodfokú bíróság a követelést megalapozatlannak találta. Az elsőfokú bíróságtól eltérő jogi álláspontja szerint ugyanis a hozzátartozók által nyújtott önkéntes és ingyenes segítségre tekintettel a felperesnek az alperes által megtérítendő költsége nem merül fel, és ehhez képest a kereset teljesítése a kárnszerzés tilalmába [Ptk. 6:522. § (3) bekezdés] ütközne. Ez az elsőfokú bíróság ítéletének részbeni megváltoztatását és a kereset említett részében történő elutasítását eredményező álláspont a következők miatt téves.
- [33] Jóllehet a másodfokú bíróság a vizsgált jogkérdés megválaszolásakor figyelemmel volt arra, a szóban forgó kárfajta esetében lehetséges kétféle megközelítésre, amelyek közül az egyik megkívánja a költségnek a károsult általi megelőlegezését, míg a másik ezt szükségtelennak tartja, a kereset megalapozottsága szempontjából nem ennek volt meghatározó jelentősége. A jogerős ítélet indokolásában felhívott eseti döntések tényállásbeli különbözőségét pedig alapvetően az igényérvényesítő személyének eltérése jelentette, és ennyiben azok nem az említett megközelítések mentén szétartó bírói gyakorlat bemutatására,

hanem inkább – ahogyan arra a felülvizsgálati kérelmében a felperes is utalt – az alperes által a fellebbezésében ugyancsak vitássá tett kereshető jog értelmezésére voltak alkalmasak. Mindazonáltal a költségek-kiadások felmerültét abból a szempontból kell értékelni, hogy az igények alapja megvolt-e, a kiadások szükségesek és indokoltak voltak-e azok mértékére is kiterjedően, de nem abból a szempontból, hogy már a károsult fizetett-e valamely igényre (Kúria Pfv.III.20.121/2014/6.).

- [35] Amint a Kúria már több eseti döntésében is kifejtette: a károkozó kártérítési kötelezettségén kívül eső körülmény, hogy a károsodás elszenvetéséből fakadó vagyoni veszteségek viseléséhez szükséges anyagi forrásokat a károsult saját jövedelméből, vagyonából teremti-e elő, vagy a kötelmen kívül álló harmadik személyek előlegezik-e meg számára, és az is a felelősségi viszonyon kívül eső kérdés, hogy ezt ingyenesen nyújtják-e (Kúria Pfv.III.20.032/2017/4., Pfv.III.22.383/2016/5.). A családtag ingyenes vagyoni vagy nem vagyoni (tevéleges) segítségnyújtása nem a károkozó kárviselés alóli részleges vagy teljes mentesítését szolgálja, e veszteségek térítése a károkozó feladata [Kúria Pfv.III.20.618/2020/4. (BH 2021.308.), Pfv.III.20.751/2019/9., Pfv.III.20.597/2019/5.]. Ha a károkozó bármely okból nem tesz eleget nyomban, a károsodás bekövetkezésekor a kártérítési kötelezettségének, késedelme őt akkor sem mentesíti e teljesítés alól, ha azt vele jogviszonyban nem álló személyek a károsult számára ingyenesen megelőlegezték (Kúria Pfv.III.21.803/2018/6., Pfv.III.20.836/2017/6.). Ennek a megelőlegeszésnek a ténye nem módosítja a kárkötelmet, és nem változtat az abból fakadó jogosultságoknak és kötelezettségeknek sem a tartalmán, sem az alanyain. A harmadik személyek által a károsultnak nyújtott segítség kívül áll a károkozó kárfelelősségének beállításán és annak mértékén is, nincs jelentősége a kárkötelmen. A károkozó felelőssége az okozott kár erejéig fennáll mindaddig, amíg az abból fakadó kötelezettséget maga, vagy kifejezetten e kötelezettség teljesítését helyette vállaló, illetve arra valamilyen (pl. szerződés) jogviszony alapján helyette köteles személy nem teljesíti (Kúria Pfv.III.21.276/2017/4.).
- [36] Következésképpen a felperes érdekében a hozzátartozói által végzett háztartási és ház körüli kisegítés mint a károkozás folytán szükségessé vált többtevékenység ingyenes jellege az alperest e költségeknek a teljes kártérítés körében való megtérítése alól nem mentesíthette. A másodfokú bíróság ettől eltérő jogi álláspontja a felülvizsgálati kérelemben megsértett jogszabályhelyként feltüntetett Ptk. 6:522. § (2) bekezdés c) pontjának téves értelmezésén alapult. A jogerős ítélet indoklásában kifejtettekkel szemben a kereset teljesítése nem ütközik a káronszerzés tilalmába, hanem épp ellenkezőleg: az említett kár megtérítetlenül hagyásával az alperes gazdagodna. A jogerős ítélet ezért a felperes által ugyancsak megjelölt Ptk. 6:522. § (3) bekezdését is sérti.
- [37] A perben a rászorultság ténye, vagyis a felperes részére nyújtott kisegítés indokoltsága, valamint az ezzel összefüggő feladatoknak a hozzátartozók általi elvégzése és azok napi időtartama is bizonyítást nyert. Ezzel szemben az a felülvizsgálati kérelemben

vitatott ténymegállapítás, hogy „a rokoni alapon, önként vállalt segítségnyújtás nem okoz többletterhet a már nyugdíjas, kellő szabadidővel rendelkező, a felpereshez közel lakó rokonoknak”, az annak alapjául szolgáló bizonyítékmérlegelés esetleges hibájától függetlenül sem adhatott okot a fentiekben ismertetettek miatt téves jogi következtetésre. Az alperes által megtérítendő kár ugyanis a hozzátartozók személyesen kifejtett tevékenységének, humán erő-ráfordításának értéke, mégpedig arra való tekintet nélkül, hogy az jelent-e számukra bármiféle „többletterhet”, azzal kapcsolatban további költségeik felmerülnek-e. A felperes ugyanakkor annyiban a régi Pp. 206. § (1) bekezdésének megsértését is megalapozottan állította, hogy egyrészt a hozzátartozói már az nyugdíjazásukat megelőzően is a segítségére voltak, másrészt a hozzátartozók tanúvallomásai a „többletterhet” hiányát cáfolták.

- [38] A másodfokú bíróság a követelés megalapozatlanságára tekintettel az alperesnek az összegszerűséget érintő fellebbezési érveinek vizsgálatát mellőzte. Az alperes a fellebbezésében – az érdemi ellenkérelmében foglaltakkal egyezően – a járadék keresetben megjelölt mértékét eltúlzottnak tartotta, és ezzel kapcsolatban sérelmezte a szakápoló cég árlistájában meghatározott összegek felszámítását. Ezzel szemben az elsőfokú bíróság a kártérítés mértékének meghatározásakor helyesen indult ki az ellentételezendő tevékenység mint piaci szolgáltatás igénybevétele esetén fizetendő díj összegéből. A következetes bírói gyakorlatnak megfelelően ugyanis az összeg meghatározásakor az erre szakosodott intézmények díjának 75%-a figyelembe vehető, amelyben megjelenik a hozzátartozó által ellátott tevékenység ellenértéke és a céges keretek között végzett, költségeket is magába foglaló szolgáltatás díja közötti különbség [Kúria Pfv.III.20.618/2020/4. (BH 2021.308.), Pfv.III.21.426/2019/5., Pfv.III.20.875/2016/4. (BH 2017.264.)]. Az alperes okfejtésével ellentétben az óradíj összegének ennél nagyobb mértékű csökkentése a helyi viszonyok értékelésével sem indokolt (Kúria Pfv.VIII.20.047/2019/4., Pfv.III.20.765/2017/7.).
- [39] A Kúria a kifejtettekre figyelemmel a jogerős ítélet felülvizsgálati kérelemmel támadott rendelkezését hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróság ítéletét teljes egészében helybenhagyta.

(Kúria Pfv.III.20.371/2022/5.)

157 A Bv. tv. arra az esetre, ha az elítélt már szabadult, nem írja elő a büntetés-végrehajtási intézetben kezdeményezett előzetes eljárás lefolytatását a kártérítési (sérelemdíj iránti) igény érvényesítéséhez. Ez független attól, hogy az állított jogsértés a fogvatartás mely időszakára esett, hogy a fogvatartás ideje alatt az elítéltnak volt-e módja a kártérítési igény iránti eljárást kezdeményezni [2013. évi CCXL. törvény (Bv. tv.) 143. § (1) bek.; 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 176. § (1) bek. c) pont, 240. § (1) bek. a) pont].

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [1] A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperes BV. intézet azzal, hogy a jogerős

- ítélettel kiszabott szabadságvesztést töltő elítéltként a 2018. október 1. napjától 2019. január 31. napjáig terjedő időszakból hatvankettő napon nem biztosította számára a napi egy óra szabad levegőn tartózkodás lehetőségét, megsértette az egészséghöz fűződő személyiségi jogát. Kérte, hogy a jogsértés kompenzálására a bíróság kötelezze az alperest a hatvankét jogsértéssel érintett napra napi 65 000 forint, azaz összesen 4 030 000 forint sérelemdíj megfizetésére. Indoklásul hivatkozott arra, hogy a munkával töltött napokon elmaradt a szabad levegőn tartózkodás biztosítása. Előfordult, hogy az akár hat egymást követő napon is elmaradt, emiatt feszült és nyugtalan volt, kevésbé tudta magát éjjel kipihenni, gyakran fejfájással ébredt. A mindennapokban érezte magában a feszültséget, gyakran volt különös ok nélkül is indulatos. Ezen tünetei a munkavégzés befejezését és a szabad levegőn tartózkodás ismételt igénybevételét követően rövid időn belül elmúltak. Előadta, hogy álláspontja szerint köztudomású tény, hogy a szabad levegőn tartózkodás elmaradása olyan körülmény, ami negatívan hat mind a szellemi, mind a testi egészségre.
- [2] Az alperes alaki védekezésében a per megszüntetését kérte arra hivatkozva, hogy a felperes nem kezdeményezett kártérítési eljárást. Egyebekben a kereset elutasítását kérte. Előadta, hogy a felperes a kár bekövetkezéséről az alperes személyi állományát a büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartott elítéltekkel és egyéb jogcímen fogvatartottakkal kapcsolatos kártérítési eljárás szabályairól szóló 12/2014. (XII. 16.) IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet) 3. § (2) bekezdésében foglaltak ellenére nem tájékoztatta. Az alperesnél kártérítési eljárást nem kezdeményezett. Egy alkalommal sem tett panaszt, nem terjesztett elő kérelmet. Nem vitatta, hogy a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) 122. § *e*) pont *ea*) alpontja szerint a felperes jogosult volt a szabad levegőn tartózkodásra, azonban a jogosultság nem ró kötelezettséget az alperesre. Az alperesi intézet a szabad levegőn tartózkodást biztosította is. Az elmaradt szabad levegőn tartózkodás kérelemre pótolható, a felperes azonban ennek érdekében kérelmet nem terjesztett elő. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:42. § (3) bekezdése alapján nem állapítható meg az alperes részéről jogsértés. A szabad levegőn tartózkodás joga nem minősül személyiségi jognak. A felperes igénye rendkívül eltűzött.
- Az első- és a másodfokú ítélet**
- [3] Az elsőfokú bíróság ítéletével a kereset elutasította.
- [4] Az alperes alaki védekezése kapcsán megjegyezte, hogy a felek között a Bv. tv. 7. § (1) bekezdése szerinti büntetés-végrehajtási jogviszony állt fenn. A Bv. tv. 10. § (1) bekezdése kötelező igényérvényesítési módot ír elő. A Bv. tv. 143. § (1) bekezdése szerint az elítélt kárigényét – kivéve, ha szabadult – annál a büntetés-végrehajtási szervnél terjesztheti elő, ahol a kár bekövetkezett.
- [5] Idézte az IM rendelet 1. § (2) bekezdés *a*) pontját, 3. § (2) bekezdését, a 4. § (1) bekezdés *b*) pontját, majd kifejtette, hogy a 3. § (2) bekezdése szerint a fogvatartott a kár bekövetkezéséről a büntetés-végrehajtási szerv személyi állományát haladéktalanul köteles tájékoztatni. Ugyanakkor az IM rendelet a kártérítési igény előterjesztésére nem szab határidőt, ebből az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az következik, hogy a fogvatartott a büntetés-végrehajtási szerv előtt kárigényét az általános elévülési határidőn belül érvényesítheti, nem volt akadálya, hogy amennyiben a fogvatartott az elévülési határidőn belül szabadult, a kárigényét a Bv. tv. 143. § (1) bekezdése alapján közvetlenül bíróság előtt érvényesítse. Erre figyelemmel az elsőfokú bíróság az alperesnek a per megszüntetésére irányuló kérelmét nem találta alaposnak, és a felperes igényét érdemben vizsgálta.
- [6] A Ptk. 2:43. § *a*) pontja, 2:51. § (1) bekezdés *a*) pontja, (2) bekezdése, 2:52. § (1) bekezdése alapján rámutatott, hogy a felperes kötelezettsége volt a jogsértés, azaz annak bizonyítása, hogy az egészsége sérült amiatt, mert az alperes hatvankét napon keresztül nem biztosította részére a szabad levegőn való tartózkodást. A felperes e körben bizonyítási indítványt nem terjesztett elő, mert szerinte köztudomású tény, hogy a szabad levegőn tartózkodás elmaradása káros a szellemi és testi egészségre. Az elsőfokú ítélet szerint az köztudomású tényként kezelhető, hogy a szabad levegőn tartózkodás az egészségre pozitív hatású, és fontos a fertőzések elleni védelem szempontjából is, az azonban nem tekinthető köztudomású ténynek, hogy a szabad levegőn való tartózkodás időleges hiánya a felperesnél okozott-e, és ha igen, milyen típusú panaszokat, és ezek elérték-e azt a szintet, hogy az egészség sérelme megállapítható legyen. A felperes előadta, hogy a szabad levegőn tartózkodás elmaradása miatti panaszával orvost, pszichológust nem keresett fel, az alperesnél panaszt, kérelmet nem terjesztett elő, így a peradatok alapján nem állapítható meg, hogy a szabad levegőn tartózkodás elmaradása káros hatással lett volna a szellemi és testi egészségére. Erre figyelemmel az elsőfokú bíróság a személyiségi jogsértést nem állapította meg.
- [7] Az ítélet ellen a felperes fellebbezett.
- [8] A másodfokú bíróság végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, és a pert megszüntette.
- [9] Rögzítette, az elsőfokú iratokból megállapíthatóan a felperes keresetét tárgyi keresethalmazatban terjesztette elő: egyrészt kérte az alperes keresetben állított magatartása miatt a személyiségi jogsértés megállapítását, továbbá ezzel összefüggésben az alperes sérelemdíj fizetésére kötelezését is.
- [10] A Bv. tv. 75/B. § (1) bekezdése szerint kártalanítás jár az elítéltnak a fogvatartása során a jogszabályban előírt élettér biztosításának hiánya és az ehhez esetlegesen kapcsolódó más, a kínzás, kegyetlen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző elhelyezési körülmény, különösen az illemhely elkülönítésének hiánya, a megfelelő szellőztetés, világítás, fűtés vagy rovarirtás (továbbiakban együtt: alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények) által előidézett sérelem miatt.
- [11] Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények által előidézett sérelem miatti kártalanítási eljárásra vonatkozó szabályokat a Bv. tv. 10/A. §-ába és ehhez kapcsolódóan a 70/A. §-ába iktatta a jogalkotó a

- büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2016. évi CX. törvénnyel, a rendelkezések 2017. január 1. napján léptek hatályba. 2021. január 1. napjától az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási eljárásra vonatkozó szabályokat azonos tartalommal a Bv. tv. III/A. fejezetében rendezte. A módosító törvény indokolása rámutatott, hogy a kártalanítás intézményének célja és tartalma a korábbi szabályozáshoz képest nem változott, a kártalanítás feltétele sem. Érdemi változtatásként a kártalanítási folyamat egyszerűsödött.
- [12] Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási eljárás önálló, sajátos szabályozással ellátott büntetés-végrehajtási ügy, amelynek teljes körű feltételrendszerét a Bv. tv. határozza meg, a kártalanítás és a kártérítés ettől lényegében különböző jogintézményekként elkülönültek (BH 2020.103.). A felperes a keresetét arra alapította, hogy az általa megjelölt napokon az alperes nem biztosította a Bv. tv. 122. § e) pontjában előírt napi, legalább egy óra szabad levegőn való tartózkodást. A Bv. tv. 75/B. § (1) bekezdése a kártalanítás feltételeként az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményeket gyűjtő fogalomként említi, azok azonban kivétel nélkül a jogszabályban előírt élettér biztosításának hiányából fakadnak, ehhez kapcsolódóan merülnek fel. A Bv. tv. 122. § ea) alpontja alapján napi legalább egy óra szabad levegőn tartózkodás jogának a megvonása, illetve a korlátozása a megfelelő végrehajtási környezet hiányát jelenti, ez azonban egyéb, a Bv. tv. 95/B. § (1) bekezdésében foglalt többlettényállási elem hiányában nem tekinthető önmagában alapvető jogokat sértő elhelyezési körülménynek. A napi, legalább egy óra szabad levegőn való tartózkodásra vonatkozó előírás betartásának elmulasztása nem az előírt élettér biztosításával függ össze, az nem az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekkel kapcsolatos sérelem. A felperes személyiségi jogsértés Ptk. szerinti jogkövetkezményének levonása iránti keresetében sérelmeztek a Bv. tv. 3. § 8.) pontja szerint fogvatartással kapcsolatos ügy.
- [13] A fogvatartással kapcsolatos ügyekben a Bv. tv. 10. § (1) bekezdése – figyelemmel a (6) bekezdésre – kötelező igényérvényesítési módot ír elő. Eszerint – egyebek mellett a Bv. tv. 143. § (1) bekezdése szerinti kártérítési igénnyel élhet, amely igényeket írásban kell előterjeszteni. E § alapján az elítélt kárigényét – kivéve, ha szabadult – annál a büntetés-végrehajtási szervnél terjesztheti elő, ahol a kár bekövetkezett, a kártérítési igényt határozattal kell elbírálni, amely ellen az elítélt a közléstől számított harminc napos jogvesztő határidőn belül a határozatot hozó büntetés-végrehajtási szerv székhelye szerint illetékes bíróság előtt keresetet indíthat.
- [14] Az Alkotmánybíróság 3254/2019. (X. 30.) AB határozatában kifejtettekre figyelemmel a fogvatartottaknak okozott kár megtérítése és a fogvatartás során állítottan elszenvedett személyiségi jogsértés miatt sérelemdíj és egyéb jogkövetkezmények iránti pert meg kell, hogy előzze a fogvatartott kérelmére indult és a büntetés-végrehajtási szerv által lefolytatott határozattal elbírált eljárás, igényét a fogvatartott közvetlenül a bíróság előtt nem érvényesítheti.
- [15] Ezen eljárás elmulasztása esetén a keresetlevél visszautasításának van helye a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 176. § (1) bekezdés c) pontja alapján. Az elsőfokú bíróság akkor járt volna el helyesen, ha e rendelkezés alapján a keresetlevelet visszautasítja, figyelemmel a 176. § (3) bekezdésére, illetőleg utóbb a Pp. 240. § (1) bekezdés a) pontja alapján az eljárást hivatalból megszünteti.
- [16] A másodfokú bíróság 4. sorszám alatt felhívta a felperest, hogy keresetét pontosítsa, terjesszen elő a Pp. 173. § (1) és 176. § (3) bekezdésnek megfelelő kereseti kérelmet figyelemmel a Pp. 379. §-ára, 241. § (1) bekezdés a) pontjára, 176. § (1) bekezdés b) és c) pontjára. A felperes a felhívásra akként nyilatkozott, hogy keresetét nem kívánja módosítani. A másodfokú bíróság erre tekintettel az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, mert hivatalból az eljárás megszüntetésének van helye a Pp. 379. §-a folytán alkalmazandó 240. § (1) bekezdés és 176. § (1) bekezdés c) pontja alapján.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [17] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős eljárást megszüntető végzés hatályon kívül helyezését és a másodfokú bíróság utasítását kérte új eljárás lefolytatására, újabb határozat hozatalára.
- [18] Megsértett jogszabályi rendelkezésként a Bv. tv. 10. § (1), (6), 143. § (1), (5) bekezdését, a Pp. 176. § (1) bekezdés c) pontját jelölte meg.
- [19] Nem vitatta, hogy a keresete tárgyát képező jogsérelem fogvatartottként szenvedte el, illetve, hogy fogvatartásának ideje alatt kártérítési igényt a büntetés-végrehajtási intézetnél nem terjesztett elő, de keresete benyújtásának idejére már szabadult.
- [20] A másodfokú bíróság az iránymód jogszabályok helytelen értelmezése folytán jutott arra az álláspontra, hogy a pert meg kell szüntetni. A szabad levegőn való tartózkodás biztosításának elmulasztása nem tekinthető az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények részének, ezért kereseti kérelme rendes bírósági útra tartozik. A másodfokú bíróság helytelenül alkalmazta a Bv. tv. 143. § (1) bekezdését. E szabály nyelvtani értelmezése szerint is két alapvető kategóriát különböztet meg a kárigénylők között. Egyik a fogvatartásban lévők, azok, akik a büntetés-végrehajtási intézetben tartózkodnak, a másik pedig azok, akik időközben szabadlábra kerültek. A felperes ez utóbbi kategóriába tartozik. A jogszabály szövege e csoportot kivételként szabályozza, így őket nem terheli az a kötelezettség, hogy a büntetés-végrehajtási intézet felé terjesszék elő a kártérítési igényüket a perlés előtt.
- [21] Ezzel ellentétes álláspont indokolatlanul megszorítóan értelmezi a jogszabály szövegét, így annak lényegi tartalmát kiüresíti, a megszorító értelmezés sérti a felperesnek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt alapjogát.
- [22] Felperes álláspontja szerint az általános elévülési időn belül perlési lehetősége van akkor is, ha a büntetés-végrehajtási intézet felé nem élt kárigénnyel a fogvatartásának időtartama alatt, hiszen azt egyetlen törvényi rendelkezés sem zárja ki, és a Bv.

- tv. 143. § (1) bekezdésében írt szabály csupán konkretizálja, mi a kárigény előterjesztésének módja a fogvatartás időszakában. Az irányadó joggyakorlat körében hivatkozott a Szegedi Ítéltábla IH 2018.103. számon közzétett határozatának I. pontjára és a Győri Ítéltábla Pf.20.043/2017/9. számú határozatára. A jogszabályok helyes értelmezése mellett nem volt köteles a megállapítás, illetve a sérelemdíj iránti igényét még fogvatartásának időszakában előterjeszteni a büntetés-végrehajtási intézet felé. Szabadon dönthetett arról, hogy a büntetés-végrehajtási intézeten keresztül indítja meg az eljárást, vagy elévülési időn belül (szabadulását megvárva) közvetlenül a bírósághoz fordul.
- [23] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében – tartalma szerint – a jogerős végzés hatályában fenntartását kérte. Álláspontja szerint a másodfokú bíróság helyes indokok alapján szüntette meg az eljárást.
- [24] A felperes a vélt jogsértés idejét 2018. október 2. és 2019. január 31. napja közé tette, míg szabadulása csak tizenegy hónappal később, 2019. december 31. napján történt.
- [25] A felülvizsgálati kérelemben hivatkozott ítéltáblai határozatot a bírósági gyakorlat már meghaladta, az abban foglaltak nem irányadóak. A bírói gyakorlat szerint sérelemdíj esetén is szükséges a büntetés-végrehajtási szervnél Bv. tv. 143. §-a szerinti előzetes kártérítési eljárás lefolytatása, és az igény határozattal való elbírálása. A kialakult és egységes bírói gyakorlat alátámasztására hivatkozott a Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.20.225/2020/6. számú ítéletére is. E szerint a szabadulását megváró fogvatartott nem kerülheti meg az általa a fogvatartása alatt betartandó szabályokat, aki a kártérítési eljárást – bár ezt megtehetné volna – nem indította meg, a szabadulása után sem fordulhat közvetlenül a bírósághoz, mert a pert törvényben meghatározott más hatósági vagy egyéb eljárásnak kellett volna megelőznie. Kétségtelen tény, hogy az előzetes kártérítési eljárás megindítására a felperesnek a szabadulása miatt már nincs lehetősége, ez azonban kizárólag a saját mulasztásának következménye, amit magának kell viselnie.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [26] A felülvizsgálati kérelem a következők szerint alapos.
- [27] A Bv. tv. 143. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy az elítélt kárigényét – kivéve, ha szabadult – annál a büntetés-végrehajtási szervnél terjesztheti elő, ahol a kár bekövetkezett, más gazdálkodó szervezetnél végzett munkáltatás során annál a büntetés-végrehajtási szervnél, amely a szerződést a gazdálkodó szervezettel megkötötte. A Bv. tv.-nek a keresetlevél 2020. augusztus 18-i előterjesztésekor hatályos 143. § (5) bekezdése szerint, ha az elítélt szabadult, kártérítési igényét a Polgári Törvénykönyv alapján, elévülési időn belül közvetlenül a bv. szerv székhelye szerint illetékes bírósághoz benyújtott keresettel érvényesítheti.
- [28] A törvény tehát abban az esetben, ha az elítélt már szabadult, nem írja elő a büntetés-végrehajtási intézetben kezdeményezett előzetes eljárás lefolytatását a kártérítési (sérelemdíj iránti) igény érvényesítéséhez. Ez független attól, hogy az állított jogsértés a fogvatartás mely időszakára esett, hogy a fogvatartás ideje alatt az elítéltnél lett volna-e módja a kártérítési igény iránti eljárást kezdeményezni. A Bv. tv. ugyanis nem szab határidőt az igény érvényesítésére. „A kárigény közvetlenül a bíróság előtt csak akkor érvényesíthető, ha az elítélt a határozat meghozatala előtt szabadulna. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy e törvényhely csak a vagyoni károk megtérítésére vonatkozik, a nem vagyoni károkra, sérelmekre a szabályozás nem terjed ki. Ez azt jelenti, hogy a fogvatartott a fogva tartás során elszenvedett nem vagyoni sérelme kapcsán személyiségi jogsértésre hivatkozva a sérelemdíj megfizetési igényét közvetlenül a bíróság előtt érvényesítheti.” (KJK Nagykommentár a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényhez, a Bv. tv. 143. §-ához). A Fővárosi Ítéltábla több jogerős határozatában is úgy foglalt állást, hogy nincs akadálya a bíróság előtti közvetlen igényérvényesítésnek, ha a felperes a keresetlevele benyújtását megelőzően már szabadult (Fővárosi Ítéltábla 6.Pkf.25.390/2019/2., 6.Pkf.25.712/2019/2.). A 3254/2019. (X. 30.) AB határozat a Bv. tv. 10. § (6) bekezdéséhez kapcsolódóan, az igényérvényesítésnek a fogvatartás tényéből eredő eltérésekre utaló törvényi rendelkezések vizsgálatával mondta ki hogy a Bv. tv. 143. § (2) bekezdésében írt előzetes eljárás nem jelenti a bírósághoz fordulás alkotmányos jogának korlátozását. Nem tér ki a fogvatartást követő jogérvényesítés alaptörvényi összefüggéseire.
- [29] Mindezek alapján a felperest nem terhelte az a kötelezettség, hogy a sérelemdíj iránti igényét már a fogvatartás alatt az alperesnél előterjessze, ezen eljárás igénybevételenek elmulasztása nem minősül olyan, törvényben meghatározott más hatósági vagy egyéb eljárásnak, aminek elmulasztása a Pp. 176. § (1) bekezdés c) pontja alapján a keresetlevél visszautasítását, ennek hiányában a Pp. 240. § (1) bekezdés a) pontja alapján az eljárás megszüntetését megalapozná.
- [30] Erre tekintettel a Kúria a jogerős végzést a Pp. 424. § (3) bekezdésére figyelemmel hatályon kívül helyezte, a másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Az új eljárás keretében a másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet elleni fellebbezést érdemben tartozik elbírálni.
- (Kúria Pfv.III.20.421/2022/4.)
- 158^A Ptk. 6:534. § (1) bekezdésében megfogalmazott szabály a károsult védelmét szolgálja, alkalmazásának elmaradását a károkozó nem kifogásolhatja. A rendelkezés alkalmazását a törvény a bíróság mérlegelési körébe utalja [2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:534. § (1) bek.]**
- A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás**
- [31] A felperes 2014. július 3. napján 5 715 000 forint vételár ellenében megvásárolt az időközben a cégnyilvántartásból kényszerőrlési eljárás során törölt Kft.-től egy Mercedes ATEGO 1222 típusú tehergépjárművet (a továbbiakban: jármű). Az adásvételt megelőzően két esetben készült előzetes eredetiségvizsgálat: 2018. március 18. és 2018. május 19. napján. Mindkét vizsgálatot T. T.

- kérelmére folytatta le az alperes, a vizsgálatot Sz. A., eredetiségvizsgáló munkakörben alkalmazott munkavállaló végezte el. Mindkét vizsgálat során az alvázzám vonatkozásában az alperes azt állapította meg, hogy az a nyilvántartásban szereplővel egyező, a vegyszeres vizsgálat eredménye megfelelő, a karakterisztika gyári technológiával készült, a hordozóelem felülete és illesztése gyári kivitelű, a fonák felülete nem vizsgálható azzal a megjegyzéssel, hogy az a váznyulványba beütött. A festékrétegződés vonatkozásában rögzítette, hogy az nem vizsgálható. Az alperes mindkét esetben a minősítés eredményeként megállapította a jármű egyedi azonosító adatainak, vizsgált műszaki adatainak és a járműokmányok a valódiságát. Megjegyzésként rögzítette, hogy a jármű egyedi azonosító adatai eredetiek. Az egyedi azonosítók adatai és a műszaki adatok vonatkozásában a jármű és a járműokmány között nincsen eltérés. A minősítés azt is tartalmazta, hogy a rögzítés időpontjában a jármű nem szerepelt a körözési nyilvántartásban. Az alperes roncsolásos vizsgálatot nem végzett, a vegyszeres vizsgálatnál acetonos lemosót alkalmazott, az alvázzám karakterében kódolt adatok visszafejtését nem végezte el. Az elvégzett eredetiségvizsgáló jegyzőkönyvek nem tartalmaznak festékvastagság mérési eredményt. A típus tábla nem a Mercedes gyári típus tábláknak megfelelően duplarétegű fóliából lézergravírozással készült, felületének tapintással és körömmel történő ellenőrzése során az eltérés megállapítható lett volna. A gyári típus táblák feliratai szerves oldószerrel, acetonnal nem moshatók le. A per tárgyát képező jármű típus tábla fedő fekete rétege oldószerrel mosható volt. Az adott járműtípusnál a motorszámot a motorblokkba betűve gravírozzák, és nem festik le. A per tárgyát képező járműnél a motorszámot lefestették.
- [32] A felperes 2014. július 9. napján az egyéb átírási költségekkel (99 060 forint) együtt 5 814 060 forintot utalt át az eladó számlájára. A jármű átadása megtörtént.
- [33] A járművet 2015. február 6. napján a rendőrkapitányság lefoglalta. Az indokolás szerint a jármű háttéranyaga ellenőrzése során megállapítást nyert, hogy hamis okmányokkal helyezték forgalomba.
- [34] A nyomozás során kirendelt dr. N. G. fizika és kémia, a kriminalisztika szakterületen kijelölt igazságügyi szakértő szakvéleményében megállapította, hogy a jármű alvázzáma nem gyári eredetű, az eredeti alvázzám karaktereit részben megőmlesztették, majd kiköszörülték és átütötték. A jármű gyári alvázzáma más volt. A jármű motorszámát lefestették, de az a szakértői vizsgálat során leolvashatóvá vált. A motorszám karakterei és a munkafelület lemunkálása is a gyári kivitelnek megfelelt. A szakértő az alvázzám megállapításához metallográfiás vizsgálatot végzett. Az alvázzámot is hordozó öntapadós matrica nem gyári kivitelű, de a címke megtévesztésre alkalmas, jó minőségű hamisítvány.
- [35] 2015. július 10. napján a rendőrség a lefoglalást megszüntette, és a járművet az eredeti tulajdonos részére rendelte kiadni. A határozat indokolása szerint a jármű alvázzáma nem gyári eredeti, az eredeti alvázzáma a rendőrhatalóság által körözött tehergépkocsikhoz tartozik.
- [36] Az eredetiségvizsgálatot végző alperes nem észlelte az eltéréseket, így az általa végzett vizsgálat alapján kiállított hatósági bizonyítványok valótlan tényt igazoltak.
- [37] A felperes az eladó Kft.-vel szemben szavatossági igénytel nem lépett fel, vele szemben pert nem kezdeményezett, kizárólag a társasággal szemben indult kényszer törlesztési eljárásban jelentett be 2017. január 16. napján eshetőlegesen igényt.
- [38] A felperes a tulajdonos Kft.-vel szemben a jármű visszaszolgáltatása és tulajdonjoga megállapítása iránt érvényesített igényt. A bíróság ítéletével a keresetet elutasította arra hivatkozással, hogy a felperes jóhiszeműsége az ügylet során kétségbe vonható volt a jármű bemutatásának körülményei (nem hivatalos telephelyen, hanem egy parkolóban történt), valamint a jármű reális forgalmi értékénél jóval alacsonyabb vételára (az aggálytalan műszaki szakértői vélemény értelmében a vételár a forgalmi érték 60%-a volt), továbbá azon körülmény miatt, hogy az eladó rövid idő alatt a vételár 25%-ának megfelelő, azaz igen nagy mértékű engedményt tett. A felperes fellebbezése folytán eljáró bíróság ítéletével az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.
- A kereseti kérelem és az alperes védekezése**
- [39] A fizetési meghagyással indult, ellentmondás folytán perré alakult ügyben a felperes keresetében 5 814 060 forint, ennek 2014. július 9. napjától a kifizetés napjáig járó, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:48. § (1) bekezdése szerinti késedelmi kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Keresetét a Ptk. 6:518., 6:519. §-ára, 6:522. § (1), (2), 6:527. § (1) bekezdésére és 6:532. §-ára alapította.
- [40] Előadta, hogy az alperes az eredetiségvizsgálat elvégzése során mulasztott, ezzel indította meg azt az okozati láncolatot, hogy az általa rögzített adatok alapján a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala a jármű eredetiségét igazoló hatósági bizonyítványokat bocsátott ki. A felperes erre alapozta azt a döntését, hogy megveszi a járművet. Amennyiben az egyedi azonosítók hamisítottak bizonyultak volna, a felperes nem vásárolta volna meg a járművet. Az alperesi mulasztás abban állt, hogy a vizsgálatot elvégző személy az eltéréseket nem észlelte az alvázzámon, valószínűleg nem rendelkezett kellő tapasztalattal, hogy az adott járműtípus esetében felismerje az eredeti és hamisított alvázzám eltéréseit, holott elvárható, hogy az előzetes eredetiségvizsgáló eljárás részletes szabályairól szóló 301/2009. (XII. 22.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 1. § d) pontja alapján ilyen képességgel, ismeretekkel, tapasztalattal rendelkező személy járjon el a hatósági bizonyítvány alapjául szolgáló vizsgálat során. Amennyiben az alperes úgy járt volna el, ahogy az az adott helyzetben elvárható, tehát a jogszabály által meghatározott eszközök és módszerek mellett, kellő gondossággal, észlelnie kellett volna az alvázzám hamisított voltát, így a felperesnek nem keletkezett volna a vételárral egyező összegű vagyonsökkenése.

- [41] A perfelvételi tárgyaláson hivatkozott arra is, hogy az alperesnek az alvázsámból fel kellett volna ismernie, hogy az nem a járműhöz tartozik, mert annak 16 számjegye közül 3 a jármű hosszát határozza meg. Az alperes nem kellő körültekintéssel végzett eljárására vonatkozó állítását arra alapozta, hogy a kiköszörülés ténye a rendőrségi iratok szerint szemmel látható volt. Az alperes kétszer is kiállított érvénytelen hatósági bizonyítványt.
- [42] Az alperes a kereset elutasítását kérte, vitatta annak jogalapját és összecszerűségét.
- [43] Elsődlegesen hivatkozott arra, hogy nem járt el felróhatóan [Ptk. 1:4. § (1) bekezdés], ezáltal mentesül a Ptk. 6:519. §-a szerinti kártérítési kötelezettség alól. Előadta, hogy a felperes nem tett eleget a kárenyhítési kötelezettségének [Ptk. 6:525. § (1) bekezdés]. Vitatta, hogy az alperes magatartása és a kár bekövetkezése között okozati összefüggés fennállna, a károkozási folyamatot nem az állítólagos alperesi mulasztás indította el. A felperes kárának valódi oka az, hogy a jármű alvázsámát átütötték, majd egy lopott jármű adatait, alkatrészeit felhasználva értékesítették a részére. Hivatkozott arra is, hogy a felperes a vele szerződéses viszonyban álló eladóval szemben nem érvényesített igényt, de az eladónak annak kényszerítéskéig még csak felszólítást sem küldött. Egyébként a járművet a felperes a forgalmi érték 60%-áért vette meg. Álláspontja szerint a jármű adásvételének időpontjához közeli időben még lehetősége lett volna a felperesnek az adásvételi szerződést felbontani, a kárát enyhíteni. Az a körülmény, hogy a felperes nem az eladóval, hanem a jármű eredeti tulajdonosával szemben kérte a tulajdonjoga megállapítását, éppen az okozati összefüggés hiányát támasztja alá. A Ptk. 1:4. §-a szerinti elvárható magatartás körében hivatkozott arra, jogszabály írja elő a vizsgálat során alkalmazott technológiai folyamatokat, az alkalmazott eszközöket, és e tekintetben korlátozottak a lehetőségei. Az eredetiségvizsgálat során az alperesnek nincsen lehetősége olyan roncsolásos vizsgálatok elvégzésére, mint amelyet a büntetőeljárásban kirendelt igazságügyi szakértő elvégzett. Hivatkozott arra is, hogy a vizsgálatnak kizárólag a forgalmi okmánnyal való összehasonlításra van lehetősége, azonban a jármű-nyilvántartás adataihoz nem fér hozzá. Ennek a jelentősége abban áll, hogy a forgalmi engedély a motorszám első öt karakterét tartalmazza csak, ami egyezett a járművön lévő motorszámmal. Az alperesnek a feladata ennek az egyezésnek a vizsgálata volt, így azt nem észlelhette, hogy a járművön leolvasott motorszám egy másik jármű motorszáma. Az alperes előadta, hogy a vegyszeres vizsgálat körében az azonosítók környezetét acetonnal kell megtisztítani annak érdekében, hogy a számsor látható legyen. Hivatkozott arra, hogy a rendőrhatóságnak is különös szakértelemre, szakértő bevonására volt szüksége az eltérés megállapításához, amire egy eredetiségvizsgálat keretében nincs lehetőség. Vitatta, hogy munkavállalója ne rendelkezne a megfelelő képességgel. A felperes kamatkövetelését azért nem tartotta megalapozottnak, mert öt éven keresztül az alperessel szemben semmilyen igényt nem támasztott.
- Az első- és a másodfokú ítélet**
- [44] Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította.
- [45] Idézte a Ptk. 6:518., 6:519. §-át, 6:522. § (1), (2) bekezdését, 6:227., 6:532. §-át.
- [46] Kifejtette: az alperes sem vitatta, hogy a felperest kár érte, és azt sem, hogy az eredetiségvizsgálat során nem észlelte a jármű azonosító adatainak eltérését; vitatta viszont, hogy őt bármilyen mulasztást terhelné a vizsgálatl kapcsolásban.
- [47] Azáltal, hogy a Ptk. minden károkozást jogellenesnek minősít, azt mondja ki, hogy a károkért való felelősség szempontjából mindazon magatartás jogellenes, amely károsodásra vezet, kivéve, ha a károkozó magatartás jogellenességét kizáró ok áll fenn. Az alperesnek az a magatartása, hogy téves eredményre jutott az eredetiségvizsgálaton, jogellenes magatartásnak minősül akkor, ha az egyúttal kárt okozott. Ha a kár és az alperes által végzett vizsgálat eredménye között fennáll az okozati kapcsolat, az alperes magatartása jogellenes. Az, hogy a vizsgálatot ténylegesen milyen alapoossággal végezte el, ez a kimentés, a felróhatóság körében vizsgálandó.
- [48] Az, hogy a jármű tulajdonjoga megállapítására irányuló perben a felperes rosszhiszeműségét állapították meg, nem egyezik meg azzal, hogy a jármű lopott voltáról tudott, és illet maga az alperes sem állított.
- [49] A felperes kára, az alperes károkozó magatartása és az okozati összefüggés fennállt, ezért az elsőfokú bíróság vizsgálta az alperes kimentését. A büntetőeljárásban készült szakvélemény és kisebb részben Sz. A. tanú vallomása alapján megállapította, hogy az alperes egy eredetiségvizsgálat során általában elvárt alaposságú vizsgálat mellett nem észlelhette az azonosító adatok hamisított voltát.
- [50] Az alperes a Korm. rendeletben szabályozott vizsgálati eszközökkel élhet, ami eltér a nyomozó hatóság által kirendelt, a kriminalisztika szakterületén belül eljáró fizikus és kémikus igazságügyi szakértő vizsgálati módszereitől. A Korm. rendeletben kötelezően elő nem írt vizsgálat elvégzése nem várható el az alperestől. A Korm. rendelet 4. mellékletének 7. pontja tartalmazza, mit kell vizsgálni az eredetiségvizsgálat során a motorszám és alvázsám vonatkozásában. Az elsőfokú bíróság szerint az alperes helytállóan hivatkozott arra, hogy a vegyszeres vizsgálatl az azonosító tisztítását (7.3. pont) kell elvégezni a láthatóság biztosítása érdekében. Az alperesnek a vizsgálat során olyan eljárásra nincsen lehetősége, ami a jármű roncsolásával járna. Ezt a perben a felperes sem vitatta, kizárólag arra hivatkozott, hogy roncsolásos vizsgálat nélkül is felismerhető lett volna a csiszolás. Ezzel szemben a nyomozás során készült szakvélemény kifejezetten azt tartalmazza, hogy a beavatkozásra utaló szerszám és csiszolásnyomok a festékréteg eltávolítását követően váltak láthatóvá, míg az eredeti alvázsám megállapításához metallográfiai vizsgálatra volt szükség.
- [51] Az nem volt kétséget kizáróan megállapítható, mikor történt a motorszám lefestése, tekintettel arra, hogy a nyomozás során a szakértői vizsgálat több mint egy évvel a második eredetiségvizsgálat után készült, így nem zárható ki, hogy a lefestés utóbb történt.
- [52] Az alperesi munkavállaló képzettségének hiányára vonatkozó állítást a felperes maga is csak feltevésnek

- tekintette, azt kategorikusan nem állította. Az alperes azonban okiratokkal igazolta, hogy az ellenőrzést végző személy kifejezetten eredetiségvizsgálat munkakörben foglalkoztatott, és kötelező képzéseken folyamatosan részt vesz.
- [53] Az elsőfokú bíróság arra az álláspontra jutott, hogy az alperest felróhatóság nem terheli azért, hogy az azonosító adatok eltérését nem észlelte, ugyanis a rendelkezésre álló vizsgálati eszközök és módok erre nem adtak számára lehetőséget. Az alperes kárfelelőssége nem áll fenn. Mindezek szükségtelessé tették a kárenyhítési és kárelhárítási kötelezettség körében előadottak értékelését.
- [54] Az elsőfokú bíróság mellőzte a felperes utólagos bizonyítási indítványát, igazságügyi szakértő kirendelését abban a kérdésben, hogy az alvázsám eltérése észlelhető lett volna-e az eredetiségvizsgálat során. Az utólagos bizonyításnak a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXIII. törvény (a továbbiakban: Pp.) 220. § (1) bekezdés a) pontjában foglalt feltételei nem álltak fenn.
- [55] Az ítélet ellen a felperes fellebbezett.
- [56] A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek tizenöt napon belül 5.814.060 forintot, ennek 2014. július 9. napjától a kifizetés napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatát.
- [57] A felperes a Ptk. 6:519. §-ára hivatkozással szerződésen kívül okozott kár megtérítése iránt terjesztett elő igényt arra hivatkozva, hogy az alperes végezte annak a járműnek az eredetiségvizsgálatát, amelyet megvásárolt, és amely járművet a későbbiekben a rendőrség lefoglalt annak lopott volta miatt, és kiadta az eredeti tulajdonosnak. A járműnek az eredeti tulajdonos részére történő kiadásával a felperesnek kára keletkezett.
- [58] A felperes több jogcímen is jogosult volt igényt érvényesíteni, ezek közül elsődlegesen tulajdonjog megállapítása és jármű kiadása iránt indított pert, de igényét jogerősen elutasították. Időközben a járművet eladó Kft. kényszerűtöreléssel megszűnt, ezért az adásvételi szerződésből eredő igény vele szemben nem volt érvényesíthető. A Ptk. szerinti öt éves elévülési időn belül a jogszabályi feltételek teljes körű bizonyítási kötelezettségének terhével a felperes jogosult volt szerződésen kívüli kártérítési igényt érvényesíteni az eredetiségvizsgálatot végző alperessel szemben.
- [59] Az alperes az elsőfokú eljárásban a felperes által megjelölt kár összegét nem vitatta, csak a kamatfizetési kötelezettség kezdő időpontját, de vitatta a felperesi követelés jogalapját, állítva, hogy a jármű azonosító adatainak meghamisítása, az eredetiségvizsgálat során a Korm. rendeletben előírt vizsgálati tevékenységek elvégzésével nem volt észlelhető.
- [60] Az elsőfokú bíróság a perfelvételt lezárta, erre az időre azonban a rendőrségi eljárás iratanyaga, így a szakértői vélemény sem érkezett meg. A per érdemi szakában érkezett meg a nyomozati eljárás során készült igazságügyi szakvélemény, így mind felperes, mind alperes ekkor ismerhették meg, milyen vizsgálati módszerekkel dolgozott a szakértő a szakvéleménye elkészítésekor, és milyen ténymegállapításokat tett. Az alperesnek ezt követően már szintén a per érdemi szakában keletkezett azon új tényállítása, hogy véleménye szerint a szakértő olyan módszerekkel tárta fel a hamisítás tényét, ami meghaladja az alperesi vizsgálat körét. Az alperes ezt az új tényállítást a Pp. 214. § (3) bekezdés a) pontja szerint jogszerűen terjesztette elő. Ezen új tényállításra figyelemmel a felperes utólagos bizonyítási indítványt tett, és kérte a szakértői vélemény kiegészítését, szükség esetén új szakértői vélemény beszerzését, amelyet az elsőfokú bíróság – a jogerős ítélet szerint – alaptalanul utasított el. A felperesnek a Pp. 220. § (1) bekezdés a) pontja alapján is lehetősége lett volna utólagos bizonyítási indítványt előterjeszteni. Az elsőfokú bíróság a Pp. 306. § (3) bekezdése értelmében akkor is helyt adhatott volna a szakvélemény kiegészítésére irányuló indítványnak, ha az utólagos bizonyítás feltételei egyébként nem álltak volna fenn. A más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása kapcsán a jogszabály lehetővé teszi, hogy a felek a szakvéleménnyel vagy a szakértővel nem közölt, lényeges perbeli adatokra vonatkozóan kérdések feltevését és azt is indítványozhassák, hogy a szakértő a szakvélemény aggályossága kiküszöböléséhez szükséges felvilágosítást adja meg. Ezt az eljárásjogi hibát orvosolta a másodfokú bíróság. Dr. N. G. igazságügyi szakértőt kifejezetten a jelen perben releváns tényekre vonatkozóan kérte szakvéleménye kiegészítésére azzal összefüggésben, hogy az általa a nyomozati eljárás során észlelt, a jármű azonosító adatainak hamis voltát alátámasztó tények az alperes által végzett eredetiségvizsgálat során észlelhetők lehettek volna akkor, ha az alperes a rá vonatkozó Korm. rendelet 4. számú mellékletében előírtaknak megfelelően végzi el a vizsgálatot.
- [61] A szakértő az alvázsám tekintetében akként nyilatkozott, hogy ennek ellenőrzése során fizikai és kémiai vizsgálatokat kellett volna elvégeznie az alperesnek: szemrevételezés, vegyszeres vizsgálatok (festékbevonat oldószeres oldáspróbája), festékrétegződés vizsgálata és a festékréteg vastagságának ellenőrzése. Az alperes által elvégzett eredetiségvizsgálati jegyzőkönyvek nem tartalmaznak festékvastagság mérést, ami alapján kétséges, hogy ezeket a méréseket egyáltalán elvégezték-e. A szakértő utalt arra is, hogy az alvázsámot hordozó elem festettségének gyári kivitel esetén meg kell egyeznie a vele egyszerre festett környezetének festettségével. Amennyiben az alvázsámot borító festékbevonat festettsége eltér a környezetétől, az a gyári kivitel kizáró, kategorikus bizonyíték. A vizsgált jármű esetében az alvázsámot borító festékbevonat egyrétegű, acetonnal lemosható hőkezelt festékbevonat volt, tőle néhány centiméterre többrétegű gyári bevonat helyezkedett el, azaz a vizsgálati eredmény az alvázsám gyári kivitelét kategorikusan kizáró eredmény. Festékvastagság-ellenőrzés, festékrétegződés vizsgálat alperes általi elvégzése indokolta tette volna az alvázsámot fedő festékbevonat eltávolítását. Amennyiben az alvázsám hamisított voltát az alperes ennek ellenére nem észlelte, ez esetben további adalék, hogy a típusablán sem végezte el a Korm. rendeletben előírt szemrevételezést, forma- és anyagjellemzők vegyszeres vizsgálatát. A típusablák feliratai szerves

- oldószerrel, acetonnal nem moshatók le, a perben vizsgált jármű a típusábrát fedő fekete réteget oldószerrel le lehetett mosni. A típusábra nem a Mercedes gyári típusábráknak megfelelő duplarétegű fóliából lézergravírozással készült, felületének tapintása és körömmel történő ellenőrzése során a lézergravírozástól való eltérés megállapítható lett volna. Ennél a járműtípusnál a motorszám a motorblokkba beütve, begravírozva található, a motorszámokat nem festik le. A vizsgált járműben a blokk motorszámát lefestették, ami a gyári kivittel nem megegyező állapot. Megállapítható, hogy az alperes sem az alvázzszám, sem a típusábra, sem pedig a motorszám tekintetében a Korm. rendeletben előírtak szerinti gondos vizsgálatot nem végezte el.
- [62] A szakértői vélemény kiegészítése eredményeként megállapítható volt az alperes részéről az eredetiségvizsgálat során tanúsítandó magatartás megsértése, mulasztása. A felperes kára ezzel összefüggésben keletkezett, ezért a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 383. § (2) bekezdése alapján megváltoztatta.
- [63] Az alperes vitatta ugyan a felperes által megjelölt kamatfizetés kezdő időpontját az igényérvényesítésben történt felperesi mulasztás miatt, azonban nem értékelhető a felperes terhére mulasztásként, hogy elsődlegesen a jármű tulajdonjogát szerette volna visszaszerezni, és amikor nyilvánvalóvá vált számára, hogy ez nem lehetséges, akkor fordult csak igénnyel az alperessel szemben. Az alperesnek a kamatfizetés kezdő időpontja körében nem volt olyan tényállítása, ellenkérelme, hogy annak kezdő időpontja a foglalás időpontja legyen, és mivel a Ptk. 6:532. §-a értelmében a kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes, valamint az alperes az eredetiségvizsgálatot még a jármű felperes által történt vételét megelőzően végezte, ezért a felperesnek a szerződéskötés időpontjára alapított késedelmi kamatigénye megalapozott.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [64] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és elsődlegesen az ügyben eljáró bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását, másodlagosan a jogszabályoknak megfelelő új határozat hozatalát, a kereset elutasítását kérte.
- [65] Az utóbbit azzal indokolta, hogy a kártérítés jogalapja hiányzik, mert az alperes úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben elvárható, és az eredetiségvizsgálat tartalma sem befolyásolta a felperes akaratát a jármű tulajdonjogának megszerzése körében, illetve az ellentmondásos szakértői vélemény nem igazolta az alperes állítólagos mulasztását. Az elsődleges kérelmét pedig azzal indokolta, hogy az összecszerülés körében tett nyilatkozatait, bizonyítási indítványait nem bíralták el.
- [66] Megsértett jogszabályi rendelkezésként a Ptk. 6:156. § (2) bekezdését, 6:534. §-át, a Pp. 266. § (2) és (3), a 276. § (5) bekezdését, a 316. § (1) bekezdés c) pontját, a 346. § (4) és (5) bekezdését jelölte meg.
- [67] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte.
- [68] Álláspontja szerint a másodfokú bíróság a történéseket helyesen tárta fel, a megállapított tényállásból a jogszabályoknak megfelelő következtetést vont le, így a jogerős ítélet nem jogszabálysértő.
- [69] A másodfokú ítélet megfelel az állandósult bírósági gyakorlatnak, nem tér el a Kúriának a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozataitól (Pfv.VI.20.548/2020/5., Pfv.III.21.273/2016/7., Pfv.III.21.105/2018/5. és Pfv.V.22.095/2016/13.).
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [70] A felülvizsgálati kérelem a következők miatt nem alapos.
- [71] A Pp. 434. § (1) bekezdése értelmében eljárási szabálysértés csak akkor alapoz meg felülvizsgálatot, ha az az ügy érdemére kihatott. Az alperes által megjelölt eljárási szabálysértéseket ennek alapulvételével kellett vizsgálni.
- [72] Az elsőfokú bíróság – bár a nyomozati iratok beszerzése révén rendelkezésére állt – nem vonta mérlegelési körébe a jármű azonosító adatait érintő szakértői véleményt, a felperesnek a szakértői bizonyításra vonatkozó indítványát nem teljesítette. Ezt a másodfokú bíróság tette meg. Az alperes a szakértői bizonyítással kapcsolatban a Pp. 316. § (1) bekezdés c) pontja megsértését állította, amely szerint a kirendelt szakértő szakvéleménye aggályos, ha önmagával, illetve a perbeli adatokkal ellentétes. Az alperes figyelmen kívül hagyta, hogy a perben előterjesztett szakvéleményt a szakértő meglehet a jármű újbóli megtekintése nélkül adta, azonban annak vizsgálatát a büntetőeljárás során elvégezte, ismételt vizsgálata szükségtelen volt. Ezért alaptalan az a felülvizsgálati okfejtés, hogy csak fényképek alapján tett volna megállapítást. Lehetetlen elvárás, és ezért nem is teszi a szakértői véleményt aggályossá, hogy a szakértő az eredetiségvizsgálatokkor nem látta a járművet, illetve, hogy azt nem az alperessel azonos időpontban szemlélte. A büntetőeljárásban készült szakértői vélemény az alperes hivatkozásával szemben tartalmazza valamennyi azonosító (alvázzszám, motorszám, típusábra) tekintetében a vizsgálat előtti és utáni állapotról a fényképfelvételt, és ezek a perben benyújtott szakértői véleményben is szerepeltek. Kifogásolta, hogy a szakértő a szakvéleményből levezethetően nem végzett festékvastagság-mérést. Ezt az alperes sem tette meg egyik eredetiségvizsgálat során sem, jóllehet az erre szolgáló adatlap a festékrétegmérést mind a jármű egészén, de konkrétan az alvázzszámon, hordozólemezen és a hordozó elem illesztésnél kitöltendő adatként tartalmazza. Téves tehát, hogy az alperesnek nem volt feladata a festékréteg mérés. Mindezek tehát nem teszik a szakértői véleményt aggályossá.
- [73] Az a körülmény, hogy az alperes által lefolytatott eredetiségvizsgálatok megfeleltek-e a Korm. rendeletben foglalt előírásoknak, a felülvizsgálat keretében nem volt vizsgálható, mert a Korm. rendelet konkrét szabályainak megsértésére a felülvizsgálati kérelemben az alperes nem hivatkozott.
- [74] Sérelmezte az alperes, hogy a másodfokú bíróság nem folytatott le bizonyítást a kár „értékviszonyok

- szerinti” megállapítására, az alperes erre vonatkozó kérelmének elutasítását az ítélet indokolása nem tartalmazza.
- [75] A Ptk. 6:534. § (1) bekezdése szerint, ha a károkozás és az ítélethozatal között az időmúlásra vagy egyéb körülményre tekintettel az értékviszonyokban jelentős változás következett be, a bíróság az okozott kár mértékét az ítélethozatal időpontjában fennállt értékviszonyok szerint határozhatja meg. Ebben az esetben a károkozó késedelmi kamat fizetésére az érték meghatározásának időpontjától kezdődően köteles. E § (2) bekezdése értelmében, ha a károsult kártérítési igénye érvényesítésével felróhatóan késlekedik, az ár- és értékviszonyok változásának kockázatát maga viseli.
- [76] „Az 1959-es Ptk. nem tartalmazott szabályt arra, hogy a károkozó vagy a károsult viseli-e a károkozás és az ítélethozatal közötti időszakban az értékviszonyokban bekövetkező változásokat. A Ptk. a bírói gyakorlattal összhangban ezt a kockázatot a károkozóra telepíti, amikor úgy rendelkezik, hogy értékváltozás esetén a bíróság az okozott kár mértékét az ítélethozatal időpontjában fennállott értékviszonyok szerint határozhatja meg. Ebben az esetben a károkozó csak az érték meghatározásának az időpontjától kezdődően köteles késedelmi kamat fizetésére, ahogy ezt a Legfelsőbb Bíróság egy elvi határozatában ki is mondta. Eszerint ha a bíróság a károsult részére az elbírálás idején érvényesülő értékviszonyok alapulvételével határozza meg a kártérítés összegét, késedelmi kamat a károkozás idejétől nem ítéltető meg (EBH 2009.2041.). Mivel a szabály célja a károsult védelme, ez a védelem nem illeti meg a károsultat, ha kártérítési igénye érvényesítésével felróhatóan késlekedik, hiszen ilyenkor az értékváltozásból fakadó kárt maga okozta, ezért a Ptk. kimondja, hogy az ár- és értékviszonyok változásának kockázatát ebben az esetben a károsult viseli.” (KJK Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez).
- [77] E rendelkezés alkalmazása tehát nem az alperes (károkozó) érdekében kell, hogy történjen. Emellett az alperes elmulasztotta meghatározni, hogy az értékviszonyok változását miért kellett volna figyelembe venni, amikor a felperes a keresetében a jármű megszerzésével felmerült kárát érvényesítette, és nem a jármű forgalmi értékére alapozta a követelését. A felperes oldalán a felróhatóság – túl azon, hogy ennek bizonyítása nem történt meg –, nem állapítható meg pusztán amiatt, hogy az igényét az alperessel szemben csak azt követően érvényesítette, hogy a tulajdonjogi igénye érvényesítése eredménytelen lett. Minderre tekintettel nem sértette meg a másodfokú bíróság a Pp. 276. § (5) bekezdését azzal, hogy „értékviszonyokra” vonatkozó szükségtelen bizonyítást nem rendelte el.
- [78] Az ítélet indokolására vonatkozó rendelkezések megsértése [Pp. 346. § (4), (5) bekezdése] az ügy érdemi elbírálására nem hatott ki, minthogy a másodfokú bíróság a szükségtelen bizonyítás el nem rendelését nem indokolta meg.
- [79] A Ptk. 6:156. § (2) bekezdése a szerződésszegés, a késedelem egy részletszabálya. A felek között szerződéses jogviszony nem állt fenn, így értelemszerűen a szerződésszegés szabálya nem alkalmazható. A jogerős ítélet a felperes követelését a szerződésen kívüli károkozásra vonatkozó rendelkezések alapján bírálta el. Ezt azonban az alperes megsértett jogszabályi rendelkezésként nem hívta fel, így az nem is volt vizsgálható.
- [80] Az alperes a vételár áfatartalmával kapcsolatos kérelmet egészen a felülvizsgálati kérelméig nem terjesztett elő. Alperesi védekezés hiányában a jogerős ítéletnek nem kellett azzal a kérdéssel foglalkoznia, hogy a felperes a vételár után kifizetett áfat visszaigényelte-e. Önmagában az áfa visszaigényelhetősége mint köztudomású tény még figyelembe vehető lenne, de az már nem köztudomású tény, hogy a felperes ezt megtette-e, és ha igen milyen összegben történt meg a részére az áfavisszatérítése. Erre nézve az alperesnek kellett volna indítványt tennie, de ezt elmulasztotta. Így a „visszatérített áfa összege” mint köztudomású tény nem volt figyelembe vehető a marasztalási összeg meghatározásakor.
- [81] A fentiekből következően a Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.
- (Kúria Pfv.III.20.640/2022/4.)
- 159** **Sajtó-helyreigazítás iránt indult perben csak a valótlán tényállítások helyreigazítására kerülhet sor. Amennyiben egy nyilatkozat többféle módon is értelmezhető, az egyik lehetséges értelmezéséről kifejtett elmarasztaló vélemény, annak tartalmi helytállóságától függetlenül nem lehet sajtó-helyreigazítás tárgya még akkor sem, ha a politikai nyilatkozatát valódi szándékaitól eltérően értelmezik. A nyilvánosság előtt a közéleti témában megnyilatkozó személynek számolnia kell azzal, hogy véleményét a nyilvánosság fórumain elemzik, esetleg a szándékától eltérő tartalommal értelmezik és a nyilatkozattal szemben elmarasztaló ellenvéleményt fogalmaznak meg [2010. évi CIV. törvény (Smtv.) 12. § (1)–(2) bek.; 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 495. §, 496. §; Alaptörvény IX. Cikk (1) bek.].**
- A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás**
- [1] Az alperes által szerkesztett internetes oldalon 2022. március 18-án megjelent cikk azt tartalmazta, hogy „[...] a [...] tévéjében követelte, hogy Magyarország szállítson fegyvereket az ukrainai konfliktuszónába”. A cikkbe ágyazva elérhető volt az [...] csatorna Híradója, amelyből a „[...] követeli, hogy Magyarország lépjen be a háborús konfliktusba” felirat alatt azt a részletet közölte a felperes nyilatkozatából, hogy „a miniszterelnök miért próbálja blokkolni, miért nem engedi át a magyar légtérre a fegyverszállítmányokat. [...] Ha Ukrajnát védjük, azzal védjük magunkat, védjük Magyarországot, védjük az európai közösséget és védjük az euroatlanti közösséget, úgyhogy nem lehet kérdés, hogy mit kell tenni. Nekünk pedig azt gondolom, az ellenzéknek az a feladatunk, hogy megpróbáljuk kikényszeríteni azokat a kormányzati döntéseket, amik a magyar emberek biztonságát ténylegesen szolgálják.”
- [2] Az alperes nem tett eleget a cikk sérelmezett közlései miatt a felperes által kért helyreigazítás iránti kérelemnek.

A kereseti kérelem és az alperesek védekezése

- [3] A felperes keresetében a következő helyreigazító közlemény közzétételére kérte kötelezni az alperest: „Helyreigazítás: Lapunk 2022. március 18-i számában „[...] követeli, hogy Magyarország lépjen be a háborús konfliktusba” címmel megjelent cikkében valótlanul állítottuk, hogy [...] követelte, hogy Magyarország szállítson fegyvereket az ukrainai konfliktus-zónába.” Kérte továbbá, hogy az alperes a portálon 24 órán keresztül önálló hírként a főoldalon tegye közzé a „Helyreigazítás a 2022. március 18-i, „[...] követeli, hogy Magyarország lépjen be a háborús konfliktusba” címmel megjelent cikk miatt” közleményt.
- [4] Az alperes a kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint a szerző a felperes választási kampányban elhangzott, az ukrán fegyveres védekezés cselekvő támogatására vonatkozó nyilatkozatából okszerű következtetést vont le a véleményében. Másodlagos arra hivatkozott, hogy a sérelmezett állítás valós tartalmú, közérdeklődésre számot tartó politikai kérdésben bírálta a fokozott tűrési kötelezettséggel bíró, közszereplő felperest.
- Az első- és a másodfokú ítélet**
- [5] Az elsőfokú bíróság ítéletével az alábbi közlemény közzétételére kötelezte az alperest: „Helyreigazítás: Lapunk 2022. március 18-i számában »[...] követeli, hogy Magyarország lépjen be a háborús konfliktusba« címmel megjelent cikkében valótlanul állítottuk, hogy [...] követelte, hogy Magyarország szállítson fegyvereket az ukrainai konfliktus-zónába.”
- [6] Az elsőfokú bíróság indokolása szerint az alperest fokozott gondossági kötelezettség terheli a valóságnak megfelelő politikai üzenetek nyilvánosság felé történő eljuttatása során. Mivel a felperes nyilatkozata nem tartalmazza a sérelmezett közlést, ezért az olvasók a felperes nyilatkozatát interpretáló alperesi közleményt tényközlésként, a felperes által elmondottokról szóló tájékoztatásként értelmezhettk.
- [7] Az elsőfokú bíróság kiemelte: a légtér átengedése nem jelenti azt, hogy Magyarország fegyvereket szállít Ukrajnába. A felperes nyilatkozatában a magyar kormányt az a magatartását illetve kritikával, amely nem teszi lehetővé a légtérén keresztül más országokból történő fegyverszállítmányok áthaladását, nem engedi a honi légtér átengedését Ukrajna megsegítése céljából. A felperes ezt a magatartást kifogásolva nyilatkozott akként, hogy ennek a megváltoztatását igyekszik elérni az ellenzék, ezt érzi feladatának. Az elsőfokú bíróság jogértelmezése szerint a két tevéleges magatartás megítélése nem azonos sem az olvasók, sem a választók részéről, ennek a haditechnikai jelentősége sem ugyanaz, az ebben való tévedés lényeges elem a közleményben. Ezért a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (a továbbiakban: Smtv.) 12. § (1) és (2) bekezdése alapján kötelezte az alperest a helyreigazításra.
- [8] Az alperes fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a keresetet elutasította.
- [9] A másodfokú bíróság indokolása szerint a sajtóhelyreigazítás jogintézménye az Alaptörvény által

védett véleménynyilvánítás szabadságába történő beavatkozás és az egyén – ugyancsak alapjogi védelmét élvező – személyiségi jogának védelmét szolgálja. Az Alkotmánybíróság által ezek megítéléséhez meghatározott szempontrendszer vizsgálat. Abból indult ki, hogy a sérelmezett közlés a közügyekben való megszólalást, közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz, ezért a véleménynyilvánítási szabadság magasabb szintű oltalmát élvezzi.

- [10] A másodfokú bíróság nem értett egyet az elsőfokú bírósággal abban, hogy a sérelmezett kifejezés valótlan tényállítás. Az Alkotmánybíróság határozataira utalva kiemelte, hogy az elsőfokú bíróság kizárólag a tényállítások és vélemények elhatárolására vonatkozó bizonyíthatósági teszt mentén hozta meg döntését, nem volt tekintettel arra, hogy a cikk a felperes politikusi ténykedésével összefüggésben, választási kampányban tartalmaz közügyekben történő megszólalást. Az Smtv. 12. § (1) bekezdésének alkalmazása körében a PK 12. számú állásfoglalás alapján kialakult bírói gyakorlat értelmében ezzel szemben a vitatott kijelentés értékelését arra figyelemmel kell elvégezni, hogy a kijelentés milyen valódi jelentést hordoz a választópolgárok számára. A sajtó a következtetése ténybeli alapját ugyanis még a sajtó-helyreigazítási perben is igazolhatja. Ezért a másodfokú bíróság a cikkbe ágyazott kép- és hanganyag tartalmát is az értékelés körébe vonta.
- [11] A másodfokú bíróság indokolása szerint a cikkbe ágyazott videóban a felperes nyilatkozata alapján a cikkben sérelmezett következtetés vékony, de valós ténybeli alapon megalkotható volt. Nem lehet kizárólag formálisan csak azt vizsgálni, hogy a felperes közéleti megszólalása során ténylegesen megfogalmazta-e a sérelmezett mondatot, ehelyett mondanivalójának tágabb és szűkebb értelmezési tartományát kell behatárolni. Nem annak van jelentősége, hogy a fegyverek átengedésének jelentéstartalma valóban eltér a saját fegyverek szállításának fogalmától, hanem annak, hogy az átlagolvasók az adott kontextusban a sajtó következtetését miként értékelték. A cikk ugyanis arra az éles és meghatározó politikai szembenállásra hívja fel a figyelmet, hogy Magyarországnak Ukrajna fegyveres védekezését kell-e segítenie fegyverszállítmányok ukrán területre történő eljuttatásával vagy sem. Maga a felperes a korábbi légtérhasználatot az álláspontját alátámasztó példaként adja elő, kifejezetten az Ukrajnával szembeni kormányzati álláspont kritikájaként. Nem a korábbi légtérhasználat azonos döntést kér és akar elérni, hanem Ukrajna fegyveres védekezésének támogatása mellett érvel általánosságban. A támogatás körét azonban a felperes nem határozza meg, nem konkretizálja azt a légtérhasználat átengedésében, hanem a „nem lehet kérdés, mit kell tenni” fordulattal él. Ehhez a szóhasználathoz és érvelési módhoz azonban nem kötődik kényszerítő jelleggel a felperes által hivatkozott, a sajtót terhelő Smtv. 13. §-a szerinti objektív tájékoztatási kötelezettség. Erre a felperes által nyitva hagyott és tudottnak minősített cselekvésre a sajtó következtetést tehetett egy közérdeklődésre számot tartó kérdésben.

- [12] A másodfokú bíróság rámutatott: a felperes által elmondottak egyik lehetséges értelmezése az átlagolvasó szemszögéből az, hogy a fegyverek Ukrajnába szállításában kell Magyarországnak aktívan, tevőlegesen részt vennie, ez pedig alapot teremtett a vitatható interpretáció megtételére. Ez a politikai vita nem dönthető el sajtó-helyreigazítás keretében, abban a bíróság nem foglalhat állást. A „fegyverszállítások követelése” olyan értékelése a felperes nyitott tartalmú nyilatkozatának, amely nem sorolható azon tényállítások közé, amelyekkel szemben helyreigazításnak van helye. Ez a közlés olyan tényállítást is tartalmazó értékítélet, amely fokozott alkotmányos védelem alatt áll – különös figyelemmel a kampányidőszakban történő megjelenésre. A közszereplő felperesnek a közérdeklődésre számot tartó ügyben kifejtett vélemények, kijelentések vonatkozásában – a választási kampányban kifejezetten érvényesülő – vélemény szabadság erősebb oltalma alapján fokozott tiszteletet kell tanúsítania, így sajtó-helyreigazítás eredménnyel nem kérhető.
- [13] Ezért a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 383. § (2) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a keresetet elutasította.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [14] A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben kérte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását.
- [15] Megsértett jogszabályként az Smtv. 12. §-át jelölte meg. Hivatkozott a PK 12. számú állásfoglalásnak a megsértésére is.
- [16] A felperes nem vitatta, hogy közszereplőként a közügyben kifejtett véleménye tekintetében fokozott törési kötelezettség terheli. Felülvizsgálati álláspontja szerint azonban a vélemény nyilvánítás alkotmányos védelme a hamis tényállításokra nem terjed ki. A másodfokú bíróság által felhívott alkotmánybírói határozatok pedig azért nem alkalmazhatók, mert azokban a politikai szereplők másik politikai szereplőre tett valótlan tényállításai és nem a sajtó felelősségének a megítélésére vonatkoznak. A sajtó ugyanis nem politikai szereplő, nem a politika alakítója (demokratikus felhatalmazás nélkül nem is lehet az). A sajtónak a valóság tükrének kell lennie, tényállításaival a valóságot kell megjelenítenie, szabad véleményformálása során pedig alakítja a közvéleményt; ez a feladata azonban nem keverendő össze a politikai szereplőkkel. Az Smtv. 10. §-a szerint a sajtó alkotmányos feladata a tények valósághű közlése, nem a politikai vitákban történő részvétel. A sajtó alkotmányos szerepe ugyanis teljesen más, mint a választópolgárok bizalmáért egymással versengő politikai szereplőké; a sajtó feladatát a hivatkozott jogszabályi rendelkezés pontosan meghatározza. Ezért a sajtóra nem terjed ki a jogerős ítéletben megjelölt alkotmánybírói határozatok személyi hatálya, azok nem vonatkozhatnak a sajtó hamis tényállításaira.
- [17] Hangsúlyozta, hogy a fegyverszállítványok átengedése és a fegyverek szállítása két, nagyon különböző súlyú kormányzati cselekvés, az átlagolvasó szempontjából sem lényegtelen

különbség, amelyet a másodfokú bíróság jogszabályt sértve figyelmen kívül hagyott. A sérelmezett közlés a fegyverek szállítását említi, a felperes nyilatkozata pedig a legmegengedőbb értelmezés szerint is csupán a fegyverszállítványok átengedése megtagadásának kritikája; amelyből logikai, nyelvi, és kontextuális értelmezéssel sem következik az, hogy a felperes a fegyverszállítást követelné vagy támogatná. Ezért vitatható a másodfokú bíróságnak az a megállapítása, hogy a sérelmezett közlésnek „vékony ténybeli alapja” van.

- [18] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte, annak helyes indokai alapján.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [19] A felülvizsgálati kérelem alaptalan a következők szerint.
- [20] A felülvizsgálati kérelem alapján a Kúriának érdemben azt kellett megítélnie, hogy a másodfokú bíróság a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályt megsértve mellőzte-e az alperes helyreigazító közlemény közzétételére kötelezését arra hivatkozással, hogy az alperes az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdésében biztosított sajtószabadság, valamint a demokratikus közvélemény kialakulásához való jogát gyakorolta.
- [21] Az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van a vélemény nyilvánítás szabadságához. A (2) bekezdés értelmében Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.
- [22] Az Smtv. 10. §-ának értelmében mindenkinek joga van arra, hogy megfelelően tájékoztassák a helyi, az országos és az európai közélet ügyeiről, valamint Magyarország polgárai és a magyar nemzet tagjai számára jelentőséggel bíró eseményekről. A médiarendszer egészének feladata a hiteles, gyors, pontos tájékoztatás ezen ügyekről és eseményekről.
- [23] A felperes helytállóan hivatkozott arra, hogy az Alkotmánybíró az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdése értelmében a sajtót megillető jog érvényesülésének biztosítására a politikások egymással szembeni nyilatkozatainak megítéléséről részben eltérő szempontrendszerrel határozott meg. Az Alkotmánybíró egyrészt meghatározta, mi a sajtó elsődleges szerepe egy demokratikus állam működésében (13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [25]; 3002/2018. (I. 10.) AB határozat, Indokolás [55]), amelyet szem előtt kell tartani a közléseik megítélésénél. Az Alkotmánybíró arra is rámutatott, hogy „[a] sajtószabadság – amely felöleli valamennyi médiatípus szabadságát – a szólásszabadság intézménye. A sajtó ugyanis – tevékenységének egyre összetettebb és szerte ágazóbb jellege mellett is – mindenképp a vélemény nyilvánításnak, a véleményformálásnak és a véleményalkotáshoz nélkülözhetetlen információszerezésnek az eszköze (3466/2020. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [34]). A sajtó tehát alkotmányos jogát gyakorolja akkor, amikor a közérdeklődésre számot tartó eseményekről beszámol, azokból következtetéseket von le (3350/2022. (VII. 25.) AB határozat, Indokolás [34]). Másfelől megadta azt is, hogy a sajtószabadság

- megítélésének az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdéséből eredően milyen tartalmi elemei azonosíthatók.
- [24] Az Alkotmánybíróság által meghatározottak alapján, bár a sajtószabadság gyakorlása önmagában nem terjed ki a valótlanok közzétételére, de e körben is szükség van olyan alkotmányossági megfontolások mérlegelésére, mint a közügyekre vonatkozó információk áramlásának érdeke, illetve a sajtó viszonya az általa közzétett kijelentésekhez. Közéleti szereplők közvetlen megnyilatkozásairól szóló tudósítás esetén ezek a szempontok különös súllyal esnek latba (34/2017. (XII. 11.) AB határozat (a továbbiakban: ABH, Indokolás [41]–[42]). Az ABH-ban kialakított tesztet az Alkotmánybíróság a későbbi gyakorlatában továbbfejlesztette és kimondta, hogy egy közlést, így egy sajtóban közzétett cikk tartalmát is teljes egészében kell értékelni, és az abban megfogalmazottak kapcsán figyelembe kell venni annak a politikai vitába való beágyazódottságát is. Ha ugyanis egy tudósításról szóló cikk alapjául szolgáló vita nem kizárólag a kifogásolt cikkben jelenik meg, és ebben a vitában további számos helyen lehetősége nyílik a másik félnek saját álláspontját ismertetni, és ezáltal a vitában elhangzó kritikákra reagálni, akkor a sajtótájékoztatóról való tudósítás akkor is megfelel az alkotmányos követelményeknek, ha a másik fél álláspontja, vagy legalább a cáfolat adására való felhívás nem jelenik meg abban (3217/2020. (VI. 19.) AB határozat, Indokolás [46]).
- [25] A másodfokú bíróság a jogvita elbírálása során – az Alkotmánybíróság által meghatározott szempontrendszer figyelembe vételével – helytállóan vont a értékelés körébe és a Kúria is meghatározó jelentőséget tulajdonított annak, hogy a felperes közszereplő, a cikk témája pedig a felperes közéleti vita körébe tartozó megnyilatkozásának az ismertetésén keresztül részben annak negatív értékelése. Ehhez képest második lépésként azt kellett eldönteni, hogy a keresetben sérelmezett közlés tényállításnak vagy értékítéletnek minősül-e. Ennek a megkülönböztetésnek azért volt kiemelt, a kereset megalapozottságát meghatározó jelentősége, mert a sajtó-helyreigazítás mint különleges személyiségvédelmi eszköz értékítélettel megvalósított véleménynyilvánítás tekintetében nem alkalmazható. Véleménynyilvánítás, értékelés, bírálat, valamint a társadalmi, politikai, tudományos és művészeti vita önmagában nem lehet sajtó-helyreigazítás alapja.
- [26] A másodfokú bíróság ennek szem előtt tartásával, helytállóan állapította meg, hogy a kifogásolt közlés közérdekű vitában kifejtett véleménynyilvánítást tartalmaz. A Legfelsőbb Bíróság PK 12. számú állásfoglalásának II. pontja alapján kialakult, és a Kúria precedens határozataival megerősített joggyakorlata alapján a másodfokú bíróság helyesen vizsgálta a cikket a maga egészében, a beágyazott videó tartalmával együtt, mivel a kifogásolt közléseket, kifejezéseket nem formális megjelenésük, hanem valóságos tartalmuk szerint kell figyelembe venni (Pfv.IV.20.842/2022/5., Pfv.IV.20.685/2021/4., Pfv.IV.20.619/2021/4., Pfv.IV.21.483/2021/5.).
- [27] A felperes szerint az alperes valótlanul állította, hogy azt követelte, Magyarország szállítson fegyvereket Ukrajnába. A cikk az országgyűlési választások kampányidőszakában, Magyarország szomszédját ért katonai agresszióval kapcsolatban tett egyes kormányzati, illetve ellenzéki politikai lépésekről szól. Ehhez kapcsolódóan ismerteti a felperes – kormányzati lépéseket bíráló – nyilatkozatát, amelynek releváns videórészletét beágyazta a cikkbe. A videó eleje szó szerint tartalmazza a felperes kormányzati lépéseket kritizáló véleményét, az Ukrajna és Magyarország közös védelmi érdekeit szolgáló fegyverszállítások szükségességét levezető gondolatmenetét. A felperes egy aktív, Ukrajna fegyveres védekezését elősegítő, azt támogató kormányzati politika szükségességét állítja, és ennek politikai kikényszerítését tarja követendő magatartásnak. A felperes szerint Ukrajna védelmének megerősítése, az ehhez szükséges feltételek biztosítása euroatlanti, európai közösségi érdek és ebből következően Magyarország védelmi érdeke is egyben. A felperes kifejezetten a magyar emberek biztonsága alapján tartja fontosnak Ukrajna védekezésének lehetővé tételét a fegyverszállítások Magyarország területén keresztül történő biztosításával. A szerző a felperes által elmondottak alapján már a cikk a címében „minősíti” a felperest, az általa elmondottakat úgy értelmezve, hogy a felperes azt követeli, Magyarország lépjen be a háborús konfliktusba, amelybe a felperes megnyilatkozása alapján a fegyverszállítást is beletartozónak tartja. Azt azonban már nem jelöli meg, hogy ki szállítsa a fegyvereket.
- [28] Az Smtv. 12. § (1) bekezdése értelmében sajtó-helyreigazítást csak valótlan tényállítás vagy való tény hamis színben való feltüntetése alapozhat meg. A Kúria a Pfv.IV.20.113/2022/4. számú precedens határozatában kimondta – amelyet jelen perben is irányadónak tart –, hogy amennyiben egy nyilatkozat többféle módon is értelmezhető, az egyik lehetséges értelmezéséről kifejtett elmarasztaló vélemény, annak tartalmi helytállóságától függetlenül nem lehet sajtó-helyreigazítás tárgya. A nyilvánosság előtt a közéleti témában megnyilatkozó személynek ugyanis számolnia kell azzal, hogy véleményét a nyilvánosság fórumain elemzik, esetleg a szándékától eltérő tartalommal értelmezik. A Kúria jogértelmezése szerint, ha egy politikus (közszereplő) szavait teljes mértékben elferdítik, eltorzítják, az nem lehet véleménynyilvánítás alapja (Kúria Pfv.IV.21.961/2018/4.), ez a feltétel azonban az adott ügyben – a cikk teljes tartalmának a vizsgálata alapján – nem állapítható meg. A Kúria döntése meghozatalakor figyelembe vette azt is, hogy a Pfv.IV.20.802/2019/5. számú precedens határozatában megerősítette a Legfelsőbb Bíróság jogértelmezését: nem sért személyhez fűződő jogot az a magatartás, amikor egy politikus nyilatkozatát tartalmilag értelmezik, és a nyilatkozattal szemben elmarasztaló ellenvéleményt fogalmaznak meg, még akkor sem, ha a politikus nyilatkozatát valódi szándékától eltérően értelmezik (Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.21.383/2007/6., BH 2008.329.), illetve valakinek a szándékára való utalás akkor jogsértő, ha a korábbi nyilatkozataiból okszerűen nem következik az az elképzelés, amelyet neki tulajdonítanak (Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.20.661/2009/6.).
- [29] A Kúria kiemeli: köztudomású, hogy választások idején éles vita zajlott Magyarország részvételének

módjáról az ukrainai háborús konfliktusban a kormányzati oldal képviselői és a politikai ellenzék között. A Kúria megítélése szerint az alperes a sérelmezett közléssel nem lépte túl a véleménynyilvánítás megengedett határait. A közéleti vitával összefüggésben a felperesnek a tv-ben tett kijelentései tekintetében megállapítható, hogy azoknak nem csupán egyetlen értelmezése lehetséges. Az olvasó feladata annak eldöntése, hogy azok alapján egyetért-e a szerző véleményével, következtetésével.

- [30] Mindezekre tekintettel a Kúria megállapította, hogy a jogerős ítélet nem sérti a felülvizsgálati kérelem alapján vizsgált jogszabályokat, ezért azt hatályában fenntartotta.

(Kúria Pfv.IV.20.090/2023/4.)

160 Az ingatlan-nyilvántartás közhitelessége a jóhiszemű és ellenérték fejében szerzéstől. Az ellenérték fejében szerzést feltételének hiányában a ráépítés jogcímén ingatlan-nyilvántartáson kívül jogot szerző érvényesítheti jogát az ingyenesen szerzővel szemben [2013. évi V. törvény (Ptk.) 5:175. § (1)–(2) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes a III. rendű alperes gyermeke. A v.-i /52. helyrajzi számú ingatlan korábban a felperes gyermeke, a perben nem álló G. Zs. tulajdonában állt. A felperes és házastársa kérelmére, erre az ingatlanra – panzió és étterem létesítésére – 1996-ban építési, 1998-ban bővítési engedélyt adott a hatóság. A felperes a nevére kiadott működési engedély alapján a létesítményt a házastársával 1997 áprilisától családi vállalkozás keretében üzemeltette, amelybe a III. rendű alperes is besegített. Az 52. ingatlan G. Zs. 2001-ben a III. rendű alperesnek ajándékozta.
- [2] Az 52. ingatlan megosztásából alakult ki a v.-i /66. helyrajzi számú, kivett közút és a v.-i /67. helyrajzi számú, kivett panzió, udvar megnevezésű ingatlan.
- [3] A felperes, a III. rendű alperes és G. Zs. között 2007. február 5-én létrejött „Ingatlan tulajdonjogának megállapításáról az ingatlanok megosztása után” megnevezésű szerződés (a továbbiakban: 2007-es szerződés) 1.) pontjában a felek rögzítették a tulajdonukban álló egyes, egyebek mellett az 52. ingatlan, a 2.) pontban pedig az építési hatóság 2006. november 24-i határozata folytán kialakult új ingatlan állapotokat. A 3.) pont szerint a felek közösen megállapodtak abban, hogy a szerződés 1.) pontjában meghatározott ingatlanok telekalakítása után keletkezett ingatlanok G. Zs., a 66. és 67., valamint egyéb ingatlanok a III. rendű alperes, míg további ingatlanok a felperes kizárólagos tulajdonába és használatába kerülnek. Az 5.) pontban a szerződő felek közösen megállapodtak abban, hogy a szerződésben foglaltak a telekalakítással érintett ingatlanok eddigi kialakult és ténylegesen gyakorolt használatát és birtoklását nem érintik. A 6.) pontban pedig együttesen kijelentették, hogy a szerződés 1.) pontjában megnevezett ingatlanok telekalakítása, valamint a szerződésben foglaltak a jogait és méltányos érdekeiket nem sérti, ezért „egymással szemben e tárgyban semminemű követelést nem támasztanak”.

- [4] A 2007-es szerződés alapján a földhivatal a 66. és 67. ingatlanokra a III. rendű alperes 1/1 arányú tulajdonjogát bejegyezte. Ezeket az ingatlanokat 2011. március 9-én a III. rendű alperes $\frac{1}{2}$ – $\frac{1}{2}$ arányban a felperesnek és G. Zs.-nek ajándékozta, de az addigi birtok és használati állapotok nem változtak.
- [5] A felperes és a házastársa az 52. ingatlanon lévő panzió, majd a 67. ingatlanon 3 ütemben: 1994-ben, 1996 és 1998 között, valamint 2011-ben az épület szerkezetét érintő építési, átalakítási munkát végeztek. Ezen kívül a szerkezetet nem érintő, egyéb beruházások is történtek a perbeli ingatlanokon.
- [6] A felperes és a III. rendű alperes viszonya 2012–2013-ban fokozatosan megromlott. 2014. szeptemberben a III. rendű alperes ajándék visszakövetelése iránt pert indított a felperessel szemben, a keresetet a bíróság jogerősen elutasította. G. Zs. és a III. rendű alperes a közöttük létrejött ajándékozási szerződést 2014. december 10-én felbontották, ez alapján a III. rendű alperes ajándékozás jogcímén szerzett 1/2 arányú tulajdonjogát visszajegyezték a 66. és 67. ingatlanra.
- [7] A III. rendű alperes e két ingatlanon fennálló tulajdoni illetőségét 2015. április 8-án a II. rendű alperesnek ajándékozta, aki azt gyermekének, az I. rendű alperesnek ajándékozta. Ezután azt megajándékozott elajándékozta édesanyja részére, aki pedig azt a per során „visszaajándékozta” az I. rendű alperesnek. Az I. rendű alperes az édesapja, a II. rendű alperes javára holtig tartó haszonélvezeti jogot alapított mindkét ingatlanra bejegyzett tulajdoni illetősége terhére.
- [8] A felperes 2015. augusztusban a III. rendű alperessel szemben cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezés iránt indított pert, a keresetet a bíróság jogerősen elutasította.
- [9] A jelenlegi ingatlan-nyilvántartási adatok szerint a 66. ingatlan 1/2 tulajdoni hányada a felperes, másik 1/2 tulajdoni hányada az I. rendű alperes tulajdonában áll, a II. rendű alperes haszonélvezeti jogával terhelt, és azt a IV. rendű alperes javára vezetékjog is terheli. A 67. ingatlan 1/2 tulajdoni hányada a felperes tulajdonában áll, amelyet a III. rendű alperes haszonélvezeti joga terhel, másik 1/2 tulajdoni hányada az I. rendű alperes tulajdonában áll, amelyet a II. rendű alperes haszonélvezeti joga terhel.

A kereseti kérelem és az alperesek védekezése

- [10] A felperes végleges keresetében kérte annak megállapítását, hogy ráépítés jogcímén megszerezte a 67. ingatlan 17178/20000 arányú tulajdonjogát, így a felperes és az I. rendű alperes ajándékozás címén bejegyzett $\frac{1}{2}$ – $\frac{1}{2}$ tulajdoni hányada 1411/20000-1411/20000 tulajdoni hányadra csökkent, a II. és a III. rendű alperes haszonélvezeti joga pedig ezen tulajdoni hányadokra korlátozódott, kérte a megszerzett tulajdonjogának ingatlan-nyilvántartási bejegyzését, az alpereseknek a bejegyzés túsására kötelezését. Kérte továbbá a 66. és 67. ingatlanon fennálló közös tulajdon megszüntetését, a 66. ingatlan 1/2 tulajdoni hányadának 2 327 000 forint, a 67. ingatlan 1411/20000 tulajdoni hányadának 13 954 000 forint megváltási áron, a II. rendű alperes haszonélvezetétől mentesen a felperes tulajdonába adását azzal, hogy a

- megváltási árból 698 100 forint, illetve 4 186 200 forint a II. rendű alperes haszonélvezeti jogának az értéke.
- [11] Kérte továbbá a 66 és 67. ingatlanokon fennálló közös tulajdon – a felperes által történő megváltás útján való – megszüntetését és a II. rendű alperes mindkét ingatlanban meglévő haszonélvezeti jogának a megváltását.
- [12] A tulajdoni keresetét a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 137. § (3) bekezdésére alapította. Az érvényesített jog ténybeli alapjául előadta, hogy az 52. ingatlanon három ütemben végzett a meglévő épület szerkezetét érintő átalakítási és más építési munkákat, amely a javára a megjelölt mértékű további tulajdonjog megszerzését eredményezte. Vitatta, hogy a 2007-es szerződés a ráépítéssel kialakult tulajdoni helyzet rendezését célozta volna, és így kizárná ráépítés címén való tulajdonjogának megállapítását.
- [13] Az I-II. rendű alperesek ellenkérelmükben a ráépítés címén előterjesztett kereset elutasítását kérték.
- [14] Védekezésük szerint a régi Ptk. 137.§ (3) bekezdése értelmében a ráépítésre alapított tulajdoni igény az ingatlanok a ráépítés idején bejegyzett tulajdonosával szemben érvényesíthető, a keresetben írt időszakban pedig az 52. és 67. ingatlanok a felperes gyermeke, illetve a III. rendű alperes tulajdonában álltak.
- [15] Előadásuk szerint a felperes nem bizonyította, hogy az állított építési munkálatokat a saját pénzügyi forrásai felhasználásával, a saját beruházásaként finanszírozta, és állították, hogy az építkezés költségeit a III. rendű alperes fizette.
- [16] A régi Ptk. 578/G.§-ára utalva kifejtették, hogy a beruházás a közös háztartásban élő hozzátartozók egyikének a telkén történt, ezért az építkezés jogkövetkezményeit a közös gazdálkodás szabályai szerint (a szerzésben való közreműködés aránya alapján) kell levonni.
- [17] Azzal is érveltek, hogy a 2007-es szerződésben a tulajdonosok között létrejött eltérő megállapodás miatt a ráépítés régi Ptk. 137. §-a szerinti jogkövetkezmények nem alkalmazhatók. Álláspontjuk szerint a felek az ingatlan tulajdonjogát ráutaló magatartással akként rendezték, hogy a felperes az igényei elszámolásaként az ingatlan 1/2 tulajdoni hányadát ajándékozás jogcímen megszerezte, a másik 1/2 tulajdoni hányad tényleges tulajdonosá pedig a beruházások és az egyéb családi tulajdonú ingatlanok elosztásával a III. rendű alperes vált. Másrészt a felperes és a házastársa a keresetben állított beruházásokat követően kapták a lányuktól ajándékba egyes budapesti, jelentős értékű ingatlanokat. Ha a felperes igénye alapos volt, szerintük azt a lánya ellentételezte az ingatlanok ingyenes átruházásával. Miután az építkezések időszakában a felperes a III. rendű alperestől is több ingatlant kapott ajándékba, ezért elképzelhetőnek tartották, hogy a III. rendű alperes az ajándékozással egyenlítette ki a felperes beruházásainak az ellenértékét.
- [18] Arra is hivatkoztak, hogy a tulajdonszerzés jóhiszeműen, az ingatlan-nyilvántartás adataiban bízva történt, a felperes igényéről a legnagyobb körültekintés mellett sem tudhattak. Utaltak arra, hogy az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (a továbbiakban: Inyvtv.) korábban hatályos 5. § (3)–(4) bekezdésében és a 2/2005. (VI. 15.) PK véleményben (a továbbiakban: 2/2005. PK vélemény) írtak alapján az ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonos a tulajdonjoga bejegyzése iránti dologi jogi igényét csak a tulajdonszerzése időpontjában bejegyzett tulajdonossal, illetve az attól nem jóhiszeműen szerzővel szemben érvényesítheti, ezért a felperes a ráépítés útján szerzett tulajdonjogát az ingatlan-nyilvántartásba az I. rendű alperessel szemben nem jegyeztetheti be.
- [19] A közös tulajdon megszüntetését, az I. rendű alperes tulajdonjogának megváltását nem elleneztek, a II. rendű alperes a haszonélvezeti joga megváltását maga is kérte.
- [20] A III. rendű alperes ellenkérelmében kérte a felperes tulajdonjog megállapítása iránti keresetének az elutasítását. Kifejtette, hogy a beruházásokat ő finanszírozta, ezért a felperes ráépítés jogcímen tulajdonjogot nem szerezhetett. A közös tulajdon megszüntetését a haszonélvezeti joga változatlanul hagyása estén nem ellenezte.
- [21] A IV. rendű alperes a kereset teljesítését a 66. ingatlanra bejegyzett vezetőjoga változatlanul hagyása mellett nem ellenezte.

Az első- és a másodfokú ítélet

- [22] Az elsőfokú bíróság a megismételt eljárásban meghozott ítéletével kötelezte az I–III. rendű alpereseket annak türésére, hogy a földhivatal a 67. ingatlanra a felperes 850/1000 arányú tulajdonjogát ráépítés jogcímen bejegyezze, és az I. rendű alperes 1/2 tulajdoni hányadára ajándékozás jogcímen bejegyzett tulajdonjoga helyébe az I. rendű alperes 75/1000 arányú, a felperes 1/2 tulajdoni hányadára ajándékozás jogcímen bejegyzett tulajdonjoga helyébe a felperes 75/1000 arányú tulajdonjogát bejegyezze, a II. rendű alperes haszonélvezeti jogát az I. rendű alperest ajándékozás címén megillető hányadra, a III. rendű alperes haszonélvezeti jogát a felperest ajándékozás jogcímen megillető hányadra átjegyezze, ezt meghaladóan a keresetet elutasította. A 67. ingatlanon fennálló közös tulajdon és a II. rendű alperest illető haszonélvezeti jogot úgy szüntette meg, hogy az I. rendű alperes 75/1000 tulajdoni hányadát 10 383 800 forint ellenérték fejében a felperes tulajdonába adta, és feljogosította a felperest a II. rendű alperes haszonélvezeti jogának megváltására 4 450 200 forint fejében. A 66. ingatlan közös tulajdonát és a II. rendű alperest illető haszonélvezeti jogot úgy szüntette meg, hogy az I. rendű alperes 1/2 tulajdoni hányadát 1 684 900 forint ellenérték fejében a felperes tulajdonába adta, és feljogosította a felperest a II. rendű alperes haszonélvezeti jogának megváltására 722 100 forint fejében. Kötelezte a felperest a 66. és 67. helyrajzi számú ingatlanok tekintetében a megváltási ár megfizetésére, továbbá megkeresni rendelte a földhivatalt a tulajdonosváltás ingatlan-nyilvántartási átvezetése iránt.
- [23] A döntését a régi Ptk. 116. § (1) bekezdésére, 137. § (3) bekezdésére, az Inyvtv. korábban hatályos 5.§ (1)–(4) bekezdésére, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 5:35. §-ára, 5:37. §-ára, 5:83. §-ára, 5:84. § (1) bekezdésére és 5:171–172. §-ára alapította.

- [24] Megállapította, hogy a felperes az 52., majd az annak megosztásából kialakult 67. ingatlanon három ütemben az épület szerkezetét érintő építési beruházást végzett, és ezt meghaladóan is számos, az épület szerkezetét nem érintő – tulajdonjogot nem keletkeztető – karbantartási, korszerűsítési, felújítási és más építési munkát végzett, amelyek egy része (mint értéknövelő beruházás) az ingatlan jelenlegi forgalmi értékét jelentősen emelte.
- [25] Indokolása szerint az I-III. rendű alperesek a bizonyítási teherről történt kioktatás ellenére sem bizonyították, hogy a beruházásokat a III. rendű alperes finanszírozta, erre nézve bizonyítási indítványt sem ajánlottak fel. A per adatai alapján azt sem tartotta megállapíthatónak, hogy a felperes, a férje és a gyermekük közös háztartásban éltek volna a III. rendű alperessel és a férjével, ami önmagában kizárja a régi Ptk. 578/G. §-ának alkalmazhatóságát.
- [26] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (Ptké.) 41. és 48. §-a alapján az építkezések idején hatályban volt – ennél fogva indokolása szerint a felek jogviszonyára irányadó – régi Ptk. 137. § (3) bekezdése és a PK 7. számú állásfoglalás I. pontja alapján vizsgálta, hogy a felek a ráépítés jogkövetkezményeit – akár ráutaló magatartással létrejött – megállapodással rendezték-e. Rámutatott: az I. és a II. rendű alperesnek a ráutaló magatartással létrejött megállapodást állító érvelése csupán feltételezés. Következtetése szerint a felek pert megelőző levelezéséből, a telekalakítási szerződésből, az egymással szemben indított ajándék visszakövetelése, gondokság alá helyezés iránti és egyéb perek adataiból, a használati díj követelésről tett nyilatkozatokból, az időmúlás tényéből, az egyéb ingatlanok ajándékozásából további bizonyíték, illetve többlettényállási elem hiányában a ráépítési megállapodás létrejötté és tartalma nem állapítható meg. Mindezek alapján – tette hozzá – a régi Ptk. 137.§ (3) bekezdése szerint a felperes I. ütemű építkezése közös tulajdont keletkeztetett, a további II. és III. ütemű építkezés pedig a meglévő közös tulajdoni hányadok módosulását eredményezte.
- [27] Vizsgálta azt is, hogy a felperes igényt tarthat-e az ingatlan-nyilvántartáson kívül szerzett tulajdonjoga bejegyzésére. Kiemelte, hogy az Inytv. korábbi 5. § (4) bekezdése értelmében az ingatlan-nyilvántartáson kívül jogot szerző személy nem érvényesítheti a megszerzett jogát az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett, illetve őt rangsorban megelőző, jóhiszemű jogszerzővel szemben. Utalt arra, hogy a bírói gyakorlat a régi Ptk. 121. § (5) bekezdését valamennyi ingatlan-nyilvántartáson kívüli szerzésre kiterjesztette, ebből következően az ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonos a tulajdonjoga bejegyzése iránti, a régi Ptk. 115. § (1) bekezdése alapján el nem évülő dologi jogi igényét csak a tulajdonszerzése időpontjában bejegyzett tulajdonossal, illetve a tőle nem jóhiszeműen szerzővel szemben érvényesítheti. A 2/2005. (VI. 15.) PK véleményre és a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának 2015.El.II.JGY.K.I. számú, az ingatlan-nyilvántartási perek gyakorlatát vizsgáló véleményére utalással kifejtette, hogy a jogi szabályozás nem változott abban, hogy az ingatlan-nyilvántartás jogvédelmi hatása csak a jóhiszemű szerzőt védi, így az Inytv. 5. § (3) bekezdése értelmében nem részesül a törvény védelmében az ingyenesen (ellenérték nélkül) szerző személy, ami egyben azt is jelenti, hogy vele szemben az ingatlan-nyilvántartáson kívül szerzett jog bejegyezhető.
- [28] Hangsúlyozta, hogy a Ptk. alapján is helye van a felperes tulajdonjoga bejegyzésének: a Ptk. 5:37. §-a lényegében a régi Ptk. 116. § (1) bekezdésében, a Ptk. 5:35. §-a a régi Ptk. 115. § (1) bekezdésében foglalt szabályt rögzíti, a közhitelesség elvét pedig a Ptk. 5:170. §-a mondja ki, és egyes szabályait a jelenleg hatályos Inytv. 5. §-a részletezi, míg a közhitelesség tartalmáról a korábban hatályos Inytv. 5. § (1) bekezdésével azonosan a Ptk. 5:171. § (1) bekezdése rendelkezik. Kitért arra is, hogy a Ptk. 5:172. §-a a jóhiszemű jogszerző védelmét szabályozva a bizalmi elvet is tartalmazza, nem határozza meg ugyan a jóhiszemű jogszerző fogalmát, de kimondja, hogy ki nem minősül jóhiszeműnek. Rámutatott: a szabályozás lényege nem változott abban, hogy a közhiteles ingatlan-nyilvántartás adataiban bízva, ellenérték fejében szerző tekinthető jóhiszemű jogszerzőnek. Kétséget kizáróan megállapíthatónak találta a tulajdoni lapok alapján, hogy az építkezés I. ütemének befejezését követően a perbeli ingatlanoknál nem következett be jóhiszemű jogszerzés, mert valamennyi tulajdonosváltás ajándékozás jogcímén történt. Ebből azt a következtetést vont le, hogy a felperes az ingatlan-nyilvántartáson kívül megszerzett tulajdonjoga bejegyzését az alperesekkel szemben alappal igényelheti. A jóhiszemű jogszerzés hiánya miatt annak nem tulajdonított jelentőséget, hogy a ráépítés nem az I. és a II. rendű alperes tulajdonlása idején következett be.
- [29] A felperes tulajdonszerzésének mértékét a régi Ptk. 137.§ (3) bekezdése és a PK 7. számú állásfoglalás V. pontja alapján ráépítésenként értékelve, a perben kirendelt igazságügyi szakértő – a felek részéről is elfogadott – szakvéleménye alapján állapította meg, amelyhez igazodik a haszonélvezeti jogok terjedelme is.
- [30] A közös tulajdon megszüntetéséről a Ptk. 5:83. §-a alapján rendelkezett.
- [31] Az I-II. rendű alperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást ítélkezése alapjául elfogadta és az arra alapított jogi következtetéseivel is egyetértett.
- [32] Indokolása szerint a becsatolt számlák és a beszerzett tanúvallomások együttes értelmezéséből nem lehet más következtetést levonni, mint azt, hogy a perbeli építési munkákat a felperes finanszírozta. Rámutatott: azt az állítást, hogy az építkezés költségeit a III. rendű alperes állta, az alperesek előadásán kívül más peradat nem támasztja alá.
- [33] A korábbi hatályon kívül helyező végzésben kifejtettek alapján osztotta az elsőfokú bíróságnak a 2007-es szerződés értelmezésére vonatkozó álláspontját: érvelése szerint annak a perbeli ingatlanokat érintően az a tartalom tulajdonítható, hogy az ingatlan-nyilvántartásban korábban egy helyrajzi számon nyilvántartott ingatlan a telekalakítási engedély szerinti megosztását követően már két külön helyrajzi számú önálló ingatlanként szerepel az ingatlan-nyilvántartásban,

- és az így keletkezett ingatlanokat változatlanul a III. rendű alperes tulajdonaként tartják nyilván. A szerződés 6.) és 7.) pontját – az elsőfokú bíróság álláspontját osztva – úgy értelmezte, hogy a szerződő feleknek a telekalakítás kapcsán nincs egymással szemben igénye, a megállapodás eredményeként egyikük sem jut a korábban nyilvántartott tulajdonának megfelelőnél nagyobb értékhez. Ebben a körben rámutatott: a szerződés szövegében utalás sincs egyéb, az ingatlan-nyilvántartáson kívül keletkezett tulajdoni igényre, annak e megállapodással való rendezésére. Megállapítása szerint helyesen következtetett ezért arra az elsőfokú bíróság, hogy az alperesek érveivel szemben e megállapodással a szerződő felek a felperes ráépítésének jogkövetkezményeit nem rendezték.
- [34] Megalapozottnak találta az elsőfokú bíróságnak az ingatlan-nyilvántartáson kívüli szerzés jogkövetkezményeinek alkalmazhatóságáról kifejtett jogi álláspontját is. Utalt arra, hogy a Ptk. 5:174. § (1) bekezdése értelmében a jogszerző a törvény szerinti védelemben akkor részesül, és az ingatlan-nyilvántartásnak a valódi anyagi jogi állapottól eltérő tartalmát akkor kell a javára helyesnek és teljesnek tekinteni, ha a jogát jóhiszeműen és ellenérték fejében szerezte. Az ingatlan-nyilvántartáson kívül jogot szerző jogállását szabályozó Ptk. 5:175. §-a alapján is egyértelműnek tartotta, hogy a jogvédelem a jóhiszeműen és ellenérték fejében szerzöt illeti; ebben a körben utalt a Kúria Pfv.I.22.661/2017/11. (megjelent: BH 2019.105.) és a Pfv.21.034/2019/7. számú eseti döntéseire. Következtetése szerint a felperes tulajdonjog bejegyzése iránti igényével szemben a fentiek okán az I–II. rendű alperesek nem hivatkozhatnak arra, hogy az ingatlan-nyilvántartásban bízva, jóhiszeműen szereztek jogokat, mert a jogszabály az ingyenesen szerzöt nem védi.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [35] A jogerős ítélet ellen az I–II. rendű alperesek terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben – annak tartalma szerint – kérték a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatásával a felperes keresetének elutasítását.
- [36] Sérelmezték, hogy az ügyben eljáró bíróságok nem tettek eleget a tényállás teljes körű felderítésére vonatkozó kötelezettségüknek, a felperest a megismételt eljárásban nem nyilatkoztatták, a feltárt tényállásból megalapozatlan, iratellenes és jogszabálysértő következtetéseket vontak le, nem vettek figyelembe olyan releváns okirati bizonyítékokat, amelyeket annak bizonyítására csatoltak, hogy a felperesnek egészen ennek a pernek a megindításáig nem volt tulajdoni igénye senkivel szemben, ellenben a III. rendű alperesnek volt 2011-től kezdődően használati díj követelése a felperessel szemben, ezért a keresetnek helyt adó döntés sérti a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 206. § (1) bekezdésében foglaltakat. Kifogásolták azt is, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének szerintük téves, megalapozatlan tényállását az általuk hivatkozott bizonyítékokkal szemben elfogadva, a fellebbezésükben írtakat figyelmen kívül hagyva hozta meg helybenhagyó ítéletét, és mindennek nem adta indokát.
- [37] Okfejtésük szerint a másodfokú bíróságnak a Ptk. 5:174. § (1) bekezdésére való hivatkozása irreleváns, tekintve, hogy felperes keresetében ráépítés jogcímén kérte a tulajdonszerzését megállapítani, ekként e jogcím tekintetében az ingatlan-nyilvántartáson kívül jogot szerző jogállására vonatkozó rendelkezést, azaz a Ptk. 5:175. §-át kell alkalmazni, azonban a másodfokú bíróság ezt a rendelkezést is jogszabálysértően értelmezte és alkalmazta. Kiemelték: a Ptk. 5:175. § (1) bekezdése kizárólag a jóhiszemű szerzöt nevesíti; a Ptk. más szakaszaiban valóban esik szó a jóhiszemű szerző mellett olyan személyről is, aki amellet, hogy jóhiszemű, valamilyen jogot ellenérték fejében szerzett. Ebből azt a következtetést vonták le, hogy a Ptk. – a másodfokú bíróság érvelésével szemben – védelemben részesíti az ingyenesen szerzöt is, feltéve, hogy jóhiszeműen szerzett jogot.
- [38] Megjegyezték, hogy a felperes az ingatlan-nyilvántartáson kívüli igényét a hetedik tulajdonos-változás után kezdeményezte, annak ellenére, hogy a 67. ingatlant érintő valamennyi változásról tudott, a 2007-es szerződésben kifejezetten elismerte a III. rendű alperes tulajdonjogát, és az ingatlan részére ajándékba adott tulajdoni hányadára ingyenesen engedte rávezetni a III. rendű alperes tulajdoni hányadát.
- [39] Kifogásolták, hogy „a jóhiszeműen és ellenérték fejében szerzöt” megillető jogvédelem körében a másodfokú bíróság az indokolási kötelezettségének nem tett eleget, mivel az ítélet indokolásában csupán hivatkozik a BH2019.105. számon közzétett eseti döntésre.
- [40] Kifejtették: a másodfokú bíróság ugyanakkor – szerintük önmagának is ellentmondva – hivatkozik a Kúria Pfv.21.034/2019/7. számú ítéletére is, amely szerint a Ptk. 5:175. § (1) bekezdésének alkalmazásánál kizárólag a jóhiszeműségét kellett vizsgálni. A másodfokú bíróság ítélete szerint azonban a felperes tulajdonjog bejegyzése iránti igényével szemben ezért nem hivatkozhatnak arra az I. és a II. rendű alperesek, hogy az ingatlan-nyilvántartásban bízva, jóhiszeműen szereztek jogokat, mert a jogszabály az ingyenesen szerzöt nem védi.
- [41] Állították: a felperes nem bizonyította, hogy az I–II. rendű alpereseknek az ingatlan-nyilvántartási bejegyzéssel szemben tudomásuk lett volna arról, hogy a III. rendű alperes ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett tulajdonjoga ellenére a tényleges tulajdoni helyzet attól esetlegesen eltérne, arról pedig legkevésbé sem, hogy a felperesnek tulajdoni igénye van. Ezzel kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság Gfv.XI.30.387/2006/8. számú eseti döntésére (megjelent: EBH 2007.1712.) utalással kifejtették, hogy jóhiszeműnek csak az a szerző minősül, aki abban bíz, hogy az ellenkező tudomásával szemben erősebb lesz az ingatlan-nyilvántartási bejegyzés.
- [42] Kifogásolták azt is, hogy a másodfokú bíróság a régi Pp. 164. § (1) bekezdésében foglaltakat megsértve döntött úgy, hogy az alperesek nem részesülnek a jóhiszemű szerzöket megillető jogvédelemben, mivel a II. rendű alperes rosszhiszeműségét állító felperesnek kellett volna kétséget kizáróan bizonyítania, hogy a II. és III. rendű alperes az

- ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett tulajdoni állapottól eltérő valóságos jogi állapotról tudott, és ezért nem ajándékozhatta volna el az ingatlant a II. rendű alperes I. rendű alperesnek sem; ezt azonban a felperes nem bizonyította, erre nézve nem is volt bizonyítási indítványa.
- [43] Hangsúlyozták: mindezekből következően a másodfokú bíróság a Ptk. 5:175. § megsértésével állapította meg, hogy a felperes ráépítés jogcímén tulajdont szerzett a perbeli ingatlanon, mivel a fentiekből az következik, hogy még ha a felperes a ráépítéssel tulajdont is szerzett, akkor sem érvényesítheti az ingatlan-nyilvántartáson kívüli jogot az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jóhiszemű szerzővel, vagyis a tulajdonjogot ajándékozás útján megszerző I–III. rendű alperesekkel szemben több mint 15 év múlva.
- [44] Okfejtésük szerint a másodfokú bíróság ítélete azért is jogszabálysértő, mert a felperes ráépítésből fakadó igényét az 1996–1998. évben történt munkák miatt kívánja e perben érvényesíteni, ugyanakkor a 2001-ben az 52. ingatlanon tulajdonjogot szerző III. rendű alperes vonatkozásában nem bizonyított – és ilyet a felperes sem kért keresetében megállapítani –, hogy ne lenne jóhiszemű jogszerző.
- [45] A 2007-es szerződéssel kapcsolatban kiemelték azt is, hogy az megerősítette a III. rendű alperes tulajdonjogát, amelyet a felperes az ingatlan teljes egészére nézve elismert. Hivatkozásuk szerint ez a kialakult bírói gyakorlat szerint azt eredményezi, hogy később a felperes ezzel az ingatlannal kapcsolatban tulajdoni igényt nem érvényesíthet; e körben utaltak a PKKB korábbi ítéletében foglaltakra. Ebben a vonatkozásban azzal is érveltek: az ügyben eljáró bíróságok a régi Ptk. 207. § (1) bekezdésének megsértésével értelmezték ennek a szerződésnek a tartalmát, amelyben az ingatlan tulajdonosai, a felperes, a felperes lánya és a III. rendű alperes egymás tulajdonjogát az ingatlan teljes egészére elismerték, és amelynek alapján a tulajdoni hányadokat a közhiteles nyilvántartásba bejegyezte a hatóság. Kitértek arra is, hogy a felperes gyermeke 2014-ben „visszaadta” a III. rendű alperesnek az ingatlan 2011-ben kapott 1/2 tulajdoni hányadát, de a felperes még ekkor sem jelezte, hogy ráépítés jogcímén igénye lenne, pedig ekkorra már megromlott a viszonya a III. rendű alperessel. Érvelésük szerint mindezeket az ügyben eljáró bíróságok a régi Pp. 195. § (1) bekezdésének és 196. § (1) bekezdésének megsértésével hagyták figyelmen kívül.
- [46] Kitértek arra is, hogy a 2015. április 8-án kelt ajándékozási szerződést készítő közjegyző tájékoztatta a szerződő feleket az ingatlan-nyilvántartás szerinti állapotról, így arról, hogy az ajándékozás tárgyát képező ingatlanon tehermentes tulajdonjoga van a III. rendű alperesnek. Következtetésük szerint az, hogy az ajándékozási szerződés megkötésekor „lekért” tulajdoni lap alapján a felperes is ajándékozással szerezte a 66. és 67. ingatlanok felét, önmagában kizárja a tulajdoni igényt. Utaltak arra, hogy a felperes a II. rendű alperesnek írt, 2015. április 27-én kelt válaszlevelében a III. rendű alperes tulajdonjogát elismerte, később a használati díj megállapodás tárgyában egyeztettek a felek. Utaltak arra is, hogy a felperes ügyvédje a II. rendű alperesnek írt válaszlevelében – a 67. ingatlan részére történt ajándékozását követően – a III. rendű alperes tulajdonjogát elismerte, ebben a körben hivatkoztak a 2015. május 18-án kelt rendőrségi bejelentéséről felvett jegyzőkönyv tartalmára is.
- [47] Álláspontjuk szerint a másodfokú bíróság a régi Pp. 195. § (1) bekezdése és a régi Pp. 196. § (1) bekezdésének megsértésével – a rendelkezésre álló, perben csatolt közokirat és teljes bizonyító erejű magánokiratok tartalmával „szembehelyezkedve” – tévesen állapította meg azt, hogy az I. és a II. rendű alperes által a ráépítés jogkövetkezményeit rendező 2007-es szerződés ráutaló magatartással történt létrejöttének igazolására felhozott tények, és az arra alapított feltételezésük önmagukban, többletényállási elemek és további bizonyítékok nélkül nem alkalmasak a ráépítési megállapodás létrejöttének és tartalmának a bizonyítására.
- [48] Hangsúlyozták, hogy a felperes, a III. rendű alperes és a felperes gyermeke olyan magatartást tanúsítottak a 2007-es szerződés aláírásával, azt követően pedig a perbeli ingatlanok feletti rendelkezési jog ingatlan-nyilvántartás szerinti állapotnak megfelelő gyakorlásával, amelyből kétséget kizáróan kitűnik, hogy egyetértés volt közöttük abban: a felperesnek nem áll fenn tulajdoni igénye ráépítés címén. Ez pedig megítélésük szerint megfelel a ráutaló magatartást illetően kialakult bírói gyakorlatnak, amelynek kapcsán a Gfv.X.31.627/1993. számú (megjelent: BH 1994.330.) és a Gfv.IX.30.127/2011/6. számú (megjelent: BH+ 2012.72.) eseti döntésekre hivatkoztak. Kifejtették, hogy a fentiek alapján az ügyben eljáró bíróságok a régi Ptk. 137. § (3) bekezdését is jogszabálysértően alkalmazták, tekintettel arra, hogy a bizonyítékok okszerű és megfelelő mérlegelésével megállapítható, hogy a perbeli ingatlanok tulajdonosai esetleges tulajdoni igényüket megállapodásukkal rendezték, még az 52. ingatlan megosztását megelőzően.
- [49] A felperes a felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályban tartását kérte, arra hivatkozással, hogy a jogerős ítéletben foglaltak a felülvizsgálati kérelemben írt jogszabályok egyikét sem sértik.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [50] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [52] A Ptk. 5:175. § (1) bekezdésének megsértésére hivatkozás körében az I–II. rendű alperesek érvelésének lényege az volt, hogy ha történt is ráépítés a régi Ptk. szabályai szerint, az azon alapuló tulajdonjog-bejegyzésnek akadályát jelenti a Ptk. 5:175. § (1) bekezdése, amelyvédelemben részesíti a jóhiszeműen később tulajdonjogot szerző I–II. rendű alpereseket.
- [53] A Kúria a másodfokú bíróság által hivatkozott döntéseiben már – részben a Ptk. 175. §-ának értelmezésével – állást foglalt abban a kérdésben, hogy az ingatlan-nyilvántartás közhitelessége mely személyi körben nyújt védelmet, adott esetben egy ingatlan-nyilvántartáson kívüli – például hozzáépítésen vagy elbirtoklásan alapuló – tulajdonszerzés esetében. A másodfokú bíróság – indokolási kötelezettségének megfelelően eleget téve – a Kúria precedensértékű döntéseire (Pfv.I.22.661/2017/11., megjelent: BH 2019.105.; Pfv.I.21.034/2019/7.) hivatkozva helytállóan jutott

- arra a következtetésre: az ingatlan-nyilvántartás közhitelességéből fakadóan a védelem kettős irányú, a jóhiszemű és az ellenérték fejében szerzőt illeti meg. Minthogy az adott esetben a nem vitatott tényállás szerint az I–II. rendű alperesek jogszerzése ingyenes volt, az nem biztosíthat védelmet az ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonszerzéssel szemben éppen a Ptk. I–II. rendű alperesek által hivatkozott és megsértettnek állított 5:175. §-a alapján.
- [54] Ebben a körben a Kúria rámutat arra, hogy a Ptk. 5:175. § (1) és (2) bekezdése közötti tartalmi különbséget a Ptk. indokolása nem érinti, az 5:175. §-ában foglaltakkal összefüggésben csak azt hangsúlyozza: a Ptk. korábbi szabályozásához képest nemcsak az elbirtoklás kapcsán, hanem általános érvennyel mondja ki, hogy a jóhiszemű visszterhes ügyleti szerzővel szemben, aki ingatlan-nyilvántartáson kívül szerzett jogát nem jegyezteti be az ingatlan-nyilvántartásba, igényét már nem érvényesítheti.
- [55] A fentiekkel összefüggésben a Kúria rámutat a következőkre.
A Ptk.-ban – egyfelől – vannak olyan, az ingatlant érintő megállapodáson alapuló jogok, amelyek létrejöttéhez nincs szükség az ingatlan-nyilvántartási bejegyzéshez. Ilyenek elsősorban az elővásárlási, a visszavásárlási és a vételi jog a Ptk. 6:226. § (2) bekezdése alapján, de ide sorolandó az elidegenítési és terhelési tilalom is a Ptk. 5:32. § (2) bekezdésével összhangban.
Másfelől szabályozást igényel az ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonszerzés (elbirtoklás, ráépítés, házasársi közös vagyoni szerzés, öröklés) köre is. Ebben az esetben a jogszerzésre már az ingatlan-nyilvántartáson kívül, a törvény erejénél fogva kerül sor. Ezek közé tartozik például az ingatlan-nyilvántartáson kívül, a törvény erejénél fogva szerzett egyéb dologi jog (özvegyi haszonélvezet stb.).
- [56] A Ptk. 5:175. § (1) bekezdésének és az 5:175. § (2) bekezdésének egybevetéséből adódó helyes, az Alaptörvény 28. cikkének megfelelő értelmezés szerint a jogalkotó a jóhiszemű szerző védelme kapcsán nem kívánt különbséget tenni aszerint, hogy az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezhető kötelmi megállapodáson alapuló jogról vagy pedig egyéb, ingatlan-nyilvántartáson kívül szerzett dologi jogról – elsősorban tulajdonjogról –, van szó.
A két jogszabályhely – Ptk. 5:175. § (1) és (2) bekezdése – egybevetéséből dogmatikai alapon csak egyfajta értelmezés adódik: mindkét esetben csak a jóhiszemű és visszterhes szerző részesül jogvédelemben. Az ettől ellenkező szabályozásnak és értelmezésnek nincsenek dogmatikai indokai.
- [57] A Kúria utal arra is, hogy a jogalkotó utóbb az ingatlan-nyilvántartásról szóló 2021. évi C. törvény (új Inyvtv.) megalkotása során a hivatkozott jogszabályi rendelkezésekben rejlő pontatlanságot kiküszöbölte, kiemelve, hogy „a módosítás eredményeként a Ptk.-ban maradó rendelkezések tekintetében lényeges változások nem történtek, e szabályoknak csupán pontosabb, értelmezést segítő módon való megfogalmazására került sor, a közhitelesség és ennek joghatásai hatékonyabb érvényesülése érdekében”. Ennek eredményeként ugyanis az Inyvtv. 105. §-a – 2024. február 2-i hatályba lépéssel – általi módosítás következtében a Ptk. 5:169. § (1) és (2) bekezdése is a jóhiszeműen és ellenérték fejében jogot szerző részére biztosít védelmet.
- [58] Az új szabályozás tehát egyértelművé teszi, hogy akár az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezhető kötelmi megállapodáson alapuló egyéb jogról, akár dologi jogról van szó, a jóhiszemű szerző – a hatályos szabályozás helyes értelmezése szerint is – csak akkor részesül védelemben, ha a jogát (jóhiszeműen és) ellenérték fejében szerezte. A kifejtettek közül következően alappal hivatkozott a felperes az I-II. rendű alperesek ingyenes szerzésére, ami egyúttal érdektelenné teszi annak vizsgálatát, hogy a jó- vagy rosszhiszeműség tekintetében helyesen foglalt-e állást az első- és másodfokú bíróság.
- [59] A 2007-es szerződést a másodfokú bíróság helytállóan értelmezte akként, hogy az kizárólag a benne foglalt ingatlanok használatának megosztásáról szól. Ebből pedig okszerű mérlegeléssel, a régi Pp. 206. § (1) bekezdését nem sértő módon, helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a 2007-es megállapodás nem tekinthető olyannak, ami a régi Ptk. alkalmazásában irányadó PK 7. számú állásfoglalás szerint kizárja a ráépítéshez kapcsolódó, a régi Ptk. 137. § (3) bekezdésében írt jogkövetkezmények alkalmazását. A fentiek okán nincs jelentősége annak sem, hogy a felperes tulajdoni igénye mikor keletkezett.
- [60] A régi Pp. 206. § (1) bekezdésének megsértésére alapított felülvizsgálati érveléssel kapcsolatban a Kúria rámutat, hogy a felülvizsgálati eljárás mint rendkívüli jogorvoslati eljárás során általában nem vizsgálható a bíróság mérlegelési körébe tartozó tényállás, és nincs lehetőség a bizonyítás adatainak újabb egybevetésére és értékelésére. A Kúria csak azt vizsgálja, hogy az eljáró bíróság a mérlegelés körébe vont adatok, a felek személyes előadása, a bizonyítékok megállapítása és azok egybevetése során nem jutott-e nyilvánvalóan helytelen és okszerűtlen következtetésre. A bizonyítékok nyilvánvalóan okszerűtlen mérlegelésének hiányában a bizonyítékok felülmérlegelésére a felülvizsgálati eljárásban nincs lehetőség. Csak az minősíthető nyilvánvalóan okszerűtlen következtetésnek, ha a bizonyítékokból csak egyfajta, a felülvizsgálattal támadott ítélettel eltérő következtetésre lehet jutni (Kúria Pfv.I.21.474/2011/10., megjelent: BH 2013.119.; Pfv.I.21.532/2019/7.; Pfv.II.20.280/2022/10.).
- [61] Az előzőekben kifejtettek szerint nyilvánvalóan okszerűtlen a mérlegelés akkor, ha a rendelkezésre álló bizonyítékokból a bíróság által levont következtetésre nem lehet jutni. Ez a jelen esetben nem volt megállapítható. A ráépítés akkor keletkezett a régi Ptk. 137. § (3) bekezdése szerint tulajdonjogot az építkező javára, ha közte és az ingatlan tulajdonosa között a ráépítés jogkövetkezményeinek a tárgyában nem volt eltérő megállapodás (Pfv.I.20.885/2019/12., Pfv.I.20.186/2020/10., Pfv.VII.20.502/2022/28.). Amennyiben tehát a felek a ráépítés jogkövetkezményét szerződéssel rendezték, a ráépítéshez nem a régi Ptk. 137. § (3) bekezdése, hanem a megállapodásuk szerinti jogkövetkezmény kapcsolódik.
- [62] A Kúria utal arra, hogy az I–II. rendű alperesek a felülvizsgálati kérelemben a régi Pp. 164. § (1)

bekezdésére, 195. § (1) bekezdésére, a régi Pp. 196. § (1) bekezdésére és a régi Ptk. 207. § (1) bekezdésére való hivatkozásait a felülvizsgálati eljárás során nem vizsgálhatta. Ezek vizsgálata a másodfokú eljárásnak, így a Kúria által felülbíráható jogerős ítéletnek nem volt tárgya; azokról a másodfokú bíróság fellebbezési kérelem hiányában nem foglalt állást, ebből következően azzal kapcsolatban jogszabálysértést sem követhetett el (Pfv.V.20.797/2016/11., megjelent: BH 2017.232.; Pfv.I.20.202/2019/5.; Pfv.II.20.343/2022/9.).

- [63] Mindezekre tekintettel a Kúria a nem jogszabálysértő jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

(Kúria Pfv.VII.20.669/2022/5.)

POLGÁRI KOLLÉGIUM GAZDASÁGI SZAKÁG

161 A csődegyezség megkötésekor a kielégítés mértékének megítélésénél a jóhiszemű joggyakorlás követelményének teljesüléséhez nem kizárólag azt kell figyelembe venni, hogy az adós milyen százalékos arányban tesz javaslatot a kifizetésre. Mérlegelni kell a hitelezők egymáshoz viszonyított helyzetét, ideértve az azonos csoportba tartozó hitelezők kielégítésének alakulását, illetve azt is, hogy a kifizetésekre mikor kerül sor [1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 20. § (1a) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A 2021. december 21-én előterjesztett kérelem alapján indult eljárásban az adós 2022. január 7-i kezdő időponttal került csődeljárás hatálya alá.
- [2] A vagyonfelügyelő az eljárásban összesen harmincegy hitelező igényét vette nyilvántartásba, amelyből 1 440 735 116 forint volt az elismert biztosított, 692 923 852 forint az elismert nem biztosított, 1 593 472 895 forint a vitatott követelés, és az adós egyedüli tagjának külön besorolt követeléséből 983 848 085 forint elismert biztosított, illetve 3 796 266 923 forint elismert nem biztosított igény. Nem vitatott, biztosított hitelezői igényvel két hitelező rendelkezett, az Nyrt. 1 440 735 116 forint és az adós tagja, H. J. 983 848 085 forint összegű követeléssel. Mindkét hitelező további elismert, de nem biztosított besorolású hitelezői igényvel is bírt az eljárásban, az Nyrt. 287 400 164 forint, az adós tagja 3 796 266 923 forint összegben, mivel bejelentett követelésüknek az adós vagyonával nem fedezett, ezáltal biztosítottak nem tekinthető részét a vagyonfelügyelő nem biztosított igényként sorolta be. A vagyonfelügyelő vitatott hitelezői igényként a később felülvizsgálatot kérő hitelező követelését vette nyilvántartásba.
- [3] A fizetési moratórium meghosszabbítását és korábbi sikertelen egyezségi tárgyalást követően az adós 2022. augusztus 12-én terjesztette elő a csődeljárásban kötött egyezség jóváhagyása iránti kérelmét. A csatolt reorganizációs terv és egyezségi ajánlat szerint az adós acélszerkezeteket és gépi komponenseket gyártó, nemzetközileg is elismert szaküzem, termékei iránt a kereslet kimagasló. Az adós bemutatta többek között, hogy a jövőben transzparens működést kíván megteremteni, idetartozóan minimalizálva az S. cégcsoporttól való függését, és a működési modelljét racionalizálja. A társaság működése alapvetően az A. GmbH-val kötött keretszerződés, de további szerződések eredményeként is biztosított, vállalásait folyamatosan teljesíti. Az adós a jövőben hasznosítani, illetőleg értékesíteni tervezi az egyezség végrehajtásával tehermentesített és szabadon hasznosítható G. kikötő mellett található komplexumot, amellyel egyben tartalék keletkezik a jövőben felmerülő esedékes költségekre. Az adós a hitelezői igényeket refinanszírozással, az adós tagja által nyújtandó tagi kölcsönből vállalta teljesíteni, amelyet a csatolt kölcsönszerződések szerint az adós tagja, J.H. 7 490 503,17 euró, valamint további 2 373 664 forint összegben nyújt. Kitért a reorganizációs terv az adósnak az A.AG-vel, az L. SRL-lel, az E. GmbH-val, valamint az S.e-m-el kötött keretszerződéseiből várható árbevételére: az A. AG esetében 2022-ben és a következő években is 2 213 286,66 euró, az S. SRL esetében 2022-ben 1,5 millió euró, 2023-ban 1,6 millió euró, 2024-ben 1,7 millió euró, az S.E. GmbH szerződéséből 2022-ben 0,25 millió euró, 2023-ban 0,3 millió euró, 2024-ben 0,5 millió euró, az S.e.m. esetében 2022-ben 0,12 millió euró, 2013-ban 0,6 millió euró, 2024-ben 0,8 millió euró összegben. A felvett tagi kölcsönt az adós 2027. december 31-ig, az első részletet 2024. december 31-ig köteles visszafizetni, amelynek forrását az előző szerződések szintén biztosítják.
- [4] Az egyezségi ajánlat szerint a jelzett tagi kölcsönből a biztosított hitelezői igények 100 %-os, a nem biztosított hitelezői igények összesen 6 %-os mértékben térülnek meg a fennálló tartozások tőkeösszegét tekintve. Az adós a hitelezői követelések megtérítését a megjelölt arányban három részletben vállalta: az egyezséget jóváhagyó végzés jogerőre emelkedését követő 14 napon belül a biztosított hitelezői követelések 35%-át, a nem biztosított hitelezői követelések 2,1%-át (a teljes 6%-os térüléshez képest 35%-át), 2022. december 31. napjáig a biztosított hitelezői követelések 5%-át, a nem biztosított hitelezői követelése 0,3%-át (a 6%-os teljes megtérülésen belüli 5%-át), 2023. december 31. napjáig pedig a biztosított hitelezői követelések 60%-át, a nem biztosított hitelezői követelések 3,6%-át (a 6%-os térülési mértéken belüli 60%-át) vállalta megfizetni.
- [5] A 2022. augusztus 8-i csődegyezségi tárgyaláson összesen tizenhat hitelező – tizenöt elismert, egy vitatott igényű hitelező – jelent meg. A hitelezőket összesen 66 576 szavazat illette meg; a megjelent hitelezők az összes szavazatszámhoz viszonyítva 87,96%-ot képviseltek; a biztosított osztályban mindkét ide sorolt hitelező, összesen 33 737 szavazattal megjelent; a nem biztosított osztályba sorolt hitelezők közül a megjelentek összesen 24 822 szavazattal rendelkeztek (e kategórián belül a hitelezői szavazatok 75,59 %-a). Az 1/2022. (08. 08.) számú határozattal az adós egyezségi javaslatát a biztosított és a nem biztosított elismert osztályban a hitelezők szavazatának többsége támogatta: a biztosított osztályba sorolt hitelezők 33 737 szavazattal 100%-ban, a nem biztosított osztályba tartozó hitelezők 24 822 szavazattal 75,59%-ban. Összességében a szavazattal rendelkező hitelezők 87,96%-a, a 66 576 szavazatból 58 559 szavazat támogatta az egyezségi javaslatot.

- Az első- és a másodfokú határozat**
- [6] Az elsőfokú bíróság végzésével a csődegyezséget a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) 21/A. § (2) és (3) bekezdése alapján jóváhagyta, a csődeljárást befejezetté nyilvánította és a végzés jogerőre emelkedése után ezt a Cégközlönyben közzétenni rendelte. A vagyonsfelügyelő díját a Cstv. 16. §-a alapján 15 887 009 forint + áfa, összesen 20 176 501 forintban állapította meg, amelyre fedezetet nyújt a hitelezők által befizetett 140 260 forint nyilvántartásba vételi díj, valamint a vagyonsfelügyelő jogi képviselőjénél letétbe helyezett 20 035 738 forint.
- [7] A hitelező fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta.
- [8] A jogerős végzés indokolásában a másodfokú bíróság rögzítette, az egyezséget jóváhagyó végzés elleni fellebbezés folytán indult másodfokú eljárásban az már nem volt vizsgálható, hogy az adós a csődeljárás megindítását joggal való visszaéléssel kérte-e. A Cstv. 20. § (1a) bekezdéséből és 21/A. § (3) bekezdéséből következően az egyezség jóváhagyása körében abban kellett állást foglalni, hogy az egyezség megfelel-e a jogszabályi rendelkezéseknek, nem ütközik-e a jóhiszemű joggyakorlás követelményébe. Idetartozóan a reorganizációs terv tartalma csak abból a szempontból volt vizsgálható, hogy rendelkezik-e megvalósítható tartalommal, az egyezségi ajánlat és a reorganizációs terv további gazdasági tartalmát a bíróság nem értékelhette.
- [9] A másodfokú bíróság megállapította, hogy az adott ügyben a reorganizációs terv tartalmazza az adós által vállalt megtérülés forrását, amelynek meglétét a csatolt tagi kölcsönszerződések igazolták. A reorganizációs javaslat kitért egyben a tagi kölcsön 2024-ben esedékes visszafizetését lehetővé tevő forrásokra. Mindebből a reorganizációs terv végrehajthatósága következett, amelyet nem befolyásolt a reorganizációs terv további tartalma, sem az, hogy az adós hosszútávon meg akarja szüntetni az S. cégcsoporttól való függését, sem pedig az, hogy az adós bevételei a cégcsoport tagjaival korábban megkötött keretszerződésekben várhatók. Nem volt a reorganizációs terv vizsgálható végrehajthatóságába érhető a létező szerződések és a függetlenedési törekvés mellett esetleg jelentkező gazdasági kockázat. A reorganizációs terv gazdasági kockázata kívül esett a bíróság által értékelhető körülményeken.
- [10] Nem volt vizsgálható az sem – erre irányuló határidőben előterjesztett kifogás hiányában –, hogy az egyes hitelezők nyilvántartásba vételére helyesen került-e sor, a biztosított hitelezői igények alapjául szolgáló ügyletek megkötése milyen célt szolgált. Ezért nem vizsgálta érdemben a hitelező hivatkozását a 2020. és 2021. évi mérlegadatokkal összefüggésben, amelyet a nyilvántartásba vett hitelezői igények alapjául szolgáló ügyletek céljával kapcsolatban adott elő.
- [11] A másodfokú bíróság nem állapította meg az adós önkényes, visszaélésszerű eljárását sem a hitelezői igények kielégítése kapcsán. Az egyezségi ajánlat 2.10. és 2.11. pontjainak összevetésével, a csődegyezségi megállapodáshoz csatolt „nem biztosított megtérülés, elengedett követelés összege, illetőleg nem biztosított tételes megtérülés, valamint biztosított megtérülés” megnevezésű táblázat értékelésével rögzítette, az irat hitelezőnként lebontva tartalmazza, hogy az egyes, a megtérülés kapcsán meghatározott időpontokban mely hitelezők milyen összegekhez jutnak. Az így megállapított összegek megfelelnek az egyezségi ajánlatban az egyes részteljesítési időpontokra vállalt arányoknak. A százalékos mértékű megtérülésekkel nem jelentkezett súlyos aránytalanság, az azonos hitelezői csoportokon belül nem volt kimutatható különbségtétel. Az egyezségi javaslat eredményeként mind a biztosított, mind a nem biztosított hitelezői igények megtérülése kapcsán a teljesítési határidő és a vállalt megtérülésen belül az egyes teljesítési határidőkhöz kapcsolódó megtérülési arányok azonosak. Figyelemmel volt arra is, hogy felszámolási eljárásban a biztosított kategóriába sorolt hitelezői követelések közel 100 %-os megtérülése várható, míg a nem biztosított hitelezői igények megtérülésének valószínűsége csekély. Ebből következően az, hogy a vizsgált csődegyezség szerint a nem biztosított hitelezői követelések csupán 6 %-ban térülnek a biztosított hitelezői követelések 100 %-os térülése mellett, nem volt nyilvánvalóan és kirívóan elnyitelen vagy méltánytalan rendelkezésként értékelhető. Az adós vagyónához mérten sem volt kimutatható a hitelezők összessége követeléseinek kielégítési aránya méltánytalanul alacsonyabb mértékben.
- Felülvizsgálati kérelem, ellenkérelem**
- [12] A hitelező felülvizsgálati kérelmében a jogerős végzés hatályon kívül helyezését és elsődlegesen az elsőfokú bíróság végzésének megváltoztatását, a csődegyezség jóváhagyásának megtagadását, a csődeljárás megszüntetését és az adós felszámolásának elrendelését, másodlagosan a másodfokú bíróság utasítását kérte új eljárásra és új határozat hozatalára.
- [13] Arra hivatkozott, hogy a jogerős végzés a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 346. § (4) és (5) bekezdésébe, valamint a Cstv. 20. § (1a) bekezdésébe ütközően jogszabálysértő, egyben jogkérdésben tér el a Kúria Gfv.VII.30.339/2013/5., Gfv.VII.30.241/2017/7., Gfv.VI.30.102/2022/7. számú határozataitól.
- [14] Az ügy érdemére kiható eljárási szabálysértésként előadta, hogy az ítéletábra a reorganizációs terv megvalósíthatóságát tekintve figyelmen kívül hagyta a fellebbezés 2.3, 2.4 és 2.5 pontjaiban kifejtett bizonyítékokkal alátámasztott tényállást. Idetartozott, hogy a 2022. július 15-i reorganizációs terv és egyezségi javaslat az A. GmbH-val 2019. januárban aláírt, de a korábbi egyezségi tárgyaláson nem említett keretmegállapodásra is épít, a szerződésből a hitelezők csak két oldalt kaptak meg. Az adós három kapcsolt vállalkozásával (L. SRL, E. GmbH, S. e. m.) kötött keretszerződéseket megrendelői és vállalkozói oldalról J.H. egyazon nap írta, ami felveti a szerződések fiktív, érvénytelen jellegét, és aggályossá teszi a reorganizációs terv végrehajthatóságát. Utalt arra is, hogy a tagi kölcsön visszafizetését biztosító S. GmbH-val szemben fennálló követelésére az adós 2021-ben 58 029 000 euró értékvesztést számolt el, ami a kötelezett teljesítésének elmaradására utal. Mindez arra

- mutatott, hogy a csődeljáráshoz is vezető szerződéskötési gyakorlat megkérdőjelezi az adós továbbműködésének biztosítottóságát, és kérdésessé tette a tagi kölcsön visszafizetésének biztosítottóságát is. A hitelező fellebbezésének további hivatkozásával szemben a másodfokú bíróság felületesen, csupán a formai kritériumokra szorítkozva hozta meg döntését, a hitelező által előadott bizonyítékokat indokolás nélkül mellőzte.
- [15] A Cstv. 20. § (1a) bekezdését illetően hangsúlyozta, a visszaélészerű joggyakorlás és a reorganizációs terv gazdasági tartalmának vizsgálata nem azonos. Nem hagyható jóvá a csődegyezség, ha azzal az adós célja a tartozásai alól való mentesülés és nem a tevékenysége továbbfolytatása, amelyre tartozóan vizsgálható a csődeljárás iránti kérelem is. Fenntartotta, hogy nem volt jóváhagyható az ügyben a létrejött csődegyezség, mivel azt – a joggal való visszaélés tilalmába ütközően – a biztosított kategóriában 100 %-ban térülő hitelintézetek kivül csak az adós ügyvezetője és tagja, nem biztosított kategóriában kizárólag az adós ügyvezetője és tagja szavazta meg. A Kúria Gfv.VII.30.182/2020/6. számú döntésének megfelelően jelen ügyben is megállapítható álláspontja szerint, hogy a nem biztosított kategóriában egyedül az adós ügyvezetője szavazta meg többségi szavazattal a csődegyezséget, ami ezáltal kirívóan méltánytalan az adóstól független hitelezők számára.
- [16] Kitért arra is, hogy a jóhiszemű joggyakorlás és a reorganizációs terv megvalósíthatóságának vizsgálata egyaránt megkövetelte volna a másodfokú bíróság részéről az adós kapcsolt vállalkozásaival kötött keretszerződések, az azokból tervezett bevétel, a cégcsoport jellemzőinek további értékelését.
- [17] Felülvizsgálati álláspontja szerint a jóhiszemű joggyakorlás követelményének megsértését eredményezi, hogy a harmincegy nyilvántartásba vett hitelezőből az Nyrt. és az adós tagja tartozik a 100%-os térülésben részesülő biztosított kategóriába, a többi huszonkilenc hitelező a nem biztosított kategóriába, akiknek igénye pusztán 1/5-e az adós tagja azonos besorolású követelésének. Az arányok bemutatott alakulása mellett sérti a jóhiszemű joggyakorlás követelményét, hogy a biztosított hitelezői csoport követelése a nem biztosított hitelezői csoportnál kirívóan magasabb arányban kerül kielégítésre.
- [18] A Kúria Gfv.VII.30.339/2013/5. számú döntésére utalással állította, hogy a másodfokú bíróságnak megküldött pénzügyi beszámolók és kiegészítő mellékletek alapján megállapítható, az adós tulajdonosának tagi kölcsönnyújtása, majd a cégcsoport tagjaival kötött szerződésekből várt bevétel nagy valószínűséggel nem biztosítja az adós további gazdálkodását. Az egyezség végrehajthatósága szempontjából aggályos, hogy a GmbH-val kötött új szerződés az egyik garanciája az adós további működésének. A hitelező által bemutatott pénzügyi beszámolókból és kiegészítő mellékletekből kitűnően az adós és tulajdonosa olyan céghálózatot működtet, amelynek tagjai egymásnak adnak kölcsönt, ami végül nemteljesítés eredményeként leírásra kerül, majd fedezet, illetve garancia nélkül az egyik vagy másik kapcsolt cég felszámolás alá. A bemutatott körülmények a reorganizációs terv végrehajthatóságát kérdőjelezik meg.
- [19] Sérlemelte, hogy a Kúria Gfv.VII.30.241/2017/7. számú végzésében foglaltakkal szemben elmaradt annak vizsgálata, hogy a reorganizációs terv megvalósítása lehetővé teszi-e a csődegyezségi javaslatban ígért kifizetések teljesítését.
- [20] Az adós és a vagyonfelügyelő felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős végzés hatályban fenntartására irányult. Egyetértettek a jogerős végzés indokaival.

A Kúria döntése és annak jogi indokai

- [21] A Kúria a jogerős végzést a Cstv. 6. § (3) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 423. § (1) bekezdése szerint a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta, és azt a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okból nem találta jogszabálysértőnek.
- [22] Előrebocsátja a felülvizsgálati eljárás lényegével és korlátaival kapcsolatban, hogy a felülvizsgálati eljárás nem folytatása a jogerős határozattal befejezett pernek. A felülvizsgálat az ügy érdemében hozott jogerős határozat ellen igénybevehető rendkívüli perorvoslat, amiből nemcsak az következik, hogy a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, és nem lehet tárgya sem olyan tény-, sem pedig jogkérdés, amely a megelőző eljárásban nem merült fel, de következik az is, hogy felülbírálati jogkörét a Kúria az adott ügyben nem irányadó, három kivételtől eltekintve, a felülvizsgálati kérelem korlátján belül, a felülvizsgálati kérelem benyújtására szabott határidőben érkezett perorvoslati kérelemben előadott jogszabálysértés, illetve a kúriai határozattól jogkérdésben való eltérés vizsgálatával gyakorolhatja, amennyiben a felülvizsgálati kérelem hivatkozásai megfelelnek a Pp. következőkben ismertetett követelményeinek.
- [23] A Pp. 413. § (1) bekezdés *b)* pontja szerint a jogerős határozat több rendelkezését támadó, avagy több egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozó felülvizsgálati kérelemnek valamennyi hivatkozás tekintetében rendelkeznie kell a törvényben meghatározott, egymással szoros logikai és perjogi kapcsolatban álló kötelező tartalmi kellékekkel a 413. § (1) bekezdés *a)*, *b)* és *d)* pontjai szerint. Ezek a támadott határozat, a jogszabálysértés megnevezése, egymással összhangban a megsértett konkrét jogszabályhellyel az eljárási, illetve anyagi jogi szabálysértés megjelölése, amely kihatott az ügy érdemi eldöntésére, valamint annak indokai ismertetése, hogy a fél az új határozat hozatalát vagy a határozat hatályon kívül helyezését milyen okból kívánja, végül a Kúria döntésére irányuló határozott kérelem. Több jogszabálysértésre alapított felülvizsgálati kérelemnek valamennyi jogszabálysértés tekintetében teljesítenie kell az előzőekben bemutatott tartalmi elvárást, ellenkező esetben a tartalmilag fogyatékos felülvizsgálati kérelmet – vonatkozó részében – a Kúria nem vizsgálhatja érdemben. A tartalmilag hiányos perorvoslati kérelem nem korrigálható utóbb, sem hiánypótlás elrendelésével, sem a felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél kiegészítő nyilatkozatával. A felülvizsgálati kérelemnek a kötelező tartalmi, egyben fogalmi elemekkel a benyújtására nyitva álló határidőn belül kell rendelkeznie. A felülvizsgálatot

- kérő félnek az általa hivatkozott jogszabálysértéssel összefüggésben a megsértett jogszabályhelyet – ahogy a korábban hatályban volt 1952. évi III. törvény (régii Pp.) 272. §-át 2012. szeptember 1-jei hatállyal módosító, az igazságügyi és közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CXVII. törvény 9. §-a és 17. §-a eredményeként a 2012. október 31. után jogerőre emelkedett határozatok ellen benyújtott felülvizsgálati kérelmek esetében, úgy – a Pp. hatálya alatt is konkrétan, a jogforrás, a paragrafusszám, az esetleges bekezdések és pontok számának megadásával kell meghatározni, követelmény továbbá az is, hogy az így megjelölt jogszabályhely megfeleljen a jogszabálysértés szöveges körülírásának [1/2016. (II. 15.) PK vélemény 3. pontjához fűzött indokolás].
- [24] Rögzíti egyúttal a Kúria, hogy a Pp. 406. § (1) bekezdésében, abból következően egyben a 413. § (1) bekezdés c) pontjában, 423. § (1) bekezdésében, 424. § (1) bekezdésében irt közzétett kúriai határozat alatt a Pp. 346. § (5) bekezdése és a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdése, 163. §-a szerint a Bírósági Határozatok Gyűjteményében (a továbbiakban: BHGY) közzétett határozatokat kell érteni, ahogy azt a Kúria a felülvizsgálat engedélyezésével összefüggésben az 1/2021. (VII. 12.) PK véleményben a vonatkozó általános szabályok alapján értelmezte. A csőd- és felszámolási eljárásokban közzétett határozat fogalma azonban az így értelmezettnél is szűkebb: mivel a törvény szabályozásából a határozat közzététele kötelezően nem következik csőd- és felszámolási ügyekben [Bszi. 163. § (2) bekezdés a) pont], a Kúria közzétett határozata ebben a speciális ügycsoportban a Bszi. 163. § (5) bekezdése alapján 2021. január 1-jétől valósult meg, ezáltal ezt követően értelmezhető.
- [25] A felülvizsgálatot kérő hitelező jogszabálysértés miatt lényegében két okból: a megállapított tényállás hiányossága, ezzel összefüggésben egyben a fellebbezésében foglaltak kimerítésének hiánya, továbbá anyagi jogszabálysértés miatt a reorganizációs terv és az egyezségi javaslat álláspontja szerint jogszabálysértő értékelése körében támadta a másodfokú bíróság határozatát. A felülvizsgálati kérelem azonban nem valamennyi ott megjelölt hivatkozás kapcsán tartalmazott a korábban kifejtetteknek megfelelő tartalmú hivatkozást a jogerős végzés jogszabálysértő voltának alátámasztására. A felülvizsgálati kérelem – tartalmi hiányossága miatt a későbbiekben részletezettek szerint – nem volt érdemben vizsgálható ebben a részében.
- [26] A korábban kifejtettekkel szemben, hogy a felülvizsgálati kérelem érveléséből egyedül a Kúria Gfv.VI.30.102/2022/7. számú határozatától jogkérdésben való eltérés volt megfelelő, vagyis a Pp. 413. § (1) bekezdés c) pontja alá tartozó felülvizsgálati okként érdemben vizsgálható, mivel a megjelölt korábbi kúriai határozatok nem a BHGY-ben közzétett határozatok. (A Kúria ugyanakkor a megjelölt jogszabálysértések vizsgálatára tartozóan a későbbiekben kitér a vonatkozó korábbi, releváns döntésére.)
- [27] A felülvizsgálati kérelmet előterjesztő hitelező álláspontjától eltérően nem sérült a jogerős végzéssel az indokolási kötelezettség szabálya [Pp. 346. § (4) és (5) bekezdés]. A felülvizsgált határozat kiterjed a csődegyezség jóváhagyására tartozó és a hitelező fellebbezésével érintett valamennyi releváns kérdéskörre. A jogerős végzés indokolásából világosan kitűnik a másodfokú bíróság arra vonatkozó jogi álláspontja, hogy a reorganizációs tervet milyen elvek mentén és mely körülmények figyelembevételével értékelte, és az is, hogy a megkötött egyezség kapcsán miként látta megvalósulni – egyebek mellett – a jóhiszemű joggyakorlás követelményét. Utal a Kúria az Alkotmánybíróság gyakorlatára, amely szerint az indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye azt a minimális elvárást fogalmazza meg a bírói döntésekkel szemben, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kell kellő alapossgal megvizsgálja, valamint annak értékeléséről a határozatában számot adnia. Az indokolt hatósági döntéshez való jog nem jelenti azt, hogy az ügyben eljáró bíróságot a felek valamennyi érvelése tekintetében részletes indokolási kötelezettség terhelné [7/2013. (III. 1.) AB határozat].
- [28] A felülvizsgálati kérelem egyebekben anélkül hivatkozott az előző hivatkozásával szoros összefüggésben a jogerős végzésbe foglalt döntés irratellenes jellegére, ezzel kapcsolatban a tényállás hiányos megállapítására, az adós kapcsolt vállalkozásai, a velük kötött szerződések, a pénzügyi beszámolók jogsértő mellőzésére, hogy az általa szövegesen így előadott jogszabálysértésekkel összhangban a konkrét, álláspontja szerint sérült jogszabályhelyet, vagyis a bizonyítékok értékelése kapcsán a Pp. 279. § (1) bekezdését megjelölte volna. A felülvizsgálati kérelem tartalmi hiányossága a felülvizsgálati eljárás már ismertetett korlátai mellett kizárta a felülvizsgálati kérelem érdemi elbírálását a vonatkozó részeiben.
- [29] A másodfokú bíróság jogszabálysértés nélkül, az irányadó bírói gyakorlatnak megfelelően foglalt állást a Cstv. 20. § (1a) bekezdésének alkalmazásával a reorganizációs terv gazdasági megvalósíthatóságáról és a csődegyezség jogszerűségéről, amellyel a Kúria egyetért. Kiemeli, hogy a Cstv. 20. § (1a) bekezdésének állított megsértése tekintetében a kielégítés mértéke megítélésénél nem kizárólag azt kell figyelembe venni, hogy az adós milyen százalékos arányban tesz javaslatot a kifizetésre, hanem mérlegelni kell a hitelezők egymáshoz viszonyított helyzetét, idetartozóan az ugyanazon csoportba tartozó hitelezők kielégítésének alakulását, illetve azt is, hogy a kifizetésekre mikor kerül sor (Kúria Gfv.VI.30.102/2022/7.). Jelen ügyben az egyes hitelezői csoportokon belül jelentkező aránytalanság fel sem merült – a biztosított és a nem biztosított hitelezői osztályok követeléseinek kielégítése csoporton belül egységes elvek szerint (tőkekövetelés, kielégítési arány, teljesítési határidő) történt –, és a hitelezői követelések kielégítésének valamennyi csoportra egységesen meghatározott ideje miatt nem volt szó a csoportok között emiatt lehetséges aránytalanságról sem.
- [30] A hitelező hivatkozásával ellentétben nem vezetett a jóhiszemű joggyakorlás követelményének megsértéséhez a biztosított és a nem biztosított

- kategóriába tartozó hitelezői igények kielégítésének eltérő aránya, és az adós tagját hitelezőként megillető szavazati jog mikénti gyakorlása sem.
- [31] A Kúria továbbra is irányadónak tekinti a korábbi jogértelmezését: az, hogy az egyezség nem minden hitelezőnek szolgálja maradéktalanul és egyformán az érdekeit, önmagában nem jelenti az egyezség tartalmának visszaélészerű jellegét. A biztosított és a nem biztosított hitelezői osztályok egymáshoz való viszonyát tekintve az adós vagyonához képest a nem biztosított hitelezők kielégítésére ajánlott 6% nem minősül kirívóan aránytalanul vagy méltánytalanul hátrányosabbnak, figyelemmel a követelések kielégítési sorrendje szerint a felszámolási eljárásban várható megtérülésre, ahogy azt a másodfokú bíróság helyesen kiemelte (Kúria Gfv.VII.30.241/2017/7.).
- [32] A hitelező iratokkal ellentétes előadásával szemben – miszerint a csődegyezséget a nem biztosított kategóriában egyedül az adós tagja szavazta meg a többi hitelezővel szemben, idesorolt követelése nagyságára is tekintettel – rámutat a Kúria a következőkre. Nem biztosított osztályba sorolt igényvel bírt az adós tagján kívül az Nyrt. és az a további tizenhárom, az egyezségi tárgyaláson megjelent hitelező is, akik a szavazati arányokból kitűnően valamennyien támogatták az egyezségi javaslatot. Az adós tagja és az Nyrt. hitelezői jogállásához ebben a kategóriában – vagyis követeléseik vonatkozó részének nem biztosított jellegéhez – az vezetett, hogy biztosított igényük meghaladta a biztosítékul szolgáló adósi vagyon mértékét [Cstv. 12. § (3) bekezdés a) pont]. Az adós tagját a Cstv. 12. § (2) bekezdés bc) pontja szerint külön besorolt követelése miatt pedig szavazati jog nem a Cstv. 20. § (5) bekezdésében főszabály szerint meghatározott nagyságban, hanem ahhoz képest csupán negyed akkora mértékben illette meg a csődegyezségi tárgyaláson.
- [33] A vizsgált reorganizációs programot illetően megállapítható, hogy az adós – az ott tett részletes előadásával és az azzal összhangban álló hozzá tartozó iratokkal – kellően alátámasztotta a jövőre vonatkozó gazdasági terveit: annak gazdasági tartalma és a megvalósíthatósága mind az adós kötelezettségeinek egyezséggel történő rendezése, mind a tevékenységének újjászervezése és a gazdálkodás mikénti folytatása kapcsán egyértelmű. A reorganizációs terv megvalósítása lehetővé teszi egyfelől a bemutatott refinanszírozással a csődegyezségi javaslatban ígért kifizetések teljesítését (ebben a részében a hitelező sem vonta kétségbe a megalapozott tartalmat), és átgondoltan tervezi az adós folytatni kívánt gazdasági tevékenységének feltételeit, alapvetően a meglévő keretszerződéseken alapuló megrendelés-állománnyal, de a tárgyi eszköz hasznosításának új koncepciójával is. Az adós további működését és a hitelezői igények kielégítését biztosító források ellenőrzésével helytállóan következtetett ezért az ügyben másodfokon eljáró bíróság a reorganizációs terv tényleges, elvileg megvalósítható tartalmára. Jogi álláspontja helyes a reorganizációs terv ügyben nem vizsgálható tényleges gazdasági tartalmának és kockázatának kérdésében is.
- [34] A reorganizációs tervben ezen felül előadott, a tevékenység helyreállításával elérhető eredmény – mint a hitelezői igények kielégítésére adott tagi kölcsön visszafizetésének forrása – nem tartozott a csődegyezség jóváhagyására, ahogy arra az adós a felülvizsgálati ellenkérelmében helytállóan rámutatott. A csődeljárás hatályán kívül eső adósi tartozás mikénti rendezésének nem volt a reorganizációs terv megítélése körében ügödöntő jelentősége. Tévesen hivatkozott a felülvizsgálattal élő a reorganizációs terv hibájaként a hitelező által egyébként hibás összegben, a pénzügyi beszámoló kiegészítő mellékletének vonatkozó adatától eltérően (58 029 euró helyett 58 029 000 euróban) megjelölt korábbi értékvesztés jelentőségére, és az adós részvételével működő vállalatcsoport olyan két tagjának cégjogi helyzetére (felszámolására), amely társaságoknak az adós reorganizációjában nem jutott szerep.
- [35] Megalapozatlan a felülvizsgálati kérelem hivatkozása a Gfv.VI.30.102/2022/7. számú kúriai határozattól jogkérdésben való eltérésre is a jogerős végzés eredményeként. Korábbi döntésében a Kúria teljesen eltérő tényállás mellett, amiatt jutott az ott vizsgált csődegyezséggel kapcsolatban a jóhiszemű joggyakorlás követelményének megsértésére, mert azonos (nem biztosított) hitelezői osztályon belül tett az adós indokolatlanul különbséget a hitelezők között a követelések kielégítésének eltérő arányában és teljesítési idejében is.
- [36] Mindebből következően jogszabálysértés nélkül értékelte a másodfokú bíróság a reorganizációs terv és az egyezségi ajánlat vizsgált tartalmát, és megalapozottan ítélte meg a csődegyezség jóváhagyása feltételeinek fennállását.
- [37] A kifejtettek értelmében a Kúria a jogerős végzést a Pp. 424. § (1) bekezdése szerint hatályában fenntartotta.
- (Kúria Gfv.III.30.011/2023/7.)
- 162^{I.}** A kereskedelmi ügynöki tevékenység ellátására vonatkozó szerződésben a felek a régi Ptk. alapján is köthettek ki az ügynök javára jutalékat olyan szerződések után, amelyeket a megbízó az ügynök által korábban azonos jellegű ügylethez félként már megnyert személylyel kötött meg.
- II.** A szerződésből kilépő, a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél alaki kötöttség nélkül, illetve akár több okiratban is kinyilváníthatja szerződéses akaratát az adott szerződési pozíció átszállására [1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) 200. § (1) bek., 205. § (1) és (2) bek., 213–214. §, 216. § (1) bek.].
- A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás**
- [1] A felperesnek többek mellett alapító tagja volt a D. Vállalat, és tagjává vált később az „M” Kft. (a továbbiakban: Kft.) is. A Kft.-nek szintén alapító tagja volt a D. Vállalat (a továbbiakban: Vállalat) és mellette M. L., aki egyben a társaság vezető tisztségviselője is volt, korábban pedig a Vállalat kereskedelmi igazgatója.
- [2] A Kft. a felperesben a szavazatok többségével rendelkezett 1994. december 9. és 2014. szeptember 23. között. A Kft.-ben pedig M.L. bírt 2001. június 15-től 2015. június 12-ig a szavazatok többségével.
- [3] A felperes fő kereskedelmi partnerei a K., a G. és a Kr. cégek: közülük a K. társasággal az üzleti kapcsolatot még a Vállalat hozta létre, a további két

- céget a Kft. nyerte meg a felperes számára a vele kötött megbízási szerződés szerint eljárva.
- [4] A felperes és a Kft. 1992. január 15-én megállapodást kötöttek, hogy közös kereskedelmi tevékenységüket – a felperes saját termelésű gépeinek, pótalkatrészeinek, ezek import alkatrészeinek és modernizáló egységeinek belföldi és export értékesítésére, belföldi és külföldi partnerekkel ipari kooperációk létesítésére, termékek és szolgáltatások importjára, reklám és propaganda tevékenységre – bizományi jogviszonyban folytatják 1991. december 1-jétől. Kikötötték, hogy a megbízott Kft. a számára részletesen meghatározott feladatok között kereskedelmi képviselői tevékenységet is kifejt, meghatározott tevékenységi körökön belül a saját nevében, de a felperes javára szerződéseket is köt, jogosult volt ugyanakkor saját számlás ügyletekre is. A felperes kizárólagosságra kötelezte magát mindazon külföldi cégek [F., K., B.H.] tekintetében, amelyeket korábban – elismerten – a megbízott vezetett be a Vállalat nevében a felperes üzleti partnerei közé. A határozatlan időre kötött megállapodást a felek mindegyike jogosult volt hathónapos felmondási idővel felmondani az év január 1. napjára.
- [5] A megbízottat tevékenysége után díjazás, jutalék illette meg a megállapodásban tételezett mértékben: belföldi értékesítéshez kapcsolódó tevékenység esetén a nagykereskedelmi ár 8%-a + áfa összegben, export értékesítés esetén a tényleges eladási paritáson számított deviza árbevétel forintra átszámított összege után 7% + áfa összegben, belföldi partnerekkel történő ipari kooperáció létesítése esetén a szerződéses ár 5%-a + áfa, külföldi partnerekkel történő ipari kooperáció létesítése esetében a tényleges eladási paritáson számított deviza árbevétel forintra átszámított összegének 5%-a + áfa összegben, a K. céggel folytatott ügyletek vonatkozásában esetén 7,5% + áfa mértékben, a termékek és szolgáltatások importja után a megkötendő külkereskedelmi szerződésben foglalt valamennyi szolgáltatás teljes ellenértéke után 3%-ban.
- [6] Megállapodásukat a szerződő felek 1994. június 1-jén a K. céggel folytatott ügyletek után járó jutalék mértékére nézve módosították, amelyet 15%-ban határoztak meg. A szerződés 2001. január 10-i módosításával törölték a K. céggel folytatott ügyletekre vonatkozó jutalékokra a külön rendelkezést, egyben rögzítették, hogy a Kr. GmbH megrendeléseivel összefüggő kereskedelmi jutalék mértéke 1999. június 1. napjától 5%-ról 1%-ra módosul.
- [7] 2002. január 15-én a felperes és a Kft. megbízási szerződést írtak alá, melyben megállapodtak, közös kereskedelmi tevékenységüket megbízási (ügynöki) jogviszony keretében folytatják 2002. január 15-től. A megbízott feladatát lényegében a korábbi szerződésben írtak szerint határozták meg. A megjelölt tevékenységi körökön belül a megbízott ez esetben is jogosult volt szerződéseket kötni a saját nevében, a felperes javára. Jutalék a megbízottat a nagykereskedelmi ár 5%-a + áfa összegben, a Kr. céggel kötendő szerződéses után 1% + áfa összegben illette meg.
- [8] A megbízási szerződés 2010. január 11-i módosításával a szerződő felek az általánosan meghatározott 5% + áfa jutalékhoz képest a K. és a G. cégekhez 2010. január 1. után kiszállítandó termékek vonatkozásában a megbízott jutalékát 4% + áfa összegben határozták meg.
- [9] A 2011. június 1-jén létrejött alperesben M.J.L. 2012. december 28-ig a szavazatok több mint felével rendelkezett tagként.
- [10] A felperes és a Kft. 2012. december 17-én – 2013. január 1-jei hatállyal – megszüntették a közöttük 2002. január 15-én létrejött megbízási szerződést. A megszüntetés okaként a megbízott szervezeti átalakulását, közelebbről azt jelölték meg, hogy szerződéses feladata ellátását a jövőben az általa alapított gazdasági társaság (az alperes) útján folytatja. A felperes vállalta, hogy 2013. január 1-jétől változatlan tartalommal megbízási szerződést köt a megjelölt társasággal.
- [11] A felperes és az alperes 2012. december 17-én így kötöttek megbízási szerződést, amely tartalmában azonos volt a felperes és a Kft. között 2012. december 31-ig hatályban volt megbízási szerződéssel.
- [12] A felperes, az alperes és a Kft. 2012. december 17-én külön okiratba foglaltan kinyilvánították, hogy a felperes és az alperes megállapodását legkésőbb 2015. december 31-ig tartják hatályban, ezt követően a felperes a megbízási szerződést változatlan tartalommal a Kft.-vel köti meg.
- [13] A felperes a 2012-i szállítások után jutalékot a Kft.-nek, a 2013-ban történt szállítások kapcsán pedig az alperesnek fizetett, abban az esetben is, ha a termékrendelés a korábbi megbízási szerződés alatt 2012-ben történt.
- [14] A felperes, a Kft. az alperes és az M.M. Kft. 2016. február 23-án megállapodást kötöttek. Rögzítették, hogy a Kft. 47,54%-ban a felperesnek, 20%-ban az M.M. Kft.-nek és 10%-ban az alperesnek tulajdonosa. Az alperes a Bank Zrt.-vel három hitelszerződést, az M.M. Kft. a D. L. Zrt.-vel több lízingszerződést kötött, amelyeket a felperes készfizető kezessége biztosít. A Kft. vállalta a felperesben lévő üzletrésze felosztását és abból 33%-os rész ellenérték fejében történő átruházását a felperesre. A felperes kötelezettséget vállalt arra, hogy az alperesnek 484.782 euró, az M.M. Kft.-nek 137.697 euró vissza nem térítendő támogatást nyújt; az M.M. Kft. és az alperes pedig a megjelölt lízing- és hitelszerződések teljesítéssel való megszüntetésére és ezáltal a felperes mentesítésére a készfizető kezesi kötelezettsége alól. A felperes vállalta továbbá az alperesnek 95.000.000 Ft kölcsön nyújtását.
- [15] A peres felek ezt követően a megbízási szerződésüket 2016. február 23-án úgy módosították, hogy az alperesnek járó díjazás mértékét a K. és G. cégekhez kiszállítandó termékek vonatkozásában 3% + áfa összegben határozták meg, és megállapodásuk hatályát legkésőbb 2018. december 31. napjáig fenntartották. Megállapodtak, hogy 2019. január 1-jétől visszaállítják az eredeti állapotot és a megbízotti pozícióba újra a Kft. lép.
- [16] A felperes 2016. december 14-én írásban kezdeményezte az alperesnek járó jutalék módosítását és 2017. január 1-jétől kezdődően a K. és G. cégek esetében 2%, a Kr. cég esetén 1%, a 2018. január 1-jét követő kiszállítások esetében egységesen 1% kikötését, a 2019. január 1. napját

- követő kiszállításokra pedig a jutalék megszüntetését.
- [17] A felperes – annak ellenére, hogy az alperes a kezdeményezésre nem válaszolt – 2017 januárjától a csökkentett jutalékot fizette. A felek ezt követő egyeztetésére a felperes a korábbi mértékű jutalékot fizette, és korábbi elmaradását is teljesítette.
- [18] A felperes 2017. július 1-jén azonnali hatállyal felmondta az alperessel kötött megbízási szerződést, arra hivatkozással, hogy az alperes huzamosabb ideje nem fejt ki ügynöki tevékenységet, a szerződésben vállalt feladatait nem látja el.
- [19] A K., G. és Kr. cégek megrendeléseivel kapcsolatában – amely társaságokkal a felperes üzleti kapcsolata az 1990-es évek első felében a Vállalat és a Kft. személyét tekintve M.J.L. tevékenysége eredményeként alakult ki – 2010-től megbízottként a Kft., majd az alperes sem fejtett ki külön tevékenységet: a megbízotti feladatok egy része – így a vámügyintézés – okafogyottá vált, további részét pedig a felperes alkalmazottai elsajátították és ellátták. A Kft. és az alperes a megbízási szerződések hatálya alatt új szerződéses partnerek felkutatásával látták el feladataikat.
- [20] A felperes a K., a G. és a Kr. cégek részére teljesített szállítások után 2014. évben 61 357 602 forint, 2015. évben 87 698 394 forint, 2016. évben 197 522,77 euró, 2017. évben 165 184,13 euró jutalékot fizetett az alperesnek.

A felperes keresete és az alperes ellenkérelme

- [21] A felperes keresetében az alperes teljesítésének hiányában kérte az alperes marasztalását a részére kifizetett 149 055 996 forint, valamint 362 706,9 euró jutalék és járulékaik megfizetésében a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 478. § (2), 479. § (2), 319. § (2) bekezdése alapján.
- [22] Az alperes a kereset elutasítását kérte.

Az első- és a másodfokú határozat

- [23] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.
- [24] Ítéletének indokolása szerint azért megalapozatlan a kereset, mert a vizsgált megbízási szerződéssel a felperes az üzleti partnerei megszerzése érdekében korábban kifejtett megbízotti tevékenységet is honorált. A felperes és a Kft. között létrejött megbízási szerződés tartalmából, valamint a felperes részéről több mint húsz éven át teljesített jutalékfizetésből megállapítható volt a Kft. elismert jutalékigénye a felperes és a K., G., és a Kr. cégek közti szállítások után. A bizonyítási eljárás eredményének értékelésével megállapította azt is, hogy a vizsgált megbízási jogviszonyban az érintett felek háromoldalú megállapodásával alanycsere következett be a megbízotti pozícióban, a Kft. helyébe az alperes lépett, ezt követően a kikötött jutalék az alperest illette meg. Értékelte a Kft. és az alperes azonosan meghatározott szerződéses kötelezettségét, a felperes változatlan fizetési kötelezettségét, továbbá a külön okiratba foglalt megállapodások egymásra utaló, összefüggő tartalmát: kiemelten azt, hogy a felperes és a Kft. szerződését 2012. december 17-én megszüntető irat a Kft. szervezeti átalakulására és arra is hivatkozott, hogy a továbbiakban a szerződés szerinti feladatokat a megbízott által alapított gazdasági társaság látja el,

a felperes az így létrehozott alperessel változatlan tartalommal köt szerződést; a peres felek ténylegesen így kötötték meg a korábbival azonos tartalmú megállapodásukat; végül az érintett három gazdasági társaság külön okiratba foglaltan vállalták azt, hogy a peres felek megbízási szerződését 2015. december 31-ig tartják hatályban, azt követően a megbízási szerződést változatlan tartalommal a korábbi megbízottal állítják vissza. Mindebből következett a három fél közös szerződéses akarata arra, hogy a fennálló jogviszonyból a Kft. kilép, helyére az alperes lép. Kiemelt jelentősége volt az elsőfokú bíróság szerint annak is, hogy a felperes a K., a G. és a Kr. cégek részére történt szállítások után a jutalékot az alperesnek is megfizette, vagyis a felek, így a felperes sem tekintette az alperessel létrejött jogviszonyt teljesen új, a Kft.-vel fennállt szerződéstől független jogviszonynak.

- [25] A felperest jutalékfizetési kötelezettség így a K., a G. és a Kr. cégek részére történt teljesítések után – az üzleti partnerek korábbi megszerzésének ténye miatt – 2012. december 31-ig a Kft., 2013. január 1-jétől az alperes irányába terhelte. A megbízottak jutalékigényét a korábban kifejtett tevékenység, a partnerek megszerzése megalapozta – ahogy azt a később hatályba lépett, az önálló kereskedelmi ügynöki szerződésről szóló 2000. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: Kűszt.) 9. § (1) bekezdés b) pontja is elismeri –, további tevékenység kifejtése nem volt szükséges.
- [26] A felperes fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [27] A jogerős ítélet indokolása rögzítette, hogy a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 2021. január 1-jétől hatályos 7. § (1) bekezdés 4. pontjából, 221. § (1) bekezdés g) pontjából következően az érdemi ellenkérelmem alapjául tett jogi érvelés módosítása, így az addig előadottak további jogi érvekkel való kiegészítéséhez feltételhez nem kötött perfelvételi nyilatkozatnak minősül, amely nem igényli a bíróság engedélyét. Ezért az alperes megváltoztathatta a perfelvétel lezárását követően az ellenkérelmét úgy, hogy a megbízási szerződés teljesítésén túl hivatkozott a Kűszt. megjelölésével arra is, a szerződéshez tapadó konkrét teljesítés hiányában is jogosult a jutaléokra.
- [28] Az elsőfokú bíróság jogi álláspontjától eltérően – ami azon alapult, hogy a perbeli, 1992-től fennálló megbízási jogviszonyra a Kűszt. rendelkezései nem irányadók, ugyanakkor a törvény a gazdasági életben már korábban is elfogadott gyakorlatot rögzítette, amikor egy üzleti partnert megnyerő személy díjazását megalapozónak ismerte el az adott üzleti partnerrel később kötött szerződések tényét – a másodfokú bíróság arra következtetett, hogy a felek között 2002. január 15-én kötött új megbízási szerződésre alkalmazni kellett a Kűszt. rendelkezéseit a törvény 23. § (1) és (2) bekezdései szerint. Hangsúlyozta, hogy a vizsgált megbízási szerződés a felperes és a Kft. között határozatlan időre jött létre, ezáltal a jogviszony állandó jellegű és a megbízás folyamatos volt, függetlenül attól, hogy a már régóta ismert partnerekkel meglévő üzleti kapcsolat gondozása megbízotti tevékenységként idővel kiüresedett, a feladatok egy részét a felperes átvette és a saját munkaszervezetében ellátta. A jogvita eldöntése szempontjából ezért nem volt

- jelentősége annak, hogy a 2010-es évektől a Kft., 2013-tól pedig az alperes végzett-e új üzleti partnerek felkutatására irányuló tevékenységet. A Kúsz. 9. § (1) bekezdés *b)* pontja megalapozta a Kft. jutaléki igényét a szerződés hatálya alatt kötött minden olyan szerződés után, amelyet a felperes a megbízott által korábban azonos jellegű ügylethez félként megnyert személlyel kötött meg. Ilyennek minősült a perben a Vállalat működéséhez köthető és a felpereshez így került üzleti partnerek köre.
- [29] M.J.L. vezető tisztségviselője volt a Vállalatnak és a megbízott Kft.-nek is, ezért nem volt jelentősége az ügyben az érintett jogi személyek tulajdonosi összetétele, belső viszonyai alakulásának. A másodfokú bíróság hangsúlyozta, hogy az 1992-ben kötött kereskedelmi ügynöki szerződésben a felperes kizárólagosságra kötelezte magát a megbízott felé mindazon külföldi cégek vonatkozásában, amelyeket a megbízott korábban a Vállalat nevében vezetett be a felperes üzleti partnerei közé. A felperes ezzel a megbízott tevékenységének ismerte el a Vállalat korábbi üzleti partnerszerző tevékenységét, amelyet M.J.L. közreműködésével végzett. Ebből következett, hogy a megbízási szerződés eredményeként jutalékra vált jogosulttá a Kft. a felpereshez korábban közvetített üzleti partnerekkel kötött szerződések után is, függetlenül attól, hogy a korábban megnyert partnerrel kötött új szerződés létrejötténél, teljesítésénél ténylegesen közreműködött-e. A megbízott jutaléki igényét az előzőek szerint megalapozta tehát a Kúsz. hatálybalépését megelőzően is már kialakult gyakorlat és a felek jogviszonyára a 2002. január 15-i szerződéskötést követően irányadó Kúsz. rendelkezései is.
- [30] A másodfokú bíróság kitért arra is, hogy a Kúsz.-ben biztosított lehetőség mellett a vizsgált konstrukció nem sértette a visszterhesség vélelmét, nem ütközött jóérkölsbe, nem volt olyan nyilvánvaló semmisségi ok, amelyet a bíróságnak hivatalból figyelembe kellett volna vennie.
- [31] Egyetértett az elsőfokú bíróság jogi álláspontjával a Kft. és a felperes közötti megbízási szerződést közös akarattal megszüntető, 2012. december 17-i megállapodás, a peres felek aznap kötött megbízási szerződése és az érintett felek külön okiratba tett vállalása értelmezésével. Kiemelte, a korábbi szerződés megszüntetésével a felperes egyben kinyilvánította, 2013. január 1-jei hatállyal változatlan tartalommal az alperessel kötött megbízási szerződést; a háromoldalú nyilatkozatból pedig azt, hogy a felperes és az alperes közötti szerződést a felek legkésőbb 2015. december 31-ig tartják hatályban, ezt követően, változatlan tartalommal a felperes újra a Kft.-vel kötött megbízási szerződést. Utalt a 2016. február 23-i módosításra, amellyel a felek megállapodtak, 2019. január 1-jétől állítják vissza azt az állapotot, hogy a megbízotti pozícióba újból a Kft. kerül.
- [32] A külön okiratokba foglalt nyilatkozatok mindhárom érintett fél azonos tartalmú szerződéses akaratnyilvánításai voltak, azt a célt szolgálták, hogy a megelőző szerződéses feltételek maradjanak hatályban, a jogviszonyban megbízotti oldalon csupán „átmenetileg” álljon elő változás, alanycsere, amikor a Kft. helyébe időlegesen az alperes lép. A megbízási szerződés alanyainak gazdasági tevékenységét és annak mikénti folytatását egyebekben a vizsgált változás nem érintette.
- [33] A másodfokú bíróság jogértelmezése szerint az elsőfokú bíróság helyesen határozta meg az egyes felek bizonyítási érdekét: eszerint az alperest terhelte a megbízotti pozícióban történt jogutódlás bizonyítása. Nem volt téves a felperes felhívása a 2012. év végi és 2013. év eleji elszámolás bemutatására sem, hiszen a felperes feladata volt – állítása szerint – annak bizonyítása, hogy megszüntette a Kft.-vel kötött megbízási szerződést és a jogviszonyt pénzügyileg is lezárta. Az így becsatolt kimutatás alapján megállapítható volt, hogy a 2013. évi szállítások után már az alperes részesült a jutalékban, függetlenül attól, hogy a szállítást megelőző megrendelés már 2012-ben beérkezett. Mindez ugyancsak a jogviszony folyamatos fennállását támasztotta alá.
- Felülvizsgálati kérelem, ellenkérelem**
- [34] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, elsődlegesen az elsőfokú ítélet megváltoztatását és az alperes kereset szerinti marasztalását kérte. Másodlagosan kérte a jogerős ítélet elsőfokú ítéletre kiterjedő hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság utasítását új eljárásra és új határozat hozatalára.
- [35] Arra hivatkozott, hogy a jogerős ítélet az alperes ellenkérelem-változtatása miatt a Pp. 216. § (1) bekezdés *b)* pontjában, a 7. § (1) bekezdés *4.a)* pontjában, a 221. § (1) bekezdés *g)* pontjában és a Kúria Gfv.VII.30.331/2019. számú határozatába ütközik; a Kúsz. alkalmazhatóságával összefüggésben a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 2. § (2) bekezdésébe, a régi Ptk. 226. § (2) bekezdésébe, a Kúsz. 23. § (2) bekezdésébe ütközően, a kötelelem létrejöttére és módosítására vonatkozóan a régi Ptk. 198. § (1), 240. § (1)–(2) bekezdéseibe, a Pp. 346. § (5) bekezdésébe, a 364. §-ába, a 341. § (1) bekezdésébe ütközően jogszabálysértő. Ezen túlmenően sérti a régi Ptk. 200. § (1) bekezdését és a 207. § (1) bekezdését a felek közti szerződés tartalmára és a jogutódlásra vonatkozó részében, utóbbit tekintve egyben a Kúria 7/2021. PJE határozatát és a Pfv.V.20.756/2014. számú határozatát. Állította, hogy az alperes jogelődje partnerszerzésének megállapításával az elsőfokú bíróság a Pp. 346. § (5) bekezdését, a másodfokú bíróság pedig a Pp. 364. §-át, a 341. § (1) bekezdését is megsértette.
- [36] Előadta, hogy az alperes érdemi ellenkérelmét a perfelvétel lezárása után megváltoztatta: míg eredetileg a megbízási szerződés szerinti feladatai elvégzését állította, később a Kúsz. 9. § (1) bekezdése mellett arra hivatkozott, hogy teljesítés nélkül is jogosult az ügynöki jutalékra. Az ellenkérelem-változtatás engedélyezésének feltétele a Pp. 216. § (1) bekezdés *b)* pontja szerint nem teljesült: a korábbi jegyzőkönyvet lezáró végzés nem tekinthető a Pp. 237. § (1) bekezdésében értelmezett anyagi pervezetésnek. Az ellenkérelem-változtatás engedélyezése az ügy érdemére kihatott, hiszen az elsőfokú bíróság a Kúsz. 9. §-ának analóg alkalmazásával hozott ítéleti döntést. Álláspontja szerint téves a másodfokú bíróság ettől eltérő álláspontja a Pp. 221. § (1) bekezdés *g)* pontjának az alkalmazásával. A jogerős ítélet a Pp. 7. § (1)

- bekezdés 4. a) pontjába ütközik az anyagi jogi kifogás 1. pontban adott fogalma és a jogalap 8. pontban meghatározott fogalma mellett. A védekezés alapjául újonnan megjelölt hivatkozás a Kúsz. 9. § (1) bekezdésére új anyagi jogi jogszabály megjelölése, ezáltal az ellenkérelem jogalapjának – és nem a jogi érvelésének – a megváltoztatása. Megjegyezte, hogy az alperes az ellenkérelem-változtatás engedélyezését a Pp. 221. § (1) bekezdés f) pontja szerint kérte. A Kúria Gfv.VII.30.331/2019. számú ügyben hozott határozata szerint a jogalap megjelölésének követelményének úgy kell érvényesülnie, hogy vagy a konkrét anyagi jogi jogszabályhelyet vagy a jogszabályi rendelkezést, azaz az anyagi jogi jogszabály normatív tartalmát pontosan kifejező jogcímet kell megjelölni.
- [37] A Kúsz. jogszabálysértő alkalmazása körében állította az elsőfokú bíróság ítéletének hiányos indokolását a Kúsz. 9. §-ával és a korábbi joggyakorlat kodifikálását illetően, a jogerős ítélet következtetése kapcsán pedig a visszaható hatály tilalmának és a régi Ptk. kötelmi jogi alapelveinek sérelmét. Rámutatott, a felek a korábbi megállapodással azonos tartalommal kötötték meg a 2002. január 15-i megbízási szerződést, a felek a kötelmet a 1992. január 15-i megállapodással hozták létre. A másodfokú bíróság következtetése a 2002. évi új szerződésre a Kúria Pfv.I.21.447/2012/6. számú határozatával is ellentétes.
- [38] Állította, a tanúvallomások igazolták, hogy a perben vizsgált jutalékkal érintett vállalkozásokkal a felperes üzleti kapcsolata 2003. január 1-jét megelőzően jött létre, vagyis a jutalék jogosultságot eredményező partner szerzése 2003. január 1-jét megelőzte.
- [39] Álláspontja szerint a másodfokú bíróság nem merítette ki a fellebbezést: nem adta ugyanis annak magyarázatát, hogy a 2010. évet követő időszak teljesítése tárgyában miért hagyhatók figyelmen kívül a felek közti szerződésnek az alperes feladatait részletező rendelkezései, amelyből nem következik a felek megállapodása a megbízottnak tevékenység nélkül járó jutalékra, hogy pusztán a partner megszerzésének tényét jutalékkal honorálják. Hangsúlyozta, hogy a Kft. 2010-től nem végzett tevékenységet a meglévő partnerekkel kapcsolatban. A felek a 2013. január 1-jétől hatályos megbízási szerződésben nem azt rögzítették, hogy a Kft. által bevezetett partnerek után tevékenység végzése nélkül is jár a jutalék, hanem a megbízott feladatait sorolták fel, ami alátámasztja a felek szerződéses akaratát arra, hogy a megbízottnak a feladatai elvégzése után jár jutalék. A szerződés tartalma elsőbbséget élvez a diszpozitív jogszabályi rendelkezéssel szemben, ez a jogértelmezés a Kúria Pfv.20.234/2013/4., a Pfv.ÍI.20.033/2012., a Pfv.VI.22.387/2011. és a Pfv.20.644/2012/4. számú határozataiból kitűnik.
- [40] A partnerszerzés iratellenes megállapítása és az ezzel kapcsolatos fellebbezés elbírátlansága körében kiemelte: következetesen állította az elsőfokú eljárás során, hogy M.J.L. a Vállalat kereskedelmi igazgatója, illetve a Kft. és a felperes többségi tulajdonosa nem ügynökként, hanem mint a felperes tulajdonosa járt el az üzleti partnerek irányába. Ezt a tényállítást alátámasztotta a K. céget illetően M.J.L. és N.B. tanúvallomása. Téves a jogerős ítéletben az 1992. január 15-i megállapodás 9. pontjának értelmezése oly módon, hogy a felek a K. vállalatot a Kft. által megnyert partnernek tekintik, amikor még a megbízott nem létezett. A vizsgált szerződéses pont helyesen azt jelenti: a Vállalat nevében bevezetett mondatrészt nézve megbízott alatt M.J.L.-t, a Vállalat kereskedelmi igazgatóját kell érteni. A felek szándéka a tanúvallomásokból kitűnően az volt, hogy a partner utáni jutalékok a továbbiakban az M.J.L. által alapított új társaság kapja, mivel a kapcsolattartói tevékenységét így folytatta tovább. Ez azonban nem tekinthető egyenértékűnek azzal, hogy az üzleti partnert a Kft. szerezte a felperes számára. A régi Ptk. 28. § (4) bekezdéséből, az 52. § (2) bekezdéséből következően a jogképeséssel még nem rendelkező Kft. 1988-ban nem szerzethetett üzleti partnert a felperesnek, a K. vállalatot nem a Kft. vezette be a felpereshez. A jogerős ítélet ezzel ellentétes megállapítása a Kúria Pfv.20.724/2021/5. számú határozatába ütközik.
- [41] A Kft. és az alperes közti alanycsere kapcsán kiemelte: megbízotti feladatot a korábbi megbízott 2010-től, az alperes pedig a 2013. január 1-jétől hatályos megbízási szerződés alatt nem végzett. Fenntartotta, hogy az érintett felek háromoldalú megállapodásával nem jött létre alanycsere a megbízási jogviszonyban. A bizonyítékok okszerűtlen mérlegelését a fellebbezésében sérelmezte, idetartozóan hiányolta annak értékelését, hogy 2012. december 17-én a Kft. többségi tulajdonosa volt a felperesnek, így határozta meg a szerződés megszüntetését, új megbízási szerződés kötését és a háromoldalú megállapodást az M.J.L. által meghatározott tartalommal. Mindezt N.B. tanúvallomása megerősítette, M.J.L. tanú pedig a konstrukció okát is megadta. A háromoldalú megállapodással a felek csupán azt nyilvánították ki, hogy a 2012. december 17-i megbízási szerződést a felperes és az alperes között legkésőbb 2015. december 31-ig tartják hatályban és ezt követően változatlan tartalommal a Kft.-vel kötik meg. A megállapodás szövegéből jogutódlás a megbízotti pozícióban vagy alanycsere nem következik. A Kúria 7/2021. PJE határozatában kifejtettek szerint sem érthető a Kft. és a felperes szerződés megszüntetésére vonatkozó megállapodása az egyik fél szerződésből való kilépéseként és a másik fél szerződésben maradásaként. Nem következett más a pénzügyi elszámolásból sem, a felek ugyanis nem tartották számon mikor, milyen termék került lehívásra és kiszállításra. A Kft. és 2013-tól az alperes kizárólag annak tulajdonított jelentőséget, hogy az adott hónapban mennyi volt a felpereshez befolyt vételár. A felperes pedig 2013. elejére pénzügyileg is le akarta zárni a Kft.-vel kötött megbízási jogviszonyt. Utalt a Pfv.V.20.756/2014. ügyszámú kúriai döntésre a jogutódlás hiányát illetően.
- [42] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban fenntartására irányult, annak helyes indokai alapján.
- A Kúria döntése és annak jogi indokai**
- [43] A Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 423. § (1) bekezdése szerint a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta, és azt a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okból nem találta jogszabálysértőnek.

- [44] Jelen ügyben a felülvizsgálatot kérő felperes lényegében öt kérdéskörben – az indokolási kötelezettség elmulasztásán és a fellebbezés kimerítésén túl az ellenkérelem-változtatás megengedhetőségét, a Küsztt. alkalmazhatóságát és a megbízási szerződés, valamint a szerződéses jogutódlás tekintetében a bizonyítékok értékelését, kiemelten a vonatkozó szerződéses nyilatkozatok értelmezését tekintve – támadta a jogerős ítéletet.
- [45] A jogerős ítélet azonban nem volt jogszabálysértő a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okból, és nem tért el jogkérdésben a Kúria közzétett határozatától.
- [46] A felperes felülvizsgálati álláspontjától eltérően a jogerős ítélet nem sérti sem az indokolási kötelezettség, sem pedig a határozat teljességének szabályát [Pp. 346. § (5) bekezdés, 341. § (1) bekezdés]. A felülvizsgált ítélet a kereset-ellenkérelem korlátai között kiterjed valamennyi releváns kérdésre; indokolásából kitűnik a másodfokú bíróság arra vonatkozó jogi álláspontja is, hogy milyen okból nem tulajdonított jelentőséget az ügyben M.J.L. tulajdonosi minőségének és fogadta el a partnerszerzés kapcsán az ügynökként kifejtett működését. Egyebekben a fellebbviteli eljárás sajátosságaiból, különösen a Pp. 386. § (4) bekezdéséből következően sajátosan alakul az indokolási kötelezettség teljesülése a másodfokú felülbírálat eredményeként: nem vezet az indokolási kötelezettség megsértéséhez, ha a másodfokú bíróság a határozata indokolásában külön nem tér ki az ügyben releváns, akár a fellebbezésben is felhozott kérdésekre, hanem csupán visszautal az elsőfokú határozat általa (akár csak részben) helyesnek talált és elfogadott indokaira. Utal a Kúria az Alkotmánybíróság gyakorlatára is, amely szerint az indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye azt a minimális elvárást fogalmazza meg a bírói döntésekkel szemben, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossgal megvizsgálja és azok értékeléséről határozatában számot adjon. Az indokolt hatósági döntéshez való jog nem jelenti azt, hogy az ügyben eljáró bíróságot a felek valamennyi érvelése tekintetében részletes indokolási kötelezettség terhelné [7/2013. (III. 1.) AB határozat].
- [47] A másodfokú bíróság helytállóan foglalt állást az alperes érdemi ellenkérelmének minősítéséről, egyben arról, hogy az utóbb előadott hivatkozása a Küsztt. később hatályba lépett rendelkezésére feltételhez nem kötött nyilatkozatnak minősült [Pp. 221. § (1) bekezdés g) pont], ezért nem igényelt engedélyezést. A jogerős ítélet helytálló indokainak megismétlése nélkül a Kúria kiemeli, hogy a kereset eredetileg nem konkretizálta a visszaigényelt jutalék alapjául vett ügyleteket, partnereket. Az alperes írásbeli ellenkérelmében az így előterjesztett keresettel szemben állította a megbízási szerződés teljesítését. A perfelvétel során vált egyértelművé, hogy a felperes igénye kizárólag három, a felperessel kereskedelmi kapcsolatban álló társaság (K., G., Kr.) megrendelése után teljesített jutalékokat érinti, amellyel szemben az alperes a védekezését – a megbízási szerződés továbbra is állított teljesítésén belül – úgy pontosította, hogy jogelődje a nevesített üzleti partnerek megnyerésével teljesítette a felperessel kötött megbízási szerződést, a korábbi megbízottat a szerződés alapján erre figyelemmel megillető jutalék jogosultja – jogutódlás eredményeként – az alperes. Az alperes ezt követő utalása a felek vonatkozó megállapodását tükröző későbbi törvényi szabályozásra nem jelentett eltérést az ellenkérelem alapjául korábban megjelölt anyagi jogi kifogástól. Az alperes a később hatályba lépett és álláspontja szerint az ügyben nem is irányadó Küsztt. rendelkezésére pusztán a régi Ptk. hatálya alatt megengedett szerződéses tartalom kapcsán, a már előadott tény- és jogállítása közti összefüggést erősítő jogi érvelésként, azt kiegészítő jelleggel hivatkozott. Az alperes a Küsztt. szabályozásától függetlenül továbbra is arra figyelemmel kérte a kereset elutasítását, hogy a felek jogviszonyát meghatározó szerződés kikötései alapján, a jogelődje által szerzett kereskedelmi partnerekkel létrejött ügyletek után megilleti a perben visszakövetelt jutalék.
- [48] Az alperes jogállítása megváltoztatásának hiányára figyelemmel nem tért el jogkérdésben a jogerős ítélet a Kúria Gfv.VII.30.331/2019/10. számú határozatától, a jogalap megjelölésének lehetséges módjait érintő részében.
- [49] A Kúria a Küsztt. alkalmazhatóságát illetően osztotta a felperes felülvizsgálati kérelemben kifejtett álláspontját. Mivel a perben vizsgált szerződéses jogviszony e törvény hatálybalépésekor már fennállt és a keresettel érintett jutalékok eredményező tény, az üzleti partnerek megnyerése 2003. január 1-jét megelőzően következett be, a Küsztt. 23. § (2) bekezdésében írt átmeneti szabály értelmében a törvény rendelkezései nem irányadóak a jogvita elbírálására.
- [50] A peres felek kereskedelmi ügynöki szerződésére – amely nem tartozott a speciális jogszabály hatálya alá – így a régi Ptk. rendelkezéseit, a régi Ptk.-nak a szerződésekre vonatkozó általános és a megbízási szerződésre vonatkozó különös szabályait kell alkalmazni. A szerződéses szabadság elvéből [rég Ptk. 200. § (1) bekezdés] következően a régi Ptk. sem zárta el a kereskedelmi ügynöki tevékenységre megállapodást kötő feleket attól, hogy az ügynök javára jutalékokat kössenek ki, akár azzal a tartalommal, hogy nem egyedül az ügynök közvetítő tevékenysége eredményeként kötött szerződések után, hanem olyan szerződések kapcsán is jutalék illesse meg, amelyeket a megbízó az ügynök által korábban azonos jellegű ügylethez félként már megnyert személlyel kötött meg.
- [51] Minderre figyelemmel a bizonyítási eljárás eredményének mérlegelésével, idetartozóan a vizsgált szerződések helyes értelmezésével döntöttek az ügyben eljáró bíróságok: a három üzleti partner (K., G., Kr.) korábbi megszerzésének ténye az ügynök részéről megalapozta a megbízott jutalék igényét a megbízási szerződésben kikötött mértékben.
- [52] Rögzíti a Kúria, hogy nem volt helye a jogerős ítélet bizonyítékértékelő munkája felülmérlegelésének sem; az ítélet nem megalapozatlan a tényállás megállapítása körében (Pp. 279. §). A jogerős ítélet alapjául vett tényállás sem a megbízási szerződés tartalmát, a megbízott jutalékigényét, sem a szerződésátruházás megvalósulását tekintve nem iratellenes, nem okszerűtlen a bizonyítékok mérlegelésének eredményét tekintve. A beszerzett

bizonyítékok értékelése eredményeként nem kizárt, lehetséges a másodfokú bíróság által elfogadott következtetés és az adott tényállás megállapítása. A felek jogait, köztük a megbízott jutalékigényét nem egyedül a megbízási szerződés tartalma, a szerződésátruházás kérdésében pedig a három érintett fél megállapodását a megbízotti pozíciót érintő alanycserében szintén nem kizárólag a vonatkozó okiratok tartalma, hanem a meghallgatott tanúk, köztük M.J.L. és N.B. tanúvallomása is alátámasztotta, az egyes megállapodások megkötésére vezető indokokra kiterjedően. A tanúk a megbízási szerződés és a jogutódláshoz vezető megállapodások tartalmát lényegében egybehangzóan, az okiratokkal összhangban igazolták: egyfelől azt, hogy M.J.L. ügynökként kifejtett tevékenységével nyerte meg a felperes számára a perben releváns három kereskedelmi partnert (egyébként maga a felperes sem állított eltérő tényt a 2020. január 28-i elsőfokú tárgyaláson), és megerősítették azt is, hogy a 2012. december 17-i megállapodások eredményeként, annak ellenére, hogy a korábbi megbízási szerződést megszüntető megállapodást és az alperessel kötött megbízási szerződést külön okiratba foglalták, a megbízott pozíciójának teljes (bár időleges) átadását célozták a felek az alperes részére.

- [53] A jogerős ítélet jogszabálysértés nélkül, az irányadó bírósági gyakorlatnak megfelelően foglalt állást a szerződésátruházás feltételeiről és az érintett felek háromoldalú megállapodásának megvalósulásáról, amellyel a Kúria egyetért. Kiemeli, hogy a felülvizsgálati kérelem hivatkozásával ellentétben ahhoz, hogy valamely szerződés egyik alanyának személye úgy változzon meg, hogy a kilépő fél helyébe megállapodással harmadik személy lépjen, vitathatatlanul az érintett valamennyi fél erre irányuló megállapodása szükséges, de ezt a megállapodást nem kell szükségszerűen egyetlen okiratba foglalni. A szerződésből kilépő, a szerződésbe belépő és a szerződésben maradó fél kinyilváníthatja szerződéses akaratát akár több okiratban is az adott szerződési pozíció átszállására [régi Ptk. 205. § (1) és (2) bekezdés, 213–214. §], ami a perbeli esetben nem igényelt külön alakszerűséget sem. A kereskedelmi ügynöki szerződés ügynöki pozíciója – az ügynököt megillető valamennyi jog, kötelezettség – átruházásához a szükséges háromoldalú megállapodás nemcsak írásban, hanem szóban, de akár ráutaló magatartás eredményeként is létrejöhett érvényesen [régi Ptk. 216. § (1) bekezdés].
- [54] Az ezzel ellentétes jogértelmezés – a felperes álláspontjától eltérően – sem a 7/2021. PJE határozatból, sem a felülvizsgálati kérelemben megjelölt további közzétett kúriai határozatokból nem következik. A Kúria nem értelmezte a régi Ptk. hatálya alatt is megengedett, jogutódlást eredményező szerződésátruházás lehetséges formáját megszorítóan, a felülvizsgálati kérelemben írtak szerint.
- [55] Mindebből következően a másodfokú bíróság az ügy érdemére kiható jogszabálysértés és közzétett kúriai határozattól való eltérés nélkül következtetett a felperesnek a számára megnyert K., G., Kr. üzleti partnerekkel kötött szerződése után a megbízott ügynök jutalékigényére, és az alperest

szerződésátruházás eredményeként megillető megbízotti pozícióra, ami megalapozatlanná tette a neki kifizetett jutalék visszakövetelésére irányuló keresetet.

- [56] A kifejtettek értelmében a Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 424. § (1) bekezdése szerint hatályában fenntartotta.

(Kúria Gfv.III.30.280/2022/8.)

163 A közokirat teljes bizonyító erővel bizonyítja, hogy a kiállító a benne foglalt intézkedést megtette vagy határozatot a benne foglalt tartalommal meghozta; illetve a közokirattal tanúsított adatok és tények valóságát vagy a közokiratban foglalt nyilatkozat megtételét, annak idejét és módját. A bizonyítottságnak ez a három tárgyköre azonban nem kapcsolódik valamennyi közokirathoz. Azt a közokirat fajtája határozza meg, hogy a felsorolt bizonyítási tárgykörök közül melyeket bizonyítja teljes bizonyító erővel [2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 323. § (3) bek. b) pont].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperesnek 2010. évet megelőző időszakból három adónemben (épitményadó, iparüzési adó és telekadó) állt fenn tartozása, amelyet marasztalási bírság és késedelmi pótlék terhelt.
- [2] Az alperes adóvégrehajtási eljárást folytatott a felperessel szemben, amelynek keretében a végrehajtó lefoglalta, majd értékesítette a felperes tulajdonát képező ivvágó berendezéseket.
- [3] Az ivvágó berendezéseket a felperes – állítása szerint – összesen 61 000 000 forintért vásárolta.

A kereseti kérelem és az alperesek védekezése

- [4] A felperes keresetében kártérítés jogcímén kérte kötelezni az alperest 61 000 000 forint és járulékai megfizetésére. Az alperes károkozó magatartását abban jelölte meg, hogy jogellenesen rendelte el a végrehajtást, mivel a végrehajtási eljárás alapjául szolgáló határozatokat nem közölte vele.
- [5] Az alperes a kereset elutasítását kérte. Vitatta annak jogalapját és összecszerúségét is. Állította, hogy a végrehajtási eljárást jogszerűen folytatta le.

Az első- és a másodfokú ítélet

- [6] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.
- [7] Indokolásában rögzítette, hogy a felperes által állított jogellenes végrehajtási eljárás a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) hatálya alatt indult, ezért a perben a régi Ptk., míg az alperes által kezdeményezett végrehajtási eljárásra az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban: régi Art.) rendelkezései az irányadóak.
- [8] Megállapította, hogy a végrehajtási eljárás megindulásakor a felperesnek tartozása állt fenn az alperessel szemben, amelyek alapját a 2010. évet megelőző időszakból eredő tartozások képezik, a végrehajtás jogerős határozatok alapján indult.
- [9] Kifejtette, a felperes az Art. 136. § (1) bekezdése alapján nem élt a határozatokkal szemben fellebbezéssel, ezért a végrehajtási eljárás elrendelése jogszerű volt.

- [10] Nem vizsgálta a 2015-ben és azt követő években meghozott határozatok kézbesítését, mivel a végrehajtási eljárás alapját nem ezek a határozatok képezték.
- [11] Kifejtette, hogy a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 263. § (2) bekezdésére figyelemmel a bíróságot nem köti a kormányhivatal határozatában foglaltak. Hangsúlyozta, hogy a kormányhivatal nem semmisítette meg az adótartozásokat megállapító határozatokat és nem változtatta meg azokat.
- [12] Utalt arra is, hogy a felperes önkéntes teljesítése szintén azt támasztja alá, hogy tudomása volt az adótartozásokról és azok ellen nem kívánt jogorvoslattal élni.
- [13] A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [14] Kifejtette, hogy a felperes által hivatkozott határozat nem ténytanúsító okirat, ezért ahhoz nem fűződik a Pp. 323. § (3) bekezdés *b)* pontja szerinti joghatás. Megítélése szerint a határozat a Pp. 323. § (3) bekezdés *a)* pontja alapján csak és kizárólag azt bizonyítja, hogy annak kiállítója a határozatot a benne foglalt tartalommal meghozta. Érvelése szerint ebből következően az okirat nem alkalmas annak a ténynek a bizonyítására, hogy a végrehajtás alapját képező adóhatározatokat az alperes nem közölte a felperessel, és azt sem igazolja, hogy a végrehajtásra jogerős végrehajtható határozat hiányában került sor.
- [15] Az elsőfokú bírósággal egyezően megállapította, hogy a végrehajtás alapjául az alperes által csatolt 2010. évi és azt megelőző jogerős adóhatározatok szolgáltak, amelyeket feladóvevényekkel bizonyítottan az alperes közölte a felperessel. Megítélése szerint a jogerős határozatok alapján az alperes jogszerűen intézkedett azok végrehajtásáról.
- [16] Hangsúlyozta, hogy a 2011-ben indult végrehajtás alapját az alperes 2010. évi és azt megelőző, felperessel közölt jogerős határozatai, nem pedig az alperes végrehajtás elrendelését követően meghozott határozatai képezték, függetlenül a kormányhivatal határozatainak az indokolásában a végrehajtás elrendelése körében kifejtett álláspontjától. Rámutatott, a kormányhivatal határozata csak és kizárólag a végrehajtási kifogással érintett végrehajtói intézkedés tárgyában tartalmaz rendelkezést.
- [17] Fentiek alapján a másodfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy hiányzik a jogellenes magatartás mint a kártérítési felelősség fennállásának egyik szükségképpeni eleme, ezért a keresetet elutasította.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [18] A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben annak hatályon kívül helyzését, az elsőfokú bíróság ítéletének a megváltoztatását és az alperes kötelezését kérte 61 000 000 forint és járulékai megfizetésére.
- [19] Megsértett jogszabályhelyként a Pp. 323. § (3) bekezdés *b)* pontját jelölte meg.
- [20] Érvelése szerint a hivatkozott határozat a Pp. 323. §-a szerinti közokiratnak minősül, amely jogszabályhely (3) bekezdése szerint a közokirattal teljes bizonyító erővel bizonyítja a közokirattal tanúsított adatok és tények valóságát.
- [21] Állítása szerint a kormányhivatal határozata teljes bizonyító erővel bizonyítja, hogy a végrehajtási eljárás alapjául szolgáló határozatokat az alperes nem közölte, nem tekinthetők végrehajtható határozatoknak, így azok alapján jogszerűen végrehajtási cselekmény sem lett volna foganatosítható.
- [22] Hivatkozott arra is, hogy mivel a végrehajtási eljárás alapjául szolgáló határozatokat az alperes nem közölte, így a jogerőre emelkedésük ténye és időpontja sem állapítható meg, ezért ezek – álláspontja szerint – nem tekinthetőek az Art. 145. § (1) bekezdés *a)* pontja szerinti végrehajtható okiratoknak, ezáltal jogszerűen végrehajtási cselekmény sem volt foganatosítható.
- [23] Rámutatott arra, hogy a határozat azt is tartalmazza: az adómegállapításhoz való jog Art. 164. § (1) bekezdésében szabályozott elévülési idejére is figyelemmel, a feltüntetett fizetési határidő kapcsán is módosítandó adókiadó határozatok újbóli, szükségképpen módosított tartalommal együttesen való szabályszerű közlése esetén kerülhet sor ezeknek a döntéseknek a tekintetében a végrehajtási eljárás jogszerű elrendelésére.
- [24] Állította, hogy a 2015-ben hozott újabb határozattal történő adómegállapítás nem szolgálhat egy 2011-ben megindult végrehajtási eljárás alapjául. Utalt arra is, hogy a 2015-ben meghozott határozattal szemben nem tudott jogorvoslattal élni a 2011-ben megindított végrehajtási eljárást megelőzően.
- [25] Hangsúlyozta, hogy a kormányhivatal előírta az adókiadó határozatok módosítását és szabályszerű közlését, amelynek megfelelően a végrehajtás alapjául szolgáló határozatok 4–6–8 évvel a végrehajtás megindítását követően születtek meg.
- [26] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte. Kiemelte, hogy az adóvégrehajtás a 2008. és 2010. évben hozott határozatok alapján folyt, amelyekkel szemben a felperes nem élt fellebbezéssel.
- [27] A Kúria 2. sorszámu végzésében a Pp. 409. § (2) bekezdés *b)* pontja alapján a felülvizsgálatot engedélyezte.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [28] A felülvizsgálati kérelem alaptalan.
- [29] A Pp. 423. § (1) bekezdése értelmében a Kúria a felülvizsgálat során a felülvizsgálati kérelem korlátai között, az ott megjelölt jogszabályok tekintetében vizsgálja a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát (az ott írt kivételekkel). Ugyanezen jogszabályhely (2) bekezdése szerint a felülvizsgálat a jogerős ítélet meghozataláig bekövetkezett és a jogerős ítélettel elbírált tényekre terjedhet ki.
- [30] A felperes felülvizsgálati kérelmében megsértett jogszabályhelyként a Pp. 323. § (3) bekezdés *b)* pontját jelölte meg azt állítva, hogy az általa hivatkozott kormányhivatali határozat a Pp. 323. §-a szerinti közokiratnak minősül, amely jogszabályhely (3) bekezdése alapján a közokirattal teljes bizonyító erővel bizonyítja a közokirattal tanúsított adatok és tények valóságát.
- [31] A Pp. 323. § (3) bekezdése alapján a közokirattal teljes bizonyító erővel bizonyítja *a)* hogy a kiállító a benne foglalt intézkedést megtette vagy határozatot a benne foglalt tartalommal meghozta; *b)* a közokirattal tanúsított adatok és tények valóságát; *c)* a közokiratban foglalt nyilatkozat megtételét, annak idejét és módját. A bizonyítottságnak ez a három

tárgyköre nem kapcsolódik minden és bármely típusú közokirathoz. A közokirat fajtája határozza meg, hogy a Pp. 323. § (3) bekezdésének melyik pontjába foglalt tárgykört bizonyítja teljes bizonyító erővel. Egy személyazonosító igazolvány jellegénél fogva nem alkalmas nyilatkozat megtételének bizonyítására, minthogy nem tartalmaz nyilatkozatot, viszont bizonyítja a közokiratban foglalt adatokat. Egy hagyatékátadó végzés alkalmas a közjegyzői határozat és a hagyatékkal, örökös minőséggel kapcsolatos adatok és tények bizonyítására is, de nyilatkozat hiányában nem kapcsolódik hozzá a c) pontnak megfelelő bizonyító-képesség. Egy közokiratba foglalt tartozáselismerő nyilatkozat alkalmas teljes bizonyító erővel bizonyítani a nyilatkozat megtételét, de nem bizonyítja semmiféle intézkedés vagy határozat meghozatalát. Tehát pusztán abból a körülményből, hogy a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott határozat közokiratnak minősül, még nem következik automatikusan a Pp. 323. §-ában felsorolt valamennyi tárgykör bizonyítottsága.

- [32] Az okiratok között megkülönböztethetők rendelkező és tanúsító okiratok. A tanúsító okirat rendeltetése múltbeli tények rögzítése. A közokiratok között ilyennek minősül például a halál tényét megállapító bírósági végzés, de a házassági anyakönyvi kivonat is. A rendelkező okiratok valamilyen jogi aktust tartalmaznak. Ilyennek minősül például egy építési engedély vagy egy házasságot felbontó ítélet.
- [33] A felperes által hivatkozott kormányhivatali határozat teljes bizonyító erővel bizonyítja, hogy a kiállító az abban foglalt határozatot meghozta és bizonyítja a határozat tartalmát is és azt is, hogy mi volt az indoka a határozatnak. Nem alkalmas viszont az indokolásba foglalt adatok és ténymegállapítások valódiságának a bizonyítására. Ugyanis az okiratok klasszifikációjában rendelkező okiratnak, nem pedig ténytanúsító okiratnak minősül.
- [34] Ezért a hivatkozott kormányhivatali határozat indokolásának tartalma nem köti az eljáró bíróságokat. A bizonyítási eljárás alapján pedig helyesen állapították meg, hogy a végrehajtás alapjául az alperes által csatolt 2010. évi és azt megelőző jogerős adóhatározatok szolgáltak, amelyeket feladóvevényekkel bizonyítottan az alperes közölt a felperessel.
- [35] A Kúria utal arra is, hogy az adóhatóság nem minden évben hozott adókimondó határozatot, ez a régi Art. 32. §-a alapján nem is volt kötelezettsége. A felperesnek az Önkormányzat rendelete alapján ilyen határozat nélkül is tisztában kellett lennie azzal, hogy adótartozása áll fenn. Azt pedig, hogy a felperes tudott az adótartozásairól, az önkéntes teljesítései is alátámasztják, ahogy arra az elsőfokú bíróság helyesen utalt. Erre figyelemmel nincs jelentősége annak, hogy az adóhatározatokat az alperes közölte-e a felperessel vagy sem, az adóvégrehajtási eljárás jogszerűen indult meg.
- [36] Mindezek alapján a Pp. 323. § (3) bekezdés b) pontjának megsértése nem állapítható meg.
- [37] A kifejtettkre tekintettel a Kúria a Pp. 424. § (1) bekezdése alapján a jogerős ítéletet – felülvizsgálati kérelemmel támadott részében – hatályában fenntartotta, mert az megfelelt a felülvizsgálat tárgyává tett jogszabálynak.

POLGÁRI KOLLÉGIUM

MUNKAÜGYI SZAKÁG

164 A kollektív szerződés kihirdetés nélkül nem léphet hatályba [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 279. § (5) bek.].

A felülvizsgálati eljárásban irányadó tényállás

- [1] A felperes 2006. július 1-jétől HR asszisztens, 2009. április 1-jétől HR generalista munkakörben állt egy Kft. alkalmazásában. Az alperes és a Kft. 2018 júniusában logisztikai szolgáltatási szerződést kötöttek egymással hároméves időtartamra, amely alapján a Kft. az alperes számára a szárazárakra vonatkozóan raktározási, logisztikai szolgáltatásokat végzett.
- [2] A Kft. a 2019. december 30-án kelt logisztikai szolgáltatási szerződésben a szerződés megszűnése esetén vállalta a raktár teljesen szervezett működésének az alperes részére történő átadását, az alperes pedig azt, hogy átveszi a szolgáltató azon munkavállalóit, akik a raktárban történő szolgáltatások nyújtásában közvetlenül részt vesznek. A Kft. tájékoztatta az alperest, hogy a jogutódlással 61 irodai alkalmazott és kb. 200 fizikai munkás érintett.
- [3] 2000. január 1-jén a Kft. és az alperes képviselői közös tájékoztatón jelentették be az ü.-i telephelyen dolgozók részére, hogy az alperes a munkáltató személyében bekövetkezett változásra tekintettel 2020. április 6-án átveszi a Kft. munkavállalóit.
- [4] 2020. április 6-án az alperes a felperes munkaviszonyát 2020. május 31. napjával felmondással megszüntette. A felmondás indokolása szerint az alperes azon a telephelyén, amelyen a felperest is foglalkoztatja a humán erőforrás területén átszervezést hajtott végre, melynek keretében a HR generalista munkakörben foglalkoztatott munkavállalók létszámát csökkentette.
- [5] Az alperes a felperes részére három havi végkielégítés címén 1 440 000 forint távolléti díjat fizetett.
- [6] Az átadó Kft.-nél 2008. december 18-tól hatályos kollektív szerződés 3.4. pontja szerint a munkavállalót munkaviszonyának a munkáltató rendes felmondása esetén végkielégítés illeti meg, 13 év munkaviszony után 3,9 havi átlagkereset összegben.
- [7] Az alperes és a szakszervezet 2020. január 16-án bértmegállapodást kötött, melynek 7. pontja szerint a megállapodás a logisztikán, a raktári operációban dolgozókat nem érinti, kizárólag a logisztika back-office területén dolgozó alkalmazotti munkakörben foglalkoztatott munkatársakra vonatkozik. Az alperes 2020. február 3-án tájékoztatást adott a Kft. munkavállalóinak a jogutódlásról, melyben rögzítette, hogy az alperes, mint új munkáltató kollektív szerződés hatálya alá nem tartozik, az alperesnél hatályban lévő bértmegállapodásokról pedig nem tájékoztatta a munkavállalókat.

A felperes keresete és az alperes ellenkérelme

- [8] A felperes a keresetében a jogellenes munkaviszony megszüntetés jogkövetkezményeként 5 760 000 forint elmaradt jövedelem címén járó kártérítés és kamatai, valamint 432 000 forint végkielégítés-különbözet és ezen összeg késedelmi kamatai megfizetésére kérte kötelezni az alperest. A felperes a végkielégítés-különbözet iránti kereseti kérelmét az átadó munkáltatónál határozatlan időre kötött, az átadás időpontjában hatályos kollektív szerződés rendelkezésére alapította. Álláspontja szerint az alperes által hivatkozott bértmegállapodás nem minősül kollektív szerződésnek, annak tartalmát az alperes üzleti titoknak tekintette, ami kizárja a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 13. §-a szerinti munkaviszonyra vonatkozó szabályként, vagyis kollektív szerződésként való értelmezését.
  - [9] Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. A végkielégítés-különbözet kapcsán arra hivatkozott, hogy az Mt. 282. § (1) bekezdése alapján nem terheli az átvévő munkáltatót az átvétel napját követő egy évig a kollektív szerződésben meghatározott munkafeltételek fenntartása, ha a munkaviszonyra az átvételt követő időpontban kollektív szerződés hatálya kiterjed. Az alperesnél hatályos bértmegállapodás kollektív szerződésnek minősült, amely az átvételt követően a felperes munkaviszonyára is kiterjedt. Miután a hatálybalépés kifejezetten a kihirdetéshez kapcsolódik, nincs jelentősége annak, hogy a munkavállalók kaptak-e a bértmegállapodásról tájékoztatást vagy esetleg helytelen tájékoztatást kaptak. A bértmegállapodás kollektív szerződéses jellegét nem az általa szabályozott tárgykörök és a megállapodás időbeli hatálya határozzák meg, hanem az, hogy a szabályozott tárgykörök megfelelnek-e az Mt. 277. § (1) bekezdés a) pontjában írtaknak.
- Az első- és a másodfokú bíróság határozata**
- [10] A törvényszék ítéletével kötelezte az alperest 432 000 forint végkielégítés-különbözet és ezen összeg 2020. április 12-től a kifizetés napjáig számított késedelmi kamatának megfizetésére. Ezt meghaladóan a felperes keresetét elutasította.
  - [11] Az elsőfokú bíróság a felperes munkaviszony megszüntetés jogellenességére alapított keresetét megalapozatlannak találta, ezért elutasította.
  - [12] A végkielégítés-különbözet körében a kollektív szerződés jellegű bértmegállapodás hatályosságát vizsgálta és a felperes Mt. 279. § (5) bekezdésére alapított érvelése alapján – amely szerint a kollektív szerződés a kihirdetéssel lép hatályba - arra a következtetésre jutott, hogy az alperes a bértmegállapodást nem hirdette ki. A bértmegállapodás tartalmát az alperes eleve üzleti titoknak tekintette, a munkáltatónál nem függesztették ki, annak tartalmát a meghallgatott

- tanúk sem ismerték. Mindezek alapján az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az alperes az üzleti titkát képező bérmegállapodást nem hirdette ki, arról csak tájékoztatót küldött a munkavállalóknak, ezért az nem minősül kollektív szerződésnek. Nem tulajdonított jelentőséget annak sem, hogy a meghallgatott tanúk szerint az alperes tájékoztatta a Kft. munkavállalóit a bérmegállapodásról, ilyen írásbeli tájékoztatót egyébiránt az alperes nem is tudott csatolni. Mindezek alapján álláspontja szerint a felperes jogosult a végkielégítés különbözetére.
- [13] A peres felek fellebbezése alapján eljáró ítéletábrá ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét a végkielégítés-különbözet tekintetében helybenhagyta, a jogellenes munkaviszony megszüntetés jogkövetkezményei, az ezzel összefüggő perköltség és illeték tekintetében hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.
- [14] Az ítéletábrá álláspontja szerint a végkielégítés-különbözet körében a felperes alaptalanul hivatkozott az anyagi pervezetés hiányára. Utalt arra, hogy a felperes már 2020. november 27-i válasziratában, vagyis a perfelvétel lezárása előtt hivatkozott arra, hogy mivel a bérmegállapodás tartalma az alperes előadása szerint üzleti titok, úgy az nem került kihirdetésre. Erre nézve a peres felek nyilatkozataikat előterjesztették, a bizonyítási eljárás lefolyt, tanúkat hallgattak meg a bérmegállapodás kihirdetésére, ezért az alperes fellebbezésében megalapozatlanul hivatkozott az anyagi pervezetés hiányára.
- [15] A fellebbezési érveléssel szemben az ítéletábrá álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a bizonyítékokat is okszerűen értékelte. Az alperes előadásával szemben K. Z. tanúvallomása a bérmegállapodás kihirdetésére nézve semmilyen értékelhető tény és körülményt nem tartalmazott, csak az alperesnél meglévő szokásokról nyilatkozott. A perben meghallgatott tanúk a bérmegállapodás kihirdetésével kapcsolatban ellentmondásosan nyilatkoztak, volt, aki szerint történt tájékoztatás a munkavállalók irányába, mások szerint nem, ugyanakkor az megállapítható volt, hogy az alperes a bérmegállapodás teljes szövegét semmilyen felületen nem tette közzé. Az Mt. 279. § (5) bekezdése szerint a kollektív szerződés a kihirdetéssel lép hatályba. A kihirdetés fogalmát az Mt. valóban nem határozza meg, azonban az nyilvánvalóan nem azonos az alperes által hivatkozott sajtóközleménnyel, avagy a munkavállalók részére a csoportos értekezletek keretében való tájékoztatással. Az ítéletábrá álláspontja szerint a kihirdetés a kollektív szerződés, mint munkaviszonyra vonatkozó szabály teljes tartalmának megismerhető formában való közzétételét jelenti, akár a helyben szokásos módon, akár közvetlen megküldéssel valamennyi munkavállaló részére, amit az alperes nyilvánvalóan nem teljesített, hiszen azt üzleti titoknak tekintette. Ha nincs hatályos kollektív szerződés, amely az átvett munkavállalók munkaviszonyára az átvételt követő időpontban kiterjedne, úgy az Mt. 282. § (1) bekezdése alkalmazandó és az átvető munkáltató az átvétel időpontjában a munkaviszonyra kiterjedő hatályú kollektív szerződésben meghatározott munkafeltételeket az átvétel időpontját követő egy évig köteles fenntartani. Mindezekre tekintettel a másodfokú bíróság a végkielégítés-különbözet tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- A felülvizsgálati kérelem és felülvizsgálati ellenkérelem**
- [16] Az alperes a felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet végkielégítés különbözetre vonatkozó rendelkezésének elsőfokú ítéletre kiterjedő hatályú hatályon kívül helyezését és a felperes végkielégítés-különbözet iránti keresete elutasítását, másodlagosan a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára történő utasítását kérte.
- [17] Álláspontja szerint a jogerős ítélet az Mt. 279. § (5) bekezdésébe, az Mt. 282. § (1) és (2) bekezdésébe és ennek következtében az Mt. 77. § (3) bekezdésébe ütközően jogsabálysértő. Hivatkozott arra is, hogy a másodfokú bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékokat a Pp. 279. § (1) bekezdésébe ütközően okszerűtlenül értékelte. Az ítéletábrá megsértette továbbá a Pp. 369. § (3) és (4) bekezdésében és a Pp. 237. § (2) bekezdésében foglaltakat, mert az anyagi felülvizsgálat körében nem értékelte az elsőfokú bíróság nem megfelelő anyagi pervezetését és a Pp. 373. § (2)–(3) bekezdésére hivatkozással elutasította az alperes fellebbezésében az anyagi felülvizsgálat körében figyelembe veendő, a kihirdetés körében előadottakat. E körben a másodfokú ítélet sérti a Pp. 346. § (5) bekezdését is.
- [18] Álláspontja szerint az eljáró bíróságok tévesen jutottak arra a következtetésre, hogy az alperes a bérmegállapodást nem hirdette ki, kihirdetés hiányában az nem volt hatályos, így az átvétel időpontjában az átvett munkavállaló munkaviszonyára kiterjedő hatályú kollektív szerződés nem volt. A kihirdetés fogalmát az Mt. nem határozza meg, ezért indokolatlanul szűkítő értelmezést eredményezne a jogerős ítélet értelmezésének elfogadása. A kihirdetés célja, hogy mindazok, akikre az adott kollektív szerződés rendelkezést tartalmaz, annak rájuk vonatkozó részét megismerjék, ezért az akkor tekinthető kihirdetettnek, ha a hatálya alatt állók a rájuk vonatkozó rendelkezésekről az információkat megkapták, azokat velük megismertették. Ezen követelményeknek nem csak az felel meg, ha a kollektív szerződés teljes tartalmát abban a formában ahogy azt a felek aláírták megküldik a munkavállalóknak, vagy azt ebben a formában a helyben szokásos módon közzé teszik.
- [19] Az alperes álláspontja szerint abban a tekintetben hogyan, milyen módon és tartalommal hirdette ki a bérmegállapodást, a perben meghallgatott tanúk – különösen K. Z. és M. N. I. – vallomása is alátámasztott.
- [20] Az, hogy a megállapodást kötő felek, vagyis az alperes és a szakszervezet üzleti titoknak tekintették a bérmegállapodást azt jelenti, hogy annak tartalmát egymás tudta és hozzájárulása nélkül illetéktelen harmadik személy részére nem tették hozzáférhetővé, de nem azt, hogy a hatálya alatt állók a rájuk vonatkozó részéről ne szereztek volna tudomást vagy arról az egymással egyeztetett módon ne folytattak volna kommunikációt. A másodfokú bíróság ezért tévesen vont le azt a következtetést, hogy az alperes a bérmegállapodást nem hirdette ki, mivel az az alperesnek is érdekében állt.

- [21] Az alperes álláspontja szerint az elsőfokú eljárás során lefolytatott bizonyítás eredményeként is megállapítható, hogy a munkavállalókat tájékoztatták a bérmegállapodásról, közölték velük annak rájuk vonatkozó tartalmát, azaz az alperesnél kialakult gyakorlatnak megfelelően az kihirdetésre került. Ezzel ellentétes mérlegelés a Pp. 279. § (1) bekezdésébe ütközően jogszabálysértő.
- [22] A felperes az átvétel időpontjában a logisztika back-office területén dolgozott, így önmagában a bérmegállapodás szövegéből is kétséget kizáróan megállapítható, hogy annak hatálya kiterjedt rá. Mindezt az okirati bizonyítékokon túl a tanúvallomások is alátámasztották. Az alperes ezért az Mt. 282. § (2) bekezdése alapján nem az átdó munkáltatónál hatályban lévő kollektív szerződésben meghatározott, hanem az Mt. 77. § (3) bekezdése alapján számított összegű végkielégítés megfizetésére volt köteles, így a felperes végkielégítés-különbözet iránti igénye alaptalan. A másodfokú ítélet a felperes végkielégítés-különbözet iránti igényének helyt adó jogerős döntése az Mt. 282. § (1)–(2) bekezdésébe és az Mt. 77. § (3) bekezdésébe ütközően jogszabálysértő.
- [23] Az alperes a másodlagos felülvizsgálati kérelme alátámasztásaként a Pp. 369. § (3)–(4) bekezdése és a Pp. 237. § (2) bekezdése, valamint a Pp. 373. § (2)–(3) bekezdésébe ütközését állította és arra hivatkozott, hogy a másodfokú eljárás során az elsőfokú bíróság anyagi pervezetés hiányosságai körében tett nyilatkozatait, az ennek okán előterjesztett bizonyítékait és bizonyítási indítványait alaptalanul utasította el. A jogerős ítélet a Pp. 346. § (5) bekezdésébe ütközően semmilyen indokolást nem adott az alperes azon hivatkozására, hogy az elsőfokú bíróság anyagi pervezetési kötelezettségének nem tett eleget. Az alperes bizonyítás kiegészítésre vonatkozó indítványát ennek tükrében kellett volna a másodfokú bíróságnak megítélni és nem a Pp. 373. § (2)–(3) bekezdése alapján.
- [24] Az alperes álláspontja szerint csak az elsőfokú ítéletből volt az megállapítható, hogy az elsőfokú bíróság értelmezésében a bérmegállapodás kihirdetésének ténye volt a lényegi kérdés, amely a felperesi igény megalapozottságát eredményezte. Az alperes által az elsőfokú eljárás során előterjesztett bizonyítási indítványok kifejezetten a kihirdetésre nem terjedtek ki, ezért a perfelvételi nyilatkozatok alapján az elsőfokú bíróságot a Pp. 237. § (2) bekezdése értelmében terhelte az a kötelezettség, hogy tájékoztassa a feleket e lényeges tény vonatkozásában a bizonyítékok rendelkezésre bocsátásáról, a bizonyítás indítványozása elmulasztásának, valamint a bizonyítás esetleges sikertelenségének következményeiről is, ugyanakkor ennek az elsőfokú bíróság nem tett eleget. Azzal, hogy a másodfokú bíróság ezt elutasította, a hivatkozott eljárásjogi jogszabályhelyeket a másodfokú döntés érdemére kihatóan súlyosan megsértette, amely az ítélet hatályon kívül helyezését és a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat meghozatalára történő utasítását indokolja.
- [25] A felperes a felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában történő fenntartását kérte. Álláspontja szerint a másodfokú bíróság a jogerős ítéletében helytálló álláspontra helyezkedett. Az alperes a kihirdetésre vonatkozó állítását okirattal, illetve tanúkkal sem bizonyította.
- A Kúria döntése és annak jogi indokai**
- [28] A Kúria a felülvizsgálatot az alperes kérelmére a Pp. 523. § (2) bekezdése, valamint a Pp. 409. § (2) bekezdés *b)* pontja alapján a felvetett jogkérdés különleges súlyára tekintettel engedélyezte álláspontjának kifejtése érdekében.
- [29] A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint nem alapos.
- [30] A felülvizsgálat a megelőző eljáráshoz kapcsolódó rendkívüli, korlátozottan igénybe vehető fellebbeviteli perorvoslat, amelynek kizárólag jogszabálysértésre hivatkozásra alapítottan van helye. Rendkívüli perorvoslat jellegéből következően funkciója a kérelmet előterjesztő fél által állított jogsérelem elbírálása és megalapozottsága esetén annak orvoslása. A Pp. 423. § (1) bekezdése szerint a Kúria a felülvizsgálat során a felülvizsgálati és csatlakozó felülvizsgálati kérelem korlátai között, az ott megjelölt jogszabályok, illetve a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérés tekintetében vizsgálja a jogerős ítélet jogszabálysértő, illetve a kúriai határozattól jogkérdésben való eltérő voltát. A (2) bekezdés szerint a felülvizsgálat a jogerős ítélet meghozataláig bekövetkezett és a jogerős ítélettel elbírált tényekre terjedhet ki. Ezért a felülvizsgálat tárgya kizárólag a felperes végkielégítés-különbözet iránti igényének helyt adó elsőfokú rendelkezést helybenhagyó másodfokú rendelkezés volt.
- [31] Az irányadó tényállás szerint a felperes munkaviszonyát az alperes az átvétel napján szüntette meg, azonban a nála irányadó kollektív szerződés hatályú bérmegállapodására hivatkozással nem fizette meg a felperes részére az átdó munkáltatónál hatályban lévő, a végkielégítés esetében kedvezőbb mértéket tartalmazó összeget. Az eljáró bíróságoknak ezért az átvevő munkáltató bérmegállapodásának kihirdetéséről és az ebből eredő hatályosságáról kellett állást foglalni.
- [32] Az Mt. 282. § (1) bekezdése szerint a munkáltató személyében bekövetkező változás esetén az átvevő munkáltató az átvétel időpontjában a munkaviszonyra kiterjedő hatályú kollektív szerződésben meghatározott munkafeltételeket az átvétel időpontját követő egy évig köteles fenntartani. A (2) bekezdés szerint nem terheli ez a kötelezettség a munkáltatót, ha a kollektív szerződés hatálya az átvétel időpontját követő egy évnél korábbi időpontban megszűnik, vagy a munkaviszonyra az átvételt követő időpontban kollektív szerződés hatálya terjed ki.
- [33] Az Mt. 282. §-ában kialakított megoldás indoka a törvény indokolásában részletesen kifejtettek szerint is az volt, hogy kiküszöbölje a Munka törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: régi Mt.) 40/A. §-ában foglalt megoldás ellentmondását, közelebbről azt, hogy adott esetben az átvevőnél két kollektív szerződéses munkafeltétel rendszert kelljen alkalmazni. A jelenlegi tételes jogi megoldás maradéktalanul megfelel a 2001/23/EK irányelv 3. cikk (3) bekezdésében foglaltaknak. A jogszabályi rendelkezés alapján amennyiben az átvevőre az átvételt követően kollektív szerződés hatálya terjed ki, úgy – függetlenül attól, hogy ez a kollektív

- szerződés a munkavállalóra az átadóénál kedvezőbb vagy kedvezőtlenebb – az átvevő munkáltatót nem terheli az Mt. 282. § (1) bekezdésében meghatározott kötelezettség, azaz tulajdonképpen az, hogy biztosítsa a korábbi kollektív szerződéses munkafeltételek kontinuitását.
- [34] A hazai kollektív szerződéses gyakorlatban szokványosnak mondható az a megoldás, hogy a munkáltató ún. bérmegállapodást hoz létre az arra jogosult szakszervezettel (szakszervezetekkel). A megállapodás gyakran a munka díjazásának szabályait szűk körben rendezi, sok esetben csupán azt rögzíti, hogy a munkavállalók adott időszakban vagy akár határozatlan időtartamra milyen mértékű, illetve arányú bérnövekedésre jogosultak. Ezeket a megállapodásokat - jogi természetük szerint - a kialakult bírói gyakorlat kollektív szerződésnek tekinti, mivel az a kollektív szerződéskötésre jogosult felek között létrejött megállapodás, amelynek szerződéses tartalma harmadik személyre kiterjedő hatályú, azaz normatív hatályú [Mt. 277. § (1) bekezdés a) pont], munkaviszonyból származó jogokat és kötelezettségeket rendez.
- [35] Az eljáró bíróságok helytállóan állapították meg, hogy a kollektív szerződés hatályossági feltétele a kihirdetés [Mt. 279. § (5) bekezdés]. Ez a rendelkezés az Mt. 283. §-a szerint kógens, a kógencia úgy értelmezhető, hogy a kollektív szerződés kihirdetés nélkül nem léphet hatályba. Az, hogy az Mt. nem rendelkezik a kihirdetés módjáról, ezen a körülményen nem változtat. A kollektív szerződés személyi hatálya ugyanis *ex lege*, harmadik személyekre (munkavállalókra) terjed ki, az ő jogait és kötelezettségeiket szabályozza, az ő jogviszonyaikra kiterjedően kell alkalmazni. Ez az alkalmazás pedig nem lehetséges abban az esetben, ha a kollektív szerződést a felek nem teszik a helyben szokásos és ismert módon megismerhetővé a hatálya alá tartozók számára.
- [36] Az eljáró bíróságok a perbeli esetben a jogszabályoknak megfelelően lefolytatott bizonyítási eljárás alapján jogszabálysértés nélkül jutottak arra a következtetésre, hogy az alperes a kollektív szerződés hatályú bérmegállapodás kihirdetését, vagyis annak hatálybalépését a perben nem bizonyította. Saját perben elfoglalt és a felülvizsgálati kérelemben is rögzített azon álláspontja, mely szerint a bérmegállapodást kötő felek a bérmegállapodás tartalmát titkosították és azt üzleti titoknak minősítették, önmagában kizárja annak megállapíthatóságát, hogy a munkavállalók munkaviszonyára is rendelkezést tartalmazó megállapodást az érintettekkel megismertették. A perben meghallgatott tanúk vallomása ítéleti bizonyossággal nem igazolta, hogy a bérmegállapodás az alperesnél kialakult gyakorlatnak megfelelően kihirdetésre került. Önmagában az, hogy a munkáltató a bérmegállapodás egyes elemeiről szóban tájékoztatást adott a munkavállalók számára, nem pótolja a helyben szokásos gyakorlatnak megfelelő kihirdetést.
- [37] Az előzőek mellett kiemelési igényel, hogy a felperes munkaviszonya jogutódlás alapján állt fenn az alperesnél, azt a munkáltató az átvétel napján, 2020. április 6-án felmondással megszüntette, így a perben azt kellett volna igazolnia, hogy a tényleges munkavégzés tartama alatt a felperest tájékoztatta a kollektív szerződéses hatályú bérmegállapodás tartalmáról, amelynek az eljáró bíróságok helytálló álláspontja szerint sikerrel nem tett eleget.
- [38] Az alperes a felülvizsgálati kérelmében alaptalanul hivatkozott arra is, hogy az elsőfokú bíróság nem tett eleget az anyagi pervezetésre vonatkozó kötelezettségének. A felperes a felülvizsgálati ellenkérelmében helytállóan és részletesen kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság előtt tett alperesi nyilatkozatok megfelelően alátámasztották annak megállapíthatóságát, hogy tudatában volt a bizonyításra szoruló tényről, arról hogy az eljárás során a bérmegállapodás hatályosulását, vagyis annak helyben szokásos kihirdetését kellett igazolnia. Ennek igazolására tanúk meghallgatását kérte, ugyanakkor a lefolytatott bizonyítási eljárás adatai állítását ítéleti bizonyossággal nem igazolták. A megelőző eljárás során és a felülvizsgálati kérelmében sem állította, hogy a bérmegállapodást a munkahelyen kifüggesztették, e-mailben megküldték, avagy a belső informatikai hálózaton elérhetővé tették, így a közzétételre vonatkozó érvelése megalapozatlan volt. A következetes ítélkezési gyakorlat szerint nem jelenti az indokolási kötelezettség megsértését, ha a bíróság a döntését megindokolja ugyan, de azzal tartalmilag a peres fél nem ért egyet. Az indokolt döntéshez való jog érvényesüléséhez az szükséges, hogy a bíróság az ügy eldöntése szempontjából a releváns tényekről, körülményekről fejtsen ki jogi álláspontját. Az adott esetben megállapítható, hogy a másodfokú bíróság döntésének jogi indokairól az ügy érdemét illetően teljes körűen számot adott, ezért a Pp. 346. § (3) bekezdésében előírt indokolási kötelezettségét nem sértette meg.
- [39] Mindezekre tekintettel a Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott rendelkezését a Pp. 424. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta, ezt meghaladóan nem érintette.

(Kúria Mfv. VIII.10.164/2022/8.)

165¹ A Pp. hatálya alá tartozó ügyekben nem visszautasítási ok, ha az elektronikus úton kapcsolatot tartó fél a törvényben előírt valamennyi adatot tartalmazó perorvoslati kérelmét elektronikus úton nyújtotta be, de nem a konkrét perorvoslati kérelemhez tartozó űrlapot, hanem az Országos Bírósági Hivatal elnöke által rendszeresített egyéb beadvány előterjesztésére szolgáló űrlapot használta [a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 618. § (1) bek. b) pont].

II. A vezetői megbízás bizalmi jellegű kapcsolat, a közalkalmazott jogviszonya annak visszavonása esetén is fennmarad, ezért ahhoz a törvény nem követel meg olyan nyomós okot, illetve kötelezettségszegést, mint amit a munkáltatónak a jogviszony megszüntetésekor kell bizonyítania [a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.) 23. § (5) bek.].

A felülvizsgálati eljárásban irányadó tényállás

- [1] A felperes 2011. augusztus 1-jétől állt közalkalmazotti jogviszonyban az alperesnél tanár munkakörben. Kinevezésétől egy Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskolában tagintézmény-vezetői feladatokat látott el, legutóbb a 2016. augusztus

- 24-től 2021. augusztus 15-ig tartó határozott időre szóló vezetői megbízás alapján, ami mellett néptánc órákat tartott.
- [2] 2019 tavaszán az intézmény néptáncoktatója bejelentette, hogy meg kívánja szüntetni közalkalmazotti jogviszonyát, mert nem tud azonosulni a felperes személyével, amíg ő az iskolában dolgozik, addig nem kíván az iskolában maradni, s e szándékáról az általa oktatott gyermekek szüleit a szülői értekezlet keretén belül tájékoztatta. Ennek közvetlen kiváltó oka az volt, hogy 2019. március 13-án tanítási időben, az iskola épületében a felperes által vezetett intézménybe járó egyik gyermek szülője szerelemföltésből a felperest egy alkalommal arcul ütötte.
- [3] A bejelentést követően a szülők egy csoportja panaszlevélben jelezte az iskola igazgatójának, hogy a felperes vezetőhöz és pedagógushoz méltatlan viselkedése ellenkezik a Nemzeti Pedagógus Kar Etikai Kódexével, mivel nyilvánosan, az iskola épületén belül udvarol más feleségének úgy, hogy ebből rendőrségi ügy lett; alkoholt fogyaszt egy-egy fonóban, „vagy netalán a próbákra is így megy”; hanyagsága miatt a versenyre nem utalta át a nevezési díjat. A panaszlevél szerint a tagintézmény-vezető „ezzel a legutóbbi botrányos viselkedésével végleg elvesztette a szülők bizalmát.”
- [4] Az alperes az iskola igazgatóját a panasz kivizsgálására utasította, aki a vizsgálatot követően kezdeményezte a felperes vezetői megbízása visszavonását. Ezt követően a panaszlevél kivizsgálása érdekében teljes körű vizsgálatot rendelt el az alperes, majd 2019. július 15-én kelt határozatával a felperes tagintézmény-vezetői megbízását 2019. július 31. napjával visszavonta és a felperes kérésére az intézkedést írásban megindokolta.
- [5] Ebben a felperes terhére róta, hogy a panaszos levél megismerését követően megkeresett három – a panaszos levelet aláíró – diákot és felhívta őket, hogy a jövőben ügyeljenek arra, mihez adják az aláírásukat. Hivatkozása szerint a felperes ezzel megsértette a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.) 62. § (2) bekezdés *h*), *p*) és *q*) pontjait; hivatáshoz méltatlan magatartást tanúsított és jogosulatlanul osztotta meg a panaszjárás során tudomására jutott információt a tanulókkal. Emellett a kollégák és szülők bejelentése szerint felmerült annak a gyanúja, hogy a felperes többször is alkoholt fogyasztott olyan esetben, amikor a nevelése, felügyelete alatti kiskorú tanítványai is vele voltak; ezzel megsértette az Nkt. 62. § (2) bekezdés *g*) pontját. Terhére róta továbbá, hogy magánéleti eseményei egy része az intézmény falain belül zajlik és hatással van az erkölcsi megítélésére a kollégák, szülők és diákok részéről is; magánéleti tevékenységét előtérbe helyezte és emiatt intézményvezetői feladatait nem látta el maradéktalanul. A 2019/2020. tanév előzetes tantárgyfelosztása szerint a tagintézménybe a néptáncszakra beiratkozó gyerekek száma – a tagintézmény-vezető iránti szülői bizalomvesztés miatt – nagy számban csökkent, és ennek következményeként 2 pedagógus álláshelyet megszüntettek. Mindezzel a felperes veszélyezteti a Művészeti Iskola néptánc tanszakának működését.
- A felperes keresete és az alperes ellenkérelme**
- [6] A felperes keresetében kérte, a bíróság állapítsa meg, hogy az alperes jogellenesen vonta vissza a vezetői megbízását, egyidejűleg rendelje el eredeti vezetői beosztásban történő tovább foglalkoztatását, valamint kötelezze az alperest elmaradt vezetői pótlék címén 1.909.215 forint és késedelmi kamata megfizetésére. Kérte továbbá annak megállapítását, hogy az alperes megsértette az emberi méltósághoz, a magánélethez és a jóhírnévhez fűződő személyiségi jogait, s indítványozta az alperes kötelezését megfelelő elégtétel adására és ennek saját költségén megfelelő nyilvánosság biztosítására, valamint 1.000.000 forint sérelemdíj és késedelmi kamata megfizetésére.
- [7] Állította, hogy a vezetői megbízása visszavonása jogellenes volt, mivel annak indokolása nem világos, valós és okszerű és az a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 7. § (1) bekezdésében rögzített joggal való visszaélés tilalmába ütközött, mivel az előírt határidőket nem tartotta meg. A meghallgatásoknál nem lehetett jelen, arra nem tehetett észrevételt, vezetői megbízása visszavonását követően pedig az alperes nem a kinevezése szerinti munkakörében foglalkoztatta tovább. Az alperes azzal, hogy a tanulók megkeresését a terhére róta, szintén visszaélt jogaival, mivel a munkáltató tevékenysége nem irányulhat a munkavállaló véleménynyilvánításának elfojtására. Tanítói, nevelői feladataihoz tartozik, hogy a tanulókat az életre felkészítse, amelynek részét képezi az is, hogy bármely nyilatkozat, dokumentum aláírása előtt megfelelően tájékozódjanak.
- [8] Az alperes érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte, figyelemmel arra, hogy a vezetői megbízás visszavonását rögzítő okirat valamennyi indoka világos, valós és okszerű volt.
- Az első- és a másodfokú bíróság határozata**
- [9] A törvényszék ítéletével a vezetői megbízás visszavonásának jogellenességére tekintettel kötelezte az alperest, hogy a felperest tagintézmény-vezető beosztásban foglalkoztassa tovább, és fizessen meg a részére elmaradt vezetői pótlék jogcímén 1.909.215 forintot, valamint ennek késedelmi kamatát, ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Megállapította, hogy a szülői panaszlevélben írtak alapvetően hálomáson alapultak, csak gyanúra adhattak alapot. Bár a felperes a panaszlevél megismerését követően megkeresett három azt aláíró diákot, akik azonban ezt nem megfélemlítésként, számonkérésként élték meg. A felperes ezzel nem követett el pedagógushoz méltatlan magatartást, így ez az indok okszerűtlen.
- [10] Az alkoholfogyasztással kapcsolatos kötelezettségszegés megfogalmazása közhelyszerű, nem konkrét tényeket tartalmazott, kizárólag gyanút említett. Abból nem derült ki, hogy a munkáltató azt róta-e a felperes terhére, hogy munkára képtelen állapotban végezte tevékenységét, vagy, hogy kiskorúak előtt fogyasztott alkoholt. Alkoholszondás vizsgálatra nem került sor, a felperes pedig tagadta, hogy az iskola területén munkaidőben alkoholt fogyasztott volna. A próbák és versenyek idején történt alkoholfogyasztás vonatkozásában ellentmondásos tanúvallomások álltak

- rendelkezésre, így e körülményt sem lehetett a felperes terhére értékelni.
- [11] Szintén közhelyszerűnek ítélte az elsőfokú bíróság a magánéleti okra alapított indokolást. Nem tulajdonított annak jelentőséget, hogy fennállt-e szerelmi kapcsolat a felperes és a kollégája között, hanem azt vizsgálta, hogy ennek a kapcsolatnak a külvilág felé való megnyilvánulása sértette-e bármelyik munkavállaló kötelezettséget vagy etikai normát. Megállapítása szerint nem állapítható meg a pedagógushoz méltatlan magatartás akkor sem, ha a vélt vagy valós kapcsolatban érintett más személy indulati cselekményként a felperes sérelmére a munkahelyén munkaidőben tettlegességet követett el.
- [12] Nem találta megállapíthatónak a bíróság az alperes által hivatkozott szülői bizalomvesztést sem figyelemmel arra, hogy a néptánc szakra beiratkozni szándékozó hallgatók létszáma nem kizárólag a felperes vezetői magatartásától függött, azt számtalan egyéb objektív körülmény befolyásolhatta.
- [13] A bíróság elutasította a felperes személyiségi jogok megsértésére alapított keresetét.
- [14] Az alperes fellebbezése folytán eljáró ítéletábrá ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érintette, fellebbezett részében megváltoztatta és a felperes keresetét elutasította.
- [15] A felperes által előterjesztett alaki kifogás vonatkozásában megállapította, hogy az alperes fellebbezését elektronikus úton, az OBH elnöke által rendszeresített űrlapon terjesztette elő, azonban valóban nem a fellebbezés előterjesztésére rendszeresített P20, hanem a P23 azonosítójú (egyéb beadvány előterjesztésére szolgáló) nyomtatvány csatolásával. A fellebbezés ugyanakkor tartalmazta mindazokat az adatokat, amelyeket a P20 azonosítójú nyomtatvány felsorol, a fellebbezést ténylegesen az alperes az űrlap mellékleteként csatolta, ezért a téves űrlap a fellebbezés elbírálását vagy a fellebbezési ellenkérelem előterjesztését nem akadályozta. Megállapítása szerint az Alaptörvény 28. cikke alapján a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban kellett értelmezni, s a fellebbező fél ellenfelének jogait nem csorbító, érdemi elbírálásra minden tekintetben alkalmas fellebbezés visszautasítását indokolatlannak találta.
- [16] Megállapította, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást a döntéshez szükséges mértékben feltárta, azonban abból részben téves következtetésekre jutott. Kifejtette, hogy a vezetői megbízás bizalmi jellegű, ezért annak visszavonásához a törvény nem követel meg olyan nyomós okot, illetve kötelezettségszegést, mint amit a munkáltatónak a jogviszony megszűntetéséhez vagy a fegyelmi intézkedés esetén hitelt érdemlően igazolnia kell. Értékelte, hogy a vezetői beosztást betöltő személyekkel szemben fokozott elvárások érvényesülnek, ami az Etikai Kódex maradéktalan betartása is.
- [17] Az alperesi intézkedés indokolását a Legfelsőbb Bíróság MK 95. számú állásfoglalásában foglaltakra figyelemmel értékelte. Megállapította, hogy az alkoholfogyasztásra alapított indok e követelményeknek nem felelt meg, mivel önmagában az, hogy a felperes „ esetleg ” a nevelése, felügyelete alatt álló gyermekek jelenlétében alkoholt fogyasztott, a felperes számára még a szülői panaszlevél ismeretében sem volt azonosítható. Az Etikai Kódexből levezethető a pedagógus munkahelyén munkaidőben való alkoholfogyasztásának teljes tilalma, ennek megszegését azonban az alperesnek kellett volna bizonyítania, e kötelezettségének azonban nem tett eleget.
- [18] Kifejtette, hogy az indokolás valóban tartalmazta azt a megállapítást, hogy a beiratkozott gyermekek száma csökkent, csupán átcsoportosították a státuszokat. Habár egyes szülők valóban akként nyilatkoztak, hogy gyermeküket nem kívánták a felperes által vezetett néptánc csoportba beiratni, ennek ellenére sem állapítható meg kétséget kizáróan, hogy a tavasszal beiratkozott gyermekek számának csökkenése kizárólag vagy akár túlnyomórészt a felperesi magatartásra vezethető vissza.
- [19] Helytállóan találta a másodfokú bíróság azt az ítéleti megállapítást is, hogy a felperes nem követett el hivatali titoksértést azzal, hogy megkeresett három, a panaszbeadványt aláíró tanuló, e magatartása azonban pedagógushoz méltatlan volt. A másodfokú bíróság utalt az Nkt. 62. § (1) bekezdésének *h*) és *q*) pontjára, továbbá az Etikai Kódex 2.3.1. (33) bekezdésére. A tanuló erkölcsi fejlődésének előmozdítására, tiszteletére, nevelésére irányuló kötelezettség sem teremthet lehetőséget a jogszerű véleménynyilvánítás, kritika korlátozására, elfojtására, a pedagógus a mester-tanítvány kapcsolattal nem élhet vissza. Ezen elvárás egy vezető esetében fokozottan érvényesül. Bár, az érintettek az eseményeket követő mintegy két év elteltével a beszélgetést nem tartották félelmet keltőnek vagy felháborítóknak, az ítéletábrá a magatartás véleménynyilvánítás korlátozására való objektív alkalmasságát tekintette hangsúlyosnak.
- [20] A jogerős ítélet szerint a munkáltató intézkedése nem határozta meg, hogy a felperes magánéletének előtérbe helyezését pontosan mely okból állítja, azonban a világosság követelményét összefoglaló meghatározás is kielégítheti, ha a jognyilatkozat címzettjének tudomása alapján az egyértelműen beazonosítható. A felperes az indokolás kézhezvételekor ezt be tudta azonosítani, így a világosság követelménye nem sérült.
- [21] Nem a kollégával folytatott intim viszony volt jelentősége, hanem annak, hogy a felperes, mint vezető magatartása objektíve alkalmas volt-e a bizalomvesztésre. A tanúvallomásokból megállapíthatónak tartotta, hogy a szülők jelentős részét ténylegesen zavarta a felperes kolléganőjével szemben tanúsított magatartása, ezt jelezték is. A konfliktus az intézményen kívül is ismertté vált, a szülők a panaszlevelet a polgármester részére is megküldték. A felperesnek, mint vezetőnek a magasabb elvárhatósági mérce alapján nem csupán a pedagógushoz méltatlan magatartástól, hanem annak látszatától is tartózkodnia kellett volna. Az alperesnek nem kellett etikai eljárást lefolytatnia, a bizalomvesztés valóságát és okszerűségét a munkáltató nem kizárólag etikai határozattal tanúsíthatta. Ennek megfelelően a panaszlevelet aláíró gyermekekkel szemben tanúsított, valamint a magánéletével összefüggő, a kollégákat és szülőket zavaró, az intézmény megítélését is veszélyeztető

felperesi magatartás együttesen kellően indokolta a munkáltatói bizalomvesztést.

A felülvizsgálati kérelem és felülvizsgálati ellenkérelem

- [22] A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, melyben elsődlegesen azt kérte, hogy a Kúria azt helyezze hatályon kívül és az elsőfokú bíróság ítéletét „hatályában tartsa fenn”, másodlagosan a másodfokú bíróságot utasítsa új eljárás lefolytatására, harmadlagosan az elsőfokú bíróságot utasítsa új eljárás lefolytatására és marasztalja az alperest a perköltségben.
- [23] Érvelése szerint a másodfokú bíróság kirívóan túlterjeszkedett azon a hatáskörön, amit a jogszabályok részére biztosítanak. Contra legem értelmezte a Pp. rendelkezéseit, illetve annak preambulumát, alaptörvényi felhatalmazás hiányában nem alkalmazta a Pp. 618. § (1) bekezdésében egyértelműen meghatározott, az E-ügyintézési törvénytől eltérő formában előterjesztett fellebbezésre előírt jogkövetkezményt. Utalt a Kúria Mpkf.IV.10.082/2021/3. számú határozatára, mely ügyben a felperes az elsőfokú bíróság ítélete ellen tévesen, a P20-as formanyomtatvány alkalmazásával nyújtotta be az igazolási kérelmét és csatlakozó fellebbezését. A Kúria megállapította, hogy a jogi képviselővel eljáró felperesnek kellő gondosság tanúsítása mellett fel kellett volna ismernie eljárása szabálytalanságát. Ezentúl hivatkozott több közigazgatási ügyszakban született döntésre és állította, hogy a Pp. 608. § (2) bekezdése és 618. § (1) bekezdésében foglaltak alapján az ügy érdemi elbírálására nem kerülhetett volna sor a másodfokú eljárásban, erre figyelemmel a jogerős határozatot a Kúriának hatályon kívül kell helyeznie.
- [24] Előadta, hogy a bizalmatlanság, mint felmondási indok nem lehet személyes szimpátia vagy antipátia kérdése, ilyenként csak a vezető magatartásában vagy munkájában megnyilvánuló és bizonyítható olyan objektív tények szolgálhatnak, amelyek kellő magyarázatát adják az adott intézkedésnek. Utalt arra, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú ítélettel egyetértve a munkáltatói intézkedésben kifejtett indokok többsége vonatkozásában azt állapította meg, hogy az nem felel meg az MK 95. számú állásfoglalásban foglalt követelményeknek és csupán két, az intézkedésben hivatkozott ok nyert megállapítása szerint bizonyítást.
- [25] A panaszbeadványt aláíró három tanuló megkeresésével kapcsolatos indok vonatkozásában előadta, hogy a másodfokú ítélet súlyos tárgyi és ténybeli tévedésekben szenved. Az ítéletábra a tényállást egyoldalúan állapította meg, a bizonyítékokat okszerűtlenül mérlegelte és tévesen értelmezte a jogszabályokat, sértve ezzel a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Kjt.) 23. § (5) bekezdését, valamint az MK 95. számú állásfoglalást, továbbá az Pp. 4. § (2) bekezdését, 6. §-át, a 279. § (1) bekezdését és a 346. § (5) bekezdését.
- [26] Amikor megkereste őket már nem álltak hierarchikus viszonyban, s betöltötték 17–18. évüket, a volt tanítványok néptáncsoportja felett pedig nem volt semmilyen ellenőrzési, felügyeleti jogköre. A panaszokról és közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi XLXV. törvény (a továbbiakban: Panasz tv.) (2) bekezdése szerint a bejelentő figyelmét fel kell hívni a rosszhiszemű bejelentés következményeire. Az alperes a panaszosoknak kiterjedt védelmet kívánt biztosítani, a bejelentést alaposan megvizsgálta, az annak alapjául szolgáló információkat azonban egyoldalúan mérlegelte.
- [27] A sérelmére elkövetett bűncselekményt nem ő idézte elő, abban semmiféle közrehatás nem terhelte. Az intim viszony tekintetében a perben egyetlen olyan személy sem tudott konkrétummal szolgálni, aki a panaszlevél megfogalmazásában részt vett, s annak tartalma több szempontból sem fedte a valóságot. A levél nem élvezte a szabad véleménynyilvánítás védelmét és a Panasz tv. 14. § (6) bekezdése alapján a bejelentés védelmét sem, a másodfokú bíróság így nem csak irat- és tényellenes, hanem abszurd megállapításokat tett.
- [28] Az Nkt. 63. § (1) bekezdés a) pontja értelmében munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy a személyét, mint a pedagógus közösség tagját megbecsüljék, emberi méltóságát és személyiségi jogait tiszteletben tartsák, nevelői, oktatói tevékenységét értékeljék és elismerjék, az ellene bírálatot megfogalmazó személyekkel szemben méltóságát megvédjék. Érvelése szerint önmagában az a körülmény nem lehet a vezetői megbízás visszavonásának alapos indoka, hogy intim kapcsolata van vagy volt-e a kollégánójával, még akkor sem, ha ennek a gyanúja zavarja is a kollégákat.
- [29] A bíróság legfeljebb a társadalom általános erkölcsi mércéjét veheti alapul, ami nem feltétlenül egyezik a konkrét iskola oktatóinak és szülőinek a komfortérzetével, nem korlátozhatja túlzott mértékben az alapvető jogokat. A magánélethez való jog a munkavállalót és vezetőt nem csupán a munkahely falain kívül illeti meg, hanem a munkahelyen is. A perben nem nyert bizonyítást, hogy egyáltalán mi zavarta a kollégákat, hiszen N.-né D. T. nem az általa vezetett intézményében dolgozott és nem merült fel, hogy a pedagógusok munkájukat ne tudták volna ellátni.
- [30] Utalt a Kúria Mfv.I.10.261/2018. számú ítéletében kifejtettekre, miszerint a munkavállaló párkapcsolata személyes adatnak minősül. A magánélet és magántitok védelme még egy vezetőtől sem tagadható meg. Az, hogy a munkavállaló a munkatársával intim viszonyt folytat, nem lehet a felmondás, így a vezetői megbízás visszavonásának jogszerű indoka sem. Különösen aránytalan a magánéletbe, magánszférába történő beavatkozás abban az esetben, amennyiben az inkább a munkáltató erkölcsi állásfoglalását jelenti és kívánja azt a munkavállalók életében is érvényesíteni. Ezt támasztja alá az a bírói gyakorlat is, amely szerint a munkavállaló ellenőrzése akkor jogszerű, ha követelményei arányban állnak a munkáltató által elérni kívánt, deklarált, jogszerű céllal, és megfelelő biztosítékot nyújt a visszaélésekkel szemben (Mfv.I.10.397/2018.; EJEB, Barbalescu v. Romania, 61496/08,5).
- [31] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében kérte, hogy a Kúria a jogerős ítéletet hatályában tartsa fenn és marasztalja a felperest a perköltségben. A felperes által hivatkozott eljárásjogi jogsértés vonatkozásában

- előadta, hogy az ÁNYK nem része a keresetlevélnek, ezért nem pótolja a keresetlevélben feltüntetni elmulasztott azonosító adatokat és fordítva. Amennyiben az elsőfokú bíróság észlelte volna a téves űrlap használatát, visszautasította volna a fellebbezést, úgy a fellebbezési határidő lejárt előtt a P20-as űrlapon újra be tudta volna nyújtani azt. A személyes illetékmentességgel rendelkező alperes esetében az űrlap téves használata és az eset összes körülményei nem eredményezhetik a fellebbezés hatálytalanságát.
- [32] Előadta, hogy bár a felperes és N.-né D. T. a perben a közöttük fennállt viszony vonatkozásában nem tett elismerő nyilatkozatot, e körben perdöntő volt N. Cs. tanúvallomása, aki előadta, hogy a felperes feleségétől származó SMS- és e-mail üzenetekből kétséget kizáróan meggyőződött arról, hogy a felperes a felesége szeretője lett. Ez az erkölcsileg kifogásolható kapcsolat köztudomású lett az iskolában. Azt a tényt, hogy a felperes és barátja kapcsolata az iskola falai között is zajlott, a tanúk a vizsgálat során egyértelműen elmondták és a szülőktől is érkezett ilyen visszajelzés.
- [33] Az igazgató több esetben felszólította a felperest, hogy magánéletét tartsa az iskolán kívül, illetve tényként rögzítette, hogy a pár határozott kérése ellenére továbbra is rendszeresen találkozik az iskolában, feszélyezve a nevelőket és gyerekeket. A kapcsolat a gyerekek számára is megismerhető volt.
- [34] Érvéle szerint valótlannul állította a felperes felülvizsgálati kérelmében, hogy nem volt függelmi kapcsolat közte és az általa megkeresett diákok között.
- A Kúria döntése és annak jogi indokai**
- [36] A felperes felülvizsgálati kérelme nem megalapozott.
- [37] A felperes elsődleges felülvizsgálati kérelme indokaként azt adta elő, hogy a másodfokú bíróság kirívóan túlterjeszkedett a jogszabályok által biztosított hatáskörén; a Pp. preambulumból olyan távoli jogalkotói akaratot vezetett le, amely abból nem következik, másrészt nem alkalmazta a Pp. 618. § (1) bekezdésében meghatározott jogkövetkezményt és jogszabályi felhatalmazás hiányában értelmezte az Alaptörvény rendelkezéseit a Pp. 608. § (1) bekezdése és 618. § (1) bekezdésének összeegyeztethetősége kérdésében. E körben hivatkozott az ítéletábrla döntésével ellentétes kúriai gyakorlatra, így a Kp.fv.V.35.368/2021/2., Kpkf.V.40.571/2021/3. és Kpkf.I.41.147/2021/6. számú végzésekre.
- [38] A Kúria P.VIII. tanácsa a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 33. § (1) bekezdés *b)* pontja alapján előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő arra hivatkozva, hogy el kíván térni a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett közigazgatási határozattól. A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa Jpe.IV.60.038/2022/10. számú határozathozatal mellőző végzése [22] pontjában megállapította, hogy bár az elektronikus ügyintézés szabályai nagyrészt azonosak, a perrendtartások, így a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) és a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) eltérő jogkövetkezményeket írnak elő [Pp. 618. § (1) bekezdés *b)* pont, Kp. 102. § (2) bekezdés *d)* pont], eltérő jogszabályok alkalmazása pedig nem eredményezhet jogegységi helyzetet. A Kúria munkaügyi felülvizsgálati tanácsának az elektronikus ügyintézés szabályainak értékelése körében nem a Kp., hanem a Pp. alapján kell a helyes jogkövetkezményt levonnia és végső soron a fél felülvizsgálati kérelmét elbírálni. Ennek megfelelően, mivel a jogegységi eljárás törvényben rögzített feltételei nem álltak fenn, az adott esetben eljáró munkaügyi ügyet elbíráló tanácsnak nem kellett figyelembe vennie a közigazgatási ügyekben született határozatokban kifejtett jogi álláspontot. A Jogegységi Panasz Tanács ezért nem látott lehetőséget arra, hogy az előzetes döntéshozatali indítványban foglalt jogkérdésben jogegységi határozatban állást foglaljon, abban foglalt indokolás azonban köti a felülvizsgálati tanácsot.
- [39] A Kúria ezt követően a Pp. szabályaira, illetve az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.) rendelkezéseire figyelemmel vizsgálta meg a felperes eljárásjogi kifogását. Megállapította, hogy a Pp. a beadványok elektronikus úton történő benyújtásának módjára nem állapít meg külön szabályokat, hanem az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott követelmények teljesítését várja el. Ennek megfelelően a Pp. 618. § (1) bekezdése *b)* pontjában konkrétan nevesített E-ügyintézési tv. és annak végrehajtási rendeletei értelmezése vált szükségessé.
- [40] A Kúria megállapítása szerint a Pp. 618. § (1) bekezdés *b)* pontjában konkrétan felhívott E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeletben szereplő e szabályok között nem található olyan rendelkezés, amelyből kétséget kizáróan egyértelműen levezethető lenne az, hogy az adott perorvoslati kérelmet kizárólag az azzal azonos megnevezésű űrlapon lehet benyújtani. Minthogy a Pp. 618. § (1) bekezdés *b)* pontja – a Kp. 102. § (2) bekezdés *d)* pontjában foglaltakkal ellentétben – nem általánosságban utal a fellebbezés visszautasítása okai körében a „nem jogszabályban meghatározott módon” történő előterjesztésre, ezért a jogértelmezésbe a közigazgatási ügyekkel ellentétben az E-ügyintézési törvényt és végrehajtási rendeleteit meghaladóan más jogszabály, így a közigazgatási ügyek határozatai indokolásaiban felhívott Bűsz. 75/C. § (2*b*) pont nem vonható be.
- [41] Az Alaptörvény 28. cikke alapján a felvázolt jogkérdés eldöntése során alkalmazandó jogszabályok szövegét „elsősorban” azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezni. Az E-ügyintézési törvény megalkotásának célja a preambulumban szerint az elektronikus ügyintézés széles körű elterjesztése, az eljárások gyorsítása és az adminisztratív terhek csökkentése, a magánjogi jogviszonyok, továbbá az állam és a polgár közötti jogviszony szélesebb körű elektronizálása, az elektronikus ügyintézés biztosító szervek együttműködésének biztosítása, valamint a lakosság számára a korszerűbb és hatékonyabb közszolgáltatás nyújtása volt. Az E-ügyintézési törvény az elektronikus ügyintézés alapelvei között rögzíti a jóhiszeműség, a tisztesség és a kölcsönös együttműködés követelményét (E-ügyintézési tv. 6.

- § (1) – (2) bekezdés). Mindebből következik, hogy az elektronikus út lehetővé, illetve kötelezővé tételével a jogalkotó célja nem a bírósághoz fordulás megnehezítése, a felek további akadályok elé állítása volt, éppen ellenkezőleg: az ügyfelek érdekeit figyelembe vevő korszerűbb és hatékonyabb kommunikációs csatornát kívánt létrehozni.
- [42] A beadványok úrlapon történő benyújtására vonatkozó kötelezettség egyetlen célja az, hogy a fél nyilatkozata egy biztonságos kézbesítési rendszer útján megérkezzen a bíróságra, ezt követően pedig a mellékelt beadványtól elkülönülten feltüntetett azonosító adatok a mielőbbi lajstromozást elősegítsék a BIIR-en keresztül. Az úrlap funkciójával kapcsolatban a Kúria Gf.V.30.476/2021/2. számú végzésében foglaltakkal egyetértve megállapítható, hogy az a postai borítékoz hasonlítható.
- [43] Mindezeket túl megállapítható, hogy az eljárási kódexek nem rendelkeznek az elektronikus úton történő kapcsolattartás részletes szabályairól és a gyakorlat alapján az elsőfokú bírósági határozat rendelkező része sem tartalmaz erre vonatkozó teljes körű perorvoslati kioktatást, a perorvoslati kérelem visszautasításával pedig sérülhetne a fél tisztességes eljáráshoz való joga, ugyanis adott esetben semmilyen jogorvoslatot nem tudna igénybe venni. Az Alaptörvény XXVIII. cikke az igazságszolgáltatással összefüggő jogok átfogó rendszerét biztosítja, ezek közül a tisztességes eljáráshoz való jogot az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke is tartalmazza. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata alapján az „túlzott formalizmus” ellentétes lehet az egyezmény idézett 6. cikke (1) bekezdése szerinti gyakorlati és hatékony bírósági eljáráshoz való jog biztosításának követelményével, melyet számos döntésében kifejtett az EJEB.
- [44] Kellő alap nélkül kifogásolta a felperes azt is, hogy a jogerős ítélet az Mpkf.IV.10.082/2021/3. számú határozatban kifejtettekkel ellentétes módon foglalt állást az alperes által előterjesztett fellebbezés szabályszerűségéről. A két ügy között nem állapítható meg tényazonosság. A Kúria által korábban elbírált ügyben a nem megfelelő úrlap használata mellett megállapítható volt, hogy a fél nem megfelelő helyre nyújtotta be csatlakozó fellebbezését, azt rossz nyomtatványon és elkészen terjesztette elő. Bár az ügyfél felismerhette tévedését „a rendszer automatizmusában bízva a megfelelő címzethez való továbbítás tudatában küldte el rossz nyomtatványon beadványát”. A perbeli esetben mindez nem volt megállapítható, így az alperes által hivatkozott döntésben kifejtett álláspont a Kúriát nem kötötte.
- [45] Mindezek alapján megállapítható, hogy nem alapozza meg a fellebbezés visszautasítását az, ha az elektronikus úton kapcsolatot tartó fél perorvoslati kérelmét elektronikus úton, de nem a fellebbezésre vonatkozó úrlap, hanem az egyéb beadvány benyújtására szolgáló úrlap mellékleteként nyújtotta be. Sem az eljárási kódex, sem pedig az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó jogszabályok nem tartalmaznak olyan rendelkezést, amely szükségessé tenné egy technikai hiba miatt a perorvoslati kérelemmel szembeni legsúlyosabb szankció, a visszautasítás alkalmazását, ezért megállapítható, hogy a másodfokú bíróság jogszerűen bírálta el érdemben az alperes fellebbezését.
- [46] Érdemben sem találta megalapozottnak a Kúria a felperes felülvizsgálati kérelmét.
- [47] Az alperes négy okot jelölt meg a felperes vezetői megbízása visszavonása indokaként, melyek közül a másodfokú bíróság két ok vonatkozásában állapította meg azt, hogy az valós, világos és okszerű indoka lehetett az alperesi intézkedésnek. Egységes a bírói gyakorlat abban, hogyha a munkáltató több okot jelölt meg indokként, egyetlen indok valósága is megalapozza a visszavonást, amennyiben az okszerű. Következésképp az indokok többségének okszerűtlensége, illetve valótlanúsága ellenére is munkáltatói intézkedés jogszerű lehet. Nincs jelentősége tehát, hogy a munkáltató az intézkedését milyen körben indokolta, csak annak, hogy maradt-e legalább egy indok, amely valós, okszerű és kellő súlyú ahhoz, hogy a vezetői megbízás visszavonása megalapozott legyen (Mfv.II.10.821/2009/5.).
- [48] Helytállóan állapította meg a másodfokú bíróság azt is, hogy figyelemmel az MK 95. számú állásfoglalásban foglaltakra is a vezetői megbízás visszavonása indokának valósnak kell lennie, és abból okszerűen kell következnie a munkáltató intézkedésének. Ugyanakkor a vezetői megbízás bizalmi jellegű kapcsolat, a közalkalmazotti jogviszonya annak visszavonása esetén is fennmarad, tehát ahhoz a törvény nem követel meg olyan nyomós okot, illetve kötelezettségszegést, mint amit a munkáltatónak a jogviszony megszüntetése vagy fegyelmi intézkedése esetén kell hitelt érdemlően igazolnia (Mfv.I.10.775/2008/3.).
- [49] Az ítéletábra jogszerű indokául fogadta el az alperesi intézkedésnek azt a felperes terhére rótt körülményt, hogy megkeresett három, a vele szemben benyújtott panaszbeadványt aláíró tanuló, mivel e magatartását pedagógushoz méltatlannak minősítette. A felperesi érvelés szerint a másodfokú bíróság a tényállást egyoldalúan állapította meg, a bizonyítékokat okszerűtlenül értékelte, a jogszabályokat tévesen értelmezte, az sérti a Pp. 279. § (1) bekezdését, 346. § (5) bekezdését, illetve 4. § (2) bekezdését, továbbá a Kjt. 23. § (5) bekezdését.
- [50] A Pp. 279. § (1) bekezdése szerint a bíróság a perben jelentős tényeket, a felek tényállításának és perben tanúsított magatartásának, valamint a per tárgyalása során megismert bizonyítékoknak és egyéb peradatoknak az egybevetése, egyenként és összességében történő értékelése alapján a meggyőződése szerint állapítja meg. A Kúria töretlen gyakorlata értelmében a bizonyítékok mérlegelésén alapuló ítélet felülvizsgálattal eredményesen akkor támadható, ha a bizonyítékok mérlegelése okszerűtlen vagy iratellenes volt. A felülvizsgálati eljárás keretében a bíróság mérlegelési körébe tartozó kérdés általában nem vizsgálható és nincs lehetőség a bizonyítás adatainak újabb egybevetésére és értékelésére. A felülvizsgálat csak arra szorítkozhat, hogy a mérlegelés körébe vont adatok, tények értékelése körében nem történt-e nyilvánvalóan helytelen következtetés. Az erre alapított felülvizsgálati kérelem akkor lehet eredményes, ha a jogerős ítéletben megállapított tényállás iratellenes, illetőleg a bíróság a bizonyítékokat azok egybevetése során nem a maguk összességében értékelte, és ennél fogva a

- megállapított tényállás nyilvánvalóan okszerűtlen vagy lényeges logikai ellentmondást tartalmaz (BH2012.179.). A Kúria álláspontja szerint a jogerős ítélet ilyen jellegű eljárási fogyatékoságban nem szenved.
- [51] A felperes vitatta, hogy hierarchikus kapcsolatban állt az általa megkeresett diákokkal. Ezzel szemben megállapítható volt, hogy a megkeresett tanulók az A. I. együttes tagjaként írták alá a panaszlevelet. Ezek a gyerekek korábban a felperes, utóbb a M. A. által vezetett csoportban táncoltak, M. A. felett pedig a felperest szakmai irányítási, utasítási jog illette meg. Ennek megfelelően megállapítható volt az érintettek közötti hierarchikus kapcsolat.
- [52] Az adott esetben nem annak volt jelentősége, hogy hosszútávon milyen következményekkel jár a gyermekek fejlődése tekintetében a felperes magatartása, hanem annak volt jelentősége, hogy esetükben a felperessel szemben megfogalmazott panaszlevél aláírása miatt esetleges jogkövetkezmény említése objektíve alkalmas volt a diákokkal szemben nyomásgyakorlásra, megfélemlítésre, véleményük formálására, bennük kellemetlen érzések kiváltására.
- [53] Ezt alátámasztja az egyik érintett vallomása, miszerint „szeretett volna ebből kimaradni”, illetve M. A. tanú vallomásában utalt arra, hogy az egyik gyermek a beszélgetés után zaklatottan viselkedett és mentegetőzni próbált. Helyesen jutott ez alapján a másodfokú bíróság arra a következtetésre, hogy a tanulók erkölcsi fejlődésének előmozdítására, tiszteletére, nevelésére irányuló kötelezettségből sem következhet olyan pedagógusi magatartás, amely jogszerűen lehetőséget teremtene a tanuló véleménynyilvánításának, kritikájának korlátozására, elfojtására. A vezető megbízású felperes e körben tanúsított magatartása objektíve alkalmas volt a véleménynyilvánítás korlátozására, így azt a terhére kellett értékelni.
- [54] Ugyancsak megalapozta a felperes vezetői megbízása visszavonását az a körülmény, hogy a munkahelyén is tanúsított magánéleti tevékenysége kedvezőtlen hatású volt mind a kollégák, mind a szülők és diákok körében, konfrontációhoz vezetett, a szülők nagyfokú bizalomvesztését okozta és akadályozta a felperes és a kollégák, valamint a szülők közötti kommunikációt.
- [55] Helytállóan állapította meg a másodfokú bíróság, hogy a perbeli esetben nem annak volt jelentősége, hogy a felperes intim kapcsolatba került kollégájával, hanem annak, hogy a felperes, mint vezető magatartása objektíve alkalmas volt-e a bizalomvesztésre. Ennek megítélése során a felperessel, mint vezetővel szemben érvényesülő fokozott elvárásra is figyelemmel kellett lenni. A tanúvallomásokat értékelve helytállóan állapította meg a másodfokú bíróság, hogy a felperes kolléganője vonatkozásában tanúsított magatartása mind a többi kolléga, mind a szülők egy jelentősebb részét ténylegesen zavarta, őket kényelmetlenül érintette, melyet jeleztek az intézmény vezetése felé is.
- [58] Maga a felperes sem vitatta a peres eljárás során, hogy az iskolában a kolléganője férjével történt atrocitást a folyóson arra járó gyerekek is láthatták.
- [59] Erre figyelemmel a Kúria úgy ítélte meg, hogy a másodfokú bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékokat okszerűen értékelte, mérlegelésében a fent kifejtettek szerint logikai ellentmondás nem volt kimutatható. Az a körülmény, hogy a megállapított tényállás egyes – nem perdöntő – bizonyítékokkal nem vagy nem teljes mértékben áll összhangban, nem minősül jogsértésnek, mivel a tényállás az összes bizonyíték egybevetése alapján nem tekinthető okszerűtlennek (BH 2001.301.).
- [60] Kellő alap nélkül állította a felperes, hogy ez az intézkedés aránytalan beavatkozás volt magánéletébe, magánszférájába, s ez csupán a munkáltató erkölcsi állásfoglalását jelentette. Az EJEB állandó ítélkezési gyakorlata tág fogalomként értelmezi a magánülethez való jogot és hangsúlyozza, hogy „nem lehetséges vagy szükséges megkísérelni a „magánélet” fogalmának kimerítő meghatározását” [Niemietz & Németország, 1.710/2008., 1992. december 16., (29) bekezdés]. A felülvizsgálati kérelem által is hivatkozott Barbalescu & Románia ügy ugyan valóban kimondja, hogy a magánülethez való jog a munkahelyen belül sem redukálható nullára, ebből azonban nem következik az, hogy a munkavállaló magánélet tiszteletben tartásához való joga korlátozhatatlan lenne, az az észszerű keretek között illeti meg a munkavállalót, továbbá korlátozható az EJEE 8. cikk (2) bekezdésében foglalt feltételek mentén [Barbalescu & Románia, 61.496/8., 2017. szeptember 5. (80) bekezdés].
- [61] Megállapítható, hogy a magánülethez való jog nem csak a munkahelyen kívül, hanem azon belül is megilleti a közalkalmazottat. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy ez a jogosultság nem lesz korlátlan, az alapjogokra vonatkozó szükségességi, arányossági teszt mentén korlátozható. Az Alkotmánybíróság több alkalommal is vizsgálta a közszféra munkaviszonyait a magánszférával összefüggésben. Bár az alább hivatkozott AB határozatok az Alaptörvény elfogadását megelőzően születtek, azok a közalkalmazotti jogviszonnyal, azon belül pedig egy pedagógussal, egyben vezetővel szemben támasztott magasabb elvárások alkalmazása tartalmi egyezőség miatt a jelenleg hatályos szabályozásból is következik.
- [62] A 20/1999. (X. 04.) AB határozatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a közélet tisztaságának védelme, illetve a közfunkció viselés együtt járhat a magánszférához való jog korlátozásával. Az 56/1994. (XI. 10.) AB határozat foglalta össze a közalkalmazott által a munkahelyen kívüli magatartással kapcsolatos követelményeket. E szerint „a közalkalmazottak, mint a közintézményekkel alkalmazási viszonyban álló munkavállalók csak kisebb részben viselnek közfunkciót, így esetükben a magánszférába történő beavatkozás nyomós közérdek, a közfunkció tisztelete, az alkalmazó jelentős érdeke vagy más elérni kívánt közcél fontossága – minden közalkalmazottra kiterjedő hatállyal – nem indokolja.” A határozat ugyanakkor megemlíti, hogy a közalkalmazottakon belül is léteznek olyan személyi kör, amely körben alkotmányosan indokolt a korlátozás: példaként említi a pedagógusokat, akik nem csak iskolai oktató munkájukkal, hanem egész személyiségükkel nevelnek.
- [63] A perbeli esetben nemcsak az alapozza meg e speciális korlátozás lehetőségét, hogy a kifogásolt

magatartásra nem a nevelési intézményen kívül, hanem a munkahelyen került sor, továbbá értékelni kell azt is, hogy a felperes pedagógus munkakört töltött be és vezetői megbízással rendelkezett.

- [64] Egységes abban a bírói gyakorlat, hogyha a vezető kifogásolható magatartásával függ össze a rossz munkahelyi légkör fennállása, e körülmény megalapozza a vezetői megbízás visszavonását (Mfv.11.147/2001.; Mfv.E.10.437/2005/1.; Mfv.E.10.382/2005/1.). A felperes által a panaszlevelet aláíró gyermekekkel szemben tanúsított, valamint a magánéletével összefüggő, a kollégákat és szülőket is zavaró, az intézmény megítélését is veszélyeztető magatartása – a vele, mint vezetővel szemben támasztott szigorúbb elvárásokra tekintettel – együttesen kellő indokát adta a munkáltatói bizalomvesztésnek, valós és okszerű indoka lehetett a vezetői megbízás visszavonásának.
- [65] Mindezekre tekintettel a Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 424. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Mfv. VIII.10.002/2023/3.)

KÖZIGAZGATÁSI KOLLÉGIUM

166 Amíg nem került sor a keresetlevél benyújtására, nem indulhat meg a közigazgatási per [2017. évi I. törvény (Kp.) 37. §, 39. §, 41. §, 48. §, 50. §, 81. §].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes köznevelési feladatot ellátó, ezen belül kizárólagosan alapfokú művészetoktatást folytató intézményeket tart fenn. Az elsőfokú hatóság a felperes fenntartásában lévő egyes köznevelési intézményeknél 2019. január 1. és december 31. közötti időszakra ellenőrizte a központi költségvetési támogatás elszámolását és felhasználását. Az ellenőrzés megállapításai alapján az elsőfokú hatóság a 2019. január 1. és 2019. december 31. közötti időszakra különböző jogcímekekhez rendelt finanszírozási különbözetet állapított meg. Alperes határozatával helybenhagyta az elsőfokú döntést.
- [2] Az elsőfokú bíróság jogerős ítéletével az alperes határozatát az elsőfokú határozatra is kiterjedően megsemmisítette és az elsőfokú hatóságot új eljárásra és új határozat hozatalára kötelezte. A felperes felülvizsgálati kérelme folytán eljáró Kúria a Kfv.I.35.413/2021/6. számú ítéletével hatályában fenntartotta ezen jogerős ítéletet.
- [3] A megismételt eljárásban az elsőfokú hatóság kiegészített határozatában 34 546 800 forint finanszírozási különbözetet, és 1 520 666 forint igénybevételi kamatot állapított meg. Alperes határozatával helybenhagyta az elsőfokú döntést.

A kereseti kérelem és az alperes védirata

- [4] A felperes közvetlenül az elsőfokú bírósághoz nyújtotta be az azonnali jogvédelem iránti kérelmét 2022. március 31-én. A 2022. április 20. napján keltezett keresetlevelet a jogi képviselő 2022. április 21-én a Magyar Allamkincstárnál terjesztette elő.
- [5] Az alperes a keresetlevelet 7. sorszám alatt lajstromozott védirat-kiegészítésének mellékleteként, 2022. június 3. napján terjesztette be az elsőfokú bírósághoz.

Az elsőfokú ítélet

- [6] Az elsőfokú bíróság érdemben elbírálta a hozzá 7. sorszám alatt érkezett keresetet. Jogerős ítéletével az alperes határozatát az elsőfokú határozatra kiterjedő hatállyal megsemmisítette és az elsőfokú hatóságot új határozat meghozatalára kötelezte.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [7] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozathozatalra utasítását kérte.
- [8] Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság álláspontjával ellentétben érdemi és súlyos eljárási hiba az, ha a közigazgatási hatóság az eljárás felfüggesztésének ideje alatt hozza meg érdemi határozatát. A jogerős ítélet a digitális aláírások tekintetében sérti az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. tv. 81. § (1) bekezdését. Téves az elsőfokú

bíróságnak az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvényre való hivatkozása is a kiadmányozás kapcsán.

- [11] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását kérte. Előadta, hogy felperes jogi képviselője a keresetlevelet és annak mellékleteit akként nyújtotta be, hogy elektronikus aláírásként a saját ügyfélkapuját használta. Felperes jogi képviselőjének azonban kötelezően a cégkapuról kellett volna benyújtani a keresetlevelet és annak mellékleteit, az elsőfokú bíróságnak az eltérést hivatalból észlelni kellett volna és ennek folytán a keresetlevelet a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. tv. (a továbbiakban: Kp.) 48. § (1) bekezdés 1) pontja alapján vissza kellett volna utasítani.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [13] Az alperes felülvizsgálati kérelme eljárásjogi részében alapos. A Kúria az alábbiakra tekintettel mellőzte az alperes felülvizsgálati kérelme további részének, valamint a felperes felülvizsgálati kérelmének érdemi elbírálását.
- [15] A Kp. 37. § (1) és 39. § (5) bekezdései következtében a közigazgatási per nem indulhat meg addig, nem állhat be a perfüggőség, amíg nem kerül sor a keresetlevél benyújtására. A felperes jogi képviselője a keresetlevelet a Magyar Allamkincstárhoz nyújtotta be. Ez érkezett az elsőfokú bírósághoz 7. sorszám alatt. Az elsőfokú bíróság előtt keresetlevél hiányában keletkeztek az 1–6. sorszámú peres iratok.
- [16] Az elsőfokú bíróság a közigazgatási pert megindító iratként lajstromozta 1. sorszám alatt a felperesnek a jogi képviselő útján előterjesztett azonnali jogvédelem iránti kérelmét, melyben a felperes kifejezetten közölte, hogy a beadvány nem keresetlevél, a keresetlevelet majd csak később fogja előterjeszteni: „Kérelmező tájékoztatja a bíróságot, hogy a közigazgatási határozat felülvizsgálatára irányuló keresetlevelét hamarosan megküldi ezért ezen kérelmet a Kp. 50. § (3) bekezdése szerint közvetlenül a bíróságnak nyújtja be.” Az elsőfokú bíróság ezt a beadványt a közigazgatási pert megindító keresetlevélként kezelte, de nem küldte meg az első fokon eljáró közigazgatási szervhez. A Kúria előtt lévő peradatok alapján nem is állapítható meg, hogy fennállt-e a megküldésnek a Kp. 39. § (3) és (3a) bekezdései szerint, vagy a felperes által alkalmazott úrlapon megjelölt Kp. 41. § által biztosított lehetősége. A beadvány nem keresetlevél, hanem egyéb intézkedést igénylő kezdőirat. A 1. számú felperesi beadvány kapcsán a peres iratok szerint az elsőfokú bíróság a Kp.-ban ismeretlen jogi megoldást alkalmazott. A 3. sorszámú, jogerősítő végzést követően a 4. sorszámú végzésben felhívta az alperest, hogy a végzés „kézhzvételeitől számított 8 napon belül nyújtsa be a bírósághoz a perrel támadott döntés alapját képező elsőfokú határozatot,

- valamint az alperes védíratát, mert azt a bírósághoz bejuttatott iratanyag nem tartalmazza”. Iratanyagot azonban az alperes nem nyújtott be, az elsőfokú bíróság előtt a felperesnek az azonnali jogvédelem iránti kérelemhez csatolt mellékletei voltak ismertek.
- [17] Az 1. sorszám alatt lajstromozott beadványt a felperes azonnali jogvédelem iránti kérelemként nyújtotta be, hivatkozással a Kp. 50. § (3) bekezdésére. Az elsőfokú bíróság a kérelmet 2. sorszámú, első fokon jogerős végzésével elbírálta. A Kp. 50. § (3) bekezdése azonban csak a 42. § (3) bekezdésével együtt értelmezhető. A Kp. szabályai alapján a felperes vagy a közigazgatási szervhez benyújtott keresetlevélben kéri az azonnali jogvédelmet, és arról a keresetlevélnek a bírósághoz történő betérjesztéskor az alperes már nyilatkozik is Kp. 42. § (3) bekezdése szerint, vagy ha már megindult a közigazgatási per, és a keresetlevélben még nem volt ilyen kérelem, a felperes a későbbiekben közvetlenül fordulhat a bírósághoz a Kp. 50. § (3) bekezdés szerint. Egyik szabály sem alkalmazható azonban keresetlevél – közigazgatási per indulásának – hiányában.
- [18] A Kp. a keresetlevél alapján meghatározott sorrendben, meghatározott cselekmények elvégzését írja elő a bíróság számára. Ezek között a keresetlevél alapján megteendő intézkedések megelőzik a perelőkészítés feladatait. A keresetlevél alapján megteendő intézkedések között kerül sor annak vizsgálatára, hogy van-e olyan tény, körülmény, amely szükségessé teszi a keresetlevél visszautasítását. A Kp. 48. § (1) bekezdés *a)–i)* pontjait, szemben a *j)–m)* pont szerintiakkal, az egész eljárás során hivatalból veszi figyelembe a bíróság. Az *a)–i)* pontok alkalmazása így adott esetben a Kp. 81. § (1) bekezdés *a)* pontja szerinti permegszüntetés is eredményezhet.
- [19] A perelőkészítés során a tárgyalás kitűzését a Kp. 58. § (1) és (2) bekezdése a keresetlevélnek a bírósághoz való érkezéséhez köti. Az elsőfokú bíróság azonban úgy tűzte ki az első tárgyalást 5. sorszámú végzésével, hogy a keresetlevél nem volt előtte ismert, az még nem érkezett meg a bírósághoz. A felek 2022. május 11-én vették át az idézést. A keresetlevelet az alperes a 7. sorszámú „védíratkiegészítése” megnevezésű beadványának mellékleteként 2022. június 3. napján nyújtotta be az elsőfokú bírósághoz. A tárgyalás ily módon való kitűzésével az elsőfokú bíróság megsértette a közigazgatási per előkészítésének alapvető szabályát: a még meg sem indult közigazgatási perben tűzött ki tárgyalást.
- [20] Az elsőfokú bíróság nem tartotta meg sem a keresetlevél alapján megteendő intézkedések-, sem a perelőkészítés szabályait. Ennek következtében a keresetlevélnek a bíróság által a Kp. 45. § (1) bekezdés szerint hivatalból vizsgálandó elemei, ezen belül a visszautasítási okok körében a Kúria előtt rendelkezésre álló adatok szerint az elsőfokú bíróság nem vizsgálódott.
- [21] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a keresetlevél Kp. 48. § (1) bekezdés *l)* pontján alapuló visszautasításának szükségességére hivatkozott. Az elsőfokú bíróság Kp. szabályainak meg nem feleltethető eljárása következtében azonban olyan atipikus perjogi helyzet alakult ki, amely miatt az eljárás jelen szakaszában a Kúria, mint felülvizsgálati bíróság ebben a körben nem foglalhat állást.
- [22] Erre tekintettel a Kúria a Kp. 121. § (1) bekezdés *a)* pontja alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasította. Az új eljárás során az elsőfokú bíróságnak a Kp. 48. § (1) bekezdés *l)* pontja mellett valamennyi további visszautasítási okot meg kell vizsgálni, azokra a feleket szükség szerint nyilatkoztatni kell, majd a Kp. által megszabott keretek között alkalmazni kell a szükséges és lehetséges perjogi következményeket. A Kúria sem a megállapítható tényekre, körülményekre, sem az alkalmazandó jogkövetkezményekre nem ad az elsőfokú bíróság számára kötelező iránymutatást.
- [23] A jogerős ítélet eljárásjogi okból történő hatályon kívül helyezésére tekintettel a Kúria mellőzte a felek felülvizsgálati kérelmeinek érdemi elbírálását. Amennyiben az elsőfokú bíróság értékelése szerint sem a keresetlevél visszautasítására, sem az eljárás megszüntetésére nem kerülhet sor, a keresetet ismételten teljes körűen el kell bíráltni.

(Kúria Kfv.I.35.480/2022/9. szám)

167A jogállamiság, jobbiztonság, illetve a bizalomvédelem elvére hivatkozással egy adott adónemre vonatkozó jogszabályi rendelkezések figyelembe vétele a bírósági ítélet meghozatalakor nem mellőzhető [1990. évi C. törvény (Htv.) 19. §; 2017. évi CL. törvény (Art.) 141. § (2) bek., (5) bek., 202. § (1) bek.; 2017. évi CLI. törvény (Air.) 8. § (1) bek.]

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes tulajdonában áll a .../11 helyrajzi szám alatt felvett, „kivett telephely” megnevezésű, természetben ... szám alatt található, 13 262 m² területű ingatlan 2137/13262 tulajdoni hányada. Az ingatlanon épületek is állnak, az azokon túl fennmaradó rész területe 2 127 m².
- [2] A felperesnek az érintett ingatlan vonatkozásában benyújtott telekadó-mentesség iránti nyilatkozatára és az Építési Osztály VIII-1974/2/2009. számú igazolására – figyelemmel a Budapest Főváros XI. kerület Újbudai Önkormányzat Hatósági Igazgatóság Adóügyi Iroda – a Jegyző nevében eljárva – a VI-2785/2/2009. számú és azt az ingatlan tulajdoni hányadának értékesítése miatt módosító, VI-6414/2/2010. számú határozatával a felperest határozatlan időre telekadó-fizetési kötelezettsége alól mentesítette. A mentesség alapjául az szolgált, hogy Budapest Főváros XI. kerület Újbudai Önkormányzat 31/2003. (X. 21.) számú képviselő-testületi rendelete (a továbbiakban: régi Ör.) 12. § *g)* pontja alapján mentes az adó alól azon beépítetlen belterületi telek, amely nem áll építési tilalom alatt, azonban amelyre a hatályos jogszabályok alapján nem lehet építési engedélyt kiadni és ezt a helyi építésügyi hatóság az adott telekre vonatkozóan egyedileg igazolja, feltéve, hogy a telken az adóalany vállalkozói tevékenységet nem folytat. Az építésügyi hatóság VIII-1074/2/2009. számú iratával igazolta, hogy az ingatlan területének egésze védetté nyilvánított régészeti lelőhely, amelyeket építkezést megelőzően fel kell tárnai. Az igazolás rögzítette, hogy az ingatlanra VIII-5319/5/2008. számon elvi

- építési engedély került kiadásra, mely építési munka végzésére nem jogosít.
- [3] A Jegyző nevében eljáró Budapest Főváros XI. kerület Újbudai Polgármesteri Hivatal Hatósági Igazgatóság Adóügyi Osztály (a továbbiakban: elsőfokú adóhatóság) a Építészeti-Műszaki Osztály tájékoztatása alapján észlelte, hogy az építési szabályok változtak, ezért felhívta a felperest a telekadó bejelentés megtételére, majd helyszíni szemlét, az építésügyi hatóság, valamint a telek közművesítetttségéről való tájékoztatás érdekében a Közlekedési Osztály megkeresését követően a VI/1109/9/2021. számú határozatával 2018. december 31-i hatállyal megszüntette a telekadó mentességet és 2019. január 1-jétől évi 613 319 Ft telekadó előírását rendelte el, a felperest 2019–2021. évekre összesen 1 839 957 Ft telekadó megfizetésére kötelezte és meghatározta a felperes éves adókötelezettségét.
- [4] A fellebbezés alapján eljáró alperes a BP/1008/05521-2/2021. számú határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta.
- [5] Határozatát a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény (a továbbiakban: Htv.) 6. § *d*) pontjára, 9. §-ára, 17–20. §-aira, a 21. § *a*) pontjára, az 52. § 16. és 43. pontjaira, Budapest XI. kerület Újbuda Önkormányzata Képviselő-testületének az építmény és telekadóról szóló 41/2010. (XII. 20.) számú önkormányzati rendelet (a továbbiakban: Ör.) 13., 14., 15. §-aira, Budapest, XI. kerület Újbuda Önkormányzata Képviselő-testületének kerülethatár által határolt terület kerületi építési szabályzatáról szóló 16/2018. (VI. 6.) számú önkormányzati rendelet (a továbbiakban: KÉSZ) 44. § (2) bekezdésére, az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény (a továbbiakban: Art.) 9. § *a*), *c*) és *d*) pontjaira, 18. §-ára, a 141. § (2), (4), (5), (7) bekezdéseire, a (6) bekezdés *b*) pontjára, a 202. § (1) bekezdésére, a 2. számú melléklet II. A) 4. pontjára, az adóigazgatási rendtartásról szóló 2017. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Air.) 64. § (1) bekezdésére, valamint a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 15. §-ára alapította.
- [6] Indokolása szerint a tárgyi telek esetében sem a Htv. 19. §-a szerinti, sem az Ör. 13. §-a által biztosított adómentesség nem áll fenn. Budapest Főváros XI. kerület Újbuda Önkormányzata építésügyi hatóságának 2020. augusztus 26-án kelt tájékoztatása szerint az ingatlan építési tilalom alatt nem áll, azon a KÉSZ 44. § (2) bekezdésében meghatározott épületek elhelyezhetők. Az övezeti besorolás és az építési szabályok az ingatlan beépítési lehetőségeit nagymértékben korlátozzák, azonban azt nem lehetetlenítik el, így a tárgyi telek adómentessége a KÉSZ hatályba lépésével megszűnt. Az adóhatóság az elévülési időn belül rendelkezhetett 2019–2020. évekre is a telekadó kivetéséről.
- A kereseti kérelem és az alperes védekezése**
- [8] A felperes keresetlevelében az alperes határozatának megváltoztatását, 2019–2020. évekre a telekadó törlesztését kérte. Az adómentesség megszüntetését, 2021. évtől kezdődően a telekadó kivetését nem vitatta.
- [9] Álláspontja szerint az adóhatóság határozata sérti az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (továbbiakban: Ákr.) 2. és 6. §-aiban rögzített jogszerűség, jóhiszeműség és bizalom, valamint az Alaptörvény B) cikkében szabályozott jogbiztonság elvét. Előadta, hogy a telekadómentesség visszamenőleges megszüntetése jogszabálysértő, az alperes határozata a jogbiztonság, a jogszerűség, a bizalomvédelem és jóhiszeműség elvébe ütközik. Hangsúlyozta, hogy a telek a KÉSZ hatályba lépése előtt is beépíthető volt, az adómentesség okául szolgáló régészeti feltárás csak mintegy 30%-ban készült el, a telket illető változás nem állt elő, az továbbra is műemléki környezet területé, fakadóvízzel veszélyeztetett, potenciálisan szennyezett, tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő övezetbe tartozik, nagyvízi mederkezelési tervvel érintett. Kifogásolta, hogy a helyszíni szemlén az adóhatóság a felperesi ügyvezető fiát nyilatkoztatta.
- [10] Az alperes a határozatában foglaltak alapján a kereset elutasítását kérte.
- A jogerős ítélet**
- [11] Az elsőfokú bíróság jogerős ítéletével az alperesi határozatot részben megváltoztatta, a felperes 2019. és 2020. évi telekadó-fizetési kötelezettségét törölte.
- [12] Indokolása szerint a keresetlevelében hivatkozott Ákr. hatálya a 8. § (1) bekezdés *c*) pontja alapján az adó-, valamint a vámigazgatási eljárásra nem terjed ki, így a felperes által megjelölt alapelvek mentén vizsgálta.
- [13] Rögzítette, hogy az adómentességet megállapító határozat nem kötötte ki, mely feltétel bekövetkeztével szűnik meg a mentesség, így az határozatlan időre, illetve annak megszüntetésig szólt. Az adóhatóság nem adott számot arról határozatában, hogy a KÉSZ mely konkrét rendelkezésére alapította az adómentesség megszüntetését, és az adóhatóság az építésügyi hatóságtól álláspontja megerősítését kérte, mely azt mutatja, hogy az ingatlan beépíthetőségének megváltozása nem volt nyilvánvaló az adóhatóság számára sem.
- [14] A Kúria Kfv.I.35.768/2016/5., Kfv.I.35.064/2018/12. számú, az Alkotmánybíróság 3047/2017. (III. 20.) AB számú, az Európai Unió Elsőfokú Bírósága T-326/07. számú határozataira hivatkozással megállapította, hogy az adómentességet megállapító jogerős határozattal az adóhatóság jogi kötőerővel rendelkező biztosítékot adott a felperesnek, mellyel megalapozott, jogos elvárása keletkezett az ingatlan adómentességére vonatkozóan. Mindezen mentesség fennállásában a közigazgatás által adott biztosíték alapján alappal bízott a felperes, így annak megszüntetésére visszamenőlegesen nincs lehetőség. Tévedett tehát az alperes, hogy az elévülési időn belül visszamenőleg, 2019–2020. évekre is megállapítható volt az adókötelezettség.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [16] Az alperes a jogerős ítélet ellen előterjesztett felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését kérte.
- [17] Álláspontja szerint a jogerős ítélet sérti az Air. 8. § (1) bekezdésében foglalt jóhiszemű eljárás elvét, annak téves értelmezésén alapul. Előadta, hogy az Air. a bizalom elvet nem szerepelteti az alapelvei között, a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok

alatt pedig nem azt kell érteni, hogy jogszabály által korábban biztosított kedvezmény egy jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jog lenne. A jogszabályhoz fűzött indokolás szerint a jóhiszemű joggyakorlás azt jelenti, hogy az adózó a jogintézményekkel célhoz és tartalomhoz kötötten élhet, azaz az adózó jogait rendeltetésszerűen gyakorolhatja, és magatartása az adóigazgatási eljárások során az adókötelezettségeinek megfelelő, tisztességes teljesítésére kell, hogy irányuljon. Ennek következtében az adózó és az eljárás egyéb résztvevője mind az adóhatósági eljárásban, mind az adókötelezettségek teljesítése során köteles jóhiszeműen eljárni, együttműködési kötelezettsége folytán az adóhatóság feladatainak végrehajtását, megvalósulását elősegíteni.

- [18] Vitatta, hogy a jogerős ítéletben megjelölt alkotmánybírói, kúriai és európai bírói döntésekben foglaltak jelen ügyben alkalmazhatók. Hangsúlyozta, hogy minden jogterületen, így az adóigazgatásban is a jogszabályok folyamatos változásban állnak, egy adómentességet megalapozó törvényi, rendeleti szabály bármikor megváltozhat. A felperes javára megállapított adómentesség a kerületi építési szabályozás miatt feltételes volt, annak megszüntetésére nem visszamenőleg került sor, hanem a jogszabályi változás folytán. Amennyiben a jogerős ítélet hatályban maradna, az elévülési időn belüli adómegállapítás jogintézménye kiüresedne. Azok az adózók, akik ugyanis nem tennének eleget adatbejelentési, adóbevallási kötelezettségüknek, több év adójától mentesülnének azokkal szemben, akik jogkövető magatartást tanúsítanak.
- [19] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályban tartását kérte.

A Kúria döntése és indokai

- [20] A felülvizsgálati kérelem alapos.
- [22] A Kúria megállapította, hogy az elsőfokú bíróság az adott adónemre vonatkozó anyagi és eljárásjogi rendelkezések figyelmen kívül hagyásával, a bizalomvédelem elvének téves tartalmát tulajdonítva hozta meg ítéletét, így elmulasztotta vizsgálni – a kereseti kérelem keretein belül –, hogy 2019–2020. adóévekre az adómentesség megszüntetésére és az adó kivetésére jogszerűen került-e sor.
- [23] A Kúria rögzíti, hogy a bizalomvédelem elve - az alperes helytálló hivatkozása szerint - sem az adóigazgatási eljárásra, sem az adózás rendjére vonatkozó jogszabályokban nem került rögzítésre. Annak tartalmát az elsőfokú bíróság tévesen határozta meg. Helytálló megállapítása szerint a felperes keresetlevelében hivatkozott Ákr. hatálya az adóigazgatási eljárásra nem terjed ki, így az Ákr. 2. és 6. §-ának sérelme az alperes eljárásában nem valósulhatott meg. Az elsőfokú bíróság a keresetet az Air. alapelveinek mentén – de azok pontos idézése nélkül – vizsgálta, mert álláspontja szerint azok tartalma azonos az Ákr. 2. és 6. §-ában foglaltakkal. Ezen kiindulópont megalapozatlan, mert egyrészt az elsőfokú bíróság az Ákr. és az Air. alapvető rendelkezéseit nem vetette össze egymással és nem határozta meg, hogy a keresetben megjelölt jogszerűség, jóhiszeműség és bizalom elvét az adóigazgatási eljárás – illetve az adózás – mely alapelveivel tekinti egyezőnek, másrészt tévesen

azonosította azokat a nemzetközi és alapjogi bíráskodásban kimunkált bizalomvédelem elvével.

- [24] Valamennyi alapvető kizárólag az adott törvény rendelkezéseinek alkalmazásával összhangban értelmezhető, ezért a telekadó-kötelezettség megállapításának jogszerűsége is az adott adónemre vonatkozó jogszabályi rendelkezések figyelembe vétele mellett végezhető el.
- [25] A telekadó hatósági adókimivetés alapján fizetendő [Art. 141. § (2) bekezdés], ezzel összefüggésben az adómentesség biztosításáról is az önkormányzati adóhatóság dönt [Art. 141. § (5) bekezdés]. Az adó adóévre fizetendő, az adó kivetése is adóévekre történik [Htv. 22. §]. Az Art. 202. § (1) bekezdése alapján az adó megállapításához való jog annak a naptári évnek az utolsó napjától számított öt év elteltével évül el, amelyben az adóról bevallást, adatbejelentést, bejelentést kellett volna tenni, illetve bevallás, adatbejelentés, bejelentés hiányában az adót meg kellett volna fizetni. Az adókötelezettség - így az adómentesség is - tehát az elévülési időn belül, adóévre állapítható meg, ennek következtében az adómentesség megszüntetésére és az adó kivetésére is sor kerülhet az elévülési időn belül. Az adómentesség ezen sajátosságok a kereset elbírálásánál nem hagyhatók figyelmen kívül.
- [26] Az Alkotmánybíró az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének [„Magyarország független, demokratikus jogállam.”], azaz a jogállamiság fogalmának értelmezése során rögzítette, hogy a bizalomvédelem elve nem minősül az Alaptörvényben biztosított alapjognak, annak védelmére a jogalkotással szemben támasztott alkotmányos követelmények érvényesülése érdekében kerülhet sor: „[12] [...] Az Alkotmánybíró szerint a jogbiztonság önmagában nem alapjog, így a B) cikk (1) bekezdésének a sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya esetén (3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [14]–[17]; 3323/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]) – lehet alapítani” [3168/2021. (IV. 30.) AB végzés].
- [27] Az Alkotmánybíró az elsőfokú bíróság által is hivatkozott 3047/2017. (III. 20.) AB határozatában szintén - a tartós betegséggel élő személyek ellátására vonatkozó - jogszabály megváltoztatásának alkotmányosságát vizsgálta és a bizalomvédelem elvének sérelmét nem látta megállapíthatónak: „[43] (...) Az Alkotmánybíró a jogállamiság részét képező jogbiztonság követelményéből vezette le a bizalomvédelem követelményét. Az ezzel kapcsolatos korábbi gyakorlatot összegezve 142/2010. (VII. 14.) AB határozat a következőkre mutatott rá: a jogbiztonsághoz szorosan hozzátartozik nemcsak a visszaható hatály tilalmának és a szerzett jogok védelmének elve, hanem a bizalom védelmének elve is, vagy másképpen a jogos elvárások védelme.
- [28] Az Alkotmánybíró a korábbi határozataiban – így egyebek mellett az 59/1995. (X. 6.) AB határozatában, valamint a 43/1995. (VI. 30.) AB határozatában is – kiemelte, hogy a fennálló jogi szabályozás megváltoztatása önmagában nem alkotmányossági kérdés; sőt azonban a jogállami klauzulából levezetett jogbiztonság részét képező bizalomvédelem követelménye akkor, ha a

- jogalanyok a hatályos jogszabályok rendelkezései alapján vagyoni hatású rendelkezéseket tettek, illetve egzisztenciális súlyú döntéseket hoztak.
- [29] Figyelemmel az Alkotmánybíróság gyakorlatára, a jelen ügyben azt kellett vizsgálni, hogy a szociális juttatásban részesülő jogalany ellátási várakozásai milyen jellegűek voltak. A keresetlevélből megállapítható, hogy az alapul fekvő ügy felperesének évenként esedékes felülvizsgálaton kellett megjelennie. Ebből következően ellátási jogosultsága időleges volt, a következő orvosi vizsgálatig, illetve annak eredményéig tartott. Az ellátás tehát nem határozatlan időre szólt, hanem egy-egy vizsgálati periódusra. Megjegyzendő ugyanakkor az is, hogy a felperes állapota évek óta változatlan volt, ezért alappal bízhatott abban, hogy az ellátáshoz a továbbiakban is hozzájuthat. A juttatás jogszabályi feltételeinek változása esetén, figyelemmel arra a tényre, hogy megélhetésében hosszabb idő óta szerepet játszott a részére folyósított összeg, a változásra felkészülési időt kellett a részére biztosítani. A felkészülési idő a Rendelet 2012. február 17-i hatálybalépésére és a 2014. október 16-án meghozott elsőfokú hatósági határozat közötti időre tekintettel a felperes esetében megállapíthatóan fennállt.
- [30] A fentiekből következően az Alkotmánybíróság nem állapította meg a bizalomvédelem sérelmét, vagyis a szabályozás nem ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság elvével.”
- [31] Az Alkotmánybíróság a 3061/2017. (III. 31.) AB határozatában szintén azt hangsúlyozta, hogy a bizalomvédelem elvének érvényesülése a jogalkotási tevékenységgel összefüggésben vizsgálható: „[13] A jogalkotó fennálló, tartós jogviszonyokba való beavatkozásának ugyanakkor korlátot szabhat a jogbiztonsághoz kapcsolódó bizalomvédelem követelménye. A bizalomvédelem egy jogszabály változatlan fennmaradásához (hatályban maradásához) fűzött megalapozott, a jog által védett várakozás. Az Alkotmánybíróság esetről esetre mérlegeli, hogy hol húzódik a határ a jogalkotó szabadsága és a címzetteknek a jogi szabályozás állandóságához, kiszámíthatóságához fűződő érdeke között, vizsgálva, hogy a jogi szabályozás változása következtében a jogalanyokat ért hátrány indokolja-e a jogbiztonság sérelme alapján az alaptörvényellenesség megállapítását. A meghatározott jogviszonyból eredő jogok jövőre szóló megszüntetése kapcsán ennek megfelelően az Alkotmánybíróság figyelembe vette többek között azt a körülményt, hogy a fennálló jogi helyzet viszonylagos változatlanságában a felek bizakodhattak-e vagy sem (25/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [71]), illetve a szabályozás változatlansága ésszerűen elvárható volt-e (26/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [154]). Arra is tekintettel volt továbbá, hogy a bizalomvédelem a jogbiztonság részét képező kellő felkészülési idő követelményének a már meglévő jogosultságokra történő vonatkoztatása, meglévő jogosultság hiányában pedig az Alkotmánybíróság csak a norma megismeréséhez szükséges időt kérheti számon a jogalkotáson (40/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [29]).”
- [32] Az alkotmánybírói joggyakorlat tehát nem egyedi közigazgatási döntések, hanem a jogalkotással szemben támasztott követelmények szempontjából tekinti értékelhetőnek a bizalomvédelem elvét, amely egy jogszabály változatlan fennmaradásához fűzött megalapozott, a jog által védett várakozást védi. Azáltal, hogy az elsőfokú bíróság az adott adónemre vonatkozó anyagi és eljárásjogi rendelkezésekre tekintet nélkül a bizalomvédelem elvének téves tartalmat tulajdonítva megsemmisítette az adóhatóság határozatát, nem vizsgálta a perben eldöntendő jogkérdést – a kereset keretein belül maradv a jóhiszeműség elvét sértő kereseti állítást – , vagyis azt, hogy a felperes ingatlana utáni telekadómentesség megszüntetése, illetve a telekadó kivetése 2019–2020. évekre a hatályos jogszabályi rendelkezések alapján törvényes volt-e.
- [33] Az elsőfokú bíróság tévesen alapozta álláspontját a Kúria Kfv.I.35.768/2016/5. számú ítéletében foglaltakra, az annak alapjául szolgáló ügy tényállása eltér jelen ügyétől. Abban az ügyben az építményadó-fizetési kötelezettség 2010. évben kiadott főjegyzői határozat alapján a felperes tulajdonában álló szálloda használhatóságának hiánya miatt, új használatbavételi engedély kiadásáig „szünetelt”. Utóbb az önkormányzati adóhatóság 2010–2015. évre lefolytatott adóellenőrzés keretében a felperes terhére adókülönbözetet állapított meg, rendelkezett késedelmi pótlék-fizetési kötelezettségről is, megállapítva, hogy az adókötelezettség szüneteltetésének nem volt jogszabályi alapja. A Kúria e tényállás alapján mondta ki, hogy az adókötelezettség szüneteltetésének feltételül a hatóság által megjelölt új használatbavételi engedély megszerzéséig adóhiány a felperes terhére nem állapítható meg.
- [34] Jelen perben a felperes a régi Ör.-en alapuló, határozatlan időre szóló adómentességben részesült, és az alperes arra alapította határozatát, hogy az építési szabályozási környezet változása folytán az adómentesség oka – vagyis hogy a telekre nem lehet építési engedélyt kiadni – a KÉSZ 2018. évi hatályba lépésével megszűnt. Erre figyelemmel az elsőfokú bíróságnak azt kellett volna vizsgálnia, hogy a KÉSZ hatályba lépését követő év első napjától a szabályozási környezet megváltozása – a Htv. és az Ör. adómentességre vonatkozó szabályai szerint – megalapozott indokot szolgáltatott-e az adómentesség megszüntetésére, az adó kivetésére, és az adóhatóság határozatát az elévülési időn belül hozta-e meg. E körben tekintettel kellett volna lennie arra, hogy az adóhatóság a felperes adókötelezettségéről szóló döntése meghozatalakor a jogszabályi rendelkezéseket nem visszamenőleges hatállyal alkalmazta, a KÉSZ, az Ör. hatályát nem terjesztette ki a hatályba lépését megelőző időszakra, így fel sem merülhetett a bizalomvédelem elvének sérelme. A jogvita eldöntése szempontjából nem releváns, hogy az adómentességről szóló határozat határozatlan időre szólt, mert az adóhatóság a telekadó éves kivetéséről, illetve mentesség biztosításáról is az elévülési időn belül dönthet.
- [35] Az elsőfokú bíróság a Kúria Kfv.I.35.064/2018/12. számú ítéletében foglaltakból is téves következtetést vont le. A bíróság abban az ügyben a felperesi civil szervezet tulajdonában álló, részben bérbe adott, részben általa használt építményadó-

kötelezettségéről döntött. A Kúria hangsúlyozta, hogy a felperes által beszerzett adóhatósági, minisztériumi állásfoglalások – a bizalomvédelem elvére is figyelemmel – nem szolgálhatnak alapul a helyi adóról szóló törvény rendelkezésének mellőzésére, így a felperes adófizetés alóli mentesülésére.

- [36] Mindezek folytán a Kúria megállapította, hogy az elsőfokú bíróság téves jogértelmezése és az adókötelezettséget meghatározó jogszabályi rendelkezések figyelmen kívül hagyása miatt a jogerős ítélet jogszabálysértő, így azt a Kp. 121. § (1) bekezdés *a*) pontja alkalmazásával hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasította.
- [37] Az elsőfokú bíróságnak az új eljárás során azt kell vizsgálnia, hogy a 2019–2020. években a Htv. és az Ör. alapján a felperesi telek adómentes-e, és az adóhatóság a mentesség megszüntetéséről és az adó kivetéséről az elévülési időn belül döntött-e. A kereset elbírálásakor a jogállamiság általános követelményére hivatkozással az adónemre vonatkozó jogszabályi rendelkezések figyelembe vétele nem mellőzhető, a bírósági ítéletet jogszabályi rendelkezésekre, illetve azok értelmezésére kell alapítani.

(Kúria Kfv.V.35.445/2022/7.)

168 A közvetett vámjogi képviselő a Vámtv. 84. § (1) bekezdés *a*) pont, (2) bekezdés *a*) pont *aa*) alpontja alapján elkövetett jogsértés esetén, mint nyilatkozattevő vámigazgatási bírság fizetésére köteles. A Vámtv. 84. §-a és a Vámkódex 15. cikk (1)–(2) bekezdései szerint a vámigazgatási eljárásokban benyújtott információk pontossága, teljessége, hitelessége egyaránt elvárás, melynek megsértése szankcionálandó [2017. évi CLII. törvény (Vámtv.) 84. § (1) bek. *a*) pont, 84. § (2) bek. *a*) pont].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes 2017. július 25-én T.-ről importált 16 000 db 9 556,8 kg bruttó tömegű, különféle vámtarifa számok alá osztályozott alkatrészek szabad forgalomba bocsátását kérte a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Dél-budapesti Adó- és Vámigazgatóságánál a Zrt. (a továbbiakban: Zrt.), mint közvetett vámjogi képviselő közreműködésével. A vámeljárásban benyújtotta a thaiföldi vállalat által 2017. június 26-án kiállított 26 320 USA dollár értékű import számlát. A vámhatóság a rendelkezésre álló adatok alapján a kérelemmel egyezően a nem uniós árukat határozatával szabad forgalomba bocsátotta.
- [2] A Nemzeti Adó- és Vámhivatal Baranya Megyei Adó- és Vámigazgatósága (a továbbiakban: elsőfokú vámhatóság) áruátengedést követő ellenőrzést végzett felperesnél a nem uniós áruk származásának és az antidömping intézkedések betartásának felülvizsgálata iránt. Megállapította, hogy a 101154DA030617 számú vámeljárásban a vám-árnyilatkozaton az importált alkatrészek származási országaként T. helytelenül lett feltüntetve, mivel azok valós származási országa volt.
- [3] A vámelőrzés eredményeként alperes a hiányában véglegessé vált határozatával helybenhagyta az

elsőfokú határozatot, a felperest 2 679 600 Ft dömpingellenes vám megfizetésére kötelezve.

- [4] Az elsőfokú vámhatóság határozatával a felperessel szemben az árnyilatkozat adatainak helytállóságával összefüggő kötelezettségek megszegése miatt vámigazgatási bírságot szabott ki, hivatkozva az uniós vámjog végrehajtásáról szóló 2017. CLII. törvény (a továbbiakban: Vámtv.) 2. § 6. pontjára, 84. § (1) bekezdés *a*) pontjára, (2), (8) bekezdéseire, a 87. § (1) bekezdésére, az Európai Parlament és Tanács 2013. október 9-i 952/2013/EU rendelete az Uniós Vámkódex létrehozásáról (a továbbiakban: Vámkódex) 42. cikkére.
- [5] A fellebbezés folytán eljáró alperes a határozatával az elsőfokú határozatot – az indokolás kiegészítésével – helybenhagyta. Indokolásában megállapította, felperes a vámeljárásban felelősséggel tartozik az általa szolgáltatott adatokért, nyilatkozattevőnek minősül, a vám-árnyilatkozaton a nem uniós áruk származásának helytelen feltüntetésével az árnyilatkozat adatainak helytállóságával kapcsolatos kötelezettségét megszegve jogsértést követett el, így vámigazgatási bírság fizetésére köteles. A Zrt. – a közvetett vámjogi képviselő – a saját nevében, de a felperes érdekében járt el.
- [6] A felperes keresete alapján az elsőfokú bíróság a 2021. szeptember 15. napján kelt 8.K.700.726/2021/8. számú ítéletével az alperes határozatát – az elsőfokú határozatra is kiterjedően – megsemmisítette.
- [8] Az alperes felülvizsgálati kérelme alapján a Kúria a Kfv.V.35.507/2021/5. számú végzésével a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasította. Megállapította, hogy nem képezte az ügy tárgyát a vámigazgatási bírság kiszabását megalapozó jogsértést megállapító véglegessé vált döntés jogszerűsége. A jogerős ítélet az ügy érdemére kiható módon jogszabálysértő, mivel nem vonhatta volna kétségbe a vám-árnyilatkozat adatainak helytállóságával kapcsolatos jogsértést.
- [9] Rögzítette, az elsőfokú bíróság helytállóan indult ki a Vámtv. 84. § (1) bekezdés *a*) pontja szerinti jogsértésből, a nyilatkozattevő személyének meghatározásából, illetőleg a közvetett vámjogi képviselőre vonatkozó szabályokból, azonban ezeket nem alkalmazta megfelelően az ügy tényállására, nem értékelte a Vámkódex 15. cikk (1)–(2) bekezdéseit.
- [10] A megismételt eljárásra adott iránymutatásában előírta a Vámtv. 84. § (2) bekezdés *a*) pont *aa*) alpontja és a Vámkódex 15. cikk (1), (2) bekezdései összhangjának vizsgálatát, a fogalmaknak az alperes által feltárt tényállásra vonatkoztatását, majd a felelősségi kör, a vámigazgatási bírságot kiszabó határozat jogszerűségének a megállapítását.
- Kereseti kérelem, védírat**
- [11] A felperes – a megismételt eljárásban fenntartott – keresetében az alperesi határozat elsőfokú határozatra is kiterjedő megsemmisítését kérte. Jogszabálysértésként a Vámtv. 84. § (1) bekezdés *a*) pontjára, 84. § (2) bekezdés *a*) pont *aa*) alpontjára hivatkozott. Álláspontja szerint a Vámkódex 5. cikk 15. pontja egyértelmű rendelkezést tartalmaz arra vonatkozóan, hogy ki tekinthető nyilatkozattevőnek. A közvetett vámjogi képviselőnek minden szükséges

okmányt és információt átadott, aki az áruk vámáru-nyilatkozatban feltüntetett származását alátámasztó eredeti iratokat bemutatta. A vámjogi képviselő sem tudhatta, hogy a számlázást igazoló okmányt az áru szabad forgalomba bocsátását követő 2 év elteltével a Thaiföldi Kereskedelmi Kamara visszavonja.

A jogerős ítélet

- [13] Az elsőfokú bíróság ítéletével az alperes határozatát – az elsőfokú határozatra is kiterjedően – a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 92. § (1) bekezdés *c)* pontja alapján megsemmisítette és az elsőfokú hatóságot új eljárás lefolytatására kötelezte.
- [14] Indokolása szerint a Vámkódex 5. cikk 15. pontja, valamint a 18. cikk értelmében a vám-árunyilatkozat benyújtásakor nyilatkozattevőnek a közvetett vámjogi képviselő minősült, aki saját nevében, de a felperes érdekében járt el, ilyen minőségében ő felel a Vámtv. 84. § (1) bekezdésében foglaltak esetleges megsértéséért.
- [15] Megállapította, az alperes határozatát a Vámtv. 84. § (1) bekezdés *a)* pontjára, (2) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontjára, a felperes nyilatkozattevői minőségére alapította, felelősségét is ebből vezette le. Döntésében idézte a Vámkódex 15. cikk (1)–(2) bekezdéseit, azonban a felperest nem „érintett személyként” definiálta.
- [16] A Kúria végzése alapján vizsgálta, hogy a felperes más jogalapon a Vámkódex 15. cikk (2) bekezdése szerint „érintett személyként” tartozhat-e felelősséggel a Vámtv. 84. § (1) bekezdése szerinti jogsértésben. A Vámtv. 84. § (2) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontjának értelmezése alapján megállapította, hogy a jogszabálysövegben szereplő „különösen” szófordulat folytán alkalmazott felsorolás sem a személyi kör, sem pedig az elkövetési magatartások tekintetében nem zárt, így lehetőség van arra, hogy olyan személy is szankcionálható legyen, aki nyilatkozattevőnek egyébként nem minősül. A Vámtv. szabályozása összhangban áll a Vámkódex rendelkezéseivel.
- [17] Az elsőfokú bíróság a megismételt eljárásra annak vizsgálatát írta elő, hogy a felperes vonatkozásában eltérő jogalapon hozható-e marasztaló döntés.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [18] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a Kp. 121. § (1) bekezdés *a)* pontja alapján a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására, új határozat hozatalára utasítását kérte. Jogszabálysértésként hivatkozott a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 346. § (4)–(5) bekezdéseire, a Kp. 92. § (1) bekezdés *c)* pontjára, a Vámkódex 15. cikk (2) bekezdésére, a Vámtv. 84. § (1) bekezdés *a)* pontjára és (2) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontjára.
- [19] Előadta, a Vámtv. 84. § (2) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontja összhangban a Vámkódex 15. cikk (2) bekezdésével rögzíti a közvetve vagy közvetlenül érintett személyek felelősségét az általuk benyújtott vám-árunyilatkozatban megadott információk pontosságáért és teljességéért. A felelősség objektív jellegű, így a jogsértés megvalósulása esetén nincs kimentésre lehetőség. Törvényi felhatalmazás hiányában a vámhatóság nem vizsgálhatja, hogy

milyen okból történt a valótlan tartalmú vám-árunyilatkozat benyújtása. Nem vitatott, hogy a közvetett vámjogi képviselő a felperes által átadott információk alapján kezdeményezte a vámeljárást. A felperesnek kellett rendelkeznie információval a beszerzés körülményeiről, mivel szerződő félként bonyolította az ügyletet, ezért az árunyilatkozat adatainak helytállóságával kapcsolatos jogsértés elkövetése a terhére róható. Megszegte a szabad forgalomba bocsátás során az árunyilatkozat-adással, illetve az árunyilatkozat adatainak helytállóságával kapcsolatos kötelezettségét, ezáltal a jogsértő magatartás megvalósult.

- [22] Sérlemelte a Kp. 86. § (4) bekezdésére hivatkozással, hogy az elsőfokú bíróság az új eljárásra, a megállapított jogsértés orvoslására egyetlen mondat irányutatót adott.
- [23] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [24] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [28] A Kúriának a felülvizsgálati kérelem alapján abban a jogkérdésben kellett állást foglalnia, hogy a vám-árunyilatkozat adatainak helytállóságával összefüggő, a feltárt tényállás szerint megállapított jogsértés esetén a felperessel vagy a közvetett vámjogi képviselővel szemben szabható ki vámigazgatási bírság.
- [29] A vámigazgatási bírság kiszabásának jogalapját a Vámtv. 84. §-a szabályozza. A 84. § (1) bekezdés *a)* pontja szerint az eljáró vámszerv vámigazgatási bírságot szab ki a vámjogszabályokban meghatározott árunyilatkozat-adással, árunyilatkozat adatainak helytállóságával, értesítésével, okmánymegőrzéssel, összefüggő jogsértés esetén. A (2) bekezdés kimondja, az (1) bekezdés *a)* pontjában foglalt jogsértés valósul meg különösen, ha
- a)* a nyilatkozattevő a vámáru-nyilatkozat, (...) benyújtásakor nem biztosítja
- aa)* az árunyilatkozatban, az értesítésben vagy a kérelemben megadott információ pontosságát és teljességét.
- [30] Az eljárásban a szankcionálandó körülmény az volt, hogy a vámeljárást előterjesztett vám-árunyilatkozatban a felperes által importált termékek származását valótlanul thaiföldiként tüntették fel a K. helyett. A vámáru-nyilatkozat adatainak valótlanágát az alperes az áruátengedést követő ellenőrzési eljárásában hozott, véglegessé vált 6420986558 számú – dömpingellenes vámot kiszabó – határozatában megállapította. Ez a döntés utóbb, figyelemmel Kúria Kfv.V.35.507/2021/5. számú végzésében is kifejtettekre, már nem vitatható. A bírság jogalapja tehát a Vámtv. 84. § (1) bekezdés *a)* pont, (2) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontja alapján áll fenn.
- [31] A Vámtv. 84. § (2) bekezdés *a)* pontja a nyilatkozattevőt nevesíti vámigazgatási bírság fizetésére kötelezettként, a nyilatkozattevő fogalmát azonban nem határozza meg.
- [32] A Vámkódex 5. cikk 15. pontja alapján „nyilatkozattevő”: az a személy, aki saját nevében vám-árunyilatkozatot, (...) nyújt be, vagy

- az a személy, akinek a nevében ilyen árunyilatkozatot vagy értesítést nyújtanak be.
- [33] A Vámkódex 18. cikk (1) bekezdése határozza meg a vámjogi képviselő fogalmát, mely szerint vámjogi képviselőt bárki kijelölhet, a képviselő lehet:
- közvetlen, mely azt jelenti, hogy a vámjogi képviselő egy másik személy nevében és érdekében jár el, vagy
  - közvetett, amely esetben a vámjogi képviselő saját nevében, de egy másik személy érdekében jár el.
- [34] A közigazgatási iratok, a peres felek egyező előadása alapján nem volt vitatott, hogy a vámárnyilatkozatot nem a felperes, hanem a Zrt. mint közvetett vámjogi képviselő nyújtotta be, így a Vámkódex 5. cikk 15. pontja szerint ő a nyilatkozattevő. Az alperes hivatkozásával ellentétben a felelősség megállapítása szempontjából nem annak van jelentősége, hogy az árunyilatkozat kinek az érdekében lett előterjesztve, hanem annak, hogy ki volt a nyilatkozattevő, amit az elsőfokú bíróság ítélete [36]–[39] bekezdéseiben helytállóan állapított meg.
- [35] Az elsőfokú bíróság a Kúria iránymutatása szerint vizsgálta a Vámkódex 15. cikkének alkalmazhatóságát, megállapítva a Vámvtv.-nyel való összhangját, amit a Kúria az alábbiakkal egészít ki.
- [36] A Vámkódex 15. cikk (1) bekezdése szerint a vámalakiságok elvégzésében vagy a vámellenőrzésekben közvetve vagy közvetlenül érintett személyek kötelesek a vámhatóságok kérésére, az előírt határidőn belül a megfelelő formában a vámhatóságok rendelkezésére bocsátani a szükséges okmányokat és információkat, valamint megadni részükre a vámalakiságok vagy vámellenőrzések végrehajtásához szükséges segítséget. A (2) bekezdés kimondja, a vámárnyilatkozat (...) vámhatóságoknak történő benyújtásával vagy az engedély vagy bármely más határozat iránti kérelem benyújtásával az érintett személy felelősséggel tartozik a következőkért:
- az árunyilatkozatban, értesítésben vagy kérelemben megadott információ pontossága és teljessége;
  - az árunyilatkozatot, értesítést vagy kérelmet alátámasztó okmányok hitelessége, pontossága és érvényessége;
  - adott esetben a szóban forgó áruknak érintett vám eljárás alá vonásával, illetve az engedélyezett műveletek lefolytatásával kapcsolatos összes kötelezettség teljesítése.
- Az (1) bekezdésben megállapított kötelezettségeket a Vámkódex 18. cikke szerinti vámjogi képviselőkre is kiterjesztette.
- [37] A Kúria a Vámvtv. 84. §-a és a Vámkódex 15. cikk (1)–(2) bekezdéseinek összevetését követően megállapította, hogy mindkét jogszabály szerint a vámigazgatási eljárásokban benyújtott információk pontossága, teljessége, hitelessége elvárás, melynek megsértése szankcionálandó. A Vámkódex alapján bírság fizetésére az „érintett személy” köteles, aki lehet az importőr és a vámjogi képviselő is. A Vámkódexhez képest a Vámvtv. sem szabályozza a felelősségi kört másként, mivel a nyilatkozattevő lehet a saját nevében vagy közvetlen képviselővel eljáró importőr vagy a közvetett képviselő. A jogsértés jellege, a szankcionáltak köre megegyezik.
- [38] Összegezve a Kúria megállapította, hogy az elsőfokú bíróság a megismételt eljárásra vonatkozó kúriai iránymutatás szerint eljárva, az eljárási szabályok betartása mellett, okszerűen indokolta döntését, amely érdemben jogszerű. A felperes nem volt vámigazgatási bírság megfizetésére kötelezhető, szükségtelen ezért az elsőfokú vámhatóság új eljárás lefolytatására kötelezése, így e rendelkezést és annak indokolását az elsőfokú ítéletben a Kúria mellőzte.
- [39] Mindezek folytán a Kúria az elsőfokú bíróság érdemben helytálló ítéletét a Kp. 121. § (2) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Kfv.VI.35.406/2022/10.)

169 **A rendőri intézkedés elleni panaszt elutasító határozattal szemben előterjesztett kereset alapján indult közigazgatási perben a felperes elhalálása esetén hozzátartozója jogosult a perbe jogutódként belépni, ezért az eljárás félbeszakadásának van helye [2016. évi CXXX. törvény (Pp.). 119. § (1) bek.].**

A felülvizsgálati eljárás alapjául szolgáló tényállás

- [1] A Rendőrkapitányság 2020. május 12. napján 04030/194/2020. bü. számú határozatával rendelt el nyomozást a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 337. § (1) bekezdésébe ütköző rémhírterjesztés büntetnének gyanúja miatt, mellyel összefüggésben a nyomozóhatóság munkatársai 2020. május 13. napján 06 óra 30 perckor a felperes lakóhelyén megjelentek és vagyont érintő kényszerintézkedésre, kutatásra, számítástechnikai eszközök lefoglalására, majd a felperes gyanúsítottként történő kihallgatása céljából történő előállítására került sor a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 33. § (2) bekezdés b) pontja alapján. A Rendőrkapitányság a 2020. május 18-án kelt határozatával a nyomozást bűncselekmény hiányában megszüntette.
- [2] A felperes a rendőri intézkedéssel szemben előterjesztett panaszában vitatta az előállítás jogalapját és a rendőri intézkedés arányosságát, továbbá sérelmezte a számítástechnikai eszközei jelszavának megszerzését és a hazaszállítás elmaradása miatt a segítségnyújtási kötelezettség elmulasztását. Az elsőfokú határozattal szemben előterjesztett fellebbezés folytán eljáró jogelőd alperes a 2020. szeptember 10. napján kelt 04000-105/12-8/2020.RP számú határozatával a panaszt elutasító elsőfokú határozatot helybenhagyta.

A kereseti kérelem és a megelőző eljárás

- [3] A felperes rendőri intézkedéssel szemben előterjesztett keresetét a Szegedi Törvényszék 8.K.701.477/2020/5. számú ítéletével (a továbbiakban: alap törvényszéki ítélet) elutasította.
- [4] A felperes által előterjesztett felülvizsgálati kérelem alapján eljáró Kúria a 2022. február 16. napján kelt Kfv.II.37.434/2021/5. számú végzésével az alap törvényszéki ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

- [5] Az új eljárásra annak tisztázását írta elő, hogy a felperes előállítására ténylegesen milyen jogalapon, az Rtv. vagy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) rendelkezései alapján került sor. Iránymutatása szerint amennyiben az előállítás az Rtv. rendelkezésein alapszik a felperes által előterjesztett panasz figyelembevételével az előállítás jogalapjának fennállását, továbbá az Rtv. 15. § (2) bekezdése szerinti arányosságot külön-külön kell vizsgálni. A felperesi panasznak a számítástechnikai eszközök jelszavának elkérésével és hazaszállítási kötelezettséggel kapcsolatos részével kapcsolatban a bíróságnak meg kell állapítania az eljáró hatóságok hatásköre hiányát és ennek megfelelő intézkedést kell megtennie.
- Az elsőfokú ítélet**
- [6] A törvényszék a megismételt eljárásban hozott ítéletével a felperes keresetét elutasította. Indokolásában megállapította, hogy a rendőri intézkedés elleni panaszt az Rtv. szerinti panaszrendben kellett elbírálni, mivel a nyomozást ismeretlen személlyel szemben rendelték el és a 04030/5524/2020.id. számú, az előállítás végrehajtásáról készült jegyzőkönyvben az előállítás jogalapjaként az Rtv. 33. § (2) bekezdés 2. pontja került megjelölésre.
- [7] Az előállítás jogalapjával összefüggésben arra a következtetésre jutott, hogy a nyomozást ismeretlen személlyel szemben rendelték el, vagyis az Rtv. szerinti egyszerű gyanú fennállásáról volt szó, így a felperest – figyelemmel a nyomozástechnikai és krimináltaktikai szempontokra – a nyomozóhatóság előállíthatta. A határozat az előállítás indokait részletesen tartalmazta, azt a cselekmény felderítéséhez fűződő büntülőzési érdek, a tárgyi bizonyítékok felkutatása, rögzítése, valamint a felperessel szemben felmerült gyanú közlésének eljárásjogi igénye megfelelően alátámasztotta.
- [8] Leszögezte, hogy az előállítás során tett intézkedésekkel az arányosság sem sérült, mert arra megfelelő időben került sor és a lehető legrövidebb ideig tartott, a felperes pedig nem igazolta a nyilvánvalóan aránytalan hátrány bekövetkezését.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [9] A felperes az elsőfokú ítélettel szemben 2022. szeptember 21-én felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő.
- [10] Az alperes a felülvizsgálati kérelemre 2022. október 27. napján ellenkérelmet terjesztett elő.
- [11] A felperesi jogi képviselő 2023. január 10-én érkezett beadványában bejelentette, hogy a felperes elhalálozott és csatolta az erre vonatkozó halotti anyakönyvi kivonatot. Bejelentette, hogy a felperes házastársa a törvényes örököse, aki egyben a lehetséges jogutódjának minősül, erre tekintettel az eljárás félbeszakadásának megállapítását indítványozta, csatolva a házassági anyakönyvi kivonatot is.
- A Kúria határozata és jogi indokai**
- [12] A Kúria a Szegedi Törvényszék által nyújtott tájékoztatás, a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás, valamint a felperesi jogi képviselő által csatolt halotti anyakönyvi kivonataiból megállapította, hogy a felperes 2022. november 14. napján elhalálozott.
- [13] A Kp. 32. §-a folytán alkalmazandó, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 119. § (1) bekezdés a) pontja értelmében az eljárás félbeszakad, ha valamelyik fél meghal vagy megszűnik, a jogutód perbelépéséig vagy perbevonásáig, kivéve, ha a jogviszony természete miatt a jogutódlás kizárt. A Pp. 120. § (4) bekezdése szerint a félbeszakadás tartama alatt tett minden – a per érdemére vonatkozó – bírói rendelkezés, valamint a felek által teljesített minden eljárási cselekmény hatálytalan, kivéve a félbeszakadással, illetve az annak megszüntetésével kapcsolatos bírói rendelkezéseket és eljárási cselekményeket.
- [14] A Kúria a fenti rendelkezések alapján vizsgálta, hogy jelen ügyben a felperes halálának bekövetkeztére figyelemmel a jogutódlás feltételei fennállnak-e, a jogviszony természete folytán lehetőség van-e arra, hogy az elhunyt felperes örököse a felperesi igény érvényesítése céljából a perbe belépjen, vagy a felülvizsgálati eljárást meg kell szüntetni.
- [15] A perbeli jogviszony alapja a rendőri intézkedés elleni panaszt elutasító döntéssel szembeni közigazgatási perben érvényesített kereset, amelyben a felperes az Rtv. 32. § (1) bekezdés b) pontjára alapított előállítást és az ezt megelőzően a lakóhelyén végzett intézkedéseket sérelmezte, azok jogalapját és az intézkedés arányosságát egyaránt vitatva. Az Rtv. 92. § (1) bekezdése értelmében a rendőri intézkedéssel szemben panasz valamilyen alapjogi sérelem állításával terjeszthető elő. A néhai felperes által előterjesztett rendőri intézkedés elleni panaszban megjelölt sérelmek érintették az emberi méltósághoz való jog, mint anyajoghoz kapcsolódóan az Emberi Jogok Európai Egyezményében (a továbbiakban: EJEE) deklarált a szabadsághoz és biztonsághoz (5. cikk) és a magán- és családi élet tiszteletben tartásához (8. cikk) jogot, mely előbbi a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányára a 9. cikkében szintén részletesen rögzít.
- [16] Az Alaptörvény a IV. cikkben deklarálja a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jogot. Ennek értelmében senkit nem lehet a szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból, és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. A fentiek alapján a szabadság korlátozására kizárólag törvényben szabályozott feltételek fennállta esetén, az arányossági teszt elvégzése mellett és valamely alkotmányos cél megvalósítása érdekében kerülhet sor. A személyi szabadságtól való jogtalan megfosztás következménye pedig az állam kártalanítási kötelezettsége. A felperes keresetben érvényesített igénye tehát közvetlen összefüggésben áll az alapjogi jogsérelmekkel, amelyek természetükből fakadóan személyhez kapcsolódnak.
- [17] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:42. §-ában meghatározott személyiségi jog iránti igény fő szabályként a 2:54. § (1) bekezdése értelmében csak személyesen érvényesíthető. A személyiségi jogsértés megállapítása önmagában sérelemdíj megfizetését eredményezi, a bekövetkezett károsodás további bizonyítása az eljárásban nem szükséges. A bírói gyakorlat a kegyeleti jogra hivatkozással ugyanakkor a sérelemdíj (a korábbi Polgári Törvénykönyvről szóló

1959. évi IV. törvény szerinti elnevezése: nem vagyoni kártérítés) örökös általi érvényesítését és ennek érdekében a perbeli jogutódlást lehetővé teszi.
- [18] A Legfelsőbb Bíróság a Pfv.IV.20.934/2004/7. számú, BH 2005.247. (és EBH 2004.1022.) számon közzétett határozatában leszögezte, hogy a hozzátartozó az elhunyt életében elszenvedett és általa már perben is érvényesített –, de el nem bírált – jogsértések miatt jogutódként is felléphet a halott emlékének megóvása érdekében. Ezen ítéletében azt is kiemelte, hogy „jogi értelemben a halállal az ember személyisége (jogképessége) megszűnik, de a halál ténye nem szünteti meg azokat az anyagi és erkölcsi értékeket és azok társadalmi hatásait, melyeket az emberi élet létrehozott, és a környezetében kiváltott. Ezeknek az értékeknek és társadalmi hatásoknak (a jogszabály szerint: a halott emlékének) sértetlen fennmaradását védi az ún. kegyeleti jog, melyet e jog jogosultjai gyakorolhatnak. [...] A hozzátartozónak az a joga, hogy a halott emlékének sértetlensége felett öröködhöz, azt is jelenti, hogy az elhunyt életében vallott elveit, intézkedéseit tiszteletben kellett tartania és ehhez mérten kell megítélnie a halott emlékét ért támadásokat.”
- [19] Ezzel azonos álláspontra helyezkedett a Legfelsőbb Bíróság a Pfv.III.20.468/2006/6. számú (BH 2007.255. számon közzétett) határozatában, melyben leszögezte, hogy ha a károsult nem vagyoni kárának megtérítése iránt pert indított, de a per tartama alatt meghalt, jogutódja követelheti a jogelődöt a haláláig megillető nem vagyoni kártérítés összegét. E korábbi gyakorlatát a Kúria a Pfv.III.20.893/2019/5. számú határozatával is fenntartotta, kiemelve, hogy a per tartama alatt elhunyt közvetlen károsult jogutódai a vagyoni kártérítésen kívül az elhunytat a káreseménytől a haláláig terjedő időszakban ért hátrányok alapján meghatározott nem vagyoni kártérítést is igényelhetik.
- [20] Jelen ügyben a néhai felperes a törvényszék ítéletével szemben előterjesztett felülvizsgálati kérelem benyújtását követően halálozott el. A felperes a Btk. 337. § (1) bekezdésébe ütköző rémhírterjesztés büntette miatt indult büntetőeljárás és ennek nyomán fellépő rendőri intézkedéssel szemben már életében igényt terjesztett elő, panaszában a személyi szabadsága korlátozását és a családi élethez való jogának megsértését állította.
- [21] A Kúria közigazgatási tanácsa a Kfv.II.37.572/2020/5. számú ítéletében a rendőri intézkedés következtében elhunyt személy helyébe lépő hozzátartozó panasz benyújtására vonatkozó jogosultságát állapította meg a kegyeleti jog részeként. Ezzel összefüggésben hivatkozott az Alkotmánybíróság 3296/2019. (XI. 18.) AB határozat [43] bekezdésére, amely szerint „Az emberi méltósághoz való jog a többi joghoz hasonlóan az embert életében illeti meg. Mégsem szűnik meg teljesen a halállal a méltóság, mivel az részben továbbra is érvényesül a kegyeleti jog alkotmányos védelmében.”
- [22] A Kúria ezen ítéletében idézte továbbá a 997/B/2005. AB határozatban foglaltakat, amely kimondta, hogy „A kegyeleti jog a meghalt ember méltóságának visszamenőleges megsértését tiltja. A kegyeleti jog nem tartozik az általános személyiségi jog hatálya alá, ez utóbbi ugyanis az élő személy védelmét hivatott ellátni. Ezzel szemben a kegyeleti jog az emberi méltósághoz való jog részeként érvényesül, az emberi méltósághoz való jog részleges továbbélését jelenti a halál bekövetkezése után. A kegyeleti jog részben az emberi méltóság egykori meglétéhez kapcsolódó védelmi igényt foglal magában, amely az elhunyt személyt az emberi nemhez való tartozás alapján illeti meg. A kegyeleti jog – mint az emberi méltósághoz való jognak a halál után is fennmaradó eleme – az elhunyt személy élete során megszerzett erkölcsi, személyes és társadalmi megítélésének védelmét biztosítja”.
- [23] Ezzel azonos álláspontra helyezkedett a Kúria a Kpkf.II.40.922/2021/3. számú végzésében, amikor a közigazgatási per tartama alatt elhunyt panaszos esetén a jogutódlás megállapítását szintén lehetővé tette. Végzésében leszögezte, hogy a rendőri intézkedést követően az elhunyt személy helyébe lépve, a hozzátartozója jogosult a kegyeleti jog (mint alapvető jog része) sérelmének állítása okán a közigazgatási perben részt venni.
- [24] Végül a jogutódlás lehetőségét támasztja alá jelen ügyben az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) gyakorlata is. Az EJEB több ügyben a kérelem előterjesztését követően a kérelmező elhalálozása esetén lehetőséget látott arra, hogy az eljárást a kérelmező helyébe lépő örökösök vagy közeli családtagok folytathassák, feltéve, hogy e személyeknek elégséges érdekük fűződik az ügyhöz.
- [25] Az X. kontra Franciaország ügyben (no. 18020/91, 1992. március 31.) a károsult francia állampolgár hemofiliás betegként több alkalommal vérátömlesztésre szorult és vérátömlesztés következtében HIV-fertőzést kapott, amely miatt a francia állammal szemben vagyoni és nem vagyoni kártérítési érvényesített. Utóbb az állammal szemben az EJEE 6. cikk megsértése miatt eljárást kezdeményezett, de az eljárás folyamán elhalálozott. Az EJEB a szülők eljárásba történő belépését engedélyezte.
- [26] Az EJEB a Malhous kontra Cseh Köztársaság ügyben [(dec.) GC], no. 33071/96., 2000. december 13.) a cseh állam ellen benyújtott kérelem kapcsán szintén lehetőséget látott arra, hogy az igényt érvényesítő jogosult örököse az eljárásba lépjen. Az EJEB előtti eljárás előzménye az elhunyt földtulajdon visszaadási és kártalanítási igénye volt, mely a korábban édesapja tulajdonában lévő mezőgazdasági földterületek II. világháborút követő jogtalan kisajátításával fügtek össze.
- [27] Hasonlóan a jogutódlás lehetőségéről döntött az EJEB a Hristozov és társai kontra Bulgária egyesített ügyben (nos. 47039/11 & 358/12, 2012. november 13.), ahol az érintettek az élethez való jog megsértését, megalázó bánásmódban részesülést, továbbá a magán és családi élet tiszteletben tartásához való jog megsértését állították. Az alap eljárásban előterjesztett keresetükben ennek alapjaként azt állították, hogy daganatos betegként, annak ellenére, hogy esetükben már a hagyományos kezelések nem alkalmazhatóak, megtagadták számukra egy olyan kísérleti gyógyszer használatának engedélyezését, amelyet „együttérzéses kezelés” formájában kívántak beadni. Az egyesített eljárásban az elhalálozásukat követően a törvényes örökösök (Hristozov helyett a szülei,

mint törvényes örökösök) a kérelmezők helyett jogutódként felléphetnek az igényérvényesítéssel.

- [28] A néhai felperes kereset szerinti igénye az életében elszenvedett és jelen perben érvényesített alapjogi jogsértés megállapítására irányult. Kúria az irányadó jogszabályi rendelkezések és a fenti joggyakorlat tükrében azt állapította meg, hogy a jogutódlást a perbeli jogviszony természete nem zárja ki, ezért az eljárás félbeszakadásáról döntött.

(Kúria Kfv.II.37.730/2022/10.)

170 Az előzetes vizsgálati engedélyezési eljárásban a vízügyi szakhatóságnak vizsgálnia kell, hogy a tervezett tevékenység a mederfenntartásra milyen hatást gyakorol.

Más célú igénybevételnek minősül a strand megnevezésű és funkciójú ingatlanon tervezett vitorlaskikötő létesítése [2017. évi I. törvény (Kp.) 37. § (1)–(2) bek., 85. § (1) bek.; 531/2017. (XII. 29.) Korm. rend. (Korm.rendelet), 314/2005. (XII. 25.) Korm. rend. (Rendelet) 3. §, 5. §].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az I. rendű alperes a 2021. január 8-án hozott VE-09/KTF/00070-8/2021. számú határozatában az alperesi érdekelt által benyújtott kishajó kikötő létesítésére vonatkozó előzetes vizsgálati dokumentáció és mellékletei alapján megállapította, hogy egyrészt a tervezett tevékenység megvalósítása esetén nem feltételezhető jelentős környezeti hatás, másrészt a tervezett tevékenység egységes környezethasználati engedélyhez nem kötött. Harmadrészt tájékoztatta az alperesi érdekeltet, hogy a tervezett tevékenység megkezdése előtt szükséges a tervezett kikötő létesítés vízjogi létesítési engedélyét beszerezni, a munkálatok csak a véglegessé vált vízjogi létesítési engedély birtokában kezdhetők meg.
- [2] A határozat rendelkező részének 2.0. pontja tartalmazza azokat a környezetvédelmi feltételeket, szempontokat, amelyeket a tevékenység engedélyezése során figyelembe kell venni. A határozat rendelkező részének 3.0. pontja rögzíti az eljárásban szakhatóságként működő III. rendű alperes 35700/8991-1/2000.ált. szakhatósági állásfoglalásának rendelkező részét, amelyben a szakhatóság az előzetes vizsgálati eljárás lefolytatásához előírások és kikötések nélkül hozzájárul.
- [3] Az indokolás szerint a tervezett kikötő a település parti sávjában helyezkedik el, a kikötőmedence a Balaton medrét érintő ingatlanon található. A parti létesítmény, ami kikötőmesteri irodát, szociális helyiséget és grill éttermet foglal magában a .../2 helyrajzi számú ingatlan területéből 300 négyzetméter területen létesül. A tervezett kikötő két mólószáras kialakítású, medencés kikötő, amelynek vízfelülete 23 100 négyzetméter. A létesítmény 175 elektromos meghajtású, illetve vitorlánhajó befogadására lesz alkalmas.
- [4] A határozat tartalmazza, a II. rendű alperes úgy nyilatkozott, hogy a tervezett tevékenység a helyi környezet-és természetvédelemmel kapcsolatos önkormányzati szabályozásával, valamint a Város Önkormányzatának többször módosított 13/2006 (VII. 5.) számú rendeletével jóváhagyott Helyi

Építési Szabályzata és a mellékletét képező Szabályozási Terve (a továbbiakban: HÉSZ) előírásaival nem ellentétes, a településrendezési eszközökkel összhangban áll.

A kereseti kérelem és a közigazgatási per releváns történései

- [5] A felperes eljárási- és anyagi jogi jogsérelmekre hivatkozással keresetet terjesztett elő az I. rendű alperes határozatával szemben.
- [6] A Pécsi Törvényszék a 101.K.700.166/2021/3. számú végzésével a felperest hiánypótlásra hívta fel, a felperes a végzésre reagálva a hiányokat pótoló iratot terjesztett elő.
- [7] A Pécsi Törvényszék a per előkészítő tanácsülésén elrendelte, hogy az ügyben egyesbíró járjon el, majd a 8.K.700.166/2021/12. számú végzésében az elsőfokú bíróság a keresetlevelet visszautasította, mert azt az elektronikus ügyintézésre köteles felperes elektronikus úton, de nem a jogszabályban meghatározott módon terjesztette elő.
- [8] A felperes keresetlevelét a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 49. § (1) bekezdés b) pontjára alapítottan ismételtelen benyújtotta.

Az elsőfokú ítélet

- [9] A törvényszék jogerős ítéletében az I. rendű alperes határozatát – annak közlésére visszamenőleges hatállyal – megsemmisítette és az I. rendű alperest új eljárásra kötelezte.
- [10] Kiemelte, hogy csak a keresetlevélben jelzett jogsérelmek fennállásának kérdésében kellett állást foglalnia, a felperesi érdekeltek nyilatkozataiban megjelölt, de a keresetlevélben nem szereplő jogsérelmek vizsgálata nem képezhetette a per tárgyát. (parkolóhelyek kérdése, zajvédelmi és levegőtisztaság-védelmi érvek)
- [11] Az elsőfokú bíróság szerint az I. rendű alperes a felperes ügyféli jogállását megállapító végzésében megfelelően tájékoztatta a felperest az iratbetekintési jogosultságáról, ilyen tartalmú kérelmet azonban a felperes nem terjesztett elő. A hatóság a felperes észrevételét az eljárás részévé tette, az abban foglaltakra határozatának indokolásában reagált. Az I. rendű alperes eleget tett a közhírré teteli és a telepítés helye szerint illetékes jegyző megkeresésére vonatkozó kötelezettségének. A lakosság tájékoztatásának kötelezettsége tekintetében a helyi önkormányzat terhére rótt mulasztások a perben nem relevánsak.
- [12] Az egyes közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján eljáró szakhatóságok kijelöléséről szóló 531/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 1. § (1) bekezdése értelmében az 1. melléklet 9. táblázat 2. és 3. pontja rögzíti, hogy az előzetes vizsgálati eljárás során mely szakkérdésekben és mely szakhatóságnak kell véleményt nyilvánítania. A hivatkozott pontok között nem szerepel a természetes fürdővíz és fürdőhely védőterületével kapcsolatos előírások teljesülésének vizsgálata, mert a kérdés megítélése nem a III. rendű alperes, hanem az illetékes kormányhivatal hatáskörében tartozik, ezért a III. rendű alperesnek nem kell foglalkozni a védőterület esetleges érintettségével, így szakhatósági állásfoglalása e tekintetben jogszerű.

- [13] A törvényszék hangsúlyozta, a Korm. rendelet 1. számú melléklet 9. táblázat 2. pont utolsó fordulata alapján a III. rendű alperes feladata lett volna annak elbírálása, hogy a tervezett tevékenység a mederfenntartásra milyen hatást gyakorol. Az elsőfokú bíróság határozott álláspontja szerint a mederfenntartás körébe tartoznak a meder eliszaposodásának, elhínárosodásának kérdései, amelyek összefüggésben állhatnak az érintett területen uralkodó áramlási viszonyokkal és azok megváltozásával is.
- [14] A III. rendű alperes szakhatósági állásfoglalása a mederfenntartás kérdéskörére megállapítást nem tesz, sőt kifejezetten rögzíti, hogy „a későbbi, vízjogi létesítési engedélyezési eljárás során kiadandó határozat alapfeltétele a mederhasználati létesítmény (kikötő) vonatkozásában az áramlástanai modell bemutatása a meder esetleges elhínárosodása, feliszapolódásának megállapítására vagy esetlegesen ennek megakadályozására”.
- [15] A fentiek miatt a III. rendű alperes szakhatósági állásfoglalása hiányos, ami kihat a támadott határozat jogszerűségére, mert az így megalapozatlan.
- [16] Az elsőfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy a beruházás megvalósításával a strand területe nem csökkenne, annak egy része azonban más célra kerülne igénybevételre. A HÉSZ 7. § (4) bekezdés *a*) pontjában szereplő „más célra történő igénybevétel” szófordulatot külön értelmező rendelkezés hiányában a szavak általánosan elfogadott köznyelvi jelentéséből kiindulva kell értelmezni, ezért megvalósulása nem feltételez külön formális aktust (a rendeltetés változást, művelési ág változást). Az ingatlan területén a vitorlaskikötő funkció megjelenése önmagában más célra történő igénybevételt jelentene és ebből a szempontból nincs jelentősége annak, hogy fürdésre alkalmas partrész csökken-e a beruházás megvalósításával vagy sem.
- [17] A fentiekre figyelemmel a beruházás a HÉSZ 7. § (4) bekezdés *a*) pontjában ütközik. A per eldöntését nem befolyásolta, hogy egyéb jogi rendelkezések a kikötő létesítését egyébként lehetővé teszik-e.
- [18] A megismételt eljárásra az elsőfokú bíróság előírta, hogy az I. rendű alperesnek ismételtén meg kell keresnie a II. és III. rendű alperest a jogszerű nyilatkozat, illetve szakhatósági állásfoglalás kiadása érdekében és az alperesi érdekelt kérelmét ezen iratok birtokában kell elbírálnia.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [19] A jogerős ítélet ellen az alperesi érdekelt terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet annak hatályon kívül helyezése és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítása iránt.
- [20] Álláspontja szerint a törvényszék az ügy érdemére kiható súlyos eljárási szabályszegést követett el azzal, hogy annak ellenére fogadta be a felperes keresetét, hogy az a Kp. 37. § (1) bekezdés *b*), *d*), *e*) és *f*) pontjaiban meghatározott hiányokban szenvedett. Így a keresetlevél nem tartalmazza a felperes nyilvántartásba-vételi számát, adóazonosító számát, a vitatott közigazgatási tevékenységet és arról való tudomásszerzés módjának, idejének azonosítására alkalmas adatot, azokat az adatokat, amelyekből a bíróság illetékessége és hatásköre megállapítható, továbbá a közigazgatási tevékenységgel okozott jogsérelmet és az annak alapjául szolgáló tényeket.
- [21] A felperes keresetleveléhez nem csatolta a Kp. 37. § (2) bekezdés *b*) pontjában megjelölt okiratot vagy annak másolatát, amely a képviselővel való eljárás esetén a képviselői jogosultságot igazolja.
- [22] A fenti hiányosságok miatt a törvényszéknek hiánypótlási felhívást kellett volna kibocsátania a felperes felé, majd annak nem teljesítése esetén a keresetlevél visszautasításának lett volna helye.
- [23] A támadott ítélet annak ellenére tesz megállapítást a mederfenntartás kérdéskörében, hogy a felperes erre vonatkozóan jogsérelmet nem jelölt meg. A felperes keresetében csak állította, hogy az alperesi érdekelt tervezett tevékenységének megvalósítása jelentős környezeti hatással járna és annak megkezdéséhez környezetvédelmi engedély lenne szükséges. Ezt az állítását a felperes a perben nem támasztotta alá. A törvényszék olyan kérdésben döntött, amelyre a felperes nem terjesztett elő kereseti kérelmet, és olyan jogszabályhelyre alapította ítéletét, amelyet sem a keresetlevél, sem a közigazgatási határozat nem tartalmaz, ezzel megsértette a Kp. 85. § (1) bekezdését.
- [24] A fentiekben túl az ítélet jogszabálysértően állapítja meg, hogy a mederfenntartás körébe tartozik az esetleges eliszapolódás és elhínárosodás kérdésköre, illetve, hogy ezzel kapcsolatban a III. rendű alperes feladata lett volna annak vizsgálata, hogy a tervezett tevékenység a mederfenntartásra milyen hatást gyakorol.
- [25] A vízjogi engedélyezési eljáráshoz szükséges dokumentáció tartalmáról szóló 41/2017. (XII. 29.) BM rendelet (a továbbiakban: BM rendelet) 4. melléklete rendelkezik a vízügyi szakhatósági állásfoglaláshoz szükséges mellékletek tartalmáról. E szerint az iszaposodás és hínárosodás kérdéskörének értékelésével foglalkozó műszaki dokumentációs kötelezettség nem képezi tárgyát a szakhatósági állásfoglalás dokumentációs követelményeinek. Ez a kérdés csak a későbbi vízjogi létesítési engedélyezési eljárás során vizsgálendő.
- [26] A Korm. rendelet 1. melléklet 9. táblázat 2. pont utolsó fordulata által előírt szakkérdés helyes értelmezése az, hogy az adott tevékenység az árvíz és a jég levonulására tekintettel a mederfenntartásra milyen hatást gyakorol. A támadott ítéletben foglaltakkal ellentétben ez a jogszabályhely nem ír elő semmilyen megállapítási kötelezettséget a szakhatóság számára az előzetes vizsgálati eljárás során az iszaposodás és hínárosodás kérdéskörében.
- [27] Nincs olyan jogszabály, amely a Balatonra vonatkozóan mederkezelési, mederfenntartási feladatokat határozná meg. Az árvíz és a jég levonulása kizárólag folyóvizek esetén értelmezhető, a Korm. rendelet 1. melléklet 9. táblázat 2. pontja is a folyóvizeken megvalósuló tevékenységekkel kapcsolatban ír elő szakhatósági elbírálást, amely a Balatonra értelemszerűen nem vonatkozik. Ezért a III. rendű alperes szakhatósági állásfoglalásának a mederrel kapcsolatos megállapítása helytálló, az a BM rendelet vonatkozó rendelkezésének megfelelő.
- [28] Az alperesi érdekelt előadta, hogy a vízjogi létesítési engedélyezési eljárás során a kikötő vonatkozásában a meder esetleges elhínárosodása,

- feliszapolódásának megállapítására, illetve ennek megakadályozásra az áramlástanai modellt bemutatta. A III. rendű alperes a 2022. január 20-án hozott határozatában az alperesi érdekelt részére vízjogi létesítési engedélyt adott a perbeli kikötő tervek szerinti megvalósítására.
- [29] Az alperesi érdekelt hangsúlyozta, hogy a közte és a Város Önkormányzata között megkötött Építési Koncessziós Szerződés alapján az önkormányzat kizárólagos tulajdonát képező .../2 helyrajzi számú „strand” megnevezésű ingatlanból kizárólag a szerződésben meghatározott területeket jogosult használni, további területekkel és építményekkel a beruházó nem rendelkezhet.
- [30] Az ítéletben foglaltakkal ellentétben a strand területének semmilyen része nem kerül más célra igénybevételre, mert a tervezett kikötő nem a strand területén, hanem az önálló helyrajzi számmal rendelkező és a Magyar Állam tulajdonában álló tómederben kerül megvalósításra.
- [31] A strand ingatlan területén a tervezett beruházással a vitorlás kikötő funkció nem jelenik meg. A tervezett kikötői építménynek a tómeder övezetében történő megvalósítását a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: Tttv.) 83. § (3) bekezdés *a*) pontja biztosítja az alperesi érdekelt részére. A kikötői építmény számára a mólószár csatlakozást és egyben a kikötő bejáró kiépítésének lehetőségét a Tttv. 83. § (4) bekezdés *c*) pontja teszi lehetővé. A strand ingatlanon kialakításra kerülő parti kiszolgáló épület és a három darab mólószár csatlakozás a Tttv. alapján nem minősül a strand más célra történő igénybevételének, figyelemmel a Tttv. 75. § (6) bekezdés *b*) pontjára.
- [32] A törvényszék súlyos eljárási jogszabálysértést követett el azzal, hogy a tényállás tisztázását meg sem kísérelve, kizárólag a szavak általánosan elfogadott köznyelvi jelentéséből kiindulva – a fentiek figyelembevétele nélkül – állapította meg, hogy a strand területének egy része más célra kerül igénybevételre és ezzel a tervezett beruházás sérti a HÉSZ 7. § (4) bekezdés *a*) pontját.
- [33] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében az ítélet hatályában fenntartását indítványozta. Előadta, hogy az elsőfokú peres eljárásban jogi képviselő nélkül eljárva a Kp. 37. §-ában meghatározott hiányokat pótolta. Alaptalan az alperesi érdekelt kifogása abban a körben is, hogy az elsőfokú bíróság a kereseti kérelem korlátain túlterjeszkedett volna. A felperes a 2022. június 8-án megtartott tárgyaláson pontosította a keresetét, jelezve, hogy az iszaposodás problémáját a hatóságok nem vizsgálták és ez szorosan összefügg a mederfenntartás kérdéskörével. Jogszzerűen állapította meg a törvényszék, hogy a III. rendű alperes szakhatósági állásfoglalása hiányos, ebből fakadóan az I. rendű alperesi határozat jogszzerűtlen.
- [34] Az alperesi érdekelt érveléssel szemben egyértelműen megállapítható, hogy a tervezett tevékenység a HÉSZ 7. § (4) bekezdés *a*) pontjába és a Tttv. 75. § (6) bekezdésébe ütközik. A mólószáraknak és vitorlás tevékenységet szolgáló épületeknek a strand területén való létrehozása ellentétes a fenti HÉSZ rendelkezéssel.
- [35] Az I. rendű alperes nyilatkozatában egyetértett a felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal. Kiemelte, a felperesi jogsérelem túlmutat a perbeli közigazgatási határozaton és az ahhoz kapcsolható tényleges jogsérelemnél, mert ez a határozat nem minősül sem építési engedélynek, sem hajózási engedélynek.
- [36] A II. rendű alperes osztotta a felülvizsgálati kérelemben írtakat.
- [37] A III. rendű alperes nyilatkozatában egyetértett a felülvizsgálati kérelemmel. Kifejtette, hogy a III. rendű alperes szakhatósági állásfoglalás körében lefolytatott eljárása és maga az állásfoglalása jogszerű és szakszerű volt. Az ítélet [40] bekezdése ebben a körben jogszerűtlen és megalapozatlan következtetésekre vezet.
- [38] A felperesi érdekelt felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztette elő.

A Kúria döntése és jogai indokai

- [40] A felülvizsgálati kérelem alaptalan.
- [41] A Kp. 120. § (5) bekezdésére figyelemmel a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.
- [42] A Kúria álláspontja szerint az elsőfokú bíróság ítéletében a törvényesen megállapított tényállásból a felülvizsgálati kérelemmel érintett részben helytálló jogi következtetéseket vont le.
- [43] A Kp. 37. § (1) bekezdés *b*), *d*), *e*) és *f*) pontjai többek között rögzítik, hogy a pert keresetlevéllel kell megindítani, amely tartalmazza a felperes nyilvántartásba-vételi számát, adóazonosító számát, a vitatott közigazgatási tevékenységet és az arról való tudomásszerzés módjának és idejének azonosítására alkalmas adatot, azokat az adatokat, amelyekből a bíróság hatásköre és illetékessége megállapítható, továbbá a közigazgatási tevékenységgel okozott jogsérelemet, és az annak alapjául szolgáló tényeket.
- [44] A korábban írtaknak megfelelően a Pécsi Törvényszék a 8.K.700.166/2021/12. számú végzésében a keresetlevelet visszautasította, mert azt az elektronikus ügyintézésre köteles felperes elektronikus úton, de nem a jogszabályban meghatározott módon terjesztette elő. A felperes keresetlevelét a Kp. 49. § (1) bekezdés *b*) pontjára hivatkozva, az ott írt törvényes határidőn belül újra benyújtotta, a közigazgatási per kereteit az utóbbi keresetlevélben megjelölt jogséremlmek határozzák meg.
- [45] Az újra benyújtott keresetlevél – az alperesi érdekelt előadásával szemben – tartalmazza a felperes nyilvántartásba-vételi számát, adóazonosító számát, a vitatott közigazgatási tevékenység megjelölését, azokat az adatokat, amelyekből a bíróság illetékessége és hatásköre megállapítható, továbbá rögzíti a közigazgatási tevékenységgel okozott jogséremlmeket és az azok alapjául szolgáló tényeket.
- [46] A keresetlevélben a felperes nem jelölte meg a vitatott közigazgatási tevékenységről való tudomásszerzés módját és idejét, azonban a törvényszék felé az I. rendű alperes 8.K.700.166/2021/9. szám alatt benyújtotta az ezen adatok igazolására szolgáló iratot, így ebben a körben szükségtelen volt hiánypótlási felhívás kibocsátása.
- [47] A Kp. 37. § (2) bekezdés *b*) pontja értelmében a keresetlevélhez csatolni kell azt az okiratot vagy annak másolatát, amely a képviselővel való eljárás esetén a képviselői jogosultságot igazolja.

- [48] A felperes keresetleveléhez nem csatolta törvényes képviselője képviseleti jogosultságát igazoló iratot, ugyanakkor a felperesi törvényes képviselő képviseleti jogát az alperesek és az alperesi érdekelt a peres eljárás során nem vitatta.
- [49] A Kp. 2. § (4) bekezdése értelmében, ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a bíróság a közigazgatási jogvitát a kereseti kérelem, a felek által előterjesztett kérelmek és jognyilatkozatok keretei között bírálja el. A bíróság a fél által előadott kérelmeket, nyilatkozatokat nem alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk szerint veszi figyelembe. A Kp. 85. § (1) bekezdése alapján a bíróság a közigazgatási tevékenység jogszerűségét a kereseti kérelem korlátai között vizsgálja. A Kp. 86. § (1) bekezdése szerint az ítéletben a perben érvényesített valamennyi kereseti kérelemről döntést kell hozni.
- [50] A felülvizsgálati bíróság hangsúlyozza, a közigazgatási perben a közigazgatási döntés felülvizsgálatának korlátját a Kp. 39. § (1) és 43. § (1) bekezdésében meghatározott határidőn belül előterjesztett kereset határozza meg. Az elsőfokú bíróság köteles a törvényes határidőn belül benyújtott kereset teljes körű elbírálására a Kp. 2. § (4), 85. § (1) és 86. § (1) bekezdésében foglaltak szem előtt tartása mellett.
- [51] Keresetlevele 2. oldalának első bekezdésében a felperes kérte figyelembe venni azokat a szakmai érveket, amelyek azt bizonyítják, hogy a kikötő mólók építése a meder iszaposodásával jár, ennek következtében jelentős környezeti károk forrása lehet. A keresetlevél 3. oldal harmadik-hetedik bekezdéseiben a felperes a tervezett beruházáshoz kapcsolódóan annak a tó áramlási viszonyaira és a parti területek iszaposodására vonatkozó álláspontját fejtette ki azzal, hogy ezt a kérdést a keresettel támadott határozat és ehhez kapcsolódóan a III. rendű alperes szakhatósági állásfoglalása nem megfelelően, jogszabálysértően kezeli.
- [52] A felperes törvényes képviselője a 2022. június 8-án megtartott és a 8.K.700.839/2021/44. számú jegyzőkönyvvel dokumentált tárgyaláson többek között előadta, hogy a felperes fenntartja azt a jogsérelmét is, hogy az iszaposodás problémája a hatósági eljárásban nem került megfelelően vizsgálatra, ugyanis a figyelembe vett tanulmányokból hiányzik az erre vonatkozó alapos vizsgálat.
- [53] A Kúria az elsőfokú közigazgatási peres eljárás túlnyomó részében jogi képviselő nélkül eljáró felperes nyilatkozatait a Kp. 2. § (4) bekezdésének megfelelően tartalma szerint figyelembe véve megállapította, hogy a felperes vitatta a III. rendű alperes szakhatósági hatáskörébe tartozó azon kérdés megfelelő szakhatósági és hatósági vizsgálatát, hogy a tervezett beruházás a mederfenntartásra milyen hatást fog gyakorolni. Az áramlási viszonyok, az iszaposodás és hínárosodás kérdésköre egyértelműen a mederfenntartáshoz kapcsolódik, a felperes által csatolt iratok is ezt támasztják alá.
- [54] A felülvizsgálati bíróság a fentiekre tekintettel rámutat, hogy a törvénytől jogszerűen, a Kp. 85. § (1) bekezdésének sérelme nélkül bírálta el a felperesnek a mederfenntartással kapcsolatosan előterjesztett kereseti kérelmét.
- [55] A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 3–5. §-ai tartalmazzák az előzetes vizsgálatra irányadó rendelkezéseket. A 3. § (1) bekezdés a) pontja kimondja, a környezethasználó – az 1. § (5) bekezdésében foglalt eset kivételével – előzetes vizsgálat iránti kérelmet köteles benyújtani a környezetvédelmi hatósághoz, ha olyan tevékenység megvalósítását tervezi, amely a 3. számú mellékletben szerepel. A 3. számú melléklet 93. pontja szerint a környezetvédelmi hatóság előzetes vizsgálatban hozott döntésétől függően környezeti hatásvizsgálatra kötelezett tevékenységnek minősül a kikötő (amennyiben nem tartozik az 1. számú mellékletbe) a kompmóló és a kikötésre szolgáló ponton kivételével a) 400 tonna vagy annál nagyobb hordképességű hajók számára, b) 100 kishajó kikötésére alkalmas sport- és kedvtelési célú kikötő.
- [56] A felek és az érdekelték által nem vitatottan a kérelemben megjelölt tevékenység a Rendelet 3. számú melléklet 93. pont a) és b) alpontjai alá tartozik, erre figyelemmel a Rendelet 3. § (1) bekezdés a) pontjára alapítottan előzetes vizsgálatköteles.
- [57] A Korm. rendelet 1. § (1) bekezdése rögzíti, a Kormány – a (2)–(4) bekezdésben és az 1/A. §-ban foglaltak kivételével – az 1. mellékletben meghatározott közigazgatási eljárásokban, az ott meghatározott szakkérdések tekintetében, az ott meghatározott hatóságokat szakhatóságként jelöli ki. A Korm. rendelet 1. melléklet 9. táblázata a környezet-és természetvédelmi ügyekben eljáró szakhatóságokról és azok hatásköréről rendelkezik.
- [58] A Korm. rendelet 1. melléklet 9. táblázat 2. pontja az előzetes vizsgálati, környezeti hatásvizsgálati, egységes környezethasználati engedélyezési eljárásban vizsgálandó szakkérdésként jelöli meg, egyebek mellett annak elbírálását, hogy a tevékenység az árvíz és a jég levonulására, a mederfenntartásra milyen hatást gyakorol.
- [59] A Kúria megítélése szerint a Korm. rendelet 1. melléklet 9. táblázat 2. pontjának nyelvtani és logikai értelmezéséből egyértelmű, hogy az utolsó fordulat önálló vizsgálati szempontokat határoz meg, vagyis a mederfenntartásra gyakorolt hatást nem csak az árvíz és a jég levonulására vonatkozóan szükséges vizsgálni, hanem további szempontokat is szükséges figyelembe venni. Ellenkező esetben szükségtelen lenne a mederfenntartásra gyakorolt hatás külön, a korábbiakhoz képest önállóan történő megjelenítése a jogszabály szövegében.
- [60] A fenti jogszabályhely nem tartalmaz korlátozást arra vonatkozóan, hogy az abban írtakat kizárólag a folyóvizek esetén kell alkalmazni, a jogszabályt a hatóság és a bíróság szűkítően nem értelmezheti.
- [61] A III. rendű alperesi szakhatóság állásfoglalásában egyebek mellett rögzítette, hogy a későbbi, vízjogi létesítési engedélyezési eljárás során kiadandó határozat alapfeltétele a kikötő vonatkozásában az áramlási modell bemutatása a meder esetleges elhínárosodása, feliszapolódásának megállapítására vagy esetlegesen ennek megakadályozására.
- [62] A III. rendű alperesi szakhatósági állásfoglalásból következik, hogy maga a vízügyi szakhatósági hatáskör gyakorló III. rendű alperes is a mederfenntartáshoz kapcsolódó kérdésként tekint az elhínárosodás és feliszapolódás lehetőségére és

- annak vizsgálatára. Ugyanakkor a Korm. rendelet 1. melléklet 9. táblázat 2. pontja egyértelműen előírja, hogy már az előzetes vizsgálati eljárásban az egyik szempontként szükséges vizsgálni, hogy a mederfenntartásra milyen hatással lesz a tervezett tevékenység, ezt a szempontot nem lehet mellőzni. Ezt a jogszabályból levezetett érvelést nem befolyásolja az, hogy a későbbi, vízjogi létesítési engedélyezési eljárás során a mederfenntartás kérdése miként kerül vizsgálatra és értékelésre.
- [63] A BM rendelet 4. melléklete a vízügyi szakhatósági állásfoglaláshoz szükséges mellékletek tartalmát határozza meg, ebből – a Korm. rendelet hivatkozott rendelkezéseivel szemben – nem vezethető le az, hogy az előzetes vizsgálati eljárás során a vízügyi szakhatóságnak nem kell vizsgálnia a tervezett tevékenység mederfenntartásra gyakorolt hatását.
- [64] A Kúria kiemeli, az I. rendű alperesi hatóság a Rendelet 5. §-ából következően nem engedélyt ad ki, hanem arról dönt, hogy a tervezett tevékenység megvalósításából származhatnak-e jelentős környezeti hatások, ehhez kapcsolódóan szükséges-e a tervezett tevékenységhez egységes környezethasználati engedély beszerzése, illetve felmerült-e a tevékenység engedélyezését kizáró ok, avagy nem.
- [65] A fent kifejtettre figyelemmel az elsőfokú bíróság jogszerűen állapította meg, hogy a III. rendű alperes szakhatósági állásfoglalása hiányos, ami kihat az I. rendű alperesi határozat jogszerűségére, mert az így – ebben a körben – megalapozatlan.
- [66] A Tttv. XIII. Fejezete szabályozza a Balaton vízparti területeit, ezen belül a 47. pont (75–76. §) a kempingre és strandra irányadó szabályokat. A Tttv. 76. §-a értelmében, ha e törvény másként nem rendelkezik a településrendezési tervben strandként, kempingként, zöldterületként, parttal érintkező közlekedési területként kijelölt építési övezet, övezet területének együttes nagysága és a tómederrel érintkező partszakaszának hossza összességében nem csökkenthető.
- [67] A HÉSZ 7. § (4) bekezdése a „különleges strand és sportterületek (Kst.)” területekre vonatkozik. A 7. § (4) bekezdés a) pontjának első mondata alapján a meglévő strandok területe nem csökkenthető és más célra nem vehető igénybe.
- [68] Az I. rendű alperesi határozat rögzíti, hogy a tervezett kikötő a parti sávban helyezkedik el, a kikötőmedence a Balaton medrét érintő ingatlanon található. Ugyanakkor a parti létesítmény – ami a kikötőmesteri irodát, a szociális helyiséget és a grill-éttermet foglalja magába – a .../2 helyrajzi számú ingatlan területéből 300 négyzetméter területen létesül. Az iratokból megállapíthatóan a .../2 helyrajzi számú ingatlan „strand” megnevezésű, ezért arra vonatkozik a HÉSZ 7. § (4) bekezdés a) pontja.
- [69] A felülvizsgálati bíróság hangsúlyozza, a tervezett beruházás megvalósulása esetén a .../2 helyrajzi számú ingatlan területe nem csökken, azonban ebből nem következik, hogy nem történik meg a más célra történő igénybevétele. A más célra történő igénybevétele körében a .../2 helyrajzi számú ingatlan tényleges strandként történő funkcionálása és ennek esetleges korlátozása a vizsgálandó kérdés.
- [70] Az alperesi érdekelt a tervezett kikötőt úgy kívánja megvalósítani, hogy egyfelől annak medencéje a Balaton medrét érintő .../15 helyrajzi számú ingatlanon lesz található, míg a parti létesítménye a .../2 helyrajzi ingatlanon kerül megvalósításra és a kikötő megközelítése is ezen az ingatlanon történne. Ebből következően a .../2 helyrajzi számú ingatlanon a strand funkció gyakorlása a kikötővel érintett területen lehetetlenné válna, a fürdőzők az érintett partszakaszt nem használhatnák. Ez egyben azt jelentené, hogy a strand területének egy része a tervezett létesítménnyel a strand funkciójához képest más célra kerülne igénybevétele. A más célú igénybevétele a HÉSZ 7. § (4) bekezdés a) pont első mondatának második fordulata egyértelműen tiltja, erre figyelemmel a tervezett tevékenység megvalósítása a HÉSZ ezen jogszabályhelyébe ütközik.
- [71] Az alperesi érdekelt és a Város Önkormányzata között megkötött – és az alperesi érdekelt által hivatkozott – Építési Koncessziós Szerződés a jogvita eldöntése szempontjából irreleváns.
- [72] A Tttv. 83. §-a a Balaton tómederének övezetére vonatkozó szabályokat rögzíti. A Kúria rámutat, ez a jogszabályhely a HÉSZ 7. § (4) bekezdés a) pontjának alkalmazása során nem irányadó, ugyanis nem az a kérdés, hogy létesíthető-e a tómederben kikötő, hanem hogy az alperesi érdekelt tervezett tevékenysége a .../2 helyrajzi számú, strand funkciójú ingatlant miként érinti.
- [73] A törvényszék a fentiek alapján jogszabálysértéstől mentesen állapította meg, hogy a tervezett beruházás a HÉSZ 7. § (4) bekezdés a) pontjába ütközik és a jogvita eldöntését nem befolyásolja, hogy egyéb jogi rendelkezések a kikötő létesítését lehetővé teszik, avagy nem.
- [74] Jelen közigazgatási per tárgya az I. rendű alperes határozatának jogszerűségi felülvizsgálata, erre nincs kihatással, hogy a III. rendű alperes az alperesi érdekelt részére – az elsőfokú közigazgatási perben csatolt – vízjogi létesítési engedélyt kiadta.
- [75] A Kúria a Kp. 121. § (2) bekezdését alkalmazva a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

(Kúria Kfv.III.37.813/2022/11.)

171 A településképi véleményezési eljárásban kiadható vélemény olyan településképi-értékesítési eszköz, amely a településképi védelme érdekében az önkormányzatokat az egyedi építészeti engedélyezési eljárásokhoz kapcsolódóan megilleti. A vélemény beszerzése nem maradhat el abból az okból, hogy egy korábbi – más tervhez kapcsolódó – eljárásban a véleményt megadottak kellett tekinteni [2017. évi I. törvény (Kp.) 43. §, 49. §; 2016. évi LXXXIV. törvény (Tkv.tv.) 9. §; 113/2021. (III. 10.) Korm. rend. (Korm.rendelet1.) 2. §].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az alperesi érdekelt, mint építető a három, összesen 50 lakást tartalmazó lakóépületre 2021. április 5-én építési engedélyt kért. Az építéshatósági hatáskörben eljáró alperes a kérelmet a 2021. április 13. napján kelt PE/ETDR-EP/6099-14/2021. iktatószámú határozatával elutasította, figyelemmel arra, hogy az épületekben elhelyezett mélygarázsok nem feleltek meg az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet (a továbbiakban: OTEK) vonatkozó

- előírásainak. A határozat rendelkező része megállapította továbbá, hogy a felperes település polgármesterének településképi véleményét a benyújtott tervdokumentáció tekintetében a településképi védelmről szóló 2016. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban: Tkv.tv.) 9. § (1) és (3) bekezdésében foglaltak szerint megadottnak tekinti.
- [2] A felperes polgármestere a képviselő-testület jogkörében eljárva a 11/2021. (IV. 16.) önkormányzati rendelettel módosította a település területén elrendelt változtatási tilalomról szóló 17/2019. (XII. 11.) számú önkormányzati rendeletet (a továbbiakban: Ör.), mely alapján a perbeli ingatlant is érintő változtatási tilalmat rendelt el. A módosító rendelet 2021. április 16. napján 13.00 órakor lépett hatályba.
- [3] Az alperesi érdekelt 2021. április 18. napján benyújtott újabb építési engedély iránti kérelmét az alperes a 2021. április 20. napján kelt PE/ETDR-EP/8504-4/2021. iktatószámú határozatával ismételten elutasította, hivatkozva az időközben hatályba lépett, a tárgyi ingatlant érintő változtatási tilalomra.
- [4] Az alperesi érdekelt 2021. április 30. napján az épületek telepítését, tömegét, terepszint feletti alaprajzi elhelyezését és építészeti kialakítását változtatlanul hagyva, kizárólag a gépkocsik elhelyezésére és a tervezett mélygarázsok belső kialakítására vonatkozó változtatások mellett a tervezett lakóparkra ismételten építési engedély iránti kérelmet nyújtott be. A kérelem alapján alperes a 2021. június 16. napján kelt PE/ETDR-EP/9449-13/2021. számú határozatával a tárgyi ingatlanra tervezett új 3 db mélygarázs + földszint + 1 emelet szintszámú, 50 lakást magába foglaló lakóépület építésére vonatkozó építési engedélyt megadta.
- [5] A határozat rögzítette, hogy az Ör. alapján immár a tárgyi ingatlan is változtatási tilalom alá esik. A 2021. március 11. napján hatályba lépett, a veszélyhelyzet ideje alatt az építkezések megkönnyítését szolgáló egyes előírások megállapításáról szóló 113/2021. (III. 10.) Korm.rendelet (a továbbiakban: Korm.rendelet1.) 2. §-ára, valamint az alperesi érdekelt 2021. május 10. napján tett kérelmezői nyilatkozatára utalva ugyanakkor megállapította, hogy a változtatási tilalom 2020. november 3. után lépett hatályba, amely új és szigorúbb kötelezettséget állapít meg az érintett építési telekre vonatkozóan, ezért az alperesi érdekelt építési engedély iránti kérelmét a 2021. május 10. napján tett nyilatkozata alapján a 2020. november 3-án hatályos jogszabályok szerint kellett elbírálni.
- [6] A határozat megállapította továbbá, hogy az alperesi érdekelt településképi véleményét kért a polgármestertől 2021. február 25. napján. A polgármester településképi véleményét csak 2021. április 1. napján adott, azzal, hogy a tárgyi telekre tervezett építési tevékenységet engedélyezésre nem javasolta. Az alperes ezzel kapcsolatban rögzítette, hogy mivel Herceghalom polgármestere 15 napon belül nem adott véleményt a Tkv.tv. 9. § (1) bekezdése alapján, a településképi véleményt a (3) bekezdés értelmében megadottnak tekinti. Az elkésett településképi vélemény ellenére azonban az alperes az abban foglalt szempontokat szükségesnek tartotta megvizsgálni annak érdekében, hogy az építési engedély kérelem elbírálása teljes körű legyen. E körben hivatkozott az eljárás megindulásakor hatályos építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI. 8.) Korm.rendelet (a továbbiakban: Korm.rendelet2.) 18. § (4a) bekezdésére, miszerint a polgármesternek a tervezett építési tevékenység vonatkozásában kiadott településképi véleményét a hatóság bizonyítékként veszi figyelembe. Végezetül a határozat megállapította, hogy miután a benyújtott kérelem alapján a tervezett építési tevékenység a településrendezési előírásokkal, az általános érvényű jogszabályokkal és előírásokkal, valamint a helyi rendelettel nem ellentétes, a tervdokumentáció a Korm.rendelet2. mellékletében foglalt követelményeket kielégíti, az eljárásba bevont szakhatóságok a tervezett építéshez hozzájárultak, ezért az engedély megadható.
- A kereseti kérelem és az alperes védekezése**
- [7] A határozattal szemben előterjesztett keresetében a felperes a változtatási tilalom figyelmen kívül hagyására, az ismételt településképi vélemény beszerzésének hiányára, illetőleg arra hivatkozott, hogy aggályosnak tartja a tervezett lakópark megközelítését a Kozáromi úton.
- [8] A Budapest Környéki Törvényszék (a továbbiakban: az elsőfokú bíróság) a keresetlevelet a 104.K.701.691/2021/4. számú végzésével – tekintettel arra, hogy a keresetlevél előterjesztésére nem elektronikus úton került sor – visszautasította.
- [9] A felperes a keresetlevelet a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 49. §-a szerint ismételten előterjesztette, a keresetét kiegészítve azzal, hogy az alperes nem szerezte be a közmű szolgáltatóktól az arra vonatkozó vizsgálati eredményeket, hogy a megépülő 50 lakásos társasház várhatóan milyen hatással lesz a település víz-, és szennyvízhálózatára.
- [10] Az alperes és az alperesi érdekelt a kereset elutasítását kérte.
- A jogerős ítélet**
- [11] Az elsőfokú bíróság jogerős ítéletével a kereset elutasította. Megállapította, hogy a felperes eredeti keresetlevelében három okot jelölt meg a határozat jogszabályba ütközése kapcsán, a változtatási tilalom figyelmen kívül hagyását, az ismételt településképi vélemény beszerzésének hiányát, illetőleg utalt arra, hogy aggályosnak tartja a tervezett lakópark megközelítését a Kozáromi úton. A keresetlevél visszautasítását követően annak jogi hatályát egy ismételt kereset benyújtásával tartotta fenn. Az ismételten benyújtott keresetlevél az előzőhöz képest más szerkezetű, más szövegezésű keresetlevél volt, az alapvetően kereset-kiegészítésnek minősült, tiltott keresetváltoztatást is tartalmazott, figyelemmel arra, hogy a Kp. 46. § (4) bekezdése értelmében a jogsérelem megjelölése csak keresetindítási határidőn belül lehetséges, azaz az eredeti 15 napos keresetindítási határidőn túl teljesen új jogsérelemre hivatkozni, amely új, a korábbtól eltérő vizsgálati irányt adna a bíróságnak, nem lehet. Mindezt az elsőfokú bíróság a keresetlevél 9. oldalán a közmű

- nyilatkozatokkal, és a tervezett építmény közművekkel való ellátásával kapcsolatos felperesi hivatkozások vizsgálatát a Kp. 43. § (1) bekezdése alapján mellőzte.
- [12] Az elsőfokú bíróság a változtatási tilalom a Korm. rendeletl. 2. § (1) bekezdésével összefüggő alkalmazhatósága kapcsán kifejtette, hogy az építendő választhatott a 2020. november 3-i állapot szerint hatályos építésügyi előírások, illetőleg az engedélyezésre hatályos jogszabályi rendelkezések közül, és eldönthette, hogy számára melyik kedvezőbb, melyik alapján kívánja, hogy a hatóság lefolytassa az engedélyezési eljárást. Ezen rendelkezés ugyanis minden építésügyi jogszabályra vonatkozott, mind az abban tételesen felsorolt törvényekre – egyebek mellett az Étv.-re –, mind az ezen törvények felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokra. A változtatási tilalmat pedig az önkormányzat helyi rendeletével rendeli el az Étv.-ből fakadó felhatalmazás alapján, így nem találta tehát alaposnak a felperes azon hivatkozását, hogy a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Möt.) rendelkezései, illetőleg az önkormányzat eredeti rendeletalkotási jogköre eleve kizárta volna azt, hogy az alacsonyabb rendű jogszabály, jelen esetben a Korm.rendeletl. elvonja azt a jogot az önkormányzattól, hogy változtatási tilalmat rendelhessen el.
- [13] A jogerős ítélet szerint a változtatási tilalom új kötelezettséget megállapító, illetve meglévő kötelezettséget szigorító rendelkezésnek minősül. A hatályos helyi építési szabályzat és szabályozási terv alapján ugyanis a perbeli ingatlan, az abban meghatározott feltételekkel beépíthető volt, míg az elrendelt változtatási tilalom esetén három évig telket alakítani, és az ingatlant beépíteni egyáltalán nem lehet. Mindezek alapján az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy az alperes – az alperesi érdekelt választása szerint – helyesen folytatta le az engedélyezési eljárást a 2020. november 3-án hatályos jogszabályi rendelkezések alapján, amikor a változtatási tilalmat elrendelő Ör. még nem volt hatályban.
- [14] A jogerős ítélet megállapította, hogy a Tkv.tv. 9. § (1) bekezdéséből következően a településképi véleményt az építési engedély iránti kérelem előtt már be lehet szerezni az önkormányzattól, amelyet az önkormányzatnak a kérelem beérkezését követő 15 napon belül kell kiadnia, ellenkező esetben azt megadottnak kell tekinteni. A településképi vélemény beszerzése a perbeli, harmadik építési engedélyezési eljárásban sem maradhatott volna el, mivel minden engedélyezési eljárásban újra meg kell keresni az önkormányzatot, hiszen az a tény, hogy az önkormányzat egyszer kicsúszott a 15 napos határidőből, nem jelenti azt, hogy amennyiben később, akár két nap vagy két év múlva ugyanazon kérelmező egy új építési engedély iránti kérelmet ad be, akkor az önkormányzat településképi véleményét már megadottnak lehetne tekinteni.
- [15] Az elsőfokú bíróság szerint azonban ez az eljárási jogszabálysértés nem hatott ki az ügy érdemére. Az alperes határozatában ugyanis – bár rögzítette, hogy a településképi vélemény elkészült, ezért megadottnak kell tekinteni – részletesen reagált az abban foglaltakra, azt eljárásában bizonyítékként értékelte. Figyelembe vette, hogy egyrészt a korábbi tervhez képest csupán kisebb, a mélygarázst érintő változásokról van szó, nem pedig arról, hogy egy teljesen más terv került volna benyújtásra, amely tekintetében egyáltalán nem lehetne figyelembe venni a korábbi településképi véleményben foglaltakat, továbbá a felperes által aggályosnak tartott beépítés intenzitásának kérdése valóban rendeletalkotáshoz tartozó kérdés, ha a HÉSZ ilyen beépítési lehetőségeket tartalmaz, akkor a helyi építési szabályzat (a továbbiakban: HÉSZ) előírásainak megfelelő, az azt kimerítő építési szándéokra nem mondható, hogy az olyan sűrű beépítéshez vezet, ami nem kívánatos. Az elsőfokú bíróság megjegyezte ezzel kapcsolatban, hogy mindezzel nyilvánvalóan a felperes is tisztában volt, hiszen ezért rendelt el változtatási tilalmat, amelyet azonban a Korm.rendeletl. miatt nem lehetett az ügyben alkalmazni.
- [16] A felperes harmadik kereseti hivatkozása sem konkrét jogszabálysértést, sem az ehhez kapcsolódó jogsérelem megjelölését nem tartalmazta, a felperes pusztán azon feltételezésének adott hangot, hogy a tervezett lakópark megépítése közlekedési szempontból is aggályos, az út nem alkalmas arra, hogy a várhatóan kb. 80 db autó okozta plusz terhelést lebonyolítsa. Önmagában ez – a megsértett jogszabályhely megjelölése, és az azt alátámasztó bizonyítékok előterjesztése nélküli – kifogás nem alkalmas arra, hogy kétségbe vonja az építési engedély jogszerűségét, de arra sem, hogy az alapján a bíróság bármilyen bizonyítást folytasson le.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [17] A jogerős ítélettel szemben a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése és az ügyben eljáró bíróság új eljárásra utasítása, másodlagosan a jogerős ítélet megváltoztatása, az alperes határozatának megsemmisítése és az alperes új eljárásra kötelezése iránt. Az álláspontja szerint a jogerős ítélet sérti az Alaptörvény R) cikk (2) bekezdését, XXIV. cikk (1) bekezdését, XXVIII. cikk (1) bekezdését, az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (továbbiakban: Ákr.) 1. §, 2. § (1) bekezdés, 7. §, 17. §, 62. § (1) és (2) bekezdés, a 81. § (1) bekezdés, a Tkv.tv. 9. § (1) és (3) bekezdés, Korm. rendeletl. 16. § (6) bekezdés, Möt. 13. §, Étv. 62. § (6) bekezdés, 20. § (1) bekezdés, 22. § (1) bekezdés, Kp. 43. § (1) bekezdés, 46. § (4) és (5) bekezdés a) pont, 85. § (1) és (5) bekezdések rendelkezéseit.
- [18] Kifejtette, hogy a Kp. 49. § (1) bekezdés b) pontja alapján a felperes a keresetét – a visszautasítást követően – ismételten joghatályosan előterjesztheti. A jogi képviselő által előterjesztett kereset tartalmában sem volt eltérő, továbbá a Kp. 43. § (1) bekezdése lehetővé teszi továbbá a keresetváltoztatást az első tárgyaláson.
- [19] A felperes vitatta a jogerős ítélet változtatási tilalom alkalmazhatóságával kapcsolatos megállapítását, továbbá azt, hogy a településképi vélemény beszerzésének elmulasztása az ügy érdemére nem hatott ki, mivel amennyiben felperes a településképi véleményben nem javasolja az építési engedély megadását, úgy – mint ahogy alperes az első két alkalommal is – az engedély megadását megtagadja.

- Kiemelte, hogy az alperes mérlegelési jogkörében járt el, az ilyen határozat felülvizsgálatának célja a határozat törvényességének elbírálása. A mérlegelési szempontok vizsgálatának elmulasztása a határozat megalapozatlanságát eredményezi. Jelen esetben azonban az alperes a mérlegeléshez szükséges bizonyítást nem folytatta le, s a mérlegelési szempontok vizsgálatát elmulasztotta, azokat határozatában nem kellően indokolta, így a támadott bírósági ítélet azáltal, hogy a felperesi keresetet elutasította a Kp. 85. § (5) bekezdésébe ütköző döntésnek minősül, az alperes pedig megsértette az Akr. több rendelkezését.
- [20] A felülvizsgálati kérelem szerint a jogerős ítélet ellentétes a Kúria Kfv.38.347/2018/9. számú ítéletében foglaltakkal. A hivatkozott eseti döntés szerint a szakhatósági állásfoglalás nem lehet mérlegelés tárgya, ahhoz a hatóság kötve van.
- [21] Az alperes a felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte. Kifejtette, hogy a Korm. rendeletl nem határozott meg jogalkotói kivételezetti kört, így nem nevezi meg az önkormányzati rendeletet sem, a szabályai értelmében a felperes választásától függött, hogy az alperesnek mely időpontban hatályos rendelkezések alapján kellett eljárni.
- [22] Osztotta az elsőfokú bíróság megállapítását abban a körben is, hogy a harmadik engedélyezési eljárásban a településképi vélemény beszerzésének elmaradása nem olyan lényeges eljárási szabálysértés, amely a döntés megsemmisítését eredményezné. Kifejtette továbbá, hogy az elkésetten előterjesztett véleményt bizonyítékként figyelembe vette, az abban foglaltakat részletesen értékelte.
- [23] Az alperesi érdekelt felülvizsgálati ellenkérelmében szintén a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte. Az álláspontja szerint mivel az újabb (a perbeli) engedélyezési eljárás alapja az volt, hogy az eredeti tervhez képest csak a parkolók rendezése történt meg, az épület képi megjelenésében nem változott, a jogszabály alapján megadottnak tekintett településképi vélemény beszerzését követően újabb véleményezésre nem kellett, hogy sor kerüljön.
- [24] Az alperesi érdekelt utalt arra, hogy a közművekkel kapcsolatos felvetések az eredeti keresetben nem szerepeltek, így azok nem lehetnek a felülvizsgálati eljárás tárgyai sem. Kifejtette továbbá, hogy a véleménye szerint a felperes a számára nyitva álló jogalkotási hatáskört csak az alperesi érdekelt által tervezett beruházás blokkolására használja.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [25] A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint megalapozott.
- [26] A Kp. 120. § (5) bekezdése, valamint a 115. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó 108. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a felülvizsgálati kérelem és a felülvizsgálati ellenkérelem keretei között a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.
- [27] A felülvizsgálati kérelem szerint az elsőfokú bíróság tévesen értékelte tiltott keresetváltoztatásnak a felperes azon hivatkozását, hogy az alperes nem szerezte be a közmű szolgáltatóktól az arra vonatkozó vizsgálati eredményeket, hogy a megépülő 50 lakásos társasház várhatóan milyen hatással lesz a település víz és szennyvíz hálózatára.
- [28] A Kp. 43. § (1) bekezdése szerint a felperes a keresetét legkésőbb az első tárgyaláson változtathatja meg. A keresetet a közigazgatási cselekmény keresettel nem támadott, a cselekmény egyéb rendelkezéseitől egyértelműen elkülöníthető rendelkezésére csak a keresetindításra nyitva álló határidőn belül lehet kiterjeszteni.
- [29] A Kúria gyakorlata egységes abban a kérdésben, hogy a kereset-kiterjesztés tilalmába ütközik, ha a felperes a perindítási határidő letelte után új megtámadási irányt kíván szabni a közigazgatási perben. (Kf.VI.39.149/2020/8.)
- [30] A Kúria megállapította, hogy a felperes a keresetindítási határidőben arra, hogy a tervezett beruházás milyen hatással lesz a település víz-, és szennyvízhálózatára nem hivatkozott, ezt csak a Kp. 49. § alapján előterjesztett új keresetlevelében jelölte meg. A kereseti kérelemhez kötöttség elvéből következően tehát a visszautasított keresetlevél alapján (visszautasítás hiányában) ennek vizsgálata a közigazgatási perben nem történhetett volna meg, tehát megállapítható, hogy a felperes keresetindítási határidőn túl megjelölt új hivatkozásai a támadott közigazgatási cselekmény új megtámadási irányát szabták volna meg. Erre azonban a keresetindítási határidőn túl a Kp. 43. § (1) bekezdése nem ad lehetőséget. Nem változtat ezen az a körülmény sem, hogy a felperes az újabb a keresetlevelét a visszautasított keresetlevél benyújtása jogi hatályainak fenntartása érdekében terjesztette elő. A Kp. 49. §-ában foglaltak nem eredményezik ugyanis a keresetindítási határidő meghosszabbodását.
- [31] Megjegyzi a Kúria, hogy a felperes a keresetlevél 3.2. fejezet 9. pontjában a víz-, és szennyvízhálózattal kapcsolatos jogsérelem körében a megsértett jogszabályokat sem jelölte meg, a hivatkozás már emiatt sem lett volna alkalmas érdemi elbírálásra. A felülvizsgálati kérelmében (11. oldal 2. bekezdésben) ehhez kapcsolódóan olyan új eljárásjogi jogszabálysértésre hivatkozik, amelyek nem képezték az elsőfokú bírósági eljárás tárgyát, így az a Kp. 117. § (3) bekezdése alapján nem lehet a felülvizsgálati eljárás tárgya sem.
- [32] A Kúria megállapította továbbá, hogy az elsőfokú bíróság nem tért el a Kúria felülvizsgálati kérelemben megjelölt Kfv.38.347/2018/9. számú határozatától, mert jelen ügyben a felperes a visszautasítást követően újból (azaz joghatályosan) benyújtott keresetlevelében – a fentiekben már kifejtettek szerint – nem új kereseti indokra, hanem olyan új jogszabálysértésre hivatkozott, amelyre csak a perindítási határidőn (15 napon) belül lett volna lehetősége.
- [33] A felperes a felülvizsgálati kérelmében vitatta a jogerős ítéletben a Korm. rendeletl alkalmazhatósága kapcsán kifejtettek.
- [34] A Korm. rendeletl. 2. § (1) bekezdése szerint a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet [a továbbiakban: 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet] hatálybalépésének időpontjától kezdődően az építető a választásától függően
- a) jogszerűen alkalmazhatja – függetlenül az alkalmazhatóságukra megállapított rendelkezésektől –

- aa)* az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény,
ab) a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény,
ac) a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény, illetve
ad) az *aa)–ac)* alpont szerinti törvények felhatalmazása alapján kiadott jogszabály bármely építmény tekintetében a 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet hatálybalépését követően hatályba lépett vagy lépő, új kötelezettséget megállapító vagy meglévő kötelezettséget szigorító rendelkezését (a továbbiakban együtt: új előírás), vagy
b) – az új előírás helyett – jogszerűen alkalmazhatja az *a)* pont *aa)–ad)* alpontja szerinti jogszabályoknak a 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet hatálybalépését megelőző napon hatályos rendelkezését.
- [35] A Kúria rámutat, hogy a perbeli engedélyezés a Korm. rendelet 1. 2. § (1) bekezdés *aa)* alpontjában nevesített Étv. hatálya alá tartozott. Az Ör. továbbá az Étv. [20. § (1) bekezdés *a)* pont] felhatalmazása alapján megalkotott jogszabály [ad] alpont], ahogyan a HESZ is. Az Étv. 20. § (1) bekezdés *a)* pontja 2020. november 3-án és a harmadik engedélyezési eljárás megindításakor, 2021. április 30. napján egyező tartalommal volt hatályban, tehát a HESZ-hez kapcsolódó változtatási tilalom az önkormányzat részéről mindkét időpontban elrendelhető volt, a törvényi szabályozás nem lett szigorúbb. Megjegyzi a Kúria, hogy a Korm. rendelet 1. idézett rendelkezését, gyakorlatilag egyező tartalommal a veszélyhelyzettel összefüggő átmeneti szabályokról szóló 2021. évi XCIX. törvény 155. §-a is átvette. A Korm. rendelet 1. jelen esetben a választás lehetőségét biztosította az építettnél. A változtatási tilalom az alperesi érdekelt által választott időállapotban (2020. november 3-án) a perbeli ingatlanra még nem volt hatályban, ezért a kérelem elbírálásakor az nem lehetett akadály a engedély kiadásának.
- [36] A felperes hivatkozásai szerint a településképi véleményt az újabb engedélyezési eljárásban is be kellett volna szerezní, annak elmaradása az ügy érdemére kiható jogszabálysértést valósított meg.
- [37] A jogerős ítélet megállapította, hogy a településképi vélemény beszerzése a perbeli, harmadik építési engedélyezési eljárásban sem maradhatott volna el, mivel minden engedélyezési eljárásban újra meg kell keresni az önkormányzatot, azonban a településképi vélemény ismételt beszerzésének hiánya nem hatott ki az ügy érdemére. Az alperes határozatában ugyanis – bár az szerepelt, hogy a településképi vélemény elkésztett, ezért megadottnak kell tekinteni – részletesen reagált az abban foglaltakra, azt eljárásában bizonyítékként értékelte.
- [38] A Tkv.tv. 8. § (1) bekezdése értelmében a településképi követelményeknek az egyedi építési beruházásoknál való alkalmazását – a hatósági eljárásoktól független – önkormányzati településképi-érvényesítési eszközök segítik elő. A 9. § (1) bekezdése kimondja, hogy az önkormányzat polgármestere (főpolgármester) az építésügyi engedélyezési eljárást megelőzően, településképi véleményezési eljárásban – a megkeresés beérkezésétől számított 15 napon belül, a településképi követelmények teljesítésével kapcsolatban – véleményt adhat a 8. § (3) bekezdése szerinti kormányrendeletben meghatározott építésügyi hatósági engedélykérelemhez.
- [39] A Kúria megállapította, hogy a településképi véleményezési eljárásban kiadható vélemény olyan településképi-érvényesítési eszköz, amely településképi védelme érdekében az önkormányzatokat az egyedi építésügyi engedélyezési eljárásokhoz kapcsolódóan megilleti. A perben nem vitatott tényállás szerint az alperesi érdekelt nem azonos tervek alapján kérte az építési engedély megadását, így annak elfogadása, hogy az építésügyi hatóság (jelen esetben az alperes) vagy az építető (jelen esetben az alperesi érdekelt) meghatározhatná, hogy a tervek milyen szintű megváltozása indokolja újabb településképi véleményezési eljárás lefolytatását, a gyakorlatban az önkormányzat településképi-érvényesítési eszköz alkalmazására való törvényben biztosított jogának elvonását jelentené. Ebből következően tehát a településképi vélemény kiadását minden eljáráshoz kapcsolódóan külön kérni kell, azt megadottnak csak az adott kérelemhez kapcsolódó határidő eredménytelen eltelte után lehet tekinteni. A nem vitatott tényállás szerint azonban az alperesi érdekelt a perbeli építési engedélyezési eljáráshoz (és az alperes által engedélyezett tervekhez) kapcsolódóan nem kért településképi véleményt, amellyel így a felperes településképi-érvényesítési eszköz alkalmazásához való jogát elvonta, ezzel szükségszerűen kihatva az ügy érdemére. A Korm. rend. 2 17. § (6) bekezdés *a)* pontja alapján az építési engedély iránti kérelem benyújtásával egyidejűleg, jogszabályban előírt esetekben igazolni kell, hogy a települési önkormányzat polgármestere vagy a főpolgármester településképi véleményt adott. Tehát az igazolás hiányában a kérelem érdemi elbírálására nincs törvényes lehetőség. Az alperes ezt maga is így ítélte meg, amikor erre nézve hiánypótlást adott ki, de az eredménytelen maradt. Ennek ellenére egy korábbi eljáráshoz benyújtott igazolást fogadott el, ami az érdemi döntést (az engedély kiadását) befolyásoló olyan súlyú eljárási hibának tekinthető, mely a perben nem orvosolható.
- [40] A Kúria hangsúlyozza továbbá, hogy a Korm. rendelet 2. szintén az Étv. – többek között a perben alkalmazandó rendelkezésekhez kapcsolódóan a 62. § (1) bekezdés 17. pontja – felhatalmazása alapján megalkotott jogszabály, így annak az alperesi érdekelt kérelme szerint a 2020. november 3-i időállapota alkalmazandó. Ebben az időpontban azonban még nem volt hatályban az alperes határozatában és az elsőfokú bíróság ítéletében felhívott 18. § (4a) bekezdése, ami csak 2021. január 1. napjával lépett hatályba.
- [41] A Korm. rendelet 2. alperesi érdekelt által választott időpontban hatályos 18. § (4) bekezdés *c)* pontja értelmében az építésügyi hatóság az építési engedély iránti kérelmet elutasítja, ha a tervezett építési tevékenység engedélyezését a kiemelt településképi vélemény vagy településképi véleményében a polgármester nem javasolta.
- [42] A Kúria utal továbbá az OTÉK 50. § (2) bekezdés *f)* és *g)* pontjaira, amelyek szerint az építményt és annak részeit a rendeltetési céljának megfelelően, és a helyszíni adottságok figyelembevételével kell megvalósítani úgy, hogy az elhelyezési módja,

beépítési magassága, homlokzata, tetőzete és azok kialakítása tegye lehetővé a településkép és a környezet előnyösebb kialakítását, a táj és településkép értékeinek érvényesülését, építészeti megoldásával járuljon hozzá a táj- és a településkép esztétikus alakításához.

- [43] A kifejtettek szerint tehát a perbeli eljárásban a településképi vélemény beszerzésére nem került sor, azt nem lehetett megadottnak tekinteni. A határidőben kiadott vélemény továbbá kötőerővel bír, azt a hatóság nem bizonyítékként értékeli, azaz amennyiben a településképi véleményében a tervezett építési tevékenység engedélyezését a polgármester nem javasolja, úgy az építési engedély iránti kérelmet el kell utasítani. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a településképi vélemény nem minősül szakhatósági engedélynek, így a felperes által felhívott Kfv.38.347/2018/9. számú döntés ebben a körben nem alkalmazható.
- [44] Végezetül a Kúria rámutat, hogy az alperes határozata nem mérlegelési jogkörben megvalósított közigazgatási cselekmény, ezért a bíróságnak a döntés jogszerűségi vizsgálata során nem a Kp. 85. § (5) bekezdése alapján kellett eljárnia. Az Ákr. felülvizsgálati kérelemben felhívott rendelkezései a bíróság eljárásában közvetlenül nem alkalmazandók, valamint a felperes ezeket olyan új jogalapként jelölte meg, melyre a Kp. 117. § (3) bekezdése a felülvizsgálati eljárásban nem ad lehetőséget, ezért a Kúria ezeket a hivatkozásokat érdemben nem vizsgálta.
- [45] A fentiek alapján a Kúria a jogerős ítéletet a Kp. 121. § (1) bekezdés *b)* pontja alapján úgy változtatta meg, hogy az alperes 2021. június 16. napján kelt PE/ETDR-EP/9449-13/2021. számú határozatát megsemmisítette és az alperest új eljárás lefolytatására kötelezte. Az új eljárásban a településképi vélemény beszerzése nem mellőzhető, továbbá a kérelmet az alperesnek a fentiekben leírtak szerint a Korm. rendelet 2-nek a kérelmező által választott időállapotában, 2020. november 3-án hatályos rendelkezései alkalmazásával kell elbírálni.

(Kúria Kfv.IV.37.874/2022/7.)

172 Az ajánlatkérő számára lehetőség, de nem feltétlen kötelezettség a Kbt. 72. § (3) bekezdése szerinti kiegészítő indoklás kérése [2015. évi CXLI. törvény (Kbt.) 72. §, 73. §].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az alperesi érdekelt, mint ajánlatkérő a 2022. március 4-én feladott hirdetményvel a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény (a továbbiakban: Kbt.) 112. § (1) bekezdés *b)* pontja szerinti nyílt közbeszerzési eljárást indított foglalkozás-egészségügyi szolgáltatások megrendelése tárgyában. Az eljárásban a felperes ajánlatot nyújtott be.
- [2] Az alperesi érdekelt az ajánlatok bírálata során megállapította, hogy a felperes által megajánlott ajánlati elemek a becsült értéktől és a benyújtott többi ajánlatban szereplő ajánlati ártól is jelentősen eltérnek, ezért felmerült, hogy azok aránytalanul alacsonynak minősülnek. Ezért árandokolás-kérést bocsátott ki a felperes felé a megajánlott ellenszolgáltatás mértékének objektív alapú

megalapozottsága, teljesíthetősége, és gazdasági ésszerűségével való összeegyeztethetősége bemutatása érdekében. Kérte, hogy az indokláshoz csatolja azokat a dokumentumokat, árajánlatokat is, amikre hivatkozik. A felperes az árandokolás-kérést részben teljesítette, az ajánlatát részletezve bemutatta, azonban nem csatolta az általa hivatkozott szerződéseket.

- [3] Az alperesi érdekelt a felperes ajánlati árának vizsgálata során igazságügyi foglalkozás-örvostan szakértőt vett igénybe és a szakvélemény alapján 2022. június 22. napján meghozott döntésével a felperes ajánlatát a Kbt. 73. § (2) bekezdése alapján érvénytelennek mondta ki, mivel az árandokolásában bemutatott szakorvosi vizsgálatok árait irreálisnak, a felperes megajánlásait aránytalanul alacsonynak tekintette.
- [4] A felperes 2022. június 27-én előzetes vitarendezési kérelmet terjesztett elő, melyet az alperes elutasított. A felperes 2022. július 7-én jogorvoslati kérelmet nyújtott be az alpereshez, melyben az ajánlata érvénytelenné nyilvánítását sérelmezte. E kérelem alapján az alperes a jogorvoslati eljárást D.248/2022. ügyszámmon indította meg.
- [5] Az alperesi érdekelt eközben 2022. július 12-én ismét módosította az összegezését, melyben egyrészt kiegészítette az érvénytelenség korábbi indoklását, másrészt a felperes ajánlatát a Kbt. 73. § (1) bekezdés *e)* pontja alapján is érvénytelennek minősítette arra tekintettel, hogy a felperes megjelölte az alvállalkozóként igénybe venni kívánt szakembereket, azonban az árandokolása részeként nem csatolta az árat alátámasztó dokumentumokat (alvállalkozói árajánlatot).
- [6] A felperes 2022. július 21-én újabb jogorvoslati kérelmet nyújtott be az alpereshez a második módosított összegezés miatt, amelyben vitatta egyrészt az összegezés módosításának, másrészt az ajánlata érvénytelenné nyilvánításának a jogszerűségét. Az alperes a megindított jogorvoslati eljárásokat az új, D.278/2022. ügyszám alatt egyesítette.
- [7] Az alperes a 2022. augusztus 29-én hozott D.278/16/2022. számú határozatában a felperes jogorvoslati kérelmét elutasította. Indokolása szerint a felperes jogorvoslati kérelmeiben jelölt összesen hat kérelmi elem – tartalma alapján, a Kbt. 3. § 16. pontjára figyelemmel – két kérelmi elemként azonosítható. Az első kérelmi elem az összegezés második módosításának jogszerűségére, a második a felperesi ajánlat érvénytelenné nyilvánítására vonatkozott. Az első kérelmi elem vonatkozásában rögzítette, hogy a Kbt. nem határozza meg konkrétan, milyen esetekben tekintendő jogsértőnek az összegezés, csak arra szorítkozik, hogy a jogsértés az eredményhez kötődjön. A jogsértés megítélése tehát az ajánlatkérő szubjektív felismerésén múlik. Hangsúlyozta, hogy az összegezés módosítására törvényes határidőn belül került sor, és a módosítás az összegezés eredményével összefüggött, így a törvényi elvárásnak tett eleget, ezért a jogorvoslati kérelem első kérelmi elemét a Kbt. 165. § (2) bekezdés *a)* pontja alapján elutasította.
- [8] A második kérelmi elem, az ajánlat érvénytelenné nyilvánítása jogszerűsége kapcsán megállapította, hogy a felperes nem teljeskörűen tett eleget a Kbt. 72. § (3) bekezdése szerinti kötelezettségének, ugyanis

az alperesi érdekelt egyértelmű felhívása ellenére nem csatolta be azokat a dokumentumokat (megbízási szerződéseket), amelyek az ajánlati ár megalapozottságát alátámaszthatják volna. Ezek hiányában az alperesi érdekelt nem tudta megállapítani a megajánlott áron való teljesíthetőséget, emiatt a kiegészítő áringoklás lehetőségével sem kellett élnie, azaz jogszerűen döntött az ajánlat érvénytelensége felől. Nem jogsértő az sem, hogy az alperesi érdekelt a dokumentumok hiányára tekintettel az érvénytelenségre a Kbt. 73. § (2) helyett a Kbt. 73. § (1) bekezdés e) pontjára hivatkozott. A felperesi ajánlat az alperesi érdekelt által megjelölt ok miatt (aránytalanul alacsony ellenszolgáltatás) a Kbt. 73. § (2) bekezdése alapján érvénytelen volt, annak nincs relevanciája, hogy az összegezés második módosításakor megjelölt további érvénytelenségi ok körében előadottak és abból levont következtetés egyébként nem volt helytálló.

A kereseti kérelem, az alperes védekezése, az alperesi érdekelt nyilatkozata

- [9] A felperes keresetet terjesztett elő az alperesi határozattal szemben, melyben vagylagosan kérte a határozat megsemmisítését és az alperes új eljárásra kötelezését, illetve a határozat megváltoztatását akként, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy mindkét összegezés jogsértő, semmisítse meg a közbeszerzési eljárást lezáró döntést, és kötelezze az alperesi érdekeltet az igazgatási szolgáltatási díj megfizetésére.
- [10] Hivatkozásai szerint az alperes a Kbt. 165. § (2) bekezdését megsértve nem bírálta el a jogorvoslati kérelme valamennyi kérelmi elemét. Álláspontja szerint a Kbt. 79. § (4) bekezdése alapján csak akkor módosítható az összegezés, ha az jogsértő, a jogsértés pedig nem szubjektív kategória. Sérelmezte, hogy az összegezés második módosításában valójában fenn nem álló újabb érvénytelenségi okok kerültek megjelenítésre, azaz a második módosítás nem az annak indoklásával szemben fennálló törvényi elvárásnak tett eleget, mindössze újabb érvekkel próbálta bizonyítani az alperesi érdekelt az érvénytelenséget.
- [11] Az alperes védiratában a határozatban foglaltak fenntartásával a kereset elutasítását kérte.
- [12] Az alperesi érdekelt az alperes pernyertességét támogatva kérte a kereset elutasítását. A hivatkozása szerint a kiegészítő indoklás kérés intézménye csupán egy lehetőség és nem kötelezettség az ajánlatkérők számára, abban az esetben, amennyiben a benyújtott áringoklás alapján továbbra is kétsége áll fenn a megajánlott ellenszolgáltatás megalapozottsága tekintetében. Mivel azonban a felperes az alperesi érdekelt által az áringoklás kérésben részletesen és pontosan meghatározott dokumentumokkal nem támasztotta alá az ajánlati ár megalapozottságát, az alperesi érdekelt kiegészítő indoklás kérés kibocsátása nélkül is megalapozottan meg tudta ítélni azt, hogy a közbeszerzési eljárás szerződése a felperes által megajánlott ajánlati áron nem teljesíthető, ezáltal a felperes ajánlata érvénytelennek minősül.

A jogerős ítélet

- [13] A Fővárosi Törvényszék a 2022. november 30. napján kelt, 106.K.703.304/2022/17. számú ítéletével a keresetet elutasította. A kérelmi elemek számával, illetve ehhez kapcsolódóan az indoklási kötelezettség megsértésével összefüggésben megállapította, hogy felperes 2022. július 7. napján kelt első jogorvoslati kérelme bár szövegszerűen két kérelmi elemet tartalmaz, mindkettő a felperes ajánlata érvénytelenné nyilvánításának jogszerűségét vitatta, és mindkét kérelmi elemnél a Kbt. 72. § (3) bekezdését, a 73. § (2) bekezdését és a 69. § (1)–(2) bekezdéseit jelölte meg megsértett jogszabályhelyként.
- [14] A felperes a 2022. július 21. napján kelt második jogorvoslati kérelmében négy kérelmi elemet különített el, melyek köréből egy a módosított összegezés ismételt módosításának jogsértő jellegét állította, a másik három – az első jogorvoslati kérelemmel egyező jogalapon – a felperesi ajánlat érvénytelenné nyilvánítását vitatta. Figyelemmel arra, hogy az összesen hat kérelmi elemből tehát öt az érvénytelenség vitatására vonatkozott, ezért ezek a Kbt. 3. § 16. pontja alapján egy kérelmi elemnek minősültek. Mindezek alapján az alperes helytállóan azonosította elbírálandó kérelmi elemként egyrészt az összegezés második módosítása, másrészt az ajánlat érvénytelenné nyilvánítása jogszerűségének kérdését.
- [15] Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a felperes hivatkozásával ellentétben nem maradt elbírálatlan kérelmi elem, az alperes ugyanis határozatában kifejtette álláspontját a kiegészítő áringoklás kérésre vonatkozó ajánlatkérői kötelezettség elmulasztásával kapcsolatban és a Kbt. 73. § (1) bekezdés e) pontja szerinti érvénytelenségi ok alkalmazásával kapcsolatosan is állást foglalt. Így a határozat jogszerűtlensége, a Kbt. 165. § (2) bekezdés megsértése nem volt megállapítható.
- [16] Az összegezés második módosítása jogszerűségének vizsgálata kapcsán az elsőfokú bíróság a Kbt. 79. § (1), (2), (4) és (4a) bekezdésére hivatkozva kifejtette, hogy „a közbeszerzési eljárás eredménye tehát nem azonosítható kizárólag az egyes ajánlattevők ajánlatának érvényességével vagy érvénytelenségével, mert az eljárás eredménye tartalmazza, magában foglalja a valamennyi ajánlattevő ajánlatára vonatkozó összes ajánlatkérői megállapítást és az indokok összességét is. [...] Az összegezés módosítására pedig nem csak azért kerülhet sor, mert az ajánlatkérő valamely ajánlat érvényességéről vagy érvénytelenségéről jogszabálysértő módon döntött és azt korrigálnia szükséges, hanem akkor is, amennyiben az összegezésében nem jogszerűen közölte a döntését.” (Ítélet [39] pont) Az összegezés magában foglalja az egyes ajánlatok bírálatát és az eljárás eredményének megállapítását is, továbbá tájékoztatást ad az ajánlat érvénytelenné nyilvánításának indokairól, megjelenítve azokat a tényeket, amelyek az ajánlatkérő döntése alapul, valamint a döntés jogszabályi alapját is. A Kbt. 79. § (4) bekezdése alapján az ajánlatkérő az írásbeli összegezését akár több alkalommal is módosíthatja egymás után. Bár a jogsértés megtörténte önmagában véve valóban egy objektív kategória, azonban a vizsgált jogszabály szövegezéséből adódóan a jogalkotó az ajánlatkérő

- „észlelésének” megtörténtét állította a felhatalmazás fókuszába, ezért – a jogintézmény bevezetésének célját is figyelembe véve – az alperes helytállóan érvelt a jogsértés észlelésének szubjektivitása mellett is. (Ítélet [40] pont) Mivel az összegezés módosítására törvényes határidőn belül került sor, a módosítás az összegezés eredményével összefüggött, és az alperesi érdekelt addig nem észlelt érvénytelenségi okot jelenített meg, az összegezés módosítása nem ütközött a Kbt. 79. § (1) és (4) bekezdésébe.
- [17] A jogerős ítélet szerint az alperesi érdekelt a módosított összegezésében a felperesi ajánlat érvénytelenségét nem kizárólag a becsatolandó dokumentumok hiányára alapította, az összegzésben ugyanis – az alapul vett szakértői vélemény alapján – részletesen kifejtette az érvénytelenség indokait. Az alperesi érdekelt az összegezés második módosításában újabb érvénytelenségi okként jelölte meg azt, hogy az árandokolása részeként a felperes erre irányuló felhívás ellenére nem csatolta az azt alátámasztó dokumentumokat, e körben is az aránytalanul alacsony ajánlati ár miatti érvénytelenséget vizsgálta, aminek jogkövetkezménye a Kbt. 73. § (2) bekezdése szerinti érvénytelenség. Az érvénytelenség oka tehát tartalmilag helyes volt, függetlenül attól, hogy a jogalapja a Kbt. 73. § (1) bekezdés *e*) pontjára hivatkozással tévesen került megjelölésre. Az alperes tehát ténylegesen nem egy új érvénytelenségi okot állapított meg, hanem csupán kifejezésre juttatta, hogy bár nem helytálló jogszabályi hivatkozás mellett a tartalma alapján helytálló volt az ajánlatkérő megállapítása.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [18] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára kötelezését kérte, a keresetével egyezően az alperesi határozat jogsértő megállapításait sérelmezve. Kifogásolta továbbá a jogerős ítélet azon megállapítását, mely szerint az alperes helytállóan azonosította a felperes által előterjesztett kérelmi elemeket, és azokat maradéktalanul elbírálta. Álláspontja szerint ezzel az ítélet (és az alperesi határozat) a Kbt. 165. § (2) bekezdésébe ütközik.
- [19] A felperes sérelmezte, hogy az alperes – az ítéletben foglaltakkal ellentétben – egyáltalán nem foglalkozott az érdemi érvénytelenségi okokkal, nem vizsgálta meg, hogy az első összegezésben írt érvénytelenségi okok fennállnak-e, a második összegezésben írt érdemi érvénytelenségi okok vonatkozásában pedig kimondta, hogy azok nem helytállóak. Mindezt akként, hogy az álláspontja szerint az ajánlatkérő nem is a Kbt. 73. § (2) bekezdés, hanem a Kbt. 73. § (1) bekezdés *e*) pontjának megsértését állapította meg a szerződések hiánya kapcsán. Sérelmezte az ítélet azon megállapítását is, mely szerint elegendő az ajánlatkérő szubjektív elgondolása a jogsértésről. Álláspontja szerint a Kbt. kógens szabály, attól nem lehet eltérni, a jogsértés pedig nem szubjektív kategória, így az alperesi határozat és a jogerős ítélet a Kbt. 2. § (3) bekezdésébe és a 79. § (4) bekezdésébe ütközik.
- [20] A felülvizsgálati kérelem szerint az elsőfokú bíróság indoklása téves és megalapozatlan, a Kbt. alapján ugyanis a felperesnek az árandokolás körében nem volt kötelezettsége a kért dokumentumokat csatolni. Az árandoklásban megadott tételek vonatkozásában ezek a dokumentumok semmilyen többletinformációt nem tartalmaznak, a részletes kimutatásból kétségtelenül megállapítható, hogy a szerződés a megajánlott áron teljesíthető.
- [21] Kifogásolta, hogy az alperes egyáltalán nem foglalkozott az érdemi érvénytelenségi okokkal, a második összegzésben megjelent egyetlen érvényességi okra alapozva állapította meg, hogy az összegezés jogszerű, ráadásul úgy, hogy az ajánlatkérő nem is a Kbt. 73. § (2) bekezdésének a megsértését állapította meg a szerződések hiánya kapcsán, hanem a Kbt. 73. § (1) bekezdés *e*) pontját. Az alperes egy csavarral ezt is felülbírálta és kimondta, hogy a szerződések be nem csatolásával a felperes a Kbt. 73. § (2) bekezdését sértette meg. Az alperes tehát e körben a Kbt. 73. § (2) bekezdésébe és a 72. § (3) bekezdésébe ütköző határozatot hozott és mivel ezt az elsőfokú ítélet is elfogadja, így az is a Kbt. 73. § (2) bekezdésébe és a 72. § (3) bekezdésébe ütközik.
- [22] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte. A kérelmi elemek számával összefüggésben megállapította, hogy a felperesi beadványok alapján két kérelmi elemet (a második összegzés jogsértőnek állított módosítása és a felperesi ajánlatot érvénytelennek és jogsértőnek tekintett döntés) azonosított, azokat elbírálta. Kifejtette, hogy az összegezés módosításának nem feltétele a hatóság vagy a bíróság által előzetesen kimondott jogsértés, mint objektív körülmény. A jogintézmény alkalmazásához elegendő, ha az ajánlatkérő észleli, hogy az összegezése jogsértő lehet.
- [23] Az árandokolást alátámasztó dokumentumokkal összefüggésben hangsúlyozta, hogy a Döntőbizottság gyakorlata egységes a tekintetben, hogy az ajánlatkérőnek kell meghatároznia, hogy meggyőződéséhez milyen adatokra és információkra van szüksége. Az ajánlattevő kötelezettsége pedig az, hogy ezeket maradéktalanul az ajánlattevő tudomására hozza.
- [24] Az érvénytelenséggel kapcsolatban előadta, hogy az érvénytelenség oka – melyet az alperes határozata megjelöl – egyértelmű: a felperes nem nyújtotta be a kért dokumentumokat, ennek hiányában pedig az ajánlatkérő nem győződhetett meg a vállalási ár teljesíthetőségéről. Az ajánlatkérő oldalán az ajánlati ár aránytalanul alacsony mivoltát szakértői vélemény támasztotta alá, a felperes az ajánlatkérő ezen véleményét bizonyítékkal – az ajánlatkérő által megjelölt és kért dokumentumokkal – annak ellenére sem döntötte meg, hogy állítása szerint azzal rendelkezett. Ennek ellenére a jogerős ítéletet azért tartja jogszerűtlennek, mert nem kapott pótlólagos lehetőséget ezeket előtárni.
- [25] Az alperesi érdekelt felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztett elő.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [26] A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint megalapozatlan.

- [27] A közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 120. § (5) bekezdése, valamint a 115. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó 108. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a felülvizsgálati kérelem és a felülvizsgálati ellenkérelem keretei között a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.
- [28] A Kúria megállapította, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben foglalt okból nem jogszabálysértő. A Kúria minden tekintetben osztja az elsőfokú bíróság ítéleti megállapításait és azok jogi indokait, így azok megisméltése nélkül az alábbiakat rögzíti.
- [29] A felperes sérelmezte, hogy az alperes nem bírálta el valamennyi kérelmét, így a határozat és az azt jóváhagyó ítélet a Kbt. 165. § (2) bekezdésébe ütközik.
- [30] A Kbt. 165. § (2) bekezdése értelmében a Közbeszerzési Döntőbizottság határozatában
- az alaptalan kérelmet elutasítja;
  - a hivatalból indított vagy folytatott eljárásban megállapítja a jogsértés hiányát;
  - megállapítja a jogsértés megtörténtét;
  - megállapítja a jogsértés megtörténtét és alkalmazza a (3) bekezdésben felsorolt jogkövetkezményeket;
  - a (6) bekezdésben meghatározott esetekben a jogsértés megállapítása mellett bírságot szab ki;
  -
  - hivatalból megállapítja a 137. § (1) bekezdésében meghatározott jogsértés esetén a szerződés semmisségét vagy a 137. § (3) bekezdésében foglalt feltételek fennállása esetén azt, hogy az érintett szerződés nem semmis;
  - megállapítja, hogy a 137. § (1) bekezdésében meghatározott jogsértés miatt semmis szerződés esetén az érvénytelenség jogkövetkezményei alkalmazása körében az eredeti állapot helyreállítható-e.
- [31] A Kbt. 3. § 16. pontja szerint a Közbeszerzési Döntőbizottsághoz benyújtott jogorvoslati kérelemnek az az elkülöníthető része, amely tartalmazza a jogsértőnek vélt kérelmezetti eljárási cselekményt, magatartást, döntést vagy mulasztást a megsértett jogszabályi rendelkezés(ek) megjelölésével, valamint a Közbeszerzési Döntőbizottság döntésére irányuló indítványt és annak indokait, azzal, hogy a kérelmező ajánlatának vagy részvételi jelentkezésének érvénytelenségét megállapító ajánlatkérői döntés vitatása egy kérelmi elemet képez, kivéve, ha valamely érvénytelenségi okhoz egyéb jogkövetkezmény is fűződik.
- [32] A Kúria megállapította, hogy a felperes jogorvoslati kérelmeiben foglalt, az ajánlata érvénytelenségét megállapító ajánlatkérői döntés vitatása egy kérelmi elemet képezett. Az alperes az ügyek egyesítését követően megállapította, hogy a szövetszerűen hat kérelmi elem valójában két elemként azonosítható. Ezt a két kérelmi elemet pedig elbírálta: döntött egyrészt arról, hogy az ajánlatkérő jogszerűen módosíthatja-e az összegezését a második alkalommal, illetve, hogy a másodszor módosított összegezés alapján érvénytelennek tekinthető-e a felperes ajánlata, így a jogerős ítélet nem ütközik a Kbt. 165. § (2) bekezdésébe.
- [33] A felperes kifogásolta, hogy az összegezés második módosítása jogszerűtlen volt, ezzel a határozat (és az azt jóváhagyó ítélet) a Kbt. 79. § (4) bekezdésébe és a 2. § (3) bekezdésébe ütközik.
- [34] A Kbt. 79. § (4) bekezdése szerint az ajánlatkérő az írásbeli összegezést az ajánlattevők részére történő megküldésétől számított huszadik napig, a részvételi szakaszcsoportról készült összegezés esetén az ajánlattételi határidő lejártáig jogosult módosítani, szükség esetén az érvénytelenségről szóló tájékoztatást visszavonni, továbbá a már megkötött szerződéstől elállni, illetve ha az eredeti állapot nem állítható helyre, a szerződést azonnali hatállyal felmondani, ha az eredmény megküldését követően észleli, hogy az eredmény (eredménytelenség) jogszabálysértő volt és a módosítás a jogszabálysértést orvosolja. Ha a módosítás során az ajánlatkérő a részvételi jelentkezés érvénytelenségéről szóló tájékoztatást visszavonja, új ajánlattételi határidő kifizetésével jogosult a részvételre jelentkezőnek ajánlattételi felhívást küldeni. Az ajánlatkérő a módosított írásbeli összegezést köteles haladéktalanul, egyidejűleg az összes ajánlattevőnek megküldeni.
- [35] Az elsőfokú bíróság (és az alperes) helyesen állapította meg, hogy a Kbt. hivatkozott rendelkezése az összegezés módosításának lehetőségét ahhoz köti, hogy az ajánlatkérő észleli az eredmény/eredménytelenség jogszabálysértő voltát és a módosítás alapján azt orvosolja. Az észlelés szükségszerűen szubjektív jellegű, nincs olyan kögens Kbt. rendelkezés, amely kimondja, hogy a jogintézmény csak valamely jogsértés esetén és csak adott ajánlat érvényessége vagy érvénytelensége körében alkalmazható. A jogintézmény célja éppen az, hogy az ajánlatkérő korrigálhassa saját döntését, ha jogsértést észlel. A jogerős ítélet megállapításai tehát ezen okból sem ütköztek jogszabályba.
- [36] A Kbt. 2. § (3) bekezdése értelmében az ajánlatkérő és a gazdasági szereplők a közbeszerzési eljárásban a jóhiszeműség és a tisztesség követelményeinek megfelelően kötelesek eljárni. A joggal való visszaélés tilos. A felperes a joggal való visszaélésre a Kbt. 79. § (4) bekezdésével összefüggésben hivatkozott, más többletényállást e vonatkozásban nem jelölt meg, mivel a jogerős ítélet – a fentiek szerint – nem ütközik a Kbt. 79. § (4) bekezdésébe, a Kúria nem látja bizonyítottnak a Kbt. 2. § (3) bekezdésbe ütközést sem.
- [37] A Kúria megjegyzi továbbá, hogy az alperesi érdekelt a 2022. június 22. napján kelt döntésével is a felperes ajánlatának érvénytelenségét állapította meg a Kbt. 73. § (2) bekezdése alapján, mivel az árinđokolásában bemutatott szakorvosi vizsgálatok árait irreálisnak, a felperes megajánlásait aránytalanul alacsonynak tekintette. Az összegezés módosítása során ezt egészítette ki (alperesi határozat 29. pont, elsőfokú ítélet [6] bekezdés), így annak a felperesi érvelésnek az elfogadása, hogy az alperesi érdekelt az összegzését azért nem volt jogosult módosítani, mert arra csak akkor van lehetőség, ha az összegezés jogsértő (pl. felülvizsgálati kérelem 15. oldal 2. bekezdés) arra vezet, hogy a felperes maga is azt állítja, hogy az ajánlatát a Kbt. 73. § (2) bekezdés alapján érvénytelennek nyilvánító döntés nem volt jogszabálysértő. Ez azonban a felperes korábbi,

- érvénytelenséget vitató jogorvoslati kérelmével ellentétes lenne.
- [38] A felperes kifogásolta, hogy az alperes egyáltalán nem foglalkozott az érdemi érvénytelenségi okokkal, nem vizsgálta meg, hogy az első összegezésben írt érvénytelenségi okok fennállnak-e, a második összegezésben írt érdemi érvénytelenségi vonatkozásban pedig azt állapította meg, hogy azok nem helytállóak. Az ezt elfogadó jogerős ítélet is így a Kbt. 73. § (2) bekezdésébe és a 72. § (3) bekezdésébe ütközik.
- [39] A Kbt. 73. § (2) bekezdés szerint az (1) bekezdésben foglaltakon túl az ajánlat érvénytelen, ha aránytalanul alacsony ellenszolgáltatást vagy más teljesíthetetlen feltételt tartalmaz.
- [40] A Kbt. 72. § (3) bekezdés alapján az ajánlatkérő az indokolás elfogadhatóságának megítéléséhez – ha az elfogadhatóság kétséges – további kiegészítő indokolást kérhet az ajánlattevőtől, a többi ajánlattevő egyidejű értesítése mellett. Az ajánlattevő kötelessége az ajánlati ára megalapozottságára vonatkozó minden tény, adatot, kalkulációt az ajánlatkérő rendelkezésére bocsátani ahhoz, hogy megfelelő mérlegelés eredményeként az ajánlatkérő döntést hozhasson az ajánlati ár megalapozottságáról. Az ajánlatkérő köteles érvénytelennek nyilvánítani az ajánlatot, ha a közölt információk nem indokolják megfelelően, hogy a szerződés az adott áron vagy költséggel teljesíthető.
- [41] Az alperes megállapításai szerint az érvénytelenségi ok kapcsán az ajánlatkérő mindössze téves jogszabályhelyre hivatkozott, amit az alperes az összegezés módosításának vizsgálata során valós tartalom szerint minősített. Az elsőfokú bíróság ezen megállapítás helyességét elfogadta.
- [42] Az alperesi érdekelt által kért csatolandó dokumentumokkal, illetve azok felperes általi teljesítésével kapcsolatban a Kúria a következőket emeli ki.
- [43] A Kbt. 72. § (1) bekezdése szerint az ajánlatkérő az értékelés szempontjából lényeges ajánlati elemek tartalmát megalapozó adatokat, valamint indokolást köteles írásban kérni és erről a kérésről a többi ajánlattevőt egyidejűleg írásban értesíteni, ha az ajánlat a megkötött tervezett szerződés tárgyára figyelemmel aránytalanul alacsony összeget tartalmaz az értékelési szempontként figyelembe vett ár vagy költség vagy azoknak valamely önállóan értékelésre kerülő eleme tekintetében.
- [44] A Kfv.III.37.703/2017/5. számú határozat elvi tartalma szerint: az ajánlatkérő a közbeszerzési eljárást akkor minősítheti eredménytelenné, ha a hivatkozott eredménytelenségi jogcím valamennyi jogszabályban rögzített feltétele fennáll. Valamely ajánlat érvénytelensége körében az árandoklásban közöltek alapján az ajánlatkérőnek nem a felhívásban, a dokumentációban és a jogszabályban előírtak szerinti egyéb tartalmi követelményeknek való megfelelést kell vizsgálni, hanem az ajánlati ár megalapozottságáról, a teljesíthetőségről kell dönten.
- [45] Az ajánlatkérő (alperesi érdekelt) által kért dokumentumok relevanciájával összefüggésben a Kúria utal a Kf.V.39.084/2021/4. számú határozatában foglaltakra. „Az árandokolás kérés, kiegészítő árandokolás kérés annak az eszköze, hogy az ajánlatkérő az ajánlat megajánlott áron vagy költségen való teljesíthetőségéről meg tudjon győződni. Ez fontos érdeke az ajánlatkérőnek, mert a közbeszerzési eljárás célja, hogy a kiírt közbeszerzési tárgy megvalósulása érdekében olyan ajánlattevővel és olyan áron kerüljön megkötésre a szerződés, amely alapján a szerződés fenntartható, az az adott távon megfelelően szolgálja az ajánlatkérő igényeit. Miként a Kbt. Kommentárban is kiemelésre került: „Az európai uniós szóhasználatban kirívóan alacsony vállalásokra (szó szerint: „*abnormally low tenders*”) vonatkozó előírások elsődleges célja, hogy a közbeszerzési eljárás folyamatában kezelhetővé váljanak azok a versenyellenes magatartások, amelyek nem egyeztethetőek össze sem a hatékony közpénzfelhasználás, sem az átláthatóság és a verseny nyilvánossága követelményével. [...] Az európai uniós jogalkotó arra kívánja rászorítani az adott eljárás ajánlatkérőjét, hogy a tartalmuknál fogva kérdéses ajánlatok elfogadását megelőzően érdemben vizsgálja meg azok érintett tartalmát, egyben adekvát jogi eszközt kíván nyújtani a nem kívánt helyzetek megelőzésére. Ilyen jogi eszköz tehát az uniós elvárások alapján kialakított, a kirívóan alacsony ellenszolgáltatást tartalmazó ajánlatok vizsgálata.”
- [46] A 2014/24 EU irányelv 69. cikk (1) bekezdése értelmében az ajánlatkérő szerv köteles magyarázatot kérni a gazdasági szereplőktől az ajánlatban feltüntetett ár vagy költségek tekintetében, ha egy ajánlat a kivitelezendő építési beruházáshoz, szállítandó áruhoz vagy nyújtandó szolgáltatáshoz képest kirívóan alacsony összegűnek tűnik. Az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) gyakorlata szerint amennyiben valamely ajánlatkérő szerv egy ilyen ajánlattal találja magát szemben, az e rendelkezésben előírt eljárást kell követnie, és magyarázatot kell kérnie az ajánlattevőtől az ajánlat összegét illetően. Ezek a magyarázatok – többek között – az említett cikk (2) bekezdésében foglalt tényezőkre vonatkozhatnak. Az említett magyarázatok ily módon hozzájárulnak az ajánlat megbízhatóságának értékeléséhez. Az ajánlatkérő szervnek az ajánlattevővel folytatott konzultáció útján ellenőriznie kell a megadott információkat, és csak abban az esetben utasíthatja el az ajánlatot, ha a közölt bizonyítékok nem indokolják kielégítően az ajánlatban feltüntetett ár vagy költségek alacsony szintjét. (Az EUB C-367/19. számú Tax-Fin-Lex d.o.o. és a Ministrstvo za notranje zadeve között, a LEXPERA d.o.o. részvételével folyamatban volt eljárásban 2020. szeptember 10. napján hozott ítélete ECLI:EU:C:2020:685)
- [47] A felperes állításával szemben tehát sem a jogszabály, sem a joggyakorlat nem írja elő, hogy az ajánlatkérőnek a Kbt. 72. § (1) és (3) bekezdése szerinti eljárást mindaddig ismételnie kellene, amíg az ajánlat teljes körű alátámasztása megtörténik. Az ajánlatkérő számára a Kbt. 72. § (3) bekezdése lehetőséget biztosít – az elfogadhatóság kétsége esetére – további kiegészítő indokolás kérésére, azonban egyúttal az ajánlattevő köteleességévé is teszi, hogy az ajánlati ára megalapozottságára vonatkozó minden tény, adatot, kalkulációt az ajánlatkérő rendelkezésére kell bocsátani ahhoz, hogy megfelelő mérlegelés eredményeként az ajánlatkérő döntést hozhasson az ajánlati ár megalapozottságáról. Az ajánlatkérő ugyanis köteles

- érvénytelennek nyilvánítani az ajánlatot, ha a közölt információk nem indokolják megfelelően, hogy a szerződés az adott áron vagy költséggel teljesíthető.
- [48] A perbeli esetben az alperesi érdekelte az értékelés szempontjából lényeges ajánlati elemek tartalmát megalapozó adatokat, valamint indokolást úgy kérte, hogy kifejezetten felhívta a felperest mindazon dokumentumok, árajánlatok csatolására, amikre hivatkozik. Ezen felhívás – részbeni – eredménytelenségét követően nem volt kötelezettsége felhívni a felet a már kért dokumentumok ismételt benyújtására.
- [49] Mindezek alapján a Kúria megállapította, hogy jelen esetben az ajánlatkérő a fentieknek megfelelően adatokat kért, a felperes azokat nem teljeskörűen csatolta. Az ajánlatkérő az ajánlatot és az árindokolást részletesen megvizsgálta és értékelte (vö. ítélet [4] bekezdés), az ajánlati ár megalapozottságát részleteiben, többek között szakértő bevonásával tisztázta, rögzítve, hogy az ajánlat aránytalanul alacsony ellenszolgáltatást tartalmaz. Ezen értékelés részletes vizsgálata nem képezte az elsőfokú bírósági eljárás tárgyát, annak hiányát a felülvizsgálati kérelmében a felperes sem vitatta, így a megelőző eljárásban tett megállapítás – az ellenszolgáltatás aránytalanul alacsony volta – a felülvizsgálati eljárásban nem volt vizsgálható.
- [50] A kifejtettek szerint a Kúria megállapította, hogy az elsőfokú bíróság ítélete a jogszabályoknak megfelelt, ezért azt a Kp. 121. § (2) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Kfv.IV.37.033/2023/5.)

173 Egy harmadik országbeli állampolgár ügyeiben adott szakhatósági állásfoglalások csak akkor összemérhetők, ha az idegenrendészeti döntés alapján ugyanazon jogszabályi rendelkezések szolgálnak [2007. évi II. törvény (Harmtv.) 33. § (2) bek. b) pont, 45. § (2) bek. a) pont].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az orosz állampolgárságú felperes magyarországi bevándorlását 1978-ban engedélyezte a Belügyminisztérium. A felperesnek az 1979-ben született magyar állampolgár gyermekére tekintettel benyújtott kérelmére 2010. szeptember 2-án kiállították részére a 2020. szeptember 2. napjáig érvényes állandó tartózkodási kártyát.
- [2] A felperes 2020. szeptember 2-án nemzeti letelepedési engedély kiállítása iránti kérelmet terjesztett elő az elsőfokú hatóságnál.
- [3] Az elsőfokú hatóság a 106-1-6238/2021-L. számú határozatával a felperes kérelmét a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény (a továbbiakban: Szmtv.) 94. (2) bekezdés c) pontja, valamint a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény (a továbbiakban: Harmtv.) 33. § (1) bekezdés c) pontja és a 33. § (2) bekezdés b) pontja alapján elutasította. A III. rendű alperes a felperes magyarországi letelepedéséhez a szakhatósági hozzájárulását megtagadta.
- [4] Indokai szerint a lefolytatott helyszíni ellenőrzés során megállapítást nyert, hogy a felperes és gyermeke családi életközösségben élnek a felperes

tulajdonát képező ingatlanban. Rögzítette, hogy a Harmtv. végrehajtásáról szóló 114/2007. (V.24.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Harmvhr.) 97. § (1) bekezdése és a 97/A. § (1) bekezdése szerinti megkeresésére a III. rendű alperes a 2020. szeptember 30-án kelt AH/69255-4/2020-2. számú szakhatósági állásfoglalásában – amelynek alapját a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Mavtv.) alapján minősített AH/69255-3/2020-1. számú irata képezi – megállapította, hogy a felperes letelepedése veszélyezteti Magyarország nemzetbiztonságát.

- [5] A felperes fellebbezése folytán eljáró alperes a 2021. május 4. napján kelt 106-L-5634/3/2021. számú határozatával az elsőfokú határozatot az Szmtv. 94. § (2) bekezdés c) pontja, valamint a Harmtv. 33. § (1) bekezdés c) pontja és a (2) bekezdés b) és c) pontjai alapján helybenhagyta. Döntésének indokát egyrészt a II. rendű alperesi jogelődnek a felperes letelepedése elleni hozzájárulást megtagadó szakhatósági állásfoglalása okán fennálló kizáró ok; másrészt a felperessel szemben a 2021. április 29-én kelt 106-1-6251/10/2021-Ké számú határozattal elrendelt idegenrendészeti kiutasítás, illetőleg a 3 évi időtartamra elrendelt beutazási és tartózkodási tilalom képezte. Rögzítette, hogy a felperes a kiutasítást elrendelő határozattal szemben keresetet terjesztett elő, azonban a kereset folytán indult közigazgatási per a határozata meghozatalának időpontjában még nem zárult le.
- [6] A felperes 2021. február 9-én a Mavtv. szerinti megismerési engedély iránti kérelmet nyújtott be a III. rendű alpereshez. A III. rendű alperes a 2021. március 11-én kelt határozatával a megismerési engedély kiadását megtagadta. A III. rendű alperes határozatával szemben benyújtott keresetet a Fővárosi Törvényszék 113.K.703.301/2021/6. számú jogerős ítéletével elutasította. Az ítélettel szemben felülvizsgálati kérelmet nem nyújtottak be.

A kereseti kérelem

- [7] A felperes keresete az I. rendű alperesi határozatnak az elsőfokú határozatra is kiterjedő megsemmisítésére és az elsőfokú hatóság új eljárásra kötelezésére, valamint a II. rendű alperes szakhatósági állásfoglalásának a III. rendű alperes szakhatósági állásfoglalására kiterjedő megsemmisítésére irányult. Kérte személyes meghallgatását, illetőleg, hogy a bíróság tekintsen be a szakhatósági állásfoglalás alapját képező minősített iratba.

Az elsőfokú ítélet

- [8] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.
- [9] Indokolásában utalt az Szmtv. 94. § (2) és (3) bekezdéseiben, a Harmtv. 33. § (1) bekezdés c) pontjában, a Harmtv. 33. (2) bekezdésének b) pontjában, a Harmtv. 87/A. § (1) bekezdésében, valamint a Harmvhr. 97. § (1) bekezdésében és a 97/A. (1) bekezdésében foglaltakra.
- [10] Rögzítette, hogy a bíróság eljáró tanácsa betekintett a III. rendű alperes szakhatósági állásfoglalásának alapját képező minősített iratba.
- [11] Hangsúlyozta, hogy sem az idegenrendészeti hatóságnak, sem a bíróságnak nincs lehetősége arra, hogy a különleges szakértelemmel rendelkező rendvédelmi szervek szakhatósági állásfoglalásait

- törvényességi felülvizsgálat keretében érdemben felülbírálják. Mind az idegenrendészeti hatóságot és mind a bíróságot köti a döntéshozatala során a III. rendű alperes állásfoglalása.
- [12] Rámutatott arra, hogy a minősített adatokon alapuló közigazgatási határozat felülvizsgálata kapcsán kialakult egységes kúriai joggyakorlat – Kfv.VI.37.640/2018/9., Kfv.III.37.039/2013/6. – szerint a bíróság akkor jár el jogszerűen, ha a felperes hatékony jogvédelme érdekében betekint az ügyiratba és ellenőrzi, hogy az abban foglalt adatok elegendő indokálással szolgálnak az idegenrendészeti hatósági intézkedésének. A bíróság a nemzetbiztonsági ellenőrzés adatait, következtetéseit nem bírálhatja felül, kizárólag arról dönthet, hogy a javaslatban foglaltak kellően alátámasztottak-e az adatokkal.
- [13] Ítéletének [29] bekezdése szerint a minősített iratanyagba történt betekintés alapján megállapítható, hogy a III. rendű alperes szakhatósági állásfoglalását – nevezetesen, hogy a felperessel szemben olyan kockázati tényező merült fel, amely miatt letelepedése veszélyezteti Magyarország nemzetbiztonsági érdekét – a minősített iratanyag adatai alátámasztják.
- [14] A minősített iratanyagban szereplő információkhoz való hozzáférés jogát illetően kiemelte, hogy a Mavtv. 11. § (1) bekezdésében, továbbá a 13. § (12) bekezdésében foglalt rendelkezések alapján a felperesnek lehetősége van a szakhatóság állásfoglalások alapját képező minősített iratanyagot külön közigazgatási eljárásban megismerni. A megismerési kérelmet elutasító döntés elleni közigazgatási per eredménye nem tekinthető a per előkérdésének.
- [15] Utalt továbbá arra, hogy a felperes személyi és családi körülményei a nemzetbiztonsági kockázat, mint kógens kizáró ok megítélése szempontjából nem bírnak relevanciával, ezért a felperes személyes meghallgatását mellőzte.
- A Fővárosi Törvényszék 29.K.703.839/2021. szám alatti eljárása**
- [16] A felperes idegenrendészeti kiutasítását elrendelő közigazgatási határozattal szemben indult közigazgatási perben a Fővárosi Törvényszék a 29.K.703.839/2021/11. számú végzésével kijavított 2021. június 14. napján kelt 29.K.703.839/2021/9. számú - perorvoslattal nem támadható - ítéletével az idegenrendészeti hatóság 106-1-6525/10/2021-Ké. számú határozatát megsemmisítette. Az ítélet indokolása szerint az Alkotmányvédelmi Hivatal 2021. március 23-án kelt irataiba való betekintés eredményeként arra a megállapításra jutott, hogy a felperes magyarországi tartózkodásának nemzetbiztonságot súlyosan sértő kockázatára utaló tényeket a II. rendű alperes kellő mennyiségű és minőségű adattal nem igazolta. Ebből eredően nem okszerű és nem logikus következtetést vont le, amikor azt állapította meg, hogy a felperes további tartózkodása Magyarország nemzetbiztonságát súlyosan sérti.
- A felülvizsgálati kérelem és az ellenkérelmek**
- [17] Az elsőfokú ítélettel szemben a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése és az ügyben eljáró bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítása iránt.
- [18] Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság nem hozhatott jogszerűen keresetet elutasító ítéletet, tekintettel arra, hogy a szakhatósági állásfoglalások nem kellően alátámasztottak adatokkal, így tévesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy az I. rendű alperes jogszerűen állapította meg azt, hogy magyarországi letelepedése veszélyezteti Magyarország nemzetbiztonságát.
- [19] Előadta, hogy 44 éve él Magyarországon, nyugdíjas, törvényisztelő életmódot folytat, családi kapcsolatai – nagykorú gyermeke, unokája – és vagyona Magyarországhoz kötik.
- [20] A szerzett jogok védelmével kapcsolatban keletkezett 3078/2017. (IV. 28) AB határozatra hivatkozással sérelmezte, hogy az I. rendű alperes a határozata meghozatalakor figyelmen kívül hagyta, hogy a letelepedési jogállásával együtt szerzett jogait, így a nyugdíját is elveszítené.
- [21] Rámutatott arra, hogy a nemzeti letelepedési engedély iránti és az idegenrendészeti kiutasítása ügyeiben készült szakhatósági állásfoglalások keletkezésének időpontjai között nem telt el olyan hosszú idő, amely alapján feltételezni lehetne, hogy vele szemben egyéb vagy súlyosabb kifogás merülhetett volna fel, mint amelyet a Fővárosi Törvényszék az idegenrendészeti kiutasítását elrendelő határozatot megsemmisítő ítéletében alaptalannak tartott. Álláspontja szerint a szakhatósági állásfoglalások értékelése közötti ellentmondás csak oly módon orvosolható, ha a Kúria betekint az általa vitatott III. rendű alperesi minősített adatokat tartalmazó iratanyagba.
- [22] Hivatkozott továbbá arra, hogy olyan huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személynek – *denzienship* – minősül, akire a Tanács 2003/109 EK irányelve (a továbbiakban: irányelv) vonatkozik. Érvelése szerint a Harmtv. vonatkozó rendelkezéseinek az irányelvvel összhangban álló értelmezéséből következően minél nagyobb mértékű az érintett személy és családja integrációja a fogadó tagállamban, annál nagyobb mértékű védelemben kell részesülniük a tagállam által, amely megadta számára a bevándorolt státuszt és gondosan mérlegelendő, hogy ezzel szemben fennáll-e valamilyen a közbiztonságot, nemzetbiztonságot érintő kényszerítő ok.
- [23] Hivatkozott továbbá arra, hogy a harmadik országok állampolgárai esetében sem lehet eltekinteni attól, ha kiskorút is érint – akárcsak közvetve is – az intézkedés. A kiskorúak családi kapcsolatainak védelmét az Egyesült Nemzeteknek a Gyermekek jogairól szóló, 1989. november 20-i egyezményben (a továbbiakban: Egyezmény) foglaltak irányadók. Az Egyezmény sérelmére hivatkozással kiemelte, hogy gyermeke ugyan már felnőttkorú, azonban a Magyarországon élő unokájával szoros a kapcsolata. Az alperesi döntés következményeként a közvetlen kapcsolattartás lehetősége megszűnne, mind nagykorú gyermekével, mind unokájával.
- [24] Hivatkozása szerint az I. rendű alperes döntése és a szakhatósági állásfoglalás az Alaptörvény szabadságjogi fejezete I. cikk (3) bekezdését sértve fosztják meg őt a korábban kiállított magyarországi huzamos tartózkodásra jogosító okmányától.

- [25] Végezetül kiemelte, hogy végső soron az idegenrendészeti jogszabályok jobbiztonságot sértő változásai miatt került abba a helyzetbe, hogy az évtizedek óta fennálló státuszát elvesztette, ami mind a családi kapcsolataira, mind a Magyarországon megszerzett egzisztenciájára súlyos hatással van.
- [26] Az I. rendű alperes felülvizsgálati ellenkérelmében az elsőfokú ítélet hatályában fenntartását kérte, tekintettel arra, hogy az nem jogszabálysértő. Indítványozta, hogy a Kúria tekintszen be a minősített adatokat tartalmazó iratanyagba.
- [27] A II. rendű alperes felülvizsgálati ellenkérelmében az elsőfokú ítélet hatályában fenntartását kérte, mivel az a felülvizsgálati kérelemben felhívott jogszabályokat nem sérti, illetőleg nem tér el a Kúria joggyakorlatáról.
- [28] A III. rendű alperes felülvizsgálati ellenkérelme az elsőfokú ítélet hatályában fenntartására irányult.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [29] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [30] A Kp. 120. § (5) bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.
- [31] A Kúria álláspontja szerint az elsőfokú bíróság megfelelő alapossággal feltárta és rögzítette ítéletének indokolásában a per alapjául szolgáló tényállást, és abból a vonatkozó rendelkezések helyes alkalmazásával érdemben helytálló jogi következtetést vont le.
- [32] Kifejtett indokait a Kúria annyiban pontosítja, hogy – szemben az elsőfokú bíróság által kifejtettekkel – a szakhatóság állásfoglalása a bíróságot nem köti, ha ez nem így lenne, akkor nem lenne az I. rendű alperes határozataival szembeni – az Alkotmánybíróság 11/2019. (III.29.) AB határozatában foglaltak szerinti – jogorvoslat tényleges, érdemi és hatékony, azaz a bírói jogvédelem teljesen kiüresedne. A nemzetbiztonsági ellenőrzés adatai, a tények kötik a bíróságot, a minősített iratanyagban rögzített adatokat, információkat a bíróság nem bírálhatja felül, kizárólag arról dönthet, hogy a szakhatósági állásfoglalás kellően alátámasztott-e adatokkal.
- [33] A Kúria korábban már foglalkozott a minősített adaton alapuló idegenrendészeti határozat jogszerűségének kérdésével a Kfv.VI.37.640/2018/9. számú végzésében, melynek elvi tartalma szerint, ha a hatóság minősített adatokra figyelemmel kialakított véleményre alapozza a döntését, akkor a határozat nem tartalmazhatja ezeket a minősített adatokat. Ez nem jelenti az indokolási kötelezettség megsértését. Ilyen esetben a közigazgatási bíróságnak a védett adatok megismerését követően kell a határozat jogszerűségéről állást foglalnia.
- [34] A Kúria a Kfv.37.047/2019/8. számú ítéletében azt is kimondta, hogy az idegenrendészeti hatóság és a bíróság döntéshozatala során köteles az Alkotmányvédelmi Hivatal javaslatát figyelembe venni. A bíróság a felperes hatékony jogvédelme érdekében tekint be az ügyiratba, és köteles azt ellenőrizni, hogy az abban foglalt adatok elegendő indokul szolgálnak-e az idegenrendészeti hatósági intézkedésnek. A bíróság a nemzetbiztonsági ellenőrzés adatait, következtetéseit nem bírálhatja felül, kizárólag arról dönthet, hogy a javaslatban foglaltak kellően alátámasztottak-e az adatokkal. A Kúria rámutatott továbbá arra, hogy a felperesre vonatkozó adatok egyfelől tények, másfelől az adatok értékelésére kizárólag az Alkotmányvédelmi Hivatal jogosult, annak felülmérlegelésére – értelemszerűen – nincs mód.
- [35] Az eljárás bíróság a Kúria által kialakított joggyakorlatot követte, és ezzel a felperes számára a hatékony jogvédelmet biztosította, amikor betekintett a minősített adatokat tartalmazó iratokba. Az iratok megtekintését követően arra a meggyőződésre jutott, hogy a minősített iratokban szereplő adatok, információk a II. és III. rendű alperesek szakhatósági állásfoglalásait alátámasztják, ennek következtében megalapozott az I. rendű alperes határozatában szereplő azon megállapítás, miszerint a felperes Magyarországon való letelepedése veszélyezteti a nemzetbiztonságot.
- [36] A Kúria e megállapítás érdemi felülvizsgálatát csak úgy tudta elvégezni, hogy szintén betekintett a per közigazgatási iratainak tekintendő minősített iratba. A Kúria a szakhatósági állásfoglalást megalapozó adatok ismeretében arra a következtetésre jutott, hogy az eljárás bíróság a hatáskörét a mérlegelésre való felhatalmazásának keretei között gyakorolta, a bizonyítékok értékelése nem volt kirívóan okszerűtlen, a logika szabályaival ellentétes, az elsőfokú ítélet [29] bekezdésben tett megállapítások helytállóak, az ezt vitató felperesi kifogások alaptalanok.
- [37] Ezt követően a Kúria a felperes ügyeiben keletkezett szakhatósági állásfoglalások közötti ellentmondásra alapított felperesi kifogás vizsgálatát.
- [38] A Harmtv. 45. § (2) bekezdés a) pontja szerint az a harmadik országbeli állampolgár, aki bevándoroltként vagy letelepedettként tartózkodik Magyarországon területén, csak akkor utasítható ki, ha további tartózkodása a nemzetbiztonságot, a közbiztonságot vagy a közrendet súlyosan sérti.
- [39] A Harmtv. 33. § (2) bekezdés b) pontja szerint nem kaphat ideiglenes letelepedési engedélyt, nemzeti letelepedési engedélyt vagy EK letelepedési engedélyt az a harmadik országbeli állampolgár, akinek a letelepedése veszélyezteti Magyarországon közbiztonságát vagy nemzetbiztonságát.
- [40] A kiemelt jogszabályi rendelkezésekből látható, hogy lényeges terminológiai különbség van az idegenrendészeti kiutasítás és a letelepedést kizáró ok feltétele között. Míg az idegenrendészeti kiutasítás feltétele egy már bekövetkezett súlyos sérelem, addig a nemzeti letelepedést kizáró ok fennállásához egy nemzetbiztonságot veszélyeztető helyzet lehetősége is elegendő. Mindebből következően a szakhatósági állásfoglalások értékelése közötti – felperes által vélt – ellentmondás csak látszólagos, annak valódi oka az alkalmazott jogszabályokban meghatározott feltételek különbözősége.
- [41] A szerzett jogok védelmére vonatkozó alaptörvényi követelmény megsértésére való hivatkozás kapcsán rámutat a Kúria arra, hogy az Alkotmánybíróság a hivatkozott határozatában alapjogokkal összefüggésben állapította meg a szerzett jogok védelmének követelményét. Az Európai Unió Alapjogi Chartája – 45. Cikk (1) bekezdés – az uniós

- polgárok számára biztosítja a szabad mozgás és a tartózkodás jogát, a harmadik országbeli állampolgárok számára ezen alapjogok jogszerű tartózkodás esetén biztosíthatók [Charta 45. cikk (2) bekezdés].
- [42] A nemzeti letelepedési engedély nem az irányelv átültetése nyomán került be a Harmtv.-be, ezért az irányelv rendelkezéseit nem lehetett figyelembe venni az értelmezés során.
- [43] A felperes az Egyezmény elveinek és személyi körülményeinek figyelmen kívül hagyása kapcsán nem jelölt meg jogszabálysértést, ezért e hivatkozásai érdemben nem voltak vizsgálhatók.
- [44] Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 20. cikke szerinti származékos tartózkodási jog fennállása érdekében a felperes nem igazolta, hogy lenne olyan, vele függőségi viszonyban lévő családtagja, akinek az ő magyarországi tartózkodásának megszűnése miatt el kellene hagynia az Európai Unió tagállamainak területét.
- [45] A Kúria, mint jogalkalmazó szerv a hatályos és az adott jogviszonyra alkalmazni rendelt jogszabályok alapján végzi a törvényességi felülvizsgálatot. A felülvizsgálati kérelemben felvetett jogkérdésben való állásfoglalás – sérti-e a jogbiztonságot az idegenrendészeti szabályok változása – nem tartozik a Kúria hatáskörébe.
- [46] Végezetül a Kúria megállapította, hogy a Fővárosi Törvényszék 29.K.703.839/2021/11. számú végzésével kijavított 29.K.703.839/2021/9. számú ítélete alapján a felperes idegenrendészeti kiutasítását elrendelő határozat megsemmisítésével az I. rendű alperesi határozatnak egyik indoka megdőlt ugyan, azonban a kizáró ok fennállása okán ez az ügy érdemére nem volt kihatással. A kizáró ok fennállása önmagában megalapozza a nemzeti letelepedési engedély kiadásának megtagadását.
- [47] A fent kifejtettekre tekintettel a Kúria az elsőfokú ítéletet a Kp. 121. § (2) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Kfv.VI.37.716/2022/11.)

174 Az ingatlan-nyilvántartási hatóságnak hatáskörében vizsgálnia kell az ingatlan-nyilvántartási bejegyzés alapjául szolgáló okirat nyilvánvaló alaki vagy tartalmi hiányosságát. Földforgalmi ügyben az adásvételi szerződésnek a mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyása alól való mentessége esetén az eladónak kötelessége igazolható módon nyilatkoznia a Földforgalmi tv. előírásai szerint a törvényben előírt elővásárlási sorrend figyelembevételéről. A nyilatkozatnak ki kell terjednie minden elővásárlási igényre, és ennek tükrében adandó meg részéről a bejegyzési engedély is [1997. évi CXLI. törvény (Inyvtv.) 39. § (3) bek.; 109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet (Inyvtv. vhr.) 75. §; 2013. évi CXXII. törvény (Földforgalmi tv.) 22. § (2) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes 2020. október 27. napján adásvételi szerződést kötött a felperesi érdekelttel a .../52 hrsz. alatti, szántó művelési ágú, 0,4132 ha területű ingatlan 1/1 tulajdoni hányadára. A tulajdonjog-bejegyzési engedélyt a felperes 2020. december 10-én adta meg az felperesi érdekeltnél részére.

- [2] Figyelemmel arra, hogy termőföld adásvételére került sor, a felperes a szerződést a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (a továbbiakban: Földforgalmi tv.) 21. § (1) bekezdése szerint továbbította a Polgármesteri Hivatal Jegyzőjének, (a továbbiakban: jegyző) aki gondoskodott annak hirdetményi úton való közléséről. A közzététel ideje alatt, 2021. február 12. napján az alperesi érdekeltnél elővásárlási elfogadó jognyilatkozatot tett.
- [3] Az felperesi érdekeltnél az alpereshez 2021. május 6. napján érkezett kérelmében az ingatlan tulajdonjogának bejegyzését kérte. A kérelemhez az adásvételi szerződés és a bejegyzési engedély mellett a jegyző által készített iratjegyzéket, az adásvételi szerződés hirdetményi úton történő közléséről szóló jegyzői nyilatkozatot, a felperes közzétételi kérelmét, az alperesi érdekeltnél jognyilatkozatát, továbbá az alperesi érdekeltnél földművesi minőségével kapcsolatos iratokat is mellékelte.
- [4] Az felperesi érdekeltnél tulajdonjog bejegyzés iránti kérelmét az alperes a 2021. június 4. napján kelt, 233.921/2021. számú határozatával elutasította. Indokolása szerint a kérelmet el kellett utasítani, mert az alperesi érdekeltnél elővásárlási elfogadó nyilatkozatot tett és nem került benyújtásra az elővásárlásra jogosult adatait tartalmazó bejegyzési engedély. Idézte az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (a továbbiakban: Inyvtv.) 32. § (6) bekezdését és 39. § (3) bekezdésének f) pontját, valamint a Földforgalmi tv. 22. § (1)–(2) bekezdéseit.

A kereseti kérelem és a védírat

- [5] A felperes keresetében kérte a határozat hatályon kívül helyezését és az alperes új eljárás lefolytatására kötelezését.
- [6] Előadta, hogy álláspontja szerint az alperes határozata az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 81. § (1) bekezdésébe ütközik, másrészt az elutasító határozattal az alperes a hatáskörét túllépte és az okiratokat megvizsgálva érdemben döntött a bejegyzés tárgyában, az elővásárlásra jogosult elfogadó nyilatkozatának érvényességéről, hatályosságáról.
- [7] A felperes kifejtette, hogy a Földforgalmi tv. 36. § (1) bekezdés b) pontja értelmében a felperesi érdekeltnél által benyújtott okirat a mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyásához nem kötött szerződés, mert az eladó a Magyar Állam, ezért a kérelem elbírálásánál az Inyvtv. végrehajtásáról szóló 109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet (a továbbiakban: Inyvtv. vhr.) 75. § (4) bekezdésében foglaltak az irányadóak, amelyet az alperes nem vett figyelembe. A Földforgalmi tv.-nyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény (a továbbiakban: Fétv.) 13. § (3) bekezdése szerint az adásvételi szerződésben rögzíteni kell azt is, hogy a vevő elővásárlásra jogosult-e, a jogosultság mely törvényen és az ott meghatározott sorrend mely ranghelyén áll fenn. Az állami tulajdonú ingatlanok értékesítése esetében az elővásárló ranghelyét a Magyar Állam eladónak kell értékelnie és nem az ingatlanügyi hatóságnak. A felperes a rendelkezésre álló iratokból azt állapította meg, hogy az elővásárló nem igazolta megfelelően a Földforgalmi tv. szerinti ranghelyét.

- [8] Az alperes a felperes keresetének elutasítását kérte. A vonatkozó jogszabályok ismertetését követően rámutatott, hogy az állam tulajdonában álló termőföld elidegenítése a Földforgalmi tv. 36. § (1) bekezdés *b)* pontja alapján mentes a hatósági jóváhagyás alól, ugyanakkor a jegyzői kifüggesztés ideje alatt elfogadó nyilatkozat került benyújtásra. Az alperesnek rendelkezésre állt az elővásárlásra jogosult elfogadó nyilatkozata, figyelembe kellett vennie, hogy a vevővel szemben más személy lehet jogosult az ingatlan megszerzésére, az elfogadó jognyilatkozat tényét ezért nem hagyhatta figyelmen kívül.
- [9] A felperesi érdekelt a felperes álláspontját osztva az alperes határozatának hatályon kívül helyezését és az alperes új eljárás lefolytatására kötelezését kérte.
- [10] Az alperesi érdekelt megjegyezte, hogy a kifüggesztési eljárásnak és az elővásárlói jog gyakorlásának nem lenne értelme, ha az alperesnek azt nem kellene vizsgálnia.

A jogerős ítélet

- [11] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.
- [12] Megállapítása szerint a tény, hogy a jogalkotó a mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyásához kötött szerződések köréből kivonta az állam tulajdonát képező ingatlanok értékesítését, erre vonatkozó kifejezett rendelkezés hiányában nem jelenti az ingatlan-nyilvántartási hatósági feladatok regisztratív jellegének áttörését. Nem jogosítja fel e szerződések esetében a jogszabály az ingatlanügyi hatóságot polgári jogi kérdésekben állásfoglalásra, illetve arra, hogy a jóváhagyás alá vont ingatlanok esetében a mezőgazdasági igazgatási szerv által vizsgálandó tények feltárását ő végezze el. Másfelől viszont köteles az Inyvtv. vhr. 75. §-a szerint a lemondó nyilatkozat meglétét vizsgálni, és, ha az egyértelműen nem áll rendelkezésre, akkor a bejegyzési kérelmet el kell utasítania.
- [13] Az iratcsatolási kötelezettség teljesítése azonban nem teremt automatikus eljárást, a földhivatal az okirat ellenőrzésére, az abban foglaltak értékelésére változatlanul köteles. Az ügyben kérdéses volt, hogy önmagában az iratok teljes körű csatolása folytán a felperesi érdekelt tulajdonjog bejegyzése iránti kérelme teljesíthető-e. Mivel az elővásárlásra jogosult élt e jogával és arról nyilatkozatot tett, az az alperes eljárásában nem volt figyelmen kívül hagyható.
- [14] Az elsőfokú bíróság szerint különös jelentősége volt a perbeli esetben a felperes által adott bejegyzési engedély időpontjának. Az adásvételi szerződés 2020. október 27. napján kelt, a tulajdonjog bejegyzési engedélyt a felperes 2020. december 10. napján kelt nyilatkozatában adta meg. Az alperesi érdekelt ezt követően, 2021. február 12-én tett elővásárlási elfogadó jognyilatkozatot. A felperes bejegyzési engedélye tehát az aláírásának időpontjában csak feltételes lehetett az elővásárlási jog fennállására tekintettel.
- [15] Annak ellenére tehát, hogy a benyújtott adásvételi szerződés és mellékletei bejegyzésre alkalmas okiratok voltak, az alperes a felperesi érdekelt tulajdonjogát nem jegyezhetette be, mert az elfogadó nyilatkozat meglétének tényét nem hagyhatta figyelmen kívül. A felperesi érdekelt tulajdonjoga csak a felperesnek az elfogadó nyilatkozat vele való közlését követően kiadott, a felperesi érdekelt javára szóló bejegyzési engedélyére tekintettel lett volna bejegyezhető. Mindezek alapján a benyújtott okiratokból megállapítható volt, hogy a bejegyzési engedélyt kellett volna a bejegyzéshez pótolni, ezért az alperesnek az Inyvtv. 39. § (3) bekezdésének *f)* pontja alapján a kérelmet határozattal el kellett utasítania.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [16] A felperes felülvizsgálati kérelmében az ítélet megváltoztatását és alperes új eljárás lefolytatására kötelezését kérte.
- [17] Álláspontja szerint a megelőző eljárásban az elfogadó nyilatkozat nem felelt meg az Fftv. 21. § (5) bekezdésében támasztott követelményeknek, ezért azt az Fftv. 21. § (9) bekezdése szerint neki, mint az elfogadó nyilatkozat értékelésére jogosultnak úgy kellett tekintenie, mintha jogosult elővásárlási jogát nem gyakorolta volna.
- [18] Az Inyvtv. 47. § (2) bekezdése egyértelműen rögzíti, ha a bejegyzés, illetőleg a feljegyzés alapjául szolgáló okirat jogszerűsége, illetőleg a bejegyezni kért jog, feljegyezni kért tény jogosultjának személye tekintetében a felek között jogvita alakul ki, akkor az ingatlanügyi hatóság köteles felfüggeszteni az eljárását.
- [19] Hangsúlyozta, hogy az állami tulajdonban álló termőfölddel kapcsolatos adásvételi szerződésnél nem az ingatlanügyi hatóságnak, hanem neki kell vizsgálnia, hogy az érvényes elfogadó nyilatkozatot benyújtó elővásárlásra jogosultak és a szerződéses vevő között miként alakul a törvény szerinti sorrend.
- [20] Az ingatlanügyi hatóságnak eszerint az Fftv. hatálya alá tartozó földek állami értékesítése esetén a bejegyzési eljárásban azt kell vizsgálnia, hogy a hatályos Inyvtv. vhr. 75. § (4) bekezdés *b)* pont *ba)* alpontjában foglalt iratok, nyilatkozatok csatolásra kerültek-e.
- [21] A felperes kijelentette, hogy abban az esetben, ha az elfogadó nyilatkozat oly módon nem alkalmas joghatás kiváltására, hogy az azt benyújtóval a szerződés megköthető legyen, az eladó az elfogadó nyilatkozatot mellőzni köteles. A Kúria által a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett Kfv.III.38.158/2021/5. és Kfv.III.38.148/2021/6. számú határozatok értelmében azonban ebben az esetben szükségtelen az eladónak újabb bejegyzési engedélyt kiállítania, hiszen nincs olyan elfogadó nyilatkozat, amely értelmében a ranghelyértékelést el kellene végezni. Sérülnek ezzel az ügyvédi letét lehetőségei.
- [22] Mindezek alapján a felülvizsgálati kérelem szerint az elsőfokú bíróság döntése sérti az az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Üttv.) 47. § (1) bekezdés *c)* pontját, az Inyvtv. vhr. 75. § (4) bekezdését, az Fftv. 22. § (1)–(2) bekezdését, az Inyvtv. 47. (2)–(3) bekezdését és az 1/2021. KPJE határozatát. Az elsőfokú bíróság ítélete továbbá ellentétes a Kúria BH 2018.322., a Kfv.III.37.861/2017/9., a Kfv.III.38.158/2021/5. és a Kfv.III.38.148/2021/6. számon közzétett határozatával.
- [23] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmet nem nyújtott be. A felperesi érdekelt írásos nyilatkozatában a felülvizsgálati kérelemben foglaltakat osztotta.

- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [24] A felülvizsgálati kérelem megalapozott a következők szerint.
- [25] A Kúria a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. tv. (a továbbiakban: Kp.) 115.§ (2) bekezdése folytán alkalmazandó Kp. 108.§ (1) bekezdésének, továbbá a Kp. 120.§ (5) bekezdésének megfelelően a jogerős ítéletet a felülvizsgálati kérelem és az ellenkérelem keretei között, a rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján vizsgálta felül.
- [26] A perbeli jogvita érdemi kérdése az volt, hogy állami tulajdonú termőföldnek a mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyásához nem kötött értékesítése esetén, amennyiben az értékesítés során elővásárlói jognyilatkozat érkezik, mit kell az adásvétel bejegyzése során az ingatlanügyi hatóságnak vizsgálnia.
- [27] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 5:167. § alapján az ingatlan-nyilvántartásba jog és jogilag jelentős tény bejegyzésére, feljegyzésére és adatok átvezetésére jogszabályban meghatározott okirat, továbbá bírósági vagy hatósági határozat alapján kerülhet sor (okirati elv).
- [28] Az ingatlan-nyilvántartási eljárásban a fenti rendelkezések alapján az okirati elv érvényesül, amelynek során a hatóság a jogszabályok által meghatározott formai és tartalmi követelmények betartását ellenőrzi, és a törvényben meghatározott kivételektől eltekintve nem jogosult a benyújtott okirat polgári jogi érvényességi körében vizsgálni (KGD.2013.17.). A földhivatal és a közigazgatási bíróság a bejegyzés alapjául szolgáló okiratnak csak az alaki vagy tartalmi hiányosságát teheti vizsgálat tárgyává, az abban szereplő tények megalapozottságát nem (KGD.2017.42.).
- [29] Az Inyvtv. 39. § (3) bekezdésének *f*) pontja szerint nem alkalmas hiánypótlásra a bejegyzés, feljegyzés alapjául szolgáló okirat és a kérelmet határozattal el kell utasítani, ha ahhoz, hogy bejegyezhető legyen, a bejegyzési engedélyt kellene pótolni, kivéve, ha a bejegyzett jogosult a tulajdonjog-bejegyzés alapjául szolgáló okiratban nyilatkozott arról, hogy a tulajdonjog-bejegyzési engedélyt későbbi időpontban, de legfeljebb az okirat ingatlanügyi hatósági benyújtását követő 6 hónapon belül megadja.
- [30] A Földforgalmi tv. 36. § (1) bekezdésének *b*) pontja alapján nem kell a mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyása az állam, illetve az önkormányzat tulajdonában álló föld elidegenítéséhez.
- [31] A Földforgalmi tv. 22. § (1) bekezdése szerint a jegyző a nyilatkozattételre nyitva álló határidő leteltét követő 8 napon belül a beérkezett, illetve a 21. § (4) bekezdésében meghatározottak szerint átvett jognyilatkozatokról iratjegyzéket készít, és azt az adás-vételi szerződés eredeti példányával, valamint a jognyilatkozatokkal együtt megküldi [a]) az eladó részére, ha az adás-vételi szerződés mentes a mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyása alól.
- [32] A 22. § (2) bekezdése szerint az (1) bekezdés *a*) pontjában meghatározott esetben az adás-vételi szerződés szerinti vevő helyébe az elővásárlásra jogosult az elfogadó jognyilatkozatának az eladóval történt közzétevése napján lép be. Több elővásárlásra jogosult elfogadó jognyilatkozata esetén az adásvételi szerződés szerinti vevő helyébe a sorrendben előrébb álló elővásárlásra jogosult, több, azonos ranghelyen álló elővásárlásra jogosult esetén pedig az eladó választása szerinti elővásárlásra jogosult lép.
- [33] A fentiek szerint az adásvételi szerződésnek a mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyása alól való mentessége esetén az eladónak kell közvetlenül érvényesítenie a Földforgalmi tv. előbbi pontban előírt követelményeit, azaz alkalmaznia a törvény elővásárlási sorrendre vonatkozó szabályait.
- [34] Az Inyvtv. vhr. 75. §-a rögzíti, hogy elővásárlási jog esetén milyen iratok csatolására van szükség a tulajdonjog ingatlan-nyilvántartási bejegyzéséhez. A (4) bekezdés alapján az (1)–(3) bekezdésben foglaltak alkalmazása akkor mellőzhető, ha a Földforgalmi tv. alapján földnek minősülő ingatlan szerzése esetében
b) a mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyásához nem kötött szerzés esetén
ba) a kérelmező a szerződésnek az elővásárlásra jogosultakkal hirdetményi úton történő közzétételét igazoló, a jegyző által az eladó részére – az elővásárlási és előhaszonbérleti jog gyakorlása érdekében az adásvételi és a haszonbérleti szerződés hirdetményi úton történő közzétételére vonatkozó eljárási szabályokról szóló kormányrendelet szerint – megküldött jognyilatkozatokat és iratjegyzéket csatolja.
- [35] Megállapítható, hogy az adásvételi szerződésnek a mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyása alól való mentessége esetén az eladó (jelen esetben a felperes) a jegyző részéről neki megküldött iratjegyzék csatolásával és több közül az egyik elővásárlási nyilatkozat elfogadásával még nem feltétlenül teljesíti a Földforgalmi tv. 22. § (2) bekezdése szerinti kötelezettségét, vagyis a törvényben előírt elővásárlási sorrend alkalmazását. Ez a követelmény csakis akkor tekinthető kimerítettnek, ha minden elővásárlásra jogosult nyilatkozatára kiterjedően, azaz az összes érvényes nyilatkozat ismeretében, azok figyelembe vételével és értékelésével kerül megtételre.
- [36] A felperes jelen ügyben azzal érvelt, hogy az alperesi érdekelt elfogadó nyilatkozata érvénytelennek minősül. Az érvényesség e körben valóban a per kulcskérdése, aminek tekintetében a Kúria szerteágazó gyakorlattal rendelkezik.
- [37] Az elsőfokú bíróság a Kúria KGD.2019.124. számon közzétett Kfv.II.37.194/2018/11. számú ítéletét, valamint az ezen ítélet során is figyelembe vett Kfv.II.37.779/2017/6., és Kfv.IV.38.044/2017/7. számú ítéleteket vette alapul. Ezek lényege, hogy nem jogosítja fel a szerződések esetében a jogszabály az ingatlanügyi hatóságot polgári jogi kérdésekben állásfoglalásra, továbbá a lemondó nyilatkozat meglétét vizsgálnia kell, és ha az nem egyértelműen áll rendelkezésre, akkor a bejegyzési kérelmet el kell utasítania.
- [38] A felperes felülvizsgálati kérelmében a kúriai döntések másik csoportjára hivatkozik. A Kfv.III.38.158/2021/5. és Kfv.III.38.148/2021/6. számú határozatok értelmében a jelen ügyben is vizsgált esetben szükségtelen az eladónak újabb bejegyzési engedélyt kiállítania, hiszen nincs érvényesen olyan elfogadó nyilatkozat, amely értelmében a ranghelyértékelést újra el kellene végezni. Ellenkező esetben sérülnének az ügyvédi letét lehetőségei. A Kfv.III.37.861/2017/9. számú

- döntés szerint pedig nem az ingatlanügyi hatóságnak, hanem az eladónak kell vizsgálnia ranghelyeket, ami a jogszabály rendelkezése miatt nem hatósági hatáskör, tehát adott esetben polgári jogvitára tartozó kérdés. Ilyen értelemben hivatkozható az 1/2021. KPJE határozat.
- [39] A döntések értékelése során figyelemmel kell lenni arra, hogy a vonatkozó joganyag folyamatos változáson megy keresztül. Az egyes ügyekben alkalmazandó jog nem feltétlenül azonos a jelen ügyben hivatkozható szabályokkal. Tekintetbe kellett ugyanakkor azt is venni, hogy jelen ügy tényállása a hivatkozott hasonló ügyek egyik csoportjával sem feltétlenül azonos, aminek tükrében a jogi kérdés sem teljesen megegyező.
- [40] Az 1/2021. számú KPJE határozat szerint abban az esetben, ha az elővásárlási jog jogosultjának nyilatkozata bármely – akár alak, akár tartalmi – okból nyilvánvalóan nem felel meg az anyagi jogi feltételeknek, akkor a vevő tulajdonjogát be kell jegyezni az ingatlan-nyilvántartásba.
- [41] A szóban forgó probléma szempontjából releváns kérdésre vonatkozóan ebből összefoglalóan megállapítható, hogy az alperesi érdekelt rájelentkezésének nyilvánvaló érvénytelensége esetén lenne bejegyezhető a felperesi érdekelt javára a tulajdonosváltás. Ha viszont a jogosulti nyilatkozat érvényes lehet, akkor nem, mert olyankor az alperes, mint regisztratív szerv nem vizsgálhatja érdemben a jogviszony tartalmát. Az ilyenkor felmerülő jogvitában polgári bíróság járhat el.
- [42] Jelen ügyben ugyanakkor nem ismert, hogy az alperesi érdekelt elfogadó nyilatkozatát miért tartja nyilvánvalóan érvénytelennek a felperes. Azért kulcskérdés ez, mert az alperes a KPJE határozat alapján az érvényesség körében nem vizsgálódhat ugyan, de a nyilvánvaló érvénytelenséget adott esetben köteles megállapítani.
- [43] A felperes érvénytelenségre hivatkozása viszont abban a tekintetben nem elégséges, miszerint a mezőgazdasági igazgatási szerv engedélye alóli mentessége folytán rajta múlik a szerződés megkötése. Az előbbieket szerint a Földforgalmi tv. 22. §-a és az Inyvt. vhr. 75. §-a alapján ugyanis a rangsorolást igazolhatóan el kell végeznie, illetve ha nyilvánvaló érvénytelenségi ok merül fel, azt dokumentálhatóan meg kell állapítania. Biztosan nem érvényteleníti a határidőben tett elfogadó nyilatkozatot ugyanis pusztán az a körülmény, hogy a felperes nem a nyilatkozatot tevővel kíván szerződni.
- [44] Az elsőfokú bíróság utalt rá, hogy az alperes határozatának indokolása az elvárhatónál tömörebb volt, mert nem fejtette ki egyértelműen és kellő terjedelemben, hogy az ismertetett tényállásból pontosan hogyan következik az érvényes bejegyzési engedély hiánya. A Kúria szerint ennek a körülménynek a jelentősége azonban meghatározó. Ha az alperesi érdekelt elővásárlási nyilatkozata érvénytelen a jegyző részéről csatolásra került iratok alapján, akkor ezen az alapon az ingatlan-nyilvántartási bejegyzés a felperesi érdekelt javára nem tagadható meg. Ellenkező esetben a bejegyzési engedély érvénytelenségének megállapítása megalapozott az Inyvt. 39. § (3) bekezdés f) pontja alapján, miként azt a határozat indokolása tartalmazza. A Kúria szerint tehát az elsőfokú bíróságnak azt kellett volna megállapítania, hogy az alperes határozata hiányos abban a tekintetben, miszerint hatáskörében, azaz a bejegyzés alapjául szolgáló okirat alak, vagy tartalmi hiányossága vizsgálata körében, nem tisztázta egyértelműen az alperesi érdekelti elővásárlási jog gyakorlására vonatkozó elővásárlási nyilatkozat esetlegesen nyilvánvaló érvénytelensége, avagy e körülmény nem nyilvánvaló voltának tényét.
- [45] E kifejtett érvelés alapján a Kúria az elsőfokú bíróság ítéletét a Kp. 121. § (1) bekezdés b) pontja alkalmazásával úgy változtatta meg, hogy az alperes határozatát megsemmisítette, és a közigazgatási szervet új eljárás lefolytatására kötelezte. A megismételt eljárásban a felperesnek be kell csatolnia az alperesi érdekelt elfogadó nyilatkozatának nyilvánvaló érvénytelenségére vonatkozó dokumentumot, majd az alperesnek kétséget kizáróan kell, az előbbieket meghatározott módon, feladatával összefüggésben szabályozott (korlátozott terjedelmű) hatáskörében az érvénytelenség kérdésében döntenie, és ennek a következményeit kell levonnia a bejegyzési kérelem teljesítése vagy elutasítása vonatkozásában. Ez azt is jelenti, hogy döntését ebben a tekintetben is, jogszabályban meghatározott hatásköre gyakorlásának keretei között, a szükséges mértékig indokolnia kell.

(Kúria Kfv.VI.37.756/2022/7.)

175 Az Önkormányzat azzal, hogy a telekadó mértékének megállapításakor nem vette figyelembe az illetékességi területén fekvő telkek (közpark, közút) közösségi funkcióját, nem teljesítette a Htv. által a helyi sajátosságok figyelembevételére vonatkozó differenciálási kötelezettségét [1990. évi C. törvény (Htv.) 6. § c) pont, 7. §; 2017. évi I. törvény (Kp.) 146. §].

Az indítvány alapjául szolgáló tényállás

- [1] A Fővárosi Törvényszék (a továbbiakban: indítványozó bíróság) előtt ugyanazon felperest érintő négy ügyben (108.K.703.066/2021., 108.K.702.463/2021., 108.K.703.061/2021., 108.K.703.062/2021. szám alatt) folyamatban lévő közigazgatási perekben felfüggesztette a perek tárgyalását és hasonló szövegezésű, 2022. november 22. napján kelt indítványával fordult a Kúria Önkormányzati Tanácsához (a továbbiakban: Önkormányzati Tanács).
- [2] Az indítványozó előtt folyó perek felperesét Budapest Fővárosi XIII. kerületi Önkormányzat Jegyzője, mint elsőfokú adóhatóság határozataival a felperes tulajdonában álló ingatlanok vonatkozásában telekadó fizetésére kötelezte a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény (a továbbiakban: Htv.) és Budapest Főváros XIII. Kerületi Önkormányzat Képviselő-testületének a telekadóról szóló 53/2011. (XII. 16.) önkormányzati rendelete (a továbbiakban: Ör.) alapján.
- [3] Ez alapján az indítványokkal érintett perek felperesét a .../1 helyrajzi szám alatt található Ingatlan1. vonatkozásában 2015–2017. évekre összesen 35 225 190 Ft, évente 11 741 730 Ft összegű; az Ingatlan2. vonatkozásában a 2015–2020. évekre összesen 2 072 020 Ft összegű; az Ingatlan3.

- vonatkozásában 2015–2018. évekre összesen 3 912 944 Ft, évente 978 236 Ft összegű, az Ingatlan4. vonatkozásában a 2015–2020. évekre összesen 2 286 096 Ft összegű telekadó fizetésére kötelezte az elsőfokú adóhatóság.
- [4] Budapest Főváros XIII. Kerületi Önkormányzat Képviselő-testületének a Budapest XIII. kerület Duna – Meder utca – Cserhalom utca – Rákospatak által határolt terület építési szabályzatáról szóló – 2019. június 29. napjáig hatályos – 37/2001. (X. 20.) önkormányzati rendelete (a továbbiakban: KESZ) az ingatlanokat kiemelt szabályozást igénylő, összvárosi érdekű területnek, a területhasználat módja szerint az Ingatlan1.-t közparknak, a Dunaparton végighúzódó zöldterületnek; Ingatlan2.-t és Ingatlan4.-t övezetbe nem sorolt közterületeknek, közlekedési területnek, közútnak; Ingatlan3.-t közparknak minősítette már 2015. évet megelőzően.
- [5] A felperes – a 2005. augusztus 16. napjától 1/1 arányban tulajdonában álló – Ingatlan1.-et az Önkormányzat részére értékesítette, az Önkormányzat tulajdonjoga 2017. június 21. napján került bejegyzésre. Az Ingatlan3.-at a felperes az Önkormányzat részére telekesere útján értékesítette a 2018. április 10. napján kelt szerződéssel. Az Ingatlan2. és Ingatlan4. vonatkozásában felperes és az Önkormányzat között 2009. július 14-én létrejött VI-4/313/2009. számú megállapodás szerint felek „kölsönösen egymással szemben szerződéskötési kötelezettséget” vállaltak arra, hogy az ingatlanra „külön szerződést (...) kötnék egymással, amelynek alapján az Önkormányzat” az ingatlan „1/1 arányú kizárólagos tulajdonát, kivett közút megnevezéssel megszerzi.”
- [6] A másodfokú hatóságként eljáró Budapest Főváros Kormányhivatala, mint az indítványozó előtt folyó perek alperese az elsőfokú határozatokat helybenhagyta. Indokolása szerint a Htv. nem mentesíti az ingatlant az adó alól, a közpark mint művelés alól kivett terület a telekadó hatálya alá tartozik (Htv. 52. § 16. pontjában nem szerepel), ezért az ingatlan adótárgy.
- [7] A felperes a másodfokú döntésekkel szemben közigazgatási pert kezdeményezett az indítványozó bíróság előtt, melyben elsődlegesen a határozat megváltoztatását kérte a terhére megállapított telekadó fizetési kötelezettség törlésével, másodlagos a határozat elsőfokú határozatra kiterjedő megsemmisítését és az elsőfokú adóhatóság új eljárásra kötelezését kérte.
- [8] A perben kirendelt igazságügyi szakértő az Ingatlan1. tekintetében megállapította, hogy a kivett közpark és vegyes funkciójú épület megnevezésű ingatlan 36 465 m² alapterületű, azon földhasználati joggal egy Yacht-club létesült. A vízparttal övezett terület zöldterületként kialakított, a gyalogosok számára burkolt utakkal. A víz, csatorna, gáz, villany közművek kiépítettek. A szakértő az Ingatlan1. elméleti forgalmi (piaci) értékét 2015–2020. évekre vonatkozóan 453 430 000 és 868 920 000 forint közötti összegekben határozta meg.
- [9] Az Ingatlan2. 1055 m² kivett saját használatú út, övezeti besorolása közlekedési terület. A szakértő az Ingatlan2. elméleti forgalmi (piaci) értékét 2015–2020. évekre vonatkozóan 15 970 000 és 30 590 000 forint közötti összegekben határozta meg.
- [10] Az Ingatlan3. 3038 m² területű kivett közpark, közművesített. A szakértő az Ingatlan3. elméleti forgalmi (piaci) értékét 2015–2020. évekre vonatkozóan 43 440 000 és 87 570 000 forint közötti összegekben határozta meg.
- [11] Az Ingatlan4. 1164 m² kivett saját használatú út, övezeti besorolása közlekedési terület. A szakértő az Ingatlan2. elméleti forgalmi (piaci) értékét 2015–2020. évekre vonatkozóan 17 610 000 és 33 740 000 forint közötti összegekben határozta meg.
- Az indítvány és az Önkormányzat védirata**
- [12] Az indítványozó bíróság a 2022. november 22. napján kelt 108.K.703.066/2021/38., 108.K.702.463/2021/41., 108.K.703.061/2021/41., 108.K.703.062/2021/37. számú – utóbb kijavított – végzéseiben a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 144. §-a alapján indítványozta az Önkormányzati Tanács eljárását és egyidejűleg a perek tárgyalását a normakontroll eljárás jogerős befejezéséig felfüggesztette.
- [13] Az Önkormányzati Tanács az indítványokat a Kp. 139. §-a alapján alkalmazandó Kp. 31. § (1) bekezdése alapján egyesítette tekintettel arra, hogy ugyanazon önkormányzati rendelet ugyanazon rendelkezése törvényességének egyező indokoláson nyugvó felülvizsgálatára irányul.
- [14] Az indítványozó bíróság szerint az érintett telekadó vonatkozásában az képezi a vizsgálat tárgyát, hogy a Htv. rendelkezéseibe ütközik-e az olyan önkormányzati rendelet, mely nincs tekintettel az illetékességi területén fekvő telkek eltérő tulajdonságaira, a mentességi szabályok alkalmazása a helyi sajátosságok, a telkek közötti értékkülönbségek megjelenítésére.
- [15] Az ingatlanok az önkormányzat döntése alapján kiemelt szabályozást igénylő, összvárosi érdekű területnek minősülnek, más célú hasznosításuk ténylegesen kizárt volt, a tulajdonosuk nem rendelkezhetett velük semmilyen módon, nem zárhatta ki, nem is korlátozhatta a közhasználatot az érintett ingatlanokon, az önkormányzat döntésével (KESZ) eltérést nem engedő módon a magántulajdonba tartozó ingatlanokat önkormányzati kötelezettséggel terhelte. A perben kirendelt szakértő által is kimunkáltan a vizsgált ingatlanok csak elméleti forgalmi értékkel bírnak, azok tényleges piaci értéke a szabad forgalomban – az Önkormányzat részére való kötelező átadás folytán – nem határozható meg.
- [16] Az Ör. az önkormányzat illetékességi területén található valamennyi, építmény nélküli telket egységes adómérték alá vonta, az érintett 2015–2020. közötti időszakban évi 322 Ft/m² előírásával. Az önkormányzat ezzel mellőzte bármilyen jellegű helyi sajátosság figyelembevételét az adókötelezettség megállapításakor, nem volt tekintettel azokra a telkekre, amelyek közfunkciót látnak el. Az ingatlan közfunkciót ellátó közpark, a közszolgáltatásnak a kerületi önkormányzat és a helyi közösség is érintettje, melyet figyelembe kell venni a telekadó mértékének meghatározásakor. (Köf.5.022/2014/4., 18. pont)
- [17] Az indítványozó bíróság szerint az adó mértékének megállapításakor, az Ör. szabályozási módja nem áll összhangban a Htv. 6. § c) pontjával, és a 2017.

- január 1-jétől hatályos Htv. 7. § g) pontjával, így azzal a törvényi előírással, amely szerint az önkormányzatnak az adómérték megállapításakor figyelemmel kell lennie az illetékességi területén elhelyezkedő telkek sajátosságaira, ami a telekadó szabályozásakor a telkek értékére, forgalomképességére és használatára kihatással lévő sajátosságokat is jelenti.
- [18] Ez alapján az indítványozó bíróság meggyőződése, hogy az Ör. 2. § (2)–(3) bekezdései a Htv. rendelkezéseibe és Magyarország Alaptörvényének (a továbbiakban: Alaptörvény) XXX. cikk (1) bekezdésébe ütköznek azáltal, hogy nem vették figyelembe az ingatlan eltérő tulajdonságait, annak közszolgálati funkcióját, de facto forgalomképtelen jellegét. Mindezek alapján az Ör. felhívott rendelkezései más jogszabályba ütközésének megállapítását, e rendelkezések megsemmisítését, valamint az általános, és a Fővárosi Törvényszék indítvánnyal érintett pereiben való alkalmazás tilalmának elrendelését kérte.
- [19] Az Önkormányzati Tanács a Kp. 140. § (1) bekezdése alapján alkalmazandó 42. § (1) bekezdése alapján az érintett önkormányzatot (a továbbiakban: Önkormányzat) felhívta az indítványra vonatkozó nyilatkozata megtételére.
- [20] Az Önkormányzat védiratában az indítvány elutasítását és Ör. alkalmazási tilalma elrendelésének mellőzését kérte.
- [21] Előadta, hogy az Ör. megalkotása és felülvizsgálata során minden alkalommal vizsgálta és vizsgálja a Htv. 6. § c), majd a Htv. 7. § g) pontjában előírt kritériumokat, így a helyi sajátosságokat is. A jelen eljárás alapját képező ingatlanok egyedi, speciális helyzetben voltak a vizsgált időszakban, mely a XIII. kerület közigazgatási területén nagyon kis számban fordul elő, lényegében csak a Felperes vonatkozásában. Ha ilyen helyzetet az Ör. külön szabályozna, úgy az álláspontja szerint egyedi esetre történő jogalkotást eredményezne, és az egy adózóra vonatkozó rendeleti szabály nem felelne meg a normativitás követelményének.
- [22] A védirat kitért arra is, hogy az Ingatlan1.-ről a felperes már annak 2005. évi megvásárlásakor tudta, hogy annak művelési ága közpark, s mint ilyen, építési korlátozás alá esik, ennek ellenére épített rá felépítményt, használta, hasznosította. Az adásvételt követően létrejött megállapodás alapján viszont a mai napig térítésmentesen használhatja ezeket a létesítményeket. Az Ingatlan1. és Ingatlan3. vonatkozásában a felperes a tulajdonában lévő közpark besorolású ingatlanokat nem alakította ki közparkként, nem is üzemeltette akként, nem látott el önkormányzati feladatot. Az Ingatlan2. és Ingatlan4. magántulajdonban lévő kivett saját használatú útként szerepelnek az ingatlan-nyilvántartásban, ezek egyike sem közút, sem műszakilag, sem jogilag, a közforgalom számára nincsnek megnyitva.
- [23] Hivatkozott az Önkormányzati Tanács Köf.5.033/2019/4. számú határozatának több pontjára, mely szerint nem valósított meg diszkriminációt az önkormányzat azzal, hogy a magánutat nem sorolta a mentességet élvező adótárgyak körébe. Valamint arra is utalt, hogy az ebben az ügyben vizsgált ingatlan az ingatlan-nyilvántartásban kivett, saját használatú út megnevezéssel szerepelt, ezért a Kúria úgy látta, hogy sem a Htv., sem az Ör. szerint adómentesség alá nem esik.
- [24] Vitatta az ingatlanok értékével kapcsolatos megállapításokat. Álláspontja szerint az ingatlanok a jelen állapotukban is értékekkel bírnak a tulajdonos számára, hiszen azt hasznosítja, abból bevételre tesz szert, másrészt pedig az ingatlanok után közterület-használati díjat nem fizet. Pusztán a KÉSZ alapján történő szabályozás révén nem tekinthető az adott ingatlan értéktelennek. A szakértői véleményben megállapított ingatlanértékek az ingatlanok reális értékei, s a kivett adó mértéke ehhez mérten nem konfiskáló.
- [25] Végezetül hivatkozott arra az Önkormányzat, hogy időközben módosította az adórendeletét. Így az Ör. indítványozó bíróság által kifogásolt 2. § (3) bekezdése már nincs hatályban, ezért az alkalmazási tilalom elrendelése kizárólag az indítványozó bíróság előtt folyamatban lévő eljárás tárgyát képező jogvita eldöntése szempontjából bír jogi relevanciával.
- Az Önkormányzati Tanács döntésének indokai**
- [26] Az indítvány az alábbiak szerint részben megalapozott.
- [27] Az Ör. indítványozó előtti perekben alkalmazandó (2015–2017. évek) rendelkezései:
2. § (2) A telekadó alapja a telek m²-ben számított területe.
2. § (3) A telekadó mértéke a (2) bekezdés szerinti adóalap-számítás alapján: 322 Ft/m².
Az Ör. 2. § (3) bekezdés – jelenleg – a) pontjában meghatározott adómérték 2023. január 18. napjától kiegészült egy kivétel-szabállyal a következők szerint:
b) 0 Ft/m² az ingatlan-nyilvántartásból megállapíthatóan közforgalom számára megnyitott telekre, kivéve, ha a közforgalommal nem érintett telekrész meghaladja a helyi építési szabályzat szerint az övezetben kialakítható építési telek megengedett legkisebb méretét.
- [28] A Kp. 144. §-a és a 146. § (1) bekezdés b) pontja bírói indítvány alapján lehetővé teszi a már nem hatályos önkormányzati rendelet egyes, az indítványozó bíróság által alkalmazandó rendelkezéseinek a felülvizsgálatát. Az Önkormányzati Tanács joggyakorlata szerint bírói kezdeményezés esetén azt a jogot vizsgálja, amelyet a bírónak alkalmaznia kell, így kerülhet sor a későbbiekben módosult önkormányzati rendeletek és jogszabályi rendelkezések vizsgálatára (Köf.5012/2016/4., Köf.5024/2019/4.). Ezért az időközben bekövetkezett rendeletmódosítás az indítvány érdemi elbírálásának a jelen ügyben nem volt akadálya.
- [29] A Kúria az indítványt tartalma szerint elbírálva, az abban szereplő időbeli hatály keretei között foglalt állást az indítvány tárgyában.
- [30] Az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdése „a helyi közügyek intézése körében törvény keretei között” hatalmazza fel a helyi önkormányzatokat rendeletalkotásra. Az Alaptörvény 32. cikk (2) bekezdése szerint „feladatkörében eljárva a helyi önkormányzat törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján önkormányzati rendeletet alkot”.
- [31] Helyi adók bevezetésére a Htv. 1. §-a hatalmazza fel az önkormányzatokat, melyek a Htv.

- rendelkezéseinek keretei között élhetnek az adómegállapítás jogával. A mérlegelési jog határait, törvényes korlátait jelen ügyben részben a 2016. december 31. napjáig hatályban volt Htv. 6. § c) pontja, valamint azt követően hatályba lépett Htv. 7. § g) pontja jelöli ki.
- [32] A bírói indítvány szerint az Ör. 2. § (2) bekezdésében meghatározott adómérték alapján megállapított telekadó jogszabálysértő, mert az adóztatott vagyontárgy értékéhez nem igazodik, továbbá a szabályozás a telkek sajátosságait nem vette figyelembe.
- [33] Az Önkormányzati Tanács az önkormányzatok telekadóztatási gyakorlatát a 2016. december 31. napjáig hatályban volt Htv. 6. § c) pontjával összefüggésben számos ügyben vizsgálta. A telekadó mértékére vonatkozó rendelkezés törvényességét vizsgáló Köf.5.001/2013/5. számú határozatában megállapította, hogy „a vagyoni típusú adók célja az arányos közteherviselés elvének megvalósítása: a vagyonadó alapja minden adóalany vonatkozásában ugyanaz, a vagyontömeg, jelen esetben az ingatlanulajdon. Az adókötelezettség törvényi okból, a tulajdonolt vagyontömege tekintettel keletkezik”. Ez azt jelenti, hogy a kötelezettség tartalmának, mértékének a vagyontömeg értékéhez – amely egyben az adóalany teherviselő képességét is jelenti – kell igazodnia. Ez az alapja a vagyonadók esetében az adózókkal szembeni azonos (önkormányzati) jogalkotói elbánásnak. A teherbíró képességhez igazodó közteherviselés alkotmányos kötelezettsége magában foglalja – többek között – az adómérték arányosságát. Ezt az arányossági követelményt a telekadóról szóló szabályozásra vonatkoztatva a Kúria ítélezési gyakorlata az adómérték meghatározásának differenciáltságához szorosan kapcsolódó kérdésként vizsgálta.
- [34] A Köf.5.018/2016/4. számú határozat azt emelte ki, hogy az önkormányzatnak értékelnie kell az illetékességi területe alá tartozó telkek rendeltetését, azok földrajzi elhelyezkedését, a településre jellemző eltérő forgalmi értéket általában, és a településen belüli forgalmi értékekben jelentkező eltéréseket is. (Köf.5.019/2018/4.) Az Önkormányzati Tanács helyi sajátosságként tekintett pl. a külterületi ingatlanok méretbeli sajátosságaira, a funkcióbeli különbségekre (Köf.5.045/2013/6. számú határozat), a településen belüli elhelyezkedésre (Köf.5.001/2013/5. számú határozat). Az adótárgy funkciója is eredményezhet olyan sajátosságot, amelyre tekintettel kell lenni a telekadó mértékének megállapításakor. (Köf.5.022/2014/4. számú határozat)
- [35] A Htv. 2017. január 1-jétől beiktatott 7. § g) pontja szerint: „[a]z önkormányzat adómegállapítási jogát korlátozza az, (...) hogy az adóalap fajtáját, az adó mértékét, a rendeleti adómentességet és adókedvezményt úgy állapíthatja meg, hogy azok összességükben egyaránt megfeleljenek a helyi sajátosságoknak, az önkormányzat gazdálkodási követelményeinek és az adóalanyok széles körét érintően az adóalanyok teherviselő képességének.”
- [36] A Kúria mindenekelőtt az Ör.-ben meghatározott telekadó mértékét, majd az adómérték megállapítása során az önkormányzati mérlegelés jogszerűségét vizsgálta.
- [37] Az indítványozó bíróság véleménye szerint az önkormányzat az adómentesség szabályainak megállapításával, továbbá azzal, hogy adókedvezményről nem rendelkezik, nem volt figyelemmel az adótárgy speciális helyzetére.
- [38] Az Önkormányzati Tanács már több esetben kifejtette, hogy a Htv. fogalomhasználatában megjelenő „helyi sajátosságoknak való megfelelés” követelményét nem lehet egyedileg értékelni, csak az önkormányzat gazdálkodási követelményeivel és az adóalanyok széles körét érintően az adóalanyok teherviselő képességének összevetésével. Előírhat az önkormányzat eltérő adómértéket az adótárgyak funkciója, földrajzi elhelyezkedése szerint, de ennek jogszerűsége attól függ, hogy a szabályozás kialakításakor elvégezte-e a szükséges mérlegelést, figyelemmel volt-e az adóalanyok teherviselő képességére és az eltérő adómértéket tudja-e kellően indokolni a helyi sajátosságokkal. (Köf.5001/2013/6., Köf.5020/2015/6., Köf.5021/2015., Köf.5011/2015., Köf.5019/2018/4.)
- [39] Az Önkormányzat védíratában hivatkozott a Köf.5.033/2019/4. számú döntésre, ugyanakkor a Kúria Önkormányzati Tanácsa megállapította, hogy ezen eltérő tényállás mellett született döntésnek nincs jelentősége jelen ügy szempontjából. A hivatkozott ügyben magántulajdonban álló közforgalom számára megnyitott magánút vonatkozásában állapította meg, hogy „nem valósított meg diszkriminációt az önkormányzat azzal, hogy a magánutat nem sorolta a mentességet élvező adótárgyak körébe.” Ehhez képest jelen esetben közpark és övezetbe nem sorolt közterület, közlekedési terület, közút funkciót betöltő ingatlanokról van szó.
- [40] Az Önkormányzati Tanács megállapította, hogy a felek között nem volt vitatott a perbeli, a vizsgált időszakban magántulajdonban álló ingatlanok speciális helyzete, így az, hogy a KÉSZ a területhasználat módja szerint az Ingatlan1.-t és az Ingatlan3.-t közparknak, az Ingatlan2.-t és Ingatlan4.-t övezetbe nem sorolt közterületeknek, közlekedési területnek, közútnak minősítette, ekként ezen ingatlanok használata (hasznosítása), értékesítése korlátozott. A szabályozás ugyanakkor a telekadó mértékét egységesen 322 Ft/m² összegben határozta meg. Mentesség kizárólag a magánszemély tulajdonában lévő, nem üzleti célú építményt tartalmazó telekre vonatkozott.
- [41] Ezek alapján az Ör. nem határozott meg eltérő adómértéket az illetékességi területén sajátos helyzetben lévő, magántulajdonban lévő, ugyanakkor a KÉSZ rendelkezései miatt korlátozottan használható, hasznosítható telkek vonatkozásában, hanem a Htv. szerinti telekadó maximumához közelítő adómértéket írt elő egységesen. Ezért a telekadó mértékének meghatározásakor a Htv. 6. § c) pontja [majd utóbb a Htv. 7. § g) pontja] szerinti helyi sajátosság körében értékelendő lett volna az, hogy az érintett önkormányzat illetékességi területén több speciális közösségi funkcióval terhelt telek is van, mely az önkormányzat feladatellátáshoz kapcsolódó közösségi funkciót tölt be.
- [42] Az Önkormányzat indítványában hivatkozott arra, hogy az ingatlanokat az alapügy felperese a megadott időszakban ténylegesen használta, hasznosította, bevétele származott belőle. Ugyanakkor az nem volt

- vitatott, hogy maga az Önkormányzat döntött úgy a KÉSZ megalkotása során, hogy az ingatlanokat speciális közösségi funkciójú kategóriába sorolja. Eppen ezért e hivatkozás nem foghat helyt, a terület használatával, hasznosításával kapcsolatos Önkormányzati igényeket jelen eljárástól (az adó megállapításától) el kell választani, azok esetlegesen más peres eljárásban érvényesíthetők.
- [43] Természetesen az érintett önkormányzat jogalkotói autonómiájába tartozik az, hogy a helyi adó alóli mentességet milyen körre terjeszti ki. Helyi sajátosságként ugyanakkor törvényi kötelezettsége értékelní az adómérték meghatározásakor az illetékességi területén lévő, közösségi funkciót is betöltő telkek speciális helyzetét. E törvényi kötelezettség teljesítése nem azonos az Önkormányzat által állított egyedi esetre történő jogalkotással. Mindemellert az Önkormányzati Tanács utal arra, hogy a csak egy adóalanyt érintő helyi jogalkotás törvényellenessége, a szankcionáló jellegű adómegállapítás körében merül fel. Adómentesség és adókedvezmény – amennyiben az összhangban van a helyi sajátosságokkal – főszabályként ilyen problémát nem vet fel.
- [44] Az indítványban hivatkozott szakértői vélemény és az érintett önkormányzat között eltérő álláspont mutatkozott az adótárgy forgalmi és piaci értékének meghatározhatósága kapcsán. Ugyanakkor az Önkormányzati Tanács megállapította, hogy a bírói kezdeményezés nem a telekadó-mérték konfiskáló jellegére, hanem kifejezetten a Htv.-ben rögzített elvek sérelmére hivatkozott. Ezért az Önkormányzati Tanács – az indítvány kereteire figyelemmel – e tekintetben további vizsgálatot nem folytatott. Megjegyzi az Önkormányzati Tanács, hogy a szakvélemény nem tartalmaz olyan – a védiratban hivatkozott – megállapítást, mely szerint a szóban forgó telkek a tulajdonosuk számára „értéktelenek” lennének.
- [45] A fentiekre tekintettel az Önkormányzati Tanács megállapította, hogy az Ör. 2. § (3) bekezdése a bírói indítványokkal érintett telkek tekintetében és időszakban más jogszabályba ütközött, ezért a Kp. 146. § (1) bekezdés *b)* pontja szerinti jogkövetkezmenyt alkalmazta.
- [46] Az indítvány ugyan felhívta az Ör. 2. § (2) bekezdését is, de az arra vonatkozó indokolással adós maradt, hogy miért tartja más jogszabályba ütközőnek az Ör. – a telekadót a telek m²-ben számított területe alapján meghatározó – 2. § (2) bekezdését. Az Önkormányzati Tanács megállapította, hogy e rendelkezés összhangban áll a Htv. 21. §-ával, mely szerint az adó alapja az önkormányzat döntésétől függően: a telek m²-ben számított területe vagy a telek korrigált forgalmi értéke. Erre figyelemmel az Önkormányzati Tanács az indítvány Ör. 2. § (2) bekezdése más jogszabályba ütközésének megállapítására és megsemmisítésére vonatkozó részét a Kp. 142. § (2) bekezdése alapján elutasította.

(Kúria Köf.5.023/2022/11.)

EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA HATÁROZATAI

I.

C-329/21. sz. DIGI Communications ügyben 2023. április 20-án hozott ítélet

1) A 2009. november 25-i 2009/140/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított, az elektronikus hírközlő hálózatok és az elektronikus hírközlési szolgáltatások engedélyezéséről szóló, 2002. március 7-i 2002/20/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 7. cikkét

a következőképpen kell értelmezni:

– a frekvenciahasználati jogok odaítélésére irányuló kiválasztási eljárás és az ezen eljárás eredményeként hozott odaítélő határozat a hatékony és torzításmentes verseny előmozdítására és fejlesztésére irányul, tiszteletben tartva az egyenlő bánásmód és az arányosság elvét;

– az a körülmény, hogy az ilyen eljárás magában foglal egy olyan szakaszt, amely az esetleges pályázatoknak a kapcsolódó dokumentációval való összeegyeztethetőségének vizsgálatára irányul, nem ellentétes e célkitűzéssel, feltéve hogy az említett eljárás egészében véve megfelel a fenti 7. cikkben előírt követelményeknek és feltételeknek.

2) A 2009/140 irányelvvel módosított, az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló, 2002. március 7-i 2002/21/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 4. cikkének (1) bekezdését az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkével összefüggésben

úgy kell értelmezni, hogy az jogorvoslati jogot biztosít azon vállalkozásnak

– amely pályázóként részt vett a vállalkozás székhelye és működési helye szerinti tagállamtól eltérő tagállam nemzeti szabályozó hatósága által lefolytatott, az elektronikus hírközlési ágazatot érintő árverési eljárásban;

– amely maga nem nyújt elektronikus hírközlési szolgáltatást az ezen eljárással érintett tagállam piacán, de megfelel az e tagállamban a 2009/140 irányelvvel módosított 2002/20 irányelv 3. cikkének (2) bekezdésében említett általános felhatalmazásra vonatkozó objektív feltételeknek, függetlenül attól, hogy adott esetben a közvetlen irányítása alatt álló másik vállalkozás jelen van e piacon, és

– amellyel szemben a nemzeti szabályozó hatóság határozatot hozott, amelyben a pályázatának

az említett eljárásban való nyilvántartásba vételét azzal az indokkal tagadta meg, hogy nem felel meg az előírt feltételeknek, és amely határozat az ellene benyújtott keresetet elutasító bírósági határozat meghozatalát követően jogerőssé vált,

azon későbbi határozat vitatása céljából, amellyel a szóban forgó nemzeti szabályozó hatóság az árverési eljárással érintett szerződést harmadik személyeknek ítélte oda, feltéve hogy az e vállalkozás által benyújtott kereset nem sérti a fenti bírósági határozat jogerejét.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a 2009. november 25-i 2009/140/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL 2009. L 337., 37. o.) módosított, az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló, 2002. március 7-i 2002/21/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (keretirányelv) (HL 2002. L 108., 33. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 29. kötet, 349. o.; a továbbiakban: keretirányelv) 4. cikke (1) bekezdésének, az elektronikus hírközlő hálózatok és az elektronikus hírközlési szolgáltatások engedélyezéséről szóló, 2002. március 7-i 2002/20/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (engedélyezési irányelv) (HL 2002. L 108., 21. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 29. kötet, 337. o.; a továbbiakban: engedélyezési irányelv) 7. cikkének, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 47. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a DIGI Communications NV és a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Hivatala (Magyarország) (a továbbiakban: NMHH) között, az utóbbi által – az 5G kiépítéséhez és más vezeték nélküli és széles sávú távközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó frekvenciahasználati jogok odaítélésére irányuló árverési eljárást követően – hozott határozat (a továbbiakban: vitatott odaítélő határozat) tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Az alapeljárás

9 2019. július 18-án az NMHH árverési eljárást indított az 5G kiépítéséhez és más vezeték nélküli és széles sávú távközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó frekvenciahasználati jogok odaítélése tárgyában (a továbbiakban: vitatott árverési eljárás), az ugyanazon a napon közzétett „dokumentációban” részletezett szabályok szerint.

10 A DIGI Communications Hollandiában bejegyzett gazdasági társaság, amelyet Magyarországon nem vettek elektronikus hírközlési szolgáltatóként nyilvántartásba, jelentkezést nyújtott be a vitatott árverési eljárásban. E jelentkezését az NMHH alakilag érvénytelennek minősítette, mivel e hatóság szerint a DIGI Communications visszaélt az árverési eljárásban való részvétel jogával, és az eljárás kijátszására irányuló

magatartást tanúsított azzal, hogy a hatóság megtévesztésére törekedett.

11 Az NMHH szerint ugyanis a DIGI Communications a magyar leányvállalata, a Magyarországon bejegyzett, és itt elektronikus hírközlési szolgáltatást nyújtó DIGI Távközlési és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság helyett nyújtotta be a jelentkezést. E leányvállalat esetleges jelentkezését a dokumentációban szereplő kizárási szabály alapján kizárták volna a vitatott árverési eljárásból.

12 Az NMHH a DIGI Communications kizárásáról szóló határozat meghozatalát követően folytatta a vitatott árverési eljárást.

13 A DIGI Communications bíróság előtt megtámadta e kizárásról szóló határozatot. Keresetét az első fokon eljáró bíróság, másodfokon pedig a Kúria (Magyarország) elutasította.

14 Időközben az NMHH meghozta a vitatott odaítélő határozatot, amellyel a vitatott árverési eljárás tárgyát képező frekvenciahasználati jogokat a magyar piacon jelen lévő három elektronikus hírközlési szolgáltató számára ítélte oda.

15 A kérdést előterjesztő bírósághoz, a Fővárosi Törvényszékhez (Magyarország) benyújtott keresetében a DIGI Communications a vitatott odaítélő határozat megsemmisítését kérte, és keresetösségi jogát a keretirányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „érintett vállalkozás” minőségére alapította.

16 A kérdést előterjesztő bíróság az említett rendelkezés értelmezését kéri, megállapítva, hogy a keretirányelv nem határozza meg az „érintett vállalkozás” fogalmát, továbbá többek között a 2008. február 21-i Tele2 Telecommunication ítéletre (C-426/05, EU:C:2008:103) és a 2015. január 22-i T-Mobile Austria ítéletre (C-282/13, EU:C:2015:24) hivatkozik. Konkrétabban, a Bíróság által a fent említett ítéletek alapjául szolgáló ügyekben annak megállapítása érdekében vizsgált három feltételre hivatkozik, hogy valamely vállalkozás a keretirányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében érintettnek minősül-e.

17 A fenti bíróság szerint e feltételek először is abban állnak, hogy a szóban forgó vállalkozás elektronikus hírközlési hálózatokat szolgáltató vagy elektronikus hírközlési szolgáltatásokat nyújt, és versenytársa a nemzeti szabályozó hatóság határozatai címzettjeként szereplő vállalkozásnak vagy vállalkozásoknak, másodszor azt, hogy e határozatot olyan eljárás keretében hozták meg, amelynek a célja a verseny védelme, harmadszor pedig azt, hogy a szóban forgó határozat érintheti a fenti vállalkozás piaci helyzetét.

18 E körülmények között a Fővárosi Törvényszék úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

„1) a) A [keretirányelv] 4. cikk (1) bekezdése értelmében a nemzeti szabályozó hatóság határozatával címzett vállalkozások versenytársának tekinthető-e az a vállalkozás, amely a határozattal érintett piacon saját maga nem végez elektronikus hírközlési szolgáltatást – másik tagállamban bejegyzett és működő társaság – ugyanakkor a közvetlen irányítása alatt álló vállalkozás az érintett piacon szolgáltatóként jelen van, és a határozattal címzett vállalkozások piaci versenytársa?

b) Az [1) a)] kérdés eldöntéséhez szükséges-e vizsgálni, hogy a jogorvoslatlalt élni kívánó anyavállalat az irányítása alatt álló, az érintett piacon versenytársként jelen lévő vállalkozással gazdasági egységet alkot-e?

2) a) A [keretirányelv] 4. cikk (1) bekezdése és az [engedélyezési irányelv] 7. cikke értelmében a nemzeti szabályozó hatóság által – az 5G bevezetését támogató és további vezeték nélküli, szélessávú szolgáltatásokhoz kapcsolódó frekvenciahasználati jogosultságok tárgyában – lefolytatott árverési eljárás olyan eljárásnak minősül-e, amelynek célja a verseny védelme? Egyúttal értelmezhető-e úgy, hogy a nemzeti szabályozó hatóság ezen árverési eljárás eredményét megállapító határozatának célja ebben az értelemben a verseny védelme?

b) Amennyiben a [2) a)] kérdésre igenlő választ ad a Bíróság, a határozat versenyvédelmi célját befolyásolja-e az a körülmény, hogy a bírósági jogorvoslatot kezdeményező vállalkozás pályázatának nyilvántartásba vételét a nemzeti szabályozó hatóság külön határozatban foglalt végleges döntésével megtagadta, amelynek eredményeképpen a vállalkozás nem vehetett részt az árverési eljárásban, ezért az eljárás eredményét megállapító döntésnek nem címzettje?

3) a) A [keretirányelv] 4. cikk (1) bekezdését – [a Charta] 47. cikkére figyelemmel – úgy kell-e értelmezni, hogy az kizárólag olyan vállalkozásnak biztosít jogorvoslati jogot a nemzeti szabályozó hatóság határozata ellen,

– amelynek piaci helyzete közvetlenül és ténylegesen érintett a határozattal; vagy

– amelynek piaci helyzetére igazoltan, nagy valószínűséggel hatással lehet a határozat; vagy

– amelynek piaci helyzetét lehetséges, hogy a határozat akár közvetlenül, akár közvetetten érintheti?

b) A [3) a)] kérdésben meghatározott érintettséget alátámasztja-e önmagában, hogy a vállalkozás pályázatot nyújtott be az árverési eljárásban – azaz azon részt kívánt venni, de ez meghiúsult a feltételeknek való meg nem felelése miatt – vagy a bíróság jogszerűen hívhatja fel ezen túlmenően az érintettség fennállásának bizonyítékokkal történő alátámasztására?

4) Az 1)–3) kérdésekre adott válaszok alapján a [keretirányelv] 4. cikk (1) bekezdését és azzal összefüggésben [a Charta] 47. cikkét összességében úgy kell-e értelmezni, hogy a nemzeti szabályozó hatóság – 5G bevezetését támogató és további vezeték nélküli szélessávú szolgáltatásokhoz kapcsolódó frekvenciahasználati jogosultságok tárgyában kiírt – árverési eljárás eredményét megállapító határozata által érintett, és ezáltal jogorvoslati joggal rendelkező elektronikus hírközlési szolgáltatásokat nyújtó vállalkozás, az a vállalkozás, amely

[a] az érintett piacon szolgáltatói, gazdasági tevékenységet nem folytat, de a közvetlen irányítása alatt álló vállalkozás az érintett piacon elektronikus hírközlési szolgáltatást nyújt; és

[b] az árverési eljárásban történő nyilvántartásba vételét a nemzeti szabályozó hatóság – a megtámadott árverési eljárás eredményét megállapító határozata meghozatalát megelőzően – jogerős és végleges döntésével megtagadta, ezzel kizárva őt az árverési eljárásban történő további részvételből?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről**Az elfogadhatóságról**

19 Észrevételeiben az NMHH arra hivatkozik, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések nem relevánsak az alapügy megoldása szempontjából. Lényegében úgy véli, hogy a keretirányelv 4. cikke (1) bekezdése alkalmazásának kérdése a jelen ügyben nem merül fel, tekintettel arra, hogy a magyar jogrend rendelkezik az olyan vállalkozások rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségekről, amelyeket – mint a DIGI Communicationst – kizártak az alapügyben szereplőhöz hasonló árverési eljárásból, és amelyeket, mivel éltek e jogorvoslati lehetőségekkel, már nem lehet úgy tekinteni, hogy az ilyen eljárást lezáró határozat által érintettek.

20 Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében kizárólag az ügyben eljáró és a meghozandó határozatért felelős nemzeti bíróság feladata annak eldöntése, hogy az ügy sajátos jellemzőire tekintettel az ítélet meghozatalához szükség van-e az előzetes döntéshozatalra, és a Bíróságnak általa feltett kérdések relevánsak-e. Következésképpen, amennyiben az előterjesztett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság – főszabály szerint – köteles határozatot hozni. A Bíróság csak akkor tagadhatja meg a nemzeti bíróságok által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelemről történő határozathozatalt, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson (2018. október 2-i Ministerio Fiscal ítélet, C-207/16, EU:C:2018:788, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

21 A jelen ügyben, amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, az előterjesztett kérdések különösen a keretirányelv 4. cikke (1) bekezdésének és az engedélyezési irányelv 7. cikkének értelmezésére vonatkoznak. Ráadásul a kért értelmezés szükségesnek tűnik az alapjogvita megoldásához, amelynek tényállása ettől eltekintve nem vitatott, és a kérdést előterjesztő bíróság a fenti határozatban elegendő ténybeli és jogi elemet szolgáltatott ahhoz, hogy a Bíróság e kérdésekre hasznos választ adhasson. Egyébiránt az NMHH által előadott érvek lényegében az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések tárgyát képező uniós jogi rendelkezések hatályára és tartalmára, és ennél fogva azok értelmezésére vonatkoznak. Az ilyen, az előterjesztett kérdések érdemére vonatkozó érvek nem vezethetnek a kérdések elfogadhatatlanságának megállapításához (lásd ebben az értelemben: 2022. október 27-i Proximus [Nyilvános telefonkönyvek] ítélet, C-129/21, EU:C:2022:833, 59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

22 E körülmények között meg kell állapítani, hogy e kérdések elfogadhatók.

Az ügy érdeméről

23 Emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a nemzeti bíróságok és a Bíróság között az EUMSZ 267. cikkel bevezetett együttműködési eljárás keretében a Bíróság feladata,

hogy a nemzeti bíróságnak az előtte folyamatban lévő ügy eldöntéséhez hasznos választ adjon. Ennek érdekében adott esetben a Bíróságnak át kell fogalmaznia az elé terjesztett kérdéseket. Ezenkívül a Bíróság kénytelen lehet olyan uniós jogi normákat figyelembe venni, amelyekre a nemzeti bíróság a kérdésében nem hivatkozott (2020. május 14-i T-Systems Magyarország ítélet, C-263/19, EU:C:2020:373, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

A második kérdéstről

24 Elsőként vizsgálandó második kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az engedélyezési irányelv 7. cikkét úgy értelmezni, hogy a frekvenciahasználati jogok odaítélésére irányuló kiválasztási eljárás és az ezen eljárás eredményeként hozott odaítélő határozat célja a verseny védelme, és az e kérdésre adott igenlő válasz esetén e célkitűzéssel ellentétesnek tekinthető-e az a tény, hogy a fenti eljárás olyan szakaszt foglal magában, amelynek során az esetleges pályázatoknak a vonatkozó dokumentációnak való megfelelését vizsgálják, és amely a pályázó ezen eljárásból való végleges kizárásához vezethet.

25 Először is rá kell mutatni egyrészt arra, hogy az engedélyezési irányelv 7. cikke (1) bekezdésének a) pontja megköveteli a tagállamoktól, hogy amennyiben valamely tagállam a megadandó rádiófrekvencia-használati jogok számbeli korlátozásának lehetőségét vagy a meglévő jogok időtartamának a hozzájuk fűződő szerződéses feltételektől eltérő módon történő meghosszabbítását mérlegeli, többek között köteles kellőképpen figyelembe venni annak szükségességét, hogy a versenyt ösztönözni kell. Másrészt e cikk (3) bekezdése pontosítja, hogy amennyiben az ilyen használati jogok megadásának korlátozására van szükség, a tagállamok ezeket a jogokat tárgyilagos, átlátható, megkülönböztetésmentes és arányos kiválasztási szempontok alapján kötelesek megadni, amelyek megállapításakor kellő mértékben figyelembe kell venni a keretirányelv 8. cikkében foglalt célok elérését.

26 Amint azt a Bíróság már megállapította, a keretirányelv 8. cikke kötelezi a tagállamokat annak biztosítására, hogy a nemzeti szabályozó hatóságok meghoznak minden észszerű intézkedést az elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtása terén a verseny előmozdítása érdekében, biztosítva, hogy az elektronikus hírközlési ágazatban ne legyen versenytorzulás vagy versenykorlátozás, valamint felszámolva az említett szolgáltatások nyújtása tekintetében uniós szinten fennálló utolsó akadályokat (2017. július 26-i Persidera ítélet, C-112/16, EU:C:2017:597, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

27 Ezenkívül a jelen ügyben alkalmazandó szabályozási keret többek között a hatékony és torzításmentes verseny célkitűzésén alapul, és e verseny elősegítésére irányul, tiszteletben tartva különösen az egyenlő bánásmód és az arányosság elvét (2017. július 26-i Persidera ítélet, C-112/16, EU:C:2017:597, 42. pont).

28 A fentiekből következik, hogy az olyan eljárás, mint a vitatott árverési eljárás, és következésképpen az ezen eljárás eredményeként hozott odaítélő határozat a hatékony és torzításmentes verseny előmozdítására és fejlesztésére irányul, tiszteletben tartva az egyenlő bánásmód és az arányosság elvét.

29 Másodszer meg kell állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy a hatékony és torzításmentes verseny előmozdítására és fejlesztésére irányuló ezen célkitűzést megkérdőjelezi-e az a tény, hogy az érintett nemzeti szabályozó hatóság egy külön határozattal megtagadta azon vállalkozás pályázatának nyilvántartásba vételét, amely emiatt már nem címzettje a szóban forgó árverési eljárást lezáró határozatnak.

30 A rádiófrekvenciák kiosztására irányuló eljárásokat illetően, a jelen ügyben alkalmazandó szabályozási keret – a rádiófrekvenciák korlátos volta miatt és hatékony felhasználásuk biztosítása érdekében – főszabály szerint lehetővé teszi az odaítélendő rádiófrekvencia-használati jogok számának korlátozását (2017. július 26-i Europa Way és Persidera ítélet, C-560/15, EU:C:2017:593, 73. pont). A tagállamok e tekintetben az alkalmazandó szabályozási keret által megállapított célkitűzéseket és kötelezettségeket tiszteletben tartva szabadon dönthetnek arról, hogy versenyzetési vagy összehasonlító, illetve ingyenes vagy visszerthes eljárásokat folytatnak-e le, és a nemzeti bíróságnak kell megvizsgálnia, hogy az ilyen kiválasztási eljárás megfelel-e ezen célkitűzéseknek és kötelezettségeknek (2017. július 26-i Europa Way és Persidera ítélet, C-560/15, EU:C:2017:593, 65. és 66. pont).

31 Ebből következik, hogy a tagállamok mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek az általuk szervezett, frekvenciák kiosztására irányuló eljárások jellegét és részletes szabályait illetően, és főszabály szerint nem mondható ki, hogy az ilyen eljárás nem foglalhat magában olyan szakaszt, amely az esetleges pályázatoknak a nemzeti szabályozó hatóság által meghatározott dokumentációval való összeegyeztethetőségének vizsgálatára irányul, és amely adott esetben egyes pályázó szervezeteknek a fenti eljárásból való kizárását vonja maga után, feltéve hogy az említett eljárás egészében véve úgy tekinthető, mint amely megfelel az engedélyezési irányelv 7. cikkében előírt követelményeknek és feltételeknek.

32 A fenti megfontolásokra tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy az engedélyezési irányelv 7. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a frekvenciahasználati jogok odaítélésére irányuló kiválasztási eljárás és az ezen eljárás eredményeként hozott odaítélő határozat a hatékony és torzításmentes verseny előmozdítására és fejlesztésére irányul, tiszteletben tartva az egyenlő bánásmód és az arányosság elvét. Az a körülmény, hogy az ilyen eljárás magában foglal egy olyan szakaszt, amely az esetleges pályázatoknak a kapcsolódó dokumentációval való összeegyeztethetőségének vizsgálatára irányul, nem ellentétes e célkitűzéssel, feltéve hogy az említett eljárás egészében véve megfelel a fenti 7. cikkben előírt követelményeknek és feltételeknek.

Az első, a harmadik és a negyedik kérdésről

33 Előljáróban emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a keretirányelv 4. cikke a Charta 47. cikkének rendelkezéseiben biztosított hatékony bírói jogvédelem elvének kifejeződése, amelynek értelmében a tagállamok bíróságainak feladata a jogalanyok számára az uniós jogból eredő jogaik bírói védelmének a biztosítása (2016. október 13-i Prezes Urzędu Komunikacji Elektroniczej és Petrotel ítélet,

C-231/15, EU:C:2016:769, 20. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

34 A keretirányelv 4. cikkében említett esetben a hatékony bírói jogvédelem biztosításának követelményét, amely a 4. cikk alapjául szolgál, azokra a felhasználókra és vállalkozásokra is alkalmazni kell, amelyek az uniós jogrendből – különösen az elektronikus hírközlési irányelvekből – eredő jogokra hivatkozhatnak, és amelyeknek e jogait a nemzeti szabályozó hatóság határozata sérti (2015. január 22-i T-Mobile Austria ítélet, C-282/13, EU:C:2015:24, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

35 Egyébiránt, ahogyan az a jelen ítélet 26. pontjában szerepel, mivel a nemzeti szabályozó hatóságoknak a keretirányelv 8. cikke (2) bekezdésének megfelelően elő kell mozdítaniuk a versenyt az elektronikus hírközlő hálózatok, az elektronikus hírközlési szolgáltatások, valamint a kapcsolódó eszközök és szolgáltatások nyújtása terén, többek között annak biztosításával, hogy az elektronikus hírközlési ágazatban ne legyen versenytorzulás vagy versenykorlátozás, a keretirányelv 4. cikke (1) bekezdésének szigorú értelmezése, amely szerint ez a rendelkezés a nemzeti szabályozó hatóságok határozatainak címzettjeitől eltérő személyek számára nem biztosít jogorvoslati jogot, nehezen összeegyeztethető az e hatóságok számára az említett irányelv 8. cikkéből következő általános célokkal és szabályozó elvekkel, különösen a verseny előmozdításának céljával (2015. január 22-i T-Mobile Austria ítélet, EU:C:2015:24, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

36 Így az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a keretirányelv 4. cikkének (1) bekezdése mind a szóban forgó határozat címzettjeire, mind a többi olyan vállalkozásra vonatkozik, amely elektronikus hírközlési hálózatokat szolgáltató vagy elektronikus hírközlési szolgáltatásokat nyújt, és e címzettek versenytársa lehet, amennyiben a szóban forgó határozat érintheti a piaci helyzetüket (2015. január 22-i T-Mobile Austria ítélet, EU:C:2015:24, 37. pont).

37 Mindazonáltal, a kérdést előterjesztő bíróság látszólagos előfeltevésével szemben, amint arra indítványának 24. pontjában a főtanácsnok is rámutatott, ezen ítélkezési gyakorlatból nem lehet arra következtetni, hogy a keretirányelv 4. cikke (1) bekezdésének hatálya e címzettekén kívül kizárólag az ilyen címzettek versenytársának minősülő vállalkozásokra korlátozódik.

38 Magából e rendelkezés szövegéből ugyanis kitűnik, hogy a tagállamok kötelesek jogorvoslati jogot biztosítani minden olyan felhasználónak vagy vállalkozásnak, amely egyrészt „elektronikus hírközlő hálózatokat és/vagy elektronikus hírközlési szolgáltatásokat nyújt”, másrészt pedig amelyet a nemzeti szabályozó hatóság által hozott, általa megtámadni kívánt határozat „érint”, anélkül hogy a fenti rendelkezés e jogot az említett határozat címzettjének vagy címzettjeinek versenytársaira korlátozná.

39 A fentiekre tekintettel és a jelen ítélet 23. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatra figyelemmel meg kell állapítani, hogy az előterjesztő bíróság az együttesen megvizsgálandó első, harmadik és negyedik kérdésével lényegében arra vár választ, hogy a keretirányelv 4. cikkének (1) bekezdését a Charta 47. cikkével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy az jogorvoslati jogot biztosít azon vállalkozásnak:

– amely pályázóként részt vett a vállalkozás székhelye és működési helye szerinti tagállamtól eltérő tagállam nemzeti szabályozó hatósága által lefolytatott, az elektronikus hírközlési ágazatot érintő árverési eljárásban,

– amely maga nem nyújt elektronikus hírközlési szolgáltatást az ezen eljárással érintett tagállam piacán, de a közvetlen irányítása alatt álló vállalkozás jelen van az érintett piacon, és

– amellyel szemben a nemzeti szabályozó hatóság határozatot hozott, amelyben a pályázatának az említett eljárásban való nyilvántartásba vételét azzal az indokkal tagadta meg, hogy nem felel meg az előírt feltételeknek, és amely határozat ezt követően jogerőssé vált, azon későbbi határozat vitatása érdekében, amellyel az említett nemzeti szabályozó hatóság az érintett szerződést az árverési eljárás útján harmadik személyeknek ítélte oda.

40 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy a keretirányelv 4. cikke (1) bekezdése Bíróság általi értelmezésének, amely rendelkezés – amint arra a jelen ítélet 33. pontja emlékeztet – a Charta 47. cikkének rendelkezéseiben biztosított hatékony bírói jogvédelem elvének kifejeződése, figyelembe kell vennie ezen alapvető jognak a Charta egésze által létrehozott rendszerből következő jelentőségét. Különösen figyelembe kell venni azt, hogy bár a Charta 52. cikkének (1) bekezdése elismeri az általa kimondott jogok gyakorlásának korlátozásait, e rendelkezés azonban megköveteli, hogy e jog csak a szóban forgó alapjog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható, és az arányosság elvére figyelemmel a korlátozás elengedhetetlen legyen, és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket szolgálja (lásd ebben az értelemben: 2013. június 4-i ZZ ítélet, C-300/11, EU:C:2013:363, 51. pont).

41 Egyébiránt az állandó ítélkezési gyakorlat szerint valamely uniós jogi rendelkezés értelmezéséhez nemcsak annak kifejezéseit, hanem szövegkörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az részét képezi (2015. január 22-i T-Mobile Austria ítélet, C-282/13, EU:C:2015:24, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

42 A jelen ügyben először is emlékeztetni kell arra, hogy sem a keretirányelv, sem az engedélyezési irányelv nem tartalmazza az „elektronikus hírközlési szolgáltató” fogalmának meghatározását (2014. április 30-i UPC DTH ítélet, C-475/12, EU:C:2014:285, 55. pont). Ennélfogva e fogalom tartalmának pontosítása érdekében az engedélyezési irányelv által létrehozott szabályozási keretre, valamint a releváns rendelkezések összessége által követett célokra kell utalni.

43 Emlékeztetni kell arra, hogy az engedélyezési irányelv 3. cikke szerint a tagállamok – az ebben az irányelvben foglalt feltételekre is figyelemmel – biztosítják az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtásának szabadságát. A hírközlő hálózatok szolgáltatása, illetve az elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtása a 3. cikk (2) bekezdésének megfelelően csak általános felhatalmazás tárgyát képezheti, mely utóbbi az említett irányelv 2. cikkének (2) bekezdése szerint a tagállam által létrehozott olyan jogi keretszabályozás, amely a fenti irányelvnek megfelelően biztosítja az elektronikus hírközlő hálózatok szolgáltatására és az elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtására vonatkozó jogokat, és az elektronikus hírközlő hálózatok, illetve az

elektronikus hírközlési szolgáltatások valamennyi típusára vagy egyes típusaira vonatkozóan ágazatspecifikus kötelezettségeket állapít meg.

44 Az engedélyezési irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében az elektronikus hírközlő hálózatok vagy elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtására vonatkozó általános felhatalmazás csak az ezen irányelv mellékletében felsorolt feltételekhez köthető, amelyeknek hátrányos megkülönböztetéstől menteseknek, arányosaknak és átláthatóknak kell lenniük.

45 Ezenfelül, a fenti irányelv 3. cikke (2) bekezdésének második mondata értelmében „[a]z érintett vállalkozástól megkövetelhető, hogy tegyen bejelentést, de nem írható elő számára, hogy mielőtt a felhatalmazásból eredő jogokat gyakorolná, a nemzeti szabályozó hatóság kifejezett határozatát vagy bármely egyéb közigazgatási intézkedésének iratait szerezzé be”. E cikk (3) bekezdése e tekintetben pontosítja, hogy a (2) bekezdésben említett bejelentés nem tartalmaz többet, mint valamely jogi vagy természetes személy által a nemzeti szabályozó hatóságnak címzett nyilatkozatot „az elektronikus hírközlő hálózatok vagy elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtásának megkezdésére irányuló szándékról”.

46 A fentiekből következik, hogy az olyan tagállamban, mint az NMHH által a tárgyaláson szolgáltatott információk szerint Magyarország, amely az érintett vállalkozásokat az engedélyezési irányelv 3. cikkének (2) bekezdése értelmében vett bejelentés benyújtására kötelezi, e vállalkozásoknak a bejelentést csak az elektronikus hírközlő hálózatok vagy elektronikus hírközlési szolgáltatások tényleges szolgáltatásának, illetve nyújtásának megkezdése előtt kell benyújtaniuk. Így nem zárható ki, hogy az ilyen tevékenység megkezdését tervező vállalkozás a fenti bejelentésnek az érintett nemzeti szabályozó hatósághoz történő benyújtása előtt a vitatott árverési eljárásához hasonló eljárásban részt vegyen.

47 E megállapításra tekintettel, az „elektronikus hírközlő hálózatokat szolgáltató vagy elektronikus hírközlési szolgáltatásokat nyújtó” vállalkozáskénti minőség kizárólag azon vállalkozások esetében történő elismerése, amelyek a keretirányelv 4. cikke (1) bekezdésének alkalmazása céljából már bejelentést tettek az illetékes nemzeti szabályozó hatósághoz, főszabály szerint kizárna az e rendelkezésben biztosított bírói jogvédelemből minden olyan új gazdasági szereplőt, amely be kíván lépni a piacra, ideértve azokat a gazdasági szereplőket is, amelyek a tényleges piacra lépés céljából pályázóként az árverési eljárásban való részvétellel jelentkeztek. Márpedig a keretirányelv 4. cikke (1) bekezdésének az engedélyezési irányelv fent említett rendelkezéseivel összefüggésben történő, ilyen értelmezése nem tartaná tiszteletben a Charta 47. cikkében biztosított hatékony jogorvoslatihoz való alapvető jog lényeges tartalmát, mivel megfosztaná az ilyen gazdasági szereplőket attól a lehetőségtől, hogy megtámadják a nekik esetlegesen sérelmet okozó határozatot, és ellentétes lenne mind a jelen ítélet 26. pontjában felidézett célokkal, mind pedig az annak 33–36. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlattal.

48 Következésképpen valamely vállalkozásnak ahhoz, hogy a keretirányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „elektronikus hírközlő hálózatokat szolgáltató vagy elektronikus hírközlési szolgáltatásokat nyújtó” vállalkozásnak minősüljön, nem kell feltétlenül

hivatalos bejelentést tennie az érintett tagállam illetékes hatóságaihoz, amennyiben az ilyen bejelentést e tagállam joga az engedélyezési irányelv 3. cikkének (2) bekezdése alapján előírja, és nem kell általában véve már ebben az időpontban jelen lennie e tagállam piacán, feltéve hogy e vállalkozás az említett tagállamban megfelel az utóbbi rendelkezésben említett általános felhatalmazásra vonatkozó objektív feltételeknek, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

49 Így úgy kell tekinteni, hogy megfelel az előző pontban említett követelményeknek az a vállalkozás, amely ugyan még nem lépett be a piacra, de pályázóként részt vett a vitatott árverési eljárásához hasonló eljárásban, azzal a feltétellel, hogy megfelel ezen objektív feltételeknek, függetlenül attól, hogy rendelkezik-e olyan leányvállalattal, amely jelen van a piacon.

50 Másodsor, a keretirányelv 4. cikkének (1) bekezdésében kimondott azon feltételt illetően, amely szerint a vállalkozásnak a nemzeti szabályozó hatóság általa vitatni kívánt határozata által „érintettnek” kell lennie, e feltételt akkor kell teljesültnak tekinteni, ha e határozat érintheti a fenti vállalkozás piaci helyzetét vagy potenciálisan érintheti az utóbbi uniós jogból eredő jogait (lásd ebben az értelemben: 2008. február 21-i Tele2 Telecommunication ítélet, C-426/05, EU:C:2008:103, 32. és 39. pont; 2015. január 22-i T-Mobile Austria ítélet, C-282/13, EU:C:2015:24, 37. pont). E feltétel tehát akkor teljesül, ha a szóban forgó vállalkozás jogait az érintett nemzeti szabályozó hatóság határozata – egyrészt e határozat tartalma, másrészt a fenti vállalkozás által végzett vagy tervezett tevékenység okán – potenciálisan sértheti (lásd ebben az értelemben: 2008. április 24-i Arcor ítélet, C-55/06, EU:C:2008:244, 176. pont).

51 Következésképpen, a vitatott árverési eljárásához hasonló eljárásban pályázóként részt vevő vállalkozást a keretirányelvnek a Bíróság által az előző pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatban értelmezett 4. cikkének (1) bekezdése értelmében érinti a nemzeti szabályozó hatóság ezen eljárás végén hozott határozata.

52 Az ilyen vállalkozás konkrét magatartása ugyanis, amely abban áll, hogy pályázatot nyújt be egy árverési eljárás keretében az ezen eljárással érintett piacra való tényleges belépés érdekében, főszabály szerint elegendő annak megállapításához, hogy az a határozat, amellyel a nemzeti szabályozó hatóság úgy zárja le ezt az eljárást, hogy harmadik feleknek ítéli oda azokat a rádiófrekvencia-használati jogokat, amelyeket az említett vállalkozás kívánt megszerezni, tartalmánál fogva hatással van az e vállalkozás által tervezett tevékenységre, és ennek következtében e vállalkozás jogait az említett rendelkezés értelmében véve potenciálisan érinti.

53 Önmagában az a körülmény, hogy egy ilyen vállalkozást árverési eljárás eredményeként meghozott, jogerős határozattal kizártak ezen eljárásból, amint a jelen ügyben is – aminek a vizsgálata mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság feladata –, nem foszthatja meg az említett vállalkozást attól, hogy a keretirányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében véve az említett odaítélő határozattal érintett vállalkozásnak minősüljön.

54 Hozzá kell tenni, hogy a Bíróság az árbeszerzésre és az építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélésével kapcsolatos jogorvoslati eljárás alkalmazására vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló, 1989. december 21-i 89/665/EGK tanácsi irányelv (HL 1989. L 395., 33. o.;

magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 246. o.) hatálya alá tartozó közbeszerzési szerződésekkel összefüggésben már kétségtelenül kimondta, hogy a közbeszerzési eljárásban elutasított ajánlattevőnek a szerződés odaítéléséről szóló határozattal szembeni eljárásához fűződő érdeke nem vezethető le abból, hogy esetlegesen az említett ajánlattevőnek ítélték oda a szerződést abban az esetben, ha e határozat megsemmisítését követően az ajánlatkérő új közbeszerzési eljárás megindításáról dönt (2022. május 17-i Estaleiros Navais de Peniche végzés, C-787/21, nem tették közzé, EU:C:2022:414, 27. pont).

55 Mindazonáltal ezen irányelv a 2a. cikkének (2) bekezdésében lényegében úgy rendelkezik, hogy az ajánlattevőknek és a pályázóknak jogorvoslati joggal kell rendelkezniük az odaítélésről szóló döntéssel szemben, amennyiben „érintettek” abban az értelemben, hogy „kizárás[uk még nem] végleges”. A 2021. december 21-i Randstad Italia ítéletben (C-497/20, EU:C:2021:1037, 72. és 75. pont) tehát a Bíróság e rendelkezésre hivatkozva állapította meg az ilyen elutasított ajánlattevők eljárásához fűződő érdekek hiányát.

56 Márpedig meg kell állapítani, hogy a keretirányelv nem tartalmaz a 89/665 irányelv 2a. cikkének (2) bekezdéséhez hasonló rendelkezést. Ennélfogva, mivel olyan rendelkezésről van szó, amely korlátozza a hatékony bírói jogvédelemhez való alapvető jogot, és figyelembe véve a jelen ítélet 40. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatot, amely ebben az összefüggésben az arányosság elvének jelentőségét hangsúlyozza, a keretirányelv 4. cikke (1) bekezdésének értelmezése során nem kell analógia útján ugyanezt a megközelítést alkalmazni, mivel a jogalkotó nem tartotta szükségesnek, hogy az utóbbi irányelvbe ilyen rendelkezést foglaljon bele.

57 Így meg kell állapítani, hogy a keretirányelv 4. cikkének (1) bekezdése alapján valamely vállalkozás által az azon árverési eljárást lezáró határozat megtámadása érdekében benyújtott keresettel összefüggésben, amelyben e vállalkozás pályázóként részt vett, de amelyből egy korábbi, jogerőssé vált határozattal kizárták, e vállalkozás eljárásához fűződő érdeke többek között arra alapítható, hogy ez utóbbi esetlegesen részt vehet az ugyanezen rádiófrekvencia-használati jogok odaítélésére vonatkozó újabb árverési eljárásban, és adott esetben neki ítélték oda e jogokat, amennyiben az említett határozat megsemmisítését követően az ajánlatkérő úgy dönt, hogy ilyen eljárást indít.

58 Harmadszor, mindazonáltal emlékeztetni kell arra, hogy a jogerő elve mind az európai uniós jogrendben, mind a nemzeti jogrendekben nagy jelentőséggel bír. Ugyanis mind a jog, mind a jogviszonyok stabilitásának, illetve a gondos igazságszolgáltatás biztosításához fontos, hogy ne lehessen többé vita tárgyává tenni azokat a bírósági határozatokat, amelyek a rendelkezésre álló jogorvoslatok kimerülését, illetve az azok előterjesztésére nyitva álló határidők elteltét követően jogerőre emelkedtek (2020. május 14-i Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság ítélet, C-924/19 PPU és C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 185. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

59 Következésképpen, amennyiben azon vállalkozás, amelyet a nemzeti szabályozó hatóság – bírósági határozat meghozatalát követően jogerőre

emelkedett – határozata zárt ki egy olyan árverési eljárásból, mint a szóban forgó árverési eljárás, a keretirányelv 4. cikkének (1) bekezdése alapján keresetet nyújt be az említett eljárást lezáró odaítélő határozat megtámadása érdekében, e kereset nem sértheti az említett bírósági határozat jogerejét.

60 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a jogerő elve azokhoz a ténybeli és jogi kérdésekhez kapcsolódik, amelyeket bírósági határozat ténylegesen vagy szükségszerűen eldöntött (2009. július 16-i Bizottság kontra Schneider Electric ítélet, C-440/07 P, EU:C:2009:459, 102. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Így a jogerő elvének a jelen ügyben való alkalmazása főszabály szerint a DIGI Communications által a vitatott odaítélő határozat megtámadása érdekében benyújtott kereset tartalmától, tehát az e tartalom és azon bírósági határozat tartalma közötti esetleges átfedéstől függ, amellyel az őt a vitatott árverési eljárásból kizáró határozatot megtámadó keresetét jogerősen elutasították. Konkrétabban, amint arra a főtanácsnok az indítványának 86. pontjában lényegében rámutat, ezen elv alkalmazása attól a kérdéstől függ, hogy a DIGI Communications annak érdekében támadja-e meg a vitatott odaítélő határozatot, hogy megkérdőjelezze az ezen árverési eljárásból való kizárását, azzal hogy vitatja egy jogellenes kizárási kritérium vele szemben történő alkalmazását, vagy pedig a frekvenciahasználati jogok odaítélésének jogszerűségét kérdőjelezi-e meg az említett eljárásból való kizárását indokoló okoktól eltérő indokok alapján.

61 A fenti indokok összességére tekintettel az első, a harmadik és a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a keretirányelv 4. cikkének (1) bekezdését a Charta 47. cikkével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy az jogorvoslati jogot biztosít azon vállalkozásnak:

– amely pályázóként részt vett a vállalkozás székhelye és működési helye szerinti tagállamtól eltérő tagállam nemzeti szabályozó hatósága által lefolytatott, az elektronikus hírközlési ágazatot érintő árverési eljárásban;

– amely maga nem nyújt elektronikus hírközlési szolgáltatást az ezen eljárással érintett tagállam piacán, de megfelel az e tagállamban az engedélyezési irányelv 3. cikkének (2) bekezdésében említett általános felhatalmazásra vonatkozó objektív feltételeknek, függetlenül attól, hogy adott esetben a közvetlen irányítása alatt álló másik vállalkozás jelen van e piacon, és

– amellyel szemben a nemzeti szabályozó hatóság határozatot hozott, amelyben a pályázatának az említett eljárásban való nyilvántartásba vételét azzal az indokkal tagadta meg, hogy nem felel meg az előírt feltételeknek, és amely határozat az ellene benyújtott keresetet elutasító bírósági határozat meghozatalát követően jogerőssé vált, azon későbbi határozat vitatása céljából, amellyel a szóban forgó nemzeti szabályozó hatóság az árverési eljárással érintett szerződést harmadik személyeknek ítélte oda, feltéve hogy az e vállalkozás által benyújtott kereset nem sérti a fenti bírósági határozat jogerejét.

II.

C-487/21. sz. Österreichische Datenschutzbehörde ügyben 2023. május 4-én hozott ítélet

1) **A természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. április 27-i (EU) 2016/679 európai parlamenti és tanácsi rendelet (általános adatvédelmi rendelet) 15. cikke (3) bekezdésének első mondatát**

a következőképpen kell értelmezni:

az a jog, hogy az adatkezelőtől másolatot igényeljenek az adatkezelés tárgyát képező személyes adatokról, magában foglalja, hogy az érintett változatlan és érthető reprodukciót kapjon az összes ilyen adatról. E jog feltételezi azt a jogot, hogy olyan dokumentumkivonatokról, sőt egész dokumentumokról, vagy akár olyan adatbázis-kivonatokról is másolatot igényeljenek, amelyek többek között az említett adatokat tartalmazzák, amennyiben az ilyen másolat kiadása elengedhetetlen ahhoz, hogy az érintettnek lehetővé tegyék az e rendelet által részére biztosított jogok tényleges gyakorlását, hangsúlyozva, hogy e tekintetben figyelembe kell venni mások jogait és szabadságait is.

2) **A 2016/679 rendelet 15. cikke (3) bekezdésének harmadik mondatát**

a következőképpen kell értelmezni:

az e rendelkezésben említett „információk” fogalma kizárólag azokra a személyes adatokra vonatkozik, amelyekről az adatkezelőnek e bekezdés első mondata alapján másolatot kell szolgáltatnia.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. április 27-i (EU) 2016/679 európai parlamenti és tanácsi rendelet (általános adatvédelmi rendelet) (HL 2016. L 119., 1. o.; helyesbítések: HL 2016. L 314., 72. o.; HL 2018. L 127., 2. o.; HL 2021. L 74., 35. o.; a továbbiakban: általános adatvédelmi rendelet) 15. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet az F. F. és az Österreichische Datenschutzbehörde (osztrák adatvédelmi hatóság) (a továbbiakban: DSB) között folyamatban lévő azon jogvita keretében terjesztették elő, amelynek tárgyát az képezi, hogy a DSB megtagadta a CRIF GmbH arra kötelezését, hogy küldje meg F. F. részére azon dokumentumok és adatbázis-kivonatok másolatát, amelyek többek között F. F.-nek az adatkezelés tárgyát képező személyes adatait tartalmazzák.

Az alapeljárás

3 A CRIF egy üzleti tanácsadó társaság, amely ügyfelei kérésére információkat nyújt harmadik személyek fizetőképességéről. A társaság ennek

érdekében az alapeljárás felperesének személyes adatait is kezelte.

10 2018. december 20-án az alapeljárás felperese az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke alapján hozzáférést kért a CRIF-től a rá vonatkozó személyes adatokhoz. Ezenkívül kérte, hogy „szokásos technikai formátumban” adjanak neki másolatot bizonyos dokumentumokról, vagyis azokról az e-mailekről és adatbázis-kivonatokról, amelyek többek között az ő adatait tartalmazzák.

11 E kérelemre válaszul a CRIF összesített formában megküldte az alapeljárás felperese részére a kezelt személyes adatainak listáját.

12 Az alapeljárás felperese, mivel úgy ítélte meg, hogy a CRIF-nek meg kellett volna küldenie részére az adatait tartalmazó összes dokumentum – mint például az e-mailek és az adatbázis-kivonatok – másolatát, panaszt nyújtott be a DSB-hez.

13 2019. szeptember 11-i határozatával a DSB elutasította a panaszt, mivel úgy ítélte meg, hogy a CRIF semmilyen módon nem sértette meg az alapeljárás felperesének a személyes adataihoz történő hozzáféréshez való jogát.

14 A kérdést előterjesztő bíróság, amely az alapeljárás felperese által e határozattal szemben indított kereset tárgyában jár el, az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdése első mondatának érvényesülési körével kapcsolatban tesz fel kérdést. E bíróság különösen arra keresi a választ, hogy teljesül-e az e rendelkezésben előírt, a személyes adatok „másolatának” kiadására vonatkozó kötelezettség, ha az adatkezelő összesített táblázat formájában küldi meg a személyes adatokat, vagy pedig e kötelezettség magában foglalja azt is, hogy olyan dokumentumkivonatokat, sőt egész dokumentumokat, valamint olyan adatbázis-kivonatokat küldjenek meg, amelyekben ezen adatokat reprodukálják.

15 Közelebről, e bíróság azt a kérdést teszi fel, hogy az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének első mondata csupán azt a formát határozza-e meg, amely szerint biztosítani kell az e rendelet 15. cikke (1) bekezdésében felsorolt információkhoz való hozzáférés jogát, vagy pedig az előbbi rendelkezés önálló jogot biztosít az érintett személynek ahhoz, hogy hozzáférjen az adatai kezelésének kontextusával kapcsolatos információkhoz, olyan dokumentumkivonatok, sőt egész dokumentumok vagy olyan adatbázis-kivonatok másolata formájában, amelyek többek között ezen adatokat tartalmazzák.

16 A kérdést előterjesztő bíróság ezenkívül azt kívánja megtudni, hogy az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének harmadik mondatában szereplő „információk” fogalma magában foglalja-e az e rendelet 15. cikke (1) bekezdésének a)–h) pontjában említett információkat, sőt akár az olyan kiegészítő információkat is, mint az adatokhoz kapcsolódó metaadatok, vagy pedig az kizárólag az említett rendelet 15. cikke (3) bekezdésének első mondata szerinti, „adatkezelés tárgyát képező személyes adatok[at]” foglalja magában.

17 E körülmények között a Bundesverwaltungsgericht (szövetségi közigazgatási bíróság, Ausztria) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

„1) Úgy kell-e értelmezni [az általános adatvédelmi rendelet] 15. cikkének (3) bekezdésében szereplő »másolat« fogalmát, hogy az egy (elektronikus) adat fénymásolatát, illetve fakszimiljét vagy elektronikus másolatát jelenti, vagy a német, francia és angol szótárak fogalomértelmezését követve az »Abschrift«, a »double« (»duplicata«) vagy a »transcript« is e fogalom alá tartozik?

2) Úgy kell-e értelmezni az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének első mondatát, amely szerint »[az] adatkezelő az adatkezelés tárgyát képező személyes adatok másolatát« rendelkezésre bocsátja, hogy ez magában foglalja az érintett ahhoz való általános jogát, hogy másolatot kapjon – akár – olyan teljes dokumentumokról, amelyekben az érintett személyes adatait kezelik, illetve hogy személyes adatok adatbázisban történő kezelése esetén az adatbázis kivonataról, vagy pedig azt jelenti, hogy az érintettnek – kizárólag – az általános adatvédelmi rendelet 15. cikkének (1) bekezdése alapján rendelkezésre bocsátandó személyes adatok változatlan reprodukciójához való joga áll fenn?

3) Abban az esetben, ha a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy az érintett személynek csak az általános adatvédelmi rendelet 15. cikkének (1) bekezdése alapján rendelkezésre bocsátandó személyes adatok változatlan reprodukciójához való joga áll fenn, úgy kell-e értelmezni az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének első mondatát, hogy a kezelt adatok típusára (például az általános adatvédelmi rendelet (63) preambulumbekkezdésében szereplő diagnózisok, vizsgálati leletek, vélemények vagy [a Bíróság 2017. december 20-i Nowak ítélete (C-434/16, EU:C:2017:994)] értelmében vett, vizsgával összefüggő dokumentumok vonatkozásában) és az átláthatóságnak az általános adatvédelmi rendelet 12. cikkének (1) bekezdésében előírt követelményére tekintettel konkrét esetekben mégis szükséges lehet, hogy szövegrészeket vagy teljes dokumentumokat is az érintett rendelkezésére bocsássonak?

4) Úgy kell-e értelmezni azon »információ« fogalmát, amelyet az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének harmadik mondata alapján – amennyiben az érintett a kérelmet elektronikus úton nyújtotta be – »széles körben használt elektronikus formátumban kell [az érintett] [rendelkezésére] bocsátani, kivéve, ha az érintett másként kéri«, hogy az kizárólag a 15. cikk (3) bekezdésének első mondatában említett, »az adatkezelés tárgyát képező személyes adatokra« vonatkozik?

a) A negyedik kérdésre adandó nemleges válasz esetén: úgy kell-e értelmezni azon »információ« fogalmát, amelyet az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének harmadik mondata alapján – amennyiben az érintett a kérelmet elektronikus úton nyújtotta be – »széles körben használt elektronikus formátumban kell [az érintett] [rendelkezésére] bocsátani, kivéve, ha az érintett másként kéri«, hogy az ezenkívül az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (1) bekezdésének a)–h) pontja szerinti információkra is vonatkozik?

b) A 4)a) kérdésre adandó szintén nemleges válasz esetén: úgy kell-e értelmezni azon »információ« fogalmát, amelyet az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének harmadik mondata alapján –

amennyiben az érintett a kérelmet elektronikus úton nyújtotta be – »széles körben használt elektronikus formátumban kell [az érintett] [rendelkezésre] bocsátani, kivéve, ha az érintett másként kéri«, hogy ez »az adatkezelés tárgyát képező személyes adatokon«, valamint az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (1) bekezdésének a)–h) pontjában említett információkon kívül például az ezekhez kapcsolódó metaadatokra is vonatkozik?»

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első, második és harmadik kérdésről

18 Együttesen vizsgálandó első, második és harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének első mondatát az átláthatóságnak az e rendelet 12. cikkének (1) bekezdésében előírt elvével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy az adatkezelés tárgyát képező személyes adatok másolatának igényléséhez való jog magában foglalja, hogy az érintettnek ne csupán ezen adatok másolatát adják át, hanem olyan dokumentumkivonatokat, sőt egész dokumentumot vagy akár olyan adatbázis-kivonatokat másolatát is, amelyek többek között az említett adatokat tartalmazzák. E bíróság különösen e jog terjedelmével kapcsolatban fogalmaz meg kérdést.

19 Előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint valamely uniós jogi rendelkezés értelmezéséhez nemcsak a rendelkezés általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentésének megfelelő szövegét, hanem szövegekörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek részét képezi (lásd ebben az értelemben: 2021. december 2-i Vodafone Kabel Deutschland ítélet, C-484/20, EU:C:2021:975, 19. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2022. szeptember 7-i Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid [Az EUMSZ 20. cikk szerinti tartózkodási jog jellege] ítélet, C-624/20, EU:C:2022:639, 28. pont).

20 Az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdése első mondatának szövegét illetően e rendelkezés kimondja, hogy az adatkezelő „az adatkezelés tárgyát képező személyes adatok másolatát [...] rendelkezés[re] bocsátja”.

21 Jóllehet az általános adatvédelmi rendelet nem tartalmazza a „másolat” ily módon alkalmazott fogalmának meghatározását, e kifejezésnek a szokásos jelentését kell figyelembe venni, amely kifejezés – mint azt a főtanácsnok is kiemelte az indítványának 30. pontjában – az eredeti reprodukcióját vagy szöveghű átirását jelöli, vagyis a kezelés tárgyát képező adatok tisztán általános leírása vagy a személyes adatok kategóriáira való utalás nem felel meg e fogalom meghatározásnak. Ezenkívül e rendelet 15. cikke (3) bekezdésének első mondatából kitűnik, hogy a közlési kötelezettség a szóban forgó adatkezelés tárgyát képező személyes adatokhoz kapcsolódik.

22 Az általános adatvédelmi rendelet 4. cikkének 1. pontja akként határozza meg a „személyes adat” fogalmát, hogy abba beletartozik „az azonosított vagy azonosítható természetes személyre [...] vonatkozó bármely információ”, továbbá e rendelkezés pontosítja,

hogy „azonosítható az a természetes személy, aki közvetlen vagy közvetett módon, különösen valamely azonosító, például név, szám, helymeghatározó adat, online azonosító vagy a természetes személy testi, fiziológiai, genetikai, szellemi, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára vonatkozó egy vagy több tényező alapján azonosítható”.

23 Az, hogy az uniós jogalkotó a „személyes adat” e rendelkezésben szereplő fogalmának meghatározása során a „bármely információ” kifejezést használta, e jogalkotó részéről azt a célt tükrözi, hogy e fogalomnak olyan tág jelentést adjon, amely potenciálisan magában foglal minden típusú információt, legyen az akár objektív, akár vélemény vagy értékelés formájában megjelenő szubjektív információ, feltéve hogy az a szóban forgó személyre „vonatkozik” (lásd analógia útján: 2017. december 20-i Nowak ítélet, C-434/16, EU:C:2017:994, 34. pont).

24 E tekintetben megállapítást nyert, hogy valamely információ akkor vonatkozik egy azonosított vagy azonosítható természetes személyre, ha az információ a tartalmánál, céljánál vagy hatásánál fogva egy azonosítható személyhez kapcsolódik (lásd ebben az értelemben: 2017. december 20-i Nowak ítélet, C-434/16, EU:C:2017:994, 35. pont).

25 Ami valamely természetes személy „azonosítható” jellegét illeti, az általános adatvédelmi rendelet (26) preambulumbekkezdése pontosítja, hogy figyelembe kell venni „minden olyan módszert [...] – ideértve például a megjelölést –, amelyről észszerűen feltételezhető, hogy az adatkezelő vagy más személy a természetes személy közvetlen vagy közvetett azonosítására felhasználhatja”.

26 Így, mint azt lényegében a főtanácsnok is kiemelte az indítványának 36–39. pontjában, a „személyes adatok” fogalmának tág meghatározása nem csupán az adatkezelő által megszerzett és tárolt adatokra terjed ki, hanem magában foglalja az azonosított vagy azonosítható személyre vonatkozó személyes adatok kezeléséből származó valamennyi információt is, mint például a fizetőképességének vagy a fizetési hajlandóságának az értékelését.

27 E kontextusban hozzá kell tenni, hogy az uniós jogalkotó az általános adatvédelmi rendelet 4. cikkének 2. pontjában meghatározott „adatkezelés” fogalmának tág értelmet kívánt tulajdonítani azáltal, hogy a műveleteket nem kimerítő jelleggel sorolta fel (lásd ebben az értelemben: 2022. február 24-i Valsts ieņēmumu dienests [Személyes adatok adóügyi célból történő kezelése] ítélet, C-175/20, EU:C:2022:124, 35. pont).

28 Következésképpen az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdése első mondatának szó szerinti elemzéséből az következik, hogy e rendelkezés arra jogosítja fel az érintettet, hogy változatlan reprodukcióhoz jusson hozzá a tág értelemben vett azon személyes adatairól, amelyek az adatkezelő általi adatkezelésnek minősítendő műveletek tárgyát képezik.

29 Mindemellett meg kell állapítani, hogy ugyanezen rendelkezés szövege önmagában nem teszi lehetővé az első három kérdés megválaszolását, mivel nem tartalmaz semmilyen utalást arra az esetleges jogra vonatkozóan, hogy ne csupán a kezelt személyes adatok másolatát lehessen igényelni, hanem olyan dokumentumkivonatokat, sőt egész dokumentumot vagy akár olyan adatbázis-kivonatokat másolatát is, amelyek többek között az említett adatokat tartalmazzák.

30 Azon szöveggörnyezetet illetően, amelybe az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének első mondata illeszkedik, ki kell emelni, hogy az általános adatvédelmi rendeletnek „Az érintett hozzáférési joga” című 15. cikke az (1) bekezdésében meghatározza az érintett számára biztosított hozzáférési jog tárgyát és hatályát, továbbá rögzíti az érintett azon jogát, hogy az adatkezelőtől hozzáférést kapjon a személyes adataihoz, valamint az e bekezdés a)–h) pontjában említett információkhoz.

31 Az általános adatvédelmi rendelet 15. cikkének (3) bekezdése pontosítja az adatkezelőre háruló kötelezettség teljesítésének gyakorlati szabályait, az első mondatában meghatározva többek között azt, hogy az adatkezelőnek milyen formában – vagyis „másolat” formájában – kell megadnia az „adatkezelés tárgyát képező személyes adatokat”. Ezenkívül e bekezdés harmadik mondata kimondja, hogy ha a kérelmet elektronikus úton nyújtották be, az információkat széles körben használt elektronikus formátumban kell rendelkezésre bocsátani, kivéve ha az érintett másként kéri.

32 Következésképpen az általános adatvédelmi rendelet 15. cikkét nem lehet akként értelmezni, mint amely a (3) bekezdésének első mondatában különálló jogosultságot biztosítana az (1) bekezdésében szabályozott joghoz képest. Másfelől, mint azt az Európai Bizottság is kiemelte az írásbeli észrevételeiben, a „másolat” kifejezés nem önmagában valamilyen dokumentumra utal, hanem azokra a személyes adatokra, amelyeket e dokumentum tartalmaz, és amelyeknek teljes körűeknek kell lenniük. A másolatnak tehát tartalmaznia kell az adatkezelés tárgyát képező összes személyes adatot.

33 Ami az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke által követett célokat illeti, meg kell állapítani, hogy az általános adatvédelmi rendelet célja – amint azt a (11) preambulumbekkezdése is kiemeli – az érintettek jogainak megerősítése és pontosítása. E tekintetben e rendelet 15. cikke a másolat igényléséhez való jogot ír elő, eltérően a személyes adatok feldolgozása [helyesen: kezelése] vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló, 1995. október 24-i 95/46/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1995. L 281., 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 15. kötet, 355. o.) 12. cikke a) pontjának második franciabekezdésétől, amely csupán annak megkövetelésére szorítkozott, hogy „érthető formában értesítést [adjanak] az adatfeldolgozás alatt álló adatokról”. Az általános adatvédelmi rendelet (63) preambulumbekkezdése pontosítja, hogy „[a]z érintett jogosult, hogy hozzáférjen a rá vonatkozóan gyűjtött adatokhoz, valamint arra, hogy egyszerűen és ésszerű időközönként, az adatkezelés jogszerűségének megállapítása és ellenőrzése érdekében gyakorolja e jogát”.

34 Így az általános adatvédelmi rendelet 15. cikkében biztosított hozzáférési jognak lehetővé kell tennie az érintett számára, hogy megbizonyosodjon arról, hogy a rá vonatkozó személyes adatok helyesek, és azokat jogszerűen kezelik (lásd ebben az értelemben: 2023. január 12-i Österreichische Post [A személyes adatok címzettjeire vonatkozó információk] ítélet, C-154/21, EU:C:2023:3, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

35 Különösen, e hozzáférési jog szükséges ahhoz, hogy az érintett adott esetben

gyakorolhassa a helyesbítéshez való jogát, a törléshez való jogát („az elfeledtetéshez való jog”) és az adatkezelés korlátozásához való jogát, amely jogokat az általános adatvédelmi rendelet 16., 17., illetve 18. cikke biztosítja számára, továbbá a személyes adatok kezelése elleni tiltakozáshoz való, az általános adatvédelmi rendelet 21. cikkében biztosított jogát, valamint az általános adatvédelmi rendelet 79. és 82. cikkében biztosított kártérítési igényét, amennyiben kár érte (2023. január 12-i Österreichische Post [A személyes adatok címzettjeire vonatkozó információk] ítélet, C-154/21, EU:C:2023:3, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

36 Azt is ki kell emelni, hogy az általános adatvédelmi rendelet (60) preambulumbekkezdése kimondja, hogy a tisztességes és átlátható adatkezelés elve megköveteli, hogy az érintett tájékoztatást kapjon az adatkezelés tényéről és céljairól, hangsúlyozva, hogy az adatkezelőnek olyan további információt is az érintett rendelkezésére kell bocsátania, amely szükséges a tisztességes és átlátható adatkezelés biztosításához, figyelembe véve a személyes adatok kezelésének konkrét körülményeit és kontextusát.

37 Egyébiránt összhangban a kérdést előterjesztő bíróság által említett átláthatóság elvével, amelyre az általános adatvédelmi rendelet (58) preambulumbekkezdése hivatkozik, és amelyet e rendelet 12. cikkének (1) bekezdése kifejezetten rögzít, az érintetthez címzett minden információnak tömörnek, könnyen hozzáférhetőnek és könnyen érthetőnek kell lennie, és azt világosan és közérthetően kell megfogalmazni.

38 Mint azt a főtanácsnok is kiemelte az indítványának 54. és 55. pontjában, e rendelkezésből az következik, hogy az adatkezelő köteles megfelelő intézkedéseket tenni annak érdekében, hogy az érintett részére valamennyi – többek között az általános adatvédelmi rendelet 15. cikkében említett – információt tömör, átlátható, érthető és könnyen hozzáférhető formában, világosan és közérthetően megfogalmazva nyújtsa, és hogy az információt írásban vagy más módon kell megadni, ideértve adott esetben az elektronikus utat is, kivéve ha az érintett szóban kéri a tájékoztatást. E rendelkezés, amelyben az átláthatóság elve jut kifejezésre, annak biztosítására irányul, hogy az érintett olyan helyzetbe kerüljön, hogy teljes mértékben megértse a neki címzett információkat.

39 A fentiekből következik, hogy az adatkezelés tárgyát képező személyes adatok másolatának – amelyet az adatkezelő az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének első mondata értelmében köteles kiadni – rendelkeznie kell minden olyan jellemzővel, amely lehetővé teszi az érintett számára az e rendelet szerinti jogainak tényleges gyakorlását, következésképpen pedig e másolatnak teljes egészében és változatlanul kell reprodukálnia ezen adatokat.

40 Ez az értelmezés megfelel e rendelet céljának, amely rendelet – mint az kitűnik a (10) preambulumbekkezdéséből – többek között arra irányul, hogy biztosítsa a természetes személyek magas szintű védelmét az Unión belül, e célból pedig a személyes adatok kezelése tekintetében biztosítsa az e személyes alapvető jogainak és szabadságainak védelmére vonatkozó szabályok következetes és egységes alkalmazását az Unió egész területén (lásd ebben az értelemben: 2023. február 9-i X-FAB Dresden ítélet,

C-453/21, EU:C:2023:79, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

41 Annak biztosítása érdekében ugyanis, hogy az így szolgáltatott információk könnyen érthetőek legyenek – mint azt az általános adatvédelmi rendeleten belül az (58) preambulumbekezdéssel összefüggésben értelmezett 12. cikk (1) bekezdése megköveteli –, elengedhetetlenek bizonyulhat olyan dokumentumkivonatok, sőt egész dokumentumok vagy akár olyan adatbázis-kivonatok reprodukciója, amelyek többek között az adatkezelés tárgyát képező személyes adatokat tartalmazzák, mint azt a főtanácsnok is kiemelte az indítványának 57. és 58. pontjában, amennyiben a kezelt adatok kontextuális tétele szükséges azok érthetőségének biztosításához.

42 Különösen, ha a személyes adatokat más adatokból kiindulva állítják elő, vagy ha ezek az adatok szabad szövegmezőkből származnak, vagyis nincs olyan jelzés, amely az érintettre vonatkozó információt tárna fel, akkor ezen adatok kezelésének kontextusa elengedhetetlen elemnek minősül ahhoz, hogy az érintett számára lehetővé váljon az ezen adatokhoz való átlátható hozzáférés, továbbá hogy ezen adatok megjelenítése érthető legyen.

43 Egyébiránt az általános adatvédelmi rendeleten belül a (63) preambulumbekezdéssel összefüggésben értelmezett 15. cikk (4) bekezdése értelmében a (3) bekezdés szerinti, másolat igényléséhez való jog nem érintheti hátrányosan mások jogait és szabadságait, ideértve az üzleti titkokat vagy a szellemi tulajdont, különösen a szoftvert védő szerzői jogot.

44 Következésképpen, amint azt a főtanácsnok is hangsúlyozta az indítványának 61. pontjában, ha egyrészt a személyes adatokhoz való teljes körű hozzáférés jogának gyakorlása, másrészt mások jogai vagy szabadságai között ellentét áll fenn, egyensúlyt kell teremteni a szóban forgó jogok és szabadságok között. Ahol lehetséges, a személyes adatok közlésének olyan módját kell választani, amely nem sérti mások jogait vagy szabadságait, de szem előtt kell tartani, hogy e megfontolások „nem eredményezhetik azt, hogy az érintettől minden információt megtagadjanak”, mint az kiténik az általános adatvédelmi rendelet (63) preambulumbekezdéseiből.

45 A fenti megfontolásokra tekintettel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első, második és harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének első mondatát

a következőképpen kell értelmezni:

az a jog, hogy az adatkezelőtől másolatot igényeljenek az adatkezelés tárgyát képező személyes adatokról, magában foglalja, hogy az érintett változatlan és érthető reprodukciót kapjon az összes ilyen adatról. E jog feltételezi azt a jogot, hogy olyan dokumentumkivonatokról, sőt egész dokumentumokról vagy akár olyan adatbázis-kivonatokról is másolatot igényeljenek, amelyek többek között az említett adatokat tartalmazzák, amennyiben az ilyen másolat kiadása elengedhetetlen ahhoz, hogy az érintettnek lehetővé tegyék az e rendelet által részére biztosított jogok tényleges gyakorlását, hangsúlyozva, hogy e tekintetben figyelembe kell venni mások jogait és szabadságait is.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdéssel

46 E kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének harmadik mondatát akként kell-e értelmezni, hogy az abban említett „információk” fogalma kizárólag azokra a személyes adatokra vonatkozik, amelyekről az adatkezelőnek e bekezdés első mondata alapján másolatot kell szolgáltatnia, vagy pedig e fogalom az e cikk (1) bekezdésében említett információk összességére is utal, sőt akár magában foglal ezen túlmutató olyan elemeket is, mint a metaadatok.

47 Mint azt a jelen ítélet 19. pontja felidézte, valamely uniós jogi rendelkezés értelmezéséhez nemcsak annak kifejezéseit, hanem szövegkörnyezetét és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az részét képezi.

48 E tekintetben, jóllehet az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének harmadik mondata annak kijelentésére szorítkozik, hogy „[h]a az érintett elektronikus úton nyújtotta be a kérelmet, az információkat széles körben használt elektronikus formátumban kell rendelkezésre bocsátani”, anélkül hogy pontosítaná, hogy mit kell az „információ” kifejezés alatt érteni, e bekezdés első mondata kimondja, hogy „[a]z adatkezelő az adatkezelés tárgyát képező személyes adatok másolatát az érintett rendelkezésére bocsátja”.

49 Következésképpen az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdése harmadik mondatának szövegkörnyezetéből az következik, hogy az abban említett „információk” szükségképpen azoknak a személyes adatoknak felelnek meg, amelyekről az adatkezelőnek e bekezdés első mondata értelmében másolatot kell szolgáltatnia.

50 Ezt az értelmezést megerősítik az általános adatvédelmi rendelet 15. cikkének (3) bekezdése által követett célok, amelyek – mint azt a jelen ítélet 31. pontja is felidézi – arra irányulnak, hogy meghatározzák azokat a gyakorlati szabályokat, amelyek az adatkezelőt terhelő, az adatkezelés tárgyát képező személyes adatok másolatának kiadásával kapcsolatos kötelezettség teljesítésére vonatkoznak. Következésképpen e rendelkezés nem hoz létre különálló jogosultságot az érintettet megillető azon joghoz képest, hogy ezen adatokról olyan változatlan és érthető reprodukciót igényeljen, amely lehetővé teszi számára az e rendelet által részére biztosított jogok tényleges gyakorlását.

51 Márpedig ki kell emelni, hogy az említett rendelet egyetlen rendelkezése sem teremt eltérő bánásmódot valamely kérelem feldolgozását illetően attól függően, hogy e kérelmet milyen formában nyújtották be, vagyis a másolat igényléséhez való jog terjedelme nem változhat e formától függően.

52 Egyébiránt ki kell emelni azt is, hogy az általános adatvédelmi rendelet 12. cikkének (3) bekezdése értelmében, amennyiben a kérelmet elektronikus úton nyújtották be, a 15. cikk szerinti információkat – ideértve az e (1) bekezdésének a)–h) pontjában említett információkat is – elektronikus úton kell rendelkezésre bocsátani, kivéve, ha az érintett másként rendelkezik.

53 A fenti megfontolásokra tekintettel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az általános adatvédelmi rendelet 15. cikke (3) bekezdésének harmadik mondatát

a következőképpen kell értelmezni:

az e rendelkezésben említett „információk” fogalma kizárólag azokra a személyes adatokra vonatkozik, amelyekről az adatkezelőnek e bekezdés első mondata alapján másolatot kell szolgáltatnia.

III.

C-699/21. sz. E. D. L. (Motif de refus fondé sur la maladie) ügyben 2023. április 18-án hozott ítélet

A 2009. február 26-i 2009/299/IB tanácsi kerethatározattal módosított, az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat 1. cikkének (3) bekezdését és 23. cikkének (4) bekezdését az Európai Unió Alapjogi Chartájának 4. cikkével összefüggésben

a következőképpen kell értelmezni:

– amennyiben megalapozottan feltételezhető, hogy a keresett személynek az európai elfogatóparancs végrehajtása céljából történő átadása nyilvánvalóan veszélyeztetheti e személy egészségét, a végrehajtó igazságügyi hatóság ezen átadást – kivételesen – ideiglenesen felfüggesztheti;

– amennyiben az európai elfogatóparancs végrehajtása keretében a súlyosan beteg keresett személy átadásáról dönteni hivatott végrehajtó igazságügyi hatóság úgy véli, hogy nyomós és bizonyítékokkal alátámasztott okokból feltételezhető, hogy ezen átadás e személyt a várható élettartama jelentős csökkenése vagy egészségi állapota gyors, jelentős és orvosolhatatlan romlása tényleges veszélyének tenné ki, az említett átadást fel kell függesztenie, és fel kell kérnie a kibocsátó igazságügyi hatóságot, hogy közöljön minden információt az említett személy büntetőeljárás alá vonásának vagy fogva tartásának tervezett körülményeiről, valamint annak lehetőségeiről, hogy e körülményeket az ilyen veszély bekövetkezésének megelőzése érdekében e személy egészségi állapotához igazítsák;

– amennyiben a kibocsátó igazságügyi hatóság által szolgáltatott információkra, valamint a végrehajtó igazságügyi hatóság rendelkezésére álló minden más információra tekintettel megállapítható, hogy e veszély észszerű időn belül nem hárítható el, ez utóbbi hatóságnak meg kell tagadnia az európai elfogatóparancs végrehajtását. Ezzel szemben, ha az említett veszély ilyen határidőn belül elhárítható, a kibocsátó igazságügyi hatósággal új átadási időpontban kell megegyeznie.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a 2009. február 26-i 2009/299/IB tanácsi kerethatározattal (HL 2009. L 81., 24. o.) módosított, az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat (HL 2002. L 190., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 34. o.; a továbbiakban: 2002/584 kerethatározat) 1. cikke (3) bekezdésének az Európai Unió Alapjogi Chartájának (továbbiakban:

Charta) 3., 4. és 35. cikkével összefüggésben való értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet az Općinski sud u Zadru (zárai városi bíróság, Horvátország) által az E. D. L. elleni büntetőeljárás lefolytatása céljából kibocsátott európai elfogatóparancs Olaszországban történő végrehajtása keretében terjesztették elő.

Az alapeljárás

8 2019. szeptember 9-én az Općinski sud u Zadru (zárai városi bíróság) európai elfogatóparancsot bocsátott ki az Olaszországban tartózkodó E. D. L. ellen büntetőeljárás Horvátországban történő lefolytatása céljából. E személyt azzal gyanúsítják, hogy Horvátország területén 2014-ben kábítószer – kereskedés és értékesítés céljából történő – birtoklásának bűncselekményét követte el.

9 A Corte d'appello di Milano (milánói fellebbviteli bíróság, Olaszország) az ezen európai elfogatóparancs végrehajtására illetékes igazságügyi hatóság, E bírósághoz E. D. L. számos, jelentős pszichiátriai zavarokat igazoló orvosi dokumentumot nyújtott be. E dokumentumok alapján a Corte d'appello di Milano (milánói fellebbviteli bíróság) E. D. L.-ről pszichiátriai szakértői vélemény elkészítését rendelte el.

10 E szakértői vélemény többek között olyan pszichotikus zavart állapított meg, amely a lehetséges pszichés dekompenzációs időszakok elkerülése érdekében szükségessé teszi a gyógyszeres és pszichoterápiás kezelés folytatását. Az említett szakértői vélemény az esetleges börtönbüntetéshez kapcsolódó jelentős öngyilkossági kockázatra is rámutatott. Arra a következtetésre jutott, hogy E. D. L. – figyelemmel arra, hogy folytatni kell a terápiás kezelést – olyan személy, aki nem alkalmas a börtönéletre.

11 Ugyanezen szakértői vélemény alapján a Corte d'appello di Milano (milánói fellebbviteli bíróság) egyrészt úgy ítélte meg, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtása félbeszakítaná E. D. L. kezelését, és általános egészségi állapotának romlásához vezetne, aminek hatásai rendkívül súlyosak lehetnek, sőt, bizonyítottan fennállna az öngyilkosság kockázata is. Másrészt e bíróság megállapította, hogy a 69/2005. sz. törvény vonatkozó rendelkezései nem írják elő, hogy az ilyen jellegű egészségügyi okok az európai elfogatóparancs végrehajtására irányuló eljárások keretében az átadás megtagadásának okát képezhetik.

12 Ebben az összefüggésben fordult az említett bíróság a 2020. szeptember 17-i végzésében e rendelkezések alkotmányosságával kapcsolatos kérdéssel a Corte costituzionalehoz (alkotmánybíróság, Olaszország), amely a jelen ügyben kérdést előterjesztő bíróság.

13 A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben hangsúlyozza, hogy az általa eldöntendő kérdések nem csupán az említett rendelkezéseknek az olasz alkotmánnyal való összeegyeztethetőségére, hanem az – e rendelkezések által végrehajtott – uniós jog értelmezésére is vonatkoznak. Márpedig a 69/2005. sz. törvényhez hasonlóan a 2002/584 kerethatározat 3., 4. és 4a. cikke sem tartalmazza az európai elfogatóparancs végrehajtása kötelező vagy mérlegelhető megtagadásának okai között az esetlegesen határozatlan időtartamú krónikus betegségek miatt az átadásból eredően az érintett személy egészségét fenyegető súlyos veszély esetét.

14 Mindemellett a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy a 2002/584 kerethatározat 23. cikkének (4) bekezdése alapján az átadás felfüggesztésével megfelelően orvosolható-e a keresett személyt érintő egészségkárosodás veszélye. Hozzáteszi azonban, hogy úgy tűnik számára, e megoldás nem alkalmas az olyan, határozatlan ideig tartó krónikus betegségek esetén, mint amelyekben E. D. L. is szenved.

15 Egyébiránt a kérdést előterjesztő bíróság emlékeztet arra, hogy a 2002/584 kerethatározat (12) preambulumbekzdése és 1. cikkének (3) bekezdése is megerősíti azt az elvet, miszerint a tagállamok által átültetett e kerethatározat nem érinti az EUSZ 6. cikkben biztosított alapvető jogok tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettséget.

16 Pontosán annak elkerülése érdekében, hogy a 2002/584 kerethatározat végrehajtása a keresett személy alapvető jogainak megsértéséhez vezessen, a Bíróság a végrehajtás megtagadásának e kerethatározatban előírt okain túl olyan vizsgálati keretet határozott meg, amely arra irányul, hogy a büntetőügyekben hozott bírósági határozatok kölcsönös elismerésére és végrehajtására vonatkozó követelményeket összeegyeztesse ezen alapvető jogok tiszteletben tartásával.

17 A Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében erről van szó akkor, ha az európai elfogatóparancs végrehajtása a keresett személyt a kibocsátó tagállamban embertelen és megalázó fogvatartási körülmények veszélyének tenné ki rendszerszintű és általános hiányosságok vagy olyan hiányosságok miatt, amelyek személyek bizonyos csoportjait vagy bizonyos büntetés-végrehajtási intézeteket érintenek, vagy a keresett személyt azon veszélynek tenné ki, hogy olyan eljárásnak vetik alá, amely a kibocsátó tagállamban az igazságszolgáltatás függetlenségét érintő rendszerszintű és általános hiányosságok miatt nem tartja tiszteletben a Charta 47. cikkében előírt garanciákat.

18 A kérdést előterjesztő bíróság ugyanakkor megjegyzi, hogy ezen ítélkezési gyakorlat kizárólag olyan helyzetekre vonatkozik, amikor a keresett személy alapvető jogai megsértésének veszélye a kibocsátó tagállam rendszerszintű és általános hiányosságaival, illetve személyek bizonyos csoportjait vagy egész büntetés-végrehajtási intézeteket érintő helyzetekkel kapcsolatos. Márpedig az előtte felmerült kérdések ezektől eltérő esetre vonatkoznak, nevezetesen arra, amikor az átadni kért személy olyan súlyos, krónikus és határozatlan ideig tartó betegségben szenved, amely átadás esetén jelentősen rosszabbodhat, különösen ha a kibocsátó tagállam úgy döntene, hogy e személyt fogva tartja.

19 E bíróság következőképpen arra keresi a választ, hogy az említett ítélkezési gyakorlatból eredő elveket analógia útján ki kell-e terjeszteni erre az esetre. E bíróság különösen arra keresi a választ, hogy fennáll-e a végrehajtó igazságügyi hatóság azon kötelezettsége, hogy párbeszédet folytasson a kibocsátó igazságügyi hatósággal, valamint hogy a végrehajtó igazságügyi hatóság megszüntetheti-e az átadási eljárást akkor, ha a keresett személy alapvető jogai sérelmének veszélye észszerű időn belül nem zárható ki.

20 E körülmények között a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdést terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

„Úgy kell-e értelmezni a [2002/584 kerethatározat] 1. cikkének (3) bekezdését a [Charta] 3., 4. és 35. cikkével összefüggésben, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóságnak, amennyiben úgy ítéli meg, hogy a krónikus és esetlegesen visszafordíthatatlan súlyos betegségben szenvedő személy átadása e személyt súlyos egészségkárosodás veszélyének teszi ki, be kell kérnie a kibocsátó igazságügyi hatóságtól azokat az információkat, amelyek lehetővé teszik e veszély fennállásának kizárását, és köteles megtagadni az átadást, ha észszerű időn belül nem kap erre vonatkozó biztosítékokat?”

A Bíróság előtti eljárás

21 A kérdést előterjesztő bíróság a Bíróság eljárási szabályzatának 105. cikke alapján kérte a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem gyorsított eljárásban történő elbírálását.

22 E bíróság – elismerve, hogy E. D. L.-l szemben nem alkalmaztak szabadságelvonással járó intézkedést – arra hivatkozik, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés az európai elfogatóparancs működésének lényeges aspektusaira vonatkozik. E kérdés – álláspontja szerint – ezenkívül általános következményekkel járhat mind az európai elfogatóparancsral kapcsolatos eljárások keretében együttműködni hivatott hatóságok, mind az érintett személyek jogai tekintetében.

23 Az eljárási szabályzat 105. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a kérdést előterjesztő bíróság kérelmére vagy kivételesen hivatalból a Bíróság elnöke az előadó bíró és a főtanácsnok meghallgatását követően dönthet úgy, hogy az előzetes döntéshozatal tekintetében az eljárási szabályzat rendelkezéseitől eltérve gyorsított eljárást alkalmaz, ha az ügy jellege megköveteli, hogy elbírálására a lehető legrövidebb időn belül kerüljön sor.

24 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az ilyen gyorsított eljárás olyan eljárási eszközt képez, amelynek célja a rendkívül sürgős helyzetekre való reagálás (2021. december 21-i Randstad Italia ítélet, C-497/20, EU:C:2021:1037, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

25 A jelen ügyben a Bíróság elnöke 2021. december 20-án az előadó bíró és a főtanácsnok meghallgatását követően úgy határozott, hogy elutasítja a jelen ítélet 21. pontjában említett kérelmet.

26 Az a körülmény ugyanis, hogy az ügy az európai elfogatóparancs működésének egy vagy több lényeges aspektusára vonatkozik, önmagában nem minősül a gyorsított eljárásban való elbírálás igazolásához szükséges, rendkívüli sürgősséget megalapozó indoknak. Ugyanez érvényes azon körülmény esetén is, hogy az előterjesztett kérdések esetlegesen sok személyt vagy jelentős számú jogi helyzetet érintenek (lásd ebben az értelemben: 2021. december 21-i Randstad Italia ítélet, C-497/20, EU:C:2021:1037, 39. pont).

27 Ugyanakkor az előterjesztett kérdés jellegére és jelentőségére tekintettel a Bíróság elnöke úgy határozott, hogy a jelen ügyet az eljárási szabályzat 53. cikkének (3) bekezdése alapján soron kívül bírálja el.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

28 Kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2002/584 kerethatározat 1. cikkének (3) bekezdését a Charta 3., 4. és 35. cikkével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy amennyiben a súlyos, krónikus és esetlegesen visszafordíthatatlan betegségben szenvedő személy európai elfogatóparancs végrehajtása keretében történő átadásáról dönteni hivatott végrehajtó igazságügyi hatóság úgy véli, hogy ez az átadás e személyt súlyos egészségkárosodás veszélyének teheti ki, be kell kérnie a kibocsátó igazságügyi hatóságtól azon információkat, amelyek lehetővé teszik az ilyen veszély elhárítását, és köteles megtagadni az említett átadás végrehajtását, ha észszerű időn belül nem kapja meg az e veszély elhárításához szükséges biztosítékokat.

29 Előzetesen hangsúlyozni kell, hogy még akkor is, ha az előterjesztő bíróság a 2002/584 kerethatározatot illetően a kérdést formálisan kizárólag e kerethatározat 1. cikke (3) bekezdésének értelmezésére korlátozta, e körülmény nem képezi akadályát annak, hogy a Bíróság a nemzeti bíróság részére az uniós jognak az előtte folyamatban lévő ügy elbírálásához hasznos, összes értelmezési szempontját megadja, függetlenül attól, hogy a nemzeti bíróság – kérdése megfogalmazásában – utalt-e azokra, vagy sem (lásd ebben az értelemben: 1990. december 12-i SARPP-ítélet, C-241/89, EU:C:1990:459, 8. pont; 2018. június 5-i Coman és társai ítélet, C-673/16, EU:C:2018:385, 22. pont).

30 Ennek előzetes tisztázását követően emlékeztetni kell arra, hogy mind a tagállamok közötti kölcsönös bizalom elve, mind pedig a köztük fennálló kölcsönös bizalmon alapuló kölcsönös elismerés elve alapvető jelentőséggel bír az uniós jogban, mivel lehetővé teszi egy belső határok nélküli térség létrehozását és fenntartását. Pontosabban a kölcsönös bizalom elve, különösen a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség tekintetében mindegyik államtól megköveteli, hogy – kivételes körülményektől eltekintve – úgy tekintse, hogy az összes többi tagállam tiszteletben tartja az uniós jogot, és különösen az uniós jog által elismert alapvető jogokat (2022. február 22-i Openbaar Ministerie [A kibocsátó tagállam törvényei által létrehozott bíróság] ítélet, C-562/21 PPU és C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 40. pont; 2023. január 31-i Puig Gordi és társai ítélet, C-158/21, EU:C:2023:57, 93. pont).

31 Így a tagállamok az uniós jog végrehajtásakor az uniós jog alapján kötelesek arra, hogy vélemezzenek, a többi tagállam tiszteletben tartja az alapvető jogokat, és így nemcsak az nem lehetséges, hogy valamely másik tagállamtól az alapvető jogok uniós jog által biztosított védelmi szintjénél magasabb nemzeti védelmi szintet követeljenek meg, hanem – a kivételes esetektől eltekintve – azt sem vizsgálhatják meg, hogy ezen másikat tagállam a konkrét esetben ténylegesen tiszteletben tartotta-e az Európai Unió által biztosított alapvető jogokat (2014. december 18-i 2/13 [Az Uniónak az EJEE-hez történő csatlakozása] vélemény, EU:C:2014:2454, 192. pont; 2023. január 31-i Puig Gordi és társai ítélet, C-158/21, EU:C:2023:57, 94. pont).

32 Ebben az összefüggésben a 2002/584 kerethatározat célja az elítéltek vagy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítottak átadása egyszerűsített és hatékonyabb rendszerének bevezetése útján az igazságügyi együttműködés megkönnyítése és

meggyorsítása annak érdekében, hogy elősegítse az Unió azon célkitűzésének elérését, hogy a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének azon nagy fokú bizalomra épülő térségévé váljon, amelynek a tagállamok között fenn kell állnia (2022. február 22-i Openbaar Ministerie [A kibocsátó tagállam törvényei által létrehozott bíróság] ítélet, C-562/21 PPU és C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

33 A kölcsönös elismerés elve, amely – e kerethatározat (6) preambulumbekkezdése szerint – a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés „sarokköveként” szolgál, az említett kerethatározat 1. cikkének (2) bekezdésében fejeződik ki, amely kimondja azon szabályt, amely értelmében a tagállamok minden európai elfogatóparancsot ezen elv alapján és e kerethatározat rendelkezéseinek megfelelően hajtanak végre (2022. február 22-i Openbaar Ministerie [A kibocsátó tagállam törvényei által létrehozott bíróság] ítélet, C-562/21 PPU és C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

34 Ebből egyrészt az következik, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóságok csak a Bíróság által értelmezett 2002/584 kerethatározatból eredő okokból tagadhatják meg az európai elfogatóparancs végrehajtását (lásd ebben az értelemben: 2023. január 31-i Puig Gordi és társai ítélet, C-158/21, EU:C:2023:57, 69–73. pont). Másrészt, míg az európai elfogatóparancs végrehajtása a főszabály, a végrehajtás megtagadása kivételnek tekintendő, amelyet szigorúan kell értelmezni (2022. február 22-i Openbaar Ministerie [A kibocsátó tagállam törvényei által létrehozott bíróság] ítélet, C-562/21 PPU és C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

35 Márpedig e kerethatározat nem írja elő, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóságok megtagadhatják az európai elfogatóparancs végrehajtását pusztán azzal az indokkal, hogy az ilyen elfogatóparanccsal keresett személy súlyos, krónikus és esetlegesen visszafordíthatatlan betegségben szenved. A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség alapját képező kölcsönös bizalom elvére tekintettel ugyanis fennáll azon vélelem, hogy a tagállamokban a többek között az ilyen betegségek gyógyítása érdekében biztosított ellátások és kezelések megfelelőek (lásd analógia útján: 2017. február 16-i C. K. és társai ítélet, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 70. pont), akár a büntetés-végrehajtási intézetekben, akár az annak biztosítására irányuló alternatív módok keretében, hogy e személy a kibocsátó tagállam igazságügyi hatóságainak rendelkezésére álljon.

36 Mindazonáltal a 2002/584 kerethatározat 23. cikkének (4) bekezdéséből kitűnik, hogy kivételes körülmények között, amelyek többek között a keresett személy életét vagy egészségét nyilvánvalóan veszélyeztetik, az átadás ideiglenesen felfüggeszhető.

37 Következésképpen a végrehajtó igazságügyi hatóság ideiglenesen felfüggeszheti a keresett személy átadását, amennyiben objektív körülmények – mint például orvosi igazolások vagy szakértői vélemények – alapján nyomós okkal feltételezhető, hogy az elfogatóparancs végrehajtása nyilvánvalóan veszélyeztetheti e személy egészségét, például az említett személynek az átadásának tervezett időpontja előtti átmeneti betegsége vagy egészségügyi panaszja miatt.

38 Mindemellert e mérlegelési jogkör gyakorlásakor tiszteletben kell tartani a Charta 4. cikkét,

amely többek között tiltja az embertelen és megalázó bánásmódot, amely tilalom abszolút jelleget ölt, mivel szorosan összefügg a Charta 1. cikkében említett emberi méltóság tiszteletben tartásával (lásd ebben az értelemben: 2016. április 5-i Aranyosi és Căldăraru ítélet, C-404/15 és C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 85. pont; 2022. november 22-i Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid [Kiutasítás – Orvosi kannabisz] ítélet, C-69/21, EU:C:2022:913, 57. pont).

39 E tekintetben nem zárható ki, hogy valamely súlyos betegségben szenvedő személy átadása e személyre nézve a Charta 4. cikke értelmében vett embertelen vagy megalázó bánásmód tényleges veszélyét vonhatja maga után, és pedig a kibocsátó tagállamban rendelkezésre álló ellátások minősége miatt vagy – bizonyos körülmények között – ettől függetlenül (lásd analógia útján: 2017. február 16-i C. K. és társai ítélet, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 73. pont).

40 Az adott bánásmódnak azonban ahhoz, hogy e rendelkezés hatálya alá tartozzon, el kell érnie egy minimális súlyossági mértéket, amely meghaladja a fogva tartással elkerülhetetlenül együtt járó szenvedés szintjét (lásd ebben az értelemben: 2018. július 25-i Generalstaatsanwaltschaft [Fogvatartási körülmények Magyarországon] ítélet, C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, 90. pont).

41 Ez lenne a helyzet egy olyan súlyos betegségben szenvedő személy átadása esetén, akinek esetében fennáll az azonnali halál veszélye, vagy akinek esetében alapos okkal feltételezhető, hogy bár az azonnali halál veszélye nem áll fenn, az adott ügy körülményei között felmerül annak a tényleges veszélye, hogy e személy az egészségi állapota súlyos, gyors és visszafordíthatatlan romlásának lesz kitéve, vagy a várható élettartama jelentősen csökken (lásd ebben az értelemben: 2022. november 22-i Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid [Kiutasítás – Orvosi kannabisz] ítélet, C-69/21, EU:C:2022:913, 63. és 66. pont).

42 Ebből következik, hogy olyan helyzetben, amikor a végrehajtó igazságügyi hatóság a rendelkezésére álló objektív körülmények alapján nyomós és bizonyítékokkal alátámasztott okokból feltételezheti, hogy a súlyosan beteg keresett személy átadása e személyt a várható élettartama jelentős csökkenése vagy egészségi állapota gyors, jelentős és orvosolhatatlan romlása tényleges veszélyének tenné ki, e hatóság a Charta 4. cikkének megfelelően köteles élni a 2002/584 kerethatározat 23. cikkének (4) bekezdésében előírt lehetőséggel, és elrendelni az átadás felfüggesztését.

43 E tekintetben hozzá kell tenni, hogy e kerethatározatot, különösen a 23. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az ne sértse a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés rendszerének hatékonyságát, amelynek az európai elfogatóparancs – az uniós jogalkotó által szabályozott formájában – az egyik alapvető elemét képezi (2022. február 22-i Openbaar Ministerie [A kibocsátó tagállam törvényei által létrehozott bíróság] ítélet, C-562/21 PPU és C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

44 Ez annál is inkább így van, mivel az európai elfogatóparancs szabályozása arra is irányul, hogy küzdjön az olyan keresett személy büntetlensége ellen, aki más államban tartózkodik, mint ahol állítólag bűncselekményt követett el (lásd ebben az értelemben: 2020. december 17-i Openbaar Ministerie [A kibocsátó

igazságügyi hatóság függetlensége] ítélet, C-354/20 PPU és C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, 62. pont).

45 A Bíróság ezért mondta ki, hogy többek között annak biztosítása érdekében, hogy az európai elfogatóparancs működése ne bénuljon meg, az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésének első albekezdésében előírt, lojális együttműködésre vonatkozó kötelezettségnek kell vezérelnie a végrehajtó és a kibocsátó igazságügyi hatóságok közötti párbeszédet. A lojális együttműködés elvéből többek között az következik, hogy a tagállamok kölcsönösen tiszteletben tartják és segítik egymást a Szerződésekből eredő feladatok végrehajtásában (2022. február 22-i Openbaar Ministerie [A kibocsátó tagállam törvényei által létrehozott bíróság] ítélet, C-562/21 PPU és C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

46 Ennélfogva a kibocsátó és a végrehajtó igazságügyi hatóságoknak a büntetőügyekben folytatott hatékony együttműködés biztosítása érdekében teljes mértékben ki kell használniuk a 2002/584 kerethatározatban előírt eszközöket, ily módon elősegítve az ezen együttműködés alapjául szolgáló kölcsönös bizalmat (lásd ebben az értelemben: 2022. február 22-i Openbaar Ministerie [A kibocsátó tagállam törvényei által létrehozott bíróság] ítélet, C-562/21 PPU és C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

47 Ebből következik, hogy a jelen ítélet 42. pontjában hivatkozott helyzetben, amikor a végrehajtó igazságügyi hatóság kivételesen úgy határoz, hogy a 2002/584 kerethatározat 23. cikkének a Charta 4. cikkével összefüggésben értelmezett (4) bekezdése alapján ideiglenesen felfüggeszti a keresett személy átadását, arra kell kérnie a kibocsátó igazságügyi hatóságot, hogy közöljön vele minden szükséges információt annak érdekében, hogy megbizonyosodhasson arról, hogy az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló büntetőeljárás lefolytatásának módja vagy e személy esetleges fogva tartásának körülményei lehetővé teszik az említett pontban hivatkozott veszély elhárítását (lásd analógia útján: 2016. április 5-i Aranyosi és Căldăraru ítélet, C-404/15 és C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 95. pont).

48 Ha a kibocsátó igazságügyi hatóság ilyen garanciákat nyújt, e 23. cikk (4) bekezdéséből az következik, hogy az európai elfogatóparancsot végre kell hajtani. E rendelkezésnek megfelelően a végrehajtó igazságügyi hatóság erről haladéktalanul tájékoztatja a kibocsátó igazságügyi hatóságot, és új átadási időpontban egyeznek meg.

49 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy a keresett személyt érintő kivételesen súlyos betegség krónikus és esetlegesen tartós jellege azonban nem zárja ki azt, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóság, amely úgy döntött, hogy felfüggeszti e személy átadását, biztosítékokat kapjon a kibocsátó tagállamtól arra vonatkozóan, hogy az említett személy e betegsége miatt e tagállamban megfelelő kezelésben vagy ellátásban fog részesülni akár a büntetés-végrehajtási intézetben, akár az annak biztosítására irányuló alternatív módok keretében, hogy e személy az említett tagállam igazságügyi hatóságainak rendelkezésére álljon.

50 Nem zárható ki azonban, hogy kivételes körülmények között, a kibocsátó igazságügyi hatóság által szolgáltatott információkra, valamint a végrehajtó igazságügyi hatóság rendelkezésére álló bármely más

információra tekintettel ez utóbbi hatóság arra a következtetésre jut, hogy egyrészt nyomós és bizonyítékokkal alátámasztott okokból feltételezhető, hogy a kibocsátó tagállamnak való átadás esetén a keresett személy a jelen ítélet 42. pontjában leírt veszélynek lenne kitéve, és hogy másrészt e veszély észszerű időn belül nem hárítható el.

51 Márpedig először is a 2002/584 kerethatározat 23. cikkének (4) bekezdése kivételt képez a végrehajtó igazságügyi hatóság – e kerethatározat 23. cikkének (1) bekezdésében előírt – azon kötelezettsége alól, hogy biztosítja, hogy a keresett személyt a lehető leghamarabb átadják. Ennélfogva mind az említett kerethatározat 23. cikke (4) bekezdésének szövegével – amely az átadás felfüggesztésének „ideiglenes” jellegére hivatkozik –, mind pedig e cikk általános rendszerével ellentétes lenne, ha a végrehajtó igazságügyi hatóság az ilyen veszély bekövetkezésének elkerülése érdekében a keresett személy átadását jelentős vagy akár határozatlan időre elhalaszthatná. Egyébként ilyen esetben a keresett személy határozatlan ideig maradhatna a vele szemben kibocsátott európai elfogatóparancs és a végrehajtó tagállam által adott esetben hozott kényszerítő intézkedések hatálya alatt, még akkor is, ha egyáltalán nincs reális esélye annak, hogy e személyt átadják a kibocsátó tagállamnak.

52 Másodszor, a jelen ítélet 50. pontjában leírthoz hasonló esetben a 2002/584 kerethatározat 1. cikkének (3) bekezdését is figyelembe kell venni, amely értelmében az alapvető jogok megsértésének veszélye lehetővé teszi a végrehajtó igazságügyi hatóság számára, hogy kivételesen és megfelelő vizsgálatot követően megtagadja az európai elfogatóparancs végrehajtását (lásd ebben az értelemben: 2023. január 31-i Puig Gordi és társai ítélet, C-158/21, EU:C:2023:57, 72. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

53 Ilyen esetben a végrehajtó igazságügyi hatóság a 2002/584 kerethatározat 1. cikkének a Charta 4. cikkével összefüggésben értelmezett (3) bekezdésének megfelelően nem hajthatja végre az európai elfogatóparancsot (lásd ebben az értelemben: 2016. április 5-i Aranyosi és Căldăraru ítélet, C-404/15 és C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 104. pont; analógia útján: 2016. június 1-jei Bob-Dogi ítélet, C-241/15, EU:C:2016:385, 66. pont).

54 E körülmények között a 2002/584 kerethatározat 1. cikke (3) bekezdésének a Charta 3. és 35. cikkével összefüggésben történő értelmezése nem szükséges.

55 A fenti indokok összességére tekintettel az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2002/584 kerethatározat 1. cikkének (3) bekezdését és 23. cikkének (4) bekezdését a Charta 4. cikkével összefüggésben a következőképpen kell értelmezni:

– amennyiben megalapozottan feltételezhető, hogy a keresett személynek az európai elfogatóparancs végrehajtása céljából történő átadása nyilvánvalóan veszélyeztetheti e személy egészségét, a végrehajtó igazságügyi hatóság ezen átadást – kivételesen – ideiglenesen felfüggesztheti;

– amennyiben az európai elfogatóparancs végrehajtása keretében a súlyosan beteg keresett személy átadásáról döntené hivatott végrehajtó igazságügyi hatóság úgy véli, hogy nyomós és bizonyítékokkal alátámasztott okokból feltételezhető, hogy ezen átadás e személyt a várható élettartama jelentős csökkenése vagy egészségi állapota gyors, jelentős és orvosolhatatlan

romlása tényleges veszélyének tenné ki, az említett átadást fel kell függesztenie, és fel kell kérnie a kibocsátó igazságügyi hatóságot, hogy közöljön minden információt az említett személy büntetőeljárás alá vonásának vagy fogva tartásának tervezett körülményeiről, valamint annak lehetőségeiről, hogy e körülményeket az ilyen veszély bekövetkezésének megelőzése érdekében e személy egészségi állapotához igazítsák;

– amennyiben a kibocsátó igazságügyi hatóság által szolgáltatott információkra, valamint a végrehajtó igazságügyi hatóság rendelkezésére álló minden más információra tekintettel megállapítható, hogy e veszély észszerű időn belül nem hárítható el, ez utóbbi hatóságnak meg kell tagadnia az európai elfogatóparancs végrehajtását. Ezzel szemben, ha az említett veszély ilyen határidőn belül elhárítható, a kibocsátó igazságügyi hatósággal új átadási időpontban kell megegyeznie.

IV.

C-705/21. sz. AxFina Hungary ügyben 2023. április 27-én hozott ítélet

1) **A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését**

a következőképpen kell értelmezni:

e rendelkezésekkel ellentétes az, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződést – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – érvényesnek nyilvánítják, és a fogyasztó említett kikötésből eredő kötelezettségeinek tartalmát az említett szerződés pénznemének és az abban rögzített kamatlábnak a módosítása vagy e deviza maximált árfolyama révén kiigazítják.

2) **A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését**

a következőképpen kell-e értelmezni:

e rendelkezéssel ellentétes az, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződést – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – a megkötésétől a devizában nyilvántartott kölcsönszerződések nemzeti pénznemre történő átváltásának a nemzeti jogszabály által előírt időpontjáig terjedő időszakban fenntartják hatályában, és az említett kikötést a nemzeti jog általános jellegű rendelkezéseivel helyettesítik, amennyiben a nemzeti jog ilyen rendelkezései nem léphetnek hatékonyan ugyanezen kikötés helyébe a nemzeti bíróság által oly módon végzett pusztá behelyettesítés útján, amely nem tesz szükségessé e bíróság részéről az említett szerződésben foglalt tisztességtelen kikötés tartalmi módosításának minősülő beavatkozást.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott

tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet MJ és az AxFina Hungary Zrt. (a továbbiakban: AxFina) között egy devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződésnek az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító kikötése tisztességtelen jellegéhez fűződő jogkövetkezmények tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Az alapeljárás

10 2008. február 13-án az alapeljárás felperese gépjármű vásárlása céljából kölcsönszerződést kötött az AxFina jogelődjével. E kölcsön tényleges összege 2 830 000 forint (HUF) (hozzávetőleg 7126 euró) volt, amelyet 120 havi futamidőre folyósítottak, és a teljes futamidőre kamatként 920 862 HUF (hozzávetőleg 2319 euró) összeget tüntettek fel.

11 E szerződés svájci frankban (CHF) nyilvántartott és forintban törlesztett kölcsönre vonatkozott. A forint és a svájci frank árfolyamának ingadozása befolyásolta az alapeljárás felperesének visszafizetési kötelezettségét, aki a törlesztőrészeket 2015 augusztusáig fizette.

12 A kérdést előterjesztő bíróság, a Győri Ítéltábla (Magyarország) megállapította az említett szerződés semmisségét azzal az indokkal, hogy annak az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító kikötése tisztességtelen volt.

13 Ezenkívül az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az alkalmazandó magyar jogszabályok szerint a szóban forgó kölcsönszerződés annak azon kikötése miatt is érvénytelen volt, amely a kölcsön folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendeli.

14 Miután a kérdést előterjesztő bíróság megállapította e szerződés érvénytelenségét, az eljárás a Szombathelyi Törvényszék (Magyarország) mint elsőfokú bíróság előtt folytatódott az érvénytelenség jogkövetkezményeinek megállapítása tárgyában.

15 A fellebbezés folytán az ügy ismét a kérdést előterjesztő bíróság előtt van folyamatban.

16 E bíróság úgy véli, hogy a szóban forgó kölcsönszerződés a jelen ítélet 12. pontjában említett tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető.

17 Az e szerződés érvénytelensége megállapításának joghatásait illetően az említett bíróság megjegyzi, hogy a magyar ítélkezési gyakorlat többnyire a Kúria Konzultációs Testületének 2019. június 19-i állásfoglalásában foglaltakat követi, amely formálisan nem kötelező.

18 Ezen állásfoglalás szerint az egyetlen jogkövetkezmény, amely akkor alkalmazható, ha a kölcsönszerződés olyan tisztességtelen kikötést tartalmaz, amely az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárítja, a magyar jog szerint az „érvényessé nyilvánítás”.

19 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy az eljáró bíróság csak akkor nyilváníthatja e szerződést az ítélethozataláig ideiglenesen hatályosnak, amely szükségszerűen a szerződés jövőre vonatkozó felszámolásával párosul, ha a szerződés

érvénytelenségének oka nem kiküszöbölhető. Ebben az összefüggésben az érvénytelenségi ok megszüntetése tehát a fogyasztót a tisztességtelen kikötésből fakadóan érintő árfolyamkockázat egésze (a bíróság általi forintkölcsönre alakítás), vagy egy része (az árfolyamkockázat bíróság általi maximalizálása) kiküszöbölésének módszerével, ténylegesen a szerződés tartalmának módosításával történik. Ennélfogva egyik fél sem kerül a másikkal szemben aránytalanul kedvezőbb vagyoni helyzetbe.

20 Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy figyelemmel többek között a Bíróságnak a 93/13 irányelv 6. és 7. cikkének értelmezésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatára, az ilyen megközelítés összeegyeztethető-e ezen irányelvvvel.

21 Ezenkívül e bíróság azt kívánja megtudni, hogy a nemzeti bíróságnak lehetősége van-e arra, hogy érvényesnek nyilvánítsa az olyan kölcsönszerződést, amely az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító tisztességtelen kikötést tartalmaz, és hogy e tisztességtelen kikötést a régi Ptk.-nak a kölcsön törlesztésének pénznemére, a szerződéses jogviszonyokban történő kamatfizetésre és a kamatláb meghatározására vonatkozó rendelkezéseivel helyettesítse.

22 E körülmények között a Győri Ítéltábla úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

„1) Ellentétes-e a [93/13 irányelv] 6. cikk[ének] (1) bekezdésével, illetve 7. cikk[ének] (1) bekezdésével a nemzeti jog olyan értelmezése, amely a fogyasztókkal kötött szerződésben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltétel miatti érvénytelenség jogkövetkezményeit, abban az esetben, ha az a szolgáltatás elsődleges tárgyát érinti, s emiatt a tisztességtelennek minősített feltétel kihagyásával a (kölcsön)szerződés nem teljesíthető, akként vonja le, hogy miután a nemzeti bíróság megállapítja a teljes szerződés érvénytelenségét – azaz azt, hogy a szerződés a maga egészében nem maradhat fenn, és nem válthat ki a fogyasztóra kötelező joghatást –,

a) a szerződést úgy nyilvánítja érvényessé, hogy a szerződés elsődleges tárgyát képező nyújtott kölcsön kirovó pénznemévé a magyar forintot, és azt a forint összeget helyettesíti be, amelyet a fogyasztó ténylegesen megkapott a hitelezőtől, és az így meghatározott tőke után fizetendő ügyleti kamatot is az érvénytelennek nyilvánított szerződéstől eltérően határozza meg (helyettesíti be), mégpedig akként, hogy a szerződéskötés kori »induló« kamat a szerződéskötés kor irányadó budapesti bankközi forint hitelkamatlábnak, mint referenciakamatnak (BUBOR) az eredeti (devizaalapú) szerződésben meghatározott kamatfelárral növelt értékével egyenlő;

b) a szerződést úgy nyilvánítja érvényessé, hogy a deviza-forint átváltási árfolyamot maximálja, azaz [a] ténylegesen a fogyasztó által vállalt, azonban [a] tisztességtelennek minősülő szerződési kikötéssel érintett árfolyamkockázatot egy, a bíróság által észszerűnek minősített, és a fogyasztó részéről a szerződéskötés kor is számításba vehetőként értékelt mértékre mérsékeli, a szerződésben rögzített kamatmértéknek egy későbbi törvényben kötelezően

előírt forintosítás fordulónapjáig történő érintetlenül hagyásával?

2) Az 1) pontban megfogalmazott kérdésre adott válasz szempontjából van-e jelentősége annak, hogy a magyar jog szerint alkalmazott érvényessé nyilvánítás

a) vagy olyan ténybeli helyzet mellett történik, amikor a felek között még van létező szerződés, azaz a szerződés fenntartása azt a célt szolgálja, hogy a tisztességtelennek minősített feltételek visszamenőleges hatályú korrekciójával a felek közötti jogviszony a jövőre nézve is fennmaradjon – egyidejűleg az addig teljesített szolgáltatásoknak a módosított feltételekkel történő újraszámításával –, s ezáltal a fogyasztót attól a különösen káros következménytől is védje, amelyet egy azonnali egyösszegű visszafizetési kötelezettség jelentene;

b) avagy olyan ténybeli helyzet mellett történik, amikor a felek között a perben a tisztességtelen szerződési kikötés szempontjából megítélendő szerződés már nem létezik – azért, mert annak futamideje már lejárt, vagy mert a hitelező azt már korábban a törlesztés nemfizetése, vagy általa nem megfelelő mértékűnek tartott összegű fizetése miatt felmondta, vagy mindezek nélkül is a tényleges helyzet az, hogy azt egyik fél sem tartja már érvényben lévőnek, vagy annak érvénytelensége bírósági döntés miatt már nem tehető vitássá –, azaz a szerződés visszamenőleges érvényessé nyilvánítása nem a szerződés fogyasztó érdekében történő fenntartását szolgálja, hanem azt, hogy az egymással szembeni követelések elszámolása és a jogviszony lezárása a tisztességtelennek minősített kikötés (kikötések) korrekciójával történhessen meg?

3) Amennyiben a Bíróság válasza az [első kérdés a), illetve b) pontjában] foglalt kérdésre igenlő – figyelemmel a [második kérdésben] felvetett szempontokra is –, akkor [a 93/13 irányelv] érintett rendelkezéseivel ellentétes-e a [második kérdés a) pontjában] ismertetett ténybeli helyzetben [a szerződés fenntartása a forintosítási törvényben a jogalkotó által előírt módosítás időpontjáig, a szerződés érvénytelen rendelkezéseinek olyan törvényi rendelkezésekkel való helyettesítésével], hogy

- ellenkező (jelen esetben érvénytelen) kikötés hiányában a pénztartozást a teljesítés helyén érvényben lévő pénznemben kell megfizetni;
- a szerződéses kapcsolatokban – ha jogszabály kivételt nem tesz – kamat jár;
- a kamat mértéke – ha jogszabály kivételt nem tesz – megegyezik a jegybanki alapkamattal?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

33 Előjáróban, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által tisztességtelennek minősített szerződési feltétel az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárítja. E bíróság szerint e kikötés az alapügyben szereplő kölcsönszerződés elsődleges tárgyához kapcsolódik, így az említett kikötés tisztességtelen jellegének megállapítása miatt e szerződést érvénytelennek nyilvánította. Az említett bíróság ebben az összefüggésben veti fel azt a kérdést, hogy milyen következtetéseket kell levonni az említett szerződés érvénytelenségéből a megkötésének 2008. február 13-i időpontjától – a devizában nyilvántartott kölcsönszerződések nemzeti pénznemre történő átváltására a magyar jogszabály által előírt határidőnek

megfelelő – 2015. február 1-jéig terjedő időszak tekintetében.

34 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket e körülményekre tekintettel kell megválaszolni.

Az első és a második kérdésről

35 A kérdést előterjesztő bíróság az együttesen vizsgálendő első és második kérdésével lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy e rendelkezésekkel ellentétes, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztendő kölcsönszerződést – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – érvényesnek nyilvánítják, és a fogyasztó említett kikötésből eredő kötelezettségeinek tartalmát az említett szerződés pénznemének és az abban rögzített kamatlábnak a módosítása vagy e deviza maximált árfolyama révén kiigazítják.

36 Előzetesen meg kell állapítani, hogy mivel az előzetes döntéshozatalra utaló határozat nem tartalmaz elegendő információt arra vonatkozóan, hogy az első és a második kérdés megválaszolása szempontjából releváns-e az a körülmény, hogy a szóban forgó kölcsönszerződés érvényességének megállapítása és a fogyasztó e szerződés tisztességtelennek ítélt kikötéséből eredő kötelezettségeinek kiigazítása arra irányul, hogy lehetővé tegye a nemzeti bíróság számára az érintett szolgáltató és fogyasztó közötti kölcsönös kötelezettségek rendezését, valamint a közöttük fennálló jogviszony megszüntetését, e két kérdést nem kell e körülményre tekintettel megvizsgálni.

37 Mindemellett először is a szerződési feltételek tisztességtelen jellege megállapításához fűződő következményeket illetően emlékeztetni kell arra, hogy az európai uniós jogalkotó által a 93/13 irányelv keretében követett célkitűzés arra irányul, hogy a felek közötti egyensúlyt akként állítsa helyre, hogy közben főszabály szerint fenntartja a szerződés egészének érvényességét, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsa (2022. március 31-i Lombard Lizing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

38 A 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének értelmezését illetően a Bíróság kimondta, hogy ha a nemzeti bíróság megállapítja a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel semmisségét, e bíróság nem egészítheti ki a szerződést e feltétel tartalmának módosításával (2020. november 25-i Banca B. ítélet, C-269/19, EU:C:2020:954, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

39 Így a tisztességtelennek nyilvánított szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, és így az a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást. Következésképpen az ilyen kikötés tisztességtelen jellegének bíróság általi megállapítása azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását kell, hogy eredményezze, amelyben a fogyasztó és a kikötés hiányában lett volna; többek között azzal, hogy a fogyasztó számára biztosítja az eladó vagy szolgáltató jogalap nélküli – a fogyasztó kárára az említett tisztességtelen feltétel alapján való – gazdagodásának

visszatéríttetéséhez való jogot (lásd ebben az értelemben: 2022. március 31-i Lombard Lizing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 50. és 55. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

40 Ugyanis, amint arra a Bíróság rámutatott, ha a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, e lehetőség sérthetné a 93/13 irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt, amely az ilyen szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetésére irányul. E lehetőség ugyanis hozzájárulna annak a visszatartó erőnek a megszüntetéséhez, amely az eladók vagy szolgáltatók tekintetében jelentkezik az ilyen tisztességtelen feltételeknek a fogyasztók vonatkozásában való pusztá és egyszerű alkalmazhatatlansága következtében, mivel az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnák az említett feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is állapítanák, a szerződést a nemzeti bíróság a szükséges mértékben továbbra is kiegészíthetné oly módon, hogy az említett eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítottak legyenek (lásd ebben az értelemben: 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

41 Ennélfogva annak érdekében, hogy e cél ne sérüljön, a nemzeti bíróság nem orvosolhatja a szerződésnek az abban szereplő valamely kikötés tisztességtelen jellegéből eredő érvénytelenségét oly módon, hogy e szerződést érvényesnek nyilvánítja, és egyidejűleg módosítja annak pénznemét és az említett szerződésben rögzített kamatlát, vagy maximálja e deviza árfolyamát. A bíróság ilyen beavatkozása végeredményben e kikötés tartalmának megváltoztatását jelentené, következésképpen ellentétes lenne a jelen ítélet előző pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlattal.

42 Másodszor, az ítélkezési gyakorlatból mindazonáltal kitűnik, hogy amennyiben – mint a jelen ügyben is – a szóban forgó kölcsönszerződést a tisztességtelen feltétel elhagyását követően teljes egészében meg kell semmisíteni, az ilyen feltétel kivételesen törölhető és helyettesíthető a nemzeti jog valamely diszpozitív, vagy a felek egyetértése esetén alkalmazandó nemzeti jogi rendelkezéssel. Ez a lehetőség azokra az esetekre korlátozódik, amelyekben a teljes szerződés semmisségének megállapítása a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek tenné ki, úgy, hogy ezáltal még a fogyasztó járna rosszabbul (lásd ebben az értelemben: 2022. március 31-i Lombard Lizing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

43 A Bíróság ebből a szemszögből mondta ki, hogy a nemzeti bíróságnak adott esetben helyt kell tudnia adni a kölcsönszerződés valamely, árfolyamkockázattal kapcsolatos rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló kérelemnek, ha megállapítja, hogy e kikötés tisztességtelen, és hogy a szerződés az említett kikötés hiányában nem teljesíthető (lásd ebben az értelemben: 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 56. pont).

44 Ennek keretében arra is rá kell mutatni, hogy amennyiben a nemzeti bíróság úgy ítéli meg, hogy a szóban forgó kölcsönszerződés semmissé nyilvánítása folytán a jelen ítélet 42. pontjában említett ítélkezési gyakorlat értelmében a fogyasztó rosszabbul járna, az érintett tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog

diszpozitív rendelkezéseivel való helyettesítése nem az egyetlen olyan következmény, amely összeegyeztethető a 93/13 irányelvvel (lásd ebben az értelemben: 2020. november 25-i Banca B. ítélet, C-269/19, EU:C:2020:954, 39. és 40. pont).

45 Így a nemzeti jog olyan diszpozitív rendelkezése vagy a szóban forgó kölcsönszerződés feleinek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezés hiányában, amely az érintett tisztességtelen kikötések helyébe léphetne, a Bíróság pontosította, hogy amennyiben a fogyasztó nem fejezte ki a tisztességtelen feltételek fennmaradására irányuló szándékát, és amennyiben e szerződés semmissé nyilvánítása különösen hátrányos következményeknek tenné ki a fogyasztót, a fogyasztó védelmének a 93/13 irányelv értelmében biztosítandó magas szintje megköveteli, hogy a nemzeti bíróság a szerződő felek kölcsönös jogai és kötelezettségei közötti tényleges egyensúly helyreállítása céljából, belső jogának egészére figyelemmel, tegyen meg minden ahhoz szükséges intézkedést, hogy a fogyasztót meg lehessen védeni azon különösen hátrányos következményektől, amelyeket az említett kölcsönszerződés semmissé nyilvánítása vonhat maga után, különösen pedig attól, hogy a szolgáltató haladéktalanul követelhesse a kölcsön összegét a fogyasztótól (2022. március 31-i Lombard Lizing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 56. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

46 Így a Bíróság sajátos körülmények között megállapította különösen, hogy semmi nem zárja ki azt, hogy a nemzeti bíróság felhívja a feleket arra, hogy tárgyalásokat folytassanak, feltéve hogy rögzíti e tárgyalások keretét, és e tárgyalások arra irányulnak, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei között olyan tényleges egyensúly jöjjön létre, amely különösen a 93/13 irányelv alapjául szolgáló, a fogyasztó védelmére irányuló célkitűzést veszi figyelembe (lásd ebben az értelemben: 2020. november 25-i Banca B. ítélet, C-269/19, EU:C:2020:954, 42. pont).

47 Ezenkívül a Bíróság pontosította, hogy ha a nemzeti bíróság a kölcsönszerződés jellegét figyelembe véve úgy ítéli meg, hogy a felek vonatkozásában nem lehet helyreállítani azt az állapotot, amelyben akkor lettek volna, ha e szerződést nem kötötték volna meg, e bíróság feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelennek ítélt feltétel soha nem létezett volna (2022. március 31-i Lombard Lizing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 57. pont).

48 Következésképpen a nemzeti bíróság jogosult többek között arra, hogy a fogyasztó érdekeit védelemben részesítse többek között azáltal, hogy visszatéríteti neki azokat az összegeket, amelyeket a hitelező a tisztességtelennek ítélt feltétel alapján szedett be, azzal, hogy e visszatérítés a jogalap nélküli gazdagodás jogcímén történik (lásd ebben az értelemben: 2022. március 31-i Lombard Lizing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 58. pont).

49 Ugyanakkor rá kell mutatni arra, hogy a bíróság hatásköre nem terjeszkedhet túl azon a mértéken, amely feltétlenül szükséges a szerződő felek közötti szerződéses egyensúly helyreállításához, és ily módon a fogyasztónak azon különösen hátrányos következményektől való védelméhez, amelyeket a szóban forgó kölcsönszerződés semmissé nyilvánítása válthat ki (2022. március 31-i Lombard Lizing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 59. pont).

50 Következésképpen az első és a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezésekkel ellentétes az, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződést – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – érvényesnek nyilvánítják, és a fogyasztó említett kikötésből eredő kötelezettségeinek tartalmát az említett szerződés pénznemének és az abban rögzített kamatlábnak a módosítása vagy e deviza maximált árfolyama révén kiigazítják.

A harmadik kérdésről

51 Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy e rendelkezéssel ellentétes, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződés – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – a megkötésétől a devizában nyilvántartott kölcsönszerződések nemzeti pénznemre történő átváltásának a nemzeti jogszabály által előírt időpontjáig terjedő időszakban fenntartják hatályában, és az említett kikötést a kölcsön törlesztésének pénznemére, a kamatok szerződéses viszonyokban történő megfizetésére és a kamatláb meghatározására vonatkozó nemzeti jogi rendelkezésekkel helyettesítik.

52 Amint az a jelen ítélet 42. pontjában megállapításra került, a Bíróság elismerte a nemzeti bíróság azon lehetőségét, hogy a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesítse a kölcsönszerződés tisztességtelen feltételét, ez a lehetőség azonban kivételes esetekre korlátozódik, vagyis azokra, amikor a tisztességtelen feltétel érvénytelenségének kimondása miatt a bíróságnak a teljes szerződés semmisségét kellene megállapítania, és ezzel a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek tenné ki, és ily módon a fogyasztót büntetné.

53 Mindazonáltal az ilyen helyettesíthetőség – amely kivételt képez azon főszabály alól, amely szerint a szóban forgó szerződés csak akkor köti a feleket, ha az a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyásával is teljesíthető – a belső jog valamely diszpozitív rendelkezésére vagy a felek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezéseire korlátozódik, és többek között azon alapul, hogy e rendelkezések nem tartalmazzanak tisztességtelen feltételeket (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

54 Ugyanis e rendelkezések vélhetően azt tükrözik, hogy a nemzeti jogalkotó a meghatározott szerződések feleit megillető jogok és az őket terhelő kötelezettségek között egyensúlyt kívánt teremteni arra az esetre, ha a felek vagy nem tértek el a nemzeti jogalkotó által az érintett szerződések tekintetében előírt általános szabályoktól, vagy kifejezetten a nemzeti jogalkotó által e célból bevezetett szabály alkalmazhatósága mellett döntöttek (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

55 Ezenkívül ezen ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a szerződésnek a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyása következtében keletkezett hiányosságainak orvoslása kizárólag az általános nemzeti rendelkezések alapján történhet (lásd ebben az értelemben: 2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 62. pont).

56 Következésképpen a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezéssel ellentétes, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződést – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – a megkötésétől a devizában nyilvántartott kölcsönszerződések nemzeti pénznemre történő átváltásának a nemzeti jogszabály által előírt időpontjáig terjedő időszakban fenntartják hatályában, és az említett kikötést a nemzeti jog általános jellegű rendelkezéseivel helyettesítik, amennyiben a nemzeti jog ilyen rendelkezései nem léphetnek hatékonyan ugyanezen kikötés helyébe a nemzeti bíróság által oly módon végzett pusztá behelyettesítés útján, amely nem tesz szükségessé e bíróság részéről az említett szerződésben foglalt tisztességtelen kikötés tartalmi módosításának minősülő beavatkozást.

FÓRUM

Liktor Zoltán Attila*
A bírói függetlenség eszmeisége
a magyar történeti alkotmányban
300 éves a Kúria¹

Absztrakt

A bírói függetlenség személyi és intézményes garanciái Magyarországon – Európa vagy a világ számos országával ellentétben – nem a 19–20. században alakultak ki, annak évezredek gyökerei vannak, amelyek történeti alkotmányunkkal együtt fejlődtek. A mai jogelveket a megelőző korszakoktól elvárni nem lehet, különösen nem a mai egységes jogrendszer elveit a jogi partikularizmus időszakán, de a Szent Istvántól a polgári átalakulásig (1848) ívelő majdnem 900 esztendő jogalkotását és részben joggyakorlatát szemlélve megállapítható, hogy a bírói függetlenség követelménye és annak folyamatos bővülése, szigorodása – adott korszakban és korabeli formában persze, de – végig kimutatható.

The idea of the Independence of Justice in the Hungarian Historical Constitution – On the 300th anniversary of the Curia of Hungary

Abstract

The personal and institutional guarantees of the independence of justice have a millennium-long history in Hungary. Of course, the actual principals of the law cannot be required on the past, but we can see the gradual development of the idea and the rules from King Saint Stephen (1000) to the modern age (1848). In this study I examine the laws and the practice from the aspect of the personal guarantees of the independence of justice.

Bevezetés

„Magyarország független, demokratikus jogállam” – fogalmaz az Alaptörvény.² A mai jogállamisági felfogások³ középpontjában álló bírói függetlenség

kérdésköre az utóbbi években a szakmai és a szélesebb nyilvánosság érdeklődési körébe került, sokszor hangzik el a közismert megfogalmazás, hogy Magyarország fiatal jogállam, értve ez alatt az 1989-et. A jogállam Magyarországon nem 1989-ben – negyvenöt év kommunista diktatúra után – jött létre, éppen ellenkezőleg, hazánk azon nagyon kevés európai országok közé tartozik, amelyek ezeréves (jog)államiságot tudhatnak maguk mögött,⁴ a kommunista diktatúra csak megszakította a történelmi folytonosságot. Ennek az ezer évnek a döntő része – néhány történelmi megrázkódtatást leszámítva – szerves és természetes fejlődést mutat egészen a második világháborúig, ami a törvénykezés szerveit, azaz a bíróságokat is magában foglalja.

Háromszáz éves évfordulóját üli idén a legfelsőbb magyar bírói fórum, a Kúria, amit a pozsonyi diétán elfogadott, és Habsburg III. Károly királyunk (1711–1740) által 1723. június 19-én szentesített törvény⁵ hozott létre, amely ma a kontinens legrégebb, állandó székhellyel, folyamatosan működő, rögzített hatáskörű felsőbíróságának számít. A bírói függetlenség eszmeisége azonban ennél jóval régebbre nyúlik vissza, mondhatni egészen a kezdetekig. Az egyes, az igazságszolgáltatással és a bírói hivatással szemben mai felfogásunk szerint támasztott követelmények (pártatlanság, elfogulatlanság, külső és belső befolyástól való mentesség, a jognak alávetettség stb.) elszórtan már a középkori (!) törvényeinkben megfogalmazódnak, Werbőczy István⁶ országbírói ítélmester híres munkája (Tripartitum, 1514) az, amely ezt elsőként egységes keretbe próbálta összefoglalni.⁷ „Ami Werbőczy munkájából számunkra igazán jelentős, az a máig érvényes, alkotmányos és alapjogilag védett, a jogállam elengedhetetlen tartozékait képező elemek. Ezek távlatokra történt megfogalmazása a sajátosan magyar jogrend elemei között Werbőczy István elvitathatatlan érdeme”.⁸ Werbőczy tudása az egyetemi tanulmányokból, törvényekből, királyi, vármegyei hatósági oklevelekből, ügyvédi, bírósági és a kancelláriai szolgálatban eltöltött évek tapasztalataiból származott. Egyesítette a három

* A szerző PhD megbízott oktató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Jogtörténeti Tanszék; főtanácsadó, Kúria, Werbőczy Kutatóintézet. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, nem értelmezhető az őt foglalkoztató intézmény állásfoglalásaként.

¹ A tanulmány a Kúria Werbőczy István Országbíró Kutatóintézetében folytatott „A bírói függetlenség intézményes garanciái” című részletes projekt keretében készült.

² Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés.

³ VARGA Zs. András: *Eszményből bálvány? – A joguralom dogmatikája*, Századvég Kiadó, Budapest, 2015; VARGA Csaba: *Jogállamiság – viták közegében*, Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022.

⁴ ZLINSZKY János: *Mit jelképez ma Werbőczy?*, In: A Hármaskönyv 500. évfordulóján (szerk.: Csehi Zoltán–Szabó István–Schanda Balázs–Varga Zs. András), Pázmány Press, Budapest, 2015, 13–19.

⁵ 1723:24–26. tc.

⁶ FRAKNÓI Vilmos: *Werbőczy István életrajza*, Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1899; NEUMANN Tibor: *Werbőczy István származása és pályakezdése*, In: A magyar jog fejlődésének fél évezrede: Werbőczy és a Hármaskönyv 500 esztendő múltán (szerk.: Máthé Gábor), Nemzeti Közszolgálati és Tankönyvkiadó, Budapest, 2014, 31–53.

⁷ WERBŐCZY István: *Hármaskönyv*, In: Corpus Juris Hungarici, (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1897. [HK] Előbeszéd 13–16.

⁸ ZLINSZKY i.m. 14.

(jogtudósi, jogalkotói és jogalkalmazói) területen szerzett műveltségét, amelyet a Hármaskönyv megalkotásakor megcsillogtatott. Ha a bírák függetlenségét vesszük vizsgálat alá, akkor Werbőczy munkája megkerülhetetlen forrás. Nem alkotott új jogot, a magyar jogot, a szokásjogot gyűjtötte egybe, amint azt maga is leszögezi jogkönyvében.⁹ Werbőczy bizonyosan külföldön (is) tanult,¹⁰ mégis, amit alkotott – a Tripartitum – szinte egészen magyar lett és „amely a maga nemében koránt sem elvetendő, hanem tisztelendő kultúráérték a magyar jogállam kibontakozásának történetében”.¹¹ A századfordulón jelentős forrásfeltárást végzett az akkor kialakuló modern (jog)történettudomány, amelynek alapján számos monográfia készült,¹² kifejezetten a bírói függetlenség szemszögéből vizsgálva legjobb tudomásom szerint azonban még nem. Jelen tanulmányban a bírói függetlenség kérdésének személyi oldaláról vizsgálva kívánok rövid áttekintést nyújtani a polgári átalakulást (1848) megelőző időszakról a magyar fejlődés tekintetében a Kúria 300 éves évfordulója alkalmából.

I. A bírói függetlenség ismérvei

Ma viszonylag könnyű összeszedni a bírói függetlenség biztosítékait, hiszen azt az 1869. évi IV. tc. katalógusszerűen rögzítette, és a mai elvek is az akkor összegyűjtött szabályok szellemiségéből merítenek elsősorban. A biztosítékok személyi oldalához kapcsolódik a követelmény, hogy a bíró ítélkezése során csak a jognak van alávetve, döntéshozatalában nem befolyásolható, nem utasítható. Ide soroljuk a bírói megbízatás keletkezésének és megszűnésének törvényi szabályait, a kiemelt védelmet és az összeférhetetlenséget. A középkorban és az újkorban (egészen a polgári átalakulásig) a jogi partikularizmus érvényesült. Az viszont világosan kimutatható, hogy az ezredéves jogfejlődés során a bírói függetlenség eszmeisége, annak követelménye, bővülése, szigorodása – korszakonként adott keretek között és formában persze, de – végig jelen volt.

I.1. A bíró ítélkezése során csak a jognak van alávetve

A középkorban – de különösen annak első felében – gondot okozhatott a törvény (ismeretének) hiánya,¹³ a bíróságok ezért leginkább a szokásjogot

alkalmazták, „az ítélőmesterek az ítéletek meghozása alkalmával mindenkor az ország szokásaira szoktak hivatkozni” – fogalmaz még az 1498:6. törvénycikk. Werbőczy Tripartituma felsorolja azokat a dekrétumokat,¹⁴ amelyeket az ország szokásjogához tartozónak tekint, illetve azon privilégiumokat, amelyeket a jogalkalmazásnak figyelembe kell vennie.¹⁵ Ha megnézzük a kora újkori törvényeket, akkor azokban ugyan találunk utalást Luxemburgi Zsigmond (1387–1437) vagy Hunyadi Mátyás (1458–1490) dekrétumaira – a korábbiakra pedig csak nagyon elvétve –, ellentétben Jagelló II. Ulászló (1490–1516) sokat hivatkozott törvényeivel. A könyvnyomtatást megelőzően, és a jogalkalmazó bírák többségének írni-olvasni tudása hiányában mindez érthető. Csak a 15. század végén tűnik le a bárók azon utolsó nemzedéke, amelyik nem (magától értetődően) tud írni-olvasni; az 1491-es pozsonyi békeszerződésen ecsedi Báthori István¹⁶ országbíró/erdélyi vajda (1471/79–1493) nevében unokaöccse, Báthori György, a szintén írástudatlan Rozgonyi László kamarásmester és guthy Ország László főlovászmester, nógrádi főispán helyett pedig erdődi Bakócz Tamás győri püspök, fő- és titkoskancellár aláírása szerepel.¹⁷ A bírák többsége a középkorban, de még a kora újkorban sem járt egyetemre, a jogot esetleg az országgyűlésen követként, a vármegye közgyűlésein, hivatali szolgálata során, az úriszéken, a családban ismerte meg. Az egyháziak körében sokkal jellemzőbb volt a külföldi egyetemjárás.¹⁸ A középkorban az eljárásokat (főként vidéken) a szóbeliség jellemezte, a királyi (udvari, kuriális) bíróságokon a 15. században az ítéleteket már írásba kezdik foglalni, az „ítélőlevelek díjának” törvényes szabályozása már Zsigmond király korszakában (1435) szükségessé válik.¹⁹ Hunyadi Mátyás *Decretum Maiusa* (1486) a kuriális bíróságok által hozott ítéletek aláírását és megpecsételését rendeli el hiteljesítésként,²⁰ de a vármegyék törvényszéke kapcsán még a 16. század derekán is úgy fogalmaz a törvény, hogy „a leveleket az alispánok, szolgabírák vagy esküdtársak, vagy közülök azok, a kik írni tudnak s egyszersmind a jegyző írják is alá”.²¹

I.2. Milyen joghoz kötve?

Werbőczy – európai hírű művében – az élő hazai szokásjogot (*consuetudo*) foglalta egységes keretbe, amelynek mielőbbi elkészítését a rendek is sürgetve követelték a királytól,²² mivel az írásba nem foglalt

⁹ HK Előszó.

¹⁰ RADY, Martyn: *Customary Law in Hungary. Courts, texts and the Tripartitum*, Oxford University Press, Oxford, 2015, 17.

¹¹ ZLINSZKY i.m. 19.

¹² *A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye* (szerk.: Kolosvári Sándor–Óvári Kelemen), I–V. kötet, Budapest, 1885–1904. Talán a legjelentősebbek: HAJNIK Imre: *A magyar bírósági szervezet és perjog az Árpád- és a vegyes házbéli királyok alatt*, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1899; VINKLER János: *A magyar igazságszolgáltatási szervezet és polgári peres eljárás a mohácsi véstől 1848-ig*, I-II. kötet, Dunántúli Egyetemi Nyomdája, Pécs, 1927.

¹³ MIKÓ Gábor: *A középkori Magyar Királyság törvényei és a Corpus Juris Hungarici*, BTK, Budapest, 2021.

¹⁴ HK II. 6. 4–8. §.

¹⁵ HK II. 14.

¹⁶ HORVÁTH Richárd–NEUMANN Tibor: *Ecsedi Báthory István – Egy katonabáró életpályája (1458–1493)*, MTA BTK, Budapest, 2012.

¹⁷ KÖBLÖS József–SÜTTŐ Szilárd–ZENDE Katalin: *Magyar békeszerződések 1000–1526*, Pápa, 2000, 265.

¹⁸ FÜGEDI Erik: *A XV. századi magyar püspökök*, Történelmi Szemle, 1965/3, 477–498.

¹⁹ 1435:(II) 11. tc. 20–22. §.

²⁰ 1486:20. tc. 2–3. §.

²¹ 1550:62. tc. 2. §.

²² 1498:6. tc., 1500:10. tc.

szokások számos, a jogalkalmazás terén felmerülő értelmezési kérdéseket vetettek fel.²³ Ezt a jogbizonytalanságot volt hivatott orvosolni a Tripartitum, amely az országos szokásjogot (döntő részben magánjogi és eljárásjogi szabályokat) rögzítette írásos formában. A hazai jog pedig – Werbőczy értelmezésében²⁴ – a hazai szokásjog, amelyet három konstitutív elem alkotott: „először a közönséges rendeletek és végzemények, másodsor a fejedelmi kiváltságlevelek, harmadszor pedig: az ország rendes bírának ítéletei”.²⁵ Tudjuk, hogy az országgyűlés Werbőczy Tripartitumát egy bizottságon keresztül megvizsgálta, el is fogadta, a király is szentesítette – a királyi jóváhagyás a munka elején olvasható –, a kihirdetése azonban, valószínűleg a bárók ellenállása miatt, elmaradt. Werbőczy viszont a saját költségén Bécsben kinyomtattatta, és azokat szétküldte (1517) a vármegyéknek, amely így a jogalkalmazás útján vált irányadóvá a törvénykezés során. Szinte azonnal része lett a jogéletnek, amint azt már a következő 1518. évi (bácsi) országgyűlés is bizonyítja, a perjogban ugyanis a diéta annak alkalmazását írta elő a vármegyék számára.²⁶ A bírói gyakorlatban meggyökeresedett Tripartitum időállóságát bizonyítja, hogy még „a 18. század harmadik évtizedében föllállított királyi Curia is folyvást arra alapítja ítéleteit és döntvényeit, s az alsóbb bíróságoknál is a törvénykezés első rendű kalauzául szolgált”.²⁷ A rendek tisztában voltak a Tripartitum jelentőségével, „a tolnai országgyűlés, ugyancsak 1518-ban Werbőczynek e munka kiadása (s talán a vármegyékhez megküldése) körül fölmerült költségeit és fáradságát meg is jutalmazza olyképen, hogy minden jobbágytelek után 5 dénárt szavazott meg számára”.²⁸ Werbőczy „legfőbb érdeme pedig abban áll, hogy munkájával a hazai magánjogot biztos alapra fektette, egységes rendszerbe öntötte, s az írásba foglalás ereje által állandóvá tette és sok részleteiben megővta az enyészettől”.²⁹ A 16. század derekán újabb kísérlet történt a szokásjog rendezésére – Négyeskönyv (*Quadripartitum*) – de az végül nem is került a diéta elé.³⁰

A 16–17. századi oszmán megszállás, és a bécsi udvarnak a magyar alkotmányos berendezkedést – és így a felsőbíróságok működését – sértő törekvései következtében kialakult kaotikus állapotok (a felsőbíróságok működésének akadozása) nem tették lehetővé, hogy a (felső)bírósági gyakorlatot összefoglalják, így arra csak a 18. században kerül sor. Már a Rákóczy-szabadságharc lezárása (1711) után felvetődik az igény,³¹ de csak a század második felében (1769) készült el egy gyűjtemény, amely végül is az 1723-ban felállított Curia ítéleteit foglalta egybe. A *Planum Tabulare*³² első megjelenésére egészen 1800-ig kellett várni, amely a későbbi bírói praxisra óriási hatást gyakorolt.³³ Az alsóbb fokú bíróságok is ahhoz igyekeztek igazítani ítélkezési gyakorlatukat, az ország rendes bírái és ítélőmesterei levéltáráról – a jogbiztonság érdekében – már a 19. század elején gondoskodik az országgyűlés.³⁴ A 18. század végén kísérlet történik mind a magánjog,³⁵ mind pedig a büntetőjog³⁶ rendezésére, ami a reformkorban is folytatódik,³⁷ de az majd a csak a polgári átalakulás (főként az 1867-es kiegyezés) után kap igazán lendületet.

Hunyadi Mátyás *Decretum Maiusa* (1486) az első törvénykönyv, ami nyomtatásban (1488) megjelent,³⁸ az országgyűlés a törvények összegyűjtését és kiadását – a szokásjog összegyűjtésének mintájára – már Mohács (1526) előtt többször³⁹ sürgette. Csak összehasonlításként érdemes megjegyezni, hogy a spanyol királyságokban ugyancsak ekkoriban (1484) tesznek első kísérletet a törvények összegyűjtésére.⁴⁰ Mohács után I. Ferdinánd uralkodása (1526–1564) alatt az országgyűlésen gyakorlatilag folyamatosan napirenden volt a kérdés.⁴¹ Végül – a spanyol helyzethez⁴² (1567) hasonlóan – a 16. század utolsó harmadában (1584) két püspök (Telegdy Miklós és Mossóczy Zakariás) foglalta egységes keretbe és adta ki nyomtatásban. Később ez *Corpus Juris Hungarici* néven vált a magyar törvények gyűjteményévé,⁴³ és egészen 1948-ig szolgálta a jogalkalmazást kibővítve az újabb és újabb törvényekkel, a második világháború után a

²³ RADY *i.m.* 16.

²⁴ Uo. 25.

²⁵ HK II. 6. 1–3. §.

²⁶ 1518:(bácsi) 41. tc. 5. §.

²⁷ CSIKY Kálmán: *Werbőczy István és Hármaskönyve*, Franklin, Budapest, 1899, 39.

²⁸ Uo. 36.

²⁹ Uo. 42.

³⁰ ILLÉS József: *A Quadripartitum közjogi interpolációi*, MTA, Budapest, 1931; VICZIÁN István: *A Quadripartitum eltérései a Tripartitumtól a nemesi magánjogban*, Sárík Gyula és Géza nyomdai műintézete, Budapest, 1935.

³¹ 1715:24. tc., GEBEI Sándor: *Az 1708–1715. évi országgyűlés összehívásának körülményei*, In: *Az országgyűlés 1715-ben és a magyar társadalom a 18. században* (szerk.: Kónya Péter), Eperjes, 2016, 24–38.

³² *Planum tabulare, sive decisiones curiales, per excelsam deputationem a piae memoriae imperatrice et regina Hungariae Diva Maria Theresia eatenus ordinatam collectae et in ordinem redactae anno 1769*. Posoni, 1800.

³³ BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: *A Kúria döntvényalkotási joga*, Jogtörténeti Szemle 2012/2,

2–13.; PAPP László: *A Planum Tabulare jogorvoslati rendszere*, Miskolci Jogi Szemle, 2015/2, 72–84.

³⁴ 1807:15. tc.

³⁵ HOMOKI-NAGY Mária: *Az 1795. évi magánjogi tervezetek*, JATE Press, Szeged, 2004.

³⁶ HAJDU Lajos: *Az első (1795-ös) magyar büntetőkódex-tervezet*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1971.

³⁷ BALOGH Elemér: *A magyar büntetőtörvény-tervezetek szerkezeti fejlődése*, Acta juridica et politica, 2004, 25–39.; VARGA János: *Deák Ferenc és az első magyar polgári büntetőrendszer tervezete*, Zalai Gyűjtemény 15, Zalaegerszeg, 1980.

³⁸ HUBAY Ilona: *Mátyás király törvénykönyve*, Budapest, Magyar Könyvszemle, 1939.

³⁹ 1504:31. tc., 1507:20. tc., 1514:63. tc.

⁴⁰ ANDRADES RIVAS, Eduardo: *Los Reyes Católicos y las instituciones jurídicas*, Actualidad Jurídica 13, 2006, 387.

⁴¹ 1527:3. tc., 1548:21. tc., 1550:10. és 11. tc., 1553:15. tc., 1563:30. tc.

⁴² ANDRADES RIVAS *i.m.* 391.

⁴³ IVÁNYI Béla: *Mossóczy Zakariás és a magyar Corpus Juris keletkezése*, MTA, Budapest, 1926.

kommunista hatalom szüntette meg. A szepesi szász városokban már a 14. századból írott városi jogkönyvek maradtak fenn, a 15. század elejéről pedig ismerjük a budai és pozsonyi városi jogkönyveket is, amelyekben a magisztrátus/városi bíróság statútumai és ítéletei foglaltattak egybe.⁴⁴ A 15. század vége felé a tárnoki széken – a tárnoki városok felsőbíróságán – összegyűjtötték az anyagi és eljárási szabályokat, majd Rudolf király (1576–1608) megerősítette (1602) azokat, és *Articuli juris tavernicales* elnevezés alatt vált a joganyag részévé, amely egészen a polgári átalakulásig szolgálta a városok (felső)bírászkodását.⁴⁵

1.3. A bíró ítélkezésében, döntésében nem utasítható, nem befolyásolható, bírói eskü

Hunyadi Mátyás törvénykönyvében (1471) rögzítik, hogy „az ország törvényszékén kelt semmiféle ítélőlevelet meg ne semmisítsünk [...] ha országunk törvényeivel és régi szokásával ellenkező levelet bocsátottunk volna ki, annak ereje ne legyen”.⁴⁶ Később II. Ulászlónak a választási feltételeit egybefoglaló híres farkashidai oklevele⁴⁷ (1490) ki is fejté ezt, amikor úgy fogalmaz, hogy a bírának; „teljes és egészen szabad hatalmukban álljon, minden, ugy előkelőbb, mint alábbvaló perlekedő részére, bármilyen rendűek, állásuak és méltóságúak is legyenek azok, az ország régi és jóváhagyott szokása szerint, minden félelem nélkül, törvényes és helyes igazságot szolgáltatni. És, hogy egy bírót sem fogunk arra szorítani és kényszeríteni, hogy valakinek kedvére a szokásokat, a közönséges bírói gyakorlatot és a törvény rendét megmássa vagy megzavarja”.⁴⁸ Ennek a jelentőségét jól mutatja, hogy évszázadokon keresztül hivatkoznak rá,⁴⁹ sőt, a 17. században – a korábbi évszázadok királyválasztási kondíciójából⁵⁰ – kialakuló királyi felavatási hitlevél cikkelyei közé is bekerül.⁵¹ Igaz, hogy 17. század végén (1687) a hitlevél szövege jelentősen lerövidül, és ez a cikkely kikerül onnan, az 1723. évi törvénykönyv – a Kúria felállításakor – mégis a II. Ulászló féle szöveghez nyúl vissza annak megerősítésekor.⁵²

A bírák függetlenségét, elfogulatlanságát, jognak alávetettségét volt hivatott biztosítani a bírói eskü, aminek szövegét már Zsigmond királyunk utolsó törvénykönyve (1435) rögzíti: „En N. esküszöm az Istenre és az Isten szent anyjára, szűz Máriára, minden szentekre és Isten kiválasztottjaira, hogy minden előttem perlekedőnek, együtt és egyenként, a személynek, tudniillik gazdagnak és szegénynek, megválogatása nélkül és minden kérést, jutalmat,

kedvezést, szeretetet meg gyűlölséget hátrátve és távortartva, tehetségemhez képest igaz és való törvényt és igazságot fogok tenni, a mint tudniillik azt az Isten és az ő igazsága szerint megtenni kötelességemnek ismerendem. Isten engem úgy segéljen és a boldogságos szűz Mária és a mi Urunk Jézus Krisztusnak ez éltető keresztjele”.⁵³

Werbőczy Tripartitumában a kizárólag a jognak alávetett bíró eszmei képe bontakozik ki; „a bírót »judex«-nek, mintegy »jus dicens«-nek, azaz a jog kimondójának nevezzük, mivel a jog szerint bíraskodik, azaz igazságot szolgáltat a népnek. A jog pedig tárgya az igazságnak; ezért az ítéles elnevezésénél fogva annyi, mint az igaznak, vagy jognak meghatározása abban az ügyben, a mely a bíró elibe kerül”.⁵⁴ „Az emberi ítélest pedig négyféle dolog szokta felforgatni. A félelem, mikor valakinek hatalmától tartva a valót megmondani nem merjük. A nyereségvágy, a mikor valakinek lelkét ajándékkal vesztegetjük meg. A gyűlölség, a mikor ellenfelünknek ellenére törünk. A szeretet, a mikor barátunknak vagy rokonunknak szolgálatot tenni igyekszünk. Mindezeket a bírónak magától távol kell tartania és kerülnie”.⁵⁵

Az eskü átment a gyakorlatba, Szabolcs vármegye statútumában (1553) arra csak visszautal.⁵⁶ A vármegyék a 16–17. században sorra hozzák a törvényekben ki nem fejtett, de az ottani elvekből egyenesen következő eljárási részletszabályokat a bíraskodás függetlenségének és pártatlanságának biztosítása érdekében; Szepes vármegye (1567) a bíróság ítélethozatalra való visszavonulásáról,⁵⁷ Sáros vármegye (1617) a bírói titoktartásról és megszegésének következményeiről,⁵⁸ Vas vármegye (1657) a bíraskodás idejét (reggel hattól délután kettőig) határozza meg, sőt a bírót a tárgyalás alatt a teremben maradásra szorítja, „ha ki törvényben ül, addig míg annak a causának vége nem leszen, ki ne járjon, hogy magára suspiciót ne hozzon”.⁵⁹ A 18–19. században ezek egyre részletesebb szabályozást nyernek.

1.4. A bírói megbízás, felmentés szabályai

Az Árpád-korban a bírák (nádor, országbíró, ispán stb.) kinevezése és a felmentése tekintetében nem volt (sok) törvényi megkötés. Az uralkodó (a királyi tanáccsal egyeztetve) tetszése szerint nevezte ki a bírákat „határozatlan” időre. III. András dekrétuma (1291) mondja, hogy „a nádort, tárnokaink mesterét, az alkancellárt és az országbíró országunk nemeseinek tanácsából, országunk régi szokása szerint fogjuk kinevezni”.⁶⁰ Anjou Lajos trónra

⁴⁴ BLAZOVICH László: *Demográfia, jog és történelem*, Válogatott tanulmányok – Dél-Alföldi évszázadok 31, Szeged, 2013.

⁴⁵ VERES Miklós: *A tárnoki hatóság és tárnoki szék: 1526–1849*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968, 83–97.

⁴⁶ 1471:12. tc.

⁴⁷ LIKTOR Zoltán Attila: *A farkashidai egyezés (1490) – Stratégiai mélység a közjog tükrében. Adalékok a Jagelló-Európa történetéhez*, Jog és állam, 2018, 196–217.

⁴⁸ 1490. A farkashidai oklevél 14§.

⁴⁹ 1492:10. tc., 1563:80. tc., 1566:25. tc., 1613:34. tc., 1618:13. tc., 1655:53. tc., 1659:45. tc.

⁵⁰ BARTONIEK Emma: *A magyar királykoronázások története*, Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1987, 54–57.

⁵¹ 1622:2. tc. 11. §.

⁵² 1723:25. tc.

⁵³ 1435:(II) 1. tc.

⁵⁴ HK I. 13. 1–2. §.

⁵⁵ HK I. 14. 6. §.

⁵⁶ Kolosvári–Óvári (szerk.) [1892] *i.m.* 1.

⁵⁷ Kolosvári–Óvári (szerk.) [1890] *i.m.* 19.

⁵⁸ Uo. 111.

⁵⁹ Kolosvári–Óvári (szerk.) [1904] *i.m.* 156.

⁶⁰ 1291:9. tc.

kerülésekor (1342) már a méltóság betöltésébe az országgyűlés kíván beleszólni – ekkor jelenik meg a *regni Hungariae palatinus*, azaz az ország nádora elnevezés –, ami egy újabb évszázad múltán (1439) törvényi szabályozást is nyer, az „ország régi szokására” hivatkozva. Az Anjou- és a Luxemburgi korszakban világosan kimutatható, hogy a nádorváltások országgyűlésen vagy legalább a királyi tanács tagjainak jelenlétében (nyilván annak beleegyezésével) történtek.⁶¹ A szokásjog törvénybe foglalását az kényszerítette ki, hogy Héderváry Lőrinc nádort (1437–1447) Pálóczy Mátyus nádor (1435–1437) halála után a Prágában tartózkodó Zsigmond király önkényesen nevezte ki, ezért kimondták, hogy a király és az országgyűlés együtt állít nádort. Nem Héderváry személye ellen volt a rendeknek kifogása – hiszen méltóságában maradhatott –, hanem az eljárás módjával szemben.⁶² Werbőczy a nádorsága (1525/26) alatt használta az „ország nádora és szolgája” (*regni Hungariae palatinus et servus*) megnevezést.⁶³ A reformáció hatására a kora újkorban (1608) a nádorválasztás középkori szabálya annyival egészült ki, hogy az országgyűlés a király négy jelöltje – két katolikus és két protestáns – közül választhasson;⁶⁴ e szabály meghozatala után Illésházy István (1608–1609), Thurzó György (1609–1616) és Thurzó Szaniszló (1622–1625) nádorok kerültek ki csak a protestáns vallásúak közül, azt követően csak katolikusokat választottak. A diéta – okulva a 16. század tanúságából – kimondta, hogy a nádori méltóság megürülése esetén egy éven belül a király nádorválasztó országgyűlést hirdessen, bár ezt a 17. és a 18. században sem sikerült kikényszeríteni minden esetben.

A személynök kapcsán – aki eredetileg egyházi személy volt⁶⁵ – csak a 16. század elején követelik meg, hogy világi személy legyen,⁶⁶ első világi személyként éppen Werbőczy István tölti be ezt a bírói méltóságot.⁶⁷ A királyi *Curia* bírái kapcsán csak annyit kötöttek ki, hogy: „válaszszon a királyi felség és az ország a rendes bírakon kívül a főpapurak közül is kettőt, és a báró urak közül szintén ugyanennyit, és az országlakosok közül az országnak mind a négy részéből az ország tehetősebb és jelesebb nemesei sorából tizenhat jogtudóst, olyanokat tudniillik, a kik tudományuk

által kitűnnek, és ezeknek az ítélethozásnál mindenkor jelen kell lenniök”.⁶⁸ A kinevezéshez hasonlóan a felmentésnek sem voltak meg a kidolgozott szabályai, a nádor tekintetében viszont már az Aranybulla megújítása (1231) rendelkezett az elmozdításáról; „ha a nádor aközben rosszul intézné a király és az ország ügyeit, könyörögni fognak nekünk, hogy helyére hasznosabbat állítsunk, akit akarunk, és mi az ő kéréseinknek engedni fogunk”.⁶⁹ Másként alakult a nádorok leváltása azt követően, hogy már törvény szabályozta a megválasztásukat, tudjuk, hogy Garai László nádor (1447–1458) eltávolításához országgyűlési hozzájárulást kért Hunyadi Mátyás.⁷⁰ II. Lajos (1516–1526) idejében (1518) a nádori törvényszék által meghozott ítéletet végrehajtani elmulasztó/vonakodó nádor leváltását iktatják törvénybe.⁷¹ Mohács előtt a kaotikus belpolitikai állapotok⁷² következtében ecsedi Báthori István nádor⁷³ – politikai okokból – kétszer (1523, 1525) is megválni kényszerült a magas méltóságtól, de Werbőczy nádorsága sem tartott sokáig, őt erővel mozdították el hivatalából.⁷⁴ A méltatlan helyzet megismétlődését elkerülendő, a Mohács előtti utolsó országgyűlésen kimondták, hogy a király az országos méltóságok – és így a nagybírák (a nádori kivételével) – tekintetében szabadon gyakorolhatja a kinevezési (és felmentési) jogát,⁷⁵ a nádori méltóságtól pedig – a hűtlenségben való elmarasztalás esetének kivételével – ne lehessen megfosztani viselőjét.⁷⁶ Ez gyakorlatilag a polgári átalakulásig megmaradt, utána pedig törvényben meghatározott esetekben volt csak lehetőség a bírakat elmozdítani hivatalukból.

I.5. Kiemelt büntetőjogi védelem, összeférhetetlenség

A bírák kiemelt büntetőjogi védelme ugyancsak a Hunyadi- és Jagelló-korban nyer törvényi szabályozást, méghozzá a legsúlyosabb, hűtlenségi esetek körében.⁷⁷ Mátyás törvénye kiemeli, hogy aki, az ország valamely nagybíróját vagy a főispánt vagy alispánt „a törvényszék tartásának idején vagy különben is ok nélkül megverik, meggyilkolják vagy elfogják, azok ennek törvényes bebizonyítása után örök hűtlenség vétken s ennek büntetésén

⁶¹ C. TÓTH Norbert: *A Magyar Királyság nádora. A nádori és a helytartói intézmény története (1342–1562)*, MTA-BTK TTI, Budapest, 2020, 40–117.

⁶² C. TÓTH Norbert: *Nádorváltások a Zsigmond-korban (1387–1437). Az 1439. évi 2. tc. nyomában*, In: Tiszteletkőr. Történeti tanulmányok Draskóczy István egyetemi tanár 60. születésnapjára (szerk.: Mikó Gábor–Péterfi Bence–Vadas András), ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012, 53–65.

⁶³ FRAKNÓI [1899] *i.m.* 210.

⁶⁴ 1608:(k. e.) 3. tc.

⁶⁵ *Magyarország világi archontológiája (1458–1526) I. Főpapok és bárók*, (szerk.: C. Tóth Norbert–Horváth Richárd–Neumann Tibor–Pálosfalvi Tamás) MTA BTK TTI, Budapest, 2016, 72–76.

⁶⁶ 1507:4. tc.

⁶⁷ 1514:55. tc.; C. Tóth–Horváth–Neumann–Pálosfalvi (szerk.) [2016] *i.m.* 76.

⁶⁸ 1498:2. tc., 1542:(pozsonyi) 29. tc.

⁶⁹ 1231:3. tc.

⁷⁰ C. TÓTH Norbert: *Nádorváltás 1458-ban. Mátyás király első országgyűlésének időpontja*, Turul, 2011, 98–101.

⁷¹ 1518:(bácsi) 5. tc. 2–4. §.

⁷² FRAKNÓI Vilmos: *Magyarország a mohácsi vész előtt a pápai követek jelentése alapján*, Szent István Társulat, Budapest, 1884.

⁷³ KRISTÓF Ilona: *Egy nádorválasztás margójára. (Estei Hippolit 1517–20 közötti politikai szereplésének kérdése)*, Acta Acad. Agriensis, Sectio Historiae XLIII, 2015, 175–185.; C. TÓTH Norbert: *Egy legenda nyomában – Szapolyai János és ecsedi Bátori István viszonya 1526 előtt*, Századok, 2012, 443–463.

⁷⁴ C. Tóth–Horváth–Neumann–Pálosfalvi (szerk.) [2016] *i.m.* 82–83.

⁷⁵ 1526:2. tc.

⁷⁶ 1526:22. tc.

⁷⁷ 1462:2. tc. 10 §.

maradjanak”⁷⁸ Werbőczy Tripartituma innen veszi át a hűtlenség eseteinek felsorolása között a bírák „megsebesítése megverése vagy megölése” tételét.⁷⁹ 1474-ben Perkey László szabolcsi alispán meggyilkolása az egész országot fellármázta, Hunyadi Mátyás az „istenbe vetett hitükre és a szent korona iránti hűségükre való tekintettel”⁸⁰ az egész vármegye nemességét hívja fel a tettesek felkutatására és megbüntetésére. Mohács után a nagybírákat, főispánt, alispánt megillető kiemelt védelmet a szolgabírákra is kiterjesztették.⁸¹

A bírák védelmét erősítette a széksértés, azaz a bíróság igaztalan/alaptalan rágalalmazásának büntetése, már Szent Lászlónál találunk olyan rendelkezést, hogy aki, a bírót alaptalanul rágalmazza, gyalázza, becsmérli stb. pénzbüntetésben lehetett elmarasztalni,⁸² Zsigmond törvénykönyve is említi.⁸³ II. Ulászló első törvénykönyve a széksértést a hűtlenség tényállásai közé emeli be,⁸⁴ igaz, pár évvel később az mégis kikerült a legsúlyosabb bűncselekmények közül.⁸⁵ A széksértés pénzbüntetését már Mohács előtt meghatározták,⁸⁶ és azokat később a 16–17. században többször is megerősítették.⁸⁷ Akadt példa, hogy a peres felek a bíróság eljárását fegyveresen akadályozták meg,⁸⁸ Mátyás *Decretum Maiusa* (pénzbüntetés terhe alatt tiltja el, hogy a törvényszéken fegyveresen jelenjenek meg a peres felek vagy akár a hallgatóság,⁸⁹ amit II. Ulászló dekrétuma megerősít, sőt a bíróság épületének fegyveres őrizetét rendeli.⁹⁰ A vármegyék a 17. században kezdenek mindinkább a bírósági tárgyalás rendjére vonatkozó szabályokat hozni; Sáros vármegye statútuma (1617) az egyik esküdtet rendeli őrnök az ajtóba, „az ajtónálló, esküdt közül legyen: ha ki fegyverrel jönne be gyűlésbe avagy törvényszékbe: régi országunk törvénye szerint vetessék el tüle, és egy-egy forint legyen az bírsága”⁹¹

Az összeférhetlenség kérdése a rendi korszakban elsősorban az eljárásjogi összeférhetlenség kérdése körül forgott, nem pedig a hatalmi ágak modern, 18–19. századi elválasztásának elve mentén. A rendi korban végig, egészen a polgári átalakulásig gyakorlatban volt, hogy a törvényhozó, végrehajtó és a bírói hatalom képviselői között személyi átfedés húzódott. Természetes volt, hogy valamely báró főispánként a vármegye közigazgatása élén állott, elnökölt a vármegye közgyűlésén/törvényszékén, a középkorban valamely országos méltóságot viselőként helyet foglalhatott a királyi tanácsban – később ad hoc jelleggel a magyar tanácsban –, esetleg a központi kormányzatban vállalt szerepet,

személyesen részt vehetett az országgyűlésen. Alispánként, szolgabíróként a vármegye tisztikarának és a vármegye törvényszékének volt a tagja az adott nemes, a középkorban személyesen részt vehetett az országgyűlésen, a kora újkorban pedig akár választott vármegyei követként is képviselhette a vármegyét a diétán. Egyházi személyként világi joghatóságot gyakorolt az úriszéken vagy főispánként a vármegyén, ülnökként a kuriális bíróságon. Ez a rendszer a 13–14. századtól egészen 1848-ig fennállott, az csak a polgári átalakulás időszakában változott meg jelentősen. A rendi korszakban tehát nem a mai értelemben, a nyugaton a 18–19. században kialakult és onnan átvett hatalmi ágak elválasztása mentén gondolkodtak, hanem az eljárásjogi kérdések, illetve a király és a rendek közötti egyensúly (rendi dualizmus) fenntartása szellemében.

Az eljárásjogi összeférhetlenség leginkább az igazságszolgáltatás képviselői vonatkozásában jelent meg, már Habsburg Albert király dekrétuma (1439) kimondja, hogy „a király és királyné ő felségeinek az ügyvédjei nem ülhetnek a bírákkal együtt a törvényszékben, hanem a peres felek közt (akkor tudniillik, a mikor ő felségeik, a király és királyné, ügyét tárgyalják) kell állaniok”⁹² Hunyadi Mátyás törvénykönyve (1471) pedig úgy fogalmazott, hogy „az ítélmesterek a szokott büntetés alatt, mindenkinek szolgáltatassanak igazságot, és se ők, se ülnökeik ne lehessenek ügyvédek”⁹³ Sem Zsigmond sem II. Ulászló törvénykönyve nem teszi lehetővé, hogy a vármegye által választott szolgabíró elfogadhassa a tisztséget akkor, ha a király vagy más báró⁹⁴ alkalmazásában áll, vagy ezektől zsoldot kap, vagyis mai fogalmaink szerint összeférhetlenség esetén nem tölthette be ezt a (bírói) tisztséget.⁹⁵ A törvények ugyan a vármegyék kapcsán csak a király vagy valamely báró szolgálatában állót zár ki összeférhetlenség okán a tisztikarból, de az ügyvédség és a vármegyei törvényszék közötti összeférhetlenségről nem rendelkezik. Megtették viszont azt a vármegyei statútumok, Abaúj vármegye közgyűlése (1633/34) az ügyvédi visszaélésekkel szemben a 17. században több rendelkezést is hozott.⁹⁶

A középkorban még nem volt (elkülönült) vádhatóság, a sértett még maga képviselte a vádat, Werbőczy Tripartituma sem tesz különbséget a felperes/vádló⁹⁷ (*accusator*) között. A vádhatóság majd csak a 16. század derekán⁹⁸ jelenik meg a vármegyékben és abból később a 17. században alakul ki a tiszti főügyész intézménye; Heves- és Külső-Szolnok egyesített vármegyékben az első adat

⁷⁸ 1464:19. tc.

⁷⁹ HK I. 14. 11. §.

⁸⁰ C. TÓTH Norbert: *Szabolcs megye hatóságának oklevelei II. (1367–1526)*, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatósága, Budapest-Nyíregyháza, 2002, 624. oklevél.

⁸¹ 1547:32. tc.

⁸² Szent László Harmadik Dekrétumának 25. fejezete.

⁸³ 1435:(II) 7. tc.

⁸⁴ 1492:70. tc.

⁸⁵ 1495:4. tc.

⁸⁶ 1492:67. tc.

⁸⁷ 1547:32. tc., 1635:89. tc., 1649:94. tc., 1655:108. tc.

⁸⁸ MIHÁLYI János: *Máramarosi diplomák a XIV. és XV. századból*, Mayer és Berger Könyvnyomdája. Máramarossziget, 1900, 191. oklevél.

⁸⁹ 1486:65. tc.

⁹⁰ 1492:79. tc.

⁹¹ Kolosvári–Óvári (szerk.) [1890] *i.m.* 111–113.

⁹² 1439:23. tc.

⁹³ 1471:14. tc.

⁹⁴ A bárók alatt a 15. században még az országos méltóságot viselőket értették, ezeket részletesen felsorolja Werbőczy, lásd HK I. 94.

⁹⁵ 1435:(II) 2. tc., 1492:34. tc. 2. §.

⁹⁶ Kolosvári–Óvári (szerk.) [1890] *i.m.* 154., 158.

⁹⁷ HK Előbeszéd 13.

⁹⁸ 1548:50. tc.

1658-ból való a tiszti főügyész személyére.⁹⁹ A vádhatóságot innentől fogva ő képviselte, de akár ügyvédként is eljárhatott, nyilván ugyanabban az ügyben nem, hiszen az összeférhetetlen lett volna.¹⁰⁰ A polgári átalakulásig – törvények hiányában – vármegyei statútumok határozták meg a tiszti főügyészek jogkörét.

E körben kell megemlíteni, hogy Magyarországon a király korántsem állt a törvények felett, hiszen azok – ahogy Werbőczy fogalmaz – „első sorban magát a fejedelmet kötelezik”.¹⁰¹ Albert dekrétumának megfogalmazása szerint „ő felségeiket azok ellenében, a kiket helytelenül és törvényen kívül megtámadtak és költségekkel zaklattak, törvény útján, más hasonlóképpen cselekvő országlakosok módjára, az ilyen javaknak a becsüjében kell elmarasztalni”.¹⁰² Szilágyi Mihály kormányzó (1458) dekrétuma pedig már azt a követelményt támasztja, „hogy király urunk és Mihály kormányzó ur minden atyafink és egész háznépük részéről minden panaszosnak, minden kedvezés nélkül tartozzanak kellő igazságot és teljes elégtételt szolgáltatni”.¹⁰³ 1488-ból maradt meg egy Győr vármegyei oklevél, amelyben megállapították, hogy a király katonái fegyveresen követtek el hatalmaskodást a felperes birtokán, de a vármegye ítéletet nem hozott.¹⁰⁴ A Mátyás által elkövetett jogsértések kivizsgálása körében felmerült törvénytelen birtokelkobzások kapcsán mondták ki, illetve erősítették meg újra, hogy a királyt perbe lehet hívni, sőt hatalmaskodás terhe alatt köteles a király az elfoglalt birtokokat visszabocsátani és az okozott kárt, illetve a beszedett hasznot (például a birtokon szedett adót, vagy egyéb jövedelmet) visszaadni a jogos birtokosnak.¹⁰⁵ A királlyal szemben indított perekben a nádor volt illetékes, mint bíró és épp ezért volt garanciális szabály, hogy a nádort a király ne egyedül nevezze ki, hanem ahhoz a rendek is hozzájáruljanak, amint azt II. Ulászló első dekrétuma (1492) is citálja:

„Mivel Magyarország nádorának, így kívánván ezt az ország régi szokása, az a hivatása és kötelessége, hogy az országlakosok részéről a királyi felségnek, és viszont a királyi felség részéről az országlakosoknak törvényt és igazságot szolgáltatson: azért a királyi felség a nádort a főpapok és bárók és az ország nemeseinek tanácsára, velük egyetértőleg válaszsza ki”.¹⁰⁶

Werbőczy innen mondja, hogy „fejedelmünk sem főbenjáró ítélet alá nem eshetik, sem saját személyében más ellenében esküdni, sőt jogait előadni sem tartozik” [...] „a királyi felség tartozik ugyan minden panaszosnak és perlekedőnek az ország nádor ura előtt törvényt állani és ügyeinek igazgatója által felelni”.¹⁰⁷ Ezt erősíti meg

évszázadokkal később az 1723. évi törvénykönyv, amely úgy fogalmaz, hogy „a kincstári és kamarai javakat illető mindennemű esetekben és ügyekben, a királyi ügyek fő- vagy aligazgatója ellen kell egy felperesi, mint alperesi minőségben az eljárást folytatni”.¹⁰⁸ A királyi jogügyigazgató intézménye, ami elsősorban a korona birtokperei kapcsán képviselte a királyt, már a 13. században megjelenik, és már Mohács előtt a Szent Korona ügyésze és a királyi ügyek igazgatója (*fiscalis Sacrae Coronae et director causarum regis*) néven ismeretes.¹⁰⁹ A jogügyigazgató Mohács után a Magyar Kamara (1528) tagja lett, akinek alapvető feladata a királyi jövedelmek/birtokok kezelése volt, de tagja maradt az 1723-ban létrehozott Királyi Curianak is.¹¹⁰ Az ügyészi szervezet átalakítása kapcsán a 19. század elején, a reformkorban már több elképzelés is volt, de az majd csak a polgári átalakulás időszakában különül el a bíróságoktól.¹¹¹

Záró gondolatok

A bírói függetlenség személyi és intézményes garanciái Magyarországon – Európa vagy a világ számos országával ellentétben – nem a 19–20. században alakultak ki, annak évezredes gyökerei vannak, amelyek történeti alkotmányunkkal együtt fejlődtek. A mai jogelveket a megelőző korszakoktól elvárni nem lehet, különösen nem a mai egységes jogrendszer elveit a jogi partikularizmus időszakán, de a Szent Istvántól a polgári átalakulásig (1848) ívelő majdnem 900 esztendő jogalkotását és részben joggyakorlatát szemlélve megállapítható, hogy a bírói függetlenség követelménye és annak folyamatos bővülése, szigorodása – adott korszakban és korabeli formában persze, de – végig kimutatható.

Felhasznált irodalom

Jogforrások

- [1] Magyarország Alaptörvénye
- [2] *Magyarország világi archontológiája (1458–1526) I. Főpapok és bárók* (szerk.: C. Tóth Norbert–Horváth Richárd–Neumann Tibor–Pálosfalvi Tamás), MTA BTK TTI, Budapest, 2016.
- [3] C. TÓTH Norbert: *Szabolcs megye hatóságának oklevelei II. (1367–1526)*, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatósága, Budapest-Nyíregyháza, 2002.
- [4] HORVÁTH Richárd: *Győr megye hatóságának oklevelei 1328–1525*, A Győri Egyházmegyei Levéltár kiadványai, Győr, 2005.

⁹⁹ OROSZ Ernő: *Heves és a volt külső-Szolnok egyesült vármegyék nemes családjai*, Egri Nyomda Részvénytársaság, Eger, 1906, 324.

¹⁰⁰ NÁNÁSI László: *Az ügyészi funkció a rendi kori Magyarországon*, Pro Publico Bono, 2017/4, 222–236.

¹⁰¹ HK II. 5.

¹⁰² 1439:24. tc.

¹⁰³ 1458:11. tc.

¹⁰⁴ HORVÁTH Richárd: *Győr megye hatóságának oklevelei 1328–1525*, A Győri Egyházmegyei Levéltár kiadványai, Győr, 2005, 92. oklevél.

¹⁰⁵ 1495:1. tc. 1–2. §.

¹⁰⁶ 1492:33. tc.

¹⁰⁷ 1439:2. tc., HK II. 39. „A király személye szent és sérthetetlen volt, a tisztjei, jobbágysai által okozott károkat azonban köteles volt megtéríteni, bár nem az uralkodó személyesen, hanem a királyi jogügyigazgató tartozott esküt tenni.

¹⁰⁸ 1723:51. tc.

¹⁰⁹ HAJNIK *i.m.* 183.

¹¹⁰ EMBER Győző: *Az újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig*, Magyar Országos Levéltár kiadványai, III. Hatóság- és hivataltörténet 1, Budapest, 1946, 146.

¹¹¹ NÁNÁSI *i.m.* 231.

- [5] *A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye*. I–V. kötet, (szerk.: Kolosvári Sándor–Óvári Kelemen), Budapest, 1885–1904.
- [6] KÖBLÖS József–SÜTTŐ Szilárd–SZENDE Katalin: *Magyar Békeszerződések 1000–1526*. Pápa, 2000.
- [7] *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytár (1000–1526)* (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1899.
- [8] *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytár (1526–1608)*, (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1899.
- [9] *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytár (1608–1657)*, (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1900.
- [10] *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytár (1657–1740)*, (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1900.
- [11] *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytár (1740–1835)*, (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1900.
- [12] MIHÁLYI János: *Máramarosi diplomák a XIV. és XV. századból*, Mayer és Berger Könyvnyomdája, Máramarossziget, 1900.
- [13] *Planum tabulare, sive decisiones curiales, per excelsam deputationem a piae memoriae imperatrice et regina Hungariae Diva Maria Theresia eatenus ordinatam collectae et in ordinem redactae anno 1769*. Posoni, 1800.
- [14] WERBÓCZY István: *Hármaskönyv*, In: *Corpus Juris Hungarici* (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1897.
- [10] EMBER Győző: *Az újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig*, Magyar Országos Levéltár kiadványai, III. Hatóság- és hivataltörténet 1, Budapest, 1946.
- [11] FRAKNÓI Vilmos: *Magyarország a mohácsi vész előtt a pápai követek jelentése alapján*, Szent István Társulat, Budapest, 1884.
- [12] FRAKNÓI Vilmos: *Werbőczy István életrajza*, Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1899.
- [13] FÜGEDI Erik: *A XV. századi magyar püspökök*, Történelmi Szemle, 1965/3, 477–498.
- [14] GEBEI Sándor: *Az 1708–1715. évi országgyűlés összehívásának körülményei*, In: *Az országgyűlés 1715-ben és a magyar társadalom a 18. században* (szerk.: Kónya Péter), Eperjes, 2016, 24–38.
- [15] HAJDU Lajos: *Az első (1795-ös) magyar büntetőkódex-tervezet*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1971.
- [16] HAJNIK Imre: *A magyar bírósági szervezet és perjog az Árpád- és a vegyes házbeli királyok alatt*, MTA, Budapest, 1899.
- [17] HOMOKI-NAGY Mária: *Az 1795. évi magánjogi tervezetek*, JATE Press, Szeged, 2004.
- [18] HORVÁTH Richárd–NEUMANN Tibor: *Ecsedi Báthory István – Egy katonabáró életpályája (1458–1493)*, MTA BTK, Budapest, 2012.
- [19] HUBAY Ilona: *Mátyás király törvénykönyve*, Magyar Könyvszemle, Budapest, 1939.
- [20] ILLÉS József: *A Quadripartitum közjogi interpolációi*, MTA, Budapest, 1931.
- [21] IVÁNYI Béla: *Mossóczy Zakariás és a magyar Corpus Juris keletkezése*, MTA, Budapest, 1926.
- [22] KRISTÓF Ilona: *Egy nádorválasztás margójára (Estei Hippolit 1517–20 közötti politikai szereplésének kérdései)*, Acta Acad. Agriensis, Sectio Historiae XLIII, 2015, 175–185.
- [23] LIKTOR Zoltán Attila: *A farkashidai egyezés (1490) – Stratégiai mélység a közjog tükrében. Adalékok a Jagelló-Európa történetéhez*, Jog és állam, 2018, 196–217.
- [24] MIKÓ Gábor: *A középkori Magyar Királyság törvényei és a Corpus Juris Hungarici*, BTK, Budapest, 2021.
- [25] NÁNÁSI László: *Az ügyészi funkció a rendi kori Magyarországon*, Pro Publico Bono, 2017/4, 222–236.
- [26] NEUMANN Tibor: *Werbőczy István származása és pályakezdése*, In: *A magyar jog fejlődésének fél évezrede: Werbőczy és a Hármaskönyv 500 esztendő múltán* (szerk.: Máthé Gábor), Nemzeti Közszerződések és Tankönyvkiadó, Budapest, 2014, 31–53.
- [27] PAPP László: *A Planum Tabulare jogorvoslati rendszere*, Miskolci Jogi Szemle, 2015/2, 72–84.
- [28] RADY, Martyn: *Customary Law in Hungary. Courts, texts and the Tripartitum*, Oxford University Press, Oxford, 2015.
- [29] VARGA Csaba: *Jogállamiság – viták közegében*, Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022.
- [30] VARGA János: *Deák Ferenc és az első magyar polgári büntetőrendszer tervezet*, Zalai Gyűjtemény 15, Zalaegerszeg, 1980.
- [32] VERES Miklós: *A tárnoki hatóság és tárnoki szék: 1526–1849*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968, 83–97.

Monográfiák, tanulmányok

- [1] ANDRADES RIVAS, Eduardo: *Los Reyes Católicos y las instituciones jurídicas*, Actualidad Jurídica 13, 2006, 371–391.
- [2] BALOGH Elemér: *A magyar büntetőtörvénytervezetek szerkezeti fejlődése*, Acta juridica et politica, 2004, 25–39.
- [3] BARTONIEK Emma: *A magyar királykoronázások története*, Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1987, 54–57.
- [4] BLAZOVICH László: *Demográfia, jog és történelem*, Válogatott tanulmányok – Dél-Alföldi évszázadok 31, Szeged, 2013.
- [5] Bódiné Beliznai Kinga: *A Kúria döntvényalkotási joga*, Jogtörténeti Szemle, 2012/2, 2–13.
- [6] C. TÓTH Norbert: *Egy legenda nyomában – Szapolyai János és ecsedi Bátori István viszonya 1526 előtt*, Századok, 2012, 443–463.
- [7] C. TÓTH Norbert: *Nádorváltás 1458-ban. Mátyás király első országgyűlésének időpontja*, Turul, 2011, 98–101.
- [8] C. TÓTH Norbert: *Nádorváltások a Zsigmondkorban (1387–1437). Az 1439. évi 2. tc. nyomában*, In: *Tiszteletkőr. Történeti tanulmányok Draskóczy István egyetemi tanár 60. születésnapjára* (szerk.: Mikó Gábor–Péterfi Bence–Vadas András), ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012, 53–65.
- [9] CSIKY Kálmán: *Werbőczy István és Hármaskönyve*, Franklin, Budapest, 1899.
- [31] VARGA Zs. András: *Eszményből bálvány? – A joguralom dogmatikája*, Századvég Kiadó, Budapest, 2015.

- [33] VICZIÁN István: *A Quadripartitum eltérései a Tripartitumtól a nemesi magánjogban*, Sárík Gyula és Géza nyomdai műintézete, Budapest, 1935.
- [34] VINKLER János: *A magyar igazságszolgáltatási szervezet és polgári peres eljárás a mohácsi véstől 1848-ig*. I–II. kötet, Dunántúl Egyetemi Nyomdája, Pécs, 1927.
- [35] ZLINSZKY János: *Mit jelképez ma Werbőczy?*
In: *A Hármaskönyv 500. évfordulóján* (szerk.: Csehi Zoltán–Szabó István–Schanda Balázs–Varga Zs. András), Pázmány Press, Budapest, 2015, 13–19.

Bódiné Beliznai Kinga*
A Kúria szervezete és működése
az 1723. évi bírósági reformtól
az 1868. évi polgári törvénykezési rendtartásig¹

Bevezetés

A 11–13. században még nem alakult ki a kúriai bíróságok szervezete, az igazságszolgáltatás súlypontja vidéken volt. A királyi udvarba került ügyek elbírálását alkalmilag eljáró tanácsok végezték, amelyeknek tagjai többnyire azon főpapok és főurak közül kerültek ki, akik éppen a királyi udvarban tartózkodtak. A perek számának növekedésével az alkalmi bíraskodást felváltotta az időszakos ítélkezés, amelyben a világi és egyházi előkelőkön kívül a vidéki nemesség udvarban tartózkodó tagjai is szerepet kaptak. Az ítélhetőzathoz nem volt szükség meghatározott számú tag jelenlétére, és az ítélhetőzatalban részt vevők nevét sem jegyezték fel mindig pontosan.²

I. A Királyi Tábla és a Hétszemélyes Tábla létrejötte

IV. Béla idején alakult ki az a gyakorlat, hogy a Kúria nyolczados törvényszékeket (*octavák*) tartott, azaz valamely jeles ünnep nyolcadik napján kezdték meg működésüket. A 15. század elejére a nyolczados nem mindig estek egybe az ünnepek nyolcadik napjaival, hanem későbbre tolódtak. Ez a helyzet Zsigmond uralkodása idején alapvetően megváltozott: az ítélkezési időszakok rendszeresebbé és szabályszerűbbé váltak. Az 1498:2. tc. rendelkezett a nyolczados és a rövid törvényszékek tartásáról, miszerint „évenként két nagy és teljes nyolczados törvényszéket tartsanak, tudniillik a szent György vértanú és a Mihály arkangyal napit; és hasonlóképpen két rövidet (a melyeket rövid törvényszékeknek hívnak), úgymint a Vízkereszt és a szent Jakab apostol napit”. A nyolczados törvényszékeken kívül a Királyi Tábla ítélőmesteri törvényszék formájában is ítélkezett, amelyen a bíróság valamelyik ítélőmestere néhány jogban járatos személlyel szolgáltatott igazságot a jogkereső feleknek.

1458-ban Mátyás állandó bíraskodást rendelt el a kúriában. Az ügyek mennyiségének növekedése, a gyors ítélkezés követelménye a Királyi Tábla ítélőbíráinak segítésére kialakította a bírótársi rendszert. Mátyás előírta, hogy e bírói fórumon ítélőmesterek és mellettük ülnökként hat nemes ítélkezzen. A bíróság tagjait az országgyűlés választotta, szolgálataikért díjazásban részesültek. Az így kialakult és szervezeten is megszilárdult és

folyamatosan működő kúriai bíróságot a 15. század második felétől királyi ítélőtáblának (*tabula regia iudiciaria*) kezdték nevezni.

Az 1500:10. tc., amely arról rendelkezett, hogy hány személynek és a kiknek kell az ország törvényszékein és a király tanácsában jelen lenniük, jól mutatja, hogy ebben az időszakban még nem történt meg az igazságszolgáltatás és a közigazgatás szétválasztása elvi szinten sem. A törvény értelmében „a 16 esküdt ülnökön kívül, kiknek a törvényszéken jelen kell lenniök, válaszszon a királyi felség a főpap urak közül 4, és a báró urak közül is ugyanannyi jogtudóst, a kik tudásukkal a többiek fölött kitűnnek, és ezeknek a nagy és egész nyolczados törvényszékeken mindnyájoknak jelen kell lenniök”. A jogalkotó hozzáfűzi azt is, hogy „a jövőre állandóan tartandó rövid törvényszékeken pedig csak tizenketten tartoznak közülök bennülni, egymásközt kölcsönösen váltakozván”, azaz „annak a 12 választottnak az egyik egész félév alatt, a másik tizenkettőnek pedig hasonlóképpen a másik félév alatt mindig helyet kell adni a királyi felség tanácsában s ott jelen kell lenniök”.

1526 után a király „kiesett” a kúriai bíraskodásból, és a részben elsőfolyamodású, részben fellebbviteli Királyi Tábla ítéletei ellen a király helyett a helytartóhoz lehetett fellebbezni. Az *appellatio* elbírálása úgy történt, hogy ugyanaz az ítélőmester, aki az ügyet első fokon referálta, előadta azt a nádor (helytartó) ítélkező fórumán is, aki a felülvizsgált ügyet ítéletével együtt visszaküldte a Királyi Táblához az ítélet kihirdetése érdekében.³

A Királyi Kúria 1535-től két ítélkező testületből, a Hétszemélyes Táblából és a Királyi Táblából állt. A Hétszemélyes Tábla elnöke a nádor, a Királyi Tábláé a személynök volt, tagjai a rendes bírók és helyetteseik, valamint az ülnökök és az ítélőmesterek (ezek a mai jegyzői karnak felelnek meg) voltak.⁴ A nádor eleinte három főpap (a kalocsai érsek, a nyitrai és a veszprémi püspök) és három főúr közreműködésével ülésezett. Az ítélkező fórum létszáma hamarosan kibővült, így, amikor az 1715:24. tc. – „a törvények javításáról s törvényszékek tartásáról” – 4. §-ában először jelenik meg a Hétszemélyes Tábla elnevezés, az már rég nem volt „hétszemélyes”.⁵ A Királyi Tábla 1550-től két osztályban működött: az egyik Pozsonyban a nádor, a másik Kassán az országbíró elnöke alatt. Az ítélőmesterek a tábla törvénykezési szünetében „vidéki körútra mentek”, és ítélőszéket tartottak a hatáskörükbe utalt ügyekben.

A törvénykező munka összehasonlíthatatlanul nagyobb része a Királyi Táblára nehezedett. Évente hosszabb ideig ülésezett, mint a Hétszemélyes Tábla, a kúriai peres eljárás leghosszabb és legnehezebb szakasza is itt folyt le, és bizonyos funkciókat a

* A szerző PhD habilitált egyetemi docens, tanszékvezető, ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék; a Kúria főtanácsadója. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ A tanulmány a Kúria Werbőczy István Országbíró Kutatóintézetében folytatott a „300 éves a Kúria” című részletes kutatási projekt keretében készült.

² WINKLER János: *A királyi ítélőtábla fejlődése*, Magyar Jogászegyleti Értekezések, 1925/8, 10.

³ GÁBOR Gyula: *A Pesti Királyi Itélőtábla felállításának és szervezése*, Magyar Jogászegyleti Értekezések, 1925/8, 31.

⁴ EGYED István: *Felsőbíróóságaink jubileuma*, Magyar Jogi Szemle, 1924/10, 298.

⁵ Az 1536:16. tc. a helytartó mellé rendelt tanács létszámát hétben állapította meg. Lásd STIPTA István: *A magyar bírósági rendszer története*. Multiplex Media–Debrecen U. P., Debrecen, 1997, 67.

másik tábla részére is el kellett végeznie: például a pereket a Hétszemélyes Táblán is a Királyi Tábla referensei adták elő, és a Hétszemélyes Táblán hozott ítéleteket is a Királyi Táblán hirdették ki.⁶ A közös ítéletlevelet a Királyi Tábla referense fogalmazta meg, és a személynök írta alá, és ő tetette rá a királyi pecsétet, mert a Hétszemélyes Táblának bírói pecsétje nem volt. A Hétszemélyes Táblát – Varga Endre szavaival élve – némi túlzással „előkelő tanácskozó testületként” jellemezhetjük, amely a Királyi Tábla által előkészített és előterjesztett ügyekben foglalt állást fellebbviteli fórumként.⁷

A Királyi Tábla szervezete is összetettebb volt, mint a Hétszemélyes Tábláé. A különböző segédhivatalok „*curialis*” jelzője arra utalt, hogy az ilyen címet viselő hivatal, illetve hivatalnok mindkét tábla részére végzett szolgálatokat.

Előadókként a Hétszemélyes Táblán is az ítélmesterek és a Királyi Tábla előadó ülnökei szerepeltek minden külön parancs nélkül, egyszerű átküldés alapján.

A 17. század folyamán a rendkívüli viszonyok, a török háborúk miatt a központi bíróságok működése nem volt folyamatos. A nyolcadas törvényszékek többnyire szüneteltek, 1650 és 1700 között nem működött hagyományos értelemben vett felsőbb szintű jogszolgáltatás: évente mindössze egyszer tartottak rövid oktavákat, amelyeket a király előzetes engedélyével a nádor vagy a királyi helytartó hirdetett meg. És komoly gondot okozott az állandó székhely hiánya is.

II. Az 1723. évi bírósági reform

A 18. század legfontosabb bírósági reformja az 1715:24. tc.-kel kezdődött, amely bizottságot (*Systematica Commissio*) küldött ki a legfontosabb ítélezési visszasságok megszüntetését célzó javaslat összeállítására, annak érdekében, hogy a jog- és igazságszolgáltatás [...] pontosabban folyjon”. A bizottság tagjai „tisztá jellemű s a törvényben és hazai dolgokban jártas férfiak” voltak, így többek között főpapok (kalocsai érsek, nyitrai püspök, csanádi püspök), az országbíró, a személynök, a királyi ítéltábla tagjai, Horvátország küldöttei.

A bizottság a Királyi Tábla székhelyül Pozsony városát jelölte meg. A bíróság tagjai közé az ország rendes bírúit, azok helyetteseit, két főpapot, két bárót és négy ülnököt soroltak. Javasolták egy szegény ügyvédi (*advocatus pauperum*) állás felállítását állandó fizetéssel. A Királyi Tábla addigi hatáskörén nem változtattak, mondván, hogy a jelentős súlyú ügyekben fontos, hogy azokat már első fokon „szabatosan” tárgyalják, amit „a táblai bírák magasabb tudása garantál”.⁸ A Királyi Tábla elé utalták az ún. országgyűlési pereket és a becsületsértési pereket. A javaslat szólt még a törvényszünetekről, valamint kiemelte a Királyi Tábla folyamatos működését.

Gábor Gyula ügyvéd és jogi szakíró megemlíti azt a határozatot, amelyet a Bécsben 1722. április 30-án

Savoyai Jenő elnökletével tartott udvari konferencia munkált ki, miszerint a Kúriát a prágai helytartótanács mintájára kizárólag közjogi és közigazgatási hatósággá kellett volna átalakítani, úgy, hogy a nádor hivatalánál fogva nem helytartója a távollévő uralkodónak, hanem csupán a hadsereg főparancsnoka és a Királyi Tábla elnöke.⁹ Az elképzelésben szerepelt az is, hogy a Királyi Tábla szünjön meg, és az igazságszolgáltatás felső fórumai az újonnan alakítandó kerületi táblák legyenek. Az elképzelésből annyi valósult meg, hogy közigazgatási hatóságként felállításra került a Magyar Királyi Helytartótanács (1723:97. tc.).

Az 1722. június 20-ra összehívott országgyűlés július 13-án kezdte meg a törvényelőkészítő munkát. Üzenetváltások hosszú sorát követően az országgyűlés két táblájának sikerült megállapodnia a lényeges kérdésekben. Augusztus 18-án Koháry István országbíró elaborátumot terjesztett az országgyűlés elé, amely az igazságszolgáltatás gyorsítását, pontosabbá és olcsóbbá tételét úgy vélte megvalósíthatónak, ha mind a Hétszemélyes Tábla, mind a Királyi Tábla számára állandó székhelyet jelölnek ki az ország középpontjában, amely „célra legalkalmasabbnak látszik Pest szabad királyi városa, hová a felek és ügyvédek legkönnyebben juthatnának el és ahol legkönnyebb módon és olcsón szerezhetők be az élelmiszerek”.¹⁰ A rendek úgy vélték, hogy ha ez nem így történik, akkor az ország egyes részein továbbra is fenn kell tartani a nyolcadas törvényszékek működését, legalább évente egyszer. Javaslatuk szerint a Pesten székelő Királyi Táblának a Hétszemélyes Táblával együtt éventenként két törvénykezési szakot kell tartania, mégpedig a húsvét utáni első, ún. fehér vasárnaptól július 2-ig, illetve október 18-tól december 21-ig.¹¹

III. Károly nem tartotta célravezetőnek, hogy kizárólag nyolcadas törvényszékeken folyjon az ítélezés Magyarországon, és lényegesnek tartotta a folyamatos igazságszolgáltatás biztosítását. Ragaszkodott az ítélmesteri bíráskodás megszüntetéséhez, illetve a kerületi táblák életre hívásához.

A *Systematica Commissio* és az országgyűlés hosszas tárgyalásainak és egyeztetéseinek eredményeképpen az új bírói szervezetet és a perrendtartás korszerűsítését az 1723. június 19-én becikkelyezésre került törvények állapították meg. Ez volt az első lépés a bírói szervezet megreformálására.¹²

Az 1722–1723. évi országgyűlés által hozott 24. tc. átszervezte a Hétszemélyes Táblát, míg a 25. tc. a Királyi Tábláról és annak állandóságáról szólt, és elrendelte, hogy ezt követően az ünnepeket és a törvényszüneteket kivéve, „folytonosan együtt üljön”. A 26. tc. a Királyi Tábla hatáskörét bővítette. Az 1723:24. tc. értelmében „a királyi hétszemélyes táblához az ország nádorának s egyszersmind királyi helytartónak elnöksége alatt, még más nyolc zat és pedig: kettőt a főpapok, kettőt a mánások közül és végre négyet a nemesi rendből, az ország minden

⁶ WINKLER *i.m.* 25.

⁷ VARGA Endre: *A királyi Curia 1780–1850*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1974, 188.

⁸ GÁBOR [1925] *i.m.* 45.

⁹ Uo. 49.

¹⁰ Uo. 53.

¹¹ Uo. 54.

¹² BÓNIS György–DEGRÉ Alajos–VARGA Endre: *A magyar bírósági szervezet és perjog története* (szerk.: Béli Gábor), Zala Megyei Bíróság–Magyar Jogász Egylet Zala Megyei Szervezete, Zalaegerszeg, 1996, 90.

részeiből a mondott hét személyéhez hasonló szavazattal és fizetéssel rendeljenek, s az igazságszolgáltatásra mindnyájan egyenlő esküvel legények kötelezve”.

A bíróság működésével kapcsolatban úgy rendelkezett, hogy a bírónak „három napi időközben, 100 forint büntetés terhe alatt, a törvényszék tartásakor jelen lenni tartozzanak”. E megjelenési kötelezettség alól csak súlyos betegség vagy valamely más, törvényes akadály miatt mentesülhettek. A Hétszemélyes Tábla bíróinak „határozott órákban, a perlekedők kényelmére” és az elnökkel együtt „legalább tizenegyen ítélet hozatala végett folyton” jelen kellett lenniük. A nádor helyetteseként „rég szokás szerint” az országbíró járt el. A Hétszemélyes Tábla járt el a Királyi Táblától fellebbezett perekben.

Az 1723:25. tc. alapján „az országokat fenntartó igazságnak folytonos kiszolgáltatása végett [...] az, kivéve csupán az ünnepeket s törvényszüneteket, folytonosan együtt üljön s a perlekedőknek, ellen nem állván némelyeknek törvényes távolléte (ugy mégis, hogy az elnökkel együtt legalább kilencz táblai bíró legyen jelen) jogot és igazságot szolgáltatasson”.

A Királyi Tábla elsőfolyamodású és fellebbviteli bíróság volt. Elnöke a személynök, tagjai a négy ítélőmester, 2 főpap, 2 főúr, 4 királyi, 2 primási és 9 számfeletti ülnök, valamint egy bányaugyi előadó. Az üléseken szavazati jog nélkül a királyi ügyek igazgatója is részt vett. Az ítélelhozatalhoz legalább 9 tag jelenléte volt szükséges.

Első fokon a Királyi Táblán indultak a királyi kincstárt érintő perek, tekintet nélkül azok tárgyára, köztük a hűtlenségi perek, 1791 óta a felségsértési perek is, valamint azok az osztályos, örökségi és egyéb vagyoni jogi perek, amelyek az ősiséggel kapcsolatosak, illetve tulajdonjogi perek. Ugyancsak első fokon a Királyi Tábla járt el azokban a perekben, amelyek tárgya valamely okirat hitelessége, érvényessége vagy éppen értelmezése volt. A nagyobb hatalmaskodás eseteinek elbírálása szintén a Királyi Tábla hatáskörébe tartozott.

Másodfokon a nemesség és a papság magánjogi perein kívül a 18. század közepétől a városi polgárság magánjogi jogvitáit is a Királyi Tábla tárgyalta. Fellebbviteli jogkörébe tartoztak még a bányaperek, a válóperek, a nemesek büntetőpereit, valamint a jobbság magánjogi pereit. 1791-től pedig a nemnemesek büntetőpereit is a Királyi Tábla mint fellebbviteli bíróság elé kerültek, csakúgy mint 1848-tól az úrbéri perek.¹³

Az 1723:26. tc. értelmében a Királyi Tábla ítéletei ellen a pervesztes fél a Hétszemélyes Táblához fordulhatott jogorvoslatért. Tekintettel kellett lenni arra, hogy „a távolabb lakó alpereseknek legalább négy tizenöt napos határidőt, s ezt is bizonyos és meghatározott napra tűzzenek ki (nehogy a perlekedők, a nap bizonytalansága miatt, melyen ügyük felveendő lesz, hosszabbban kénytelenek legyenek, nagy költség vesztegetésével, várakozni)”. A szegények ügyeire „méltó figyelmet” kellett fordítani és „az ilyeneket mások előtt vegyék föl s döntsék el”. A jogorvoslatok pedig „addig tartassanak

s maradjanak meg, míg azokról és a konok perlekedők büntetéséről, a törvények javítása alkalmával mást nem rendelnek”.

Az ünnepnapokról és a törvényszünetekről az 1723:29. tc. szólt. A karácsonyi szünnepok, amelyek Szent Tamás apostol napjától kezdődtek és a Vízkereszt utáni első vasárnapig tartottak, törvényszünet ezenkívül „a farsang utolsó napjain át, a nagyböjt első vasárnapjáig”, „fekete vasárnaptól” a húsvét utáni második vasárnapig, „pünköszt szent ünnepe hetében [...] szentháromság vasárnapjáig”, az aratási törvényszünet Szent László napjától Szent István napjáig, a szüreti törvényszünet Szent Mihály napjától Szent Márton napjáig. Törvénykezési szünetként szól a törvény az országgyűlést megelőző 30 napról és az országgyűlés idejéről is (egészen a követek hazaérkezéséig). Nem lehetett ítélezni vasárnap, az egyéb egyházi ünnepnapokon, a keresztjáró napokon,¹⁴ „az általános felkelés” idején.

„Érthető tehát a nemzet lelkes öröme” – fogalmazott kétszáz évvel később Gábor Gyula –, mellyel a királyi ítélőtábla állandó és folyamatos működését kimondó törvénycikket üdvözölte. „Meg is született tüstént az abban a korban elmaradhatatlan akrostikon: »CaroLVS fVnDator trlBUnaLIVM« (Károly, a törvényszékek megalkotója).”¹⁵

Az állandó Királyi Tábla működésének köszönhető a hivatásos magyar bírói testület megszületése. A Királyi Tábla lett a gyakorlati jogászképzés iskolája, utóbb a képesítéshez kötött ügyvédi kar „bölcsője” is. A Királyi Tábla állandó működése tette lehetővé a döntvényjog megszületését is.¹⁶

A törvény megszületett, de döntenit kellett a Kúria két táblájának székhelyéről.

Az uralkodó a prágai, miniszteriális konferencia javaslatára már 1723 októberében azt az álláspontra jutott, hogy a Királyi Tábla Pesten működjön. Az erre irányuló határozatot azonban nem lehetett még szétküldeni, mert a kancellária észrevette, hogy a királyi rezolúció semmiféle iránymutatást nem adott a Hétszemélyes Tábla székhelyét illetően. A kancellária aggályosnak tartotta, hogy a Helytartótanács székhelyéül Pozsonyt jelölte meg az 1723:97. tc., hiszen a nádor, az országbíró, a tárnokmester stb. nemcsak a Helytartótanácsnak, hanem a Hétszemélyes táblának is tagjai voltak. „Melyik hivatásukat teljesítsék majd, ha a helytartótanács Pozsonyban, a Hétszemélyes tábla pedig Pesten fog székelni?” A kérdésfelvetés nyomán megfontolandónak tűnt, hogy a Hétszemélyes Tábla Pozsonyban végezze jogszolgáltató tevékenységét. Ez a megoldás azonban „a törvényes régi szokáson ütne rést”, amely szerint a Hétszemélyes Tábla mindig ugyanott és ugyanakkor tartotta üléseit, mint a Királyi Tábla: „már pedig – hangsúlyozta a kancellária – legszentségesebb felséged a legközelebb elmúlt országgyűlés alkalmával, a harmadik törvénycikkelyben kegyelmesen megerősíteni méltóztatott az ország összes bevett szokásait”.¹⁷ A kancellária tehát a Királyi Tábla és a Hétszemélyes Tábla számára is Pozsonyt javasolta

¹³ Uo. 113.

¹⁴ Az áldozócsütörtök (a húsvét utáni 40. nap) előtti hétfő, kedd és szerda.

¹⁵ GÁBOR Gyula: *A kétszázéves budapesti kir. ítélőtábla*, Budapesti Hírlap, 1923/272, 1.

¹⁶ GÁBOR [1925] *i.m.* 28.

¹⁷ Uo. 61.

székhelyül. III. Károly viszont végül úgy határozott, hogy a Helytartótanács Pozsonyban marad, a Hétszemélyes Tábla és a Királyi Tábla pedig Pestre kerül, azzal, hogy a Hétszemélyes Tábla évente csak kétszer 40–40 napon át, nevezetesen télen január 6-tól, nyáron pedig augusztus 20-tól kezdve ülésezzen.¹⁸ A királyi döntés kétségkívül célszerűnek tűnt, hiszen így biztosítani lehetett a fellebbezések elintézésének megszokott rendjét, gyorsaságát és olcsóságát, és könnyebbséget jelentett a jogkereső közönség és az ügyvédek számára is, hiszen időt és pénzt takarítottak meg azzal, hogy a két felsőbb bíróság egy helyen működött.¹⁹

Nem tűrt halasztást a Királyi Tábla tagjainak kinevezése és pótlása sem. Pálffy Miklós nádor már 1723. január 23-án sürgette a személynöki állás betöltését. Az uralkodó 1723. június 24-én Hunyadi László kancelláriai tanácsost nevezte ki személynökké, aki azonban mielőtt még állását elfoglalhatta volna, július 4-én elhunyt.

A megüresedett személynöki székre öten pályáztak: a köznemesi származású Sigray József kancelláriai tanácsos; Révay Mihály; Szentiványi János; Meskó Ádám, a Helytartótanács consiliáriusa és kancelláriai igazgatója, továbbá Szluha Ferenc kancelláriai tanácsos. A kancellária 1723. szeptember 7-i felterjesztésére csak 1724. február 24-én érkezett válasz III. Károlytól, aki hosszas gondolkodás után egy hatodik személyt, Száraz Györgyöt nevezte ki személynöknek. Száraz udvari ágens, majd udvari kamarai előadó volt. Két ítélőmestere Pongrácz András és Nedeczky Imre lett.

A bírósági reform keretében rendezték a Hétszemélyes Tábla és a Királyi Tábla tagjainak fizetését is. A személynök fizetését évi 2 000 forintban állapították meg, amelyből levonásra került az *arha* nevű hivatalnokki járulék (más néven Szent Miklós pénze). Az első fizetés pedig teljes egészében levonásra került a nyugdíjalapra (*cauentia*), ez alól – a Királyi Tábla előterjesztésére – mentesültek az 500 forintnál kevesebb javadalmazásban részesített hivatalnokok.²⁰ A bírók jövedelmét gyarapították még a taksák, ez a Királyi Tábla által kiállított kiadmányokat illetően ívenként 3 és fél garast tett ki. A taksát a bírók meghatározott kulcs szerint felosztották egymás között. A perlekedő felek ezen felül a *levaták* után egy forintot fizettek, amelyből a bíróság a tüzelőanyag, a világítás, a papír, a tinta stb. költségeit fedezte.²¹

III. A Hétszemélyes Tábla és a Királyi Tábla működése 1723 és 1785 között

Nem volt egyszerű feladat megfelelő helyiségről gondoskodni a Kúria számára. Pest város tanácsa egyáltalán nem lelkesedett az ötletért, hogy az ország legfőbb ítélkező fóruma Pestre kerül. Attól tartottak ugyanis, hogy a felsőbb bíróságok megdrágítják a pesti lakások árát. A lakások ára csakugyan megdrágult, de ez nagyon jó befektetésnek bizonyult.²²

Pest városához 1724. március 31-én érkezett meg a királyi parancs, hogy gondoskodjon olcsó lakásokról és élelmezésről a perlekedő felek részére. A tanács mindazonáltal igyekezett mindent elkövetni, hogy a várost ne kényszerítsék arra, hogy a Királyi Tábla ülései és irodája céljára ingyen helyiséget adjon. Erre végül nem is került sor. A Kúria Orczy István házát bérelte évi 300 Ft bérleti díj ellenében egészen 1733-ig, amikor helyszüke miatt költözni kényszerült, és megkezdte működését a mai Ferenciek terén álló Szelezky Márton-féle egyemeletes épületben.²³

A Királyi Tábla első ülését 1724. május 2-án tartotta Száraz György személynök elnökletével. Ennek megtörténtét bizonyítják azok a jelentések, amelyeket a tábla tagjai 1725-től kezdve az ügyviteli szabályok szerint eljárva az uralkodónak továbbítottak. Az egyik jelentés szerint Pongrácz András ítélőmester 1724. május 11-én már perfelvételt tartott.

A Hétszemélyes Tábla 1724. augusztus 21-én tartotta első ülését.

A Királyi Tábla működését a 24 pontból álló és 1724. május 1-jén kiadott *Instructio pro tabula nostra regia*²⁴ határozta körül. Ez a tulajdonképpeni ügyviteli szabályzat kimondta, hogy a bíróság határozatait szótöbbséggel hozza és szavazategyenlőség esetén az elnök dönt. Szólt a bírók szabadságolásának módjáról. Szabályozta a Királyi Táblánál benyújtandó keresetleveleket és az ítéletlevelek kiadását, a Hétszemélyes Táblához való fellebbezést. Úgy rendelkezett, hogy a szegények ügyeit soron kívül kell tárgyalni, és, hogy a bírók saját, illetve felettesük ügyeinek tárgyalásánál nem lehetnek jelen. Az utasítás kitért arra is, hogy az igazságszolgáltatás ingyenes, azaz a bíró a szokásos díjakon kívül nem fogadhat el és nem is követelhet semmiféle ajándékot vagy fizetséget a perlekedő felektől.²⁵

¹⁸ Uo. 62.

¹⁹ P. SZABÓ Béla: *A hétszemélyes tábla ülészakának megnyitásával kapcsolatos ceremónia a 18. század második felében*, Jogtörténeti Szemle, 2007/Különszám, 200.; BÓNIS György: *A bírósági szervezet megújítása III. Károly korában (Systematica Commissio)*, Sárkány Nyomda, Budapest, 1935, 146–147.

²⁰ GÁBOR [1925] i.m. 71.

²¹ Uo. 72.

²² PÁSZTOR Mihály: *Buda és Pest a török uralom után*, Statisztikai Közlemények, 73/1, 245.

²³ A Kúria elhelyezésére szolgáló épületekről részletesen lásd BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: *120 év az Igazságügyi Palota (Bibliotheca Curiae)*, HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2016;

BUGÁR-MÉSZÁROS Károly: *A Kúria épülete (The Palace of the Supreme Court)*, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 2013; MEGYERI-PÁLFFI Zoltán: *Az igazságügyi szervezet a fizikai valóságban: a Kúria épülete*, Jogtörténeti Szemle, 2017/1–2, 87–96.

²⁴ 1734. január 16-án újabb utasítás született, amely a Királyi Tábla működését szabályozta, a Hétszemélyes Tábla tevékenységére vonatkozó külön utasítás nem került kibocsátásra, a Kúria egészét érintette az 1776. december 27-én kiadott *instructio*. Lásd WENZEL Gusztáv: *Visszapillantás az előbbi Magyar Királyi Curiának 1724–1769-iki működésére*, M. T. Akadémia Könyvkiadó-hivatala, Budapest, 1875, 105–108., 111–113., 113–117.

²⁵ GÁBOR [1925] i.m. 69.

Kendelényi Ferenc királyi kúriai levéltárnok²⁶ jegyzeteit adta közre Thallóczy Lajos 1885-ben, amelyek betekintést engednek a Királyi Tábla és a Hétszemélyes Tábla szervezetének és működésének 18–19. századi alakulásába. Kendelényi a Kúria belügyeit szabályozó legfelsőbb határozatok, királyi kancelláriai rendeletek (*normalia*), kinevezési, peres és más ügyekben íródott leiratok (*rescripta regia*) feldolgozásával tárja olvasói elé a két ítélező testület fejlődéstörténetét. A jegyzetek túlnyomó többsége a Királyi Tábla ítélező és egyéb tevékenységét ismerteti, ami következik a két tábla közötti munkamegosztás sajátosságaiból.

A Királyi Tábla felett felügyeletet gyakorló királyi kancellária már 1727-ben kifogásolta, hogy sok ügy marad befejezetlenül. A tábla üléseiről 1730. november 22-től rendszeres jegyzőkönyvek készültek,²⁷ amelyekből pontosan kiderült, hogy adott évben hány ülést tartott a bíróság, hány pert tárgyalta és hány határozatot hozott. Az első és másodfokon tárgyalta jogviták mellett az 1723:19. tc. értelmében a Királyi Tábla járt el az újszerzeményi ügyekben²⁸ is. E perek felvételére mindig a húsvéti, illetve a Szent Márton-i törvényszakban került sor. Ezeknek az ügyeknek a tárgyalásában a Királyi Tábla tagjain kívül részt vett még „két idegen bíró”, akiket rendszerint a magyar királyi tanácsosok közül neveztek ki. Ítélező munkájuk megkezdése előtt esküt kellett tenniük, szavazatuk azonban mindig „a kir. tábla rendes tagokéi után soroztatott”.²⁹

1733. február 11-én az uralkodó elrendelte, hogy a Királyi Tábla ülésein a személynök akadályoztatása esetén az első táblai bíró elnököljön. E rendelkezés a helytartó és az alországbíró heves tiltakozását váltotta ki, mivel addig szükség esetén ők helyettesíthették a tábla vezetőjét. Tiltakozásuk azonban eredménytelen maradt, és a 18. században már az első táblai bíró elnökölt a személynök távollétében.³⁰

Módosultak a peres eljárás szabályai is. A Királyi Tábla szakított azzal a régi szokással, miszerint a perlekedő felek „szóváltásait” az ítélmesterek lakásán bonyolították, 1733. április 28-tól ezekre „a törvénykezés házában” kellett sort keríteni. A változtatás azt eredményezte, hogy a korábbi tíz helyett hetven pert tudtak egy törvényszak alatt megtárgyalni. A királyi jogügyigazgató azonban az újszerzeményi ügyekben továbbra is saját lakásán bonyolította a szóváltásokat, ami miatt a Királyi Tábla panasszal fordult az uralkodóhoz.³¹

Komoly szankciót, a bíró fizetésének azonnali felfüggesztését vonta maga után, ha a királyi táblai bíró az ülésekről „engedelem vagy igazolás nélkül elmaradt”.

Egy 1734. március 15-én kiadott udvari rendelet szerint az ülésről készült jegyzőkönyvbe nem kerülhetett feltüntetésre a szavazó bíró neve, és

véleményeltérés esetén is kizárólag a különböző nézetten levő bírók számát lehetett rögzíteni.³²

1738 májusától minden törvényszak rendszerint utolsó ülésén az előadóknak be kellett mutatniuk azokat a pereket, amelyeket aztán a Királyi Tábla a következő ülészakban tárgyalta meg. A vonatkozó törvényeknek megfelelően ugyan csak „40 pert kellene felvenni, de mert ezek közül rendszerint több perek halasztás alá esnek, 60 pert szokás beiktatni”. A törvényszak befejezését követően a bíróság épületében „köszmezlére kitétetik a végre, hogy erről az illető felek s azoknak ügyvédei magoknak tudomást szerezhessenek”. Az előadók a Hétszemélyes Tábla bírónak is referáltak a soron következő perekéről.³³

„Dögvész [pestisjárvány], országgyűlés és hadfelkelés miatt” 1739 és 1742 között törvényszünet volt a Kúrián. Az elhúzódozó „hadfelkelés” miatt 1743-ban csak a Szent István-i törvényszakot tartották meg. 1745-ben ismét szünetelt az ítélezés újfent hadfelkelés miatt. 1746 szeptemberében az uralkodó beszüntette a Szent Márton-i törvényszakot (visszaállítására 1785. március 1-jén került sor).

Hivatali (tanácsülési) titkok közlése miatt 1747 májusában több, az ügyvédeknek segédkező királyi táblai jegyzőt eltiltottak az ülések látogatásától. Határozat született arról, hogy „a kiküldő parancsok ne adassanak ki oly általánosságban, mint azelőtt »uni ex Juratis« záradékai, hanem kiküldött nevezessék meg s csak azon kir. táblai jegyzők közül küldessék egyik ki, kik az ítélmesterek oldala mellett vannak”.³⁴

Az ügyösszeférhetetlenség körébe tartozó rendelkezés jelent meg 1749. január 21-én, amely kimondta, hogy a Királyi Tábla bírái nem ítélezhetnek azokban a perekben, amelyekben „akár vérségnél fogva, akár különben is érdekeltnek”.³⁵

A tábla 1767 márciusában 30 forintot „utalványoztatott” a pesti barát szerzeteseknek új orgona vásárlására.³⁶

1776 májusában egy, sajnálatos módon a Királyi Tábla személyzetét is érintő súlyos incidensre került fény. Egy farsangi multság alkalmával néhány királyi táblai jegyző több pesti polgárral összevitakozott, és „az utóbbiak bosszút állandók, nagyobb csoportokban fölfegyverkeztek, több ártatlanokat a kir. táblai jegyzők közül megvérengeztek, kínoztak, megöltek, némely házakat ostromoltak, feldúltak s a közbiztonságot több napon át veszélyeztették”. Az uralkodó az ügy kivizsgálását a Királyi Táblára bízta, amelynek „a város által kinevezett polgár is tagja volt”. Ők azonban csak az elővizsgálatban vettek részt, és amikor „ez be lőn fejezve, többé nem akartak bíraskodni”. A főbűnösöket többévi várfogságra

²⁶ Az ügyvédi képesítéssel rendelkező hagyárosi Kendelényi Ferenc (1813–1885) 1862-től teljesített bírósági levéltári szolgálatot. 1879-től a Magyar Országos Levéltárban országos allevéltárnok, majd a levéltár kúriai osztályának vezetője lett.

²⁷ THALLÓCZY Lajos: *Kendelényi Ferenc s a m. kir. Curia régi levéltára*, Magyar Igazságügy, 1885(24)/5, 291.

²⁸ A *Neoacquistica Commissio* (Újszerzeményi Bizottság) I. Lipót az Osztrák Udvari Kamarán belül létrehozott bizottsága volt Magyarország török

hódoltságából 1683 után visszafoglalt területei birtokviszonyainak rendezésére.

²⁹ THALLÓCZY *i.m.* 291.

³⁰ Uo. 293.

³¹ Uo.

³² Uo. 294.

³³ Uo. 295.

³⁴ Uo. 296–297.

³⁵ Uo. 297.

³⁶ Uo. 298.

ítélték, az ítéletet az ügygel foglalkozó királyi leirat helybenhagyta.³⁷

A nem katolikus felekezetek közjogi elismerését mutatja, hogy 1782. augusztus 27-én II. József engedélyezte, hogy a protestáns és a görög vallású ifjak a királyi táblai jegyzői esküt saját vallásuk szerint tehessék le. Augusztus végén a Királyi Tábla tiltakozott az újítás ellen, és az uralkodóhoz intézett felterjesztésben a régi állapot fenntartását kérték, amelynél fogva királyi táblai jegyző csak római katolikus vallású férfiú lehetett. A szeptember 7-én kiadott királyi leirat azonban lehetőséget biztosított a saját felekezeti jog szerinti eskütételre. Ez a rendelkezés csak az út kezdetét jelentette... 1783. január 13-án II. József Beniczky Samut nevezte ki királyi táblai bírónak, aki az első protestáns vallású bírójává lett ennek az ítélkező testületnek.³⁸ Az uralkodó 1784. január 13-án kibocsátott rendelete hivatalvesztéssel büntette azokat a kormányzói hivatalnokokat, akik a peres felekkel leveleztek vagy tőlük ajándékot fogadtak el.³⁹

IV. A Novus Ordo Judiciarius és a Kúria

II. József 1785. december 12-én kelt királyi leiratával a Kúria régi törvényes jogkörét megszüntette, és új törvénykezési rendszert vezetett be. A *Novus Ordo Judiciarius* első intézkedései 1786. január 1-jén léptek életbe.

A *Novus Ordo* a magyar udvari kancelláriához hasonló rangra emelt Hétszemélyes Táblát (legfőbb ítélőszék jellegét megtartva és hatáskörét jócskán kibővítve) az egész magyar jogszolgáltatás, valamennyi bíróság és a börtönök stb. országos felügyeleti hatóságává tette.

A változások a Hétszemélyes és a Királyi Tábla belső szerkezetét, ügyvitelét is érintették. Megszűnt személyzetük rendi állás (főpapok, főnemesek, nemesek) szerinti kijelölése és az ítélőmesterek (protonotáriusok) különleges hatásköre. Az addig hosszú törvényszüneteket tartó Kúria működése folyamatossá vált. Az új rend szerint a királyi ügyek igazgatójának részvétele a Királyi Tábla ülésein okafogyottá vált, ugyanis a királyi kincstár érdekeinek védelme minden bíró kötelessége: „kincstárunk jogait nem viseljük jobban szívünkön, mint bármely magánemberét”. Ez a rendelkezés az „ügyfélegyenlőség” elve előfutárának tekinthető.⁴⁰

A Hétszemélyes Tábla, a legmagasabb szintű ítélkező fórum az elnökből (országbíró) és 11 tanácsosból állt, akik közül az egyik, az ún. első tanácsos az elnököt helyettesítette. A Hétszemélyes Tábla a Királyi Tábla útján főfelügyeletet gyakorolt valamennyi bíróságok felett. A bírói testület határozatképességéhez 11 bíró jelenlétére és szavazatára volt szükség.

A Királyi Tábla tagjai az elnöki tisztséget viselő személynök, az alelnök és 16 – a nádor (helytartó), az országbíró, illetve a primás által kinevezett –

tanácsos volt. Az ítélőmesterei hivatalt megszüntették. Az ítélkezés két tanácsban zajlott, a határozatképességhez legalább 9 tag jelenlétére és szavazatára volt szükség. A tanácsok összeállítása a személynök feladata volt. A Hétszemélyes Táblának és a Királyi Táblának is évente háromszor kellett üléseznie. Az üléseket zárt ajtók mögött tartották.⁴¹ Az új ügyviteli szabályok (*Norma manipulationis*) és az új perrendtartásból (*Ordo judiciarius*) fakadó feladatok ellátása a közös (kúriai) segédszemélyzet átalakítását követelte meg. A *Novus Ordo*ban pontosan körülírt, bürokratikus ügyvitel ellátásához szabályszerű segédhivatalok felállítására volt szükség. Három új segédhivatal, az iktató, az irattár és a kiadóhivatal kezdte meg működését 15 fő állandó beosztású és további 20, konkrét beosztási helyhez nem kötött, szükség szerint igénybe vehető írnok (*cancellista*) személyi állománnyal. A megnövekedett létszámú apparátushoz még két szegények ügyvédje, három – félig még a tisztviselőkhöz számított – *subaltern* alkalmazott és kilenc főnyi szolgaszemélyzet járult. Mindkét tábla Budán, a Helytartótanács mellett az Úri utca és az Országház utca közötti háztömbben kapott székhelyet.⁴²

II. József rendelete a rendi jellegű felsőbbbíróságok megszüntetésével a Hétszemélyes Táblát általános joghatóságú országos legfőbb ítélkező fórummá emelte, amelynek irányítása alá helyezte a magyar jogszolgáltatás egészét.

V. A bírósági szervezet és a Kúria változásai 1790 és 1849 között

II. József 1790. január 28-án kiadott leiratával⁴³ az országot, így a jogszolgáltatást is 1780. évi állapotába helyezte vissza. A Hétszemélyes Tábla Végpéter tárnokmester elnökletével kúriai bizottságot küldött ki a jogszolgáltatás helyreállításával kapcsolatos teendők kidolgozására.

II. József előremutató reformjainak egy része továbbélt a nemesi világ újraéledése után is. Az 1790/91. országgyűlés összesen tizennyolc, a jogélet szabályozását érintő törvényt (ún. reorganizációs törvények) alkotott. Ezek közül több törvényesítette az uralkodó által végrehajtott reformokat, másik része pedig hatálytalanította a *Novus Ordo* intézkedéseit.⁴⁴ Mind a Hétszemélyes Tábla, mind a Királyi Tábla 1790. április 30-án tartotta utolsó ülését a II. József-féle rendszer szerint.

Az országgyűlés miatt 1790-ben csak néhány rendkívüli ülést tartottak a felsőbbbíróságok. A Kúria visszaállítását követően a Királyi Tábla első ülését Budán tartotta 1790. május 4-én. Ezen a Királyi Tábla tagjai „a régi rend szerint” foglaltak helyet.⁴⁵ Az 1790/91:12. tc. kimondta, hogy a bíróságok törvénnyel megállapított szervezete „királyi hatalommal nem fog megváltoztattni; sem a

³⁷ Uo. 299.

³⁸ Uo. 300.

³⁹ Uo.

⁴⁰ VARGA Endre: *A magyar jogszolgáltatás átszervezése II. József korában*, Századok, 1960, 1–3, 739.

⁴¹ THALLÓCZY i.m. 301.

⁴² VARGA [1974] i.m. 52.

⁴³ *Aussöhnungsrescript an Ungarn*. Lásd Joseph II., *deutscher Kaiser*, In: V. WURZBACH, Constant: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich 6. Theil, k.-k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1860

⁴⁴ STIPTA István: *A magyar bírósági rendszer története*, Mutiplex Media–Debrecen U. P., Debrecen, 1997, 101.

⁴⁵ THALLÓCZY i.m. 302.

törvényes ítéletek végrehajtása parancsokkal gátoltatni, sem hogy azt mások gátolják, megengedtetni nem fog; sem pedig a bíróságok törvényes ítéletei megmásíthatani, vagy akár a királynak, avagy valamely politikai kormányzónak felülvizsgálata alá vonatni nem fognak; hanem a valláskülönbőség nélkül választandó bírák az országnak érvényben álló, vagy ezután hozandó törvényei és bevett szokásai szerint tartanak törvényszékeket; a végrehajtó hatalmat pedig nem másként, mint a törvények értelmében gyakorolandja a királyi felség”.

Döntés született arról is, hogy egyfelől az igazságszolgáltatás gyorsabbá és hatékonyabbá tétele érdekében, másfelől „a hely fekvése és a pörösködők nagyobb kényelme s a költségek megtakarítása követeli, hogy a királyi Curia Pestre, mint előbb is annak állandó tartózkodáshelyére, visszavitessék” (1790/91:39. tc.).

Az 1790/91:67. tc. országos bizottság felállítását rendelte el, amelynek egyik feladata a bírósági rendszer átalakítása, korszerűsítése lett volna.

A diéta 1791. március 12-én ért véget, és a törvényszünetet követően, május 9-én csak a Királyi Tábla ült újból össze, hogy a megkésve induló húsvét utáni törvényszak legalább egy részét megtarthassa. A június 25-ig tartott ülészakra már nem Budán, hanem Pesten a (mai Egyetem téren álló) pálos rendi kolostorban került sor, ahol a bíróság – mivel II. József a Kúria épületét az egyetemnek adta – ideiglenesen szállást kapott. Az aratási törvényszünet után a Szent István-i törvényszakban már a Hétszemélyes Tábla bírái is összegyűltek. A Kúria mindkét tábla tagjainak részvételével 1791. augusztus 22-én alakult újjá.⁴⁶

Az ügyvitellel kapcsolatos változás volt, hogy a Királyi Tábla ítéletei a korábbi gyakorlattal szakítva már nem az ítélmesterek „juratériájában mondtak tollba”, hanem a Kúria írnoka olvasta fel ezeket a délutáni órákban „mások általi leírhatas végett”. Az addigi szokásoktól eltérően a budai és a pesti hírlapot eltiltották a királyi táblai ítéletek közlésétől.

Az igazságszolgáltatás gyorsításáról intézkedett az 1792:16. tc., amely kimondta, hogy a Hétszemélyes Tábla és a Királyi Tábla ugyanazon törvénykezési szakokban járjon el a perekben, ez alól csupán a húsvét utáni törvényszak jelentett kivételt.

A Királyi Tábla 1809-ig csak egy tanácsban bíraskodott. Az 1807:9. tc. két tanács felállításáról szólt, amely a Királyi Tábla bírói létszámának gyarapítását vonta maga után. Az egyik tanács kizárólag büntetőpereket tárgyalt.

Mindkét tanácsban 9–9 személy jelenléte kellett a tárgyaló-, illetve a határozatképességhez. Ennek biztosítására a tábla elnöksége felhatalmazást kapott arra, hogy szükség esetén a bírák létszámát helyettesítők bevonásával kiegészíthesse. Az elnökség tűzte ki azokat a napokat is, amikor a két tanács igazságot szolgáltatott, ítéleteiket azonban teljes ülésben kellett kihirdetni. A tanácsok tényleges bevezetésére csak 1809-ben került sor, mivel az országgyűlés 1807. december 15-én ért véget, és 1808-ban három és fél hónapi ülésezést követően az ítélezést ismét szünetelt a Királyi Táblán.

A Kúria valamelyest csökkenteni tudta az ügyhátralékok számát, ami köszönhető volt a tanácsokban való ítélezésen túl annak is, hogy több időt fordítottak a bírósági cselekmények elvégzésére, valamint az ülésnapok számát is megemelték. Az 1792:16. tc. értelmében az ítéleteket törvényszünetben is végre lehetett hajtani. Az ülésnapok számának gyarapítása három módon történt. Az egyik a törvényszakokat megszakító ún. *interstitiumok* (például a vízkereszti törvényszak alatt a farsangi szünetnapok, a húsvét utáni törvényszak alatt az áldozócsütörtök előtti három nap) ítélezésre való felhasználása volt, a másik a törvényszakokat egymástól elválasztó „rendes” törvényszünetek lerövidítése lehetett. A harmadik mód pedig az országgyűlés, háború, *insurrectio* stb. miatt beálló rendkívüli törvényszünetek kiküszöbölése, az ítélezésnek ilyen időszakok alatt is (legalább valamilyen mértékben történő) fenntartása nyújthatta.⁴⁷

1809-től a két tanácsban bíraskodó Királyi Táblán a következőképpen zajlott egy rendes ülésnap: „9 ½-kor nyitott ajtóknál a proclamatiókkal kezdtek, ha vegyes ülés volt tartandó, a kir. tábla tagjai átmentek a hétszemélyes tábla tanácskozási termébe, ha nem, akkor a proclamaták után következett a felsőbb rendeleteknek vagy másfelől érkezett levelek felolvasása, folyamodványok elhatározása, kijelölés, melyek után a tagok a kir. személynök berendezése szerint két tanácsra oszlottak. A két tanács azonban nem mindennap működött, mert a II-ik tanács, mely egyedül bűnvádiakkal foglalkozott, a Procuratoriában minden héten csak csütörtök, péntek és szombat napokon ülésezett, ülés után pedig visszatért a nagy terembe, hogy az ítéletek in pleno hirdettessenek ki.”⁴⁸

A nemzeti nyelv használatáról szóló 1830:8. tc. kimondta, hogy a Kúria a magyar nyelven fellebbezett perekben magyar nyelven hozzon ítéletet. A Kúria tehát a fellebbezett pereket az alsóbb fokú bíróságokhoz hasonlóan részben latin, részben magyar nyelven tárgyalta, és a periratok is két nyelven készültek. Mindez szükségessé tette a magyar szakkifejezések kidolgozását. A személynök erre a feladatra 1831-ben „a királyi tábla kebeléből” bizottságot küldött ki, hogy a Pest és Veszprém megyében „egyes magánosok által összegyűjtött anyagot felhasználva, a törvénykezési nyelv magyar kifejezéseit kidolgozza. A bizottságnak a Királyi Tábla által elfogadott munkáját a személynök megküldte az országbírónak, aki azt a Hétszemélyes Táblával is átnézte. Ily módon alakultak ki azok a magyar szakkifejezések, amelyek fokozatosan átvették a latin nyelv helyét.⁴⁹ A Magyar Nyelvről szóló 1836. évi III. tc. úgy rendelkezett, hogy a törvény hatályba lépésével a perlekedő felek a Királyi Tábla előtti pereiket magyar nyelven kezdhetik meg és folytathatják le, és a „Királyi Udvari Fő-törvényszék”, azaz a Hétszemélyes Tábla hasonlóképp magyar nyelven hoz ítéletet.

Az igazságszolgáltatás gyorsítását és a törvényszünetek rendjének átalakítását szolgálta az 1830:6. tc., amely utalva arra, hogy az 1831. október 2-ára összehívott országgyűlés „előreláthatólag hosszabb ideig fog tartani”, lehetőséget kínált arra,

⁴⁶ VARGA [1974] *i.m.* 91.

⁴⁷ Uo. 107.

⁴⁸ THALLÓCZY *i.m.* 307.

⁴⁹ VARGA [1974] *i.m.* 118–119.

hogy első fokon, „a szokásos törvénykezési szakokban” az országgyűlés ideje alatt bárki pert indítsón akár egyházi, akár világi bíróság előtt, és úgy rendelkezett, hogy a királyi és a báni táblát kivéve, a perek megtárgyalására és eldöntésére is sort kell keríteni. A törvény kimondta azt is, hogy „a hivatalból indított büntető és váló-perek a királyi, báni és hétszemélyes táblán az országgyűlés alatt is felül fognak vizsgálatni”.

Az új jogszabály a Kúria tagjainak az országgyűlésen való megjelenését is módosította. Addig ugyanis a Hétszemélyes Tábla tagjai mellett a Királyi Tábla egy része vagy csoportja szintén Pozsonyba utazott a diétára. Ezt követően viszont a két ítélkező fórumnak az országgyűlés ideje alatt is meg kellett őriznie „a maga bíróság jellegét”, és igazságot kellett szolgáltatnia az országgyűlési tárgyalások szüneteiben, székhelyét ennek folytán az országgyűlés idejére át kellett tennie annak székhelyére.⁵⁰

Az 1836. évi XLV. tc. az országgyűlés és Kúria egyeztetéseinek eredményeképpen elrendelte, hogy a jövőben az országgyűlések ideje alatt a báni tábla, a Királyi Tábla és a Hétszemélyes Tábla nem csak a fellebbezett büntető-, tisztí fenyítő- és válópereket, hanem a szegények, az özvegyek és az árvák fellebbezett polgári pereiben, sőt ezek elsőbbsége mellett minden egyéb fellebbezett polgári perben is eljárhat, úgy, hogy e pereket a Királyi Tábla két tanácsban fogja tárgyalni. Kiegészítve mindezt azzal, hogy az „Ország-Gyűlésén kívül az özvegyült pereknek gyorsabb elíteltetése eszközöltessék, mindennemű feljebbvitelt perek a királyi táblánál két Tanácsban fognak ítélet alá vétetni”.

A jogkereső közönség érdekeit is szolgálta az 1836. évi törvénynek az a rendelkezése, amely szerint valamennyi bíróság köteles a polgári perekben meghozott ítéleteihez részletes indokolást fűzni.

1840-ben felállításra kerültek a váltótörvényszékek és a Váltófeltörvényszék. Ezt az 1840. december 30-án kelt királyi leirat tudatta a Kúriával, elrendelven az új felsőbb bíróság, a Váltófeltörvényszék kooptálását, a Kúriába való befogadását. A Váltófeltörvényszék (*forum appellatorium cambiale*) személyzete az elnökből, hat bíróból és a segéd személyzetből (tanácsjegyző, iktató, kiadó, váltójegyzők, írnokokból) állt. Az ítélethozatalhoz az elnökkel együtt öt bíró jelenléte volt szükséges. A Váltófeltörvényszék a Kúria harmadik bíróságaként, önálló hatáskörrel működött. Külön ülésezett, de a teljes üléseken a Hétszemélyes Táblával és a Királyi Táblával együtt a Váltófeltörvényszék elnöke és bírái is részt vettek.⁵¹

A váltótörvény (1840. évi XV. tc.) a váltóbíráskodást háromfokú eljárásaként szabályozta. Ennek megfelelően Pesten, Pozsonyban, Sopronban, Károlyvárosban, Aradon, Debrecenben és Éperjesen

hét elsőfokú váltótörvényszék létesült. A már korábban felállított fiumei váltó-, kereskedelmi és tengeri törvényszékekkel együtt tehát összesen nyolc bíróság látta el az elsőfokú váltóbírói hatáskörrel kapcsolatos teendőket. A hét elsőfokú váltótörvényszéktől fellebbezett ügyeket másodfokon a Kúrián belül újonnan felállított Váltófeltörvényszék, míg a fiumei váltó-, kereskedelmi és tengeri törvényszéktől fellebbezett ügyeket a magyar tenger melléki kormányzó (Gubernium Fluminense) bírálta el. Ha a Váltófeltörvényszék vagy a fiumei gubernium az elsőfokú ítéletet nem hagyta jóvá, akkor harmadfokon a végleges döntést a Hétszemélyes Tábla váltóosztálya hozta meg.⁵²

A Váltófeltörvényszék ünnepélyes megnyitására 1841. január 18-án került sor. „Ünnepélyes veni sancte után [...] a’ feltörvényszék elnöke ’s bírái az ujtéren fekvő Derra házba menvén, ott a’ gyűlésteremben, számos b. curiai tag ’s egyéb vendégek jelenlétében, Végh Ignácz ülnök ő msa mindenek előtt az öt elnökké nevező⁵³ ’s majd a’ törvényszék alakítását megrendelő kegy. királyi rendeleteket olvastatá fel; ’s ezután az alkotottak ’s megnyitottak jelentett törvényszéket alkalomhoz illő beszéddel kezdé meg.”⁵⁴

Az 1848. május 25-én kibocsátott igazságügy-miniszteri rendelet folyamatossá tette a váltóosztály működését: „A hétszemélyes tábla váltó-osztálya ezentúl naponként tartson üléseket.”⁵⁵

V. Ferdinánd 1843. február 10-én arra utasította a Kúriát, hogy „a perek felülvizsgálatának meggyorsítására és a pertorlás orvoslása végett” a Hétszemélyes Tábla szükség esetén törvényszünetek alatt is üljön össze, és a büntetőpereket és a válópereket a törvényszakokon kívül (napidíj mellett) intézze. Az ítéleteket a nem nemesek büntetőpereiben törvényszakon kívül is ki lehetett hirdetni, a többi ügyben pedig a legközelebbi törvényszakban. Ezekhez az intézkedésekhez kapcsolódott az 1844. évi VIII. tc., amely a Hétszemélyes Táblát utasította mind a négy törvényszak megtartására,⁵⁶ azaz a Hétszemélyes Tábla „ezentúl a húsvét utáni törvényszakban is összeülni és bíraskodni fog”, valamint „azon decretalis napokon, melyek már ünnepek lenni megszűntek, eddig tartatni szokott törvénykezési szünet jövőre az ország minden bíróságaira nézve eltöröltetik, s ezeken is ítéletek kihirdetethetnek és végrehajthatnak”.

Az 1848. évi áprilisi törvények közül több is érintette a Kúria működését. Az 1848. évi III. tc. a független, felelős magyar minisztérium felállításáról szólt, amelynek folytán a Kúria feletti felügyeletet a megszűnő kancellária helyett az Igazságügy-minisztérium vette át. Deák Ferenc igazságügy-miniszter erre nézve 1848. május 5-én

⁵⁰ Uo. 119.

⁵¹ Uo. 128.

⁵² Uo.

⁵³ Verebi Végh Ignác királyi tanácsost, a Hétszemélyes Tábla bíráját 1840. október végén nevezte ki a Váltófeltörvényszék elnökévé az uralkodó. Lásd Nemzeti Ujság, 1840/88, 349.

1843 októberében gosztonyi és krencsi Gosztonyi Miklóst nevezte ki V. Ferdinánd a

Váltófeltörvényszék elnökének, ünnepélyes beiktatására november 16-án került sor. Gosztonyi Miklós 1849-ig viselte az elnöki tisztelet. Hírnök, 1843/81, 175.; Hírnök, 1843/96, 269.

⁵⁴ A’ pesti váltó feltörvényszék, Pesti Hírlap, 1841/6, 44.

⁵⁵ Az igazságügyi miniszter a királyi curiának, Budapesti Híradó, 1848/850, 517.

⁵⁶ VARGA [1974] i.m. 130.

körrendeletet bocsátott ki a törvényhatóságoknak és a törvényszékeknek. E szerint az igazságügy-miniszter felügyel „az egész polgári törvénykezésre, ide értve a sz. széki, bányászati s váltói bíróságokat is. Felügyel a büntető törvénykezésre, börtönökre, közbírók s eskütszékekre, az ügyvédi kar viszonyaira s hiteles helyekre. [...] minden ezekre vonatkozó jelentések és folyamodások az igazságügyi miniszterhez intézendők.”⁵⁷ Mindazonáltal a bíróságok „törvényes önállóságukban, s a törvény további rendeleteig eddigi szerkezetükben fentartandók”.

De hatásköri és illetékességi változásokat is tartalmaztak az új törvénycikkek, így a Királyi Tábla hatásköre bővült azzal, hogy az 1848. évi X. tc. az úrbéri ügyeket az addigi közigazgatási út helyett bírósági útra terelte. Az 1848. május 5-i és május 25-i igazságügy-miniszteri rendeletek értelmében a Királyi Táblán „egy állandó s rendes úrbéri osztály alakíttassák”, amely állandó előadói karral működik, akiknek munkáját „mind a számvevői hivatalból, mind pedig a volt helytartótanácsnak eddigi úrbéri dolgokkal foglalkozott némelly egyéneiből, ha szükséges leendő, újból is” álló segéd személyzet segíti. Az úrbéri osztályon kívül a Királyi Tábla két, szükség esetén három tanácsban ítélt, „különösen a bűnvádi perekben”, illetve az úrbéri osztály az úrbéri perekben törvényszünetek idején is.⁵⁸

A Hétszemélyes Tábla hatáskörét a sajtótörvény (1848. évi XVIII. tc.) terjesztette ki azzal, hogy ezt a táblát tette a sajtóvétségekben felállítandó sajtóesküdszékek⁵⁹ felettes fórumává. A jász-kun perek fellebbviteli bíróságaként szintén a Hétszemélyes Tábla hatásköre állandósult. Az 1848. május 5-én kiadott igazságügy-miniszteri rendelet alapján ezeknek a pereknek a vitelére „egy rendes fizetéssel ellátott, de szavazat nélküli külön előadó fog az igazságügyi miniszter előterjesztésére nádor ő fensége által kinevezetni”⁶⁰

Az 1848. évi IV. tc. pedig kimondta, hogy a Királyi Tábla „a képviselők táblájának kiegészítő része lenni ezennel” megszűnik, amely véget vetett annak az évszázados szokásnak, hogy a Kúria az országgyűlési tárgyalások szüneteiben ítéltelhetett. A módosítás hozzájárult ahhoz, hogy a Királyi Tábla folyamatosan működő és kizárólag ítéltelző tevékenységet végző felsőbírósággá váljon.

Deák Ferenc május 25-i igazságügy-miniszteri rendelete a Kúria három bíróságának összetételéről is részletesen szólt. E szerint a Hétszemélyes Tábla

elnöke az országbíró, mivel „a főherceg nádor mint ő felségének az országbeli távollétében teljhatalmú királyi helytartója, semmi esetben nem elnökölhet”, és az elnökön kívül „az ország primásával együtt [...] harminczhárom egyházi s világi tagokból álland, kik között öt váltói előadó leendő”. A Királyi Tábla elnöke a személynök, ez a bíróság is „harminczhárom egyházi s világi tagból” áll, közülük „négy tag állandóul és rendszeren az úrbéri pereket fogja előadni”. A Váltófeltörvényszék pedig az elnökön kívül az alelnökből és tizenegy tagból állt.⁶¹

A két tábla 1848 végéig folyamatosan ítéltelkezett. A Hétszemélyes Tábla Majláth György, illetve a Királyi Tábla Zarka János elnökletével 1849. január 2-án függesztette fel működését. A Királyi Tábla január 29-én ismét összeült és megkezdte a vízkeresztű törvényszakot. Az ülések jegyzőkönyveiből megállapítható, hogy a Királyi Tábla március 31-ig, a Hétszemélyes Tábla váltóosztálya április 10-ig, a Váltófeltörvényszék pedig április 24-ig működött és ítéltelkezett.⁶²

1849. május 26-án Vukovics Sebő igazságügy-miniszter Kossuth Lajoshoz intézett [86. e.] előterjesztésében a Pesten maradt főtörvényszékekkel kapcsolatban azt javasolta, hogy a Hétszemélyes Tábla, a Királyi Tábla és a Váltófeltörvényszék „feloszlattassanak”. E bírói testületek helyébe olyan törvényszékek felállítását ajánlta, amelyek „mind alakban, mind személyzetben, a’ törvények megőrzése, s a’ nemzeti függetlenség nyilatkozata iránti ragaszkodás tekintetében teljes biztosságot nyújtsanak”.⁶³ Kossuth az előterjesztésben foglaltakkal egyetértve az igazságügy-minisztert bízta meg a javasolt intézkedések végrehajtásával.⁶⁴

Ennek nyomán döntés született a főtörvényszékek átalakításáról [86. e. sz.], amellyel a három jogszolgáltatási szerv egységét képező Kúria helyett három külön bíróság kezdte meg működését. A Hétszemélyes Főtörvényszék fellebbviteli fórumként járt el az országbíró elnökletével, személyi állományába még két alelnök és „a’ szükséghez képesti számmal kinevezendő bírák” tartoztak.⁶⁵ „Elnök országbíróul” Kossuth Perényi Zsigmondot nevezte ki.⁶⁶ Az Országos Törvényszék elnökből, két alelnökből, a Váltófeltörvényszék elnökből, egy alelnökből, valamint „tapasztalásból mutatkozó szükség szerint meghatározandó számú bírákból” alakult.⁶⁷ Az Országos Törvényszék

⁵⁷ *Körlevél a törvényhatóságok s törvényszékekhez*, Pesti Hírlap, 1848/51, 415.

⁵⁸ Uo.; *Az igazságügyi miniszter a királyi curiának*, Budapesti Híradó, 1848/850, 517.

⁵⁹ Lásd ANTAL Tamás: *A sajtóesküdszékek és működésük szabályozása Magyarországon (1867–1896)*, Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica, Publicationes Doctorandorum Juridicorum. Tomus II. Fasciculus 1. https://acta.bibl.u-szeged.hu/7515/1/juridpol_doct_002_005-038.pdf.

⁶⁰ *Rendelet a nádori bíróság iránt, a jászkun kerületi rövidutu peres tárgyakra s számadásokra nézve*, Pesti Hírlap, 1848/51, 415.

⁶¹ *Az igazságügyi miniszter a királyi curiának i.m.* 517.

⁶² VARGA [1974] *i.m.* 139.

⁶³ *Az igazságügyi miniszter előterjesztése az ország kormányzóhoz*, Közlöny, 1849/117, 437.; STIPTA István: *Az igazságszolgáltatás szervezetének átalakítása 1848–1849-ben*, In: Tanulmányok és források az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc történetéhez (szerk.: Dobrossy István), MTA Miskolci Akadémiai Bizottság–Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc, 1998, 19.

⁶⁴ *Az igazságügyi miniszter előterjesztése az ország kormányzóhoz i.m.* 437.

⁶⁵ *Az igazságügyi miniszter okadatolt előterjesztése folytatban*, Közlöny, 1849/117, 437.

⁶⁶ *Az igazságügyi miniszter előterjesztésére*, Közlöny, 1849/119, 445.

⁶⁷ *Az igazságügyi miniszter okadatolt előterjesztése folytatban i.m.* 437.

elnöke Nagy Károly igazságügyminisztériumi osztályfőnök lett.⁶⁸ A Váltófeltörvényszék elnökéül Molnár József ügyvédet nevezte ki az uralkodó 1849. június 26-án.⁶⁹

Bár 1849. június 1-jén az új bíróságok üléseinek megkezdésére Pesten június 20-át tűzték ki határidőül, tényleges működését csak az Országos Törvényszék kezdte meg.⁷⁰

Az igazságügy-miniszter 1849. június 19-i 2639. Ig. számú rendelete kimondta, hogy a törvényszünetek „fennállásának semmi józan oka, ’s szüksége fen nem forogván, mind a’ hétszemélyes, mind az országos törvényszék ünnepnapokat kivéve folytonosan üléstartásra köteleztetik”.⁷¹

Vukovics Sebő igazságügy-miniszter 1849. június 30-án mindhárom felsőbbíróság működését felfüggesztette.⁷²

VI. A Hétszemélyes Tábla ügyforgalma⁷³

Év	Ülések száma	Táblai perek száma	Fellebbezett perek száma	Bűnvádi perek száma	Váloperék száma	Határozat
1724–1785	5 007	1 754	8 043	8 634	1 348	371
1791–1848						

VII. A Királyi Tábla ügyforgalma⁷⁴

Év	Ülések száma	Táblai perek száma	Fellebbezett perek száma	Bűnvádi perek száma	Váloperék száma	Határozat
1724–1785	5 564	15 761	3 951	1 018	–	1 115
1790–1849	10 841	9 320	7 052	23 514	1 752	2 328

VIII. A Hétszemélyes Tábla elnökei 1723. június 19. és 1849. május 26. között

A Hétszemélyes Tábla elnöke a nádor, 1790-től mindig egy Habsburg főherceg, aki egyben a Helytartótanács elnöke is volt. Mivel a Helytartótanács székhelye Budán, a Kúriáé pedig Pesten volt, az év jelentős részében a dunai átkelés nehézsége vagy éppen lehetetlensége miatt sem vehetett részt a tábla ülésein. Ezért a nádor megjelenése a Hétszemélyes Táblán nem mindennapi eseménynek számított. A gyakorlatban a tényleges vezető a nádor állandó helyettese, az országbíró volt.

Nádor (elnök)

1714. október 14.–1732. március 20:
Pálffy Miklós
1732. április 5.–1741. június 20:
Lotaringiai Ferenc István (helytartó)
1741. június 22.–1751. március 24:
Pálffy János
1751. május 11.–1765. október 26:
Batthyány Lajos
- 1765–1781:
Habsburg Albert Kázmér Albert (helytartó)
1790. november 14.–1795. július 12:
Habsburg Sándor Lipót
- 1795–1796:
Habsburg József (helytartó)
1796. november 12.–1847. január 13:
Habsburg József
1847. január 15.–1848:
István nádor (Habsburg-Lotaringiai István Ferenc Viktor)

Országbíró (elnök)

1714. október 15.–1731. március 29:
Koháry István (csábrági és szitnyai)
1731. október 5.–1741. június 22:
Pálffy János (erdódi)
1741. június 22.–1748. május 10:
Esterházy József (galánthai)
1748. május 13.–1759. július 18:
Erdődy György (monyorókeréki és monoszloi)
1759. augusztus 21.–1765. augusztus:
Illésházy József (illésházi)
1765. augusztus 27.–1773. január 26:
Pálffy Miklós (erdódi)
1773. február 15.–1783. augusztus 14:
Fekete György (galánthai)
1783. augusztus 14.–1786. december 21:
Csáky János (körösszeghi és adorjáni)
1786. december 21.–1787. december 26:
Niczky Kristóf (niczki)
1787. december–1788. december: betöltetlen
1788. december 18.–1795. július 21:
Zichy Károly (zichi és vásoneői)
1795. július 21.–1802. április 15:
Végh Péter (verebi)
1802. április 16.–1806. szeptember 18:
Szent-Iványi Ferenc (szentiváni)
1806. szeptember 18.–1825. március 18:
Ürményi József (ürményi)
1825. március 18.–1827. február 20:
Brunsztvik József (korompai)
1827. február–1839. március:
Czirák Antal Mózes (cziráki és dénesfalvi)
1839. március 13.–1848. március:
Majláth György (székhelyi)
- 1848–1860: betöltetlen

⁶⁸ Az igazságügyi miniszter előterjesztésére i. m. 445.

⁶⁹ Közlöny, 1849/144, 537.

⁷⁰ 1817. Ig., Közlöny, 1849/121, 453.; VARGA [1974] i.m. 148.

⁷¹ Közlöny, 1849/138, 513.

⁷² 3329. Ig. Rendelet, Közlöny, 1849/146, 547.

⁷³ Lásd THALLÓCZY i.m. 310.

⁷⁴ Uo.

IX. A Királyi Tábla elnökei 1723. június 19. és 1849. május 26. között

A Királyi Tábla – és az országgyűlés alsótáblájának – elnöke a személynök volt.

Személynök (elnök)

1724. február–1731. november 21:
Száráz György⁷⁵
1731. november–1748. június 22:
Grassalkovich Antal (gyaraki)
1748. július–1763. január 12:
Fekete György (galánthai)
1763. január–1765. május 8:
Koller Imre Ferenc Xavér (nagymányai)
1765. május 8.–1780. május 28:
Szvetics Jakab (nemességodi és pleternicai)
1780. május–1789:
Végh Péter (verebi)
- 1789–1795. augusztus:
Ürményi József (ürményi)
1795. augusztus 21.–1802. március 8:
Nagy József (felsőbüki)
1802. március–1808. június:
Semsey András (semsei)
1808. június 20.–1808. október:
Atzél István (borosjenői)
1808. november 11.–1821. február 19:
Majláth György (székhelyi)
1821. június 15.–1825. december 29:
Szögyényi Zsigmond (magyaroszgyéni)
1825. december 30.–1831. december:
Majláth György (székhelyi)
1831. december 21.–1833. június:
Mérey Sándor (kaposmérői)
1833. június 25.–1839. április 18:
Somssich Pongrácz (saárdi)
1839. április 18.–1847. augusztus:
Szerencsy István (szigetesi)
1847. november–1848. március:
Zarka János (lukafalvi)

X. Az osztrák rendszerű bírósági szervezet

Az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc leverését követően a magyar igazságszolgáltatás a bécsi székhelyű igazságügy-miniszter felügyelete alá került. Az 1849. november 3-i császári pátens, amelynek közzétételére november 10-én⁷⁶ került sor Magyarországon, a korábbi magyar igazságügyi szervezettől független, fórumrendszerében, valamint hatáskörében és eljárásában attól szinte teljes mértékben eltérő bírósági rendszert honosított meg. A bírósági szervezeti hierarchia élén a Bécsben székelő – gyakorlatilag a Hétszemélyes Tábla

helyébe lépett – *K. k. Oberster Gerichts- und Cassationshof* (Legfőbb Ítélő- és Semmitőszék) állt, amelyet az 1850. augusztus 7-i császári nyílt parancs szervezett az egész osztrák császári állam területére „zur Durchführung des Grundsatzes der möglichst einheitlichen Verwaltung der Rechtspflege”⁷⁷. Magyarországon mint koronaországban az öt kerülethez igazodva főtörvényszékek (*Districtual Obergericht*) Pest, Sopron, Pozsony, Debrecen és Eperjes székhellyel.⁷⁸ Az önálló erdélyi főtörvényszék székhelye Nagyszeben, Horvátországi Zágráb, a Szerb Vajdaság és Temesi Bánságé Temesvár volt. 1854-től országos főtörvényszékek (*Oberlandesgericht*) alkották a legmagasabb bírói fórumot. Az új összbiradalmi szervezetben 1849. decembertől 1850-ig még működött a Váltófeltörvényszék Derra Miklós, majd Zsoldos Ignác ideiglenes ügyvezető elnökletével. Az ideiglenes bírósági szervezet életbeléptetése viszonylag gyorsan megtörtént. Az új, véglegesnek szánt rendszer is folyamatosan épült, 1854-re megjelentek az erre vonatkozó szabályok. Az első rendelet az 1849. március 4-i olmtúzi alkotmány szellemében készült, az ott megfogalmazottak szerint törekedett a közigazgatás és bíraskodás elválasztására.⁷⁹ A Legfőbb Ítélő- és Semmitőszéken magyar osztályt (*Ungarische Abteilung des Obersten Gerichts- und Cassationshofs*) alakítottak, ahová 1850 februárjában nevezték ki az első tisztségviselőket. Első elnöke Szerencsy Károly volt, aki csupán néhány napig viselhette ezt a hivatalt, mivel 1850. február 8-án meghalt. Az osztály személyi állományába tartozott még Torkos Mihály, volt kancelláriai referendárius, Cziráky János, volt királyi táblai bíró; Vághy Ferencz hétszemélynök, Remekházy Károly, volt referendárius, Széll Imre és Noszlopy Ignác hétszemélynökök; Zsoldos Ignác váltófeltörvényszéki alelnök, Markovics József királyi táblai bíró és Steinbach Ferenc, közalapítványi ügyek igazgatója.⁸⁰

XI. A Hétszemélyes Tábla és a Királyi (Ítélő)tábla 1860 és 1868 között

Ferenc József 1860. október 20-án gr. Bernhard Rechberg miniszterelnökhöz írt legfelsőbb kézírata szerint: „Az igazságügyi tárgyak és az igazságszolgáltatásra nézve Magyarországon elhatároztam a királyi Curiat az országbíró elnöklete alatt Pesten ismét helyreállítani” és „a magyar igazságügynek képviselője a miniszteri tanácsomban az országbíró által teendő javaslatok alapján magyar udvari kancellárom által fog eszközöltetni”.⁸¹ 1861. január 7-én kelt legfelsőbb kéziratával gróf Apponyi György valóságos belső titkos tanácsost

⁷⁵ Lásd III. Károly király gróf Pálffy Miklós nádornak, Száráz György királyi személynöknek kinevezetéséről, In: WENZEL *i.m.* 103–104.

⁷⁶ Hirdetés a' császári sereg magyarországi parancsnokától 1849. november 10-kéről, Magyarokronaországot illető országos törvény- és kormánylap, 1850. február 15., 1.

⁷⁷ *Kaiserliches Patent vom 7. August 1850* wodurch die Organisation des Obersten Gerichts- und Cassationshofes in Wien festgesetzt wird, *RGBl.* 1850/325. A legfőbb törvényszék elnöke 1848-tól

1855-ig Ludwig Taaffe, 1857 és 1865 között Karl Krauss volt.

⁷⁸ BÓNIS–DEGRÉ–VARGA *i.m.* 196.

⁷⁹ STIPTA *i.m.* 22.

⁸⁰ FRANKENBURG Adolf: *Bécsi élményeim 2*, Reichard & Litfass, Sopron, 1880, 8.

⁸¹ *Allerhöchstes Handschreiben vom 20. Oktober 1860 an den Ministerpräsidenten*, In: Die österreichischen Verfassungsgesetze mit Erläuterungen (Hg. Edmund Bernatzik), Manz Verlag, Wien, ²1911, 229.; MÁRKUS Dezső: Az

„az országbírói méltósággal feldiszíteni,⁸² továbbá ugyancsak 1861. január 20-án, illetőleg márczius hó 29-én és 30-án kelt legfelsőbb határozmányaival nagyméltóságú magyar királyi hétszemélyes tábla, s váltóosztályának, valamint a tekintetes kir. ítélőtábla és váltófeltörvényszéknek többi elnökeit s előadó bíráit kinevezni, végre 1861. évi április hó 2. napján kelt, s távirati úton országbíró Ó nagyméltóságával közölt legfelsőbb kéziratával az addig létezett cs. kir. törvényszékek feloszlását és az alkotmányos hazai bíróságoknak visszaállítását elrendelni kegyeskedett [...]”⁸³

1861. január 20-án kinevezték a Hétszemélyes Tábla bíráit, február 1-jén pedig megszűnt a bécsi legfőbb törvényszéknél felállított magyar osztály működése. Apponyi György országbíró 1861. január 23-án hatvan jeles, férfiút hívott tanácskozássra, az Országbírói Értekezletre,⁸⁴ amelynek feladata a magyar törvénykezés ideiglenes megszervezése volt. A tanácskozások eredménye az „Országbírói Értekezlet által javaslatba hozott Ideiglenes Törvénykezési Szabályok”, amelyet a képviselőház 1861. június 22-i, a főrendiház pedig 1861. július 1-jei ülésén fogadott el. A királyi jóváhagyást követően a Kúria 1861. július 23-i teljes vegyes ülésén „határozatilag ünnepélyesen” kijelentette, hogy „az Országbírói Értekezlet által ideiglenesen javaslatba hozott törvénykezési szabályokat addig, amíg az alkotmányos törvényhozás másképp nem rendelkezik, azonnal mindennemű törvényes eljárásaiban állandó zsinórmértékül követendő”. A Kúria határozatát az országbíró még ugyanazon a napon körlevéllel tudatta az ország összes törvényhatóságával. Az Ideiglenes Törvénykezési Szabályokat a bírói gyakorlat 1868-ig alkalmazta. Az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok szerint „a volt magyar bíróságok visszaállítatnak”, mégpedig az 1848-ig „fennállott váltótörvényszékek és kerületi táblák törvényszerű helyeiken és területeikkel”. A

Kúria „és pedig a királyi tábla egyúttal mint első folyamodású bíróság is mindazon perekben, a melyek a magyar törvények szerint korábban is ide tartoztak, a mennyiben ezek későbbi törvények által meg nem szüntetvék”, valamint a Hétszemélyes Tábla „egyedül mint főlebbviteli legfőbb bíróság, az ügyek szaporodása által igényelt azon módosítással: hogy mint eddig a váltó-, úgy ezentul a fenytő és urbéri ügyek is külön szakosztályokban legyenek elintézhetőek”.

Az ország legfőbb ítélkező fóruma az 1861. április 3-án ünnepélyesen visszaállított Királyi Kúria lett két táblával.

A kiegyezést követően az Andrássy-kormány elsődleges feladata egy olyan államszerkezet kiépítése volt, amely szorosan kapcsolódik az Ausztriával fennálló viszonyhoz, valamint oltalmazza az 1848 előtti bírósági szervezet „maradványait”, és segíti beilleszkedésüket az új társadalmi rendbe, és új, korszerű intézmények létrejöttét is lehetővé teszi. Az 1868 decemberében kihirdetett polgári törvénykezési rendtartás (1868. évi LIV. tc.) – osztrák mintára – állította fel az új bírósági szervezetet. A régi Kúriát, amely három önálló hatáskörű bírói testület együttes megjelölése volt, megszüntette. Az 1868. évi LIV. tc. 4. §-a kimondta, hogy „a legfőbb bírói hatóságot mind a két királyi ítélőtábla [Pest és Marosvásárhely] egész területére nézve magyar királyi curia név alatt a legfőbb törvényszék gyakorolja Pesten”.

A Kúria nevet az új rendszerben a Hétszemélyes Tábla helyére lépő és – az igazságügy terén teljesen önálló lett Horvát-Szlavónországot (báni tábla) kivéve – az ország egész területére kiterjedően illetékes legmagasabb szintű bírói fórum vette fel. A Királyi (Itélő)tábla – amely 1870-ben átvette a feloszlott Váltófeltörvényszék hatáskörét is – Pesti Királyi Itélőtábla néven önállósult,⁸⁵ és a

Országbírói Értekezlet emlékünnepe, Jogtudományi Közlöny, 1911/4, 33.

⁸² Elfeledett momentum, hogy 1860. november 25-én az uralkodó gróf Cziráky Jánost, Fehér vármegye főispánját országbíróvá nevezte ki. Cziráky azonban a kinevezést nem fogadta el, mivel „a magyar törvények még nincsenek helyreállítva s osztrák törvénykezés uralkodik”. *Országbírói kinevezés*, Politikai Ujdonságok, 1860/48, 751.; *Fehérmegye rendezése*, Politikai Ujdonságok, 1861/2, 22.; *A főrendiház új elnökei*, Vasárnapi Ujság, 1883/22, 350.

Cziráky felmentéséről 1861. január 7-én döntött Ferenc József: „Ő cs. k. Apostoli Felsége f. évi jan. 7-ről kelt legfelsőbb határozatával, gróf Cziráky Jánost a magyar királyság országbírójának reáruházott méltósága alól fölmenteni s ezen méltóságot az alábbi legmagasb sajátkezü irattal, legkegyelmesebben gróf Apponyi György, saját titkos tanácsosára ruházni méltóztatott.” *Legfelsőbb kézirat*, Politikai Ujdonságok, 1861/3, 36.

⁸³ A királyi Kúria visszaállításának közvetlen előzményeit az 1861. április 3-án tartott ünnepi ülés jegyzőkönyve tartalmazza, amelyet 1911. április 3-án, a Kúria visszaállításának 50. évfordulóján Günther Antal kúriai elnök idézett a Kúria teljes ülésében. *Jegyzőkönyv a kir. Curiának 1911. ápril hó 3-án – visszaállításának 50-ik évfordulója megünneplésére – tartott teljes üléséről. A m. kir.*

Kúriának és a m. kir. Kúria polgári szakosztályának az 1909–1917. évben tartott teljes üléseiről készült jegyzőkönyvek, 306–307.

⁸⁴ Az Országbírói Értekezletről és az Ideiglenes Törvénykezési Szabályokról lásd többek között KÉPESSY Imre: „Amikor a közjogi tekintetek a magánjogi érdekekkel összeütközésbe hozattak” – szuverenitáskérdések az Országbírói Értekezlet ülésein, *Jogtörténeti Szemle*, 2019/3–4, 23–29.; Uő: *Az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok elfogadásának egy elfeledett mozzanata*, In: *Kölcsönhatások – Európa és Magyarország a jogtörténelem sodrásában* (szerk.: Mezey Barna), *Jogtörténeti Értekezések* 50., Gondolat Kiadó, Budapest, 2021, 167–174.; Uő: *Kérdések az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok jogforrasi jellegét illetően*, In: *Ünnepi tanulmányok a 80 éves Máthé Gábor tiszteletére – Labor est etiam ipse voluptas* (szerk.: Peres Zsuzsanna–Bathó Gábor), *Ludovika Egyetemi Kiadó*, Budapest, 2021, 607–617.; SZABÓ István: *Az Országbírói Értekezlet történelmi gyökerei*, *Kúria Döntések*, 2021/6, 950–951.; BELIZNAI BÓDI, Kinga: *Aus einer 160-Jahres-Perspektive... Die Judexcurialkonferenz und die Provisorischen Justizregeln 1861*, *BRGÖ*, 2022/1, 5–18.

⁸⁵ *Igazságügyminisztériumi levéltár* (összeállította: Bognár Iván), Művelődésügyi Minisztérium

Marosvásárhelyi Királyi Táblával együtt másodfokú bíróságként járt el. A Kúria új névvel – Magyar Királyi Kúria elnevezéssel – harmadfolyamodású ítélőszék lett: tizenegy tagú Semmitőszéki Osztálya a felterjesztett ügyek alakításának felülvizsgálatát látta el, míg a héttagú tanácsban eljáró Legfőbb Itélőszéki Osztály a fellebbevitel során érdemi elbírálásra kerülő kérelmekről döntött.

A Hétszemélyes Tábla, illetve a Kúria elnöke az országbíró:

1861. január 7.–1863. április 3:

Apponyi György (nagyapponyi)

1863. április 9.–1865:

Andrássy György (csíkszentkirályi és krasznahorkai)

1864. október 1.–1867. február:

Török Bálint *országbírói helyettes* (a Hétszemélyes Tábla első osztályelnöke)⁸⁶

1867. február 12.–1869. május 31:

ifj. Majláth György (székelyi)

A Királyi Tábla elnöke a személynök:

1861. február 29.–1869. május 31:

Melczer István (kellemesi)

A Váltófeltörvényszék elnöke:

1861. március 29.–1861. június 10:

Zsoldos Ignác

1862. május–1869. május 31:

Kiss András (szuboticzai)

A dualizmus kori fejlettebb, a polgári fejlődés követelményeihez jobban igazodó bírósági szervezet kiépítése az 1868. évi LIV. tc. alapján a felsőbb bíróságok átalakításával indult meg és csak 1871 végére fejeződött be.

XII. A Kúria döntvényalkotási joga

A Kúriára nem csak az volt jellemző, hogy lassan dolgozott és minden intézkedés ellenére sem tudott megbirkózni a restanciával. Gondot fordított az ítélkezés színvonalára is. Ezért gyűjtötték külön azoknak a pereknek a kivonatait, melyekben a Hétszemélyes Tábla is ítéletet hozott (*decisiones*). Ezeket az ügy referálása céljából készítették. Batthyány Lajos nádor 1759-ben rendelte el a perkivonatok kikeresését és lemásoltatását, hogy a későbbiekben megállapítható legyen, milyen elvi álláspontot foglalt el a Kúria egyes kérdésekben, és hogy ezt az elvi álláspontot követhessék, vagy ha szükségesnek tartják, módosíthatják.⁸⁷

1769. február 3-án a királyi helytartó levélben tudatta, hogy mihelyt az a bizottság, amely „gróf Niczky Kristóf hétszemélynök elnöke alatt (kir. táblai tagok voltak Vörös Antal és Kelcz József ítélőmesterek) a kir. curia döntvényeit összeszedi s rendezi, ezen munkálatával kész leend, a kir. tábla

ezt a hétszemélyes táblával együtt azonnal vizsgálatba vegye s Ő Felségének felterjessze”.⁸⁸ 1723-tól kezdődően a királyi Kúria elvi megállapításokat tartalmazó ítéleteit „*decisiones*”-nek, ha pedig mindkét tábla ugyanabban a jogkérdésben többször is egyformán nyilatkozott, akkor azt „*decisio praejudicium*”-nak, irányadó elvi kijelentésnek nevezték.

A Kúria végzeményei jogi erővel bírtak, az ítéletek ismertté válásával a felek egy-egy döntést irányelvül fogadtak el. Mária Terézia 1768. november 14-i kegyes leiratában elrendelte, hogy gyűjtsék össze az 1723 utáni kúriai végzeményeket. Az 1769-ben megjelent *Planum Tabulare* a Kúria döntései mellett az alsóbb fokú bíróságok ítéletei közül is válogatott, hiszen természeténél fogva nem minden per juthatott fel a Kúriába.

Az első rész az eljárási kérdésekre vonatkozott, a második rész pedig a különböző perekhez kapcsolódó anyagi jogszabályokkal összefüggő döntéseket foglalta magában. Ezt a részt három fejezetre tagolták: az első a Királyi Tábla elé terjesztett keresetekről, a második a kerületi táblák hatáskörébe tartozó ügyekben való döntésekről szólt, a harmadik pedig azokat az ügyeket foglalta magában, amelyekben első fokon a kerületi táblákon vagy a megyei törvényszékeken került sor a határozathozatalra. A *Planum Tabulare* felsorolta azokat a kúriai *decisiones* is, amelyek „egymással kölcsönösen ellenkezni látszanak” (*Decisiones Curiales quae sibi invicem contrariari videntur*), valamint összesítette azokat az ítéleteket is, amelyekben a Királyi Tábla és a Hétszemélyes Tábla döntése a jogtétel (*Sententiae inter Tabulam Septemviralem et Regiam in Quaestione, ac Principiis Iuris differentes*), illetve a ténykérdés (*Sententiae quae tantum in facto differunt, et in quibus utraque Tabula in quaestionibus Juris coaluit*) tekintetében eltért egymástól.⁸⁹

Bár a jogírók és a bíróságok is jogforrásként idézték a döntvénygyűjteményt, az abban foglalt elvi megállapodások az ügyek elintézésénél nem kötelezték sem a Kúriát, sem az alsóbb fokú bíróságokat, viszont hű képet adtak a korabeli bírói joggyakorlatról.

A *Planum Tabularéval* megindult munkát folytatta péterfalvi Molnár István ügyvéd, aki az 1769 és 1823 közötti időszak döntvényeit adta ki 1823–1824-ben Pesten *Sententiae excelsae curiae regiae intra annum 1769 [...] anni 1823 [...]* címmel.

1823 és 1848 között legfőbb bírói fórumunk minden ítéletét maga adta ki, majd az 1861-ben visszaállított Kúria újra közzétette nyomtatásban ítéleteit, de kellő érdeklődés hiányában azt már 1862-ben megszüntette. A *Jogtudományi Közlöny* mellékleteként 1869 augusztusától jelentek meg ismét *Curiai határozatok* címmel a Kúria elvi jelentőségű határozatai, azzal a céllal, hogy „az ország legfőbb törvényszéke által vallott elveknek közzétevése, jelen bonyolódott jogállapotunkban némi tájékoztatásul” szolgáljon.⁹⁰

Levéltári Osztálya–Levéltárak Országos Központja, Budapest, 1962, 63.

⁸⁶ Gróf Andrássy György *országbírói lelépése*, Politikai Ujdonságok, 1864/40, 483.

⁸⁷ VARGA Endre–VERES Miklós: *Bírósági levéltárak 1526–1849*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989, 27.

⁸⁸ THALLÓCZY *i.m.* 299.

⁸⁹ GROSSCHMID Béni: *Magánjogi előadások. Jogszabálytan*, Athenaeum Irod. és Nyomdai R.-t. kiadása, Budapest, 1905, 722–723.

⁹⁰ DÁRDAY Sándor közlése, *Jogtudományi Közlöny*, 1869/32, 213.

Amikor a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában kiadott 1868. évi LIV. tc. 4. §-a alapján a Kúria szervezete átalakult, annak Semmitőszéki Osztálya a vitás kérdéseket teljes ülésen tárgyalta és döntötte el, és ezekről döntvénykönyvet vezetett, magára nézve pedig kötelezőnek ismerte el. A Kúria Legfőbb Ítélszéki Osztálya azonban nem alkotott teljes ülési elvi megállapodásokat.⁹¹

XIII. A Kúria évforduló

Az 1723. évi reform „jelentőségét átérezve”, már 1824-ben megünnepelték a királyi ítélőtábla és a Hétszemélyes Tábla százéves évfordulóját.

A levéltári források szerint Szögyény Zsigmond személynök 1824. november 30-án tett írásbeli előterjesztést József nádornak, miszerint illő lenne a százéves évfordulót megünnepelni, hogy „*ne secularis hic constabilita in hac forma Curia Regia annus omni absque memoria [...] elabatur*”.⁹² A megemlékezést a nádor 1824. december 5-én kelt hozzájárulása alapján 1824. december 20-án tartották⁹³ a törvényszakzáró ülésen.

A rangos eseményről a *Magyar Kurir* számolt be részletesen: „A’ Felsőleges Királyi Ítélszék, úgy mint a’ Septemviralis és Királyi Tábla, közönséges pompával ülte meg e’ hónap 20-kán a’ maga az előtt 100 esztendővel történt törvénykezési teljes lábra lett állításának ünnepét. A’ czélnak nagyságához képest nagy és háládatos érzésekkel gerjedeztek mind azok, kik a’ Törvényeknek jóltévi erejét, ’s az Igazság helyes ki szolgáltatásából következő belső boldogságot betsűlni tudják. E’hez képest az ünnep is szívreható fényességgel ment végbe; ugyan is: a’ Törvényt gyakorló Nemes Ifjúság, a’ Törvénytudó Prókátori Rend, a’ Nemes Vármegyének Tisztei, a’ Pesti és Budai Uraságok, végre a’ Méltóságos Királyi, és a’ Felsőleges Hétszemélyű Tábla, gazdag nemzeti öltözetben jelentek meg a’ Curiába. A’ két Tábla külön-külön a’ maga palotáiba gyülekezett össze, ’s először is a’ Méltóságos Királyi Táblának Elölülője, szokott ékesen szözlésével, a’ Táblának törvényszéki ülléseit berekesztette, melyre Nagyságos és Fő Tisztelendő Lang János Fortunát Ur igen csinos Magyar beszéddel felelt. Ezen közben Nagy Méltóságú Ürményi Jó’sef Ország Birája, az Ifjúságnak Rende, és öröm kiáltása között, mint a’ Kir. Biróságnak Fő Képviselője, és az Országbeli Biráknak Nestora, Elölülő helyét elfoglalván, az egész Királyi Tábl. Méltóságos Szögyényi ’Sigmund Personális Ó Nagysága által bévezetett a’ felső Táblának palotájába, hol Ó Excellentiája az Ország Birája mellett megállván, e’ számos és fényes gyülekezethez Deák nyelven ékes és fontos beszédet tartott, melyben az Igazság kiszolgáltatásának történeteit bölts válogatással, fontos kifejezésekkel, és szívreható érzéssel elő terjesztette; világosan

megmutatván, melly nagy haladatosággal tartozzék Hazánk a’ Felsőleges Austria Háznak a’ köz boldogság egyéb ágaiban is, különösen pedig az Igazság Főszolgáltatásában tett jobbítottokért. Erre az egész gyülekezet hármás „Éljen!” kiáltásra fakadott. Ezután Nagy Méltós. Ürményi Jó’sef Úr Ó Excellentiája, röviden elő ada Felsőleges III. Károly Királyunk által nagy böltsességgel elintézett Törvény rendnek, ’s ez által a’ köz boldogságnak megerősítettését. Ezen jótéteményekre nézve egy századnak szerentsés elteléséért a’ gyülekezetet az Isteni gondviselés eránt való haladásra buzdította, melyre: „Éljen!” kiáltások következvén az egész gyülekezet a’ templomba megindult, ’s a’ Felsőleges Curia Ó Excellentiáját követvén, a’ Nemes Vármegye Katonáinak két sora között a’ Sz. Ferencz Szerzetének templomába ment, hol Méltóságos és Fő Tisztelendő Kopátsy Jó’sef, Fehérvári Püspök Ur, Méltós. Madarassy Ferencz, és Marics János Septemviralista Püspök Urak, nem különben Nagyságos Lang János Praelatus, és Nagyságos Fejér György Királyi Tanácsos és Praepost Uraknak; nem különben számos alsóbb Papságnak szolgálatjával, először ugyan a’ Te Deumot elénekeltte, azután pedig nagy Misét tartott, melynek végével a’ Curia eloszlott, és ezen emlékezetes napnak vígan való megüllésére Ó Excellentiájánál az Ország Birajanál, Gróf Amadé Antal Ó Excellentiájánál, Méltóságos Kopátsy Jó’sef Püspök Urnál, és Ó Méltóságánál a’ Personalis Urnál gazdag vendégségek tartattak.”⁹⁴

1911. április 3-án a Kúria teljes ülése „legfelsőbb bíróságunk nevezetes ünnepéről”, a királyi Kúria 1861. évi visszaállításának 50. évfordulójára emlékezett. Günther Antal, a Kúria elnöke ünnepi beszédében a magyar igazságszolgáltatás fejlődését, jelentős állomásait elevenítette fel. Mint mondta „Nagy-Brittaniát kivéve nincs más ország, melynek bírói testülete, ily ősi eredetre volna visszavezethető”. A Szent-István-i ítélkezés taglalása után, a magyar igazságszolgáltatás történetében mérföldkönek számító törvényeket – Aranybulla, 1486:68. tc., 1498:2. tc., 1500:10. tc.,⁹⁵ az 1723. évi bírói reform, Ideiglenes Törvénykezési Szabályok – vette számba. Hangsúlyozta a hagyományok és a Hármaskönyv által kialakított szokásjog jelentőségét.⁹⁶

„[...] ezt a napot [...] megünnepeljük nem külső fényvel, hanem magunk között, e testületnek körében, mely mikor az országbírói értekezleti szabályokat magáévá tette, s azok alapján a fenforgó viszonyok között elismerést érdemlő igazságszolgáltatást teremtett meg, csak a régi tradíciók nyomán haladt, melyek jogfejlődésünk egyik legértékesebb tényezőjének ismerik el a magyar bírói jogot. [...]

⁹¹ *Magyar jogi lexikon, III. kötet* (szerk.: Márkus Dezső), Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1900, 87.

⁹² EGYED i.m. 303.

⁹³ *Kétszázéves lesz szombaton a pesti királyi tábla. Juhász Andor elnök a jubileumról*, Magyarország, 1924/270, 7.

⁹⁴ *Magyar Ország. Pestről Dec. 22-dik napján*, Magyar Kurir, 1824/52, 411–412.

⁹⁵ 1486:68. tc. hogy kik az ország rendes bírái és hogy a törvényszékre hívatlanul senki nem mehet;

1498:2. tc. a nyolczados és rövid törvényszékek tartásáról, valamint az ülnökök megválasztásáról és ezek fizetéséről; 1500:10. tc. hány személynek és kiknek kell az ország törvényszékein és a király tanácsában jelen lenniük.

⁹⁶ *Jegyzőkönyv a kir. Curiának 1911. ápril hó 3-án – visszaállításának 50-ik évfordulója megünnepelésére – tartott teljes üléséről. A m. kir. Kúriának és a m. kir. Kúria polgári szakosztályainak az 1909–1917. évben tartott teljes üléseiről készült jegyzőkönyvek*, 306–321.

Kicsiny, nem gazdag és Európa államai között magunkra utalt nemzet vagyunk. Ezt a társadalmat csak az egységes jogtudat erejével lehet és azért azzal kell együttartani és minden veszedelemmel szemben megedzeni. Nem szabad tehát, hogy a bíróság nálunk a nemzet testétől különvált hatalmi intézmény legyen, melynek összes feladata abban merül ki, hogy jogokat vesz el, vagy jogokat juttat, büntet, vagy felment, mint valamely magasabbfoku rendet teremtő hatóság, mely a béke megzavarását nem türi, s a jogot formailag érvényre juttatja az egymással tülekedő felek között.

Ennél sokkal többet követel a magyar bírótól az a hivatás, melynek papja lett. Követeli azt, a mit az ország legelső királya örökül hagyott, hogy az igazságszolgáltatás az ország szent koronájának fényét és dicsőségét emelje, a mely fényt és a mely dicsőséget ennek a koronának a benne nyugvó joguralomnak szilárdsága és biztossága adja meg.

Az egész nemzet lelki életrendjét kell a magyar bíróságnak és mindenképp a Curianak a maga igazságszolgáltatásával szabályoznia és a multból érintetlenül rászállott tekintélyével erkölcsi hatalommá emelnie.⁹⁷

Az 1924. november 20-án kelt 25.000/1924. I. M. E. sz. rend. felsőbbbíróságaink emléknapja tárgyában kimondta, hogy „kétszáz éve annak, hogy az 1722/23. évi pozsonyi országgyűlésen alkotott és III. Károly királytól 1723. évi június hó 19-én szentesített törvényeknek a magyar bírósági szervezetet újjáalakító nagyfontosságú rendelkezései [...] végrehajtásra kerültek. Az 1724. év folyamán kezdte meg az ország központjában, Pesten állandó működését az átszervezett királyi hétszemélyes tábla, a mai m. kir. Kúriának elődje, továbbá a királyi ítélőtábla, amelyet az 1890:XXV. törvény cikk decentralizált.

Az 1723. évi idézett törvénycikkek alapuló nagyjelentőségű reform hatálybaléptének százéves évfordulóját az 1824. évi december hó 20-án a királyi hétszemélyes tábla és a királyi ítélőtábla ünnepélyes együttes üléssel és hálaadó istentisztelettel ünnepelte meg.

A magyar igazságszolgáltatás történetének a nemzet páratlanul előrehaladott jogi érzékét és törvényhozási bölcsességét tanúsító nagy eseményéről a kétszázéves évforduló alkalmából a m. kir. Kúria, a folyó évi január hó 8-án tartott teljes ülésében ünnepélyesen megemlékezett; a kir. ítélőtábla pedig a folyó évi december hó 20. napján, szombaton tartanak ünnepélyes teljes ülést, amelyen méltatják az évforduló jelentőségét.

Az ünnepélyes teljes ülések napján a felső bíróságok tárgyalásokat és egyéb üléseket nem tartanak.⁹⁸

Ruhmann Emil budapesti királyi törvényszéki bíró úgy fogalmazott, hogy „nevezetes határkö ez jogéletünkben; e reformnak igazságszolgáltatásunkra elhatározó jelentősége volt és fontosságát mutatja, hogy hatálybaléptének százéves évfordulóját a királyi hétszemélyes tábla és a királyi ítélőtábla éppen száz esztendővel előzött, 1824. december 20-án együttes üléssel és hálaadó istentisztelettel ünnepelte meg. Illő tehát, hogy a

második évszáz elmúltával mi is megemlékezzünk jogfejlődésünknek e nagy eseményéről.⁹⁹

Tőry Gusztáv kúriai elnök 1924. január 8-án a következő szavakkal nyitotta meg a Kúria évnyitó teljes ülését:

„A lezárt 1923. esztendőben igazságügyi szervezetünk fejlődésének fontos évfordulója mellett haladtunk el. 1923. évi június hó 19-én volt ugyanis kétszázadik évfordulója annak, hogy III. Károly királyunk, az 1723. évi decretumában foglalt törvénycikkeket, ezek között az 1723. évi 24. és 25. törvénycikket szentesítette.

Az 1723. évi 24. törvény cikk a m. kir. Kúria hétszemélyes táblájához újabb bírói állásokat szervezett, az ott működő bírákat arra kötelezte, hogy három napi időközben, 100 forint büntetés terhe alatt, a törvényszék tartásakor megjelenjenek és a meghatározott órákban a perlekedők kényelmére összeülvén, ítélet hozatala végett az elnökkel együtt legalább tizenegyen folyton jelen legyenek.

Az 1723. évi 25. törvény cikk pedig a királyi ítélőtáblára nézve, amely a hétszemélyes tábla mellett szintén a magyar királyi Kúriának része volt, azt szabta meg, hogy a kir. ítélőtábla kivéve csupán az ünnepeket s törvényszüneteket, folytonosan együtt üljön s a perlekedőknek, ellen nem állván némelyeknek törvényes távolléte, jogot és igazságot szolgáltatson.

A m. kir. Kúriához tartozó hétszemélyes tábla és királyi ítélőtábla az említett törvénycikkek meghozataláig – amint ismeretes – nem működött állandóan, hanem a törvénykezést csak bizonyos rövidebb törvénykezési időszakokban gyakorolta. Háborúk, közlekedési nehézségek s a bírák más elfoglaltsága azonban e törvénykezések megtartását sokszor lehetetlenné tették és így néha évekig, sőt a Bocskai- és Rákóczi-féle mozgalmak idejében évtizedekig is szünetelt a törvénykezés.

Nagy volt a nemzet öröme, amellyel a legfőbb bíróságok állandósítását kimondó 1723. évi 24. és 25. törvénycikkeket üdvözölte. Még nagyobb lett az öröm, amikor III. Károly király elrendelte, hogy a hétszemélyes tábla és a királyi tábla Pest városában tartsa székhelyét. Megkezdődtek a szervezési munkálatok, megindultak a személyi kombinációk, királyi resolúció meghatározta a bírói fizetéseket, majd Pest városának akkori Uri utcájában a kir. Kúria helyiségeit is kijelölték. Itt kezdte meg az 1724. május havában a hétszemélyes tábla és a királyi ítélőtábla állandó üléseit.

Az 1723. évi 24. és 25. törvény cikk tehát nagyfontosságú része bírói szervezetünk alakulásának. Amde ez a törvényalkotás a hozzája csatlakozó végrehajtással együtt az említett alakulásnak csak egyik fejlődési foka, mert a m. kir. Kúria, amelynek a királyi ítélőtábla is része volt, sok évszázados múltra tekint vissza. Utal erre a sok évszázados múltra, egyéb régi törvényeink mellett az idézett 1723. évi 25. törvény cikk bevezetésének az a megállapítása is, hogy a királyi ítélőtábla a régibb századokban is ülésezett.

Nincsen az egész világnak állama az egyetlen Nagybritanniát kivéve, amelynek legmagasabb bírói testülete hasonló ősi eredetre volna visszavezethető.

⁹⁷ *A magy. kir. Curia jubiláris teljes-ülése*, Jogállam, 1911/5, 413–414.

⁹⁸ *Igazságügyi Közlöny*, 1924/11, 205.

⁹⁹ RUHMANN Emil: *Felsőbíróságaink ünnepére*, Budapesti Hírlap, 1924/272, 1.

Már Szent Istvánnak, az első magyar királynak törvényei között az első könyv VII. fejezete szól az uralkodó udvarában működő királyi tanácsról, mint az igazságszolgáltatásnak kimagasló intézményéről. Abban a régi időben tehát, amikor más államokban a biráskodás teljesen a fejedelemnek kizárólagos uralmához tartozott és egészen ki volt szolgáltatva a királyban, mint emberben fellobbanható indulatoknak, nálunk már olyan igazságszolgáltatás volt működésben, amely a királyi hatalom korlátlanosságának köréből kivált és a királynak és a nemzetnek közös jogaiban gyökerezett. Legfelső fokon a testületi biráskodásnak ezt az ősi elvét részletesebb szabályok felállításával a letűnt későbbi századokban az 1559:38. törvénycikk is megerősítette.

Valóban bámulatba ejt, ha az Árpádházi, majd a vegyesházi királyaink idejéből származó régi törvényeinkben lapozva, látjuk, hogy mennyi törvényünk és mily tökéletességgel foglalkozik bírósági szervezeti és eljárási kérdésekkel. Megtaláljuk törvényeinkben a bírói testület sérthetlenségének, a bírói függetlenségnek, a pártatlanságnak, a hatáskörök tiszteletben tartásának, a bírák magánjogi és büntetőjogi felelősségének felvilágosodottságra valló garanciáit már ezekben a korai századokban is, amikor mindenütt másutt a kontinensen a király felelőtlenségében korlátlanul összpontosul a benne megtestesült államnak minden hatalma, s így biráskodása is.

Nem vázolhatom részletesen az idevonatkozó jogtörténeti adatokat, mert előadásuk sokkal több időt venne igénybe, mint a mennyi ez alkalommal rendelkezésünkre áll. Csak a leginkább kimagasló adatokat említem.

Már Szent László királyunk III. könyvének XVI. fejezete körvonalazza a bíróságok hatáskörének lényegét. Ez a tizenegyedik század végéről való ősi jogszabály a következőképpen hangzik: »Minden bíró a maga járásában ítéljen; azaz senki a bírák közül az ő törvényes hatóságán kívül ne biráskodjék.«

A bírói függetlenség kérdése már II. Ulászló király 1492. évi decretumának 10. cikkelyében van szabályozva, amely a következőképpen szól: »A királyi felség vagy a főpap urak és bárók egy bírót se szorítsanak és kényszerítsenek arra, hogy valakinek kedvére a szokásokat és a közönséges bírói gyakorlatot meg a törvény rendét megmásítsa vagy megzavarja.«

Korszakot alkotó régi törvényeink közül az 1635:15. törvénycikk is, amely úgy rendelkezik, hogy jövőre semmi peres ügyet a rendestől eltérő eljárással megbirálás és eldöntés alá nem szabad vonni, vagyis ebben a magyar törvényben, tehát nálunk már a XVII. század letelején jelenik meg legelőször tételesen körülírva az az elv, amely a kontinens többi államaiban csak jóval később jut elismerésre, hogy t. i. senkit illetékes bíróságától elvonni nem szabad. Hogy a jelen előterjesztésem alapjául szolgáló 1723. évi 24. és 25. törvénycikkek létrejöttek kétszázadik évfordulóját, habár nem külső fényvel, hanem az ország szomorú viszonyaihoz képest

ezuttal csak magunk között a mai évnyitó teljes ülésben ünnepeljük s ez alkalommal az évforduló méltatásán túl a magyar királyi Kúria alakulására vonatkozó sok évszázados kimagasló történelmi adatokat is emlékezetünkbe visszaidézzük: ezt az elhatározást bennem nemcsak a történelmi emlékek iránt érzett kegyelet érlelte meg, hanem az a meggyőződés is indított, hogy a visszatekintés a dicső múltra és a tradíciók felelevenítése erősíti keblünkben a nemzeti öntudatot, éleszti reményünket és megóv a kishitűségtől. A történelmi alkotmánnyal megáldott nemzetek intézményeiben ugyanis őserő lakozik, amely a legnagyobb viharoknak ellenáll. Külső segítség nélkül pusztán ezzel az őserővel győzte le a m. kir. Kúria azokat a válságokat, amelyek a századok folyamán rázudultak és több ízben működését is megakasztották. Bizzunk benne, hogy ez a történelmi őserő, amely m. kir. Kúriánkat és alkotmányunknak más intézményeit megteremtette és fenntartotta és amelyet saját törvényes hatáskörében a m. kir. Kúria is ítélkezésének kifogástalanságával mindig ápolni igyekezett, diadalmasan átsegíti nemzetünket a viszontagságokon és jobb jövőnek lesz alapja.”¹⁰⁰

Illés József egyetemi nyilvános rendes tanár véleménye szerint „az 1722–23. évi törvényhozás alapvető és korszakalkotó nemcsak általában véve 1848 előtti alkotmányunk továbbfejlődésében, hanem különlegesen jogfejlődésünkben is, mert az akkor újjászervezett legfőbb bíróság lett hivatva történelmi alapokon fejlődött magánjogunknak szokásjogi tételeit továbbépíteni. A királyi ítélőtábla döntvényeiben kristályosodik ki az a magánjog, amelynek gyökerei még mindig a Hármaskönyvből táplálkoznak, A századok folyamán bekövetkezett gazdasági és társadalmi átalakulás megkövetelte a jognak is átalakítását és az újabb időkhöz való alkalmazását. Így keletkeztek a legfelsőbb bíróság elvi jelentőségű határozatai, a híres *Planum Tabulare*, amely a magyar jogász elmeének soha eléggé nem méltatható emléke.”¹⁰¹

Záró gondolatok. Hány esztendő a Királyi (Ítéltő)tábla és a Hétszemélyes Tábla?

A Kúria jubileuma, „alapításának” éve, a Királyi Tábla és a Hétszemélyes Tábla fennállásának pontos évfordulója nem csak az idei évben merül fel kérdésként. A dilemmát jól illusztrálja Gábor Gyula „helyreigazítása”, amely a *Budapesti Hírlapban* jelent meg 1923 végén.

Az újság Gábor Gyula kérésére 1923 decemberében adta közre a következő sorokat: „A Budapesti Hírlap december elseji számában, »A kétszázéves budapesti kir. ítélőtábla« című írásomban felhívtam a művelt magyar közönség figyelmét arra, hogy [december] hónap 19-én lesz kétszázadik évfordulója annak, hogy III. Károly király elrendelte az állandóan működő kir. táblának Pest városában leendő felállítását.

¹⁰⁰ *Jegyzőkönyv a m. kir. Kúriának 1924. évi január hó 8. napján tartott teljes üléséről. A m. kir. Kúriának az 1918–1926. években tartott teljes üléseiről készült jegyzőkönyvek, 305–308.*

¹⁰¹ *Kétszázéves a budapesti királyi ítélőtábla. Jogszázkiválóságok nyilatkozata a Szózat munkatársa előtt, Szózat, 1923/274, 3.*

Ennek a dolgozatnak visszhangjaként a Budapesti Hírlap dec. 5-iki számában egy bíró aláírással megjelent cikk¹⁰² kétségbe vonja az ünneplés jogosultságát, mert a kir. tábla intézménye nem kétszáz, hanem több, mint négyszáz esztendő és most kétszáz éve nem történt egyéb, mint az, hogy a kir. tábla Pest városába költözött.

Ezzel szemben legyen szabad a következőket megállapítanom: Egy szóval sem állítottam, hogy a kir. tábláról az 1723. évi XXV. törvénycikk beszél először. Sőt ellenkezőleg, igénytelen írásom elején ismerttettem az 1723. év előtti kir. tábla működését, épp azért, hogy a laikus közönség is értékelni tudja azt a nagyjelentőségű reformot, a mit a kir. táblának időben és helyben való állandósítása jelent. Nem valami „költözködés” az, a mi 1723-ban és 1724-ben történt, hanem egy olyan fontos ujtítás, a melyhez fogható a magyar igazságszolgáltatás története csak keveset ismer. Ezért ünnepelte meg a régi Kúria és kir. tábla 1824-ben az első évszázados fordulót s ezért foglalkozik a budapesti kir. ítélőtábla ma is azzal, hogy mi módon ünnepelje meg a második centenáriumot.

Cikkíró ur „az adatoknak aktualitásra törekvő beállításával” vádol. Legyen szabad megjegyezmem, hogy a budapesti kir. ítélőtábla történetének megírásába ezelőtt tizenöt évvel kezdtem bele, de az Országos Levéltár és a Magyar Nemzeti Múzeum személyzetén kívül egy lélek sem tudott róla. Most közöltem az összehordott óriási anyagból egyetlen egy kis tárcára valót. Gondolom, ez nem a szenzációvadászok modora!¹⁰³

Felhasznált irodalom

- [1] *A magy. kir. Curia jubilaris teljes-ülése*, Jogállam, 1911/5.
- [2] *A' pesti váltó feltörvényszék*, Pesti Hírlap, 1841/6.
- [3] *Az igazságügyi minister a királyi curiának*, Budapesti Híradó, 1848/850.
- [4] *Az igazságügyi minister előterjesztése az ország kormányzóhoz*, Közlöny, 1849/117.
- [5] *Az igazságügyi minister előterjesztésére*, Közlöny, 1849/119.
- [6] *Az igazságügyi minister okadatolt előterjesztése folytában*, Közlöny, 1849/117.
- [7] BÓNIS György: *A bírósági szervezet megújítása III. Károly korában (Systematica Commissio)*, Sárkány Nyomda, Budapest, 1935.
- [8] BÓNIS György–DEGRÉ Alajos–VARGA Endre: *A magyar bírósági szervezet és perjog története* (szerk.: Béli Gábor), Zala Megyei Bíróság–Magyar Jogász Egylet Zala Megyei Szervezete, Zalaegerszeg, 1996.
- [9] *Die österreichischen Verfassungsgesetze mit Erläuterungen* (Hg. Edmund Bernatzik), Manz Verlag, Wien, 1911.
- [10] Egy bíró: *Hány esztendő a királyi ítélőtábla? Levél a szerkesztőhöz*, Budapesti Hírlap, 1923/275.
- [11] EGYED István: *Felsőbíróságaink jubileuma*, Magyar Jogi Szemle, 1924/10.
- [12] FRANKENBURG Adolf: *Bécsi élményeim 2*, Reichard & Litfass, Sopron, 1880.
- [13] GÁBOR Gyula: *A kétszázéves budapesti kir. ítélőtábla*, Budapesti Hírlap, 1923/272.
- [14] GÁBOR Gyula: *A Pesti Kir[ályi] Itélőtábla felállítása és szervezése*, Magyar Jogászegyleti Értekezések, 1925/8.
- [15] GÁBOR Gyula: *Hány esztendő a királyi ítélőtábla?* Budapesti Hírlap, 1923/278.
- [16] *Gróf Andrássy György országbíró lelépése*, Politikai Ujdonságok, 1864/40.
- [17] Grosschmid Béni: *Magánjogi előadások. Jogszabálytan*, Athenaeum Irod. és Nyomdai R.-t. kiadása, Budapest, 1905.
- [18] *Hirdetés a' császári sereg magyarországi parancsnokától 1849. november 10-kéről*, Magyarokoronaországot illető országos törvény- és kormánylap, 1850. február 15.
- [19] *Igazságügyminisztériumi levéltár* (összeállította: Bognár Iván), Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Osztálya–Levéltárak Országos Központja, Budapest, 1962.
- [20] *Jegyzőkönyv a kir. Curiának 1911. ápril hó 3-án – visszaállításának 50-ik évfordulója megünneplésére – tartott teljes üléséről*. A m. kir. Kúriának és a m. kir. Kúria polgári szakosztályainak az 1909–1917. évben tartott teljes üléseiről készült jegyzőkönyvek.
- [21] *Jegyzőkönyv a m. kir. Kúriának 1924. évi január hó 8. napján tartott teljes üléséről*. A m. kir. Kúriának az 1918–a 1926. években tartott teljes üléseiről készült jegyzőkönyvek.
- [22] *Kaiserliches Patent vom 7. August 1850* wodurch die Organisation des Obersten Gerichts- und Cassationshofes in Wien festgesetzt wird, *RGBL.* 1850/325.
- [23] *Kétszázéves a budapesti királyi ítélőtábla. Jogszkiválóságok nyilatkozata a Szózat munkatársa előtt*, Szózat, 1923/274.
- [24] *Kétszázéves lesz szombaton a pesti királyi tábla. Juhász Andor elnök a jubileumról*, Magyarország, 1924/270.
- [25] *Körlevél a törvényhatóságok s törvényszékekhez*, Pesti Hírlap, 1848/51.
- [26] *Magyar jogi lexikon*, III. kötet (szerk.: Márkus Dezső), Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1900.
- [27] *Magyar Ország. Pestről Dec. 22-dik napján*, Magyar Kurir, 1824/52.
- [28] MÁRKUS Dezső: *Az Országbírói Értekezlet emlékünnepe*, Jogtudományi Közlöny, 1911/4.
- [29] *Országbírói kinevezés*, Politikai Ujdonságok, 1860/48.
- [30] P. SZABÓ Béla: *A hétszemélyes tábla ülészakának megnyitásával kapcsolatos ceremónia a 18. század második felében*, Jogtörténeti Szemle, 2007/Különszám.
- [31] PÁSZTOR Mihály: *Buda és Pest a török uralom után*, Statisztikai Közlemények, 73/1.
- [32] *Rendelet a nádori bíróság iránt, a jászkun kerületi rövidutu peres tárgyakra s számadásokra nézve*, Pesti Hírlap, 1848/51.
- [33] RUHMANN Emil: *Felsőbíróságaink ünnepére*, Budapesti Hírlap, 1924/272.
- [34] TIPTA István: *A magyar bírósági rendszer története*. Multiplex Media–Debrecen U. P., Debrecen, 1997.

¹⁰² EGY BÍRÓ: *Hány esztendő a királyi ítélőtábla? Levél a szerkesztőhöz*, Budapesti Hírlap, 1923/275, 4.

¹⁰³ GÁBOR Gyula: *Hány esztendő a királyi ítélőtábla?* Budapesti Hírlap, 1923/278, 6.

- [35] STIPTA István: *Az igazságszolgáltatás szervezetének átalakítása 1848–1849-ben*, In: *Tanulmányok és források az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc történetéhez* (szerk.: Dobrossy István), MTA Miskolci Akadémiai Bizottság–Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc, 1998.
- [36] THALLÓCZY Lajos: *Kendelényi Ferencz s a m. kir. Curia régi levéltára*, Magyar Igazságügy, 1885(24)/5.
- [37] VARGA Endre: *A királyi Curia 1780–1850*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1974.
- [38] VARGA Endre: *A magyar jogszolgáltatás átszervezése II. József korában*, Századok, 1960.
- [39] VARGA Endre–VERES Miklós: *Bírósági levéltárak 1526–1849*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989.
- [40] WENZEL Gusztáv: *Visszapillantás az előbbi Magyar Királyi Curiának 1724–1769-iki működésére*, M. T. Akadémia Könyvkiadó-hivatala, Budapest, 1875.
- [41] WINKLER János: *A királyi ítélőtábla fejlődése*, Magyar Jogászegyleti Értekezések, 1925/8.
- [42] WURZBACH, Constant v.: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich* 6. Theil, k.-k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1860.

Balogh Judit*
**A bírói függetlenség intézményes
garanciarendszerének újraépítése
a rendszerváltás után (1989–2011)¹**

I. Bevezetés. Igazságügyi reformfolyamat a rendszerváltás után

A jogállami igazságszolgáltatás modern fogalom, amelynek kialakítása Magyarországon a rendszerváltás egyik legfontosabb feladata volt. A 19. századi törvényesség-felfogásnak megfelelő, állami bírósági szervezetrendszert a bírói hatalomról szóló 1869. évi IV. törvénycikk alapján építették ki, ám ezt az 1949–1950-es években rohamtempóban építette – nevezte – át² (tartalmilag, működésének alapelveit tekintve pedig valójában lebontotta és a maga képeére formálta) az új hatalom, amely az igazságszolgáltatás egészének szocialista (a klasszikus értelemben vett bírói függetlenség elvét és legalapvetőbb garanciáit is nélkülöző) átalakítását tűzte ki célul. Az 1989-es rendszerváltás minden szereplője számára világos volt ezért, hogy az alkotmányos reformok elengedhetetlenek, és haladékat nem tűrnek. Az elvek le- vagy újrakerakása után azonban az is világossá vált, hogy az eszmék mit sem érnek akkor, ha nem teremtik meg azok jogalkalmazási hátterét, hiszen a jogállami intézményeket a lakossághoz eljuttatni és ezzel legitimitást teremteni, azaz az elvont elveket „aprópénzre váltani” nem a *Magyar Közlöny*, hanem a mindennapi jogalkalmazás tudja.

Az 1990-es évek elején egyetértés volt abban, hogy az egész magyar közjogi berendezkedés átfogó reformra szorul. De azt is tudták, hogy ez nem mehet egyik pillanatról a másikra, hiszen a történelemben minden komoly rendszerváltoztatásnak meghatározott üteme volt (és van), amelytől nemigen lehet eltérni. A jogalkotóknak elsőként mindig az állam működtetésének, akaratképzésének és központi kormányzásának az alapvető szerveit kell átalakítani (törvényhozás, kormány). Ha történelmi példát szeretnénk erre adni, akkor az 1848. évi áprilisi törvényeket lehet megemlíteni, amelyekben a III. törvénycikk rendelkezett a független felelős magyar minisztériumról, a IV. és az V. törvénycikk pedig az országgyűlés működéséről és az ennek alapjául szolgáló népképviselői választójogról. Ezek a törvénycikkek a központi szervek átalakítását azonnali hatállyal rendelték el. Ugyanez volt a helyzet a kiegyezés idején: az 1867. évi XII. törvénycikk szintén a központi

államszervezet kardinális kérdéseit, a törvényhozás és a végrehajtó hatalom szervezetét rendezte csupán, mint az átalakítás elengedhetetlen első elemét. Csak az alapvető központi döntéshozó intézményrendszer létrehozása után következhetett a helyi igazgatás átalakítása. Ha maradunk a két történelmi példánál, akkor ezt látjuk 1848-ban: a XVI. és XVII. törvénycikk a helyi igazgatás egységei, a megyék tekintetében akként rendelkezett, hogy majd a következő országgyűlés elé kell törvényjavaslatot tenni „a megyei szervezetnek népképviselőt alapján rendezéséről,”³ és „a legközelebbi országgyűlésen teendő intézkedésig” tisztújító székeket sem fognak tartani, hanem csak az üresen álló hivatali helyekre választanak – ideiglenesen – megfelelő személyeket. (E helyi szintű átalakítás aztán a történelmi események – a szabadságharc és annak leverése – miatt nem is történt meg a későbbiekben sem.) 1867-ben pedig évek teltek el a központi hatalom és a helyi szervek átalakítása között: az 1867-es reformot csak 1870-ben követte a vármegyék átalakítása, modernizálása.

Ha a bírósági szervezetrendszer reformját illesztjük be ebbe a sorba, akkor szintén azt mutatja a történelmi példa, hogy ahhoz két előfeltétel megvalósulására van szükség: egyrészt az új közjogi szervezet (törvényhozó és végrehajtó szervek) stabilizálódására, másrészt pedig egy következetes és átgondolt koncepció kialakítására. Erre 1848-ban csak egy utalást találunk: „A törvényes bíróságok és ítélőszékek törvényes önállóságukban, s a törvény további rendeletéig eddigi szervezetükben fenntartandók”⁴; az 1867. évi kiegyezés után pedig két évtizednek kellett eltelnie, hogy az új bírósági rendszer alapelveit megfogalmazzák az 1869. évi IV. törvénycikkben, majd újabb két évtizednek az elsőfolyamodású bíróságokról szóló törvények elfogadásáig,⁵ amelyek alapján az új fórumok (a királyi járásbíróságok és a királyi törvényszékek) 1872. január 1. napjától megkezdheték működésüket.

A 20. század végén is ugyanezt az időbeli különbséget látjuk: a rendszerváltoztatás a törvényhozó és kormányzati szervek átalakításával kezdődött az 1989. évi XXXI. törvény alapján. Az alkotmányreform fő célkitűzése az volt, hogy egy alapjaiban totalitárius diktatúra idővel (1972 után bizonyosan) tekintélyelvűvé „szelídül” formájának alkotmányba foglalt rendelkezései – és a valóságban még csak nem is annak megfelelően működött szervezetrendszere – helyébe a modern demokráciák jogállami szabályait (a hatalommegosztást, a jogegyenlőséget, a népképviselőt elvét stb.), és egy

* A szerző PhD habilitált egyetemi docens, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Jogtörténeti Tanszék. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ A tanulmány a Kúria Werbőczy István Országbíró Kutatóintézetében folytatott „A bírói függetlenség intézményes garanciái” című részletes kutatási projekt keretében készült.

² A Kúriát az 1949. évi alkotmány már a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságaként említette. Az igazságügyi szervezet átalakítása tárgyában hozott 1949. évi 9. törvényerejű rendelet értelmében ugyanis a Kúria mint a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága, az eddigi ítélőtáblák mint

felsőbíróságok, az eddigi törvényszékek mint megyei bíróságok folytatják működésüket, az eddigi járásbíróságok pedig megtartják jelenlegi elnevezésüket [2. § (1) bekezdés]. A felsőbíróságokká átkeresztelt táblákat az Alkotmány 39. §-át módosító 1950. évi IV. törvény ténylegesen meg is szüntette. Az átszervezés a 19 járásbíróság városi/fővárosi kerületi bíróságokká alakításával ért véget, összhangban a járások 1984. január 1-jei megszüntetésével. Erről az 1983. évi II. törvény 4. §-a rendelkezett.

³ 1848. évi XVI. tc. 1. §.

⁴ 1848. évi III. tc. 27. §.

⁵ Ezek az 1871. évi XXXI. és XXXII. törvénycikkek voltak.

ennek megfelelő államfűködést léptessen. Az Alkotmánybíróság egy határozatában ezzel egyezően állapította meg, hogy „[a]z 1989. október 23-án kihirdetett alkotmánymódosítással gyakorlatilag új alkotmány lépett hatályba, ami az államnak, a jognak és a politikai rendszernek a korábitól gyökeresen különbözű új minűségét vezette be azzal a meghatározásával, hogy »a Magyar Kűzűrsaság független demokratikus jogállam.«⁶ A szervezeti átfűmálást, a továbblépést innen lehetett (és kellett) indítani.

Az igazságyűgi reform tehát nem a szervezeti változtatásokkal, hanem a jogrendszer megváltoztatásával, mindenekelűtt az igazságszűlgáltatás alapelveinek lefektetésével kezdűdűtt. Ezen alapelvek között pedig a bírűi függetlenség mellett az igazságszűlgáltatás bírűi monopűliuma, az igazságszűlgáltatás egységessége, a társas bíraskodás elve, a nyilvánosság, a bírűsághoz fordulás joga, a jogorvoslathoz való jog és a tisztességes eljűrűshoz való jog szerepelt. Csak azt követűen lehetett a bírűságyi szervezetrendszer átalakításához fogni, ha ezek az elveket mint elűfeltételeket a jogrendszer már elűírta, és azok megvalűsultak.

Szűlűgyi Péter szerint a változások már jűval a rendszerváltás elűtt megkezdűdűtek. Az elűsű jeleket ű a Kádár-rendszer 1985-ben kezdűdűtt (és fokozatosan gyorsulű) erűziójához kötűtte és az 1985. évet „az agűnia kezdetének” nevezte.⁷ 1987-ben kerűlt sor az elűsű koncepciűk kidolgozására, amelyeket mindenekelűtt az erűsűdű elűgedetlenség és az ennek nyomán megjelent nagyobb politikai aktivitás indukált. A reformok elűsűdűleges célja a hatalomkoncentrűciű és a direkt partirűnyítás megszűntetése, a bírűi függetlenség szocialista értelműzésének a jogállamiságy fogalomkűrűbe illeszkedű meghatározással történű felváltása volt.⁸ 1988-tűl szűlettek meg az elűsű olyan törvények, amelyek a jogrendszer átalakítását célűzták. Kulcsár Kálmán, az akkori igazságyűgi miniszter vetette fűl az alkotmány átfűgű reformjának szűksűgességét, sűt, egy új alkotmány elkészítésének lehetűségét is azzal, hogy ebben szűksűg lesz a bírűságyok helyzetének alapvetű megváltoztatására. Az ekkor készűlt reformjavaslatok az alkotmány polgári szellemű átalakítását helyezték kilátásba. Kulcsár

Kálmán alkotmánykonceptűija alapelvi szinten fogalmazta meg a hatalmi ágyak szűtvűlasztásának elűgűnyét, valamint a bírűi függetlenség elűvét. Utűbbiba beleértette azt is, hogy a bírűi szervezet a továbbiakban ne tartozzon az igazságyűgi miniszterűrium vagy a miniszter felűgyelete alá, hanem hozzanak létre e célra egy bírűi tanácsot, amely független lenne, mivel tagjait az országyűlűs választaná.⁹

Az új alkotmány szabályozási koncepciűját – az 1988 novemberi elűsű szűveg átdolgozása után, a Somogyvűri István által összeszerkesztett műsodik változatában – 1989 műrciusában fogadta el az országyűlűs.¹⁰ Ez a dokumentum a bírűi függetlenség tekintetében további garanciákat is tartalmazott. Szűt ejtett pűldául a bírűi szervezet szűksűgszerű autonűmiájűrűl, és arról is, hogy az igazságszűlgáltatás azon szemelyi és szervezeti valamint financiaűlis feltételei tekintetében, amelyekrűl eddig az igazságyűgi miniszter egyszemelyben gondoskodott, a továbbiakban a bírűságyi szervezetek számára egyetűrtűsi vagy legalább véleményezűsi jogot kell biztosítani. (Ez az alkotmánykonceptűio azonban összességében nem tartotta a bírűi függetlenséggel teljesen összeegyeztethetűlennek, és nem vetette el egűszében az igazságyűgi miniszterhez rendelt igazgatási jellegű hataskűrűket.)¹¹

Az igazságyűgi miniszternek a bírűságyok szakmai munkájűval, ítélkezűsével kapcsolatos jogositványait – mivel azok az akkoriban már hangoztatott hatalommegosztás és bírűi függetlenség elveivel nem voltak összeegyeztethetűk – 1989-ben szűntették meg, ekkor még fenntartva az igazgatási jellegű hataskűrűket. Ez utűbbiak kűre azonban 1990-tűl folyamatosan csűkkent, de csak az évtized utűlsű harmadában szűnt meg teljesen.¹²

Már a rendszerváltást megelőzű években felmerűlt a korábbi negyszűntű bírűságyi szervezetrendszer helyreállítasa és ennek egyik fontos elűfeltétele, a kűtfűkű rendes jogorvoslati rendszernek az eljűrűs jogokban történű rögzítűse is. Az MSZMP kűzponti bizottságyának 1989 év elején tartott ülűse a jogrendszer reformja kűrűben alapelvként fogadta el a hatalmi ágyak szűtvűlasztasa mellett a bírűk elmozdítathatlanságyának elűvét is.¹³

⁶ 11/1992. (III. 5.) AB határozat. ABH 1992, 77, 80.

⁷ SZűLűGYI Péter: *A magyar igazságszűlgáltatás átalakulása*. In: *A magyar jogrendszer átalakulasa 1985/1990–2005*. I. kűtet (szerk.: Jakab András–Takács Péter), Gondolat–ELTE ÁJK, Budapest, 2007, 207.

⁸ PETRűTEI Jűzsef: *Az Eurűpai Uniűhoz való csatlakozás hatasa a magyar igazságyűgi rendszerre*, Roműniai Magyar Jogtudoműnyi Kűzűlűny, 2006/1, 7, 9. és SZűLűGYI *i.m.* 207–208.

⁹ KULCSÁR Kálmán: *A jog szerepe a rendszervűltűsban*. In: *Magyarország a XX. szűzadban*, I. kűtet (fűszerk.: Kollega Tarsoly István), Babits Kiadű, Szekszűrd, 1996. 488.; SZűLűGYI *i.m.* 211–212.

¹⁰ Magyarország Alkotmányának szabályozási elvei, 1989. január 31. Tűrgyalta az országyűlűs 39. ülűsén, 1989. műrcius 8-án. Az expozűt Kulcsár Kálmán igazságyűgi miniszter tartotta (Országyűlűsi Naplű, 1985, III. kűtet, 3301–3314. hasáb). Miutűn a miniszter az aznapi és műnap

felszűlalűk által elűadottakra válaszul (Országyűlűsi Naplű, 1985, III. kűtet, 3463–3475. hasáb), az országyűlűs a koncepciűt az elűterjesztűsnek megfelelűen, egyhangűlag elfogadta, egyűttal felhatalmazta a Minisztertanácsot, hogy a szabályozási elvek, valamint a vitűban elhangzott javaslatok alapján készűtse el az alkotmány szűvegtervezetűt. (Országyűlűsi Naplű, 1985, III. kűtet, 3476. hasáb. <https://tinyurl.hu/1xkw>. A témáról rűszletesen ANTAL Attila: *Az 1989-es alkotmány elűkűsítűse és megalapozasa*, Jog – Állam – Politika, 2011/1, 3–23.; Uű: *Parlamenten kűvűli alkotmányozás*, Rejtűl, Budapest, 2010.

¹¹ *Egy alkotmány-elűkűsítűs dokumentumai* (szerk.: Kűlűnyi Gűza), Államtudoműnyi Kutatűkűzpont, Budapest, 1991. Vű. KULCSÁR Kálmán: *Kűt vilűg kűzűtt. Rendszervűltűs Magyarorságyon 1988–1990*, Akadűmiai Kiadű, Budapest, 1994. 222.

¹² Errűl kűsűbb rűszletesen lesz szű.

¹³ SZűLűGYI *i.m.* 212.

Ezt a kiinduló helyzetet találta Magyarországon az 1989–1990-es rendszerváltoztatás.

II. A bírói függetlenség modern jelentéstartalma

A bírói függetlenség kategóriája a bíróságok és a bírák részére egy „különleges szervi jogállást”¹⁴ biztosít. De mit is jelent ez ténylegesen? A kérdés megválaszolásához a modern jogbölcselet a bírói függetlenségnek általában két megközelítése közül választ: a legalista, azaz a jogszabályokban rögzített, formális értelmezés és a behaviorista, azaz a társadalomtudományi, különösen a politikatudományi módszereket is alkalmazó, társadalmi hatásokat elemző, a jogalkalmazás eredményét vizsgálat alá vonó értelmezés és között. E két, általánosan ismert és elfogadott módszer mellett azonban létezhetnek más, például komplex, esetleg kevert megközelítések is.

Ravas László szegedi címzetes táblabíró, törvényszéki tanácselnök egyéni elemzésére és a szervezetszociológia általános elveire alapított álláspontja szerint: „[a] szervezeti függetlenséget két oldalról lehet vizsgálni. A bírósági rendszernek az államszervezeten belüli függetlenségét szervezeti szinten alapvetően a külső igazgatás mikéntje határozza meg. A belső igazgatás jogállami színvonalá pedig elsősorban a bírói egyéni függetlenség érvényre jutását befolyásolja. A bírósági rendszer államszervezeten belüli függetlenségének alapvető kritériuma az, hogy a bírósági szervezeti rendszer a többi hatalmi ágtól relatíve elkülönült önálló igazgatási és irányítási rendszerrel rendelkezzen. Emellett szükséges az is, hogy a bírósági szervezeti rendszer a működéséből eredő károkért önállóan feleljen, illetve, hogy rendelkezzen a működéséhez szükséges vagyonnal, és ennek felhasználásáról szabadon dönthesse. Ezeknek az államszervezeti kritériumoknak az alapján a bírói szervezeti rendszernek a többi hatalmi ágtól való relatív függetlensége az 1980-as években is nagyrészt biztosított volt. A bíróságok központi külső igazgatását – a Legfelsőbb Bíróságot kivéve – az Igazságügyi Minisztérium végezte, amely azonban nem befolyásolta a szervezeti függetlenség meglétét. A nyilvánvalóan független bírói szervezeti rendszerrel rendelkező Németországban és Ausztriában is a bíróságok központi igazgatását az Igazságügyi Minisztérium látta el abban az időben is. A belső igazgatás tekintetében regionálisan – de a Legfelsőbb Bíróságnál országos szinten is – teljes volt a szervezeti függetlenség, mivel mind a Legfelsőbb Bíróság, mind a megyei bíróságok egyszemélyi elnöki vezetés alatt álltak, és az elnökök nem voltak közvetlenül alárendelve semmilyen helyi államigazgatási vagy pártszervezetnek. Emellett minden regionális bíróságnak és a Legfelsőbb Bíróságnak is önálló költségvetése volt. Itt kell kihangsúlyozni, hogy államszervezeti szinten szervezetileg volt relatíve független ekkor a bírósági szervezeti rendszer. Szociológiai értelemben természetesen ekkortájt nem beszélhetünk a tágabb

értelemben vett bírói függetlenség meglétéről, mivel teljesen hiányzott ekkor az egyéni bírói függetlenség. Ez a relatív szervezeti függetlenség azért alakulhatott ki ebben az időszakban, mivel az államhitelek feltételeként bizonyos demokratizálást is elvártak a nyugati országok, illetve a bírósági döntések befolyásolására a szervezeti függetlenség megléte esetén is lehetősége volt a párt- illetve az állami szervezeteknek. Az 1980-as években is az egyéni bírói függetlenség hiányára támaszkodva befolyásolták az egyedi bírói döntéseket. A pártszervek már ekkor is a bíró egyéni, a bírósági vezetők általi befolyásolására helyezték a hangsúlyt, amihez már nem volt szükség egy alárendelt és mindenki számára elfogadhatatlan közvetlen és nyílt pártirányítás alatt álló bírósági szervezeti rendszerre.”¹⁵

Ettől némileg eltérő álláspontot fogalmazott meg a bírói függetlenség modern jelentéstartalmáról Fleck Zoltán, rögzítve, hogy „a független bíráskodás társadalmi szükséglet, a formális, kalkulálható jogvédelem az állampolgári jogok érvényesülésének lényeges garanciája.”¹⁶ A jogszociológus kutató szerint meg kell különböztetni a bírói függetlenség hagyományos (ortodox) jogtudományi megközelítését, amely az ítélkező bíró és az egész bírói szervezet, valamint a politikai rendszer egyéb elemei közötti kapcsolatokat vizsgálja, és abból indul ki, hogy a függetlenséget mindenekelőtt a bírói hatalomnak a többi hatalmi ágtól, különösen a végrehajtó hatalomtól való érintetlensége, befolyásmentessége jelenti. Ettől eltérő szemlélettel közelít a fogalomhoz az általános társadalomtudomány, amely szerint azonban nincs lehetőség a hatalmi ágak tökéletes elválasztására, azaz soha nem képzelhető el teljes függetlenség. Ahogyan ő fogalmaz: „a kontrollált bíróság függetlenség nélkül gyenge, egy független bíróság felelősség nélkül veszélyes: egyik sem szolgálja az alkotmányosságot. A bíróság az államszervezet része, a függetlenség nem csorbul azzal, hogy fontossá válik a számonkérhetőség.”¹⁷ Megállapítása szerint a régi politikai beidegződések, „a politikai függőség reflexei” alapvetően határozták meg a rendszerváltás környékén az új szabályozás irányát. Véleménye szerint ebben gyökerezik a magyar szabályozás különös ragaszkodása a formális autonómiához (amit azonban a szerző nem tekint speciálisan magyar jelenségnek, hiszen a világ számos államában megfigyelhetők olyan szabályozások, ahol a formális befolyásmentesség kölcsönös elkötelezettségek hálózatát, sőt, olykor széles körű szervilizmust leplez).¹⁸ Azt is megállapítja ugyanakkor, hogy „a teljes befolyásmentesség teljesen léletszerűtlen és nem is kívánatos”. Azért van szükség a bírói függetlenség garanciáira, hogy azok pontosan kijelöljék a kapcsolatokat, a függetlenség határait. Nem a tökéletes elválasztást kell biztosítani, hanem azt kell alkotmányos eszközökkel megakadályozni, hogy a végrehajtó hatalom visszaéljen a bíróságok anyagi

¹⁴ KÜPPER, Herbert–PATYI András: 50. § [A bíróságok feladata és függetlensége], In: Az Alkotmány kommentárja (szerk.: Jakab András), Századvég, Budapest, 2009, 1871.

¹⁵ RAVASZ László: *Bírói függetlenség és a tisztességes eljárásról való jog*, Debreceni Jogi

Műhely, 2015/3–4. DOI: <https://doi.org/10.24169/DJM/2015/3-4/6>.

¹⁶ FLECK Zoltán: *Bíróságok mérlegen*, Pallas, Budapest, 2008, 32.

¹⁷ Uo. 29.

¹⁸ Uo. 30.

feltételeinek biztosítása érdekében számára adott jogkörökkel.¹⁹

E gondolat továbbvitelével jut el a bírói függetlenség jogszociológiai értelmezéséhez, azaz a fogalomnak ahhoz a jelentéstartalmához, amely a jogintézményt annak tényleges működése kapcsán jellemzi. A jogszociológiában „akkor nevezhetünk egy bírósági szervezetet és egy ítélkező bírót függetlennek, ha abban az esetben is a döntéshozó lelkiismeretének és jogi meggyőződésének megfelelő döntések születnek, ha a hatalom birtokló felől az érdekeiket sértő döntések miatt az ítélkező személyét vagy a bírósági szervezetet valamilyen nyomás éri vagy fenyegeti”.²⁰ A jogállami felfogásban kialakított intézményrendszer valóban jogállami „működésének feltétele a megfelelően érvényesülő politikai és jogi kultúra”.²¹

Megint másképp közelít a bírói függetlenség jelentéstartalmához Varga Zs. András, aki szerint a függetlenségnek „van két áthághatatlan korlátja: a bírák nem dönthetnek önkényesen és soha nem változtathatják meg a jogszabályokat, ideértve azt is, hogy nem ronthatják le a jogszabályok észszerű tartalmának érvényesülését. [...] A függetlenség ugyanis nem a bíróságokért önmagukért van, hanem a törvényhozó hatalom által hozott törvények érvényesítése (objektív oldal) és a törvényekben biztosított alanyi jogok megvédése (szubjektív oldal) érdekében. A függetlenség tehát alkotmányos célhoz kapcsolódik, nemcsak valamitől, hanem valami érdekében független az igazságszolgáltatás.”²²

Figyelemmel arra, hogy az 1948. évi XXII. törvény megszüntette a bírói függetlenség régi személyi biztosítékait, hiszen lehetővé tette a bírák áthelyezését és elmozdítását, valamint végelbánás (azaz – kényszerű – nyugdíjazás) alá vonásukat, és arra, hogy ennek következtében 1956 szeptemberéig 1100 bíró vesztette el állását,²³ egy jogállami rendszerváltás (amilyen az 1989-es volt) egyik első lépéseként a bírói függetlenség garanciarendszerének újraépítésére volt szükség

mind szervezeti, mind pedig személyi értelemben. A szervezeti függetlenség (1) lényege a többi hatalmi ágtól való elkülönülés és önkormányzat kiépítése, amelynek immanens része la) a bírák kinevezési szabályainak átalakítása, valamint lb) a felügyelet és ellenőrzés rendszerének szabályozása. A személyi függetlenséghez (2) tartozó garanciák 2a) az elmozdíthatatlanság és az áthelyezés tilalmával, 2b) a világos és egyértelmű összeférhetetlenségi és az ítélkező tevékenység befolyásmenteségére vonatkozó szabályokkal (például törvény alá rendeltség – amely védeni hivatott az igazságszolgáltatást a társadalmi nyomástól), 2c) a bírói felelősség (a bírói vizsgálatok, alkalmatlanság kiszűrése, értékelés, fegyelmi felelősség, valamint a kiszámítható bírói életpálya) szabályainak kimunkálásával, 2d) a mentelmi joggal, valamint 2e) a bírói javadalmazás szabályozásával valósulnak meg, utóbbi körbe értve az ügyelosztás rendjének és az ügyteher arányosításának a kérdéseit is.

Amikor pedig a bíró független ítélkezését, a bíróság politikailag intakt jellegét, és ennek célját már nem csupán a tudomány művelői, hanem az átlagemberek is fontosnak tartják, amikor változtatni tudnak a szocializmus évtizedei alatt a bírásokról és bíróságokról rögzült általános beidegződéseken és hinni kezdenek a valóban működőképes független és hatékony bíraskodásban, akkor a társadalomban látványosan megnő az igazságszolgáltatásba vetett bizalom. Ezt mutatja a bírósághoz fordulás ugrásszerű növekedése, a peres ügyek számának drasztikus megugrása az 1990-es évek első felétől.²⁴ A jogvédelmi lehetőségek köre is bővült, hiszen a jogkereső, illetve az új alkotmányos berendezkedéssel össze nem egyeztethető szabályoknak a jogrendszerből való kiiktatásával, deregulációjával is foglalkozók a rendes bíróságok mellett a rendszerváltás során felállított Alkotmánybírósághoz is fordulhattak.²⁵

¹⁹ Uo. 31.

²⁰ FLECK Zoltán: *A bírói függetlenség állapota, Fundamentum*, 2002/1, 36.

²¹ Uo. 37.

²² VARGA Zs. András: *Tíz gondolat a jogegységről és a precedenshatásról*, Magyar Jog, 2020/2, 81.

²³ FICSÓR Gabriella: *A bírói függetlenség szükségyszerű kialakulása és tartalma*, A Debreceni Ítéltábla közleményei, 2016., 7. <https://debreceniitotabla.birosag.hu/20160218/2016>.

²⁴ Az ügyszámok megugrására szinte minden elemzés kitér. Általánosságban vö. például SZIGETI Péter: *A Magyar Köztársaság jogrendszerének állapota 1989–2006*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2008, 177–178. A gazdaság élénkülésével magyarázza ezt például SZEMÁN Felicitás: *A magyar bírósági reform*, Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny, 2006/1, 19–24. A növekedés okát mindenekelőtt a hatáskörök bővítésében látja például SZILÁGYI i.m. 216–222. Néhány évvel későbből pedig a Debreceni Ítéltábla első éveinek ügyforgalmára vonatkozó konkrét adatok: FICSÓR Gabriella: *A Debreceni Ítéltábla Büntető Kollégiumának 10 éve*, In: 10 éves a Debreceni Ítéltábla, Debrecen (szerk.: Szilágyiné Karsai Andrea), Debreceni Ítéltábla, 2015, 74., az

ismertté vált bűncselekmények országos összesített számaival pedig lásd FLECK Zoltán: *Változások és változatlanosságok – A magyar jogrendszer a rendszerváltás után*, Napvilág Kiadó, Budapest, 2010, 98.

²⁵ Az Alkotmánybíróság (különösen a rendszerváltás utáni első évtizedben, tudatosan vállalt „aktivista” vagy „proaktív” szerepfelfogásának időszakában) a bírói függetlenség intézményes garanciarendszerének feltárásában és rögzítésében – a határozataival szemben megfogalmazott kritikák mellett is – elvülhetetlen érdemeket szerzett, amint azt az e tanulmányban is alapul vett számos AB-döntés is bizonyítja. Működésének későbbi, konszolidációs szerepet betöltő éveiben az AB alkotmányos közéletet formáló szerepe csökkent ugyan, de a bírói függetlenség jelentéstartalmának és garanciáinak pontosítása, egyértelműsítése körében az ekkor született döntések is mértékadóak. Vö. GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: *Alkotmánybíróság*, In: IJOTEN Internetes Jogtudományi Enciklopédia (szerk.: Jakab András–Könczöl Miklós–Menyhárd Attila–Sulyok Gábor), (Alkotmányjog rovat, rovat szerkesztő: Bodnár Eszter–Jakab András), 2020. <http://ijoten.hu/szocikk/alkotmnybrsg>, [107]–[109] és SZENTE Zoltán: *Az Alkotmánybíróság értelmezési gyakorlata 1990–*

III. A bírói függetlenség tartalmát alakító főbb tényezők (1989–2011)

Ha feltesszük a kérdést, hogy mi befolyásolta a bírói függetlenséggel kapcsolatos intézmények jogi szabályozását, a teljesség igénye nélkül (azaz a társadalmi és politikai szempontoktól itt jórészt eltekintve, szigorúan a jogi tartalom mibenléte koncentrálna) arra juthatunk, hogy a szabályozás változásait négy jelentős momentum alakította:

a) Nyilvánvalóan alakította, és nagyrészt meghatározta a jogszabályok tartalmát az a jogalkotói szándék, amelynek elsődleges szempontja egy demokratikus, jogállami intézményrendszer létrehozása volt. Ha a bíróságot annak régi, klasszikus felfogása szerint a törvények egyfajta végrehajtásának tekintjük, ez a törvényhozói törekvés teljesen igazolható is: a bíróságoknak a szocializmusban megtépzott tekintélye, a társadalom igazságszolgáltatás hatékonyságába vetett hitének drasztikus gyengése (akár hiánya), a bírói hivatás alacsony presztízse, mind-mind arra ösztönözte a jogalkotót, hogy erős bástyákkal vegye körül és így stabilizálja azt a bírói kart, amelytől az új berendezkedés új jogi normáinak alkalmazását, azok betartását remélte. Ezt a céltételezést és törekvést erősítette a kérdésben az 1990-es évek elején meglevő parlamenti konszenzus is.

A szándék megvalósítását azonban akadályozta, a valóságban ellene hatott, a hatékonyságát gyengítette a bíróságok infrastruktúrájának (épületeinek, felszereltségének) elhanyagoltsága. A kiselejtezésből szerzett bútorok,²⁶ aládúcolt bírósági épületek nem ébresztették a jogkereső közönségben a modern, a hatékony ítélkező tevékenység illúzióját, és gyengítette az is, hogy a rendszerváltás nem járt együtt a régi bírói kar jelentős mértékű „lecserelésével”. Szociológiai értelemben ez azt jelentette hogy az új jogrendszer a régi rendszerben szocializálódott, a régi berögződésektől magukat teljesen függetleníteni nyilván nem tudó bírónak (és az akkor még létezett népi ülnököknek) kellett érvényre juttatnia.

b) A másik jelentős, önálló befolyásoló tényezőnek az Alkotmánybíróságot kell tekintenünk, amelyet Magyarországon a rendszerváltás hozott létre. Az Alkotmánybíróság azáltal, hogy új intézmény volt, továbbá – szemben az 1984-es Alkotmányjogi Tanáccsal – igen tekintélyes, és a Nemzeti Kerekasztal valamennyi résztvevőjének, a kormánypártnak és az ellenzéknek a támogatását élvező, kiemelkedő jogtudósokkal kezdte meg a működését, azzal, hogy – szintén a korábbi rendelkezésekkel ellentétben – valódi és igen széles hatásköröket kapott, és nem utolsósorban azzal, hogy működése során a fejlett alkotmánybíráskodási gyakorlattal rendelkező német alkotmánybíróság szerepfelfogását tette magáévá (sőt, valljuk be, első időszakában jelentősen túl is ment azon aktivizmusával²⁷), valóban alkalmas szervvé vált az új alkotmányos célkitűzések, így a bírói függetlenség lényeges tartalmának meghatározására. Az AB-t ugyanis – főleg az *actio popularis*ként szabályozott utólagos normakontroll-eljárás és annak hihetetlen eredményessége révén – a társadalom teljes egészében az új berendezkedés legitím szereplőjének, bizonyos értelemben tényleges végrehajtójának, sőt, akár vezető jogalkalmazó szervének is tekintette. Jól bizonyítja ezt, hogy az 1990-es években az AB elnökét a társadalom jobban ismerte, fontosabb és jelentősebb bírósági vezetőnek tekintette, mint a Legfelsőbb Bíróság elnökét, és az AB a törvényhozó hatalommal is sikerrel szállt szembe számos határozatában – míg erre a Legfelsőbb Bíróság aligha volt képes. Az AB számos határozatában fejtette ki, értelmezte a bírói függetlenség alkotmányos tartalmát, és jelölte meg garanciáit – amelyek közül néhányról a későbbiekben talán módomban lesz szót ejteni.

c) A harmadik befolyásoló tényezőként magát a bírói kart kellene említeni, ám meglepő módon a bírák kevésbé vettek részt a bírói függetlenségről folyó közjogi vitákban. Létrejöttek ugyan bírói testületek, azonban ezek viszonylag csendesen vettek részt a vitákban mind a rendszerváltás idején, mind az azt követő húsz évben. Amikor például az 1997-es nagy

2010, In: Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére (szerk.: Deli Gergely–Szoboszlai-Kiss Katalin), Győr, Universitas, 2013, 500. A korai határozatokat kritika elsősorban a bennük rejlő belső ellentmondások miatt érthette, amelynek oka az volt, hogy az „az alkotmányörök nem vehették át a törvényhozói felelősséget.” FLECK [2002] *i.m.* 31.

²⁶ Az országgyűlés 1998-ban az OIT közreműködésével elrendelt egy országos felmérést, amelynek eredményeit az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatalának Műszaki Főosztálya összesítette és küldte meg az érintetteknek. Az adatok az 1990-es évek végének hiteles korrajzát adják: tanulságos következtetések vonhatók le az egyes megyei bíróságok infrastrukturális helyzetére vonatkozóan. A táblázatba foglalt adatok az eszközök „életkorát” három csoportban adták meg: 0–3 év, 3–10 év, valamint 10 év felett. 1998-ban Debrecenben nem volt (!) semmilyen három évnél fiatalabb írógép, 3–10 év között is csak kilenc „elektromos” és 156 „elektronikus,” volt ellenben ezekből 24, 162 illetve 46 darab tíz évnél is idősebb írógép (és ezzel az igen elavult írógépparkkal a megye nem is állt rossz helyen az országos összehasonlásban). A bíróság

összesen 19 fénymásolójából 14 és a működő négy faxgép mindegyike a 3–10 éves korosztályba esett. 1998-ban a Hajdú-Bihar megyei Bíróság tárgyalótermi bútorainak teljes állománya (!) a büntetés-végrehajtástól származott, és a bútorok 90%-a (!) tíz évnél idősebb volt. Ennél rosszabb mutatókkal (100% tíz évesnél idősebb és szintén kizárólag a büntetés-végrehajtástól származó bútorral) csak Heves és Jász-Nagykun-Szolnok, valamint Somogy és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye bíróságai rendelkeztek. A bírói és tisztviselői dolgozószobák bútorzata sem mutatott sokkal fényesebb képet: e bútorok 90%-a származott a büntetés-végrehajtástól, és a 70% volt tíz évnél idősebb. A vezetői szobák bútorzatát ide nem értve mindössze a bútorok 10%-át vásárolta a bíróság, azt is 3–10 évvel a felmérést megelőzően (55.100/1998/21. OIT Hiv. szám alatt. Debreceni Ítéletábrla, 98.El.II.D.38/5. ikt. sz.).

²⁷ STUMPF István–ERDŐS Csaba: *A törvényhozás alkotmányos kontrolljának változásai Magyarországon*, In: Törvényhozás és alkotmánybíráskodás a Kárpát-medencében (szerk.: Erdős Csaba–Szabó Zsolt), Gondolat, Budapest, 2020, 23–49.

igazságügyi reformcsomag elfogadása után az ítélőtáblák felállítását a törvényhozás elhalasztotta, sőt, az ítélőtáblát (táblákat) az eredeti elképzelésektől eltérően akarta létrehozni, a bírói kar szinte kihátrált az e törekvésekkel szemben a hangját gyakran hallat²⁸ főbíró, a Legfelsőbb Bíróság akkori elnöke, Solt Pál mögül.

d) A bírói függetlenség jelentéstartalmát és garanciarendszerét ebben az időszakban még egy jelentős tényező alakította: az Európai Unióhoz való csatlakozás szándéka, és az ennek kapcsán 1993-ban megfogalmazott ún. koppenhágai kritériumrendszer.²⁹ A csatlakozási tárgyalások megkezdésének az EU feltételül szabta a bírói függetlenség mindhárom aspektusának, a személyi, a szervezeti és az eljárásjogi garanciáknak a kidolgozását. Ennek nyomán jött létre a már említett, 1997-es átfogó, nem csak igazságszolgáltatási, hanem az igazságügyi rendszer szinte teljes spektrumát érintő reformcsomag, amely felállította a bíróságok önkormányzati testületét, az Országos Igazságszolgáltatási Tanácsot, a költségvetés előkészítését az OIT kezébe adva átalakította a bíróságok finanszírozását, szabályozta és ezzel kiszámíthatóvá tette a bírói életpályát, és átalakította a bírósági hatásköröket, visszaemelve korábbi rangjára a megyei szintű bírói fórumokat. Ekként jórészt a koppenhágai követelményrendszernek köszönhetjük, hogy a rendszerváltoztatás után majdnem 20 évvel végre újra létrejöhettek egy hatékonyan működő, szervezetileg és személyileg független magyar bírósági struktúra.

IV. A bírósági szervezet és igazgatás polgári át-(vissza)alakítása

A rendszerváltás időszakában a bírói függetlenség garanciáinak kiépítését a kis lépések taktikája és a kompromisszumos jogalkotás határozta meg. Fleck Zoltán utal az egyik átfogó elemzésében arra, hogy Magyarországon – ahogy a világ átalakuló jogrendszereiben máshol is –, az „igazságszolgáltatás koncepcionális átalakítása alapvetően az átalakulást vezénylő politikai elitektől és a mögöttük dolgozó szakértői apparátusoktól indult.”³⁰ Nem sokkal később „támogatást kapott” ez a törekvés az Európa Tanács Miniszteri Bizottságától is, amely 1994. október 13-án elfogadta R (94) 12. számú ajánlását *A bírák függetlenségéről, hatékonyságáról és szerepéről*, amely az államok saját kezébe adta a bírói függetlenséget biztosító jogi eszközök és megoldások kiválasztását, az általános alapelvek között rögzítve, hogy azt „az egyes államok jogi hagyományaitól függően kell” megalkotni.³¹

A bírói függetlenség intézményes garanciáinak rendszerváltás utáni kiépítését hagyományosan három korszakra szokás bontani. E felosztás szerint az első periódus a rendszerváltástól az 1996. évi alkotmányozási kísérletig, a második szakasz az 1997. évi igazságszolgáltatási reformtól a 2011. évi újabb struktúraváltásig, míg a harmadik időszak az Alaptörvény hatálybalépésétől napjainkig tart. Mivel ebben a kérdésben a jogtörténet és a hatályos közjog művelői között is abszolút konszenzus van, igyekszünk mi is ennek a periodizációnak megfelelően, annak első két időszakát érintve tárgyalni a témánkat.

IV.1. A bírói függetlenség személyi garanciái

A rendszerváltás utáni időszak elsőszámú feladata a bírák személyes függetlenségének, más szóval a bírói függetlenség személyi garanciáinak a megteremtése volt. Ez a kérdéskör a bírák és a bíróságok függetlenségét tekintve két szempontból is a legkönnyebben kezelhető tárgykörnek bizonyult. Egyrészt amiatt, mert nem jelentett hatalmi kérdést, így lehetséges volt azt a meghatározó politikai pártok konszenzusával rendezni, másrészt pedig azért, mert egyfajta – bár nem jogállami, de mégis létező – felfogása már a szocialista jogrendszerben, a II. népköztársaság időszakában is létezett.

a) A személyi garanciák közül a bírói jogállás alapvető szabályai már a rendszerváltás alkotmányába, az 1989. évi XXXI. törvénybe is belekerültek.³² Az alkotmány 50. § (3) bekezdése ettől kezdve mondta ki a törvénynek alávetettség mellett a bírák párttagságának tilalmát, valamint azt, hogy politikai tevékenységet nem folytathatnak. Ennek a rendelkezésnek az értelmezését az Alkotmánybíróság több határozatában megvilágította. „a bírói hatalmi ág kitüntetett helyet foglal el az államszervezetben, és az is »állandó és következetes álláspontja, hogy az Alkotmány 50. §-ának (3) bekezdése alapján a minden külső befolyásolástól független bírói ítékezés feltétel nélküli követelmény, és lényegében abszolút alkotmányos védelem alatt áll.« [Igy 53/1991. (X. 31.) AB határozat, ABH 1991, 266, 267.; 38/1993. (VI. 11.) AB határozat, ABH 1993, 256, 261.; 17/1994. (III. 29.) AB határozat, ABH 1994, 84, 86.; 45/1994. (X. 21.) AB határozat, ABH 1994, 254, 356.; 627/B/1993. AB határozat, ABH 1997, 767, 769., legutóbb a 13/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 85, 96.]”³³ A 750/B/2002 AB határozat a 19/1999. (VI. 25.) AB határozat nyomán leszögezte azt is, hogy „a bírói hatalom sem korlátlan: [...] »Maga az Alkotmány fogalmazza meg az ítékezési tevékenység törvényi

²⁸ Ízelítőként álljon itt néhány cikk a politikai napilapokból SEREG András: *A kormány visszaél a joggal – nyilatkozta a Legfelsőbb Bíróság elnöke*, Népszabadság, 1998. (november 5.) 4.; CS.I.: *Vita a táblákról, a védett bírákról*, Népszabadság, 1998. (november 12.) 4.; L.K.: *Alkotmánybírósághoz fordulnak az ítélőtáblák miatt?* Magyar Hírlap, 1999. (január 12.) 4.; D.E.: *Solt Pál az öt ítélőtábla híve*, Magyar Hírlap, 1999. (június 24.) 3. stb.

²⁹ PETRÉTEI [2006] i.m. 7–18.

³⁰ FLECK Zoltán: *Régi és új kihívások az igazságszolgáltatásban*, Kézirat, 2005. Vö. SZIGETI i.m. 174.

³¹ Lásd <https://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-94-12-birak-fuggetlensegerol-hatekonysagarol-es-szereperol>.

³² Az alkotmány módosítása mellett lényeges szabályokat tartalmazott az 1989. évi XLII. törvény is.

³³ Részlet a 97/2009. (X. 16.) AB határozatnak a 750/B/2002. és a 20/2005. (V. 26.) AB határozaton is alapuló indokolásából. (Az előadó bíró Lévay Miklós volt.) ABH 2009, 870, 878–879.

alávetettségét, mint a bírói függetlenség alkotmányos korlátját. A bírói függetlenség egyedi aspektusában tehát a bíró szervezeti és státusbeli szabadságának garanciáját jelenti, annak érdekében, hogy az egyedi ügyekben a jogviták eldöntése és a jogsérelmek orvoslása tárgyában hozott kötelező erejű és végrehajtható döntését mindenféle befolyásolástól mentesen, a törvények, illetve általában a jogszabályok alapján, belső meggyőződése szerint hozza meg.« (ABH 1999, 150, 153.)³⁴ Az Alkotmánybíróság a 20/2005. (V. 26.) AB határozatban – szintén a 19/1999. (VI. 25.) AB határozatból kiindulva – hangsúlyozta a bírói függetlenség külső és belső aspektusai közötti különbséget; azt hogy: „A bírónak mindenkitől – más bírótól is – függetlennek kell lennie, függetlenségét garanciáknak kell biztosítani minden befolyásolás ellen, származzék akár az külső hatalmi jogkör gyakorlásától, akár a bírósági szervezeten belülről.”³⁵

b) A személyi garanciák második eleme a bírói jogállás – szintén az alkotmányban szereplő – rendezése volt. A magyar állam történetének polgári korszakaiban e tekintetben evidencia volt az államfő általi kinevezés, ahogyan azt az 1869. évi IV. tc. is garanciális elemnek tekintette. A II. népköztársaság időszakában az igazságügyminisztérium kisajátította ezt a jogosultságot, hiszen a Legfelsőbb Bíróság tagjain kívül valamennyi bírát az igazságügyi miniszter nevezett ki. Ez a hatásköre pedig a rendszerváltás után is megmaradt. Az 1989. évi XXXI. törvény 29. §-a akként módosította az Alkotmány 48. §-át, hogy a hivatásos bírakat a (2) bekezdés szerint „törvényben meghatározott módon a köztársasági elnök nevezi ki,” míg a (3) bekezdés szerint a bírakat „tiszttségükből csak törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani.”

ba) Az első rendelkezés garanciális jellegét mindenekelőtt az adja, hogy ekként a semleges bírói hatalom a semleges államfőtől ered. Mivel a magyar közjogban a bírói hatalmi ág 1869 óta különvált a közigazgatástól, a köztársasági elnök pedig az 1989-

es szabályozás óta egyik hatalmi ágnak sem a részese, így a függetlenség biztosított. Az, hogy a szocializmusban megszokott választás³⁶ helyébe a kinevezés lépett, csak ekként volt elfogadható.³⁷

Azt a részletkérdést azonban, hogy milyen szerv vagy személy kinevezése alapján gyakorolja a köztársasági elnök ezt a jogát, 1989-ben még nem rendezték megnyugtatóan. A parlamentáris kormányforma alapjából, a végrehajtott hatalom törvényhozás előtti felelősségéből először azt a következtetést vonták le, hogy az igazságügyi miniszter legyen a jelölés joga, hiszen a felelősséget is ő viseli. Csak az 1991-es további reformok nyomán jöttek létre olyan bírói testületek (összbírói értekezletek, megyei bírói tanácsok, Országos Bírói Tanács), amelyeket egyetértési joggal ruháztak fel, ami korlátozta a miniszter kinevezési jogát. (A későbbiekben, az 1997. évi nagy reform után pedig a javaslatétel is teljesen kikerült az igazságügyi miniszter hatásköréből.)

bb) A bírói jogállás megszűnésének a szocialista jogrendszerben – mivel a státusz választással keletkezett – a visszahívás volt a módja. Az alkotmány 48. § (1) bekezdése szerint pedig a megválasztott bírák törvényben foglalt okok alapján visszahívhatók voltak. Az 1989-ben e szabály helyébe lépett új (3) bekezdés rendelkezése³⁸ talán még az előzőnél is több fejtejtésre adott okot, hiszen a bírói felelősség kérdése egyrészt felvetette az 1871. évi VIII. törvénycikkben szabályozott fegyelmi és anyagi felelősségi alakzatok visszaállításának kérdését (bár 1991-ben és 1993-ban bekerült néhány rendelkezés a bírósági törvénybe,³⁹ a felelősségi alakzatok visszaállításra teljes egészében nem került sor), másrészt pedig felszínre hozta a bírói hatalom befolyásolhatóságának problémáját. Ha ugyanis a felelősségre vonás kizárólag szervezeten belül lehetséges, az felvetné a hatalomgyakorlás önkényes jellegét, ha viszont külső tényező előtt áll fenn, az a más hatalmi ág felőli befolyásolást tenné lehetővé. A köztársasági elnöki kinevezéssel ezt a kérdést is gordiuszi csomóként vágta át a törvényhozás. Van külső kontroll, de semleges – és

³⁴ 97/2009. (X. 16.) AB határozat. ABH 2009, 870, 879.

³⁵ Uo. 879.

³⁶ A hivatásos bírakat az ítélezés szintjei szerint különböző testületek (tanácsok, a Népköztársaság Elnöki tanácsa, az országgyűlés) választották. A választásra jogosult szervet a Legfelsőbb Bíróság (és ekkor az ekkor még létezett felsőbb bíróságok) tekintetében az alkotmány (1949. évi XX. törvény) eredeti szövegének 39. § (3) bekezdése, valamint az (5) bekezdésben kapott felhatalmazás alapján később a bíróságokról szóló 1954. évi II. törvény határozta meg. Részletesen: PERES Zsuzsanna: *A bírói függetlenség felszámolása (1945–1989)*, Kúriai Döntések–Bírósági Határozatok, 2023/5, különösen 963–965.

³⁷ Az Alkotmánybíróság még ebben a megoldásban sem látta teljesen elhárítva a „politikai meghatározás”, azaz befolyásolás veszélyét. Érvelése szerint, ha a bírakat nem közvetlenül a nép választja, akkor valamilyen más hatalmi ág közvetítésével kell elnyerniük megbízatásukat, ezzel vezethetik vissza hatalmukat a néphez. Ennek a más hatalmi ágnak a közreműködése során azonban az egyoldalú politikai meghatározottságot ki kell

védni. Az Alkotmánybíróság felhívta a figyelmet arra is, hogy önmagában az államfői kinevezés még nem elegendő garancia a bírói hatalmi ág függetlenségére, hanem az is nélkülözhetetlen, hogy *kötött* ez az államfői jogkör. A köztársasági elnök tehát csak az előterjesztett személyt nevezheti ki. Vö. 38/1993. (VI. 11.) AB határozat (ABH 1993, 256. Előadó alkotmánybíró: Sólyom László. A határozathoz Adám Antal és Vörös Imre alkotmánybírák különvéleményt fűztek.). Továbbá SZALAI András: *A hatalommegosztás átalakulása 2010 után*, In: Alkotmányozás és alkotmányjogi változások Európában és Magyarországon (szerk.: Gárdos-Orosz Fruzsina–Szente Zoltán), Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Kar, Budapest, 2014, 274.

³⁸ Az 1949. évi XX. törvény 48. § (3) bekezdése alapján „[a] bírakat tiszttségükből csak törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani”.

³⁹ A fegyelmi felelősségre vonatkozó szabályokat (1972. évi IV. törvény 63. §) az 1991. évi LXVII. törvény, a kártérítési felelősség szabályait (67/G. §) pedig az 1993. évi XCI. törvény állapította meg.

az is megfelelő előterjesztésre, nem pedig önhatalmúlag avatkozhat be.

A bírák kinevezése és felmentése tehát a köztársasági elnök hatáskörébe került, mégpedig úgy, hogy azt előterjesztés alapján tehetette meg. E rendelkezés értékelésekor egyet kell értenünk Szalai András értékelésével, amely szerint ha ez nem így lenne, akkor az államfő közvetlen beavatkozási lehetőséget kapna a bírák elmozdítására is, amely sértené a bírói függetlenség elvét. Hasonlóan a bírómentelmi jogának felfüggesztése tárgyában sem dönthet önállóan a köztársasági elnök. „Máskülönben az államfő egyedüli kompetenciája lenne, hogy melyik bírót 'adja ki' az igazságszolgáltatásnak. Az államszervezet demokratikus működése feletti örökös tételéből nem lehet olyan hatásköröket levonni, amelyek aktív beavatkozásra jogosítanak fel az államfőt a bírák visszahelyezése vonatkozásában.”⁴⁰

c) A befolyásolhatóság kiküszöbölésével összefüggő újabb, személyi jellegű garanciális elemként jelent meg a bírák kitüntethetőségének szabályozása. A kezdetben az igazságügyi miniszter – később részletezendő – külső igazgatási jogának részeként értelmezett kitüntetés-adományozási jog egy sajátos esetét tartalmazta a 12/1992. (VIII. 3.) IM rendelettel módosított 8/1992. (IV. 4.) IM rendelet 8/A. §-a, amely alapján a miniszter a Deák Ferenc-díjat, amely az általa „igazságügyi dolgozóknak” adományozható legmagasabb kitüntetés, saját hatáskörben is adományozhatott – akár bíráknak is. A rendelkezés az Alkotmánybíróság elé került, amely a jogszabály e rendelkezését alkotmányba ütközőnek találta és megsemmisítette. Az indokolásban és az ahhoz fűzött különvéleményben az alkotmánybírák kifejezetten hangsúlyozták, hogy a bírói függetlenség „nem csupán az utasíthatóság tilalmát jelenti, hanem a legális eljárásjogi lehetőségeken túl mindenféle befolyásolás tilalmát és lehetőségük minél szélesebb körű megszüntetését.”⁴¹ Az indoklás lényege az volt tehát, hogy a végrehajtó hatalomnak nem szabad olyan látszatot keltenie, mintha a kitüntetéssel bármiféle elvárások esetleges honorálására kerülne sor. Sólyom László különvéleményében nyomatékosan hangsúlyozta, hogy „a bírói függetlenség alkotmányos alapelveivel összeegyeztethetetlen, hogy bíró ítélkező tevékenységének értékelésén nyugvó kitüntetésben részesüljön. Ezt az összeegyeztethetlenséget a hatályos jog szerinti kitüntetési rendben sem szünteti meg a bírói hatalmi ág érdemi közrehatása a

kitüntetés adományozásával vagy a kitüntetésre való előterjesztésben. [...] A jogállami kultúra azonban még azt is kizárja, hogy bíró bármely más tevékenységéért, amely bírói minőségével kapcsolatba hozható, kitüntetést fogadjon el.”⁴²

d) A személyi garanciák közé sorolható a bírói elmozdíthatatlanság, azaz az áthelyezés tilalma is. A bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény 58. § (2) bekezdése alapján ugyanis eredetileg évente hat hónapra, majd 1993 novemberétől már csak két évente hat hónapra lehetett „igazságszolgáltatási érdekből – bírói beosztásba – ideiglenesen más szolgálati helyre kirendelni. A kirendelést – a megkezdése előtt legalább tizenöt nappal – a bíróval írásban közölni kell[ett], megjelölve a kirendelés helyét, kezdetét és időtartamát.”⁴³ 1991-ben kimondták a bírák áthelyezésének általános tilalmát is azzal, hogy a jogszabályba egy új (3) bekezdést illesztettek arról, hogy a bírót kérelmére lehet más szolgálati helyre áthelyezni.

e) Ebbe a körbe tartozott a bírói fizetések rendezése is, amelyre elsősorban az 1990. évi költségvetésben került sor. Ekkor még a bíróságok személyi és dologi költségei az igazságügyi költségvetésben szerepeltek, de egyrészt már elkülönítetten, másrészt jelentősen megemelt összegben, hogy az illetmények érezhetően javulhassanak. Egyidejűleg gondoskodtak a bírák szakmai előmenetelének biztosításáról az 1990. évi LXXXVIII. törvénnyel felállított előmeneteli rendszerrel. Azt is kimondta ez a törvény, hogy a bírák javadalmazása és előmenetele a továbbiakban már nem a bíróságok igazgatását végző vezetők mérlegelésén alapul, hanem azt a törvény garantálja.⁴⁴

f) Végül a személyi garanciák körébe sorolható a szakmai kontroll, a mentelmi jog és a fegyelmi jog újraszabályozása (1989. évi XLII. törvény), valamint az igazságügyi minisztert a bíróságok felett megillető felügyeleti jog korlátozása azzal, hogy azt csak a „bírói függetlenség sérelme nélkül” gyakorolhatja [1972. évi IV. törvény új 51. § (2) bekezdése]. A szakmai kontroll jogosultja és terjedelme vonatkozásában azonban figyelemmel kell lenni arra is, hogy a karrier-rendszernek milyen szerepe van a bírák személyes függetlenségében.⁴⁵ Amennyiben ugyanis a karrier-bírói rendszerben a bírósági vezetők szerepe hangsúlyos, az a bírósági rendszer átpolitizálódásához vezethet.

g) Az első periódusban megszületett szabályozást (az 1991. évi LXVII. törvény 18. §-ában rögzített

megyei bíróság elnöke jogosult. A más megye területén működő bírósághoz való áthelyezéshez szükséges a fogadó megyei bíróság elnökének és helyi bírósági bíró esetén a helyi bíróság elnökének, megyei bírósági bíró esetén a kollégiumnak az egyetértése.”

⁴⁴ 1990. évi LXXXVIII. törvény 1. §-a, 1991 végétől pedig a rendelkezés az 1972. évi IV. tv.-be is bekerült: 51. § (3) Az Igazságügyi Minisztérium költségvetési fejezetén belül a bíróságok költségvetése, ezen belül a bírósági dolgozók bérköltsége elkülönítve szerepel.

⁴⁵ Vö. BADÓ Attila: *A bírói függetlenség egyes elemeinek összehasonlító vizsgálata*, Iurisperitus, Szeged, 2020, Különösen 45–56.

⁴⁰ SZALAI *i.m.* 274–275.

⁴¹ 45/1994. (X. 21.) AB határozat. ABH 1994, 254, 256.

⁴² Uo. Az indokolásban erőteljesen jelenik meg a bíróságok szervezeti függetlenségének hangsúlyozása. Vö. FLECK [2002] *i.m.* 31.; FÜRÉSZ Klára: *Bírói függetlenség az Alkotmánybíróság gyakorlatában*, In: Emlékkönyv Adám Antal egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára (szerk.: Petrétei József), Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2000, 67–71.; SZILÁGYI *i.m.* 228–229.

⁴³ 1972. évi IV. tv. 58. § (3) bekezdés. Az 1993-as novellával bekerült a jogszabályba egy új (5) bekezdés is, amely szerint: „A kirendelésre és az áthelyezésre más megyei bíróság területén működő bírósághoz az igazságügyminiszter, egyébként a

szabályokat⁴⁶) a későbbiekben az összeférhetlenség eseteinek pontos rögzítése egészítette ki. Az 1997. évi LXVII. törvény (közkeletű nevén a „régai Bjt.”) 22–24. §-ai szabályozták a bírák politikai, hivatali és gazdasági összeférhetlenségét. A politikai összeférhetlenség értelmében a bíró nem lehetett politikai párt tagja, nem folytathatott politikai tevékenységet; a hivatali összeférhetlenség miatt nem lehetett országgyűlési, önkormányzati képviselő, polgármester, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló törvény hatálya alá tartozó állami vezető, emellett választottbíróként sem működhetett. A gazdasági összeférhetlenség értelmében pedig nem lehetett gazdasági társaság vagy szövetséget vezető tisztségviselője vagy személyes közreműködésre köteles illetve korlátlanul felelős tagja, sem pedig felügyelőbizottsági tagja. E korszak eredménye lett, hogy a bíró személyes függetlensége számos garanciát nyert, az ítélkező tevékenység befolyásolhatósága az 1989-es rendszerváltó alkotmányozást követően gyakorlatilag megszűnt.

IV.2. A bírói függetlenség szervezeti garanciái

Már röviddel a rendszerváltás előtt is, az azt követő néhány évben pedig kétségtelenül megfigyelhető, hogy mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazók számára egyértelmű volt a bíróságok elengedhetetlen szervezeti reformja. A második megvizsgálandó tárgykört ezért a szervezeti garanciák alkotják. E tekintetben a reform az személyes függetlenséghez képest később, és annál sokkal töredékesebben valósult meg, valamint az eredményekben is sokkal kevésbé érezhető már a konszenzusos jogalkotás. Az 1990-es évek közepétől – az élenkülö politikai csatározások ellenére – nagy lendületet vett a bírósági rendszer átszervezésének folyamata. A szervezeti reformot a politikai elit egy része elsősorban az új alkotmánytól várta, azonban amikor az 1996-os alkotmányozási kísérlet⁴⁷ a pártok közötti konszenzus hiánya miatt kudarcba fulladt, a kormány a megvalósítás törvényi szintje mellett döntött. A tényleges előkészítés 1996-ban, az 1099/1996. (X. 1.) Korm. határozat alapján kezdődött el, és a reformtörvények tervezetei 1997 májusában kerültek az országgyűlés elé.

A reformlépések az érintettek rendkívül széles körű részvételével zajlottak. A minisztériumi előkészítő munka során az igazságszolgáltatás szintje valamennyi szereplőjét megkérdezték, ennek nyomán számos javaslat és módosító javaslat

született. A jogszabály-előkészítő testületekben részletesen tárgyalták az igazságügyi reform elemeit, és e megbeszélések tapasztalatait hasznosította az Országgyűlés Alkotmányügyi bizottsága is.

a) A reform első lépése az igazságügyi miniszter és a bírói hatalom helyzetének, az ún. külső igazgatásnak a rendezése volt, hiszen az igazságszolgáltatásban dolgozók és abban közreműködők, azaz a bírák (és az ügyészek) szakmai függetlenségének megteremtése együtt járt a bírászkodás technikai feltételeinek javításával, amelyről – az alkotmány és a bírósági törvény alapján is – a miniszternek kellett gondoskodnia. Az igazgatási modell megválasztása minden állam szuverén joga, amelyre egyetlen üdvözítő megoldás nem létezik, hiszen minden állam bírósági igazgatása vagy öngazgatása részben történelmi hagyományainak (például jogállami tradícióinak) a következménye, részben pedig tudatosan és körültekintően meghozott politikai döntés eredménye. A szocializmus hagyatéka⁴⁸ miatt az igazgatás kérdése a magyar igazságügyi rendszerváltás kardinális kérdése volt: ez a nagyon fontos kérdés hazánkban a bírói függetlenség legmeghatározóbb elemévé vált. Pedig – ahogyan ezt számos kutató megállapította – az igazgatási modell önmagában, bármelyik megoldását választja is a jogalkotó, még nem lehet garanciája a bírói függetlenségnek, hiszen „minden esetben az adott ország igazságszolgáltatási szokásai, a bírák és a politika szereplőinek szerepfelfogása és szokásrendszere határozza meg az optimális megoldást.”⁴⁹

A szocialista jogfelfogás a bírói függetlenség elvét – annak jogállami tartalmában – ugyan nem ismerte el, ám tagadta a bírák közvetlen utasításának jogát is. A volt szocialista országok ezért a bírászkodásba nem közvetlenül, hanem az igazgatási jellegű eszközök számos formája (például a Legfelsőbb Bíróság elnökének politikai felelőssége, az igazságügyi miniszter felügyeleti joga, a bírói fizetések méltatlanul alacsonyan tartása) révén avatkoztak be, és ez általában a rendszerváltoztatás után is megmaradt. A bíróságoknak az igazságügyi miniszter általi igazgatása bizonyos államokban a szocialista blokk szétesése után is a miniszter kizárólagos joga volt, másutt valamiféle bírói testületekkel együtt gyakorolhatta e jogkört a miniszter.⁵⁰ Azonban magyar rendszerváltáskor (illetve már annak előkészítő fázisában is) a bírói függetlenség és igazgatás körében ennél határozottabb változás körvonalazódott: a kitűzött cél az igazságügyi miniszter általi külső igazgatás

⁴⁶ Az 1991. évi LXVII. törvény 18. §-a a következőképpen rendelkezett: „[a] Bsz. [azaz az 1972. évi IV. törvény] 62. §-a a következő (3) bekezdéssel egészül ki: „(3) Ha a bírót országgyűlési, önkormányzati képviselőjelöltként, illetőleg polgármesterjelöltként nyilvántartásba vették, ettől az időponttól a választás befejezéséig, illetőleg megválasztása esetében mandátuma igazolásáig bírói munkaviszonya szünetel. A szünetelés időtartama szolgálati időnek minősül.”

⁴⁷ SMUK Péter: *Szemelvények az 1995–1997 közötti alkotmányozási kísérletből*, In: A rendszerváltás kora (szerk.: Weber Attila), Osiris Kiadó, Budapest, 2022, 330–332.; kifejezetten alkotmányjogi elemzés

például BALOGH Éva: *Alkotmányozási eljárások Magyarországon (1989–2011)*, Debreceni Jogi Műhely, 2014/1–2, DOI: <https://doi.org/10.24169/DJM/2014/1-2/4>, www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/1_2_2014/alkotmanyozasi_eljarasok_magyarorszagon_1989_2011/.

⁴⁸ Lásd e tekintetben az alább írottakat, valamint Peres Zsuzsanna már idézett tanulmányában megfogalmazottakat. PERES *i.m.* 952–967.

⁴⁹ HACK Péter: *A bírászkodás politikai függetlenségének garanciái Magyarországon*, Fundamentum, 2002/1, 17.

⁵⁰ Uo. 19., 17.

teljes megszüntetése volt,⁵¹ annak helyébe pedig autonóm bírói testületeket szándékoztak felállítani együtdöntési, egyetértési vagy véleményezési joggal.

E reform megvalósítása valójában már közvetlenül a rendszerváltással megkezdődött, sőt, azt megelőzően is, már 1988-tól, amikor Kulcsár Kálmán igazságügyi miniszter nem gyakorolta felügyeleti jogait (1972. évi IV. törvény, 50. §⁵²) valamint alig, és akkor sem a hagyományos módon, hanem kifejezetten visszafogottan, a hatalmi ágak elválasztását, a bírói függetlenség elvének jogállami felfogását követve élt a bíróságok feletti igazgatási jogaival (1972. évi IV. törvény, 51. §).⁵³ A rendszerváltás során kitűzött cél a felügyeleti jogkörök teljes kiiktatása és a bíróságok valamiféle – még pontosan nem kimunkált – öngazgatásával való felváltása, az igazgatási jogkörök tekintetében pedig a hatalommegosztás rendszerébe illeszkedő, szűk körű, önkormányzati jogosítványokkal felruházott testületek által korlátozott (azaz nem egy személyben gyakorolandó) és törvényhez kötött igazgatási tevékenység rögzítése volt.

Bár már az első periódusban történtek ide tartozó reformok, de azok csak részlegesek, felemásak voltak. A bírák kinevezése során például elvesztette jogait az igazságügyi miniszter, az igazgatási vezetők (a megyei bíróság elnökei) kinevezése és felmentése ugyanakkor továbbra is a miniszter kizárólagos joga maradt. A bírói testületek egyetértési jogot gyakorolhattak költségvetési kérdésekben, de a bíróságok működésének dologi feltételeit továbbra is az igazságügyi miniszter biztosította, költségvetését is ő állapította meg és kezelte. Bár a bíróságok igazgatása egységes feladat lenne, a Legfelsőbb Bíróság sajátos különállása a rendszerváltással (és az azt követő közel két évtizedben) nem szűnt meg.

Ez a „vegyes” igazgatási modell kiállta az Alkotmánybíróság tesztjét és próbáit, hiszen az több határozatában állapította meg, hogy ez a megoldás megfelel a kontinentális európai jogfelfogásnak, a hatalommegosztás és a jogállamiság követelményeinek. A bírói szervezeti függetlenséget ugyanis az Alkotmánybíróság nem abszolút függetlenségként értelmezte, hanem a bíróságokat az állami hatalom egyéb szerveinek relációjában helyezte el, és így vizsgálva állapította meg, hogy a vegyes igazgatási modellben nem sérül a bíróságok függetlensége. Nevezetes határozataiban rögzítette, hogy az 51. § (2) bekezdés *a*) pontja („Az igazságügyminiszter, a bírói függetlenség sérelme nélkül biztosítja a bíróságok működéséhez szükséges személyi és anyagi feltételeket) nem alkotmányellenes, mivel ez nem szükségképpen része a bírói hatalomnak, ahogyan a *b*) pontban foglalt külső igazgatás („irányítja és ellenőrzi a bíróságok elnökeinek igazgatási tevékenységét; szabályozza a bírósági ügyvitel rendjét”) sem alkotmányértő. Emellett megállapította, hogy nem az igazgatásnak, hanem az ítélező tevékenységnek kell alkotmányos védelmet, komplex garanciarendszert biztosítani.⁵⁴

A politikai csatározásokhoz jó alapot biztosítottak az Alkotmánybíróság döntései, az 1990-es évek közepére azonban ez a megoldás mégsem elégitette ki a bíróságokat. Az évtized elején – amint láttuk – az igazságügyi kormányzat feladata volt az igazságügyi politika át-, illetve kialakítása, és a hangsúly a materiális függetlenség megteremtésén volt, nem pedig az igazgatási jellegű feladatokon. Erre az anomáliára világított rá a már érintett 1992-es kinevezési eset, amely nyomán az Alkotmánybíróság tisztázta a bírói öngazgatás jogállami követelményeit. A jogszabályalkotásban aktívan közreműködő bírák ezt követően már komplex jellegű fejlesztésben gondolkodtak: az

⁵¹ Ezt a hatáskörét Kulcsár Kálmán igazságügyi miniszter 1989. január 1-jétől, azaz már azt megelőzően, hogy e jogosítványt a törvényhozás hatályon kívül helyezte volna, már nem gyakorolta. Vö. *Alkotmánytan* (szerk.: Kukorelli István), Osiris Kiadó, Budapest, 1994, 353.

⁵² 1972. évi IV. törvény, 50. § (1)–(3) bekezdés: „Az igazságügyminiszter felügyeletet gyakorol a bíróságok általános működése felett. A felügyelet gyakorlása a bírói függetlenség elvének érvényesülését nem sértheti. Ez a rendelkezés irányadó a bíróságok elnökeinek vezetési és felügyeleti tevékenységére is.

A munkaügyi bíróságok működése felett a felügyeletet az igazságügyminiszter a munkaügyi miniszterrel és a Szakszervezetek Országos Tanácsának főtítkárával egyetértésben gyakorolja. A bíróság szervezetére és eljárására vonatkozó szabályokat, valamint a büntetőjogi, a polgári jogi, a családjogi és az igazságszolgáltatás körébe tartozó más jogszabályokat az igazságügyminiszter készíti elő, illetőleg a hatáskörébe tartozó jogszabályokat kiadja.”

⁵³ SZILÁGYI *i.m.* 225. Ennek a – már Kulcsár Kálmán igazságügyi minisztersége idején megjelent – felfogásnak a nagyszerűségét többször említi könyvében Kozmáné Váradi Katalin, aki az Ideiglenes Bírói Tanács tagjaként közvetlenül vett részt az átalakulásban. *Iustitia szolgáltatásban. Fázsi*

László beszélgetése dr. Kozmáné dr. Váradi Katalinnal (szerk.: Fázsi László–Lordovics István), Nyíregyházi Törvényszék, Nyíregyháza, 2022. Különösen III. fejezet 10. pont („A megtisztelő felkérések”).

⁵⁴ 53/1991. (X. 31.) és 38/1993. (VI. 11.) AB határozat, vö. FÜRÉSZ Klára: *Az igazságszolgáltatási szervezetrendszer átalakulása 1985/1990–2005*, In: *A magyar jogrendszer átalakulása [2007] i.m.* 176. E „vegyes” modell alkotmányosságáról azonban nem volt maradéktalanul meggyőződve az első Alkotmánybíróság valamennyi tagja. Ahogyan arra különvéleményében Adám Antal és Vörös Imre rámutatott, „a bírói függetlenség tényleges és gyakorlati megvalósulása tehát (a végrehajtó hatalom igazgatási úton – a Bsz. szerinti jogosítványok felhasználásával – történő beavatkozási lehetőségei összefüggésében) nem alkotmányos garanciákról, hanem csak és kizárólag a végrehajtó hatalom esetleges önmérsékletétől függ. Az igazságügy-miniszternek a Bsz. 51. § (1) bekezdés *a*) pontja szerinti a személyi feltételek biztosítására vonatkozó, valamint a Bsz. 51. § (1) bekezdés *b*) pontja szerinti jogosítványai tehát sértik a bírói függetlenség alkotmányos alapelvét, ezért alkotmányellenesek.” (Különvélemény az 53/1991. (X. 31.) AB határozathoz. ABH 1991. 231, 233–235.)

önigazgatás különböző formái, sőt, a teljes önkormányzatiság mellett is érveltek.⁵⁵ Ráadásul a rendszer mindennapi működése sorra hozta felszínre a problémákat.

Az átfogó igazságügyi reform további, nem elhanyagolható lépéseit azok az intézményi garanciák jelentették, amelyek biztosították a bírói függetlenség újraépítését, az igazságszolgáltatás és a végrehajtó hatalom egymástól való elválasztását. „A cél az volt, hogy hat-hét évvel a rendszerváltozást követően az ítélezési tevékenységen túl a bíróságok igazgatása is kikerüljön a végrehajtó hatalom közvetlen befolyása alól.”⁵⁶ A bírói hatalom legfontosabb sajátossága ugyanis az, hogy a másik két, „politikai” jellegű hatalmi ággal szemben állandó és semleges. Az elv megvalósítása többlépcsős folyamat volt. A demokratikus átalakulást követően a bíróságok működését alapvetően rendező 1972. évi IV. törvényt több jogszabály is módosította,⁵⁷ amelyek különösen a bíróságok irányítása és igazgatása kérdéskörét érintették.

Az 1991. évi LXVII. törvény a bírói szervezetben új bírói testületeket létesített (összbírói értekezlet, megyei bírói tanács, Országos Bírói Tanács), és a kollégiumokat (az azonos ügyszakba beosztott hivatásos bírák testületét) is új jogosítványokkal ruházta fel. A bírói testületek különösen a költségvetési, bér- és létszámfejlesztési, valamint meghatározott személyzeti és szakmai kérdések eldöntésében kaptak közreműködési lehetőséget. A bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvényben meghatározott jogosultságaiakat ezt követően testületi döntések meghozatalával gyakorolták (egyetértés, állásfoglalás, javaslatétel, véleménynyilvánítás).

A bíróságokról szóló törvény azonban nem tartalmazta a bíróságok igazgatására vonatkozó részletes szabályokat. Az 1991. évi LXVII. törvény 23. § (8) bekezdésében a részletszabályok megállapítását az igazságügyminiszterre bízta, az Országos Bírói Tanács egyetértési jogához kötve. Az igazságügyminiszter ennek alapján bocsátotta ki a 9/1993. (IV. 2.) IM rendeletet (és ezzel egyidejűleg hatályon kívül helyezte a korábbi, utasítás szintű szabályokat),⁵⁸ amely alapján a megyei bírói vezetők – AB határozatnak alapot adó, kifogásolt – kinevezése 1992-ben megtörtént.

Az önkormányzatiságra épülő, önigazgató bírói modell gondolata már 1992-ben felvetődött, de ahhoz, hogy a belső rendszerben folyamatosan

erősödő szakmai önkormányzati tevékenység⁵⁹ szervezeti szintre is eljusson, egy átfogó igazságügyi reformra volt szükség, amelyre csak 1997-ben került sor. Ekkor az igazságügyi miniszter minden addigi igazgatási jogkörét az Országos Igazságszolgáltatási Tanács (OIT) vette át: ez tett javaslatot a köztársasági elnöknek a bírák kinevezésére, ez a szerv írta ki és bírálta el a legmagasabb bírói szakmai és igazgatási vezetői pályázatokat, illetve ez kapta meg az e vezetői tisztségek feletti irányító és ellenőrzési jogosítványokat is. Ez a fórum alkothatta meg a saját működésére és a bíróságokra kötelező szabályzatokat, és áttekintette a bíróságok működésének legégetőbb feladatait. Ezek közül az OIT saját megállapítása szerint is az egyik első volt a cégbíróságok helyzetének rendezése, mégpedig a hatalmas ügyhátralék ledolgozása útján.

Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács⁶⁰ a bírói önigazgatásnak „vegyes” jellegű, de a bírák meghatározó befolyásának elvén működő fóruma lett. Tagjainak 2/3-át a bírák adták.⁶¹ Az OIT működésével kapcsolatos viták elsősorban éppen az összetétel vegyes jellege miatt robbantak ki, mégpedig a bírói függetlenség értelmezése kapcsán. A totális (azaz szükségképpen formális) függetlenség elvének képviselői (akik az Alkotmánybíróság előtt támadták a tanács összetételét) szerint a külső tagok léte (különösen az oda delegált országgyűlési képviselők, azaz politikusok tagsága) nem fér össze az önkormányzati jelleggel, mivel lehetőséget ad az igazságszolgáltatás politikai befolyásolásra. A másik oldal képviselői szerint azonban a külső tagok nemhogy akadályát képezik, mint inkább elősegítik a független bíráskodás megteremtését, hiszen a szervezeti transzparenciát szolgálják.

E kérdés eldöntéséhez az Országos Igazságszolgáltatási Tanács felállításának alapját képező, jól ismert 38/1993. (VI. 11.) AB határozat⁶² adhat segítséget, amelyben az Alkotmánybíróság állást foglalt a bírói függetlenségről, mint a bírák és bírói vezetők kinevezésénél alapvetőnek tekintendő alkotmányos követelményről. Eszerint feltétlenül szükséges, „hogy a más hatalmi ághoz tartozó kinevező – vagy a kinevezést tartalmilag meghatározó előterjesztő – politikai meghatározottságának hatását, vagy a bírói hatalmi ág érdemi közrehatása, vagy más, a bírói hatalmi ágon kívüli ellensúly semlegesítse. Ez az alkotmányos követelmény a bírói és bírói vezetői tisztség választással való betöltésére is vonatkozik.

⁵⁵ Az önkormányzati igazgatás felvetésében a bírói hivatásrendhez tartozók, különösen a Magyar Bírói Egyesület járt élen. Vö. GATTER László: *Az igazságszolgáltatás reformja 1987–1997. Rendszerváltás a bíróságok igazgatásában*, KJK-Kerszöv, Budapest, 2004; SZIGETI i.m. 177.

⁵⁶ *Kondorosi Ferenc előadása*, In: *Az igazságszolgáltatás reformjának tíz éve* (szerk.: Kubovicsné dr. Borbély Anett–Virányi András), Az Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2008, 13.

⁵⁷ A legjelentősebb módosító törvények: 1989. évi XLII. törvény, 1990. évi LXXXV. törvény, 1991. évi LVI. törvény, 1991. évi LXVII. törvény.

⁵⁸ A levezetés és érvelés részletesen 38/1993. (VI. 11.) AB határozat, ABH 1993, 256, 258.

⁵⁹ Például a bírói tanácsok, az összbírói értekezletek, a bírói kollégiumok (és kollégiumvezetők) részére

biztosított hatáskörök a bírói vezetők döntéseivel szemben vagy azok helyett.

⁶⁰ Az OIT-ről részletes elemzést nyújt a legfontosabb szakirodalom megadásával LICHTENSTEIN József: *Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács*, Romániai Magyar Jogtudományi Közöny, 2006/3, 5–20.

⁶¹ 1997. évi LXVI. törvény 35. § (1) bekezdés: „Az OIT létszáma 15 fő. Tagjai: 9 bíró, az igazságügyminiszter, a legfőbb ügyész, az Országos Ügyvédi Kamara elnöke, az Országgyűlés Alkotmány- és Igazságügyi Bizottsága, valamint Költségvetési és Pénzügyi Bizottsága által kijelölt egy-egy országgyűlési képviselő. Elnöke a Legfelsőbb Bíróság elnöke.”

⁶² 38/1993. (VI. 11.) AB határozat, ABH 1993, 256.

A bírói hatalmi ág közrehatásának úgy kell megnyilvánulnia, hogy abban a bírói függetlenséget és a bírói hatalmi ág semlegességét megtestesítő bírák állásfoglalása jusson kifejezésre, és állásfoglalásuk érdemi befolyást gyakoroljon a kinevezésre.”

A bíróságok igazgatási rendszerének gyökeres átalakítása tehát az Országos Igazságszolgáltatási Tanács (OIT) felállításával megvalósult, de ide sorolható a bíróságok és a politikai rendszer következetes elválasztása is. A reformot követően ugyanis sem a végrehajtó hatalom, sem a pártpolitika részéről nem volt lehetséges a bíróságok működésének akár szervezeti, akár személyzeti, akár pedig adminisztratív módon való befolyásolása. A jogalkotó ugyanis minden közvetlen és meglehetősen – egyes értékelések szerint Európában is egyedülállóan – széles önigazgatást biztosított. „Még a hazai rendszerhez leginkább hasonlóságot mutató Franciaországban, Portugáliában és Spanyolországban is az igazságügyi kormányzat része a bíróságok költségvetése, az olyan államokban pedig, mint például Ausztria vagy a Cseh Köztársaság, nem is létezik a mi OIT-unokhoz hasonló szervezet, a bírósági belső igazgatás legfeljebb csak tanácsadó szerepet tölt be.”⁶³

A rendszerváltást követően a bíróságok szervezeti függetlensége egyre jobban megerősödött. Az 1997. évben elfogadott új bírósági szervezeti és jogállási törvény, az 1997. évi LXVI. törvény és az 1997. évi LXVII. törvény egyes vélemények szerint a függetlenséget „abszolút szintre” emelte, amely – egy szervezetszociológiai vizsgálati megállapítás szerint – akár a hatalmi ágak egyensúlyát is veszélyeztette.⁶⁴

A külső igazgatás járulékos, de nagyon fontos kérdése továbbá a bíróságok költségvetési helyzetének rendezése. Annak ellenére, hogy az Alkotmánybíróság – egyebek mellett – már a 28/1995. (V.19.) számú határozatában⁶⁵ hangsúlyozta a bíróságok költségvetési önállóságának fontosságát, mint a hatalommegosztás elvéből következő kritériumot, ennek kapcsán igazán nehézkes volt az előrehaladás. Az 1991. évi LXVII. törvény az Országos Bírósági Tanács létrehozásával párhuzamosan csupán azt rendezte, hogy ettől kezdve az OBT egyetértése szükséges a bíróságok éves költségvetésének előterjesztéséhez, a bírósági költségvetésnek a megyei bíróságok közötti felosztásához, a bér- és létszámfejlesztésnek a megyei bíróságok közötti

felosztásához. Az 1997. évi LIX. törvény (alkotmánymódosítás) és a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény alapján az OIT kapta meg a hatáskört, hogy a költségvetésre vonatkozó jogkörében készítse el és nyújtsa be a Kormányhoz a bírósági fejezetre vonatkozó költségvetési javaslatot, valamint az előző évi költségvetés végrehajtásáról szóló beszámolót, továbbá gyakorolja a bírósági fejezet gazdálkodásával összefüggő feladatokat. E jogkörében eljárva az OIT közvetlenül irányította a belső ellenőrzést és a bírósági fejezet felügyeleti, pénzügyi ellenőrzését.⁶⁶ Az OIT (illetve annak elnöke) számára a törvényben biztosított e hatáskörök igencsak vitathatók voltak a gyakorlatban. Amellett, hogy az OIT működésének egészét sem tartották kellően hatékonynak, a bírák elsősorban azt kifogásolták, hogy „az elnöknek nincs intézményesített kapcsolatrendszere a megyei bíróságok elnökeivel, szűk az egyszemélyi döntési jogköre az elnöknek, a költségvetési fejezeten belül pedig az elnök átcsoportosítási jogkörének gyakorlása követhetetlen”.⁶⁷

2002-ben módosította az országgyűlés a bírósági és az ügyészségi szervezeti törvényt is, amely az igazságszolgáltatás mint önálló hatalmi ág megerősítését szolgálta, hiszen e költségvetési fejezetek előterjesztésére ettől kezdve nem az Igazságügyi Minisztérium, hanem az OIT elnöke illetve a legfőbb ügyész vált jogosulttá. Ennek következtében jelentősen nőtt a bíróságok költségvetési támogatása is, amely feltétlenül hozzájárul a bíróságok független és zavartalan működéséhez.

Az esetleges költségvetési átcsoportosításokkal kapcsolatos aggályok azonban – legyen az átcsoportosítás az OIT elnökének joga, vagy legyen arra lehetősége a költségvetés tervezése során a kormánynak, esetleg magának az országgyűlésnek – hosszú időre megmaradtak. Még a 2000-es évek elején is igényként merült fel⁶⁸ a bíróságok teljes költségvetési önállósága. Ezt az igényt az általunk e tanulmányban vizsgált időszakban nem is volt képes a törvényhozás teljes egészében rendezni.⁶⁹

b) A szervezeti reform másik eleme az egységes bírósági szervezet elvének megvalósítása, a Legfelsőbb Bíróság sajátos jogállásának rendezése, pontosabban annak megszüntetése volt. A Legfelsőbb Bíróság az 1972. évi bírósági törvényben is önálló jogállással bírt. A törvényhozó az 1972. évi IV. törvény III. fejezetében (A bíróságok irányítása

⁶³ KONDOROSI *i.m.* 14.

⁶⁴ Például JÁVOR István: *A bíróság mint felelőtlen szervezet, kinkeserves korrupció*, Társadalomkutatás, 2014/4, 415–430. DOI: <https://doi.org/10.1556/tarskut.32.2014.4.9>.

⁶⁵ 28/1995. (V.19.) AB határozat. ABH 1995, 138. Vö. FLECK [2002] *i.m.* 31. Az Alkotmánybíróság eljárásának e módját és az ilyen tartalmú határozatokat értelmezi SÓLYOM László: *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon*, Osiris Kiadó, Budapest, 2001, 391.

⁶⁶ LICHTENSTEIN J. *i.m.* 12.

⁶⁷ *A megyei bírósági elnöki értekezlet ajánlásai és javaslatai az OIT részére*, Bírák Lapja, 2002/2, 5.; LICHTENSTEIN J. *i.m.* 15.

⁶⁸ „[...] a bírói szféra költségvetése nincs automatizmusra építve (például a költségvetés

bizonyos százalékának alkotmányi rögzítésével) hanem a kormánytöbbség dönt erről az éves költségvetésben. A mostani kormánynak tervei vannak az információk szerint arra, hogy bevezessen egy ilyen automatizmust, és ekkor kívülről teljes mértékben megközelíthetetlené válik majd a bírói szféra” – így írta le az aktuális helyzetet Pokol Béla 2003-ban. POKOL Béla: *A bírói hatalom*, Századvég, Budapest, 2003, 19.

⁶⁹ A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról megalkotott új, az Alaptörvénnyel egyszerre, 2012. január 1-jével hatályba lépett, azaz az általunk vizsgált időszakon már kívül eső jogszabály, a 2011. évi CLXI. törvény 4. §-a rendelkezett egyértelműen arról, hogy a bíróságok a központi költségvetésről szóló törvényben önálló költségvetési fejezetet alkotnak.

és igazgatása) – az igazságügyi minisztert is megelőzve – első helyen szabályozta ennek a fórumnak az ország minden más bírósága feletti elvi irányítási hatáskörét. Azonban e legmagasabb szintű bírói fórumnak nemcsak a törvény 45–46. §-ai biztosítottak különleges helyet a bírósági szervezetben (irányelveket és elvi döntéseket hozhatott, ezek érdekében pedig felhasználhatta az ítélkezés, továbbá a bejelentések és a panaszok elbírálása során szerzett tapasztalatokat, és – az igazságügyminiszterrel egyeztetett módon – közvetlenül is tájékozódhatott az ítélkezési gyakorlatról, részt vehetett a megyei bíróság kollégiumának ülésein, valamint hasznosíthatta az igazságügyminiszter és a legfőbb ügyész elemzése alapján feltárt adatokat, az állami, valamint a társadalmi szervek kezdeményezéseit, tájékoztatásait és adatszolgáltatásait, valamint a tudományos kutatások eredményeit), hanem elnökének és bírúinak eltérő jogállása és a rá vonatkozó igazgatási szabályok specialitása is különleges helyet jelölt ki számára a bírósági szervezetben.⁷⁰

A Legfelsőbb Bíróság különállása nyilvánvalóan nem fért össze a bíróságok egységességének elvével. Annak megszüntetésére azonban sem a rendszerváltást követően, sem pedig az 1997-es nagy reformban nem került maradéktalanul sor. Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnöke – hivatalból – a Legfelsőbb Bíróság elnöke volt. A bírák a (bírói) kinevezést az államfőtől kapták, a Legfelsőbb Bíróság elnökét és tagjait viszont az országgyűlés választotta meg. Az ÖIT hatáskörébe tartozott ugyan a bírósági elnökök igazgatási tevékenységének irányítása és ellenőrzése (39. §-a), de ez alól – értelemszerűen – kivételt jelentett a Legfelsőbb Bíróság igazgatása feletti kontroll.

Az egységes bírósági szervezetrendszer következményének, a rendszerváltás reformjai eredményének tekintik általában a bíróságok egészének megerősítését a társadalom előtt, hiszen a bírósági szervezeti törvények meghozatala továbbra is – ahogyan ezt az MDF–SZDSZ-paktumot jogszabályba foglaló 1990. évi XL. törvény elrendelte – kétharmados többséget igényelt, és a Legfelsőbb Bíróság elnökének megválasztása is csak ilyen többséggel történhetett. (Ezzel szemben az ügyészségre vonatkozó törvény elfogadásához vagy módosításához, és a legfőbb ügyész megválasztásához sem kellett kétharmados támogatottság.)⁷¹

Az egységes bírósági szervezet elvének érvényre juttatása vezérelte a jogalkotót egy másik, még 1991-ben keresztül vitt reform során is. A rendes bíróságok kizárólagossága érdekében ugyanis az 1991. évi LVI. törvénnyel megszüntette az addig különbírtóságként működő katonai bíróságokat. A katonai különbíróságok helyett a katonai ügyeket az akkori megyei bíróságokon alakítandó katonai tanácsok elé utalta. (A kívánt egységesítési célt

nyilván elérte, azonban ezzel a magyar jogrendszernek több mint fél évezreden keresztül megvolt hagyományos intézményét, a katonai különbíróságokat adta át a történelmi múltnak.)

c) A reform szükségképpeni eleme, fontos szervezeti garancia volt a Legfelsőbb Bíróság hatáskörelvonási jogának megszüntetése is. A Legfelsőbb Bíróság speciális helyzetéből adódott elnökének az 1972. évi IV. tv. 33. § (2) bekezdés a) pontja szerinti joga, amely szerint a Legfelsőbb Bíróság elnöke bármely bírósági ügy iratait az eljárás bármely szakában magához kérhette és ügyeket (1990-től már csak másodfokú elbírálásra) a Legfelsőbb Bíróság hatáskörébe vonhatott, valamint bármely bíróság jogerős határozata ellen törvényességi óvást emelhetett.

Ezt a jogkört elsőként az 1989. évi XLII. törvény korlátozta. A bírósági törvényben megadott hatásköri felsorolásból ezt követően a törvényességi óvás kezdeményezésének joga került ki a törvényességi óvás intézményének megszüntetésével⁷² (1993. január 1. napjától), majd a teljes hatáskörelvonási jogot megszüntette az új bírósági szervezeti jogszabály, az 1997. évi LXVI. törvény. Ebben a Legfelsőbb Bíróság már egy olyan jogorvoslati fórumként jelent meg, amelynek ítélkezési hatáskörébe a törvényben meghatározott ügyekben a megyei bíróság vagy az ítélőtábla határozata ellen előterjesztett jogorvoslatok valamint a felülvizsgálati kérelmek elbírálása tartozik, ám ennek során nem sérthette meg a törvény 11. §-ában foglalt elvet, amely szerint senki sem vonható el törvényes bírától.⁷³ Emellett a Legfelsőbb Bíróság a törvény szerint döntvényalkotási jogot gyakorolhat jogegységi határozatok formájában.⁷⁴

Az 1997. évi reform egyik kiemelkedő eredménye ennek a szervezeti és igazgatási törvénynek a megszületése, és ezzel együtt a Legfelsőbb Bíróság igazgatási különállásának nagyrészből megszüntetése volt.

d) A Legfelsőbb Bíróság elnöke országgyűlés általi beszámoltatásának és válaszadási kötelezettségének megszüntetése a politikai befolyásmentesség szervezeti garanciájának tekinthető, ezért röviden itt kell erről is megemlíteni. A régi szocialista felfogásnak megfelelően a választott tisztviselők beszámolási kötelezettséggel tartoztak választóiknak. Az alkotmány és az 1972. évi IV. törvény 34. §-a szerint a Legfelsőbb Bíróság elnökét – négy évre – az országgyűlés, elnökhelyetteseit – határozatlan időre – a Népköztársaság Elnöki Tanácsa választotta, így e szervezethez tartoztak beszámolási kötelezettséggel is. A Legfelsőbb Bíróság elnökének széles körű politikai felelőssége volt, az Alkotmány 27. §-a szerint az Országgyűlés tagjai kérdést intézhetek hozzá. Ezt a lehetőséget a politikai erők nem is hagyták kihasználatlanul: eszközül használták a legfőbb bírói fórum (és általa a teljes bírói kar) befolyásolásra.⁷⁵

⁷⁰ E kivételes rendelkezéseket az 1972. évi IV. törvény 29–37. §-ai tartalmazták.

⁷¹ „Ennek oka az volt, hogy perspektivikusan az ügyészséget a kormány alá akarták rendelni.” – vélekedett Szilágyi Péter. Vö. SZILÁGYI *i.m.* 222.

⁷² A törvényességi óvást, mint az alkotmánnyal össze nem férő, az államszocialista jogrendszerekre jellemző rendkívüli jogorvoslati formát az

Alkotmánybíróság – Sólyom László előadóbírói javaslatát elfogadva – a 9/1992. (I.30.) AB határozattal semmisítette meg. ABH 1992, 59, 59–71.

⁷³ 1997. évi LXVI. törvény 25. § a) és b) pont.

⁷⁴ Uo. c) pont.

⁷⁵ Az ítélkező tevékenység felett még ennél is nyilvánvalóbb volt az igazságügyminiszternek a

A rendszerváltással egyidőben – jogállami megoldásként – kikerült az alkotmányból a Legfelsőbb Bíróság elnökének konkrét ügyre vonatkozó interpellálhatósága és beszámolási kötelezettsége, mint a politikai befolyásolás egyik lehetséges eszköze. (Azzal kapcsolatban, hogy a legfelsőbb bírói fórum elnöke – akár OIT elnöki minőségében – évente beszámolt az országgyűlésnek a bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében kifejtett tevékenységről, a bírói függetlenség vonatkozásában nem merülhet fel alkotmányos aggály.)

e) Végül a szervezeti garanciák körében kell említést tennünk a négy szintű bírósági szervezetrendszer helyreállításáról is. Az igazságszolgáltatás iránti igény a rendszerváltás után különösen erős, új lendületet kapott. A jogállami átalakítás célja és a megnövekedett igények sürgetővé tették a Legfelsőbb Bíróság mielőbbi tehermentesítését. Emellett pedig az is a gyökeres reform mellett szólt, hogy az új érában a törvényhozás a Legfelsőbb Bíróságnak a végsőfokú ítélkezés mellett egy régi-új szerepet is szánt: a jogalkalmazás egységesítését, egy mind homogénebb bírói gyakorlat kialakítását. Ez a korábbi döntvényalkotási jog felújításával, új életre keltésével válhatott valóra, amelyet azonban az aktuális helyzetben szinte teljesen ellehetetlenített – de mindenestre elnehezített – a felsőbb bíróságnál felhalmozódott hatalmas ügyhátralék. Ahhoz, hogy a Legfelsőbb Bíróság e feladatra alkalmassá váljék, szükség volt a jogorvoslati rendszer átszervezésére. Ennek módja az 1997. évi reform szerint a négy szintű bírósági fórumrendszer visszaállítása, azaz az ítélőtáblák újrafelállítása volt.

Az 1990-es évek közepén indított átfogó módosító koncepció egyik kardinális eleme volt az igazságszolgáltatási szervezetrendszer átalakítása. Amikor az 1872 óta, a polgári időszakokban mindvégig működött négy szintű bírósági szervezetrendszert „a szocializmus építésének útján”

megszüntették, és helyébe egy háromszintű fórumot (városi bíróságok, megyei bíróságok, Legfelsőbb Bíróság) hoztak létre, még azzal számoltak a vezető ideológusok, hogy – a marxizmus-leninizmus tanainak megfelelően az állam előbb-utóbb elhal, így nem lesz szükség a bíróságokra sem. Ez azonban nem következett be: a népköztársasági időszakban (1949–1989) is folyamatosan működött az igazságszolgáltatás gépezete,⁷⁶ sőt, az utolsó években a Legfelsőbb Bíróság már olyan hátralékokat görgetett maga előtt, amely miatt egy-egy törvényességi felülvizsgálati kérelem elbírálására éveket kellett várni.

Az 1997. évi reformlépés e tekintetben az ítélőtáblák újrafelállítását jelentette. Az ezt lehetővé tevő alkotmánymódosítás (1997. évi LIX. törvény) története jól tükrözi az egész igazságügyi reform kétarcúságát: akarta is azt a törvényhozás, meg nem is. Az ítélőtáblai székhelynek jelentkező tizenegy várost⁷⁷ a kormány sokallotta. A történelmi érvek nem győzték meg, hiszen a hajdani 11 tábla „Nagy-Magyarországon,” az 1997-eshez képest háromszor akkora országterületen működött. Aktuálisan nyilván arányosan kevesebbet képzeltek el: az első javaslatok szerint egyet mindenképpen Budapesten, egyet a keleti és egy harmadikat a nyugati országrészben. A döntést arról, hogy további táblákra volna-e szükség, és azok hová kerülhetnének, későbbre hagyták, ami nem egyszerűsítette és semmiképp sem gyorsította az ítélőtáblák felállításának folyamatát. Ahogyan ezt Vastagh Pál akkori igazságügyminiszter egy későbbi visszaemlékezésében fogalmazta: „nem volt bátorsága a kormánynak, hogy a székhelytörvény kétharmados legyen, ami aztán később apropót teremtett arra, hogy a törvény egyszerű többséget igénylő jellegéből kiindulva megváltozzon ’98 őszén a szabályozás, és ez mintegy négy esztendővel elhalasztotta a teljes szervezeti kiépülést...”⁷⁸

felügyeleti jogából adódó befolyása: „Az ítélkezési elvi irányítása ugyan a Legfelsőbb Bíróság feladata volt, de az igazságügyminiszter [...] a bíróságok szakmai, ítélkezési tevékenységét is folyamatosan vizsgálta és a gyakorlat egységesítése érdekében elemezte is. A végrehajtó hatalom korabeli befolyását jellemzi például az is, hogy a Legfelsőbb Bíróság kollégiumi ülésein tanácskozási joggal részt vett az igazságügyminiszter és a legfőbb ügyész képviselője, a munkaügyi témákban a munkaügyi miniszter és a SZOT főtitkárának képviselője.” KECSKÉS László–CSÖNDES Mónika–GARAMVÖLGYI Róbert–METZINGER Péter–NEMESSÁNYI Zoltán–TILK Péter: *Átvilágító tanulmány a magyar igazságszolgáltatás helyzetéről és az 1997. évi reformtörvények hatályosulásáról*, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2007, 81–82. „Az igazságügyminiszter bíróságok felé irányuló jogositványainak másik csoportját az általános működés feletti felügyelet alkotta, aminek az volt a rendeltetése, hogy az ítélkezést a kormány igazságügyi politikájának megfelelő irányba befolyásolja.” HACK Péter: *A büntető igazságszolgáltatás szervezete. Függetlenség, számonkérhetőség és a büntetőeljárási rendje* (PhD értekezés), Budapest, 2007, 68.

⁷⁶ Az kétségek nélkül igaz, hogy a bíróságok működésében ebben a korszakban az ún. „szocialista

törvényesség” szolgálatába állították. Bővebben PERES *i.m.*

⁷⁷ *IM Bírósági Igazgatási Főosztály 46.120/1997. sz. tájékoztatója az ítélőtáblák területi elhelyezéséről és bírói létszámáról*, 1997. március 14. Az Igazságügyi Minisztérium Műszaki Főosztálya az ország nyugati régiójában Győr, Kőszeg, Zalaegerszeg, Veszprém, Kaposvár és Pécs, míg a keleti országrészben Miskolc, Debrecen, Szolnok, Szentes és Szeged lehetőségeit – és a városok vállalásait – tekintette át 1997 februárjában, és az előkészítés körében a minisztérium részletes prognózist készített a várható ügyszámokról is. A Bírósági Igazgatási Főosztály előkészítő anyagában a keleti régió székhelyeként (mindkettő alkalmazásának megállapításával) csak Debrecen és Szolnok szerepelt, Szeged egyáltalán nem. A Műszaki Főosztály március 14-i keltezésű feljegyzése szerint pedig, amely az elhelyezési ajánlatok és költségek alapján állított sorrendet, a sorrend: Szolnok, Debrecen, Szentes, Szeged és „versenyen kívül” Miskolc.

⁷⁸ *Vastagh Pál nagykövet, volt igazságügy-miniszter nyitó előadása*, In: *Az igazságszolgáltatás reformjának tíz éve* (szerk.: Kubovicsné dr. Borbély Anett–Virányi András), Az Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2008, 11.

A szervezeti átalakítás első tervezete szerint öt ítélőtábla kezdte volna meg működését két lépcsőben: 1999. január 1-től és legkésőbb 2003. január 1. napjától (1997. évi LXIX. törvény). Ez a törvény azonban azon túlmenően, hogy a felállítandó táblák székhelyeit és illetékességi területeit rögzítette, semmilyen konkrét rendelkezést nem tartalmazott. A törvényhozás nyilvánvalóan későbbre tervezte ezek kimunkálását.

Az országgyűlés 1998. december 8-án elfogadta azt az igazságügyi salátatörvényt, amelynek utolsó szakasza alapján az egy évvel azelőtt született törvény hatályát veszítette.⁷⁹ Ezt követően a kormány az igazságszolgáltatás személyi és dologi feltételeinek részletes felmérése⁸⁰ után – nagyjából az 1868-as előzményhez⁸¹ hasonló logika mentén – egyetlen „Országos Ítélőtábla” felállítására lett volna, amelyre vonatkozóan az országgyűlés 1999-ben el is fogadott egy törvényt (1999. évi CX. törvény). Ez a jogszabály részletesen rendezte a tábla feladatát, hatásköreit, és kidolgozta az eljárási törvényeknek a megváltozott jogorvoslati renchez igazított részletszabályait is. A hatálybalépést úgy szabályozta, hogy eljárásjogi rendelkezéseit 2000. január 1. napjától már alkalmazni kellett, az Országos Ítélőtábla (és a Fellebbviteli Főügyészség) felállítására és az ezzel összefüggő intézkedésekre pedig 2002. szeptember 1. napjától került volna sor. E jogszabálynak az a rendelkezése, amely egyetlen ítélőtábla felállítását rendelte el, az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nem volt összeegyeztethető az Alkotmánynak az 1997-es módosítás alapján hatályos szövegével, amelyben többes számban szerepelt az ítélőtáblák kifejezés, ezért megállapította a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányértést.⁸² Az országgyűlés 2002. december 31-ig kapott haladékot az Alkotmánybíróságtól a mulasztás (Erdei Árpád és Harmathy Attila alkotmánybírák különvéleménybe foglalt álláspontja szerint nem mulasztás, hanem alkotmányellenes törvényalkotás) orvoslására, amely végül 2002 nyarán, a 2002. évi XXII. törvénycikkkel történt meg. Ebben a törvényhozás megállapította a felállítandó ítélőtáblák székhelyeit és illetékességi területeit, valamint – ismét két lépcsőben – rendelkezett tényleges működésük megkezdéséről.⁸³

A szervezet bővítésével együtt járt a bírói hatáskörök és az adminisztratív feladatok fokozatos rendezése is. Ennek első lépése az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló 1999. évi LXVIII. törvény elfogadása, majd ennek az 1999. évi CX. törvénnyel történt kiegészítése volt, amely utóbbi jogszabály rendelkezett a bírósági ügyintézői státusz létrehozásáról és a munkakör tartalmáról. 2001. március 1. napjától a bíróságok önálló ügyintézésre

feljogosított, felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező tisztviselőket alkalmazhattak, akik a jogszabályban pontosan meghatározott ügykörökben eljárva, a bíró irányítása és felügyelete mellett, de önálló felelősséggel működnek, ekként segítik a bírák érdemi ítélkező tevékenységét. Ezt követően 2002-ben rendezték a bírósági ügyvitel szabályait (14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet és 4/2002. OIT határozat), és e vonatkozásban azóta is számos módosító jogszabály született.⁸⁴

A szervezeti garanciák kiépítésének folyamatát tekintve az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „a bírói függetlenséget igazgatási oldalról sem korlátozhatják a szervezeten belüli, praktikus szempontokon alapuló intézkedések, vagy a szervezeten kívülről eredő, célzerűségi megfontolások.” „A jogalkotóra mindez azt a kötelezettséget hárítja, hogy az ítélkezési tevékenységgel szorosan összefüggő igazgatási szabályok megalkotása során is az Alkotmány rendelkezéseinek megfelelően járjon el.” (ABH 2005, 202, 220–222.)⁸⁵

IV.3. A bírói függetlenség eljárási garanciái

A bírói függetlenség személyi és szervezeti garanciái mellett harmadsorban az eljárási garanciákat kell megemlítenünk. Ezek egy része olyan, amely a szocialista jogrendben is szerepelt a jogszabályokban, így – azt gondolnánk – nem szükséges azokat visszaépíteni. Ide tartoznak mindenekelőtt azok a normatív szabályok, mint a tárgyalások nyilvánossága vagy a védelemhez való jog (1949. évi XX. törvény, 40. §). Azonban ezek mindegyik olyan alapelv, amelyet az 1949. évi XX. törvény csak látszatra biztosított, hiszen az eljárásjogi garanciái nem voltak meg: a nyilvánosságot (igaz, csak törvényben meghatározott esetekben) ki lehetett zárni, és a védelem sem sokat jelentett a terheltek, ha csak formális volt. Ezért az egyértelmű eljárásjogi garanciákat is újra fel kellett építeni. Más alapelveket a szocialista jogrendszer után kellett újra létrehozni, életre hívni a magyar jogrendszerben. (a) Ilyen a pártatlan ítélkezéshez való jog (1997. évi LXVI. törvény, 9. §) és ezen belül, ennek részjogosítványaként a törvényes bíróhoz való jog, amit ugyanezen törvény 11. § (2) bekezdése fogalmazott meg. E rendelkezés értelmezésével az Alkotmánybíróság is többször foglalkozott. Egyik határozatában azt állapította meg, hogy „a törvényes bírótól való elvonás tilalma – az önkényes ügyelosztási renddel szemben – az eljárás résztvevőit megillető biztosíték, aminek csak egyik eleme a Bszi. [az 1997. évi LXVI. törvény] szabályaira épülő szolgálati beosztás szisztémája.

⁷⁹ Az igazságszolgáltatással kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 1998. évi LXXI. törvény.

⁸⁰ 80/1998. (XII. 16.) OGY határozat az ítélőtáblák és a fellebbviteli főügyészségek felállításával kapcsolatos feladatokról.

⁸¹ BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: *A bírói függetlenség garanciái (1848–1948)*, Kúriai Döntések–Bírósági Határozatok, 2023/5, 933.

⁸² 49/2001. (XI. 22.) AB határozat, ABH 2001. 351. Bővebben MEGYERI-PÁLFFI Zoltán: *Ítélőtáblák és épületek Debrecenben egykor és napjainkban*, In: 15

éves a Debreceni Ítélőtábla épülete (szerk.: Szilágyiné Karsai Andrea), Debreceni Ítélőtábla, Debrecen, 2021, 31.

⁸³ HÍDVÉGI Márta: *Az ítélőtáblák*, In: A táblabíróságokról (szerk.: Lábady Tamás–Décsei Katalin), Pécsi Ítélőtábla, Pécs, 2004, 17–43.

⁸⁴ A bírósági ügyintézők feladatait kormányrendeleti szintű jogszabály rendezte: 56/2008. (III. 26.) Korm. rendelet.

⁸⁵ Részlet a 97/2009. (X. 16.) AB határozat indokolásából. ABH 2009, 870, 879.

Annak megítélésekor, hogy a konkrét ügyben ki tekinthető törvényes bírónak, ugyanilyen súllyal jönnek számításba – többek között – az eljárási törvénynek a hatáskörre, illetékességre, a jogorvoslati rendre és a tisztességes eljárás követelményének biztosítására vonatkozó további rendelkezései. Az pedig éppen a törvény előtti egyenlőség érvényesülését szolgálja, hogy az említett jogszabályok mindenki számára olyan bíró közreműködését garantálják, akitől az ügy tárgyilagosa megítélése nyilvánvalóan elvárható.”⁸⁶

Ez az alapelv azonban a rendszerváltás környékén még nem nyert konkrét tartalmat például az automatikus szignálás – utóbb polgárjogot nyert – intézménye révén. A bírósági vezetők kézi szignálása ugyanis lehetőséget adhat az ügyek törvényes útjának, ezzel együtt esetleg a kimenetelének befolyásolására. A törvényes bírótól a felek tisztességes eljárásra és ügyük észszerű határidőn belüli elintézésére is jogosultak – e fogalmak tartalmát is az Alkotmánybíróság fejtette ki a rendszerváltástól az Alaptörvény elfogadásáig eltelt több mint húsz év alatt. Amennyiben e jogok sérülnének, az ügyfél kártérítésre illetve sérelemdíjra tarthat igényt a bíróságtól (azaz a felelősség a rendszerváltás utáni szabályozásban nem a végső fokon, jogerős ítéletet meghozott eljáró bírót, hanem a bírósági szervezetrendszer terheli, mégpedig objektíven, azaz függetlenül a konkrét ügyben eljáró bíró magatartásának felróhatóságától.)

Egyetértőleg idézzük e tekintetben Ravasz László megállapítását, aki szerint „az egyéni bírói függetlenség hiánya esetén rendszerszinten nem biztosítható a tisztességes eljáráshoz való jog a peres felek vagy vádlottak részére a bírósági eljárások során. Ezzel kapcsolatban szükséges azonban kiemelni, hogy az egyéni bírói függetlenség nem abszolút jellegű, így nem korlátlan. [...] A tisztességes eljáráshoz való jog olyan abszolút jellegű alkotmányos jog, amellyel szemben semmilyen egyéb jogelv vagy alkotmányos jog nem állhat, még a bírói függetlenség sem. [...] A bírói függetlenség nem önmagában és nem önmagáért létező jog, hanem azt csak a tisztességes eljáráshoz való jog garanciális szabályának lehet tekinteni.”⁸⁷

b) Az eljárási garanciák másik, szintén a rendszerváltással egyidőben jelentkezett csoportja a bírósági hatáskörök fokozatos kibővítése volt. A hatáskörök egy része a rohamosan erősödő gazdasági és társadalmi aktivitás kezeléséhez volt szükséges, más részük pedig az új jogszabályokban biztosított alapvető jogok védelme érdekében jöttek létre. Az első csoporthoz tartozott például már 1988-ban a gazdasági társaságokról szóló törvény rendelkezése, amely a társaságok bejegyzésével, megszüntetésével és működésük törvényességi ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat utalta bírósági hatáskörbe. Ezt követően 1989-ben a társadalmi szervezetek nyilvántartásával, működésük rendjével és feloszlásával összefüggő feladatokat kapták meg a bíróságok. Ugyanebben az évben adott a jogalkotó közigazgatási jogvédelmet a gyűlések bejelentőinek arra az esetre, ha a rendőség

megtiltotta volna a gyűlés megtartását, és a sztrájk szervezőinek is, ha vitásá válna a sztrájk jogszerűsége (1989. évi II., III. és VII. törvények). 1991-ben pedig már odáig jutottak a reformok, hogy törvényben tették általánossá a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatának lehetőségét. Ennek a hatáskörbővítésnek csak kisebb részben van közjogi relevanciája, sokkal nagyobb azonban a rendelkezések legitimációs hatása: az állampolgárok egyre többször találkozhattak a bírósággal, fordulhattak oda, és találhattak jogvédelmet a hatóságokkal szemben. Azaz a bíróság mint független hatalmi ág lett hirtelen egyre transzparensabb, ráadásul sok esetben valódi, hatékony jogvédelmet tudott nyújtani – és ezzel a társadalomban a bíróság tekintélye, elfogadottsága növekedett. Ez elősegítette, hogy az emberek gyorsabban szakítsanak a szocializmusnak a bíróságokról általában terjesztett képével (a bíróságoknak, bírói munkának nincs presztízse, a szakma elnöiesedik, nincsenek megfelelő jövedelmek, a bíróságok pártirányítottak, befolyásolhatók, nem érvényesülnek az eljárási jogok – és az állam egyébként is elhal...), és hamarabb jussanak el arra a felismerésre, hogy a rendszerváltás az ítélezésben valóban fordulatot hozott. Ez pedig magával hozta a bíróságokba vetett bizalom növekedését és a mind tömegesebb bírósághoz fordulást (amelyről korábban már volt szó).

c) Közvetlenül a rendszerváltással megjelent eljárási garanciák közé sorolható a törvényességi óvás intézményének mint speciális jogorvoslatnak az alkotmánybírósági megsemmisítése.⁸⁸

A szocialista jogrendszerben az 1950. évi 46. törvényerejű rendelet vezette be az addigi kétfokú helyett az egyfokú jogorvoslatot. 1953-tól, a szocialista Pp.⁸⁹ hatálybalépésétől egyszerűsödött a perorvoslati rendszer, hiszen – az előbbiektől szerint – a fellebbvitel egyfokúvá vált, az igénybe vehető perorvoslati lehetőségek száma pedig háromra csökkent. A korábbi eljárásjogi kódexben ismert felülvizsgálat jogintézményét megszüntették, s „helyette” a szovjet felülvizsgálati óvás mintájára új intézményt vezettek be. Az 1952. évi Pp. hatályba lépésével az igazságügyminiszter felügyeleti jogköre e tekintetben megszűnt: a Pp. szerint a legfőbb ügyész az eljárást vált jogosulttá, hogy a jogerős határozat ellen a törvényesség érdekében perorvoslatot nyújtson be, de csak kivételes esetben, jogszabálysértésre hivatkozással. 1953. január 1-jén azonban még nem alakították ki az ügyészi szervezet, ezért a hatáskört az igazságügyminiszter gyakorolta. Az 1953. évi 13. törvényerejű rendelet szerint a legfőbb ügyész már nemcsak az eljárást befejező és felfüggesztő, hanem bármely jogerős határozat ellen, és nemcsak törvénysértés, hanem megalapozatlanság esetén is emelhetett törvényességi óvást. Ennek eredményeként ez az elvileg csak rendkívüli esetben alkalmazható jogintézmény szinte harmadfokká, „jogorvoslati jellegűvé” vált az elvileg egyfokú perorvoslati rendszer „biztonsági szelepeként”.⁹⁰

⁸⁶ Vö. 993/B/2008. AB határozat. ABH 2009, 2352, 2354–2355.

⁸⁷ RAVASZ *i.m.* 61.

⁸⁸ 9/1992. (I. 30.) AB határozat. ABH 1992, 59.

⁸⁹ 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról.

⁹⁰ Uo.; PAKSI Gábor: *Az új felülvizsgálati szabályok a Legfelsőbb Bíróság eljárásában*, Jogi Fórum (publikáció), Budapest, 2004. [www.jogiforum.hu/files/publikaciok/paksi_gabor-uj_felulvizsgalati_lb\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/paksi_gabor-uj_felulvizsgalati_lb[jogi_forum].pdf).

A polgári eljárásjog 1980–1985. évi kodifikációs reformja során javaslatok születtek, amelyek (persze korlátokkal) lehetővé tették volna a harmadfokú eljárást. A koncepciók szerint a felülvizsgálati kérelemnek helye lett volna a fellebbezés befejezése után vagy a felek egyező kérelmére a fellebbezési eljárás elhagyásával (ugró felülvizsgálat) mindazon esetben, amit a törvény nem zár ki.

Az Alkotmánybíróság 1992-ben – elsősorban annak a tisztességes eljáráshoz való jogot, a jogegyenlőséget és a jogbiztonságot sértő, diszkrecionális alkalmazási lehetőségére hivatkozva – pro futuro hatállyal, az év végével semmisítette meg a törvényességi óvást.⁹¹

d) Az utolsóként említhető garancia-kísérlet a kétfokú rendes jogorvoslati struktúra visszaépítése, amely lehetett volna a törvényességi óvás helyébe lépő, majd az ítéletátlak felállításával a polgári korszakok jogtörténeti mintáját visszaállító intézmény, konszenzus hiányában azonban az eljárásjogi törvények módosításaiból sorra kimaradt, és csak a közelmúltban valósult meg részlegesen.⁹²

V. Kitekintés: az „egyéb struktúrák” kiépítése

A független ítélkezés fel-, illetve visszaépítésének áttekintése nem volna teljes, és nem is tükrözné azt a jelentős változást, amellyel a 20–21. század fordulója körüli mintegy húsz évben a magyar közjogi jogalkotás meghaladta a 19. század utolsó harmadában kiépített struktúrákat. Az áttekintés lezárásaként ezért engedjék meg számunkra egy vázlatos kitekintés arra, hogy a jogalkotó az igazságszolgáltatás milyen más szereplőiről gondoskodott még a tárgyalt két évtizedben, kiegészítve ezzel a bíráskodásban megteremtett garanciarendszert. Az ombudsman, Egyenlő Bánásmód Hatóság, a mediáció, az áldozatsegítés és más intézmények létrehozása ugyanis ugyanazt a célt szolgálta, mint a személyi, a szervezeti és az eljárásjogi függetlenség megteremtése: a független és a jogállami elveknek megfelelően működő igazságszolgáltatást – csak éppen nem a jogalkalmazó ítélkező fórum, hanem a jogkereső közönség oldaláról.

Az Alkotmány módosításáról szóló 1989. évi XXXI. törvény V. fejezete rögzítette először az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jogállását. Ezt követően 1992-ben az Országgyűlés elfogadta a

személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló LXIII. törvényt, amely bevezette az adatvédelmi biztos intézményét, továbbá 1993-ban került elfogadásra a kifejezetten az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló LIX. törvény is. Ezek felhatalmazása alapján 1995. július 30-án sor került az első biztos megválasztására, a továbbiakban pedig összesen négy országgyűlési biztos kezdte meg működését, amelyek a következők voltak: az állampolgári jogok biztosa, az állampolgári jogok biztosának általános helyettese, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok biztosa és az adatvédelmi biztos. Az Országgyűlés 2007-ben megszüntette az általános helyettes tisztségét, 2008-ban pedig létrehozta a jövő nemzedékek országgyűlési biztosát. Az adatvédelmi biztos tevékenysége fokozatosan hatósági jogkörökkel bővült és kissé elkülönült a fennmaradó három biztos szerepkörétől, ebből kifolyólag a 2011-ben elfogadott, az alapvető jogok biztosáról szóló CXI. törvény meg is szüntette e tisztséget, valamint az országgyűlési biztosi szervezetet is megreformálta. A három biztos helyett a következőkben egy alapvető jogok biztosa, a különbiztosok helyett pedig két biztoshelyettes került megválasztásra. Az alapvető jogok biztosának a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettesének elsődleges feladata a jövő nemzedékeinek kortárs érdekérvényesítése, amely elsősorban a természeti és környezeti értékek megőrzésében és fennmaradásának biztosításában jelenik meg. Továbbá megválasztásra került a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettes is, aki figyelemmel kíséri a hazánkban élő nemzetiségek jogainak érvényesülését és a körükben esetlegesen előforduló problémák kezelésében is szerepet vállal.⁹³ A megszüntetett adatvédelmi biztos funkciójának betöltése céljából kialakításra került autonóm közigazgatási szerveként a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság.⁹⁴ Már 1991-ben sor került a közjegyzői szervezetrendszer reformjára⁹⁵ azzal a céllal, hogy a bíróságok terhelését csökkentsék, és a jogviták kialakulását mintegy megelőzzék. A közjegyzőknek a rendszerváltás utáni törvényhozás egyfajta jogi prevenciós szerepet szánt, amelyet megvalósíthatóvá tett a közjegyzők sajátos „köztes” helyzete.

⁹¹ 9/1992. (I.30.) AB határozat. ABH 1992, 59. Vö. LICHTENSTEIN András: *A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat elmélete és gyakorlata*, Eljárásjogi Szemle, 2018/4, 32–33. Ekkor (átmeneti megoldásként) újra bevezették a felülvizsgálati eljárást.

⁹² A büntetőeljárás koncepciójáról szóló 2002/1994. (I. 17.) Korm. határozatban már szerepelt a kétfokú rendes jogorvoslat megvalósításának igénye, azonban arra csak a 2017-ben elfogadott büntető eljárási törvény adott lehetőséget. A történelmi előzménnyel való összevetés például TÓTH Andrea Noémi: *A büntetőeljárás fő céljának érvényesülése a semmisségi panasz- és a felülvizsgálati eljárásban*, Erdélyi Jogélet, 2021/1, 171–178.

⁹³ CSINK Lóránt: *Az ombudsman*, In: *A magyar jogrendszer állapota* (szerk.: Jakab András–Gajdoschek György), MTA TK Jogtudományi Intézet, Budapest, 2016, 600–616.

⁹⁴ VARGA Zs. András: *Az ombudsman*, In: *Bevezetés az alkotmányjogba* (szerk.: Trócsányi László–Schanda Balázs–Csink Lóránt), HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2021, 304–324.; Uő: *Az ombudsman szerepe a végrehajtó hatalom ellenőrzésében*, In: *Az ombudsman intézménye és az emberi jogok védelme Magyarországon* (szerk.: Heizerné Hegedűs Éva), Az Országgyűlési Biztos Hivatala, Budapest, 2008, 82–99.; SOMODY Bernadette: *Az ombudsman típusú jogvédelem*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2010; Uő: *Az országgyűlési biztosok funkciója – a közigazgatás ombudsmani kontrollja*, Jog – Állam – Politika, 2011/Különszám, 73–84.

⁹⁵ ROKOLYA Gábor: *Egy jogi hivatásrend újjászületése és annak eredményei*, Közjegyzők Közlönye, 2017/6, 5–12.

A közjegyzői szerepvállalás az igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó egyes cselekményekben a rendszerváltás óta széles körűvé vált. A közjegyzői kamara vezet számtalan nyilvántartást, és végzi a hagyatéki eljárások mellett a fizetési meghagyások kibocsátásával kapcsolatos feladatokat is, jelentősen tehermentesítve ezáltal a bíróságokat (amelyeknek egyébként az 1990-es években folyamatosan gondot okozott a nemperes eljárások lefolytatása és nyilvántartása).

1994-ben született meg és 2000-ben módosult a végrehajtási eljárásról szóló törvény.⁹⁶ Az ennek alapján kiépült végrehajtási szervezet és eljárás csökkentette a behajtások időtartamát és költségeit, szakszerűbbé és a korábbinál átláthatóbbá váltak a végrehajtási folyamatok, amely az igazságszolgáltatás szempontjából azért különösen lényeges, mivel a végrehajtási eljárás hatékonysága az egész igazságszolgáltatás erejét és hatékonyságát tükrözi.

2002 év végén megszületett a közvetítői tevékenységről szóló törvény,⁹⁷ amely a magánjogi jogvitákban tette lehetővé a mediációt. A közvetítés rendszere 2007-től egészült ki a büntetőjogi mediációval (a büntetőeljárásról szóló törvény 2006. évi módosítása révén).

2003-ban jött létre a pártfogó felügyeleti szolgálat, amelynek feladata, hogy az igazságügyi minisztérium felügyelete alatt, országosan egységes szervezatként biztosítsa az elítéltek mind hatékonyabb és eredményesebb utógondozását (különböző, például önismereti, indulatkezelő vagy munkaerőpiaci tréningekkel). Emellett a pártfogók a bíróságok ítélkező tevékenységét közvetlenül is segítik, hiszen ők készítik a bíróságok számára a pártfogó felügyelői véleményeket és az eljárásokban szükséges környezetanulmányokat.

A komplex reform újabb lépése a 2003. évi LXXX. törvény elfogadása volt. A 2004. április 1-jével hatályba lépett törvény a jogállamiság egyik alapvető elemének, az állampolgári jogérvényesítésnek a lehetőségeit tágította azáltal, hogy a bírósághoz fordulást egy átfogó állami segítségnyújtó intézményrendszerrel könnyítette. Ennek a reformlépésnek két eleme van: egyrészt egy közigazgatási jellegű szerv, a jogi segítségnyújtó szolgálat létrehozása, amely tanácsadó, felvilágosító jellegű feladatokat lát el, másrészt pedig a közreműködő ügyvédek bárki által hozzáférhető névjegyzéke, akik a jogi problémákban ténylegesen eljárnak, az állampolgároknak valós segítséget nyújtanak.

Az Egyenlő Bánásmód Hatóságot az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény hozta létre. A hatóság szervezetét és eljárásának részletes szabályait a 362/2004. (XII. 26.) Korm. rendelet tartalmazta. Országos hatáskörű államigazgatási szerv volt, amelynek feladata az egyenlő bánásmód megsértése esetén tett panaszok kivizsgálása és az egyenlő bánásmód szempontjainak érvényesítése a közpolitikai folyamatokban.

2005 őszén született meg az áldozatsegítésről szóló törvény.⁹⁸ Az állam a bűncselekmények áldozatai számára az Igazságügyi Hivatal útján nyújt konkrét,

személyre szabott segítséget: tájékoztatást, pénzügyi segítséget kárenyhítésként, jogászai támogatást az érdekérvényesítéshez.

VI. A folyamatok összegzése

Az 1949. évi XX. törvényt az 1989-es rendszervált(oz)-tás formailag nem helyezte hatályon kívül, tartalmilag azonban vitathatatlanul új alkotmány jött létre akkor, amikor az 1989. évi XXXI. és ezt követő törvények megteremtették az 1989. október 23-án kikiáltott (III.) köztársaságot. A fokozódó társadalmi aktivitás a törvényhozásban is megjelent, és már a szűk értelemben vett rendszerváltást megelőzően jelentős reformtörvények születtek (például az 1989. évi I. törvény az Alkotmány módosításáról, amelynek legfontosabb rendelkezése az Alkotmánybíróság felállítása, az 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról, amely törvénnyel utat nyitottak a politikai pártok legális megalakulásához, működéséhez. A gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény értelmében a gyülekezési jog gyakorlása keretében békés összejövetelek, felvonulások és tüntetések (együtt: rendezvények) tarthatók, amelyeken a résztvevők véleményüket szabadon kinyilváníthatják. Az 1989. évi VII. törvény pedig az alkotmányban alapjogként biztosított sztrájkjog gyakorlásának részletszabályait állapította meg.

A szűkebb értelemben vett rendszerváltást a Nemzeti Kerekasztal (a továbbiakban: NEKA) tárgyalásai (1989. június 13.–szeptember 18.) során megszületett törvényszöveg-tervezetek (köztük a legjelentősebb az alkotmánymódosító 1989. évi XXXI. törvény volt) országgyűlés általi elfogadása, majd kihirdetése jelentette, amelyekkel a szocialista típusú népköztársaság demokratikus, többpártrendszeren alapuló köztársasággá vált. A NEKA azonban tartózkodott attól, hogy felvesse egy új alkotmány igényét. Ezt ugyanis az új (szabadon választott, s ezért immár legitim) országgyűlésre akarták bízni. 1989. október 23-án Szűcs Máttyás, az Országgyűlés elnöke Budapesten kikiáltotta a köztársaságot. A rendszerváltás alkotmányos formában, a szocialista alkotmány és a jogalkotási törvény (1987. évi XI. törvény) szabályainak megtartásával, legitim módon ment végbe.

Az 1989. évi XXXI. törvénnyel azonban (ha azt nem formai, hanem tartalmi szempontból vizsgáljuk meg) nem egyszerű alkotmánymódosítás történt, hanem érdemben új alkotmány született. Ebben az alkotmányos berendezkedésben már nincsenek fiktív rendelkezések, a legfőbb népképviselői szerv valóban az országgyűlés, a köztársasági elnök valóban kifejezi a nemzet egységét és örökdi az államszervezet demokratikus működése felett, a kormány felelősséggel tartozik az országgyűlésnek, a bíróságok valóban függetlenek, a társadalom tagjai, az állampolgárok valóban szabadon dönthetnek, választhatnak a rendelkezésükre álló lehetőségek közül. Az 1989. évi módosítással megállapított alkotmányszöveg az 1949. évi alkotmány szerkezetét követi, de tartalmát tekintve új alkotmány, amely deklarálja a parlamentáris kormányformát és a köztársasági államformát.

⁹⁶ 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról.

⁹⁷ 2002. évi LV. törvény a közvetítői tevékenységről.

⁹⁸ A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény.

Biztosítja a polgári és politikai jogokat és a jogállamiságot.

A rendszerváltás azonban nem ért véget sem 1989 őszén, sem 1990 tavaszán. Épp annak kompromisszumos jellege miatt állhatott elő az a helyzet, hogy a jogi szabályozást folyamatosan korrekcióknak vetették alá, ezért beszélhetünk elhúzódó rendszerváltásról, vagy másképp folyamatos alkotmányozásról. A berendezkedés „korrekciója” már 1990 júniusában megkezdődött az úgynevezett Antal–Tölgyessy (másképp MDF–SZDSZ) paktummal, amelyben például jelentősen lecsökkentették a $\frac{2}{3}$ -os törvények számát. A rendszerváltás tényleges tartalmát pedig az Alkotmánybíróság alkotmányértelmezése bontotta ki. Eredménye a piacgazdaság, parlamenti demokrácia, versengő többpártrendszer, az alkotmányos jogrendszer uralma. De a megoldás nem volt hibátlan. A gyors munka miatt itt-ott homályos maradt a jogszabályok tartalma, néhol az alkotmányban is megmaradtak az ellentmondások, és megmaradt az alkotmány „átmeneti jellege.” Kompromisszumos jellegéből adódóan nem voltak kielégítőek az intézményi reformok, ami folyamatos alkotmányozást s így egy elhúzódó rendszerváltást eredményezett.

A társadalom elégedetlensége az új, alkotmányos berendezkedéssel azonban elsősorban a gazdasági körülmények miatt erősödött fel az időközben eltelt nagyjából húsz év alatt. Mivel elmaradt a rendszerváltástól várt gazdasági fellendülés, élesedtek a kritikus hangok. A számtalan alkotmánymódosítás és az alkotmány elnevezése (még mindig 1949. évi XX. törvény, jóllehet sokszor és alapjaiban módosítva) erodálta a jogszabály tekintélyét is. Ráadásul a környezetünkben minden más volt szocialista ország elfogadta az új alkotmányát, csak nálunk maradt ez el. Ezért merült fel az igény a formailag is új alkotmány elfogadására, amelynek lehetőségét (több korábbi, eredménytelen kísérlet után) a 2010-es választásokon a megszerzett, alkotmánymódosításra is lehetőséget adó többség teremtette meg. Rövid előkészítés után így született meg a régi alkotmány és a jogalkotási törvény formailag tökéletes betartásával Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), amelynek tárgyalása azonban már a hatályos alkotmányjoggal foglalkozó kutatók feladata.

Felhasznált irodalom

Monográfiák, tanulmánykötetek

- [1] *Alkotmánytan* (szerk.: Kukorelli István), Osiris Kiadó, Budapest, 1994.
- [2] ANTAL Attila: *Parlamenten kívüli alkotmányozás*, Rejtjel, Budapest, 2010.
- [3] BADÓ Attila: *A bírói függetlenség egyes elemeinek összehasonlító vizsgálata*, Iurisperitus, Szeged, 2020
- [4] CSINK Lóránt: *Az ombudsman*, In: A magyar jogrendszer állapota (szerk.: Jakab András–Gajduscheck György), MTA TK Jogtudományi Intézet, Budapest, 2016, 600–616.
- [5] *Egy alkotmány-előkészítés dokumentumai* (szerk.: Kilényi Géza), Allamtudományi Kutatóközpont, Budapest, 1991
- [6] FICSÓR Gabriella: *A Debreceni Ítéltábla Büntető Kollégiumának 10 éve*, In: 10 éves a

- Debreceni Ítéltábla (szerk.: Szilágyiné Karsai Andrea), Debrecen, Debreceni Ítéltábla, 2015
- [7] FLECK Zoltán: *Bíróságok mérlegen*, Pallas, Budapest, 2008
- [8] FLECK Zoltán: *Régi és új kihívások az igazságszolgáltatásban*, Kézirat, 2005
- [9] FLECK Zoltán: *Változások és változatlanosságok – A magyar jogrendszer a rendszerváltás után*, Napvilág, Budapest, 2010
- [10] FÜRÉSZ Klára: *Az igazságszolgáltatási szervezetrendszer átalakulása 1985/1990–2005*, In: A magyar jogrendszer átalakulása 1985/1990–2005, I. kötet (szerk.: Jakab András–Takács Péter), Gondolat–ELTE ÁJK, Budapest, 2007
- [11] FÜRÉSZ Klára: *Bírói függetlenség az Alkotmánybíróság gyakorlatában*, In: Emlékkönyv Ádám Antal egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára (szerk.: Petrétai József), Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2000, 67–71.
- [12] GATTER László: *Az igazságszolgáltatás reformja 1987–1997. Rendszerváltás a bíróságok igazgatásában*, KJK–Kerszöv, Budapest, 2004
- [13] HACK Péter: *A büntető igazságszolgáltatás szervezete. Függetlenség, számonkérhetőség és a büntetőeljárás rendje* (PhD értekezés). Budapest, 2007.
- [14] HÍDVÉGI Márta: *Az Ítéltáblák*, In: A táblabíróságokról (szerk.: Lábady Tamás–Décsei Katalin), Pécs, Pécsi Ítéltábla, 2004, 17–43.
- [15] *Iustitia szolgálatában. Fázsi László beszélgetése dr. Kozmáné dr. Váradi Katalinnal* (szerk.: Fázsi László–Lordovics István), Nyíregyházi Törvényszék, Nyíregyháza, 2022
- [16] KECSKÉS László–CSÖNDES Mónika–GARAMVÖLGYI Róbert–METZINGER Péter–Nemessányi Zoltán–Tilk Péter: *Átvilágító tanulmány a magyar igazságszolgáltatás helyzetéről és az 1997. évi reformtörvények hatályosulásáról*, Pécsi Tudományegyetem Allam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2007
- [17] *Kondorosi Ferenc előadása*, In: Az igazságszolgáltatás reformjának tíz éve (szerk.: Kubovicsné dr. Borbély Anett–Virányi András), Az Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2008
- [18] KULCSÁR Kálmán: *A jog szerepe a rendszerváltozásban*, In: Magyarország a XX. században (főszerk.: Kollega Tarsoly István), I. kötet, Babits Kiadó, Szekszárd, 1996.
- [19] KULCSÁR Kálmán: *Két világ között. Rendszerváltás Magyarországon 1988–1990*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994
- [20] KÜPPER, Herbert–PATYI András: *50. § [A bíróságok feladata és függetlensége]*, In: Az Alkotmány kommentárja (szerk.: Jakab András), Századvég, Budapest, 2009
- [21] MEGYERI-PÁLFFI Zoltán: *Ítéltáblák és épületek Debrecenben egykor és napjainkban*, In: 15 éves a Debreceni Ítéltábla épülete (szerk.: Szilágyiné Karsai Andrea), Debreceni Ítéltábla, Debrecen, 2021.
- [22] POKOL Béla: *A bírói hatalom*, Századvég, Budapest, 2003.
- [23] SMUK Péter: *Szemelvények az 1995–1997 közötti alkotmányozási kísérletből*, In: A

- rendszerváltás kora (szerk.: Wéber Attila), Osiris Kiadó, Budapest, 2022
- [24] SÓLYOM László: *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon*, Osiris Kiadó, Budapest, 2001
- [25] SOMODY Bernadette: *Az ombudsman típusú jogvédelem*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2010.
- [26] STUMPF István–ERDŐS Csaba: *A törvényhozás alkotmányos kontrolljának változásai Magyarországon*, In: *Törvényhozás és alkotmánybíráskodás a Kárpát-medencében* (szerk.: Erdős Csaba–Szabó Zsolt), Budapest, Gondolat Kiadó, 2020.
- [27] SZALAI András: *A hatalommegosztás átalakulása 2010 után*, In: *Alkotmányozás és alkotmányjogi változások Európában és Magyarországon* (szerk.: Gárdos-Orosz Fruzsina–Szente Zoltán), Nemzeti Közszerkeleti Egyetem Közigazgatás-tudományi Kar, Budapest, 2014
- [28] SZENTE Zoltán: *Az Alkotmánybíróság értelmezési gyakorlata 1990–2010*, In: *Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére*, (szerk.: Deli Gergely–Szoboszlai-Kiss Katalin) Győr, Universitas, 2013
- [29] SZIGETI Péter: *A Magyar Köztársaság jogrendszerének állapota 1989–2006*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2008
- [30] SZILÁGYI Péter: *A magyar igazságszolgáltatás átalakulása*, In: *A magyar jogrendszer átalakulása 1985/1990–2005. I. kötet* (szerk.: Jakab András–Takács Péter), Gondolat–ELTE ÁJK, Budapest, 2007.
- [31] VARGA Zs. András: *Az ombudsman*, In: *Bevezetés az alkotmányjogba* (szerk.: Trócsányi László–Schanda Balázs–Csink Lóránt), HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2021, 304–324.
- [32] VARGA Zs. András: *Az ombudsman szerepe a végrehajtó hatalom ellenőrzésében*, In: *Az ombudsman intézménye és az emberi jogok védelme Magyarországon* (szerk.: Heizerné Hegedűs Éva), Az Országgyűlési Biztos Hivatala, Budapest, 2008, 82–99.
- [33] *Vastagh Pál nagykövet, volt igazságügy-miniszter nyitó előadása*, In: *Az igazságszolgáltatás reformjának tíz éve* (szerk.: Kubovicsné dr. Borbély Anett–Virányi András), Az Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2008.
- [5] FICSÓR Gabriella: *A bírói függetlenség szükségszerű kialakulása és tartalma*, A Debreceni Ítéltábla közleményei, 2016. <https://debreceniiteltotabla.birosag.hu/20160218/2016>.
- [6] FLECK Zoltán: *A bírói függetlenség állapota*, Fundamentum, 2002/1, 28–38.
- [7] GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: *Alkotmánybíróság*, In: *IJOTEN Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (szerk.: Jakab András–Könczöl Miklós–Menyhárd Attila–Sulyok Gábor), (Alkotmányjog rovat, rovatszerkesztő: Bodnár Eszter–Jakab András), 2020. <http://ijoten.hu/szocikk/alkotmybrsg>.
- [8] HACK Péter: *A bíráskodás politikai függetlenségének garanciái Magyarországon*, Fundamentum, 2002/1, 16–27.
- [9] JÁVOR István: *A bíróság mint felelőtlen szervezet, kinkeserves korrupció*, Társadalomkutatás, 2014/4, 415–430.
- [10] LICHTENSTEIN András: *A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat elmélete és gyakorlata*, Eljárásjogi Szemle, 2018/4, 31–39.
- [11] LICHTENSTEIN József: *Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács*, Romániai Magyar Jogtudományi Közöny, 2006/3, 5–20.
- [12] PERES Zsuzsanna: *A bírói függetlenség felszámolása (1945–1989)*, Kúriai Döntések–Bírói Határozatok, 2023/5, 952–967.
- [13] PETRÉTEI József: *Az Európai Unióhoz való csatlakozás hatása a magyar igazságügyi rendszerre*, Romániai Magyar Jogtudományi Közöny, 2006/1, 7–18.
- [14] RAVASZ László: *Bírói függetlenség és a tisztességes eljárásról való jog*, Debreceni Jogi Műhely, 2015/3–4. <https://ojs.lib.unideb.hu/DJM/article/view/6656/6658>.
- [15] ROKOLYA Gábor: *Egy jogi hivatásrend újjászületése és annak eredményei*, Közjegyzők Közönye 2017/6, 5–12.
- [16] SOMODY Bernadette: *Az országgyűlési biztosok funkciója – a közigazgatás ombudsmani kontrollja*, Jog – Állam – Politika, 2011/Különszám, 73–84.
- [17] SZEMÁN Felicitász: *A magyar bírósági reform*, Romániai Magyar Jogtudományi Közöny, 2006/1, 19–23.
- [18] TÓTH Andrea Noémi: *A büntetőeljárás fő céljának érvényesülése a semmisségi panasz- és a felülvizsgálati eljárásban*, Erdélyi Jogélet, 2021/1, 171–178.
- [19] VARGA Zs. András: *Tíz gondolat a jogegységről és a precedenshatásról*, Magyar Jog, 2020/2, 81–87.

Folyóiratcikkek

- [1] *A megyei bírósági elnöki értekezlet ajánlásai és javaslatjai az OIT részére*, Bírak Lapja, 2002/2, 5–7.
- [2] ANTAL Attila: *Az 1989-es alkotmány előkészítése és megalapozása*, Jog – Állam – Politika, 2011/1. 3–23.
- [3] BALOGH Éva: *Alkotmányozási eljárások Magyarországon (1989–2011)*, Debreceni Jogi Műhely, 2014/1–2, www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/1_2_2014/alkotmanyozasi_eljarasok_magyarorszag_on_1989_2011/.
- [4] BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: *A bírói függetlenség garanciái (1848–1948)*, Kúriai Döntések–Bírói Határozatok, 2023/5, 932–951.

Napilapok

- [1] D.E.: *Solt Pál az öt ítéltábla híve*, Magyar Hírlap, 1999. június 24., 3.
- [2] CS.I.: *Vita a táblákról, a védett bírákról*, Népszabadság, 1998. november 12., 4.
- [3] L.K.: *Alkotmánybírósághoz fordulnak az ítéltáblák miatt?* Magyar Hírlap, 1999. január 12., 4.
- [20] SEREG András: *A kormány visszaél a joggal – nyilatkozta a Legfelsőbb Bíróság elnöke*, Népszabadság, 1998. november 5., 4.

Gombos Katalin*
A bírói függetlenség kérdése az Európai Unió
Bíróságának gyakorlatában¹

Absztrakt

Az uniós polgárok hatékony jogvédelmét bíróságok biztosítják. Ebbe beleértendők mind a hazai fórumok, mind pedig az Európai Unió Bírósága. A bírói függetlenség kérdése régóta az uniós jog érdeklődésének középpontjában áll, hiszen az előzetes döntéshozatali eljárással létrehozott, bíróságok közötti együttműködési rendszer már az integráció korai szakaszában felvetette az előterjesztő bíróság fogalmi körén belül ennek a kérdésnek a vizsgálatát. Hasonlóan fontos kérdésként merült fel ez a témakör az alapjogi érvelés során. A Lisszaboni Szerződés sok olyan dogmatikailag is fontos változást hozott, amelynek a következményeként új szempontok szerint is vizsgálható a bírói függetlenség kérdése. A tanulmány ezt a folyamatot mutatja be, módszertanilag pedig mind a vertikális, mind a horizontális szintű bírói együttműködési formákat vizsgálja. Értékalapon, a demokratikus jogérvényesülés védelmén keresztül mutatja be a téma eljárásjogi vonatkozásait, és az Európai Unió Bírósága bírói függetlenség területén folytatott legújabb joggyakorlatának áttekintésével kíván rámutatni e jogterület új kihívásaira.

I. A bírói függetlenség fogalma és elvi alapjai

A bírói függetlenség² egyrészt a bírósági szervezet egészének függetlenségét, másrészt az ítélkező bíró függetlenségét is jelenti. A bírói függetlenség azt hivatott biztosítani, hogy sem a bírói szervezetet mint hatalmi ágat, sem pedig az egyedi ügyben eljáró bírót semmiféle befolyás ne érhesse döntésének meghozatalában. A hatalmi ágak szétválasztása folytán³ nincs lehetőség arra, hogy akár a jogalkotó,

akár a végrehajtó hatalom befolyásolja a bírói döntések meghozatalát.

Az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: Bíróság vagy Európai Bíróság) joggyakorlatában több elvi alapon is szóba került már a bírói függetlenség kérdése. Ezek a kérdések az alábbiak:

Alapjogi érvelés mentén:

- alapjogi érvelés alapján a *fair* eljárás elemei körében (függetlenség, pártatlanság)
- az Alapjogi Charta 47. cikke, a hatékony bírói jogorvoslat és jogvédelem körében (a Lisszaboni Szerződés hatályba lépése utáni kötőerővel)

Az előzetes döntéshozatali eljárásához kapcsolódóan:

- előzetes döntéshozatali eljárásban az előterjesztő bíróság fogalmának definiálása
- uniós jogrendszer sajátosságaira tekintettel a törvényes bíróhoz való jog keretein belül – vertikális viszonyban
- az előzetes döntéshozatali eljárás mint az uniós és tagállami bírák közötti közvetlen igazságügyi együttműködés garanciális eleme körében

Az igazságügyi együttműködés szervező elvéhez kapcsolódóan:

- a kölcsönös bizalom elvének tényleges működése során – horizontális viszonyban

Egyéb dimenziókkal összefüggésben:

- a hatalmi ágak elválasztásának követelménye körében
- értékalapon a jogállamiság elemeként, a tagállamok alkotmányos hagyományaira is alapítottan

II. Alapjogi érvelés

II.1. Alapjogi érvelés a *fair* eljárás elemei körében (függetlenség, pártatlanság)

Az alapjogi gondolkodás már az Alapjogi Charta elfogadását megelőzően sem volt idegen az Európai

* A szerző tanácselnök, Kúria; tanszékvezető egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Allamtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Európai Köz- és Magánjogi Tanszék. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ A tanulmány a Kúria Werbőczy István Országbíró Kutatóintézetében folytatott „A bírói függetlenség intézményes garanciái” című részletes kutatási projekt keretében készült.

² A bírói függetlenség kérdése a szakirodalomban is egyre gyakrabban tárgyalt kérdés. Lásd például BÁRD, Petra: *In courts we trust, or should we? Judicial independence as the precondition for the effectiveness of EU law*. European Law Journal, 2021/1–3 (31 May 2022), 185–210. DOI: <https://doi.org/10.1111/eulj.12425>;

GOMBOS Katalin: *A bírói függetlenség és a jogállamiság új összefüggései*, Jogtudományi Közöny, 2021/10, 440–448.; ORBÁN Endre: *A bírói függetlenség értelmezése körüli legújabb dilemmák az Alkotmánybíróság és az Európai Unió Bírósága gyakorlatában*, EU Jog–Online Szakfolyóirat, 2021/1–2, 3–15.; SILLEN, Joost: *The concept of 'internal judicial independence' in the case law of the European Court of Human Rights*, European

Constitutional Law Review, Volume 15, Issue 1, March 2019, 104–133, DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019619000014>;

BADÓ Attila: *A bírói függetlenség egyes garanciális elemeinek összehasonlító vizsgálata*, Akadémiai nagydoktori értekezés (2018) http://real-d.mtak.hu/1072/7/dc_1469_17_doktori_mu.pdf;

BADÓ Attila: *A bírói függetlenség, a tisztességes eljárás és a politika - Összehasonlító jogi tanulmányok*, Gondolat, Budapest, 2011.; KÜPPER, Herbert–PATYI András: *50. § [A bíróságok feladatai és függetlenségük]*, In: Az Alkotmány kommentárja II. (szerk.: Jakab András), Budapest, Századvég, 2009, 1737.; FLECK Zoltán: *Jogállam és igazságszolgáltatás a változó világban*, Gondolat, Budapest, 2008.

³ Elvi alapjait már a Montesquieu nevével fémjelzett teória megeremtette. Lásd részletesen MONTESQUIEU, Charles Louis de Secondat: *Európa egységéről. A törvények szelleme és a Perzsa levelek válogatott részei* (ford.: Rózsahegyi Zoltán) Phönix, Budapest, 1943; lásd még BIBÓ István: *Az államhatalmak elválasztása egykor és most*, In: Válogatott tanulmányok, 1945–1949 (szerk.: Bibó István), Magvető Kiadó, Budapest, 1986.

Bíróságtól,⁴ ami kitűnik a korai döntésektől napjainkig terjedő joggyakorlatából. Hosszú utat járt be az Európai Bíróság az 1960-as években még csak szórányosan megjelenő alapjogi érvelésétől⁵ az alapjogok védelmét egyes esetekben már az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) védelmi szintjénél is magasabb szinten megvalósító ítélkezési gyakorlatáig. Eleinte az alapjogok kérdését az általános jogelvek⁶ kategóriáján vagy a tagállamok közös nemzeti tradícióján⁷ keresztül vizsgálta a Bíróság, és gyakori volt egyes nemzetközi szerződésekre való hivatkozása,⁸ illetve saját ítélkezési gyakorlatánál hivatkozott és figyelemmel volt az EJEB gyakorlatára is.⁹

A bírói függetlenség kérdéséhez alapjogi megközelítésben a *fair* eljárás elemeinek vizsgálata körében juthatunk el. A tisztességes eljárás – az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt egyezmény (a továbbiakban: Emberi Jogok Európai Egyezménye: EJEE) 6. cikkében foglaltakra, valamint az ennek értelmezése körében született EJEB gyakorlatra is figyelemmel¹⁰ – azt foglalja magában, hogy jogsérelem esetén a bírói út megnyitásával, a törvényes bíróhoz való hozzájutással,¹¹ a fegyveregyenlőség elvének tiszteletben tartásával¹² és emellett a felek eljárási

jogait garantálva kell az eljárást lefolytatni. A tisztességes eljáráshoz való jog fogalmi körébe már az Alapjogi Charta megszületése előtti korai joggyakorlatában beleértette a Bíróság az eljáró bíróság függetlenségének kritériumát.¹³

II.2. Az Alapjogi Charta 47. cikke, a hatékony bírói jogorvoslat és jogvédelem köre (a Lisszaboni Szerződés hatályba lépése utáni kötőerővel)

Nagy előrelépés volt a 2000. december 7-én Nizzában aláírt Alapjogi Charta, amely az első alapjog-katalógus, ezzel az Európai Unió legitimációs bázisának tekinthető. Az Alapjogi Charta katalógusa széles körű alapjog-felsorolást ad, a klasszikus szabadságjogokat, az alapvető gazdasági, szociális és kulturális jogokat és a harmadik generációs alapjogokat is tartalmazza. Hibája volt ennek a dokumentumnak, hogy jogi kötőereje – elfogadásától a Lisszaboni Szerződésig – igen csekély: ünnepélyes nyilatkozat volt, ami jogilag nem kikényszeríthető. Lényeges változást hozott a jogi kötőerő szempontjából, hogy az EUSZ 6. cikk (1) bekezdésébe illesztett kereszt-hivatkozással az Alapjogi Charta a Szerződésekkel egyenértékű rangra emelkedett.

⁴ Lásd történeti visszatekintésben GOMBOS Katalin: *Az alapjogok helyzetének változása az Európai Bíróság joggyakorlata tükrében*, Jogtudományi Közlöny, 2010/2, 90–97.

⁵ Lásd a lényegesebb határozatokat C-29/69. sz. Erich Stauder kontra Ville d'Ulm – Szocialamt ügyben 1969. november 12-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1969:57.; C-11/70. sz. Internationale Handelsgesellschaft mbH kontra Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel ügyben 1970. december 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1970:114.; C-4/73. sz. J. J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1974. május 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1974:51.; C-36/75. sz. Roland Rutli kontra Ministre de l'intérieur ügyben 1975. október 28-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1975:137.; C-44/79. sz. Liselotte Hauer kontra Land Rheinland-Pfalz ügyben 1979. december 13-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1979:290.; C-260/89. sz. Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE és Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou kontra Dimotiki Etairia Pliroforissis és Sotirios Kouvelas és Nicolaos Avdellas és társai ügyben 1991. június 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1991:254.; C-374/87. sz. Orkem kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1989. október 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1989:387; C-5/88. sz. Hubert Wachauf kontra Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft ügyben 1989. július 13-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1989:321, 31. pont; C-297/88. sz. Massam Dzodzi kontra belga állam ügyben 1990. október 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1990:360, 68. pont; C-249/96. sz. Lisa Jacqueline Grant kontra South-West Trains Ltd. ügyben 1999. február 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1998:63, 44. pont.

⁶ C-29/69. sz. Erich Stauder kontra Ville d'Ulm – Szocialamt ügyben 1969. november 12-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1969:57.

⁷ C-11/70. sz. Internationale Handelsgesellschaft mbH kontra Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel ügyben 1970. december 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1970:114.

⁸ Ilyenek voltak például az EJEE-re, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányára történő hivatkozások.

⁹ C-540/03. sz. Európai Parlament kontra Európai Unió Tanácsa ügyben 2006. június 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2006:429, 54. pont. Az Emberi Jogok Európai Bírósága kiterjedt joganyaggal rendelkezik. A jövőben várható, hogy az Európai Bíróság egyre többet fogja ezt az értelmező gyakorlatot követni saját alapjogi érintettségű döntéseinél.

¹⁰ Lásd például az EJEB 1975. február 21-i, Golder kontra Egyesült Királyság ügyben hozott ítéletét [A. sorozat 18. szám, 26–40. §], az EJEB 1984. június 28-i, Campbell és Fell kontra Egyesült Királyság ügyben hozott ítéletét [A. sorozat 80. szám, 97–99., 105–107., 111–113. §], valamint az EJEB 1991. október 30-i, Borgers kontra Belgium ügyben hozott ítéletét [A. sorozat 214-B. szám, 24. §].

¹¹ C-305/05. sz. Ordre des barreaux francophones et germanophone és társai kontra Conseil des ministres ügyben 2007. június 26-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2007:383, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

¹² C-155/79. sz. AM & S Europe Limited kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1982. május 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1982:157.

¹³ Lásd ebben az értelemben C-450/06. sz. Varec SA kontra belga állam ügyben 2008. február 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2008:91.; C-682/15. sz. Berlioz Investment Fund S.A. kontra Directeur de l'administration des contributions directes ügyben 2017. május 16-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2017:373.

Az Alapjogi Chartának az elsődleges jogforrások rangjára emelésével ma már valódi uniós jogvédelem biztosítását teszi lehetővé. Az Alapjogi Chartában deklarált jogok – amelyek érvényesülését az uniós jogalkotás során biztosítani kell – értelmezése az uniós és a tagállami bíróságok feladata. Gyakori félreértés, ezért le kell szögezni azonban, hogy az Alapjogi Charta nem teremt jogalapot uniós jogi aktusok elfogadására, és nem hoz létre új hatáskört vagy feladatot az Unió számára.¹⁴ Az Alapjogi Charta rendelkezéseinek címzettjei a tagállamok (a központi, regionális és helyi hatóságok is) az Európai Unió jogának végrehajtása körében. Az Alapjogi Charta tehát csak az uniós jog alkalmazása, illetve az uniós jog tagállami végrehajtása vonatkozásában releváns, ebből következik, hogy előzetes döntéshozatali előterjesztések jogi alapja sem lehet önmagában, csak valamely más uniós jogi szabály kontextusában vizsgálható az érvényesülése. Ez egyben azt is jelenti, hogy a kizárólag az Alapjogi Charta rendelkezései önmagukban nem alapozzák meg a Bíróság előzetes döntéshozatali hatáskörét.

Kiemelkedő elvi jelentősége van a Chartában szabályozott alapjogok közül a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jognak. A hatékony jogorvoslat (*effective remedy*) autonóm uniós jogi értelemben használatos, minden olyan jogi eszközt érteni kell alatta, amely a sérelmes helyzet uniós jogi eszközökkel való orvoslására ad lehetőséget. A *fair* eljárás követelménye pedig magában foglalja azt a követelményt, hogy az ügyet elbíró igazságszolgáltatási szervet jogszabálynak kell létrehozni (törvény által megelőzően létrehozott), az eljáró bíró nem utasítható (független),¹⁵ az eljáró bírónak részrehajlástól

mentesen (pártatlanul), tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül kell tárgyalnia és elbírálnia az ügyet. A bírósággal kapcsolatos követelmények kizárják valamiféle különbírók joghatóságát. Ugyanígy nincs lehetőség a törvényes hatásköri és illetékességi szabályok felretételére sem. A német jogirodalom ezt a kérdéskört a törvényes bíróhoz való jog körében tárgyalja, amibe még bizonyos ügyelosztási rendre, szignálásra vonatkozó szabályok¹⁶ is beleértendőek.¹⁷ A pártatlanság követelménye azt követeli meg, hogy a bíró minden, ügyön kívüli körülménytől függetlenül magát, ítélezése legyen objektív és elfogulatlan. Ennek mind az eljárás lefolytatása, mind a bizonyítékok okszerű, logikus, ellentmondásmentes mérlegelése körében érvényesülnie kell. A pártatlanság az igazságszolgáltatásba vetett bizalom megnyilvánulása, így a bírói magatartás szubjektív oldalának is meg kell felelnie a követelményeknek (ez a kérdés a bírói magatartás, viselkedés, kommunikáció és metakommunikáció, a bírói etika kérdéseit is felveti, ezek mélyebb elemzése azonban túlmegy a mostani téma szorosabb ismertetésén¹⁸).

III. Az előzetes döntéshozatali eljárás jelentősége

Az előzetes döntéshozatali eljárás¹⁹ sajátos, vertikális együttműködés a tagállami bíróságok és az Európai Bíróság között.²⁰ Lényegét abban lehet megfogalmazni, hogy a tagállami bíróság az előtte folyamatban lévő ügyben előzetes döntést kérhet a Bíróságtól, amennyiben az uniós jog érvényessége vagy értelmezése kérdésében kételyei vannak. Ezt a tagállami bíróság oly módon teheti meg, hogy formális végzés meghozatalával – tipikusan a saját tagállami eljárása tárgyalásának felfüggesztése

¹⁴ EUSZ 6. cikk (1) bekezdés.

¹⁵ A Charta 47. cikkével kapcsolatban – amely tartalmazza a „független és pártatlan bíróság” fogalmát – a Bíróság a következő ítéletekre hivatkozott: C-685/15. sz. Online Games Handels GmbH és társai kontra Landespolizeidirektion Oberösterreich ügyben 2017. június 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2017:452, 60. pont; C-403/16. sz. Soufiane El Hassani kontra Minister Spraw Zagranicznych ügyben 2017. december 13-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2017:960, 40. pont.

¹⁶ Ezzel a témakörrel foglalkozott már a magyar Alkotmánybíróság is például a 3320/2021. (VII. 23.) AB határozatában. Lásd még: VARGA Zs. András: *A tisztességes eljáráshoz való jog bírósági aspektusából*, Kúriai Döntések–Bírósági Határozatok, 2022/4. <https://kuria-birosag.hu/hu/kuriai-dontesek/1-dr-varga-zs-andras-tisztessages-eljarashoz-valo-jog-birosagi-aspektusbol>.

¹⁷ Lásd ebben az értelemben C-256/19. sz. S.A.D. Maler und Anstreicher OG kontra Magistrat der Stadt Wien és Bauarbeiter Urlaubs- und Abfertigungskasse ügyben a 2020. szeptember 3-i végzéssel kijavított 2020. július 2-i végzés, ECLI:EU:C:2020:523, 31. pontja szerinti jogi koncepciót.

¹⁸ Érdekes elméleti megközelítésekkel találkozunk például a modern jogelméleti teóriákban, például a skandináv realizmus vagy Eugen Ehrlich „élő jog” tanaiban.

¹⁹ Az előzetes döntéshozatali eljárásról készültek átfogó monográfiák, lásd BLUTMAN László: *EU-jog a tárgyalóteremben. Az előzetes döntéshozatal*, KJK–Kerszöv, Budapest, 2003; SIMONNÉ GOMBOS Katalin: *10 éve az Európai Unióban: Az előzetes döntéshozatali eljárás magyar tapasztalatai*. Bírói gyakorlat füzetek; Különszám, OPTEN Informatikai Kft., Budapest, 2014; KIRÁLY Lilla: *Az előzetes döntéshozatali eljárás a polgári jogvitákban, különös tekintettel a tagállami felelősség kérdésére*, OITH Magyar Bírőképző Akadémia, Budapest, 2008.

²⁰ C-6/71. sz. Rheinmühlen Düsseldorf kontra Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel ügyben 1971. október 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1971:100, 1. pont; C-297/88. sz. Massam Dzodzi kontra belga állam ügyben 1990. október 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1990:360, 33. pont; C-314/96. sz. Ourdia Djabali kontra Caisse d’allocations familiales de l’Essonne ügyben 1998. március 12-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1998:104, 17. pont; C-380/01. sz. Gustav Schneider kontra Bundesminister für Justiz ügyben 2004. február 5-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2004:73, 20. pont; C-496/04. sz. J. sz. Slob kontra Productschap Zuivel ügyben 2006. szeptember 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2006:570, 34. pont.

mellett – kérdéseket intéz a Bírósághoz. A Bíróság a feltett kérdésekre határozatában ad választ,²¹ ezt követően a tagállami bíróság folytatja az eljárást, és meghozza a saját nemzeti ügyében a döntést.²² A magyar Alkotmánybíróság megfogalmazása szerint az előzetes döntéshozatali eljárás az európai bírósági intézményesített együttműködés része,²³ amely kiemelt jelentőségű a bíróságok közötti Európai Unión belüli alkotmányos párbeszéd²⁴ vonatkozásában.

III.1. Az előzetes döntéshozatali eljárásban az előterjesztő bíróság fogalmának definiálása

Az Európai Bíróság joggyakorlatában a bírói függetlenség kérdése eleinte az előzetes döntéshozatali eljárások esetén az előterjesztő bíróság fogalmi körének meghatározása kapcsán merült fel. Az említett fogalmat a Bíróság az Európai

Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 267. cikk értelmében vett tagállami bíróság fogalmára vonatkozó ítélkezési gyakorlata szerint egyes olyan tényezők kimondásával írta körül, amelyeknek az adott fórumnak meg kell felelnie.²⁵ E feltételek közé tartozik annak vizsgálata, hogy törvény alapján jött-e létre, állandó jelleggel működik-e, hatásköre kötelező jellegű-e, az eljárása kontradiktórius jellegű-e, és jogszabályokat alkalmaz-e,²⁶ valamint hogy független-e és pártatlan-e.²⁷ A függetlenség az ítéltohozatali tevékenység elengedhetetlen része. Abba a közigazgatási típusú jogviszonyok esetén beleértendő, hogy az érintett fórum ahhoz a hatósághoz képest, amely a fellebbezéssel megtámadott határozatot hozta, kívülálló minősüljön.²⁸ A függetlenség – már nem csak közigazgatási típusú, hanem minden jogviszonyra irányadó – fogalma alapvetően két szemponttól

²¹ C-235/95. sz. AGS Assedic Pas-de-Calais kontra François Dumon és Froment, mandataire liquidateur des Etablissements Pierre Gilson ügyben 1998. július 16-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1998:365, 25. pont.

²² C-17/81. sz. Pabst & Richarz KG kontra Hauptzollamt Oldenburg ügyben 1982. április 29-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1982:129, 12. pont; C-291/05. sz. Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie kontra R. N. G. Eind. ügyben 2007. december 11-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2007:771, 18. pont.

²³ 26/2020. (XII. 2.) AB határozat, Indokolás [24].

²⁴ 22/2016. (XII. 5.) AB határozat; 61/2011. (VII. 13.) AB határozat; 30/2015. (X. 15.) AB határozat, Indokolás [33].

²⁵ C-61/65. sz. G. Vaassen-Göbbels özvegye kontra Bestuur van Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf ügyben 1966. június 30-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1966:39; C-14/86. sz. Pretore di Salò kontra X ügyben 1987. június 11-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1987:275, 7. pont; C-109/88. sz. Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund I Danmark kontra Dansk Arbejdsgiverforening, képviselőjében Danfoss ügyben 1989. október 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1989:383, 7-8. pont; C-393/92. sz. Commune d'Almelo és társai kontra NV Energiebedrijf IJsselmij ügyben 1994. április 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1994:171; C-111/94. sz. Job Centre Coop. ARL ügyben 1995. október 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1995:340, 9. pont; C-54/96. sz. Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH kontra Bundesbaugesellschaft Berlin mbH. ügyben 1997. szeptember 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1997:413, 23. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; C-110/98–C-147/98. sz., Gabalfrija SL és társai kontra Agencia Estatal de Administración Tributaria (AEAT) egyesített ügyekben 2000. március 21-én hozott ítélet ECLI:EU:C:2000:145, 33. pont; C-178/99. sz. Doris Salzmann ügyben 2001. június 14-én hozott ítélet ECLI:EU:C:2001:331, 13. pont; C-182/00. sz. Lutz GmbH és társai ügyben 2002. január 15-én hozott ítélet ECLI:EU:C:2002:19, 12. pont; C-96/04. sz. Standesamt Stadt Niebüll ügyben 2006. április 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2006:254, 12. pont.

²⁶ C-61/65. sz. G. Vaassen-Göbbels özvegye kontra Bestuur van Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf

ügyben 1966. június 30-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1966:39; C-111/94. sz. Job Centre Coop. ARL ügyben 1995. október 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1995:340, 9. pont.; C-54/96. sz. Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH kontra Bundesbaugesellschaft Berlin mbH. ügyben 1997. szeptember 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1997:413, 23. pont; C-416/96. sz. Nour Eddine El-Yassini kontra Secretary of State for Home Department ügyben 1999. március 2-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1999:107, 17. pont; C-110/98–C-147/98. sz., Gabalfrija SL és társai kontra Agencia Estatal de Administración Tributaria (AEAT) egyesített ügyekben 2000. március 21-én hozott ítélet ECLI:EU:C:2000:145, 33. pont; C-195/98. sz. Österreichischer Gewerkschaftsbund, Gewerkschaft öffentlicher Dienst kontra Republik Österreich ügyben 2000. november 30-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2000:655, 24. pont; C-516/99. sz. Walter Schmid ügyben 2002. május 30-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2002:313, 34. pont; C-118/09. sz. Robert Koller ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2010:805, 22. pont; C-53/03. sz. Synetairismos Farmakopoion Aitolias & Akarnanias (Syfait) és társai kontra GlaxoSmithKline plc és GlaxoSmithKline AVE ügyben 2005. május 31-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2005:333, 29. pont; C-246/05. sz. Armin Häupl kontra Lidl Stiftung & Co. KG. ügyben 2007. június 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2007:340, 16. pont.

²⁷ C-338/85. sz. Fratelli Pardini SpA kontra Ministero del commercio con l'estero és Banca toscana (filiale di Lucca) ügyben 1988. április 21-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1988:194, 9. pont; C-14/86. sz. Pretore di Salò kontra X ügyben 1987. június 11-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1987:275, 7. pont; C-17/00. sz. François De Coster kontra Collège des bourgmestres et échevins de Watermael-Boitsfort ügyben 2001. november 29-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2001:651, 17. pont.

²⁸ C-24/92. sz. Pierre Corbiau kontra Administration des contributions ügyben 1993. március 30-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1993:118, 15. pont; C-516/99. sz. Walter Schmid ügyben 2002. május 30-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2002:313, 34. pont; C-118/09. sz. Robert Koller ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2010:805, 36. pont.

függ. Az első, külső szempont azt feltételezi, hogy a fórum védett az olyan külső beavatkozástól vagy nyomástól, amely veszélyeztetheti tagjai ítéletalkotásának függetlenségét az eléjük kerülő jogvitát illetően.²⁹ Az ilyen külső tényezőkkel szembeni nélkülözhetetlen szabadság megkövetel bizonyos olyan megfelelő garanciákat, mint például az elmozdíthatatlanság³⁰ vagy annak követelménye, hogy a bírák olyan szintű illetményben részesüljenek, amely összhangban áll az általuk ellátott feladatok jelentőségével.³¹ E garanciák az ítélelhozatal feladatával megbízott személyek védelmére szolgálnak.³² A második, belső szempont a pártatlanság fogalmát öleli fel, és egyenlő távolságtartást jelent a jogvitában részt vevő felektől,³³ illetve e felek azon érdekeitől, amelyek a jogvita tárgyát képezik. E szempont megkívánja az objektivitást,³⁴ valamint azt, hogy a jogvita megoldása során a jogszabály szigorú alkalmazásán kívül semmilyen más érdek ne érvényesüljön. Ezek a függetlenségi és pártatlansági garanciák olyan szabályok meglétét igénylik – különösen, ami a fórum összetételét, a kinevezést, a megbízás időtartamát, valamint az elfoglaltsági okokat, a kizárási okokat és a tagok elmozdítását illeti –, amelyek az e fórum illetékessége alá tartozó személyek számára biztosítják minden jogos kétség kizárását az említett fórum befolyásolhatatlanságát illetően a külső tényezőkkel szemben, valamint semlegességét az ütköző érdekek vonatkozásában.³⁵ A bírák jogállására, valamint hivatásuk gyakorlására alkalmazandó szabályoknak különösen lehetővé kell tenniük nemcsak az utasításokban megnyilvánuló bármely közvetlen befolyás kizárását, hanem az

olyan közvetettebb befolyás kizárását is, amely hatással lehet az érintett bírák határozataira, továbbá ily módon a bírák függetlensége vagy pártatlansága látszata hiányának kizárását, az érzéketlenséget, a bizalmat, amelyet egy demokratikus társadalomban és jogállamban az igazságszolgáltatásnak a jogalanyokban keltenie kell.³⁶

III.2. A törvényes bíróhoz való jog

Az Európai Unió elsődleges joga és a tagállamok jogrendje³⁷ közjogi szempontból egyedülálló módon összekapcsolódik, ezért az uniós jognak és a tagállami jogoknak egyfajta koegzisztenciában kell együttműködniük,³⁸ ugyanakkor az Európai Unió *sui generis* önálló jogrendszerrel rendelkezik, amely elkülönül mind a tagállami (belső) jogrendszerektől, mind pedig a nemzetközi jogtól. Ezt a megállapítást már a közösségi jogrendszerrel kapcsolatosan a Bíróság korai döntéseiből kiolvashatjuk. A 26/62. sz., Van Gend & Loos ügyben³⁹ a Bíróság kimondta, hogy a közösségi jog a nemzetközi jognak egy új rendszerét alkotja, amelynek érdekében az államok korlátozták saját szuverén jogaikat, bár nem minden területen, és amelynek az alanyai nemcsak a tagállamok, hanem azok állampolgárai is. A 6/64. sz. Flaminio Costa kontra E.N.E.L. ügyben⁴⁰ a Bíróság megfogalmazása szerint az EKG-Szerződés saját jogrendszert hozott létre, amely a Szerződés hatálybalépésétől a tagállamok jogrendszerébe illeszkedik, és annak alanyai mind a tagállamok, mind annak polgárai.

Az uniós jogrendszer autonómiáját több tényező alapozza meg. Az Európai Unió sajátos intézményi

²⁹ C-103/97. sz. Josef Köllensperger GmbH & Co. KG és Atzwanger AG kontra Gemeindeverband Bezirkskrankenhaus Schwaz ügyben 1999. február 4-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1999:52, 21. pont; C-407/98. sz. Katarina Abrahamsson, Leif Anderson kontra Elisabet Fogelqvist ügyben 2000. július 6-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2000:367, 36. pont; lásd még ugyanezen értelemben az EJE: Campbell és Fell kontra Egyesült Királyság ügyben 1984. június 28-án hozott ítélet, A. sorozat, 80. szám, 78. §.

³⁰ C-506/04. sz. Graham J. Wilson kontra Ordre des avocats du barreau de Luxembourg ügyben 2006. szeptember 19-én hozott ítélet, EU:C:2006:587, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

³¹ C-64/16. sz. Associação Sindical dos Juizes Portugueses kontra Tribunal de Contas ügyben 2018. február 27-én hozott ítélet, EU:C:2018:117, 45. pont.

³² C-9/97. és C-118/97. sz. Raija-Liisa Jokela és Laura Pitkäranta ügyben 1998. október 22-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1998:497, 20. pont.

³³ C-506/04. sz. Graham J. Wilson kontra Ordre des avocats du barreau de Luxembourg ügyben 2006. szeptember 19-én hozott ítélet, EU:C:2006:587, 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

³⁴ C-407/98. sz. Katarina Abrahamsson, Leif Anderson kontra Elisabet Fogelqvist ügyben 2000. július 6-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2000:367, 32. pont.

³⁵ C-54/96. sz. Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH kontra Bundesbaugesellschaft Berlin mbH ügyben 1997. szeptember 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1997:413, 36. pont; C-103/97. sz. Josef

Köllensperger GmbH & Co. KG és Atzwanger AG kontra Gemeindeverband Bezirkskrankenhaus Schwaz ügyben 1999. február 4-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1999:52, 20–30. pont; C-17/00. sz. François De Coster kontra Collège des bourgmestres et échevins de Watermael-Boitsfort ügyben 2001. november 29-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2001:651, 18–21. pont; lásd még ebben az értelemben az EJE: De Cubber kontra Belgium ügyben 1984. október 26-án hozott ítélet, A. sorozat, 86. szám, 24. §.

³⁶ C-748/19–C-754/19. sz. WB és társai elleni büntetőeljárás egyesített ügyekben 2021. november 16-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:931, 60. pont; C-487/19. sz. W.Ž. [A legfelsőbb bíróság rendkívüli felülvizsgálati és közjogi tanácsa – Kinevezés] ügyben 2021. október 6-án hozott ítélet, EU:C:2021:798, 110. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

³⁷ *Handbuch Ius Publicum Europaeum VI. Verfassungsgerichtsbarkeit in Europa: Institutionen* (Hrsg. Bogdandy von, Armin-Grabenwarter, Christoph-Huber, Peter M.), C. F. Müller, Heidelberg, 2016, 16–18.

³⁸ Vörös Imre: *Európai jog – magyar jog: konkurencia vagy koegzisztencia*, Jogtudományi Közlöny, 2011/7–8, 369–401.

³⁹ C-26/62. sz. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos kontra Nederlandse administratie der belastingen ügyben 1963. február 5-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1963:1 (Van Gend & Loos ügy).

⁴⁰ C-6/64. sz. Flaminio Costa kontra E.N.E.L. ügyben 1964. július 15-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1964:66.

struktúrával rendelkezik, és a tagállamokétól eltérő sajátos jogforrásai vannak. Az uniós jogrendszer jogi alapjait az alapító szerződések adják, amelyek megteremtik a lehetőségét az intézményi együttműködésben megvalósuló másodlagos jogforrások hozatalának is. A másodlagos uniós jogforrások jelentős része pedig közvetlenül érvényesülhet a tagállami belső jogokban. Maga az uniós jogrend független a tagállamok jogrendjétől, és olyan doktrínákkal jellemezhető – közvetlen alkalmazhatóság, elsődlegesség és elsőbbség, közvetlen hatály és közvetett hatály (értelmezési kötelezettség) –, amelyek biztosítják az uniós jog érvényesülését. Ezekkel a sajátosságokkal rendelkező európai uniós joghoz a tagállamok polgárai döntő részben a tagállami bíróságok jogalkalmazása útján juthatnak hozzá.

A szupranacionális uniós jogrend – Bíróság által kimunkált doktrínákkal alátámasztott – megnyilvánulása, hogy az uniós jogi szabályok is kötelezhetik mind a tagállamokat, mind a magánfeleket, és e jogforrásokra igényt lehet alapítani a tagállami bíróságok előtti igényérvényesítés során. Ez pedig akkor érvényesülhet megfelelően, ha ebben az értelemben az Európai Bírósághoz mint végső soron a felek törvényes bírójához való hozzájutás megfelelően biztosított. Az 1970-es években előtérbe került *access to justice* mozgalom⁴¹ egyik aspektusaként említhető az uniós joghoz való megfelelő hozzáférés gondolata, amelynek a bírói függetlenség kérdésköre viszonylatában az az érdeme, hogy a dogmatikai problémák mellett a jogérvényesítés ténylegességére,⁴² azaz a jogvédelem hatékonyságának problémáira irányította rá a figyelmet. Ebben pedig a nemzeti bíróságoknak, illetve a Bíróságnak juttatott feladatok alapvető fontosságúak magának a Szerződések által létrehozott jogrend jellegének megőrzését illetően is.⁴³ Az igazságszolgáltatáshoz való jog pedig nemcsak az eljárás megindítását foglalja magában, hanem azt is, hogy az eljárást a hatáskörrel

rendelkező bíróság folytassa le, ami uniós jogi jogértelmezési vagy érvényességi kérdés esetén a Bíróság számára van fenntartva. Ennek megnyilvánulási formája az előzetes döntéshozatali eljárás, amely keretében előterjesztett kérdés eljárásjogi szempontból konkretizálja az uniós jog egységességének és koherenciájának követelményeit.

III.3. Az előzetes döntéshozatali eljárás mint az uniós és tagállami bírák közötti közvetlen igazságügyi együttműködés garanciális eleme

Az előzetes döntéshozatali eljárás jogi alapja az Európai Unióról szóló szerződés (a továbbiakban: EUSZ) 19. cikk (3) bekezdés b) pontja és az EUMSZ 267. cikke. A jogintézmény célja az uniós jog egységes értelmezésének és alkalmazásának biztosítása. Az előzetes döntéshozatali eljárás vertikális alapon hozott létre egy sajátos együttműködési formát az Európai Bíróság és tagállami bíróságok között. Az EUMSZ 267. cikkével szabályozott rendszer hangsúlyos eleme, hogy az bíróságok közötti közvetlen párbeszéd alapszik, azaz független mind a felek kezdeményezésétől,⁴⁴ mind pedig a tagállami jog által szabályozott bírósági hierarchiától.⁴⁵ Az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének jogosultsága nem kérdőjelezhető meg olyan szabályok vagy joggyakorlat alkalmazásával, amelyek lehetetlenítik ezt a párbeszédet, mert ezek megfosztanák a Bíróságot attól, hogy a hatáskörét gyakorolja, határozzon olyan ügyben, ahol az uniós jog rendelkezéseinek értelmezésével összefüggő kérdések merülnek fel.⁴⁶ Az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének korlátozásmentes jogosultsága azonban nem jelent „szabadosságot”, ugyanis az előzetes döntéshozatal iránti kérelem helytállósága és szükségessége megítélésének felelőssége⁴⁷ kizárólag a kérdést előterjesztő bíróságot terheli.⁴⁸ Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek csak az uniós jog értelmezésére vagy

⁴¹ A mozgalom terebélyesre duzzadt, annak napjainkban is vannak jeles képviselői. Lásd például RHODE, Deborah L.: *Access to justice*. Oxford University Press, Oxford, 2004.

⁴² KENGYEL Miklós: *A bírói hatalom és a felek rendelkezési joga a polgári perben*, Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 304–305. Megállapításainak alapja GARTH, Bryant–CAPPELLETTI, Mauro–TROCKER, Nicolò: *Access to justice: Comparative General Report*, *Rabels Zeitschrift für Ausländisches und Internationales Privatrecht*, 1976/3–4, 669–717.

⁴³ 1/09. sz. Avis au titre de l'article 300, paragraphe 6, CE [A szabadalmi jogviták rendezésére szolgáló egységes rendszer létrehozásáról szóló megállapodás] vélemény, 2011. március 8., ECLI:EU:C:2011:123, 85. pont.

⁴⁴ C-2/06. sz. Willy Kempter KG kontra Hauptzollamt Hamburg-Jonas ügyben 2008. február 12-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2008:78, 41. pont; lásd ebben az értelemben a C-28/62–C-30/62. sz. *Da Costa en Schaake NV, Jacob Meijer NV, Hoechst-Holland NV kontra Administration fiscale néerlandaise* egyesített ügyekben 1963. március 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1963:6, 76. pont; C-62/72. sz. Paul G. Bollmann kontra Hauptzollamt Hamburg-Waltershof ügyben 1973. március 1-jén

hozott ítélet ECLI:EU:C:1973:24, 4. pont; C-261/95. sz. *Rosalba Palmisani kontra Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)* ügyben 1997. július 10-én hozott ítélet ECLI:EU:C:1997:351, 31. pont.

⁴⁵ C-146/73. sz. *Rheinmühlen-Düsseldorf kontra Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel* ügyben 1974. február 12-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1974:12 3. pont; C-166/73. sz. *Rheinmühlen-Düsseldorf kontra Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel* ügyben 1974. január 16-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1974:3, 4. pont; C-210/06. sz. *CARTESIO Oktató és Szolgáltató Bt.* ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2008:723, 88., 92–97. pont.

⁴⁶ C-210/06. sz. *CARTESIO Oktató és Szolgáltató bt.* ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2008:723, 96. és 97. pont.

⁴⁷ C-510/19. sz. *AZ elleni büntetőeljárás [Openbaar Ministerie; Okirat-hamisítás]* ügyben 2020. november 24-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2020:953, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

⁴⁸ C-188/10 és C-189/10. sz. *Aziz Melki és Sélim Abdeli* ügyben 2010. június 22-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2010:363, 63. pont; C-299/15. sz. *Daniele Striani és társai kontra Union européenne*

érvényességére vonatkozhatnak és a Bíróság csak akkor határozhat az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről, ha az uniós jog alkalmazandó az alapeljárás tárgyát képező ügyre, vagy az uniós jog releváns a jogvitához tartozó kérdésben. A kérdést előterjesztő bíróság előtti jogvitának és az értelmezni kért uniós jogi rendelkezéseknek tehát kapcsolódniuk kell egymáshoz, azaz az értelmezésnek a kérdést előterjesztő bíróság által meghozandó határozat szempontjából objektíve szükségesnek kell lennie.⁴⁹ Az alapjogvita és az értelmezni kért uniós jogi rendelkezések többféle módon kapcsolódhatnak. Nyilvánvaló kapcsolat áll fenn, ha a jogvita érdemben kapcsolódik az uniós joghoz. A kapcsolat fennáll akkor is, ha a kérdés az alkalmazandó eljárásjogi jellegű uniós jogi rendelkezések értelmezésére vonatkozik. Mindezek mellett azonban akkor is kimutatható, ha a kért válasz a kérdést előterjesztő bíróság számára az uniós jog olyan értelmezését biztosíthatja, amely alapján nemzeti jogi eljárási kérdésekről dönthetne azelőtt, hogy érdemi döntést hozhatna az előtte folyamatban lévő jogvitáról.⁵⁰ Garanciálisnak tekinthető szabály, hogy ha mégis ezen elveket sértő előterjesztések tételére kerül sor, úgy a Bíróság a hipotetikus, az ügy eldöntése szempontjából irreleváns,⁵¹ a hatáskörébe nem tartozó (például tagállami jog értelmezésére vagy ténykérdésekre vonatkozó) kérdéseket nem válaszolja meg.⁵² A vertikális, Európai Bíróság és tagállami bíróságok közötti együttműködés lényeges eleme, hogy a

tagállamok megteremtik azokat a jogorvoslati lehetőségeket, amelyek az uniós jog által szabályozott területeken a hatékony jogvédelem biztosításához szükségesek.⁵³ Ebbe beleértendő az is, hogy a tagállami bírósági eljárásokban az előzetes döntéshozatali eljárás korlátozásmentes kezdeményezési lehetőségével biztosítható a felek uniós joghoz való megfelelő hozzáférése. Ahogyan arra a Bíróság rámutatott, az Európai Unió olyan jogi unió, amelyben a jogalanyoknak joguk van ahhoz, hogy az uniós jogi aktusok velük szemben történő alkalmazására vonatkozó bármely határozat vagy egyéb nemzeti jogi aktus jogszerűségét bíróság előtt vitassák.⁵⁴ Az EUSZ 19. cikke, amely az EUSZ 2. cikkben kimondott jogállamiság értékét konkretizálja,⁵⁵ az uniós jogrendben a bírósági felülvizsgálat biztosításának feladatát nem egyedül a Bíróságra, hanem a nemzeti bíróságokra is ruházza.⁵⁶ A tagállami bíróságok tehát a Bírósággal együttműködve közösen rájuk ruházott feladatot töltenek be annak érdekében, hogy a Szerződések alkalmazása és értelmezése során biztosítsák a jog tiszteletben tartását.⁵⁷ A bírói függetlenség kérdése ebben a kontextusban tehát szorosan kapcsolódik az EUMSZ 19. cikke szerinti hatékony jogvédelem követelményével és az EUMSZ 267. cikke szerinti előzetes döntéshozatali eljárás bírói fórumok részéről történő korlátozásmentes kezdeményezésének jogával. E területen fontos kiindulópont a nagy nemzetközi

des Sociétés de Football Association (UEFA) és Union Royale Belge des Sociétés de Football – Association (URBSFA) egyesített ügyben 2015. július 16-én hozott végzés, ECLI:EU:C:2015:519, 33. pont.

⁴⁹ C-558/18 és C-563/18. sz. Miasto Łowicz és Prokurator Generalny zastępowany przez Prokuraturę Krajową, initialement Prokuratura Okręgowa w Płocku kontra Skarb Państwa – Wojewoda Łódzki és társai egyesített ügyben 2020. március 26-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2020:234, 48. pont.

⁵⁰ C-558/18 és C-563/18. sz. Miasto Łowicz és Prokurator Generalny zastępowany przez Prokuraturę Krajową, initialement Prokuratura Okręgowa w Płocku kontra Skarb Państwa – Wojewoda Łódzki és társai egyesített ügyben 2020. március 26-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2020:234, 49–51. pont.

⁵¹ Az irrelevancia vonatkozhat az alapügy tényállására vagy tárgyára, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs velük.

⁵² C-333/07. sz. Société Régie Networks kontra Direction de contrôle fiscal Rhône-Alpes Bourgogne ügyben 2008. december 22-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2008:764, 46. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

⁵³ EUSZ 19. cikk (1) bekezdés második albekezdés.

⁵⁴ C-64/16. sz. Associação Sindical dos Juizes Portugueses kontra Tribunal de Contas ügyben 2018. február 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:117, 31. pont; valamint lásd ebben az értelemben: C-583/11. P. sz. Inuit Tapiriit Kanatami és társai kontra Parlament és Tanács ügyben 2013. október 3-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2013:625, 91. és 94.

pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

⁵⁵ Egyben a két cikk kombinált értelmezése kölcsönös felerősítésként is értelmezhető. E "mutual amplification" hatásról lásd SPIEKER, Luke Dimitrios: *Breathing Life into the Union's Common Values: On the Judicial Application of Article 2 TEU in the EU Value Crisis*, German Law Journal, Volume 20, Issue 8, December 2019, 1202–1207, DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2019.84>.

⁵⁶ C-64/16. sz. Associação Sindical dos Juizes Portugueses kontra Tribunal de Contas ügyben 2018. február 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:117, 32. pont, valamint lásd ebben az értelemben: 1/09. sz. Avis au titre de l'article 300, paragraphe 6, CE [A szabaddalmi jogviták rendezésére szolgáló egységes rendszer létrehozásáról szóló megállapodás] vélemény, 2011. március 8., ECLI:EU:C:2011:123, 66. pont; C-583/11. P. sz. Inuit Tapiriit Kanatami és társai kontra Parlament és Tanács ügyben 2013. október 3-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2013:625, 90. pont; C-456/13. P. sz. T & L Sugars Ltd és Sidul Açúcares, Unipessoal Lda kontra Európai Bizottság ügyben 2015. április 28-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2015:284, 45. pont.

⁵⁷ C-64/16. sz. Associação Sindical dos Juizes Portugueses kontra Tribunal de Contas ügyben 2018. február 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:117, 33. pont, valamint lásd ebben az értelemben: 1/09. sz. Avis au titre de l'article 300, paragraphe 6, CE [A szabaddalmi jogviták rendezésére szolgáló egységes rendszer létrehozásáról szóló megállapodás] vélemény, 2011. március 8., ECLI:EU:C:2011:123, 69. pont; C-583/11. P. sz. Inuit Tapiriit Kanatami és társai kontra Parlament és Tanács ügyben 2013. október 3-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2013:625, 99. pont.

visszhangot is kiváltott Cartesio ítélet,⁵⁸ amelyben a Bíróság magyar kezdeményezésre, a magyar jogorvoslati fórumrendszer sajátosságaira tekintettel foglalt állást az előzetes döntéshozatali jogosultság kereteiről.

IV. Az igazságügyi együttműködés szervező elve

IV.1. A kölcsönös bizalom elvének tényleges működése – horizontális viszonyban

Az Európai Unióban az Amszterdami Szerződés egyik legfontosabb, az integrációt elmélyítő célkitűzése a szabadság, a biztonság és a jog térségének létrehozása volt. Ennek legfontosabb eleme kezdetektől fogva a kölcsönös bizalom elve, ami a tagállami bíróságok horizontális együttműködését jelenti. A jelenleg hatályos EUMSZ értelmében az Unió egy, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget alkot, amelyben tiszteletben tartják az alapvető jogokat és a tagállamok eltérő jogrendszereit és jogi hagyományait.⁵⁹ A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségre vonatkozó rendelkezések érintik többek között az igazságügyi együttműködést mind polgári, mind pedig büntetőügyekben. A 2019 júniusában elfogadott 2019 és 2024 közötti időszakra szóló stratégiai menetrend a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségre vonatkozó építőelemek között említi többek között az értékek és a jogállamiság tiszteletben tartását, a kölcsönös bizalom védelmét. A kölcsönös bizalom elvének számos megnyilvánulási formája létezik, így a bírósági ítéletek kölcsönös elismerése, büntető jogterületen pedig jellemzőként említhető az európai elfogatóparancs jogintézménye.

Polgári jogi jogterületen a kölcsönös bizalom elve legtöbbször a más tagállamban hozott bírói ítéletek elismerése és végrehajtása körében jelentkezik. Ezt a hatást nevezhetjük a bírói ítéletek szabad áramlásának is. A kölcsönös bizalom elvéből adódik, hogy a másik tagállamban hozott határozatot – elnevezésétől függetlenül – más tagállamban úgy kell elismerni, hogy a külföldi határozat érdemben nem vizsgálható felül. Az alapvető szabály e területen az, hogy *exequatur* eljárás lefolytatása nélküli elismerésre és a más tagállamban hozott bírói ítélet tartalmi felülvizsgálata nélkül kerülhet sor a határozatok végrehajtására. Ezen a területen a bírói függetlenséggel összefüggésben a Bíróság gyakorlatában az egyrészről Kanada, másrészről az

Európai Unió és tagállamai közötti átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodásról (a továbbiakban: CETA) szóló 1/17 vélemény kapcsán merült fel a kölcsönös bizalom elvének kérdése. A Bíróság véleményében rámutatott, a tagállamoknak az uniós jog hatálya alá tartozó valamennyi területen tiszteletben kell tartaniuk a kölcsönös bizalom elvét.⁶⁰ Ez az elv ezen államok mindegyikétől megköveteli, hogy – kivételes körülményektől eltekintve – úgy tekintse, hogy az összes többi tagállam tiszteletben tartja az uniós jogot, és különösen az alapvető jogokat, úgymint a Charta 47. cikkében rögzített, független bíróság előtti hatékony jogorvoslatihoz való jogot.⁶¹ Habár a kölcsönös bizalom elve – különösen ami a független bíróság előtti hatékony jogorvoslatihoz való jog tiszteletben tartását illeti – nem alkalmazandó az Unió és harmadik állam közötti kapcsolatokban, azonban a tervezett ISDS-mechanizmus a független bírósághoz fordulás jogával összeegyeztethető, mert a CETA elegendő biztosítékot nyújt arra, hogy a tervezett fórumok eleget fognak tenni a függetlenség követelményének, mind annak külső szempontját illetően. Mindez azt feltételezi, hogy az említett fórumok feladataikat teljes önállósággal látják el, egyrészt annak belső szempontját illetően, amely szerint a tagoknak egyenlő távolságot kell tartaniuk a jogvitában részt vevő felektől, valamint a jogvita megoldása során nem érvényesülhetnek az említett tagok személyes érdekei.

Egy másik, polgári jogterületre eső ügyben⁶² a Bíróság a Brüsszel Ia rendelet⁶³ kapcsán fejtette ki, hogy a polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott együttműködés területén tenni a joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályok, valamint a bírósági határozatok elismerése és végrehajtása egyszerűsített és hatékonyabb rendszerének megerősítése, ami hozzájárul az Unió azon célkitűzésének eléréséhez, hogy a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének azon nagy fokú bizalomra épülő térségévé váljon, amelynek a tagállamok között fenn kell állnia.⁶⁴ Erre figyelemmel az uniós tagállamok igazságszolgáltatásába vetett kölcsönös bizalom elvének tiszteletben tartása többek között feltételezi, hogy azokat a határozatokat, amelyeknek a végrehajtását egy másik tagállamban kérik, a függetlenség és pártatlanság garanciáit nyújtó bírósági eljárásban, valamint a kontradiktórium eljárás elvének tiszteletben tartásával hozták meg.⁶⁵

⁵⁸ C-210/06. sz. CARTESIO Oktató és Szolgáltató Bt. ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2008:723.

⁵⁹ EUMSZ 67. cikk.

⁶⁰ A Bíróság 2019. április 30-i 1/17. sz. [Accord ECG UE-Canada] véleménye, ECLI:EU:C:2019:341, 128. pont.

⁶¹ Lásd ebben az értelemben különösen a Bíróság 2014. december 18-i 2/13. sz. [Az Uniónak az EJEE-hez történő csatlakozása] véleménye, EU:C:2014:2454, 191. pont; C-34/17. sz. Eamonn Donnellan kontra The Revenue Commissioners ügyben 2018. április 26-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:282, 40. és 45. pont.

⁶² C-551/15. sz. Pula Parking d.o.o. kontra Sven Klaus Tederahn ügyben 2017. március 9-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2017:193.

⁶³ Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról.

⁶⁴ Lásd analógia útján a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés területén: C-241/15. sz. Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Cluj kontra Niculaie Aurel Bob-Dogi ügyben 2016. június 1-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2016:385, 32. pont.

⁶⁵ C-551/15. sz. Pula Parking d.o.o. kontra Sven Klaus Tederahn ügyben 2017. március 9-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2017:193, 54. pont.

Büntetőjogi jogterületen jellemző példaként az európai elfogatóparancs joggyakorlata említhető,⁶⁶ amely önmagában az egymás igazságszolgáltatási rendszerét illető bizalom megnyilvánulása, ezért főszabály az, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadására csak kivételesen kerülhet sor. Ezen a jogterületen úgy merült fel a bírói függetlenség kérdése, hogy a végrehajtás megtagadásának értelmezése körében kerültek előzetes döntéshozatali eljárások a Bíróság elé. Itt az volt a kérdés, hogy amennyiben fennáll annak a valós veszélye, hogy az európai elfogatóparanccsal érintett személynek a kibocsátó igazságügyi hatóságnak történő átadása esetén sérül a független bírósághoz forduláshoz való alapvető joga és ezáltal a tisztességes eljáráshoz való jogának lényeges tartalma, a végrehajtó igazságügyi hatóság kivételes jelleggel megtagadhatja-e az európai elfogatóparancs végrehajtását.⁶⁷ A Bíróság a függetlenségi és pártatlansági garanciák körében kiemelte a fórum összetételére, a kinevezésre, a megbízás időtartamára, valamint az elfoglaltsági okokra, a kizárási okokra és a tagok elmozdítására vonatkozó szabályok meglétét.⁶⁸ Rámutatott továbbá, hogy a függetlenség követelménye azt is feltételezi, hogy a bírakra vonatkozó fegyelmi felelősségi rendszer tartalmazza az ahhoz szükséges garanciákat, hogy elkerülhető legyen annak veszélye, hogy ezt a rendszert a bírósági határozatok tartalmának politikai felülvizsgálatát szolgáló rendszerként alkalmazzák.⁶⁹

A bemutatott esetek tekintetében felvethető az a kritika, hogy ha a Bíróság nem maga ítéli meg egy konkrét jogi helyzetben a bírói függetlenség kérését, hanem az igazságszolgáltatás függetlenségét érintő rendszerszintű vagy általános hiányosságok körében felmerült bizonyítékok összességének értékelését

előterjesztő tagállami bíróságra bízva, úgy az egységes jogértelmezés követelménye sérül, továbbá ha fenti követelményeknek való megfelelés megítélése egyedi mérlegelés kérdése, az lehet szubjektív, ezért veszélyes gyakorlat alakulhat ki, ami a horizontálisan együttműködő bíróságok egymás közti viszonylatában a kölcsönös bizalom elvesztéséhez vezethet. Ha pedig a kölcsönös bizalom elvesz az igazságügyi együttműködésből, ez magát az igazságügyi területen folytatott igazságügyi együttműködés vívmányait veszélyezteti. Dogmatikailag ezért sokkal helyesebb lenne normatív alapon, jogszabályi keretek között tartani ezt a kérdést.

V. Egyéb dimenziók

V.1. Hatalmi ágak elválasztása

A hatalmi ágak szétválasztása szoros kapcsolatban áll a jog uralma (*rule of law*),⁷⁰ illetve jogállamiság koncepciójával (*État de droit, Rechtsstaat*). A jogállamiság fogalma körül vannak jogirodalmi viták, de a különböző nézetek közös eleme, hogy alkotmányossági ismérvként⁷¹ definiálható, amelyet Európában egy átfogó alap gondolat jellemez: a (köz)hatalom csakis a jognak alávetetten működhet.⁷² A hatalmi ágak szétválasztása a jogállam működését jellemzi.⁷³ Ez a bíróságok függetlensége szempontjából azt jelenti, hogy biztosítani szükséges többek között a jogalkotó és a végrehajtó hatalommal szemben a bíróságok függetlenségét.⁷⁴ Az EJEB 2020. december 1-jei Guðmundur Andri Ástráðsson kontra Izland ítéletében⁷⁵ tett megállapítására utalva a Bíróság a C-132/20. ítéletében⁷⁶ megállapította, hogy a független bíróságokkal szembeni intézményi követelmények

⁶⁶ Átfogóan erről lásd LEHÓCZKI Balázs: *Az uniós tagállamok ügyészségei által kibocsátott európai elfogatóparancsok végrehajthatósága*, Acta Humana, 2020/1, 129–138. DOI: <https://doi.org/10.32566/ah.2020.1.8>.

⁶⁷ ORBÁN Endre: *Hazai és uniós fejlemények a bírói függetlenség értelmezése köréből*, MTA Law Working Papers, 2021/9, 8. <https://jog.tk.hu/mtalwp/hazai-es-unios-fejlemenyek-a-biroi-fuggetlenseg-ertelmezese-korebol>.

⁶⁸ C-216/18. PPU. Minister for Justice and Equality kontra LM ügyben 2018. július 25-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:586, 66. pont.

⁶⁹ Uo. 67. pont.

⁷⁰ A joguralom az Európai Bíróság gyakorlatában is gyakran idézett, főként angolszász szerzők által használt fogalom. Egyik legpregnansabb megfogalmazására került sor a C-294/83. sz. Parti écologiste „Les Verts” kontra Európai Parlament ügyben 1986. április 23-án hozott ítéletben (ECLI:EU:C:1986:166); illetve a Bíróság 1991. december 14-i 1/91. sz. Re a Draft Treaty on European Economic Area (ECLI:EU:C:1991:490), és 1992. április 10-i 1/92. sz. Re a Revised Draft Treaty on European Economic Area (ECLI:EU:C:1992:189) véleményeiben.

⁷¹ PECH, Laurent: *'A Union Founded on the Rule of Law': Meaning and Reality of the Rule of Law as a Constitutional Principle of EU Law*, European Constitutional Law Review, Volume 6, Issue 3,

October 2010, 362. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019610300034>.

⁷² DETRE László: *Összeálló kép: előrelépés a jogállamiság európai értelmezésében és alkalmazásában – Az Európai Unió Bíróságának a C-156/21. számú Magyarország kontra Parlament és Tanács ügyben hozott ítéletének jelentősége*. EU Jog-Online Szakfolyóirat, 2022/4. DOI: <https://doi.org/10.55413/561.A2200401.EUO>.

⁷³ C-430/21. sz. RS ügyben 2022. február 22-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2022:99, 42. pont.

⁷⁴ C-585/18, C-624/18 és C-625/18. sz. A. K. és társai kontra Şad Najwyższy [A legfelsőbb bíróság fegyelmi tanácsának függetlensége] egyesített ügyekben 2019. november 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2019:982, 124. pont; C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 és C-840/19. sz. QN és társai elleni büntetőeljárás egyesített ügyekben 2021. december 21-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:1034, 228. pont; C-748/19–C-754/19. sz. WB és társai elleni büntetőeljárás egyesített ügyekben 2021. november 16-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:931, 68. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

⁷⁵ EJEB 2020. december 1-jei Guðmundur Andri Ástráðsson kontra Izland ítélet, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, 231. és 233. §.

⁷⁶ C-132/20. sz. BN és társai kontra Getin Noble Bank S.A. ügyben 2022. március 29-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2022:235, 117. pont.

mindegyike olyan konkrét célt szolgál, amely a tisztességes eljárás sajátos garanciáit jelenti, közös jellemzőjük, hogy azok olyan alapelvek tiszteletben tartására irányulnak, mint a jog uralmának elve és a hatalmi ágak szétválasztása, és pontosította e tekintetben, hogy e követelmények mindegyikének alapját azon kötelezettség jelenti, hogy megőrizték a bizalmat, amelyet az igazságszolgáltatásnak a jogalanyokban keltenie kell, valamint e hatalmi ág többi hatalmi ágtól való függetlenségét.⁷⁷

V.2. Értékalapú megközelítés

Ugyancsak egy fontos aspektusa a bírói függetlenség témakörének az, hogy értékalapon a demokratikus jogállam megfelelő működésével is összekapcsolható.⁷⁸ A jogállamiság uniós tartalma magában foglalja, hogy valamennyi közhatalmi jogosítványt kizárólag törvényes korlátok között, a demokrácia értékeinek és az alapvető jogoknak megfelelően, valamint független és pártatlan bíróságok felügyelete mellett alkalmaznak.⁷⁹ Az uniós jog működésének a kölcsönös bizalmon alapuló alapvető kiindulópontja ugyanis egyrészt az, hogy a tagállamok jogrendszerei a tagállami bíróságok független működését biztosítják,⁸⁰ másrészt azok az értékek, amelyeket értékklauszulaként az EUSZ 2. cikke is felsorol, a tagállamok közös alkotmányos hagyományaihoz vezethetők.⁸¹ A jogállamiság követelménye valamennyi tagállam alkotmányos rendelkezései között fellelhető,⁸² és ahogy azt a 4/2014. (I. 30.) AB határozat is megfogalmazza, [a] független igazságszolgáltatás [...] a jogállami működés fundamentuma. A bírói függetlenség nem alapjog, nem is a bíró kiváltsága, hanem a jogkeresők érdekét szolgálja.⁸³ Független és pártatlan bíraskodás

hiányában ugyanis az egyéni jogok érvényesítése sérül, illetve végső soron ellehetetlenülhet.⁸⁴ Az EUSZ 19. cikke az EUSZ 2. cikkében foglalt jogállamisági kritériumot konkretizálva írja elő, hogy az uniós jog által szabályozott valamennyi területen érvényesülnie kell a hatékony bírói jogvédelemnek. Ennek garanciájaként a bíróságok függetlensége⁸⁵ szolgál, amit az Alapjogi Charta 47. cikkének második bekezdése is megerősít.⁸⁶ Az EUSZ 2. cikke pedig meghatározza az EUSZ 19. cikk hatályát, így ennek eredményeként alkalmazhatóvá válik valamely tagállami intézkedés viszonylatában anélkül, hogy további uniós jogi kapcsolóelemre lenne szükség.⁸⁷ A Bíróság a Szerződések céljára alapozott teleologikus módszerrel vezeti le e területen a bírói függetlenség követelményét, amelyet a tagállamok közös alkotmányos hagyományai ihlettek, és amely az uniós jogból eredő jogok hatékony bírói jogvédelmének biztosítását célozza.⁸⁸ A teleológiai módszer lehetővé tette a Bíróság számára, hogy egyértelművé tegye e jogvédelem, a bírák függetlensége és a jogállamiság tiszteletben tartása között fennálló felbonthatatlan kapcsolatot: független bírák nélkül ugyanis nem biztosítható a magánszemélyek uniós jogból fakadó jogainak hatékony bírói jogvédelme.⁸⁹ E tekintetben a Bíróság azt hangsúlyozta, hogy a bírák függetlenségére vonatkozó követelmény a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog lényegéből következik, amely döntő jelentőségű a jogalanyok uniós jogból eredő valamennyi joga védelmének biztosítása és a tagállamok közös hagyományaihoz eredő, az EUSZ 2. cikkben felsorolt alapvető értékek megőrzése

⁷⁷ C-487/19. sz. W.Ż. [A legfelsőbb bíróság rendkívüli felülvizsgálati és közjogi tanácsa – Kinevezés] ügyben 2021. október 6-án hozott ítélet, EU:C:2021:798, 124. pont.

⁷⁸ LENAERTS, Koen: *New Horizons for the Rule of Law Within The EU*, German Law Journal, Volume 21, Special Issue 1: 20 Challenges in the EU in 2020, January 2020, 29–34, DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2019.91>; GRABOWSKA-MOROZ, Barbara–KOCHENOV, Dimitry Vladimirovich–SCHELPELE, Kim Lane: *EU Values are Law, after All: Enforcing EU values through Systemic Infringement Actions by the European Commission and the Member States of the European Union*, Yearbook of European Law, Volume 39, 2020, 10–11, DOI: <https://doi.org/10.1093/yel/yaaa012>.

⁷⁹ VINCZE Attila–CHRONOWSKI Nóra: *A demokrácia és a jogállamiság elve az Európai Unió jogában*. In: *Demokrácia-dilemmák. Alkotmányjogi elemzések a demokráciaelv értelmezéséről az Európai Unióban és Magyarországon* (szerk.: Chronowski Nóra–Szentgáli-Tóth Boldizsár–Szilágyi Emese), ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2022, 36.

⁸⁰ ORBÁN *i.m.* 2.

⁸¹ Magyarországon a rendszerváltást követően már a 9/1992. (I. 30.) AB határozat a jogállamiságot alapértékké nyilvánította.

⁸² Magyarországon: Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés.

⁸³ 4/2014. (I. 30.) AB határozat, Indokolás [43].

⁸⁴ 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24], lásd továbbá ORBÁN *i.m.* 2.

⁸⁵ C-64/16. sz. Associação Sindical dos Juizes Portugueses kontra Tribunal de Contas ügyben 2018. február 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:117, 32–36. pontok.

⁸⁶ C-64/16. sz. Associação Sindical dos Juizes Portugueses kontra Tribunal de Contas ügyben 2018. február 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:117, 40–41. pontok.

⁸⁷ SPIEKER *i.m.* 1205.

⁸⁸ Hasonló teleologikus érvelés olvasható a 2/2019. (III. 5.) AB határozatban (Indokolás [37]), amely az uniós és a tagállami jog viszonyával kapcsolatban állapította meg, hogy mind az uniós jog, mind az Alaptörvényen alapuló nemzeti jogrendszer az [Alaptörvény] E) cikk (1) bekezdésében megfogalmazott célokat hivatottak megvalósítani. Erre tekintettel az »európai egység megteremtése«, az integráció nem csupán politikai szervek számára jelöl ki célt, hanem a bíróságok és az Alkotmánybíróság számára is, amelynek az »európai egységből« a jogrendszerek harmóniája a koherenciája következik alkotmányos célként (lásd még 26/2020. (XII. 2.) AB határozat, Indokolás [24]).

⁸⁹ LENAERTS, Koen–GUTIÉRREZ-FONS, José A.: *Az Európai Unió Bíróságának jogértelmezési módszerei*, HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2022, 77.

szempontjából.⁹⁰ Ez pedig összekapcsolja az alapértékeket kifejező uniós normák érvényesülését a bírói függetlenség kérdésével.⁹¹

VI. Konkrét példák az utóbbi évek joggyakorlatából

A bemutatott dogmatikai alapokból jól látszik, hogy az uniós jogban régóta ismert, elismert és a Bíróság által gyakran hivatkozott eleme a bírói függetlenség kérdése. Ez a témakör azonban akkor került más megvilágításba, amikor az utóbbi években több, a demokratikus jogállam gondolatának alapjait érintő jelentős ügy is az Európai Bíróság elé került. Ezek közül is kiemelkednek a lengyel ügyek, de portugál, máltai, román és magyar esetekben is felmerültek a bírói függetlenség különböző elemeinek kérdései. A kérdés súlyát jellemzi az is, hogy a közelmúltban elfogadott és 2021. január 1. óta alkalmazandó, az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerről szóló rendelet (röviden: a jogállamisági feltételrendszerről szóló rendelet) is foglalkozik ezzel a kérdéssel. Eszerint bírói függetlenségről akkor lehet beszélni, ha az érintett igazságszolgáltatási szerv mind a vonatkozó szabályok alapján, mind pedig a gyakorlatban teljesen autonóm módon gyakorolhatja igazságszolgáltatási feladatkörét anélkül, hogy bármely más szervvel hierarchikus viszonyban állna, vagy annak alárendelt lenne, továbbá anélkül, hogy bárhonnán utasításokat kapna. A függetlenségi és pártatlansági garanciák – különösen, ami a szerv összetételét, tagjainak kinevezését, azok megbízatásának időtartamát, kizárásának és

elmozdításának okait illeti – olyan szabályok meglétét igénylik, amelyek a jogalanyok számára biztosítják minden, a bírói szerv külső tényezők általi befolyásolhatóságával, valamint az ütköző érdekek vonatkozásában való semlegességével kapcsolatos jogos kétség kizárását.⁹²

A Bizottság a jogállamisági feltételrendszerről szóló rendelet alkalmazása körében iránymutatást⁹³ is kidolgozott, amelyek elkészítésekor figyelembe vette az Európai Bíróság C-156/21. és C-157/21. sz. ügyben 2022. február 16-án hozott ítéletét. Az iránymutatás I. Melléklet a) pontjában konkrét példákat is felsorol a bírói függetlenség garanciái tekintetében.

A jogállamisági alapértékek megsértésének okán Lengyelországgal szemben a Bizottság a bírói függetlenség elvének a megsértése miatt több eljárást indított – elsősorban – kötelezettségszegési eljárásokat⁹⁴ és több előzetes döntéshozatali eljárás is ezt a kérdéskört érintette.

A bírói függetlenség témakörben lezárult egy, nagytanácsban elbírált, Máltáról érkezett ügy,⁹⁵ amely azért tűnik központi jelentőségűnek, mert a Bíróság érvelésében a bírói függetlenség tekintetében új elemek jelentek meg, a jogalapok egyértelmű kimondására került sor és az addigi gyakorlatot mintegy összegzi az ügyben született ítélet.⁹⁶ Meg kell azt is említeni, hogy a közelmúltban egy magyar ügyben is született ítélet a Bíróság előtt, amelyben a Bíróság a bírói függetlenség lényegi elemeként utalt annak a

⁹⁰ C-216/18. PPU. Minister for Justice and Equality kontra LM ügyben 2018. július 25-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:586.

⁹¹ Ezen érveléstechnika részletesebb leírását lásd BOGDANDY VON, Armin–SPIEKER, Luke Dimitrios: *Countering the Judicial Silencing of Citizens: Article 2 TEU Values, Reverse Solange, and the Responsibilities of National Judges*, European Constitutional Law Review, 2019, Volume 15, Issue 3, September 2019, 419. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019619000324>.

⁹² Az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerről szóló (EU, Euratom) 2020/2092 rendelet, (10) preambulumbekzdés.

⁹³ A Bizottság Közleménye: Iránymutatás az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerről szóló (EU, Euratom) 2020/2092 rendelet alkalmazásáról. C(2022) 1382 final.

⁹⁴ Az eljárás a lengyel rendes bíróságok bírái nyugdíjkorhatárának csökkentése és a Sąd Najwyższy-n (Legfelsőbb Bíróság, Lengyelország) eltérő nyugdíjkorhatárok megállapítása, valamint az uniós jog által szabályozott területeken való hatékony bírói jogvédelem, a bírák elmozdíthatatlanságának és a bírói függetlenség elve miatt indult. Három eljárásban a tagállami kötelezettségszegést megállapító határozat született [C-192/18. sz. Európai Bizottság kontra Lengyel Köztársaság ügyben 2019. november 5-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2019:924; C-619/18. sz. Európai Bizottság kontra Lengyel Köztársaság ügyben a 2019. július 11-i kijavító végzéssel kijavított 2019. június 24-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2019:531; C-791/19. sz. Európai Bizottság kontra Lengyel

Köztársaság ügyben 2021. július 15-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:596]. A 2021. június 11-i keresetlevéllel indult C-204/21. sz. Európai Bizottság kontra Lengyel Köztársaság kötelezettségszegési eljárás még folyamatban van, az ügyben a Bíróság elnökhelyettese ideiglenes intézkedésként [C-204/21 R. sz. végzés (2021. július 14.) ECLI:EU:C:2021:593] utasította Lengyelországot, hogy haladéktalanul függeszse fel a lengyel legfelsőbb bíróság fegyelmi tanácsának hatásköreire vonatkozó nemzeti szabályok alkalmazását. Ugyanezen ügyben nemrég hozott ideiglenes intézkedésében [C-204/21. R. sz. (2021. október 27.) ECLI:EU:C:2021:878] a Bíróság elnökhelyettese Lengyelországot arra kötelezte, hogy fizessen a Bizottságnak napi 1 000 000 euró összegű kényszerítő bírságot a végzés közzétételének napjától a korábbi (júliusi) végzésből eredő kötelezettségek teljesítésének napjáig, vagy ennek hiányában az ügyet lezáró ítélet kihirdetésének napjáig.

⁹⁵ C-896/19. sz. Repubblica kontra Il-Prim Ministru ügyben 2021. április 20-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:311.

⁹⁶ Az ítélet jelentőségéről lásd LELOUP, Mathieu–KOCHENOV, Dmitry–DIMITROVS, Aleksejs: *Opening the door to solving the „Copenhagen dilemma”?* All eyes on Repubblica v Il-Prim Ministru, European Law Review, 2021/5, 692–703.; ŁAZOWSKI, Adam: *Strengthening the rule of law and the EU pre-accession policy: Repubblica v. Il-Prim Ministru: case C-896/19*, Common Market Law Review Volume 59, Issue 6 (2022), 1803–1822, DOI: <https://doi.org/10.54648/cola2022119>.

párbeszédnek a hatékonyságára,⁹⁷ amit az előzetes döntéshozatali eljárás mechanizmusa teremt meg a tagállami bírák számára.⁹⁸ Az EUMSZ 267. cikkét értelmezve a Bíróság érvelésében felbukkan egy modernizált tartalmú Simmenthal-doktrína is, amely értelmében az uniós jog egységességét és hatékonyságát sértené olyan tagállami szabályok⁹⁹ fenntartása, amely valamilyen korlátot állít az előzetes döntéshozatali előterjesztés jogosultságát érintően. A következetes ítélkezési gyakorlat szerint tehát az uniós jog természetében rejlő követelményekkel összeegyeztethetetlen valamely nemzeti jogrendszer minden olyan rendelkezése, illetve minden olyan jogalkotási, közigazgatási, vagy – akár alkotmánybírói – bírósági gyakorlat, amely csökkentené az uniós jog hatékonyságát azáltal, hogy megfosztja az e jog alkalmazására hatáskörrel rendelkező bíróságot azon jogtól, hogy már az alkalmazás időpontjában minden szükséges lépést megteheszen annak érdekében, hogy a közvetlenül alkalmazandó uniós normák teljes hatékonyságának esetleges akadályát képező nemzeti jogszabályi rendelkezésektől vagy nemzeti ítélkezési gyakorlattól eltekintsen.¹⁰⁰ A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából következik az is, hogy – anélkül hogy az érintett előterjesztő bíróságnak kérnie kellene vagy meg kellene várnia az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének jogát korlátozó rendelkezés jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő megsemmisítését – az EUMSZ 267. cikk szerinti eljárás végrehajtását akadályozó minden nemzeti jogi rendelkezés alkalmazását mellőzni szükséges.¹⁰¹ A Bíróság a bírói függetlenség közvetlenül az uniós jogból levezethető tartalmi elemeként határozta meg azt is, hogy nemzeti felelősségi szabályozásnak az előterjesztő bíróval szembeni alkalmazásából eredő következménye sem lehet eljárási akadálya – a jogvitában egyébként releváns kérdésre vonatkozó¹⁰² – előzetes döntéshozatali előterjesztésnek, ezért az EUMSZ 267. cikket úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az, ha valamely nemzeti bíróval szemben fegyelmi eljárást kezdeményeznek azzal az indokkal, hogy e

rendelkezés alapján előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordult a Bírósághoz.¹⁰³

A nemzeti igazságszolgáltatási szervezet kérdése a tagállamok hatáskörébe tartozik, e hatáskör gyakorlása során ugyanakkor a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk az uniós jogból eredő kötelezettségeiket. Az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése arra kötelezi a tagállamokat, hogy teremtsék meg azokat a jogorvoslati lehetőségeket, amelyek az uniós jog által szabályozott területeken az Európai Unió Alapjogi Chartája értelmében vett hatékony bírói jogvédelem biztosításához szükségesek.¹⁰⁴ Az uniós jog tiszteletben tartásának biztosítását célzó hatékony bírói felülvizsgálat fennállása már önmagában a jogállamiság értéke meglétének velejárója, amelyet véd az EUSZ. A tagállami rendes bíróságok az uniós jog alkalmazására vagy értelmezésére vonatkozó kérdésekről határozhatnak, így e bíróságoknak teljesíteniük kell az ilyen jogvédelem követelményeit. Márpedig annak biztosítása érdekében, hogy maguk ilyen védelmet nyújtsanak, alapvető fontosságú e bíróságok függetlenségének védelme. A bíróságok függetlenségére vonatkozó követelmény a hatékony bírói jogvédelemhez való jog és a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog lényegéből következik, amely jogok döntő jelentőségűek a jogalanyok uniós jogból eredő valamennyi joga védelmének biztosítása és a tagállamok EUSZ 2. cikkben felsorolt közös értékeinek, különösen pedig a jogállamiság értékének a megőrzése szempontjából. A hatékony bírói jogvédelem azon követelményei közül, amelyeknek meg kell felelniük azon nemzeti bíróságoknak, amelyek az uniós jog alkalmazására vagy értelmezésére vonatkozó kérdésekben döntést hozhatnak, a bírói függetlenség alapvető fontossággal bír többek között az uniós jogrend számára, mégpedig több szempontból is. E függetlenség ugyanis alapvető az EUMSZ 267. cikkben előírt előzetes döntéshozatali mechanizmus megfelelő működése szempontjából, amelyet csak egy független fórum hozhat működésbe. Egyébiránt a Charta 47. cikkében előírt hatékony bírói

⁹⁷ C-614/14. sz. Atanas Ognyanov elleni büntetőeljárás ügyben 2016. július 5-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2016:514, 25. pont.

⁹⁸ C-564/19. sz. IS elleni büntetőeljárás ügyben 2021. november 23-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:949, 77. pont.

⁹⁹ A Bíróság: C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 és C-397/19. sz. Asociația "Forumul Judecătoria din România" és társai kontra Inspekția Judiciară és társai ügyben hozott ítélete (2021. május 18.) ECLI:EU:C:2021:393, 245. pont.

¹⁰⁰ C-106/77. sz. Amministrazione delle Finanze dello Stato kontra Simmenthal SpA. ügyben 1978. március 9-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1978:49, 22. pont; C-213/89. sz. The Queen kontra Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd és társai ügyben 1990. június 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1990:257, 20. pont. A szabály újabb megerősítéseként lásd: a Bíróság elnökhelyettesének a C-204/21 R. sz. Bizottság kontra Lengyelország ügyben 2021. július 14-én hozott végzése, ECLI:EU:C:2021:593, 173. pontját.

¹⁰¹ C-824/18. sz. A.B. és társai kontra Krajowa Rada Sądownictwa és társai ügyben 2021. március 2-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:153, 141. pont.

¹⁰² Ebben a tekintetben az elhatárolási kérdésekre lásd: C-558/18 és C-563/18. sz. Miasto Łowicz és Prokurator Generalny zastępowany przez Prokuraturę Krajową, initialement Prokuratura Okręgowa w Płocku kontra Skarb Państwa – Wojewoda Łódzki és társai egyesített ügyben 2020. március 26-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2020:234.

¹⁰³ Itt szükséges megemlíteni a Kúria 2021. április 16-i (és 2019. szeptember 11-i) közleményeit az Európai Unió Bírósága C-564/19. számú ügyében kifejtett főtanácsnoki indítványról. [https://lb.hu/hu/sajto/kuria-kozlemenye-az-europai-unio-birosaga-c-56419-szamu-ugyeben-kifejtett-fotanacsnoi](https://lb.hu/hu/sajto/kuria-kozlemenye-az-europai-unio-birosaga-c-56419-szamu-ugyeben-kifejtett-fotanacsnoi-inditvanyrol) és <https://lb.hu/hu/sajto/buntetoeljaras-menetenek-megakasztasa-jogszeru-es-alapos-erdemi-dontes-meghozatalanak>.

¹⁰⁴ Alapjogi Charta 47. cikk.

jogvédelemhez és tisztességes eljáráshoz való alapvető jog lényeges tartalmának körébe tartozik. A bíróságok függetlenségét – a jogállamiság működését jellemző hatalmi ágak szétválasztása elvének megfelelően – a törvényhozó és a végrehajtó hatalommal szemben is biztosítani kell. A bírói függetlenség mind a bírósági szervezetrendszer, mind pedig az egyedi bíró szemszögéből a státusbeli szabadság garantálásját jelenti. A bíróságok függetlenségének és pártatlanságának garanciái megkövetelik, hogy a bírák kinevezésével vagy fegyelmi felelősségének megállapításával megbízott fórumok teljesen autonóm módon gyakorolják feladatkörüket, és védettek legyenek az olyan külső beavatkozással vagy nyomással szemben, amely veszélyeztetheti tagjai határozathozatalának függetlenségét, és határozataikat befolyásolhatja, tiszteletben tartva az objektivitást, valamint azt, hogy a jogvita megoldása során semmilyen más érdek ne érvényesüljön.

A bírák bármilyen külső beavatkozással vagy nyomással szembeni nélkülözhetetlen szabadsága olyan megfelelő garanciákat tesz szükségessé, mint az elmozdíthatatlanság. Az elmozdíthatatlanság elve megköveteli többek között, hogy a bírák hivatalban maradassanak mindaddig, amíg nem érik el a kötelező nyugdíjkorhatárt, vagy a megbízatásuk lejártáig, ha az határozott időre szól. Ezen, nem teljesen abszolút jellegű elv alól kizárólag akkor lehet kivételt tenni, ha jogszerű és kényszerítő indokok igazolják, tiszteletben tartva az arányosság elvét. Ennélfogva valamely tagállam nem módosíthatja – különösen az igazságszolgáltatási szervezetre vonatkozó – jogszabályait oly módon, hogy az a jogállamiság értéke védelmének leértékelődését eredményezze. Ebből a szempontból a tagállamok nem fogadhatnak el olyan szabályokat, amelyek sértik a bírói függetlenséget. Mind a nemzeti bíróságok és a Bíróság között az EUMSZ 267. cikkkel létrehozott együttműködési rendszerrel, mind a lojális együttműködésnek az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésében foglalt elvével ellentétesek az olyan tagállami jogszabályi rendelkezések, amelyek a konkrét hatással jártak, hogy a Bíróságot megakadályozták abban, hogy határozzon előzetes döntéshozatal céljából elé terjesztett kérdésekről, és kizárják annak mindenfajta lehetőségét, hogy nemzeti bíróság a jövőben kérdéseket terjesszen elő. Az ilyen típusú jogszabályok ellentétesek lehetnek a tagállamoknak az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdésében előírt, arra vonatkozó kötelezettségével is, hogy megteremtse azokat a jogorvoslati lehetőségeket, amelyek az uniós jog által szabályozott területeken a jogalanyok hatékony bírói jogvédelemhez való joga tiszteletben tartásának a biztosításához szükségesek.

VII. Összegzés

Ahogy láthattuk, a bírói függetlenség kérdése azért állt mindig is az uniós jog érdeklődésének középpontjában, mert az uniós polgárok hatékony

jogvédelme, a demokratikus jogok érvényesülése kritériumrendszerében közös garanciális elemként fogható fel a bírói függetlenség kérdése. A Lisszaboni Szerződés sok fontos változást hozott, többek között a Szerződések rangjára emelte az Európai Unió Alapjogi Chartáját. Ennek dogmatikai következménye az, hogy az Európai Unió olyan jogközösséggé (jogi unióvá) vált, amely saját, elsődleges jogforrási rangú alapjogi védelmi rendszerrel rendelkezik. A Charta alkalmazása körében ugyanakkor világosan ki kell emelni, hogy az csak azokra a helyzetekre alkalmazandó, amelyekben a tagállamok uniós jogot hajtanak végre,¹⁰⁵ mert csak így biztosító a hatáskör-transzfer elvének tiszteletben tartása. Ez egyben azt is jelenti, hogy nem lehet a Chartára új jogok keletkeztetésének jogalapjaként, „a föderalizmus kettős politikai védzáradékát” sértő módon hivatkozni.¹⁰⁶ A Charta helyes alkalmazására akkor kerülhet sor, ha megfelelően kapcsoljuk össze az alapvető jogok két dimenzióját. Az ember miveltoz kapcsolódó alapvető jogok az egyetemesség szimbólumai, a nem ebbe a kategóriába tartozó alapvető jogok tekintetében viszont nincs akadály a európai szinten eltérő, nemzeti identitásnak.

A Lisszaboni Szerződéssel bevezetett értékklauszulának több szempontból is jelentősége van. Egyrészt a legfontosabb alapértékek között felsorolt demokratikus jogok érvényesülése közjogi értelemben és eljárásjogi alapon is összekapcsolja az Európai Unió elsődleges jogát a tagállamok jogrendjével,¹⁰⁷ ezért ebben a szimbiózisban központi szerep jut a jogvédelemben főszerepet játszó bíráknak. Másrészt az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése alapján a tagállamoknak meg kell teremteniük azokat a legszélesebb értelemben vett jogorvoslati lehetőségeket, amelyek a hatékony bírói jogvédelem biztosításához, a Szerződések értelmezése és alkalmazása során a jog tiszteletben tartásának megfelelően biztosításához szükségesek.

Az uniós jog tiszteletben tartásának biztosítását célzó hatékony bírói felülvizsgálat mellett fontos kritérium, hogy a tagállami bíróságok az uniós jog alkalmazására vagy értelmezésére vonatkozó kérdésekről akadálymentesen határozhassanak, ezért a bírói függetlenséggel kapcsolatos diskurzus során az előzetes döntéshozatali eljárások keretében zajló, a Bírósággal folytatott vertikális bírói együttműködésnek kiemelt szerep jut. A Bíróság előtt az utóbbi időben megnövekedett mind a bírói függetlenség garanciális elemeinek megsértése miatt indított a kötelezettségszegési eljárások száma, mind pedig egyre gyakrabban kerülnek szóba ezek a kérdések előzetes döntéshozatali előterjesztésekben. Ezeknek az ügyeknek a súlyát mutatja, hogy igen gyakran nagytanácsban kerülnek elbírálásra. Megállapítható az is, hogy ezek az ügyek alkalmat adnak a Bíróság számára arra, hogy érvelésében és értelmezési módszertanában is új elemeket jelenítsen meg.¹⁰⁸ Jól látható a Bíróság utóbbi években folytatott ítélkezési gyakorlatból, hogy az EUMSZ

¹⁰⁵ Charta 51. cikk (1) bekezdés.

¹⁰⁶ LENAERTS, Koen: *The Court of Justice of the European Union and the Protection of Fundamental Rights*, Polish Yearbook of International Law, Volume 31 (2011) 79–106, <https://ssrn.com/abstract=2218538>.

¹⁰⁷ *Handbuch Ius Publicum Europaeum VI. i.m.* 16–18.

¹⁰⁸ C-896/19. sz. Repubblica kontra Il-Prim Ministru ügyben 2021. április 20-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:311; C-564/19. sz. IS elleni

267. cikke által a tagállami és az uniós bírák közötti párbeszédre kiépített komplex együttműködési mechanizmust és annak hatékonyságát¹⁰⁹ fokozottan védi.

Az igazságügyi együttműködés horizontális szinten, egyes tagállami bíróságok viszonylatában is működik, szervező elve kölcsönös elismerés. Ezen a területen a bírói függetlenség kérdéseinek nem helyes felvetése veszélyeket rejt magában, alááshatja a kölcsönös bizalmon alapuló horizontális együttműködési formákat.

Felhasznált irodalom

Monográfiák, tanulmányok

- [1] BADÓ Attila: *A bírói függetlenség egyes garanciális elemeinek összehasonlító vizsgálata*, Akadémiai nagydoktori értekezés (2018) http://real-d.mtak.hu/1072/7/dc_1469_17_doktori_mu.pdf.
- [2] BADÓ Attila: *A bírói függetlenség, a tisztességes eljárás és a politika – Összehasonlító jogi tanulmányok*, Gondolat, Budapest, 2011.
- [3] BÁRD, Petra: *In courts we trust, or should we? Judicial independence as the precondition for the effectiveness of EU law*, *European Law Journal*, 2021/1–3 (31 May 2022), DOI: <https://doi.org/10.1111/eulj.12425>.
- [4] BIBÓ István: *Az államhatalmak elválasztása egykor és most*. In: *Válogatott tanulmányok, 1945–1949.* (szerk.: Bibó István), Magvető Kiadó, Budapest, 1986.
- [5] BLUTMAN László: *EU-jog a tárgyalóteremben. Az előzetes döntéshozatal*, KJK–Kerszöv, Budapest, 2003.
- [6] *Handbuch Ius Publicum Europaeum VI. Verfassungsgerichtsbarkeit in Europa: Institutionen*, (Hrsg.: Bogdandy von, Armin–Grabenwarter, Christoph–Huber, Peter M.), C. F. Müller, Heidelberg, 2016.
- [7] BOGDANDY von, Armin–SPIEKER, Luke Dimitrios: *Countering the Judicial Silencing of Citizens: Article 2 TEU Values, Reverse Solange, and the Responsibilities of National Judges*, *European Constitutional Law Review*, 2019, Volume 15, Issue 3, September 2019, 391–426. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019619000324>.
- [8] DETRE László: *Összeálló kép: előrelépés a jogállamiság európai értelmezésében és alkalmazásában – Az Európai Unió Bíróságának a C-156/21. számú Magyarország kontra Parlament és Tanács ügyben hozott ítéletének jelentősége*, *EU Jog – Online Szakfolyóirat*, 2022/4. DOI: <https://doi.org/10.55413/561.A2200401.EUO>.
- [9] FLECK Zoltán: *Jogállam és igazságszolgáltatás a változó világban*, Gondolat, Budapest, 2008.
- [10] GARTH, Bryant–CAPPELLETTI, Mauro–TROCKER, Nicolò: *Access to justice: Comparative General Report*, *Rabels Zeitschrift für Ausländisches und Internationales Privatrecht*, 1976/3–4, 669–717.

[11] GOMBOS Katalin: *A bírói függetlenség és a jogállamiság új összefüggései*, *Jogtudományi Közlöny*, 2021/10, 440–448.

[12] GOMBOS Katalin: *Az alapjogok helyzetének változása az Európai Bíróság joggyakorlata tükrében*. *Jogtudományi Közlöny*, 2010/2, 90–97.

[13] GRABOWSKA-MOROZ, Barbara–KOCHENOV, Dimitry Vladimirovich–SCHEPPELE, Kim Lane: *EU Values are Law, after All: Enforcing EU values through Systemic Infringement Actions by the European Commission and the Member States of the European Union*, *Yearbook of European Law*, Volume 39, 2020, 3–121, DOI: <https://doi.org/10.1093/yel/yeaa012>.

[14] KENGYEL Miklós: *A bírói hatalom és a felek rendelkezési joga a polgári perben*, Osiris Kiadó, Budapest 2003.

[15] KIRÁLY Lilla: *Az előzetes döntéshozatali eljárás a polgári jogvitákban, különös tekintettel a tagállami felelősség kérdéseire*, OITH Magyar Bíröképző Akadémia, Budapest, 2008.

[16] KÜPPER, Herbert–PATYI András: *50. § [A bíróságok feladatai és függetlenségük]*, In: *Az Alkotmány kommentárja II.* (szerk.: Jakab András), Budapest, Századvég, 2009.

[17] ŁAZOWSKI, Adam: *Strengthening the rule of law and the EU pre-accession policy: Repubblica v. Il-Prim Ministru: case C-896/19*, *Common Market Law Review* Volume 59, Issue 6 (2022) 1803–1822, DOI: <https://doi.org/10.54648/cola2022119>.

[18] LEHÓCZKI Balázs: *Az uniós tagállamok ügyészrségei által kibocsátott európai elfogatóparancsok végrehajthatósága*, *Acta Humana*, 2020/1, 129–138. DOI: <https://doi.org/10.32566/ah.2020.1.8>.

[19] LELOUP, Mathieu–KOCHENOV, Dimitry–DIMITROVS, Aleksejs: *Opening the door to solving the "Copenhagen dilemma"? All eyes on Repubblica v Il-Prim Ministru*, *European Law Review* 2021/5, 692–703.

[20] LENAERTS, Koen–GUTIÉRREZ-FONS, José A.: *Az Európai Unió Bíróságának jogértelmezési módszerei*, HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2022.

[21] LENAERTS, Koen: *New Horizons for the Rule of Law Within The EU*, *German Law Journal*, Volume 21, Special Issue 1: 20 Challenges in the EU in 2020, January 2020, 29–34, DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2019.91>.

[22] LENAERTS, Koen: *The Court of Justice of the European Union and the Protection of Fundamental Rights*, *Polish Yearbook of International Law*, Volume 31 (2011) 79–106, <https://ssrn.com/abstract=2218538>.

[23] MONTESQUIEU, Charles Louis de Secondat: *Európa egységéről. A törvények szelleme és a Perzsa levelek válogatott részei* (ford.: Rózsahegyi Zoltán), Phönix, Budapest, 1943.

[24] ORBÁN Endre: *A bírói függetlenség értelmezése körüli legújabb dilemmák az Alkotmánybíróság és az Európai Unió Bírósága gyakorlatában*, *EU Jog–Online Szakfolyóirat*, 2021/12, 3–15.

büntetőeljárás ügyben 2021. november 23-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:949.

¹⁰⁹ C-614/14. sz. Atanas Ognyanov elleni büntetőeljárás ügyben 2016. július 5-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2016:514, 25. pont.

- [25] ORBÁN Endre: *Hazai és uniós fejlemények a bírói függetlenség értelmezése köréből*, MTA Law Working Papers 2021/9, <https://jog.tk.hu/mtalwp/hazai-es-unios-fejlemenyek-a-biroi-fuggetlenség-ertelmezese-korebol>.
- [26] PECH, Laurent: 'A Union Founded on the Rule of Law': Meaning and Reality of the Rule of Law as a Constitutional Principle of EU Law, *European Constitutional Law Review*, Volume 6, Issue 3, October 2010, 359–396, DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019610300034>.
- [27] RHODE, Deborah L.: *Access to justice*, Oxford University Press, Oxford, 2004.
- [28] SILLEN, Joost: *The concept of 'internal judicial independence' in the case law of the European Court of Human Rights*, *European Constitutional Law Review*, Volume 15, Issue 1, March 2019, 104–133, DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019619000014>.
- [29] SIMONNÉ GOMBOS Katalin: *10 éve az Európai Unióban: Az előzetes döntéshozatali eljárás magyar tapasztalatai*, Bírói gyakorlat füzetek, Különszám, OPTEN Informatikai Kft., Budapest, 2014.
- [30] SPIEKER, Luke Dimitrios: *Breathing Life into the Union's Common Values: On the Judicial Application of Article 2 TEU in the EU Value Crisis*, *German Law Journal*, Volume 20, Issue 8, December 2019, 1182–1213, DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2019.84>.
- [31] VARGA Zs. András: *A tisztességes eljáráshoz való jog bírósági aspektusból*, Kúriai Döntések–Bírói Határozatok, 2022/4, <https://kuria-birosag.hu/hu/kuriai-dontesek/1-dr-varga-zs-andras-tisztessages-eljarashoz-valo-jog-birosagi-aspektusbol>.
- [32] VINCZE Attila–CHRONOWSKI Nóra: *A demokrácia és a jogállamiság elve az Európai Unió jogában*, In: *Demokrácia-dilemmák. Alkotmányjogi elemzések a demokráciaelv értelmezéséről az Európai Unióban és Magyarországon* (szerk.: Chronowski Nóra–Szentgáli-Tóth Boldizsár–Szilágyi Emese), ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2022, 17–48.
- [33] VÖRÖS Imre: *Európai jog – magyar jog: konkurencia vagy koegzisztencia*, *Jogtudományi Közlöny*, 2011/7–8, 369–401.
- [5] C-29/69. sz. Erich Stauder kontra Ville d'Ulm – Szocialamt ügyben 1969. november 12-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1969:57
- [6] C-11/70. sz. Internationale Handels-gesellschaft mbH kontra Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel ügyben 1970. december 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1970:114
- [7] C-6/71. sz. Rheinmühlen Düsseldorf kontra Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel ügyben 1971. október 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1971:100
- [8] C-62/72. sz. Paul G. Bollmann kontra Hauptzollamt Hamburg-Waltershof ügyben 1973. március 1-jén hozott ítélet ECLI:EU:C:1973:24
- [9] C-4/73. sz. J. J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1974. május 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1974:51
- [10] C-146/73. sz. Rheinmühlen-Düsseldorf kontra Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel ügyben 1974. február 12-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1974:12
- [11] C-166/73. sz. Rheinmühlen-Düsseldorf kontra Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel ügyben 1974. január 16-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1974:3
- [12] C-36/75. sz. Roland Rutili kontra Ministre de l'intérieur ügyben 1975. október 28-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1975:137
- [13] C-106/77. sz. Amministrazione delle Finanze dello Stato kontra Simmenthal SpA. ügyben 1978. március 9-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1978:49
- [14] C-44/79. sz. Liselotte Hauer kontra Land Rheinland-Pfalz ügyben 1979. december 13-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1979:290
- [15] C-155/79. sz. AM & S Europe Limited kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1982. május 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1982:157
- [16] C-17/81. sz. Pabst & Richarz KG kontra Hauptzollamt Oldenburg ügyben 1982. április 29-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1982:129
- [17] C-294/83. sz. Parti écologiste „Les Verts” kontra Európai Parlament ügyben 1986. április 23-án hozott ítélet ECLI:EU:C:1986:166
- [18] C-338/85. sz. Fratelli Pardini SpA kontra Ministero del commercio con l'estero és Banca toscana (filiale di Lucca) ügyben 1988. április 21-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1988:194
- [19] C-14/86. sz. Pretore di Salò kontra X ügyben 1987. június 11-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1987:275
- [20] C-374/87. sz. Orkem kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1989. október 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1989:387
- [21] C-5/88. sz. Hubert Wachauf kontra Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft ügyben 1989. július 13-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1989:321
- [22] C-109/88. sz. Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund I Danmark kontra Dansk Arbejdsgiverforening, képviselőtében Danfoss ügyben 1989. október 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1989:383
- [23] C-297/88. sz. Massam Dzodzi kontra belga állam ügyben 1990. október 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1990:360

Jogesetek

Európai Unió Bírósa

- [1] C-26/62. sz. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos kontra Nederlandse administratie der belastingen ügyben 1963. február 5-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1963:1 (Van Gend & Loos ügy)
- [2] C-28/62–C-30/62. sz. Da Costa en Schaake NV, Jacob Meijer NV, Hoechst-Holland NV kontra Administration fiscale néerlandaise egyesített ügyekben 1963. március 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1963:6
- [3] C-6/64. sz. Flaminio Costa kontra E.N.E.L. ügyben 1964. július 15-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1964:66
- [4] C-61/65. sz. G. Vaassen-Göbbels özvegye kontra Bestuur van Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf ügyben 1966. június 30-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1966:39

- [24] C-213/89. sz. The Queen kontra Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd és társai ügyben 1990. június 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1990:257
- [25] C-260/89. sz. Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE és Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou kontra Dimotiki Etairia Pliroforissis és Sotirios Kouvelas és Nicolaos Avdellas és társai ügyben 1991. június 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1991:254
- [26] C-24/92. sz. Pierre Corbiau kontra Administration des contributions ügyben 1993. március 30-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1993:118
- [27] C-393/92. sz. Commune d'Almelo és társai kontra NV Energiebedrijf Ijsselmij ügyben 1994. április 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1994:171
- [28] C-111/94. sz. Job Centre Coop. ARL ügyben 1995. október 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1995:340
- [29] C-235/95. sz. AGS Assedic Pas-de-Calais kontra François Dumon és Froment, mandataire liquidateur des Etablissements Pierre Gilson ügyben 1998. július 16-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1998:365
- [30] C-261/95. sz. Rosalba Palmisani kontra Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) ügyben 1997. július 10-én hozott ítélet ECLI:EU:C:1997:351
- [31] C-54/96. sz. Dorsch Consult Ingenieuresellschaft mbH kontra Bundesbaugesellschaft Berlin mbH. ügyben 1997. szeptember 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1997:413
- [32] C-249/96. sz. Lisa Jacqueline Grant kontra South-West Trains Ltd. ügyben 1999. február 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1998:63
- [33] C-314/96. sz. Ourdia Djabali kontra Caisse d'allocations familiales de l'Essonne ügyben 1998. március 12-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1998:104
- [34] C-416/96. sz. Nour Eddline El-Yassini kontra Secretary of State for Home Department ügyben 1999. március 2-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1999:107
- [35] C-9/97. és C-118/97. sz. Raija-Liisa Jokela és Laura Pitkäranta ügyben 1998. október 22-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1998:497
- [36] C-103/97. sz. Josef Köllensperger GmbH & Co. KG és Atzwanger AG kontra Gemeindeverband Bezirkskrankenhaus Schwaz ügyben 1999. február 4-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1999:52
- [37] C-110/98–C-147/98. sz., Gabalfrisa SL és társai kontra Agencia Estatal de Administración Tributaria (AEAT) egyesített ügyekben 2000. március 21-én hozott ítélet ECLI:EU:C:2000:145
- [38] C-195/98. sz. Österreichischer Gewerkschaftsbund, Gewerkschaft öffentlicher Dienst kontra Republik Österreich ügyben 2000. november 30-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2000:655
- [39] C-407/98. sz. Katarina Abrahamsson, Leif Anderson kontra Elisabet Fogelqvist ügyben 2000. július 6-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2000:367
- [40] C-178/99. sz. Doris Salzmann ügyben 2001. június 14-én hozott ítélet ECLI:EU:C:2001:331
- [41] C-516/99. sz. Walter Schmid ügyben 2002. május 30-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2002:313
- [42] C-17/00. sz. François De Coster kontra Collège des bourgmestre et échevins de Watermael-Boitsfort ügyben 2001. november 29-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2001:651
- [43] C-182/00. sz. Lutz GmbH és társai ügyben 2002. január 15-én hozott ítélet ECLI:EU:C:2002:19
- [44] C-380/01. sz. Gustav Schneider kontra Bundesminister für Justiz ügyben 2004. február 5-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2004:73
- [45] C-53/03. sz. Synetairismos Farmakopoion Aitolias & Akarnanias (Syfait) és társai kontra GlaxoSmithKline plc és GlaxoSmithKline AEEVE ügyben 2005. május 31-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2005:333
- [46] C-540/03. sz. Európai Parlament kontra Európai Unió Tanácsa ügyben 2006. június 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2006:429
- [47] C-96/04. sz. Standesamt Stadt Niebüll ügyben 2006. április 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2006:254
- [48] C-496/04. sz. J. sz. Slob kontra Productschap Zuivel ügyben 2006. szeptember 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2006:570
- [49] C-506/04. sz. Graham J. Wilson kontra Ordre des avocats du barreau de Luxembourg ügyben 2006. szeptember 19-én hozott ítélet, EU:C:2006:587
- [50] C-246/05. sz. Armin Häupl kontra Lidl Stiftung & Co. KG. ügyben 2007. június 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2007:340
- [51] C-291/05. sz. Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie kontra R. N. G. Eind. ügyben 2007. december 11-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2007:771
- [52] C-305/05. sz. Ordre des barreaux francophones et germanophone és társai kontra Conseil des ministres ügyben 2007. június 26-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2007:383
- [53] C-2/06. sz. Willy Kempter KG kontra Hauptzollamt Hamburg-Jonas ügyben 2008. február 12-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2008:78
- [54] C-210/06. sz. CARTESIO Oktató és Szolgáltató Bt. ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2008:723
- [55] C-450/06. sz. Varec SA kontra belga állam ügyben 2008. február 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2008:91
- [56] C-333/07. sz. Société Régie Networks kontra Direction de contrôle fiscal Rhône-Alpes Bourgogne ügyben 2008. december 22-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2008:764
- [57] C-118/09. sz. Robert Koller ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2010:805
- [58] C-188/10 és C-189/10. sz. Aziz Melki és Sélim Abdeli ügyben 2010. június 22-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2010:363
- [59] C-583/11. P. sz. Inuit Tapiriit Kanatami és társai kontra Parlament és Tanács ügyben 2013. október 3-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2013:625
- [60] C-456/13. P. sz. T & L Sugars Ltd és Sidul Açúcares, Unipessoal Lda kontra Európai Bizottság ügyben 2015. április 28-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2015:284
- [61] C-614/14. sz. Atanas Ognyanov elleni büntetőeljárás ügyben 2016. július 5-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2016:514
- [62] C-241/15. sz. Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Cluj kontra Niculaie Aurel Bob-Dogi ügyben 2016. június 1-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2016:385
- [63] C-299/15. sz. Daniele Striani és társai kontra Union européenne des Sociétés de Football Association (UEFA) és Union Royale Belge des Sociétés de Football - Association (URBSFA)

egyesített ügyben 2015. július 16-én hozott végzés, ECLI:EU:C:2015:519

[64] C-551/15. sz. Pula Parking d.o.o. kontra Sven Klaus Tederahn ügyben 2017. március 9-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2017:193

[65] C-682/15. sz. Berlioz Investment Fund S.A. kontra Directeur de l'administration des contributions directes ügyben 2017. május 16-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2017:373

[66] C-685/15. sz. Online Games Handels GmbH és társai kontra Landespolizeidirektion Oberösterreich ügyben 2017. június 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2017:452

[67] C-64/16. sz. Associação Sindical dos Juizes Portugueses kontra Tribunal de Contas ügyben 2018. február 27-én hozott ítélet, EU:C:2018:117

[68] C-403/16. sz. Soufiane El Hassani kontra Minister Spraw Zagranicznych ügyben 2017. december 13-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2017:960

[69] C-34/17. sz. Eamonn Donnellan kontra The Revenue Commissioners ügyben 2018. április 26-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:282

[70] C-192/18. sz. Európai Bizottság kontra Lengyel Köztársaság ügyben 2019. november 5-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2019:924

[71] C-216/18. PPU. Minister for Justice and Equality kontra LM ügyben 2018. július 25-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2018:586

[72] C-558/18 és C-563/18. sz. Miasto Łowicz és Prokurator Generalny zastępowany przez Prokuraturę Krajową, initialement Prokuratura Okręgowa w Płocku kontra Skarb Państwa – Wojewoda Łódzki és társai egyesített ügyben 2020. március 26-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2020:234

[73] C-585/18, C-624/18 és C-625/18. sz. A. K. és társai kontra Sąd Najwyższy [A legfelsőbb bíróság fegyelmi tanácsának függetlensége] egyesített ügyekben 2019. november 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2019:982

[74] C-619/18. sz. Európai Bizottság kontra Lengyel Köztársaság ügyben a 2019. július 11-i kijavító végzéssel kijavított 2019. június 24-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2019:531

[75] C-824/18. sz. A.B. és társai kontra Krajowa Rada Sądownictwa és társai ügyben 2021. március 2-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:153

[76] C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 és C-397/19. sz. Asociația "Forumul Judecătorilor din România" és társai kontra Inspekția Judiciară és társai ügyben hozott ítélete (2021. május 18.) ECLI:EU:C:2021:393

[77] C-256/19. sz. S.A.D. Maler und Anstreicher OG kontra Magistrat der Stadt Wien és Bauarbeiter Urlaubs- und Abfertigungskasse ügyben a 2020. szeptember 3-i végzéssel kijavított 2020. július 2-i végzés, ECLI:EU:C:2020:523

[78] C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 és C-840/19. sz. QN és társai elleni büntetőeljárás egyesített ügyekben 2021. december 21-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:1034

[79] C-487/19. sz. W.Ž. [A legfelsőbb bíróság rendkívüli felülvizsgálati és közjogi tanácsa – Kinevezés] ügyben 2021. október 6-án hozott ítélet, EU:C:2021:798

[80] C-510/19. sz. AZ elleni büntetőeljárás [Openbaar Ministerie; Okirat-hamisítás] ügyben 2020. november 24-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2020:953

[81] C-564/19. sz. IS elleni büntetőeljárás ügyben 2021. november 23-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:949

[82] C-748/19–C-754/19. sz. WB és társai elleni büntetőeljárás egyesített ügyekben 2021. november 16-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:931

[83] C-791/19. sz. Európai Bizottság kontra Lengyel Köztársaság ügyben 2021. július 15-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:596

[84] C-896/19. sz. Repubblica kontra Il-Prim Ministru ügyben 2021. április 20-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:311

[85] C-132/20. sz. BN és társai kontra Getin Noble Bank S.A. ügyben 2022. március 29-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2022:235

[86] C-204/21 R. sz. Európai Bizottság kontra Lengyel Köztársaság ügyben 2021. július 14-én hozott végzés ECLI:EU:C:2021:593

[87] C-204/21 R. sz. Európai Bizottság kontra Lengyel Köztársaság ügyben 2021. október 27-én hozott végzés ECLI:EU:C:2021:878

[88] C-430/21. sz. RS ügyben 2022. február 22-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2022:99

[89] 1/91. sz. 1991. december 14-i Re a Draft Treaty on European Economic Area vélemény, ECLI:EU:C:1991:490

[90] 1/92. sz. 1992. április 10-i Re a Revised Draft Treaty on European Economic Area vélemény, ECLI:EU:C:1992:189

[91] 1/09. sz. 2011. március 8-i [A szabadalmi jogviták rendezésére szolgáló egységes rendszer létrehozásáról szóló megállapodás] vélemény, ECLI:EU:C:2011:123

[92] 2/13. sz. 2014. december 18-i [Az Uniónak az EJEE-hez történő csatlakozása] vélemény, EU:C:2014:2454

[93] 1/17. sz. 2019. április 30-i [Accord ECG UE-Canada] vélemény, ECLI:EU:C:2019:341

Emberi Jogok Európai Bírósága

[1] EJEB 1975. február 21-i, Golder kontra Egyesült Királyság ítélet, A. sorozat 18. szám.

[2] EJEB: 1984. június 28-i, Campbell és Fell kontra Egyesült Királyság ítélet, A. sorozat, 80. szám.

[3] EJEB: 1984. október 26-i, De Cubber kontra Belgium ítélet, A. sorozat, 86. szám.

[4] EJEB 1991. október 30-i, Borgers kontra Belgium ítélet, A. sorozat 214-B. szám.

[5] EJEB 2020. december 1-i, Guðmundur Andri Ástráðsson kontra Izland ítélet, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, 231. és 233. §.

Alkotmánybíróság

[1] 9/1992. (I. 30.) AB határozat

[2] 61/2011. (VII. 13.) AB határozat

[3] 7/2013. (III. 1.) AB határozat

[4] 4/2014. (I. 30.) AB határozat

[5] 30/2015. (X. 15.) AB határozat

[6] 22/2016. (XII. 5.) AB határozat

[7] 2/2019. (III. 5.) AB határozat

[8] 26/2020. (XII. 2.) AB határozat

[9] 3320/2021. (VII. 23.) AB határozat

KÚRIAI DÖNTÉSEK
Bírósági Határozatok
A Kúria lapja

A szerkesztőbizottság elnöke:
Dr. Patyi András, elnökhelyettes

Főszerkesztő:
Dr. Balogh Zsolt, kúriai tanácselnök

A szerkesztőbizottság tagjai:
Böszörményiné dr. Kovács Katalin, elnökhelyettes
Dr. Csák Zsolt, kollégiumvezető
Dr. Gimesi Ágnes Zsuzsanna, kúriai bíró
Dr. Somogyi Gábor, kúriai tanácselnök
Dr. Molnár Ferencné, kúriai tanácselnök
Dr. Orosz Árpád, kollégiumvezető
Dr. Dzsula Marianna, kúriai bíró
Dr. Stark Marianna, kúriai tanácselnök
Dr. Simonné dr. Gombos Katalin, kúriai tanácselnök
Dr. Kalas Tibor, kollégiumvezető
Dr. Hajnal Péter, kúriai tanácselnök
Dr. Kiss Árpád Lajos, kúriai bíró
Dr. Fekete Ildikó Katalin, kúriai tanácselnök

Jogi szaknyelvi lektor:
Bódiné dr. habil. Beliznai Kinga tanszékvezető egyetemi docens

A kiadó, szerkesztőség címe:
Kúria
1055 Budapest, Markó utca 16.
Kiadja:
Kúria – Werbőczy István Országbíró Kutatóintézet

A kiadásért felel: a Kúria Werbőczy István Országbíró Kutatóintézetének igazgatója

Megjelenik havonként.

ISSN 2786-3964 (Online)
